Theodor Constantin

Maica îngerilor

— Nuvele – ***Ediţia a Il-a*** editura

Adevărul holding

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României CONSTANTIN, THEODOR

Maica îngerilor / Theodor Constantin. – Ed. a 2-a. – Bucureşti: Adevărul Holding, 2009 ISBN 978-606-539-021-8

DRUM

de Theodor Constantin

Mergînd, eu port în mine năucire de somnambul; rătăcitor în noapte, ascund ca într-un sicriu, în suflet, şoapte, şi freamăt: cînt de leagăn pentru fire.

Pe umeri port povara de blesteme a caldarîmului trezit de mersul sonor, atît, de parcă universul mă mustră şi îmi spune că se teme.

EDITORUL

Poezia a fost publicată în volumul „Ştanţe pentru nemurirea altora”, apărut în 1934, la Cernăuţi.

Achamot

Zeii luau înainte vreme chipul care le plăcea, luau trupul care îl doreau, vulturi sau tauri. Fiinţe intermediare aveau şi ele parte de această putere divină.

Henri de Regnier: ***Moartea lui Adalbert de Nouatre şi a Dianei de Ferlinde***

Cîntecul, deşi lipsit de melodie, era obsedant. Pe postamentul special amenajat pentru dans, perechile se plimbau agale parcă, atente la iureşul sîngelui. Pe retinele lui Bobi Aloman, ele se proiectau liliputane: douăzeci de perechi mici, mici, dansînd pe postamentul ceruit care nu se mai afla în mijlocul localului, ci aproape de el, pe masa vecinului din dreapta care mîngîia, discret, braţul gol al unei femei cu diamante false în găurile urechilor.

Lumina pălea treptat, pe urmă treptat îşi recăpăta strălucirea

albă. Cu ochii aproape închişi, Bobi Aloman privea printre gene lumea din local, ca printr-un caleidoscop. Ospătarii treceau printre mesele reduse la proporţii minuscule, toate în afară de masa vecinului pe care ar fi putut încăpea întreg localul. în palma desfăcută a oricăruia dintre ospătarii aferaţi, aidoma ca pe o tipsie, era loc suficient pentru cei şase muzicanţi, cu instrumente cu tot, ca să-i ofere apoi în dar femeii cu diamante false în găurile urechilor. Imaginea muzicanţilor din palma întinsă a ospătarului îl făcu să rîdă. Şi Bobi rîse amuzat, de unul singur, privind distrat în toate părţile.

O femeie mică, mireasă pentru Nils Holgerson, oprită la intrare, căuta cu ochii o masă liberă. Un bărbat care îşi tampona tot timpul chelia transpirată cu batista jilăvită îi făcu semn să se apropie. Orchestra tăcu. Perechile părăsiră postamentul de pe masa vecinului care – Bobi abia acum observă – avea o garoafă roşie la butonieră. Undeva, pe aproape, se sparse un pahar. O femeie rîse. Rîsul sună ca şi cînd cineva ar fi scuturat un colier de mărgele din sticlă. Fumul gros de tutun din local semăna cu minuscula ciupercă a unei minuscule bombe atomice.

— Pot să mai cer un whisky?

— Desigur!

— Mersi! Eşti foarte drăguţ. Dar cum te cheamă, dragă?

— Bobi!

— Cum? Bobi?

— Da!… Booobi!

Bobi rîse pentru sine. *Bo…* era ca o mîzgă. Luă paiul din primul cocktail întîlnit cu privirea şi-l înfipse în mîzga *Bo.* Suflă: *ooobi!* Un balon verde se desprinse şi se ridică în sus, legănîndu-se vesel. Iarăşi: *Bo… ooobi! Alt* balon, de data asta portocaliu. Apoi iarăşi şi iarăşi. Zeci de baloane albe, roşii, galbene, albastre, verzi, mov, gri, negre. Pluteau pe sus, se strîngeau ciorchine, se împrăştiau, apoi iarăşi se adunau.

— De ce rîzi, dragă?

— Uite: *Bo… ooobi!*

Femeia rîse şi ea fără să ştie de ce, fără să vadă baloanele ce se spărgeau de tavanul afumat.

O dansatoare apăru pe scenă. Un bărbat fardat, îmbrăcat în costum de mexican o ridică pe umeri, o lasă să alunece la picioarele lui, o strecoară sub el, iarăşi o ridică pe umeri, apoi o încolăceşte împrejurul trupului ca pe o reptilă albă. Dansatoarea albă seamănă cu… cu cine seamănă oare? Seamănă cu… bineînţeles, seamănă cu „Dama cu camelii"!… Desigur, cu „Dama cu camelii", manechinul din vitrina magazinului „La Dirijabilul". Magazinul cu articole pentru nunţi şi botezuri de pe fosta stradă Regală. Cel mai mare magazin de acest soi din tot oraşul. Firma uriaşă şi ridicolă: „La Dirijabilul". Pe firmă era pictat un dirijabil, aidoma lui „Graf Zeppelin". Sub firmă, două vitrine. Una, cu articole de botez, cealaltă, cu articole pentru nuntă. Din această a doua vitrină – cea mai mare – zîmbea discret şi îndurerat, îmbrăcată în rochie de mireasă, cu văl şi lămîiţă, „Dama cu camelii". Nu exista în tot oraşul un alt manechin mai frumos. De unde şi-l procurase domnul Louis, era un adevărat mister. Bobi descoperise manechinul din vitrină cînd abia împlinise şaisprezece ani, şi îşi spusese atunci că, dacă ar fi fetiţă, i-ar plăcea să aibă o păpuşă atît de mare şi atît de frumoasă. Era însă băiat, un băiat de şaisprezece ani care descoperise o păpuşă mare şi frumoasă cît o femeie adevărată, care avea un zîmbet discret şi îndurerat, aşa cum nu i se întîmplase să vadă zîmbind o femeie adevărată, aşa cum îşi închipuise – după ce citise cartea – că mai putuse zîmbi „Dama cu camelii" după ce îşi pierduse speranţa în vindecare, cînd înţelese că era condamnată definitiv. Noaptea, Bobi visase păpuşa care, în vis, nu mai era păpuşă, ci adevărata „Dama cu camelii", o biată femeie bolnavă îngrozită de moarte fiindcă se ştia definitiv condamnată.

A doua zi, obsedat de vis, alergase să vadă păpuşa din vitrina domnului Louis. „Dama cu camelii" zîmbea discret şi trist. Zîmbea tuturor trecătorilor, tuturor acelora care aveau timp să se oprească şi

s-o privească. I-a zîmbit şi lui. Numai că el, de data aceasta, a descoperit în zîmbetul trist o nuanţă de complicitate. Păpuşa îl recunoscuse. Şi în ochii ei, care nu erau stupizi, aşa cum sînt, fără excepţie stupizi ochii tuturor păpuşilor din lume, lui Bobi i se păruse că descifrează ceva care, fără îndoială, era o făgăduinţă: că în nopţile ce vor urma avea să vină să-l revadă.

Şi nu fusese o făgăduială mincinoasă. Intr-adevăr, în nopţile ce urmară, nu o dată se întîmplase ca păpuşa din vitrina magazinului „La Dirijabilul" să se metamorfozeze în „Dama cu camelii" şi să se amestece în visurile sale de noapte, atît de altfel decît cele din timpul zilei, fiindcă lui, de cînd se ştia, îi plăcuse să viseze şi cînd era treaz. Poate că îi plăcuse să viseze mai mult treaz decît în timpul somnului.

Cînd se întîmpla ca „Dama cu camelii" să i se arate în vis, a doua zi dădea fuga să privească păpuşa miraculoasă din vitrina magazinului „La Dirijabilul", dornic să descifreze în zîmbetul ei acea numai de el perceptibilă nuanţă care însemna făgăduială. Şi lucrul acesta s-a întîmplat aşa mereu pînă în ziua cînd…

— Bobi, pot să mai cer un whisky?

— Ospătar, încă un whisky.

— Să ştii că n-am să mă pilesc.

— Ce-ai spus?

— Am spus că n-am să mă pilesc.

Bobi începu să rîdă.

— Cu ce să te pileşti?

— Cum cu ce? Aş putea să mă pilesc, dragă, cu whisky. Dar eu ţin la tăvăleală.

Bobi continuă să rîdă.

— De ce vei fi rîzînd, nu înţeleg! se supără fata.

— Totuşi, ar trebui să te pileşti. Zău că ar trebui!

Şi continuă să rîdă.

— Dar nu-mi place. Zău că nu-mi place! Sînt după aceea trei zile bolnavă.

Păcat că fata nu-şi dădea seama cît de bine i-ar sta dacă s-ar *pili* puţin. Avea sînii prea mari. Categoric erau prea mari. Şi umerii îi erau prea drepţi, băieţeşti. Pe urmă nasul. Dacă şi l-ar pili numai puţin, numai atîta cît era necesar ca să devină cîrn, desigur că i-ar sta mai bine. Pomeţii obrajilor, de asemenea, erau din cale afară de proeminenţi. Puţin, numai puţin piliţi şi ea ar fi arătat altfel. Bărbaţii ar fi putut spune despre ea că este o frumuseţe. Dar ea nu voia să se pilească. Ce proastă! Poate că ar trebui s-o convingă. Şi-o închipui imediat pilindu-şi, cu pila de unghii, sînii prea mari, nasul, pomeţii obrajilor. Asta îl amuză şi mai tare şi rîse cu mai multă poftă. Deseori i se întîmpla să se amuze fiindcă îşi putea reprezenta imaginea unor cuvinte luate în accepţia lor literală.

— Nu înţeleg ce găseşti atîta de rîs.

Brusc încetă să mai rîdă. Dansatorul, îmbrăcat în costum de mexican, iarăşi îşi ridică pe umeri partenera, iarăşi şi-o încolăci în jurul trupului ca pe o reptilă albă. Ce albă era dansatoarea! Albă ca Dana… Un trup alb aleargă pe stradă… Dana!… Apoi altul… Zeci de trupuri albe… Plouă!… Dana priveşte cerul de unde curge ploaia şi rîde… Rîde cortegiul alb şi despuiat de Dane… Se culcă pe stradă, se tăvălesc în băltoace, rîd… Şuvoaie le învăluie, le poartă ca pe nişte aşchii albe, curg, de-a valma cu frunzele uscate, în canale… Dansatorul în costum mexican vine prea tîrziu cu biciul… Dana, Danele, aşchiile albe sînt purtate de ape în canale.

— La ce te gîndeşti, dragă?

— Ce spui?

— Te-am întrebat la ce te gîndeşti?

— Priveam cum dansează. Dansează frumos.

A dispărut cortegiul alb de Dane. Dansatoarea zîmbeşte stereotip. Teribil mai seamănă cu păpuşa din vitrina magazinului domnului Louis, pe care el, atunci cînd avusese şaisprezece ani, se dusese, zilnic, s-o privească. Zilnic, pînă a descoperit-o pe Fernanda. Fernanda era fata domnului Louis, proprietarul magazinului cu articole pentru nunţi şi botezuri „La Dirijabilul”. Fernanda avea

şaptesprezece ani şi era bolnavă de plămîni. Fusese şi la sanatoriu, în Elveţia, la Davos, dar se întorsese tot bolnavă. „Ameliorată.” Un codru de speranţă pentru domnul Louis, tatăl ei. Era frumoasă Fernanda cum nu erau multe fete în oraşul lor. Dar băieţii se fereau de ea fiindcă o ştiau bolnavă şi le era teamă să nu se molipsească. Fernanda avea un trup fierbinte, dar fiindcă ştiau că de cele mai multe ori e fierbinte din cauza febrei, băieţii se fereau de trupul ei fierbinte. Fernanda avea nişte mîini furibund de curioase, dar fiindcă palmele îi erau umede, din cauza bolii, băieţii se fereau de mîinile furibund de curioase ale Fernandei.

Bobi a luat cunoştinţă de existenţa Fernandei într-o dimineaţă cînd s-a dus să privească manechinul din vitrina magazinului domnului Louis. Şi în timp ce privea ca fermecat păpuşa, a văzut-o pe Fernanda ieşind dinăuntru. Habar nu avea cine este fata aceea frumoasă, care la vîrsta de şaptesprezece ani arăta ca o adevărată domnişoară. A înţeles cînd a auzit-o spunînd domnului Louis, alintîndu-se ca o fetiţă mică: „Tăticuţule drag, te rog mult, mult, să-mi aduci la prînz ce te-am rugat”. „Bineînţeles că am să-ţi aduc, Fernanda”.

Fernanda! Fernanda se numea fata domnului Louis. Auzea pentru prima dată numele acesta frumos şi numele i se potrivea ca nici un altul. Era un nume pe măsura frumuseţii ei. Ca fascinat, după ce Fernanda se despărţi de tatăl ei, Bobi se luă după ea. Fernanda era atît de frumoasă şi i se părea atît de inaccesibilă, încît îşi jură că, după ce urmărirea avea să ia sfîrşit, de disperare să se ducă şi să se arunce în Dunăre. Fernanda i se păru inaccesibilă nu numai prin frumuseţe, dar şi ca poziţie socială. Domnul Louis era un negustor de vază în oraş, pe cînd tatăl său, pînă a nu se prăpădi, fusese doar uşier la primărie. Cum să îndrăznească să viseze măcar că Fernanda s-ar putea uita la unul ca el?

Totuşi, după ce a condus-o, de la distanţă, pînă acasă, Bobi nu s-a dus să se arunce în Dunăre aşa cum îşi jurase. N-a avut atîta curaj. în schimb, din ziua aceea n-a mai făcut popas în faţa prăvăliei

domnului Louis ca să privească manechinul. „Dama cu camelii” din vitrina domnului Louis a încetat subit să-l mai intereseze. Şi dacă nu l-a mai interesat, nu i s-a mai arătat nici în visele lui, ca o fiinţă adevărată din carne şi suflet. Visele lui de băiat de şaisprezece ani au început să-i fie tulburate de prezenţa Fernandei. Noapte de noapte, numai pe ea o visa.

Dimineața, cînd se trezea, îi trebuia ceva timp pînă cînd să se convingă că întîmplările pe care le trăise, şi în care fusese vorba tot timpul de Fernanda, se petrecuseră în vis. Himerica Fernanda din vis a cărei imagine o păstra încă pe retină îi poruncea să se ducă s-o pîndească pe Fernanda cea adevărată, ca s-o vadă, cel puțin s-o vadă, de departe şi fără ca ea să prindă de veste.

Bobi nu era timid şi nu fusese niciodată. Mai ales faţă de fete. Totuşi, nu îndrăznea să ia inițiativa de a o cunoaşte din teama de a nu fi respins fiindcă ea, fata bogatului negustor Louis Boucle, s-ar simţi jignită „să vorbească” tocmai cu băiatul fostului uşier al primăriei oraşului.

Pînă la urmă, inițiativa a aparţinut Fernandei, care descoperise chiar din prima zi pe liceanul ce o escorta de departe, de fiecare dată cînd pleca de acasă. Inițiativa ei l-a măgulit. Dacă ar fi cunoscut adevăratul motiv care o determinase pe Fernanda să ia inițiativa, ar fi avut toate motivele să se simtă umilit. Dar trăind în mahalaua unde trăia, nici el şi nici ceilalţi oameni care îşi duceau existenţa în cartierul acela periferic de pe malul Dunării nu cunoşteau mica tragedie din familia bogatului negustor Louis Boucle. Pînă în mahalaua lor nu pătrunsese vestea că Fernanda, unica odraslă a domnului

Louis, era bolnavă de plămîni, că domnul Louis o trimisese la un sanatoriu în Elveţia, la Davos, de unde se întorsese tot bolnavă. Această mică tragedie se petrecea într-o altă lume decît aceea în care trăia Bobi. Şi cum lumile acestea erau închise, fiecare, întocmai ca monadele lui Leibniz, nu e de mirare că Bobi nu aflase nimic. Nu e de mirare că el nu ştia că băieții din lumea Fernandei se fereau de ea

din teama de a nu se molipsi. Bobi nici nu bănuia că Fernanda, dacă ar fi fost sănătoasă, nu s-ar fi uitat la liceanul cu uniforma lustruită pe la coate, cam strîmtă în umeri şi cu mînecile nepermis de scurte numai fiindcă mamă-sa nu avea atîţia bani ca să-i cumpere haine de fiecare dată cînd ele deveneau prea mici. Dar fiindcă era bolnavă, fiindcă băieţii din lumea ei o ocoleau, fiindcă era la o vîrstă cînd, datorită bolii mai ales, sîngele începuse s-o chinuie, Fernanda a fost mulţumită cînd a descoperit că există totuşi un băiat care pare îndrăgostit pînă peste urechi de ea şi care nu se teme că s-ar putea molipsi. E drept, băiatul era un coate-goale, taică-său fusese uşier la primărie, dar, de vreme ce băieţii din lumea ei o ocoleau, trebuia să se mulţumească şi cu acest unic admirator.

Bobi habar nu avea de toate acestea. De acestea şi de altele care i-ar fi fost de mare folos dacă le-ar fi cunoscut la timp. Nu ştia, de pildă, că domnul Louis îşi pierduse orice nădejde în vindecarea fiicei sale, unicul său copil. îşi pierduse nădejdea nu dintr-un pesimism exagerat şi prin nimic justificat, ci fiindcă specialiştii pe care îi consultase îi dăduseră a înţelege că boala fiicei sale avansase în aşa măsură, încît nu mai exista nici o scăpare. Fernanda urma să se stingă, în maximum un an de zile, încet, încet, întocmai ca o lumînare. Dacă, bineînţeles nu se ivea vreo complicaţie care să grăbească sfîrşitul. Ştiind că fata lui este iremediabil condamnată şi că nu mai are de trăit decît maximum trei sute şaizeci şi cinci de zile, se străduia, neprecupeţind nimic, să-i satisfacă toate dorinţele, toate fanteziile. înţelese, fără să fie nevoie de explicaţii, motivul care o făcuse să se îndrăgostească de un băiat mai mic decît ea, un băiat pe care el, dacă fata lui ar fi fost sănătoasă şi l-ar fi prins că-i face curte, i-ar fi rupt bastonul pe spinare, înţelegînd însă motivul, tolera prietenia dintre ei. îl primea în casă şi îi arăta o bunăvoinţă distantă, un pic dispreţuitoare, pe care Bobi la cei şaisprezece ani ai săi nu fu în stare s-o sesizeze. De fapt, nu acesta era motivul pentru care Bobi nu înţelese că înapoia atitudinii distant binevoitoare a domnului Louis se ascunde dispreţ. Adevăratul motiv era altul. O iubea pe

Fernanda. O iubea nu ca un băiat de şaisprezece ani, ci ca un bărbat care descoperă pentru prima dată dragostea. Ca un bărbat, fiindcă Fernanda făcuse din el bărbat. Beat de sîngele ei, de frenezia ei disperată, el nu se dezmeticea nici cînd era departe de ea. Existenţa lui, departe de Fernanda, devenea somnambulică: la şcoală, atunci cînd se ducea, fiindcă absenta mereu, acasă. „Elev Aloman, iarăşi ai venit nepregătit". „Da, domnule profesor, am venit nepregătit". „De ce, Aloman? Ce se întîmplă cu tine, Aloman?" „Sînt bolnav, domnule profesor". Şi în gînd adăuga: „… de dragoste, domnule profesor". Iar acasă, maică-sa: „Ce-ai dragul mamei? Iţi vorbesc şi nu mă auzi, cu toate că te uiţi la mine. N-oi fi cumva bolnav?" „N-am nimic, mamă. Mă gîndesc la una, la alta şi mă fură gîndurile". „Dar înainte, dragul mamei, nu erai aşa". „Pesemne acum fiindcă am crescut, mamă. Şi dacă am crescut, mă gîndesc la mai multe lucruri decît înainte."

— Bobi, după ce termină *mexicanii* ăştia vrei să dansezi cu mine?

— Dacă vrei tu…

— Vreau, Bobi. Tare mai eşti…

— Cum sînt?

— Nu ştiu, Bobi. Eşti însă, sigur, aparte.

— Serios?

— Zău, Bobi. Dar acum haide să dansăm. Uite că au terminat.

Începură să danseze. Partenera lui dansa frumos. Avea un trup frumos. Frumos şi cald. Şi el nici nu ştia măcar cum o cheamă. îi uitase numele.

Fernanda punea patefonul şi dansau. Dansau numai tangouri. Fernanda spunea că ei nu-i plac decît tangourile. Abia mai tîrziu a înţeles de ce dansa cu el doar tango: celelalte dansuri o oboseau. Plămînii Fernandei nu suportau nici cel puţin valsul. „Bobi, aş vrea să pot merge cu tine la un bal." (Pe el îl cheamă Barbu, dar ea i-a spus Bobi.) „Nu se poate, Fernanda. Vreau să spun că nu se poate să te duci cu mine. Cine vine la bal cu o uniformă de bcean? Şi alte haine n-am." „Nu asta ar fi piedica/4 „Nu?" „Bineînţeles că nu. Asta

s-ar rezolva. Din alt motiv nu se poate/4 „Din ce motiv? 44 „Dragul meu, nu se poate şi gata! Te rog, nu mai pune atîtea întrebări. Haide să dansăm.44 Dansau. Fernanda se lipea strîns de el. „Ce fierbinte e trupul tău, Fernanda! 44 „E ca de obicei. Nu-i aşa că nu-i mai fierbinte ca azi-dimineaţă? Spune-mi. Dar, te rog să-mi spui drept.44 „Nu ştiu dacă e mai fierbinte acuma. Dar ce importanţă are! Mie îmi place trupul tău fierbinte. N-are decît să fie şi mai fierbinte.44 „Nu, să nu fie mai fierbinte. Dumnezeule, să nu fie mai ferbinte.44 „De ce, Fernanda? 44 „Să nu fie. Nu vreau eu să fie.44 Şi el se mira că Fernanda nu voia, că îi era parcă teamă să fie trupul ei *mai fierbinte*. Nu ştia că, de fapt, Fernanda avea groază de febră, alta decît aceea cu care se obişnuise şi care oscila între treizeci şi şapte şi unu şi treizeci şi şapte şi cinci.

Într-o zi cînd s-a dus la Fernanda, a găsit-o în pat.

— Domnişoara e bolnavă, l-a vestit menajera, venind să-i deschidă.

(Mama Fernandei murise de aceeaşi boală.)

— Dar ce are?

— Dumneata parcă nu ştii.

— Nu ştiu!

— Chiar nu ştii?

— Nu ştiu. Aseară nu avea nimic.

Menajera l-a privit lung, compătimitor. Dar tot nu i-a spus adevărul. Ii interzisese domnul Louis. Ii interzisese şi Fernanda.

Cînd l-a văzut, Fernanda a izbucnit în plîns.

— Dragul meu! Dragul meu!

— Ce s-a întîmplat, Fernanda?

— Am să mor, dragul meu. De acum, simt că totul s-a sfîrşit.

— Nu se moare din atîta, i-a răspuns el stupid, închipuindu-şi că era doar gripată.

— Am să mor… Şi tu ai să trăieşti. Ai să trăieşti şi ai să iubeşti alte fete.

Şi-a încleştat degetele de umerii săi, l-a tras aproape şi a început

să-l sărute, aşa cum nu-l mai sărutase niciodată, îl săruta cu buzele ei incendiate şi umede, cu un fel de furie care îl uimi şi pe care atunci nu şi-a putut-o explica. Pe urmă, istovită de efort, o podidi tuşea. Tuşi mult cu batista la gură. Cînd tuşea se potoli îi arătă batista. Era roşie.

— Vezi? Acum te-ai convins că am să mor? Tu însă, tu ai să trăieşti şi ai să iubeşti şi alte fete.

Şi iarăşi se repezi să-l sărute cu aceeaşi furie deznădăjduită, aşa cum avea să-l sărute pînă în ultimele ei clipe.

— Dacă ai să mori tu, Fernanda, am să mor şi eu.

Nu erau cuvinte de consolare. Era convins că aşa se va întîmpla.

— Îți place cum dansez, Bobi?

— Bineînțeles. Dansezi ca o profesionistă. Dar ea nu sesiză ironia.

— Ce fel de om eşti tu, Bobi?

— Adineaori parcă spuneai că sînt aparte, glumi el.

— Da, dar asta nu-mi spune prea mare lucru. îmi placi foarte mult, Bobi!

— Serios?

— Dar cel mai mult şi mai mult, ştii ce-mi place la tine?

— Nu!

— Ceea ce eşti tu şi nu laşi să se vadă. Ceea ce ascunzi, Bobi.

— Şi ce îți vei fi închipuind că ascund?

— Te ascunzi pe tine aşa cum eşti tu cu adevărat.

— Asta-i bună! Scumpo, eşti o fată profundă, zău aşa!

— Poți să rîzi de mine. Nu mă supăr.

— Nu?

— Nu!… Deloc! După o pauză: Nu-i aşa că te cam plictiseşti, Bobi?

— Aici?

— Nu, aşa, în general.

— De multe ori mă plictisesc, se eschivă el.

— Şi eu mă plictisesc. Teribil mă plictisesc, Bobi.

— Şi, mă rog, de ce te plictiseşti?

— Cum să-ţi explic? Mi-e teamă că ai să rîzi de mine. Vezi tu, mereu mi se pare că fac exact invers decît ceea ce aş dori. Şi oamenii din jurul meu la fel.

— Dar ce ţi-ai dori?

— Tocmai asta-i curios, că nu ştiu. Mă simt ca o muzicantă care face eforturi să execute corect un lied, dar nu izbuteşte decît să cînte fals.

— Şi dacă ai izbuti să faci ceea ce ai dori, nu te-ai mai plictisi?

— Ştiu eu! Poate că nu m-aş mai plictisi. Dar tu, Bobi, de ce te plictiseşti cînd te plictiseşti?

— Nu pot să-ţi explic, dragă. Aşa ceva nu se poate explica. Şi apoi chiar dacă aş încerca, cred că nu ai pricepe.

— Nu sînt o proastă, Bobi, să ştii!

— Scuză-mă, n-am vrut să te jignesc. Uite, de pildă, mă plictisesc piramidele. Pricepi ceva?

— Dar tu le-ai văzut, Bobi, aşa cum arată ele în realitate?

— Nu! Doar în fotografii.

— Atunci cum te pot plictisi dacă nici nu le-ai văzut?

— Dar ele există, ştiu că există. Şi asta mă plictiseşte, în general, mă plictiseşte să văd cum oamenii se zbat inutil să înfrîngă timpul. Precum viespea aceea din baie.

— Care viespe, Bobi?

— A, da! Tu n-ai văzut-o. Intr-o zi am pregătit baia. în timp ce aşteptam să se umple cada, o viespe, intrată prin fereastra deschisă, a căzut în apă. Douăzeci şi trei de minute – am cronometrat timpul-s-a zbătut să scape, să urce pe latura verticală a căzii. Pînă la urmă, sleită de puteri, s-a înecat. Teribil m-am plictisit atunci.

Orchestra conteni. Bărbatul gras continua să-şi tamponeze chelia transpirată cu batista făcută ghem, iar femeia cu diamante false în găurile urechilor, să rîdă mereu. Extraordinar cum sînt în stare unele femei să rîdă cu atîta poftă pentru toate prostiile!

— Eu am să mor… Tu însă, Bobi, ai să trăieşti şi-ai să iubeşti alte

fete.

Cum îl mai săruta în felul acela ciudat, răutăcios, parcă să se răzbune pe el.

— Dacă mori tu, Fernanda, am să mor şi eu. Fernanda muri, dar el nu şi-a pus capăt zilelor, aşa cum crezuse, sincer, că se va întîmpla. Fernanda muri în ziua cînd, pentru prima dată, pe străzile oraşului îşi făcură apariţia uniformele brune ale trupelor hitleriste. Cortegiul funebru solemn şi somptuos străbătea încet strada Regală. Fanfara cînta marşul funebru din „Eroica“. Pierdut printre domnii şi doamnele care mergeau în spatele dricului alb, se afla şi Bobi. Exceptînd pe domnul Louis şi pe menajeră, doar durerea lui era sinceră. Durerea şi disperarea lui. Ceilalţi toţi, în ciuda minei de circumstanţă, discutau deale lor, vorbind destul de tare, fiindcă vocile lor erau acoperite de alămuri. „Uite nemţi!“, atrase atenţia vecinului său doamna tînără din dreapta sa. „Cred că vom avea război, draga mea“. „Dacă va fi, sper că tu te vei aranja, Jorj?“ „Sper.“ „Dar băiatul acela cine-i? Face parte din familie?“, întrebă doamna cea tînără. „întrucîtva, draga mea, întrucîtva”, răspunse domnul de braţul căruia se agăţase interlocutoarea lui, zîmbind cu subînțeles, dar numai o clipă, fiindcă imediat îşi aduse aminte că însoțea un cortegiu funebru, şi nu se cădea să se arate bine dispus, cum de fapt era. „Vreo rudă săracă, Jorj?“, Amantul Fernandei, dragă." „Jorj, a avut fetiţa un amant?" „Priveşte-l, draga mea, băiatul acesta, adolescentul acesta a fost amantul Fernandei. Mă mir că nu ai aflat pînă acum." „Sigur, sigur, Jorj?" „Pe onoarea mea!" „Tu, Jorj, ştii că băiatul e drăguţ?" „Draga mea, dacă te interesează, acum, după moartea Fernandei, tînărul a devenit disponibil…" „Nu fi coşon, Jorj!"

De cîte ori îşi amintea de înmormîntarea Fernandei vedea pe doamna al cărei nume nu-l aflase niciodată, pe domnul care purta numele de Jorj, vedea pe cei trei ofiţeri hitlerişti care priveau cu o nepăsare dispreţuitoare cortegiul funebru şi auzea parcă aievea acordurile marşului funebru. Acum, peste acordurile reactualizate

de amintire, se suprapuse galimatiasul muzical al unui twist. Dar numai pentru cîteva clipe. Pe urmă biruiră acordurile din amintire: „Marcia funebre". „Ce frumoasă înmormîntare!", exclamă încîntată doamna care părăsea cimitirul la braţul domnului Jorj. Cu o grabă pe care nimeni nu căuta s-o ascundă, întreaga asistenţă se eclipsă după ce primii bulgări de pămînt începură să cadă peste sicriul alb. Mai tîrziu, cînd terminară treaba, plecară şi groparii. Şi cînd nu mai rămase nimeni, liniştea se aşternu din nou peste întinderea cimitirului. El rămase, doar el, privind mormîntul proaspăt, fără să verse o lacrimă. Prea era atotstăpînitoare durerea în fiinţa sa ca să poată plînge. Bine că plecaseră toţi, pînă şi tatăl Fernandei, care, oricum, îi arătase tot timpul o oarecare bunăvoinţă. Cît fuseseră ei, aici, şi mai înainte tot drumul, se simțise prost, un tolerat printre toţi domnii îmbrăcaţi în haine negre, printre toate doamnele acelea, multe frumoase, mirosind tulburător a parfum care îi amintea de parfumul Fernandei, toţi şi toate dintr-o lume care nu era a lui. Acum însă, cînd ei plecaseră, desigur nu se va mai simţi stînjenit, intimidat, ruşinat că uniforma rămasă mică era decolorată şi lustruită, că pantofii aveau tocurile scîlciate şi că, cel mult într-o săptămînă, mama va trebui să-i dea la pingelit, iar el în ziua aceea va fi obligat să lipsească de la şcoală fiindcă alţii nu mai avea. Dar fu numai o iluzie că după plecarea celorlalţi – floarea negustorimii din oraş-nu se va mai simţi prost. Ei plecaseră, dar şi această parte a cimitirului unde fusese înmormîntată Fernanda aparţinea tot lor, era un colţ tot din lumea lor, nu însă a celor vii, ci a acelora călătoriţi de pe lumea aceasta. Nu mai erau prezenţi-plecaseră! —domnul Jorj, doamna tînără care spusese despre el că este drăguţ, ceilalţi domni, toţi cu magazine pe strada Regală, celelalte doamne, toate elegant îmbrăcate şi cu bijuterii pe ele. Da, ei plecaseră, dar erau prezente monumentele funerare, de jur-împrejurul său, cele mai multe din marmură neagră, cîteva din marmură albă, toate impunătoare, arogante, distante, cum arogantă şi distantă le fusese existenţa. Din dreapta, de pe o cruce înaltă de marmură neagră îl

privea dintr-o fotografie emailată un domn în uniformă de general, strînsă pe corp să-i plesnească, cu mustăţi şi favoriţi pînă la lobul urechilor; din stînga, fotografia unei doamne tinere cu părul blond ale cărui bucle îi acopereau graţios umerii; din faţă, din spate, se uitau la el domni şi doamne care aparţinuseră unei alte lumi decît a lui, lumii domnului Louis, a domnului Jorj şi a celorlalţi, şi care ţinuseră neapărat, ca şi după moarte, să rămînă tot împreună, numai ei între ei, aici în locaşul morţii, la fel cum ţinuseră cît timp fuseseră în viaţă, să locuiască pe anumite străzi, ale lor în exclusivitate, să nu care cumva să se amestece cu prostimea. Domnii şi doamnele aceştia morţi şi moarte mai de mult sau de curînd îl intimidau, îl făceau să se simtă la fel de prost cum se simţise cît timp umpluseră această parte a cimitirului, mai adineaori, rudele sau numai cunoscuţii lor încă în viaţă. Prezenţa monumentelor funerare distante, somptuoase îl împiedicau să se dăruie durerii care era în el fără de margini. Totuşi mai rămase, fiindcă atunci cînd se pregătea să plece, dintrodată a început să cînte o ciocîrlie, poate în cimitir, poate în vreun salcîm din dumbrava ce se întindea imediat în spatele cimitirului. Şi el, care pînă a nu începe să cînte ciocîrlia nu fusese în stare să verse o lacrimă izbucni dintr-o dată în plîns, în hohote amare de plîns, aşa cum nu mai plînsese niciodată. A plecat abia cînd începură să se tîrîie umbrele. Părăsind cimitirul porni, direct peste cîmpuri, spre Dunăre. Paşii l-au dus însă acasă. N-a avut curajul să moară. Pe urmă, în zilele ce au urmat, i-a fost mai uşor. I-a fost mai uşor fiindcă îşi făcu obiceiul să retrăiască prin amintire toate clipele petrecute cu Fernanda. „Vezi, eu am să mor. Tu însă ai să trăieşti şi ai să iubeşti alte fete.“ „N-am să mai iubesc pe nimeni, Fernanda! Cît am să trăiesc, n-am să mai iubesc pe nimeni.” „Să nu mai iubeşti, Bobi, jură-mi!” „Iţi jur, Fernanda!” „Dacă ai să mai iubeşti o altă fată, să ştii că am să mă transform în strigoaică şi am să vin noaptea să-ţi sug sîngele. Şi ţie, şi ei, pînă cînd n-are să mai rămînă în voi picătură, ca să muriţi.” „N-are să trebuiască să te faci strigoi, Fernanda. Niciodată, ţi-am spus, n-am

să fiu în stare să mai iubesc.”

Mai tîrziu, după vrei doi ani, cînd i-a plăcut o altă fată şi ea l-a plăcut pe el, în prima noapte, dar şi în cele următoare, după ce a sărutat-o şi după ce a mîngîiat-o, noaptea, în pat, acasă, amintindu-şi de ameninţarea Fernandei, i-a fost teamă ca nu cumva ea, văzînd că şi-a călcat jurămîntul, să se transforme în strigoaică şi să vină să-i sugă sîngele. „Vezi, Bobi, eu am să mor. Tu însă ai să trăieşti şi ai să iubeşti alte fete.” Abia cînd i-a spus cuvintele astea a înţeles tîlcul sărutărilor ei atît de altfel, parcă duşmănoase. Fernanda era invidioasă că avea să-i supravieţuiască. Fernanda îl ura că el era sănătos şi că ea avea să moară. Şi fiindcă îl invidia, fiindcă voia să nu-i supravieţuiască, îl sărutase cu disperare şi ură dorind cu tot dinadinsul ca prin sărutarea ei să-i transmită boala. Dîndu-şi seama de aceasta, n-a urît-o. N-a urît-o nici mai tîrziu, după vreo şase luni, cînd a observat că strădania pe care o depusese Fernanda de a-l îmbolnăvi începuse să dea roade. Transpira noaptea. Obosea fără motiv. Tuşea sec. Avea deseori febră. „Acuma, mamă, cred că ar trebui să mă duci la doctor. Nu prea mă simt în apele mele.“ Medicul l-a ascultat, i-a făcut cîteva radiografii. Cînd s-a dus cu mamă-sa după rezultat, acesta i-a spus: „Cu băiatul nu-i bine deloc, femeie. Musai să-l trimiţi la munte. Cîteva veri în şir. Altfel, să ştii că-l pierzi“. Norocul lui a fost că avea o mătuşă la Bran. Altfel s-ar fi prăpădit fiindcă mamă-sa nu avea bani să-l ţină undeva la munte. A stat la Bran patru luni. Aerul şi hrana bună i-au priit. Cînd s-a reîntors de acolo, medicul s-a mirat că se vindecase atît de repede.

— Bobi, nu te superi dacă mai cer un whisky?

— Ospătar, încă un whisky şi fă socoteala.

— Mergem, Bobi? îl întrebă fata după ce îşi bău whisky-ul.

— Mergem, bineînţeles. Totuşi, dacă vrei, se poate să mai rămînem.

— Nu, să mergem.

Plecară. Fata al cărei nume îl uitase îl luă de braţ. Era tîrziu, spre

dimineaţă. Străzile erau goale. Un cocoş începu să cînte. Dar nu găsi imitatori. Cîntase pesemne un cocoş care suferea de insomnie. Casele din cauza întunericului destrămat apăreau şi dispăreau ca nişte năluci… Mirosea a praf… Pesemne abia de curînd fusese măturată strada. Din cauza luminii unui felinar, i se păru că pe sticla unei ferestre nişte copii lipiseră, pe toată suprafaţa ei, o bucată de celofan argintiu… Poarta de la stradă a unei case, întredeschisă şi prinsă numai într-o singură balama, părea un chefliu aplecat să vomite… O pisică, drept în mijlocul străzii, simulînd o stare de somnolenţă, pîndea probabil un şobolan, care sigur nu avea de unde altundeva să iasă decît din gura de canal uitată deschisă de vreun lucrător distrat… Un beţiv dormea culcat lîngă un gard şi sforăia cu intermitenţă pe nas… O măturătoare împingea grăbită tomberonul gol care suna de parcă pe aproape se descărca o basculantă cu pietriş… Cerul era lăptos şi stelele, cîte se mai vedeau, păreau doar nişte stropituri de bidinea…

— De ce taci tot timpul, Bobi? La ce te gîndeşti?

— La timp.

— La ce? întrebă ea cu neîncredere.

— La timp.

— Dar ce ai tu cu timpul? Ce ţi-a făcut ţie timpul?

Naivitatea şi ignoranţa ei îl înduioşară. îşi petrecu braţul pe după mijlocul ei şi o sărută pe obraz.

— Eşti delicioasă, draga mea.

— Dar ce ţi-a făcut timpul? se încăpăţînă ea.

— Nu pot să-ţi spun. E un secret. Dacă ţi-l spun, ai să începi să te gîndeşti şi tu la el, şi eventual ai să-l urăşti. Crede-mă, e mult mai bine să-l ignori cu desăvîrşire. Mai devreme sau mai tîrziu te va sili el să-ţi aminteşti că există.

O sirenă spintecă liniştea nopţii. O cisternă roşie trecu în goană. Apoi încă una. Pompierii!… Undeva ardea… Eliberîndu-şi braţul din strînsoarea femeii, Bobi o rupse la fugă după ultima cisternă.

— Bobi, unde fugi? întrebă femeia luîndu-se după el. Stai că vin

şi eu.

Dar Bobi cotise demult după primul colţ. Femeia se opri gîfîind, descumpănită. De ciudă, izbucni în plîns. El continua să alerge. Ultima cisternă nu se mai vedea. în definitiv, de ce fugea? în casa care acum ardea în nici un caz nu putea fi Dana. Şi oftînd, începu să meargă cu mersul său obişnuit.

Dana! Existase ea în realitate sau numai într-un coşmar? Dacă a visat? Nu, n-a visat! N-a fost un coşmar. Dana!… Noapte… „Ajutor!… Ajutooor!“ Pe strada pustie se deschid ferestre şi capete speriate privesc în lungul străzii. De undeva se strigă după ajutor. „Foc!“ Miroase a ars. E o voce de femeie. O voce rugătoare, o voce deznădăjduită. Dumnezeule, într-o casă care a luat foc o femeie se află în pericol să ardă de vie. Bobi a încremenit locului. Vede fără să vadă efectiv, doar cu închipuirea, o femeie arzînd ca o torţă. Şi deodată, de data asta într-aievea, flăcările izbucnesc la parterul unei case de peste drum. „Ajutooor!“ Sus, la o fereastră, o fată se roagă să fie salvată. Limbi mari de flăcări se întind lacome să lingă minunea albă care sus, în cadrul ferestrei, îşi frînge mîinile deznădăjduită. Parterul e acum o mare de flăcări. Bobi priveşte flăcările făcînd sforţări disperate să alunge imaginea din închipuire a femeii care arde asemenea unei torţe. Chipul fetei de la fereastră, violet, luminat de flăcările violete îi aminteşte de Fernanda. Tot atît de deznădăjduită şi înspăimîntată de moarte fusese Fernanda în ultimele ei clipe. „Ajutoor!“ „Nu te teme, Fernanda, urc imediat pînă la tine. O scară, oameni buni! Repede o scară!“ Cineva aduce o scară. El o ia repede şi o reazemă de zid. Flăcările încep s-o lingă. Curînd va începe să ardă. Dar lui nu-i pasă. Urcă. Urcă mereu. Flăcările se gudură, lingîndu-i hainele, faţa. „Ajutoor!“ Fata întinde braţele către el. „Intr-o clipă sînt la tine, Fernanda”. „Mai repede, mă înăbuşă fumul”. „Acuşi!… Acuşi!.. /4 Bobi o prinde în braţe fiindcă scara nu ajunge pînă sub fereastră. Coboară apoi. O femeie cu părul alb înveleşte trupul Fernandei într-o pătură cărămizie, trup care, la lumina violetă a flăcărilor, îşi dezvăluie frumuseţea prin

transparenţa cămăşii de noapte. „Dana, mulţumeşte lui Dumnezeu că ai scăpat. Şi dumnealui, bineînţeles". „Vasăzică Dana o cheamă". Mai apucă să audă clopotul de la cisterna pompierilor, pe urmă se prăbuşi. Se clătină şi se prăbuşi. Acum, cînd fata era salvată, voinţa îl părăsi. Mai adineaori, în timp ce cobora pe scară, cu fata în braţe, hornul se năruise şi cărămizile începură să alunece pe planul înclinat al acoperişului. O cărămidă îl lovi în umăr, alta în cap, alta după ceafă. O clipă crezu că îşi va pierde cunoştinţa, că se va prăbuşi şi, odată cu el, fata pe care o salvase din flăcări. Făcu sforţări disperate să nu leşine. Ce Dumnezeu, o salvase de flăcări ca să moară strivită de dalele caldarîmului? Nu, în nici un caz nu trebuia să leşine. Continua să coboare, strîngînd în braţe fata, şi avea senzaţia că nu el coboară, ci scara singură, în spirală, într-un fel de vîrtej care îl ameţea şi mai tare. II ameţea, dar trebuia neapărat să reziste, să nu leşine mai înainte de a ajunge jos. Cînd, în sfîrşit, picioarele atinseră pămîntul, voinţa îl părăsi. Şi-a revenit după două săptămîni într-un pat de spital.

Şi, ciudat, dintr-odată retrăi întîmplarea din anii copilăriei. Pe atunci tatăl său încă mai era în viaţă. Tatăl său fusese un mare meloman. Setea de muzică şi-o satisfăcea ascultînd discuri. Nu existase o plăcere mai mare pentru el decît atunci cînd, economisind leu cu leu, putea să cumpere vreun disc. Se întorcea acasă cu chipul radiind de o mare bucurie, cu ochii străluind de nerăbdare. Bobi nu şi-l putea reaminti decît cu chipul pe care îl avea cînd venea acasă cu un disc abia cumpărat. Era atît de mulţumit, atît de vesel, încît, deşi nu era deloc o fire expansivă, îşi săruta nevasta din prag, iar lui Bobi îi zbîrlea părul. Se dezbrăca repede, aşeza scaunele în semicerc în faţa măsuţei pe care se afla patefonul, îi poftea să se aşeze, şi punea discul. Asculta transfigurat. Din cînd în cînd se uita la ei să se convingă dacă, la rîndul lor, gustau muzica.

… Şi într-o noapte s-a întîmplat nenorocirea. Dormeau toţi trei, somn greu, fiecare din alt motiv. Atunci au auzit mai întîi nişte bătăi în geam, pe urmă o voce care striga: „Ei, treziţi-vă, arde casa pe

voi!“ S-au trezit şi au ieşit în curte. Acoperişul ardea. Era o mare de flăcări. Priveau neputincioşi cum arde bîrlogul lor şi, odată cu el, sărăcăciosul lor avut. Şi cum privea aşa, deodată Bobi şi-a amintit că cele două cutii cu discuri fuseseră uitate în casa care ardea. Discurile la care tatăl său ţinea mai mult ca la lumina ochilor. Atunci, fără să mai stea o cbpă pe gînduri, a ţîşnit de lîngă mama sa şi s-a repezit înapoi în casă. Din cauza fumului, din cauza buimăcelii şi a disperării, ai lui nu l-au observat. A răzbit printre flăcări pînă în „odaia curată”, a luat de pe garderob cele două cutii, şi cu ele în braţe, strîngîndu-le tare ca să nu le scape, a izbutit să iasă afară doar numai cu cîteva cbpe mai înainte de a se nărui acoperişul. Puţin a lipsit ca o bîrnă aprinsă, prăbuşindu-se, să-l prindă sub ea, strivindu-l. Clătinîndu-se, orbit aproape de fum, strîngînd în braţe cutiile, s-a îndreptat spre tatăl său: „Tată, discurile…”. Avea atunci nouă ani.

Amintindu-şi de întîmplarea aceasta, zîmbi. Zîmbi fiindcă îşi mai aminti că tatăl său îl îmbrăţişase şi lăcrimase de bucurie că-i salvase discurile. „Măi băiete, uf, măi băiete, cear putea să facă tata pentru tine, ce-ar putea să facă?” „Nimic, tată! Sînt tare mulţumit că ţi-am salvat plăcile.” „Atîta bucurie aveam! În afară de voi, atîta bucurie aveam!”

Trecuseră de atunci mulţi ani. Dar Bobi păstrase toate acele discuri, care îl încîntaseră atîta pe tatăl său. Păstrase şi patefonul. Nu de puţine ori i se întîmpla să-i vină chef să le asculte. Punea un disc. Discul hîrîia, păcănea, se învîrtea prea repede. Şi cu toate acestea, tatăl său ascultase în extaz Simfonia a III-a, şi Patetica, şi Sonata Lunii, şi Appassionata. Fiindcă tatăl său, uşierul de la primărie, nu iubea decît muzica simfonică. De la el învăţase Bobi să-i placă adevărata muzică. Avea pick-up stereofonic, avea discuri stereofonice, pentru discoteca sa îl invidiau toţi prietenii. Erau zile cînd asculta ore întregi numai muzică simfonică, spre marea disperare a doamnei Fior, gazda sa, care nu concepea altfel de muzică decît aceea de operă. în schimb, atunci cînd cine ştie ce

împrejurare îi amintea de tatăl său, îi venea chef să asculte vechile discuri, la vechiul patefon. Şi de fiecare dată cînd se întîmpla asta, îl vedea, cu ochii amintirii, pe tatăl său: intrînd pe uşă cu ochii strălucitori de bucurie, fluturînd în mînă discul abia cumpărat, fluturîndu-i pe frunte şi şuviţa de păr alb care pornea chiar de deasupra frunţii. Numai cînd se întorcea acasă cu cîte un disc nou ochii lui exprimau bucurie. încolo, tot timpul, erau melancolici şi blînzi, cum melancolică şi blîndă îi era firea. Nu se mînia niciodată, chiar atunci cînd era tare supărat. „Măi Lisaveta, sînt Dunăre de supărare, zău aşa!“ Tata era „Dunăre de supărare”, dar ochii nu oglindeau supărarea. Deveneau poate ceva mai melancolici. Lisaveta era mama. în toată mahalaua nu existase o femeie mai frumoasă decît ea. Ei, dar ce fel frumoasă!… Bobi avusese odată în mînă o carte pe care profesorul de istorie o uitase în clasă. Mai înainte de a i-o duce la cancelarie, Bob o răsfoise. Acolo în cartea aceea, care purta titlul de „Istoria Imperiului Bizantin”, Bobi văzuse poza unei împărătese. Mama semăna mult cu împărăteasa aceea. „Măi, Lisaveta, sînt Dunăre de supărare, zău aşa!” „Pune, omule, o placă, ascultă şi are să-ţi treacă.” „Că bine zici, Lisaveta.” Tata punea un disc, şi cu toate că era Dunăre de supărare, cine ştie din ce motiv, ascultînd muzică, se însenina. La spital, cînd şi-a revenit, după două săptămîni, nu-şi aminti imediat ce se întîmplase cu el. în schimb, i-a revenit deodată întîmplarea cînd salvase cutiile cu discuri ale tatălui său. Pe atunci avusese nouă ani. Acum patruzeci. Şi totuşi, revenindu-şi din criză, îşi amintise ce i se întîmplase în urmă cu treizeci şi unu de ani, dar nu şi de fata pe care o salvase din flăcări. Şi fiindcă nu-şi amintea, nu-şi putu nici explica defel ce căuta el într-un pat de spital. I-a risipit nedumerirea sora cînd a venit să-i facă o injecţie. „Soră, ce caut eu aici?“ „Sînteţi bolnav, domnule. Adică aţi fost, dacă îmi puteţi pune o asemenea întrebare.” „Dar ce am avut?” „Aţi suferit un accident.” „Un accident… Ai poate idee… ce fel de accident?” „în timpul unui incendiu…” „A, ştiu! Am salvat nişte discuri, îmi aduc aminte”. „Ce

discuri, domnul! Ai salvat o femeie. Tot nu-ţi aduci aminte?” „Ba da! Pe Fernanda. Dar ce spun eu! Nu era Fernanda. Pe o fată, Dana, am salvat-o. Ştii, soră, fata pe care am salvat-o, Dana, semăna teribil cu Fernanda.” „Cine-i Fernanda? Iubita matale?” „A fost!…” „A murit?” „A murit, bineînţeles că a murit. Şi pînă a nu muri, a făcut tot ce i-a stat în putinţă să nu-i supravieţuiesc.” „Cum adică? Vrei să spui că a făcut totul să mori şi matale?” „A făcut, săraca. Ce vrei, avea şaptesprezece ani. Nu-i uşor să mori la şaptesprezece ani. Aşa-i?” „Da, nu-i uşor, nu!” „Soră, cît timp spui că a trecut de cînd am suferit accidentul?” „Două săptămîni.” „Şi în timpul ăsta n-a venit nimeni să mă vadă?” „A venit, cum să nu…” „Cine, ea?” „Care ea?” „Fata pe care am salvat-o din flăcări.” „Nu! Ea n-a venit. Au venit colegii matale de la birou. S-a interesat chiar domnul director al matale.” „Poate că totuşi, cînd dumneata nu erai de serviciu, a venit şi *ea.* Nu crezi, soră?” Sora – o chema Melania – ridică din umeri. „Nu ştiu. Poate o fi venit.” Dar el înţelese că o spunea aşa, numai să nu-i risipească orice speranţă. Se posomori şi se întoarse cu faţa la perete. „Soră, cînd aveţi să-mi daţi drumul de aici?” „Nu ştiu. Să vedem mîine ce are să spună domnul profesor.”

I-au dat drumul a treia zi. Directorul a trimis după el maşina instituţiei. „Să trăiţi, domnule Aloman! îl salută şoferul. Eu, unul, mă bucur că v-aţi făcut bine.” (Spunea asta, ca şi cînd toţi ceilalţi nu s-ar fi bucurat. Dar Bobi ştia că şoferul avea un fel original şi de multe ori echivoc de a se exprima.) „îţi mulţumesc, domnule Dulgheru. Şi eu mă bucur că te văd. Mi se pare însă că ai făcut inutil drumul pînă aici…” „Domnul director m-a trimis după dumneata.” „Bineînţeles că dumnealui.

Grija pentru om este doar deviza cea mai scumpă a domnului director. Numai că eu mă simt destul de în putere ca să fac drumul pînă acasă pe jos. După două săptămîni de spitalizare am absolută nevoie de puţină mişcare. Mulţumeşte-i domnului director din partea mea.“ Şoferul ridică din umeri: „Atunci, rămîneţi sănătos/4

Cînd a ieşit pe poarta spitalului, în loc să se ducă acasă, Bobi a

plecat să caute strada pe care, cu două săptămîni în urmă, arsese o casă. Şi-o amintea vag. Multe amintiri mai erau încă învălmăşite în capul său. A găsit-o pînă la urmă. Se numea strada Margaretelor. Din casa care arsese nu mai rămăseseră în picioare decît zidurile. Era linişte pe strada Margaretelor. Cu liniştea ei, cu grădinile ei-fiecare casă avea cîte o grădină minusculă – strada Margaretelor era fermecătoare. Dar şi stranie. Stranie fiindcă părea nelocuită. Nu trecea nici un om pe stradă, nu se zărea nici o ființă omenească la vreuna din ferestre sau într-una din multele grădini invadate de trandafiri. Dar oare ce li se întîmplase celor care locuiseră în casele de pe strada aceasta? Şi din nou închipuirea eliberîndu-şi bidiviii: Nu numai strada, dar întregul oraş era pustiu. Oamenii se băjeniseră, cuprinşi de spaimă. Intr-o zi un zvon începuse să se răspîndească, precum o molimă: „Ai auzit?" „Ce?" „Oraşul se va scufunda, întocmai ca Atlantida." „Prostii!… Imposibil!" „Dacă îți spun! Ştiu din surse sigure. Sub întreg oraşul, pînă de curînd, se afla o pînză de apă. Apa s-a infiltrat mai adînc şi în locul ei a rămas un loc imens şi gol, ca o cavernă uriaşă. Curînd însă, stratul de pămînt de deasupra ce susține oraşul se va surpa şi atunci toate casele se vor prăbuşi." Pînă la urmă zvonul biruise. Şi iată că oamenii, îngroziți, cei care locuiseră pe strada pe care mergea acum, cei care locuiseră în celelalte case ale oraşului plecaseră, se băjeniseră. Oraşul era acum pustiu. Numai el rămăsese singura ființă vie în tot oraşul. Se băjenise şi fata pe care o salvase din flăcări, Dana!… Struni bidiviii! Păcătoasă închipuirea asta a lui care, cum n-o supraveghea, cum începea să zburde ca mînjii. Dar prea era atotcuprinzătoare liniştea pe strada aceasta, prea părea nelocuită. Dar oare ce se întîmplase cu locatarii casei care arsese? Căpătaseră adăpost pe la vecini sau se mutaseră pe altă stradă? Tare mult dorea s-o vadă pe Dana. Dar nu ca să-i spună: „Ştii, eu sînt acela care te-am scos din flăcări." II pîrjolea curiozitatea doar fiindcă voia să se convingă dacă semăna cu Fernanda, aşa cum crezuse el în noaptea incendiului. Dar probabil i se păruse doar, fiindcă Dana în cadrul

ferestrei avea ochii la fel de îngroziţi ca ai Fernandei atunci cînd a ştiut că va muri şi că nimeni şi nimic n-o mai poate salva de la moarte. „De ce trebuie să mor, Bobi, de ce?” Şi din cauza febrei, obrajii Fernandei erau aprinşi aşa cum păreau aprinşi obrajii Danei luminaţi fiind de flăcări. Dar cum să afle ce se întîmplase după aceea cu Dana? Pe stradă nu trecea nimeni. Curţile erau pustii, ferestrele caselor, cu storurile lăsate. Da, întocmai ca într-un oraş părăsit. Nici măcar un cîine nu se vedea sau o pisică. Să zboare un hulub, să cînte un cocoş, să cotcodăcească o găină, să plîngă un copil, să cînte un radio, să închidă cineva o fereastră cu zgomot, să ţipe cineva, să înjure cineva cu glas tare —ceva să se întîmple care să însemne că în casele acestea exista viaţă. Ei, dar viaţă, aşa, în general, exista. Exista viaţa vegetalelor: teii înfloriţi care foşneau, care tăifăsuiau bîrfindu-l poate sau punînd cine ştie ce la cale fiindcă prea era tainic, misterios, foşnetul lor; iarba crescută printre dalele pătrate, în chip de suliţe minuscule sau asemenea unor stranii rîme verzi rezemate în coadă într-un fel de disperată năzuinţă de a se înălţa pînă la oare poate; albinele, indiscretele albine, impudicele, pipăind pistilul, staminele; furnicile, un muşuroi întreg, agitîndu-se inutil şi stupid fiindcă în clipa următoare talpa pantofului său, mimînd fără intenţie destinul, strivi cea mai mare parte dintre ele. Viaţă era, da, dar nu în forma cea mai evoluată – oamenii. Curţi pustii, case cu storurile lăsate, toate fără excepţie. Străbătu strada de la un capăt la celălalt. Făcu pe urmă calea întoarsă, dar tot nu zări pe nimeni, nici pe stradă, nici în curţi şi nici la vreuna din ferestre. „Am să revin mîine. Mîine, poate că locuitorii de pe strada asta se vor întoarce din exodul lor voluntar”, îşi spuse pornind spre casă, dezamăgit, trist.

Dezamăgit şi trist, mergea şi acum spre casă. Pompierii erau departe. Pe femeia cu care fusese la bar şi al cărei nume nici măcar nu-l reţinuse sigur că nu avea s-o mai întîlnească. Ce prost fusese! în casa care ardea şi către care alergaseră pompierii ca s-o stingă în nici un caz nu putea fi Dana. Trecuseră trei luni de cînd o căuta. Dar

oare o căutase cu adevărat în acestei trei luni care trecuseră? Nu prea. Mai curînd aşteptase să i-o scoată în cale hazardul. Cocoşii începură să cînte de ziuă. Luminile felinarelor cu neon păleau obosite. Un bătrîn cu un tomberon traversa strada, pbmbînd zgomot metabc pe caldarîmul care dormea somn greu de bazalt. La o fereastră de etaj cineva ridică storurile. Bobi se opri. Dorea să fie o femeie tînără. O femeie blondă şi albă în cadrul unei ferestre bătrîne. Să-l cheme sus cu ochii şi cu zîmbetul. Să-l primească în patul ei cald pe el, un trecător oarecare. Dar femeia de sus era bătrînă. Şi, dintr-odată, imaginaţia lui rebelă îi jucă din nou, ca în atîtea alte rînduri, festa: o bătrînă cu părul alb despletit. Părul îi atîrnă pe umeri inegal şi lăţos. Obrajii supţi, pieptul supt, braţe lungi şi subţiri ca nişte fluiere, degetele mîinilor îndoite ca nişte căngi, bărbia ascuţită mult. Doi tăciuni îl privesc din fundul unor grote: ochii. Bobi se înfioară. Nasul bătrînei devine ascuţit şi încovoiat ca la uliu, faţa se boţeşte, un dinte se descoperă galben, deasupra buzei inferioare, vînătă şi suptă. Braţele se întind, degetele se crispează, gata sa apuce. Părul nu-i mai atîrnă pe umeri, alb şi murdar, ci se ridică aidoma unor ţepi lungi. Braţele străbat sticla ferestrei, se lungesc mereu, galbene şi subţiri, vin spre el cu intenţia să-i înfigă în beregată degetele cu unghii lungi şi murdare. Spaima îl cuprinde. O rupe la fugă. Aleargă repede, din ce în ce mai repede, părîndui-se că simte înapoia sa, aproape, degetele bătrînei, gata-gata să-l apuce. Spaima absurdă îl părăsi brusc, abia în cbpa cînd îşi dădu seama că se afla în faţa casei în care locuia. Descuie poarta cu un oftat de uşurare şi, istovit, îşi tîrî paşii pînă în camera sa. Se dezbrăcă în grabă şi se culcă în pat. închise ochii şi imediat somnul îl învălui, ca o femeie dorită.

Îl trezi o turturică. îşi făcuse cuibul în teiul din faţa casei. Pe strada lui fuseseră plantaţi tei, de la un capăt la altul. Teii înfloriseră de vreo săptămînă. Era atîta belşug de parfum încît pătrundea pînă şi prin ferestrele închise, pretutindeni, în casă.

Locatarii însă, bucuroşi de mireasmă, dormeau şi noaptea cu

ferestrele deschise, fără teamă de eventualii borfaşi. Miroseau a flori de tei aşternutul, perna, albiturile din şifonier; mirosea laptele pe care şi-l încălzea singur la aragaz în minuscula chicinetă; miroseau a floare de tei chiflele şi untul. Totul mirosea a floare de tei, pînă şi carnea femeilor. Cît timp înfloreau teii, oamenii de pe strada lui erau mai exuberanţi, mai prietenoşi, mai puţin rigizi decît în toate celelalte luni ale anului. Pe strada lui cu case ce se asemănau între ele ca două picături de apă, case tip, în marea lor majoritate oamenii nu mai erau tineri. Ei se născuseră cam pe vremea cînd fuseseră plantaţi teii şi îmbătrîneau odată cu aceştia. în sinea lor, oamenii aceştia păstrau mocnit o mare amărăciune: că populaţia străzii se înmulţise cu „intruşi”, plasaţi în casele lor de fostele oficii de închiriere. La început, fuseseră în permanent conflict cu aceşti „intruşi”, cu aceşti „venetici”. Mai tîrziu, dîndu-şi seama că nu aveau încotro, se resemnaseră, stabilind cu chiriaşii pe care nu şi-i doriseră relaţii amabile de convieţuire, care semănau mai curînd cu un fel de armistiţiu. O osmoză însă între vechii şi noii locatari ai străzii nu s-a realizat. înapoia amabilităţilor şi a politeţei, de multe ori exagerate, continua să dăinuiască o anumită reţinere rigidă, atît dintr-o parte, cît şi din cealaltă. Dar asemenea vechilor cetăţi greceşti care, cît timp durau jocurile olimpice, lăsau deoparte vechile duşmănii dintre ele, la fel şi pe strada lui, cînd înfloreau teii, vechile resentimente erau uitate de la un capăt la celălalt al bulevardului. Oamenii se salutau prietenos, nu numai amabil, iar conversaţiile nu mai erau de strictă bună-cuviinţă ca în toate celelalte luni ale anului. Alcoolul are efecte diferite asupra oamenilor. Unii devin irascibili, violenţi, sînt puşi pe ceartă şi nu de puţine ori, într-o dispută stîrnită din te miri ce, folosesc pumnii, revolverul sau cuţitul. Pe alţii, alcoolul îi predispune la veselie, încep să cînte sau să colinde pe la celelalte mese, să se îmbrăţişeze şi să se sărute cu oameni pe care poate nu-i vor mai întîlni niciodată în viaţa lor. Cînd înfloreau teii pe strada pe care locuia el, toţi oamenii, fără excepţie, erau cuprinşi de acest fel de beţie, şi cît timp dura

beţia, adică atît timp cît înfloreau teii, stabileau între ei relaţii din cele mai cordiale.

Trezit de gunguritul turturicii, Bobi Aloman se întinse în pat privind cu coada ochiului cadranul pendulei. Era ora zece şi dormise şase ore. Nu-i mai era somn. Dar nici să se scoale nu avea chef. Era doar duminică. Amintindu-şi că e duminică, se întrista. Duminica totdeauna se indispunea încă de dimineaţa. Se indispunea fiindcă duminica simţea mai acut dureros cît este de singur. Mai ales de cînd înnebunise prietenul său Savin. Atîta prieten avusese: pe Savin. Prietenia dintre ei durase cincisprezece ani. Cu trei luni în urmă însă, Savin înnebunise şi fusese internat la „Central”. Se credea Hamlet şi încercase să-şi omoare mama – pe regina – adulterină. Pe de altă parte, duminica îl indispunea şi fiindcă de cele mai multe ori duminica trebuia să se supună unor obligaţii care îi îngrădeau libertatea. Să facă o vizită sau să întîlnească vreo femeie la insistenţele căreia nu putuse rezista.

Ii rămînea însă timp şi pentru lectură. Dar nu pentru orice fel de lectură. Duminica era rezervată unui anumit fel de lectură: achiziţionase, investigînd printre cunoştinţe, almanahuri vechi, calendare, zodiace, epistolii, cărţi de tîlcuire a viselor şi multe alte asemenea cărţulii care, pe vremuri, se vindeau prin bîlciuri şi iarmaroace. Duminica, trîndăvind în pat cît mai mult timp, răsfoia cărţuliile acestea, aici amuzîndu-se, dincolo, înduioşîndu-se, în nici un caz plictisindu-se. Genul acesta de lectură era un mijloc ideal de a se deconecta complet. Şi tot duminica, numai duminica, se întîmpla să-i vină chef să pună la vechiul şi hodorogitul patefon vreuna din plăcile uzate, moştenite de la tatăl său. Atît de mult le preţuise bătrînul, încît, înainte de a muri, ţinuse să-i lase prin testament legalizat această unică avere. Un testament scurt, mai scurt decît oricare altul, care suna astfel:

Las fiului meu Barbu, două cutii conţinînd un număr de patruzeci de discuri şi un patefon marca „Columbia (t.

Era duminică, stătea în pat, asculta unul din discurile vechi care

hîrîia, pocnea, şi îşi amintea de tata, de mama, de mahalaua lor locuită de cîţiva şlepari, de cîţiva hamali în port, de cîţiva căruţaşi care atunci cînd se îmbătau legau cu panglicuţe de coama calului polii pe care îi cîştigaseră, de cîţiva barcagii, de cîţiva contrabandişti, de cîţiva foşti lupi de mare. îşi amintea chipul fiecăruia, întîmplările senzaţionale sau dramatice petrecute în decursul anilor pe strada lor. Aşa de pildă: cînd Maricica, fata unui barcagiu a fost aleasă „Mis Dunărea de Jos“ la un concurs de frumuseţe şi apoi numai puţin a lipsit să fie aleasă şi „Miss România”; cînd Iani Zervos a moştenit din America, de la o „thiţă”, mătuşica, o sută de mii de dolari şi, din contrabandist, cu cazier la poliţie, a devenit armator; cînd Nae-şpanchiul, grataragiul cîrciumei „La Moriţ cel bun”, i-a spintecat burta lui Axente barcagiul din cauza unei paţachine de pe strada Luminii şi cînd acesta din urmă a mai avut putere să-l strîngă de gît numai cu o singură mînă, deoarece cu cealaltă se ţinea de burtă ca să nu-i iasă afară măruntaiele; cînd Marigula i-a aruncat cu vitriol în faţă Catinei care, deşi ştia că Jenică frizerul îi făcuse ei un copil, îi sucise capul silindu-l să se cunune cu ea, pe ascuns, la biserica Sfinţilor, unde era paroh popa Nicolae Suru care citea în gura mare, în biserică, acatiste cu următorul conţinut: „Ajută, Doamne, să se umple de buba cea rea Domnicuţa lui Pîndele care mi-a furat găina cea moţată” sau: Să-i sece măduva oaselor şi să umble în cîrje ticălosul care a necinstit-o pe fie-mea, Anuţa". îşi amintea, de asemenea, întîmplări, şi ele, ca şi lecturile naive, îl ajutau să se destindă.

În apartamentul de deasupra, proprietăreasa pusese în funcţie aspiratorul. Bîzîitul infernal al motoraşului se auzea distinct pînă la el. Doamna Hor – toată strada o cunoştea şi toată lumea îi spunea doamna Fior – era o femeie tacticoasă. Viaţa şi-o desfăşura într-un anumit ritm potolit, din care nimeni şi nimic n-ar fi putut-o scoate. Cînd mătura curtea, cînd scurta trandafirii cu foarfecele de grădină, cînd curăţa cartofi sau cînd dădea cu aspiratorul avea o cadenţă proprie, uniformă şi egală, expresie vizibilă a celeilalte, interioare.

Pe Bobi Aloman îl enerva. Doamna Fior făcea totul într-o asemenea cadenţă tacticoasă şi somnolentă, de parcă avea în faţa ei întreaga veşnicie. De pildă, acum, cînd mînuia aspiratorul. Ascultînd cum plimbă peria aspiratorului pe covor, Bobi avea sentimentul că doamna Fior cu anticipaţie consacrase acestei plictisitoare îndeletniciri cel puţin trei ore. Nu se grăbea deloc. Dar nu încetineala era caracteristică. Caracteristică era cadenţa regulată, de pendul. Bobi Aloman numără: unu… doi… trei… patru… cinci. Atîta dura pînă cînd doamna Fior împingea peria înainte. Unu… doi… trei… patru… cinci. Tot atîta pînă retrăgea peria. Şi aşa mereu, mereu, ca un ceasornic perfect. Cadenţa regulată i-o aminti pe baba Rada. Baba Rada era femeie de serviciu la ei la întreprindere şi nu era deloc babă. Avea doar cincizeci de ani. Dar aşa îi plăcea ei să-şi spună. „Ascultă ce spune baba Rada, domnule. Plouă sigur, cum te văd şi mă vezi." Sau: „Să-ţi aducă baba Rada o cafeluţă de la bufet?" Pînă la urmă, s-au obişnuit cu toţii să-i spună: baba Rada.

Cînd Bobi s-a prezentat la serviciu, a doua zi după ce a ieşit din spital, baba Rada, care se întîmplase să se afle în hol, l-a informat despre articol: „Bine ai venit, domnule Aloman. Te-ai făcut sănătos?" „M-am făcut, babă Radă". „Ei, mă bucur, mă bucur. „Dar ce-am făcut, babă Rada?" „Ei, parcă matale nu ştii. Asta zic şi eu articol. Domnul Pescaru a adus-o straşnic din condei." Pescaru, care îi era subaltern, scrisese un articol ditirambic în care elogia „gestul eroic" al „colegului nostru", care „cu preţul vieţii a salvat de la moarte sigură" etc. etc. Citind articolul, Bobi Aloman a simţit că-l cuprinde furia. De fiecare dată cînd se întîmpla să constate că semenii săi îi interpretau greşit intenţiile, îl cuprindea furia. Dar, în general, fiind un om calm, izbutea să se stăpînească la timp. Furiei îi lua locul un fel de resemnare demoralizantă. Nu înţelegea de ce oamenii îşi închipuie că semenii cu care stabilesc relaţii de tot felul sînt şi în realitate aşa cum îi văd ei. Doar optica fiecăruia, nefiind totdeauna rezultatul unui simţ de observaţie dezvoltat, de cele mai

multe ori se întîmplă ca imaginea pe care şi-o fac unii despre alţii să fie, în totalitate sau numai parţial, falsă. Iată, de pildă, întîmplarea cu Dana. Părerilor greşite pe care – verificase în mai multe rînduri – colegii săi şi le făcuseră despre el li se mai adăuga una: îl credeau acum şi erou. El, Bobi, „cu preţul vieţii" salvase de la moarte o fată care, fără intervenţia sa curajoasă, ar fi pierit arsă de vie. Cum să le explice că n-o făcuse din eroism?′ Cum să le explice că gestul său „eroic“ fusese aproape inconştient numai şi numai pentru că i se păruse – i se păruse sau poate chiar aşa era? —că fata care cerea disperată ajutor semăna uimitor cu Fernanda? Ura această facultate, atît de omenească de altfel, de a eticheta oamenii după nişte criterii cu desăvîrşire „neştiinţifice“. Şi le ura, printre altele, şi pentru motivul că ele alterează —de multe ori pînă la o totală deformare-imaginea pe care fiecare om o are despre sine însuşi şi care este, în orice caz, în forma nealterată, mai aproape de imaginea-substanţă. (Aceasta din urmă imposibil de intuit în esenţa ei chiar de către spiritele cele mai luminate şi mai introspective.) Bobi considera că etichetarea oamenilor după nişte criterii de cele mai multe ori impresioniste dăunează în primul rînd aceluia care devine obiect de cercetare. El începe să se vadă cu ochii celorlalţi şi să creadă că este, într-adevăr, aşa cum îl văd ceilalţi. Prilej de reflecţii pesimiste pe această temă îi oferise chiar „şeful" său. Acesta cînd preluase postul fusese un om modest, cu posibilităţi modeste, dar cu voinţă şi ambiţie de a se perfecţiona. Probabil că pînă la urmă ar fi izbutit, nelipsindu-i tactul şi fiind receptiv la sugestiile utile. Dar în numai cîteva luni, prins în plasa nevăzută a linguşitorilor şi lăsîndu-se învăluit în ea, ajunse de nerecunoscut. Luînd drept adevărate linguşirile, începu să crească în propriii săi ochi şi, încîntat de persoana sa, să devină subiectiv, formalist, superficial şi ranchiunos.

După ce citi articolul, primul lucru pe care îl făcu Bobi a fost să ceară responsabilului să-l scoată imediat de pe panou. Acesta îi făcu pe plac, nu însă fără a-şi exprima nedumerirea şi decepţia. Dar cel

mai decepţionat a fost autorul articolului – subaltern al lui Bobi – care îl scrisese dinadins ditirambic, încredinţat că în felul acesta îl va obliga.

Dar imediat după aceea i se mai întîmplară şi alte lucruri neplăcute. Colegii şi colegele năvăliră să-l felicite şi, culmea, îi oferiră un buchet de fiori. (Cîţiva pronunţară cuvîntul „erou".) „Şeful", la rîndul său, îl pofti la el în birou, îl felicită, anunţîndu-l că făcuse în scris cunoscut forului tutelar gestul său „eroic şi cavaleresc".

Pentru Bobi Aloman, ziua aceea fusese una dintre cele mai urîte din existenţa sa. A doua zi însă, viaţa intră pe făgaşul ei obişnuit: slujbă, lecturi, spectacole cîteodată, cîteodată o aventură cu vreo femeie faţă de care rămînea de fiecare dată disponibil sufleteşte. Şi totuşi, ceva nu mai era ca înainte. Undeva, înăuntrul său, ardea, mocnit, dorinţa de a o revedea pe aceea pe care o salvase din flăcări. Acestei curiozităţi i se adăuga încă una. Numai că această altfel de curiozitate nu era a lui, ci a porilor din palme, care continuau să păstreze amintirea trupului Danei, ascuns privirilor doar atît cît îl putuse ascunde transparenţa cămăşii de noapte din nailon. Care din aceste două curiozităţi era mai puternică nu-şi dădea seama. Erau însă amîndouă împletite strîns şi, ştia, nu avea să se poată elibera de nici una din ele decît, poate, dacă întîmplarea i-ar scoate-o în cale. Numai întîmplarea fiindcă el nu întreprindea nimic s-o găsească. De ce aştepta ca destinul să i-o scoată în cale şi de ce nu investiga nu putea să-şi explice. De fapt, refuza să recunoască faţă de el însuşi că pur şi simplu nu voia s-o caute, deşi era bolnav de dorinţa de a o revedea. Nu voia pur şi simplu fiindcă îi era teamă. Dacă Dana semăna într-adevăr cu Fernanda? Dacă seamănă, atunci sigur o va iubi, aşa cum o iubise pe Fernanda? De la moartea Fernandei, ca adolescent, cunoscuse alte fete, şi unele dintre ele îi fuseseră dragi. Mai tîrziu intraseră efectiv în viaţa lui şi alte femei. Totuşi, sufleteşte niciodată nu fusese deplin angajat, de fiecare dată descoperise în el un coeficient mai mare sau mai mic de disponibilitate. Asta însemna

că, exceptînd-o pe Fernanda, nu mai iubise cu adevărat nici o altă femeie. Şi doar atunci fusese un adolescent. Numai pe Fernanda o iubise, dar oare cum o iubise? Atunci Fernanda existase ca fiinţă reală, ca o entitate obiectivă, în afară; dar în acelaşi timp Fernanda coabitase în el, risipită în el, tot timpul, chiar atunci cînd fusese departe de ea, acasă, la şcoală, pretutindeni, atît de vie, atît de reală, încît existaseră clipe cînd nu mai ştia ce din el *este el* şi ce Fernanda. Aşa de fără limite o iubise. O iubise „ca în romane", cum pretindea pe atunci ţaţa Bălaşa că trebuie iubită o fată, sărmana ţaţa Bălaşa, cea îndrăgostită de cel mai chipeş flăcău din mahalaua lor, de Ştefan, care lucra la Rizerie şi care nici nu se uita la ea, fiindcă ţaţa Bălaşa era cocoşată şi era urîtă şi fiindcă toate femeile din mahala o urau deoarece, ziceau ele, „Bălaşa are ochi răi şi dacă se uită la tine cum ştie ea, te deoache de poţi chiar să mori, ferească Dumnezeu". Pe Fernanda aşa o iubise! Dar Fernanda murise şi dragostea lor rămăsese neîmplinită. Bobi era convins că dragostea, ca toate lucrurile în lume, avea un început şi avea un sfîrşit. Fernanda murise cînd el abia învăţase s-o iubească. Iubirea lui pentru Fernanda nu se consumase, fusese întreruptă. Pe urmă, cînd a cunoscut şi alte femei, a sperat, deşi de lucrul acesta nu a fost prea conştient —l-a simţit, nu l-a gîndit – că va întîlni o alta de care să se îndrăgostească şi cu care să continue să iubească, de fapt tot pe Fernanda, pe care, niciodată nu încetase s-o iubească. La femeile care trecuseră prin viaţa lui ţinuse, din cauza unora cumva şi suferise, dar nici una nu izbutise să fie asemenea Fernandei, să continue cu alta ceea ce moartea întrerupsese şi ceea ce sigur s-ar fi sfîrşit o dată şi o dată dacă Fernanda ar fi trăit. În fond, îşi dorise tot timpul nu să iubească o altă femeie aşa cum o iubise pe Fernanda, ci să întîlnească femeia prin care să iubească tot pe Fernanda pînă cînd iubirea lui neîmplinită, întreruptă, avea să se consume singură, în mod firesc. Aceasta era explicaţia disponibilităţii sale sufleteşti. Aceasta era şi explicaţia pentru care femeile pe care le cunoscuse nu fuseseră în stare să-l lege de ele, de fiecare dată şi la scurtă vreme el

fiind acela care lua iniţiativa de a-şi recîştiga independenţa. Nici una nu fusese în stare să fie Fernanda.

Şi iată hazardul făcuse să salveze de la moarte o fată care, cel puţin aşa i se păruse, semăna cu Fernanda. Semăna, fiziceşte semăna, dar poate că semăna şi altfel, în aşa măsură încît să reînceapă să iubească, prin ea, pe Fernanda. în fond, îşi dădea seama că ceea ce îşi dorea el nu era posibil, de vreme ce Fernanda murise, şi că, de fapt, ceea ce căuta el, ceea ce îşi dorea era să întîlnească o femeie care să facă posibilă mistificarea. Dacă într-adevăr Dana, fata pe care o salvase din flăcări, semăna cu Fernanda-şi nu cumva se înşela – atunci, cel puţin ipotetic, mistificarea era posibilă tocmai datorită acestei asemănări. Dar atunci de ce nu întreprindea nimic ca s-o găsească? De ce prefera incertitudinea, speranţa vagă, mistificatoare, dar în altfel, certitudinii – convenabilă sau nu –, dar totuşi o certitudine? Bobi încerca să-şi ofere o mulţime de explicaţii, dar nici una nu-l convingea fiindcă, mai adînc în el, stăruia explicaţia adevărată: că nu întreprindea nimic s-o găsească fiindcă era laş, fiindcă se complăcea să spere că Dana *ar putea fi* Fernanda. Bobi avea patruzeci de ani. De douăzeci şi patru de ani căuta femeia care să fie Fernanda. Trecuseră multe femei prin viaţa lui fără s-o găsească. Deşi nu obosise s-o caute, obosise totuşi să mai spere că o va găsi vreodată. Şi iată, cînd se aştepta mai puţin, întîmplarea făcuse s-o cunoască pe Dana. Dana semăna cu Fernanda. Nu era sigur, absolut sigur, dar, după cît îşi amintea, semăna. Căci în definitiv dacă n-ar fi semănat, măcar puţin dacă n-ar fi semănat, probabil că nu ar fi cutezat să urce pe scară s-o salveze. La vîrsta de nouă ani salvase cutiile cu discuri ale tatălui său. Dar de atunci – deşi n-o mărturisise nimănui – prinsese frică de flăcări, precum prinde frică de apă cineva care a fost pe punctul de a se îneca. Aşa că, dacă izbutise să-şi învingă teama, avea toate motivele să creadă că Dana semăna cu Fernanda şi că, deci, şansele de a putea înnoda firul rupt al iubirii lui, prin moartea Fernandei, făcînd din Dana amanta lui, existau şi

în realitate, nu numai în închipuire. Fu *aproape convins* de lucrul acesta. Şi fiindcă era *numai aproape convins* nu întreprindea absolut nimic ca să-i dea de urmă, deoarece în caz de eşec, însemna să piardă şi această unică speranţă. „Dacă nici cu Dana nu va fi posibil, atunci nu va mai fi posibil cu nici o altă femeie“, îşi spunea mereu, îşi spunea de fiecare dată cînd se mustra că aşteaptă, că doar aşteaptă. Da, în locul certitudinii-favorabilă sau defavorabilă-prefera să se legene în hamacul unei speranţe ipotetice, convins fiind că, într-o zi, va afla adevărul. Fiindcă ştia-nu era propriu-zis convingere, ci mai curînd un presentiment —că într-o zi, fără s-o caute în mod expres, o va întîlni pe Dana.

Ceva însă tot făcea: se plimba mult pe străzi şi, din cînd în cînd, se abătea pe strada Margaretelor, cu toate că era convins că nu pe strada aceea avea s-o reîntîlnească. Ce să mai caute pe strada aceea, după ce le arsese casa? Mai mult ca sigur se mutaseră, ea şi ai ei, pe o altă stradă, poate chiar într-un alt cartier. Şi totuşi ce simplu ar fi putut să-i dea de urmă. Era imposibil ca vecinii să nu cunoască noua lor adresă. Sau, în cel mai rău caz, se putea interesa la evidenţa populaţiei, de la secţia respectivă de poliţie. Dar el, degustîndu-şi speranţa ca pe o bucată de camiş, din laşitate, nu investiga, ci aştepta totul de la hazard. Mai mult, într-o zi, cînd trecea, ca de obicei, pe strada Margaretelor şi cînd i se ivi prilejul să afle adresa ei, refuză, refuză pur şi simplu. Iată în ce împrejurare: Un domn bătrîn, cu barbişon şi favoriţi care tocmai stropea grădiniţa din faţa casei, aplecîndu-se peste gărduţ, i se adresă amabil: „îmi permiteţi să vă întreb ceva?“ „Da, poftim”, acceptase Bobi. „Vă văd trecînd des pe strada noastră…” „Da, destul de des. Locuiesc aproape, pe strada Soarelui.” „Ştiţi, îmi păreţi o figură cunoscută, dar nu ştiu de unde să vă iau. Dar, ia staţi! Nu cumva sînteţi tînărul care, atunci cînd a ars casa lui Costomiris, aţi salvat-o…” „Vă referiţi la casa aceea de peste drum?” „La aceea. Ştiţi atunci…” „Şi ziceţi că un tînăr a salvat în timpul incendiului pe cineva?” „Da, pe o domnişoară. Vasăzică nu sînteţi dumneavoastră!” „Eu? în nici un

caz. Cînd s-a întîmplat nenorocirea eram plecat în delegaţie, în provincie. Am aflat, cînd m-am întors, de la vecini”. „Nu ştiu de ce, dar mi s-a părut că aţi putea fi dumneavoastră. Mi-ar fi făcut plăcere să cunosc un tînăr atît de curajos. Scuzaţi!” „Nu face nimic. Bună ziua, domnule!” Dacă ar fi recunoscut că el este „tînărul curajos”, sigur că ar fi aflat unde se mutase Dana. Sau, în orice caz, bătrînul amabil l-ar fi îndrumat la cine să se adreseze ca să afle. Preferase încă o dată nesiguranţa certitudinii. Nu trebuia —aşa îşi impusese —s-o caute. Trebuia să aştepte pînă cînd întîmplarea i-o va scoate în cale. Şi i-o va scoate. Era convins că i-o va scoate. Trebuia numai să aibă răbdare. E drept, trecuseră trei luni de cînd o salvase pe Dana din flăcări. Dar în definitiv, trei luni nu era chiar atît de mult. Trei luni de cînd trecea pe strada Margaretelor, trei luni de cînd îşi făcuse obiceiul să se plimbe pe străzi, pe cele din centru, unde lumea obişnuia să apară la ore fixe ca apoi să dispară tot la ore fixe, pe multe altele, despre care abia acum lua cunoştinţă că ele există.

Da, aşa trecuseră trei luni. în duminica aceasta, cînd el stătea în pat şi asculta zbîrnîitul aspiratorului mînuit ritmic de doamna Fior, se împlineau exact trei luni de cînd o salvase pe Dana din flăcări. Trei luni în care timp curiozitatea de a o revedea ardea în el asemenea unui foc. *Asemenea unui joc*. Şi doar el avea frică de flăcări, o frică nemărturisită.

Cînd deschise ochii, cerul era ca o monedă uriaşă de aur orbindu-l cu strălucirea ei galbenă. Trebui să-i închidă imediat. Privi apoi prin canaful genelor. Acum cerul era ca o pardoseală de cleştar. Cleştar curat pe care, dacă l-ar fi atins cu o vărguţă de metal, ar fi sunat, desigur, vesel ca un clopoţel. Curînd, un nor ca un văl diafan, diafan ca vălul de mireasă al „Damei cu camelii” din vitrina magazinului „La Dirijabilul”, aburi cleştarul. Cînd norul se călători departe, pardoseala cerului fu iarăşi curată. închise din nou ochii. îl dureau pupilele să privească mereu în sus. Adormise pe şezlong. Se simţea uşor, capul îi era limpede. Respiră adînc aerul îmbălsămat de aroma teilor înfloriţi. De pe stradă se auzeau paşi. Treceau oameni,

şi într-o direcţie, şi în cealaltă. Cineva rîse. Vesel ca un clopoţel cînd anunţă recreaţia. Turturica gînguri. Pe genunchii săi continua să doarmă Chilon, şoricarul. îl chema Chilon, dar el îl striga Aristotel. Chilon-Aristotel avea ochii trişti. Niciodată nu mai văzuse un cîine cu ochi atît de trişti. Chiar atunci cînd era bine-dispus, cînd avea chef de joacă, ochii îi rămîneau trişti. Dar nu pentru că avea ochi trişti l-a poreclit Aristotel. Mai precis, nu numai pentru asta. Motivul principal era altul. Chilon nu suferea să-l vadă citind. El, Bobi, putea să fie ocupat cu orice, să doarmă, să scrie, să cînte la pian. Chilon stătea liniştit la locul său preferat, pe fotoliu, cu botul pe lăbuţele din faţă. De acolo îl urmărea cu ochii săi gravi şi trişti. Dar era suficient să deschidă o carte şi să înceapă a citi, pentru ca imediat Chilon să se neliniştească, începea să scîncească cu nişte accente aproape omeneşti. Mai în glumă, mai în serios, Bobi şi-a zis: „Chilon scînceşte fiindcă suferă că e cîine şi nu poate citi şi el. Suferă fiindcă e conştient de destinul său de cîine”. Se amuza să creadă că şoricarul său este reîncarnarea celebrului filozof din antichitate Aristotel.

Încetişor, ca să nu-l trezească pe Chilon-Aristotel care continua să doarmă, Bobi întinse mîna după carte. Era o carte de istorie a religiilor. într-unul din capitole, autorul se ocupa de sectele din epoca primară a creştinismului şi de influenţa pe care a exercitat-o asupra acestora filozofia gnosticilor. Deschise cartea şi începu să citească de unde întrerupsese lectura.

În fruntea lumii spirituale stă părintele tuturor sau Bythos. El, însoţindu-se cu Ennoaia, adică mintea cea ascunsă într-însul, a născut pe Nus, inteligenţa divină sau pe cel unul născut, şi pe Alitia, adică adevărul, soţia lui. După aceea, Nus şi Alitia născură pe Logos, cuvîntul, şi pe Zoe, adică viaţa, iar aceştia născură peAntropos, adică pe omul cel ceresc, după al cărui chip este cel terestru, şi pe Eclesia. Astfel, din Bythos, părintele tuturor, s-a născut o pătrime, apoi o ogdoă, adică optime. Logos şi Zoe mai născură apoi cinci syzygii, adică perechi, iar Antropos şi Eclesia, încă şase. Şi astfel, Plirom a deveni o treizecime. Dar Sofia, înţelepciunea, ultimul

eon feminin şi soţia eonului masculin, Teletos, fu cuprinsă de pofta nebună de a se însoţi cu Bythos. Fructul acestei uniri fu Cata-Sofia, adică înţelepciunea de jos, ea se numeşte şi Achamot. Astfel, păcatul cel dintîi s-a săvîrşit în Pliroma. Nus şi Alitia născură o nouă pereche de eoni, pe Hristos şi Sfîntul Duh, care împăcară pe Sofia cu soţul ei Teletos, iar Achamot fu îndepărtată din Pliroma de către eonul de frontieră Oros, singurul fără soţie. De bucurie că s-a restabilit armonia în Pliroma, toţi cei treizeci de eoni născură pe măreţul Iisus împreună cu miliarde de îngeri spre a-l sluji. Iisus are misiunea de a o salva pe Achamot şi a deveni soţul ei. Dar Achamot transmise între timp materiei haotice germenii de viaţă şi din îmbrăţişarea ei cu Haosul se născu Demiurg cel psihic, care din îndemnul ei formă o lume, imagine imperfectă a Pliromei, populînd-o cu naturi pneumatice, psihice şi hilice. Totodată, o dădu în stăpînirea lui Satan cel hilic, al doilea fiu al Achamotei. întregul plan divin al universului are scopul ca în acelaşi timp cu salvarea Achamotei să salveze pe oamenii cei pneumatici din stăpînirea lui Demiurg şi pe cei psihici de sub tirania Satanei1.

Închise cartea. Fantezia naivă a acestei cosmogonii sui generis îl încîntase. îl încîntase aşa cum îl încîntase proza naivă din vechile almanahuri şi calendare. Urmări atent, cîtva timp, un balet de musculiţe. Pe urmă, nucul semeţ şi pletos din grădina vecinului. Parcă era un patriarh binecuvîntînd depărtările. Un porumbel se roti deasupra, singur şi trist, pe urmă i se alăturară încă doi, navigînd frumos toţi trei împreună. Dar numai pentru scurt timp. Ultimii doi zburară în altă parte, unul după altul, fluturarea aripilor celui din frunte fiind parcă o poruncă pentru celălalt. Rămase numai primul. Un porumbel alb, rotindu-se ezitant deasupra grădinii. Tîrziu, se aşeză pe umărul patriarhului verde. Razele soarelui însîngerat îi muiaseră aripile în purpură.

Era cel mai frumos spectacol pe care îl văzuse vreodată: un patriarh cu barba şi părul verde, îmbrăcat în odăjdii tot verzi,

---

[1] **Rândurile de mai sus au fost întâlnite de autor într-adevăr într-o carte a religiilor.**

binecuvîntînd depărtările, şi un porumbel purpuriu, gîngurind pe umărul lui drept. Soarele străluci din nou cu toate armurile spălate de sînge şi porumbelul deveni dintr-odată o zeitate albă. Buclele părului blond atîrnau pe umeri parcă într-un fel de togă albă din fire de argint, ce o înveleau dezvelind-o. Ochii albaştri, tăiaţi în formă de migdală, cătau în sus, spre azurul spaţiilor necuprinse într-un fel de extaz concentrat, ca şi cînd ei vedeau ceea ce lui nu-i era dat să vadă niciodată. Deasupra capului, ca un corolar al părului blond, soarele adăuga o aureolă asemenea acelor ale sfinţilor din biserica unde, în „anii copilăriei, se ducea cu mama lui să asculte slujbele pe care le oficia popa Niculae Suru, cel care se făcea mijlocitor către Dumnezeu al blestemelor proferate de enoriaşele lui. Vrăjit de frumuseţea ei celestă, Bobi o dori alături de el, ea să asculte sînge de pămîntean, el să-i fure în îmbrăţişarea telurică elemente de lumină serafică. Dar porumbelul îşi luă zborul. Imaginea se topi parcă în azur.

Şi iarăşi îi veniră în minte cuvintele din carte:

… Dar Achamot transmise germeni de viaţă materiei haotice… Din îmbrăţişarea ei cu Haosul se născu Demiurg, cel care, din îndemnul ei, formă o lume, imagine imperfectă a Pliromei şi o populă cu naturi pneumatice, psihice şi hilice, dar totodată o dădu în stăpînirea lui Satan, cel de-al doilea fiu al Achamotei…

Achamot! Era înduioşat de destinul acestui *eon* feminin. Ingrat destin! Biata Achamot! A trebuit să ispăşească primul adulter săvîrşit în lumea spirituală a Pliromei. Bastarda asta azvîrlită în haos. Şi ea, care păstra în fiinţa ei spasmul inimaginabil al conceperii ei din împreunarea *Sofiei* cu *Bythos*, părinţii ei, cunoaşte, în îmbrăţişarea care acum este carne şi sînge, celălalt spasm, spasmul materiei. Pîntecul ei de zeiţă tînără concepe pe cei doi fii: *Demiurg* şi *Satan*.

Achamot! Pe retine prind să se precizeze contururi şi forme. Mai întîi, ochii: mari, negri, neliniştiţi. Dumnezeule, neliniştea ochilor Achamotei! Ce amintiri îi chinuia? Lumina siderală a Pliromei sau

îmbrăţişarea cotropitoare a Haosului? Pe urmă se conturează obrazul: obraz alb de fată tînără, gură senzuală de femeie pătimaşă. Trupul prinde contururi precise: trup alb cu forme ce aduc cu ale lui Venus din Milo. Ce frumoasă e Achamot! Trupul alb al Achamotei îmbrăcat într-o cămaşă subţire de nailon. Achamont, în cadrul unei ferestre către care flăcări se întind ca nişte şerpi groşi, aburind a negru. Flăcările împodobesc fereastra ca nişte ghirlande. „Ajutor!“, strigă *ea.* Cine? Achamot? Dana? Achamot odihneşte în braţele sale. Palmele acoperă sînii pe care i-a sărutat Haosul. Ard sînii Achamotei!… Arde trupul ei!… îi dogorise oare flăcările incendiului sau ardeau din cauza incendiului dinăuntru, din artere? „Dana, mulţumeşte lui Dumnezeu că ai scăpat. Şi dumnealui, bineînţeles”. Achamot!… Mama lui Achamot!… Cine? Eonul *Sofia,* soţia eonului *Teletos?* „Dana mulţumeşte lui Dumnezeu că ai scăpat…” „De ce-i spui să mulţumească lui Dumnezeu? De ce nu-i spui să mulţumească lui *Bythos,* tatălui ei natural?” Achamot, de ce ţi-e trupul aşa de fierbinte?… Dana, de ce ţi-e trupul atît de fierbinte? Fierbinte la fel ca trupul FernandeiL. A zburat porumbelul alb. Achamot s-a prefăcut într-o rază de soare, o rază albă care însă nu coboară spre pămînt, ci urcă, urcă sus, mai sus de soare, spre lumea siderală a *Pliromei…* Dar deodată, amintindu-şi de îmbrăţişarea *Haosului,* de fiul ei *Demiurg,* o cuprinde dorul şi începe să coboare, să coboare…

Chilon-Aristotel s-a trezit din somn. Se uită la el cu ochii lui trişti, omeneşti. „Măi băiatule, mă filozofiile, de ce îţi sînt ochii atît de trişti?“ Chilon-Aristotel nu-i răspunde. Dă din coadă şi-i linge mîna.

Trecu prin parc. Era drumul cel mai scurt. Parcul era o catedrală de răcoare. în loc de aromă de tămîie, miros de clorofilă şi de pămînt ud. Băncile aproape toate erau ocupate de îndrăgostiţi. O femeie bătrînă cu şoşoni în picioare, sfidînd anotimpul, mergea grăbită şi vorbea singură. La staţia de tramvai, furnicar de lume. Cei mai mulţi mîncau îngheţată „Polar“. „Ia Polaru’ la băiatuT *Băiatul*

avea cel puţin cincizeci de ani. în balconul unei case cu aspect de vilă, o femeie tînără, întinsă pe şezlong, privea visătoare cerul. Un cîine mare dormea la picioarele ei, culcat cu botul pe labe. O fetişcană cu un coş de papură în mînă se uită la el insistent şi nătîng.

Pe străzile din centrul oraşului, aflux de mulţime. Era ora cînd lumea ieşea să se plimbe. în acelaşi scop se afla şi el pe stradă. Să se plimbe? Nu în primul rînd pentru asta. Ieşise pe stradă la ora cînd oraşul evada pe străzi în speranţa că întîmplarea i-o va scoate în cale pe Dana. Doar aşa înţelegea s-o caute. Era primăvară şi oamenii aveau ochi de primăvară. Primăvara, ochii oamenilor, aşa credea, erau mai luminoşi decît în oricare alt anotimp al anului. Chiar oamenii nefericiţi aveau ochii luminoşi, mai luminoşi, şi din cauza acestei lumini nefericirea nefericiţilor era mai evidentă, tristeţea oamenilor trişti, mai uşor de sesizat. Era frumoasă, era tulburătoare primăvara, îi era dragă aproape aşa ca şi cînd ea ar fi avut o existenţă de carne şi sînge, şi cu toate acestea îl irita fiindcă era indiscretă cu lumina ei ce se instala în ochii oamenilor trădînd ceea ce cu toţii, absolut cu toţii, în mod delicat sau numai inconştient, încearcă să ascundă: contrastul, tragicul contrast dintre aparenţă şi esenţă. „Dar oare lumina mă trădează şi pe mine?“ O vitrină cu oglindă. Se opri şi începu să-şi examineze îndelung ochii. „Cine se uită acum la mine mă crede un fel de Narcis! Puţin îmi pasă!...“ Continuă să-şi examineze ochii. Da, lumina îl trăda şi pe el. Oftă şi plecă mai departe, acum însă apropiind pleoapele, aşa cum fac miopii. „în felul acesta mă trădez mai puţin“. Mergînd pe lîngă zid trecu un orb, pipăind cu bastonul vopsit în culoare albă. Orbul avea ochelari negri. „Cum naiba nu mi-a dat pînă acum prin minte! Primăvara trebuie neapărat să port ochelari negri“. Deşi avea acasă mai multe perechi de ochelari, intră în primul magazin şi mai cumpără una. II servi o vînzătoare blondă care semăna vag cu Jeanne Moreau. Alese ochelarii cei mai închişi. Ii probă. În magazin nu exista o oglindă.

— Nu aveţi alţii mai închişi la culoare?

— Nu, domnule. Cred că mai închişi nici nu se fabrică. La aceştia, umbralul este în procent de şaptezeci şi cinci la sută.

— Precis?

— Da, domnule.

Fata avea dreptate. O culoare mai închisă ar fi dăunat ochilor.

— Dumneata, domnişoară, îmi vezi acum ochii?

— Nu prea. Dar de ce ţineţi să nu vi se vadă ochii? Aveţi doar ochi frumoşi, domnule.

— Mulţumesc, domnişoară, dar am un motiv special să nu mi se vadă ochii.

Plăti şi se îndreptă spre ieşire. Cînd ajunse la uşă, se întoarse.

— Vrei să-mi împrumuţi pentru o clipă oglinda dumitale, domnişoară?

— Cu plăcere, domnule.

Se examină atent. Ei da, acum lumina primăverii nu-l mai putea trăda.

— Îţi dau un sfat, domnişoară. Primăvara, trebuie să porţi neapărat ochelari fumurii.

— De ce, domnule? Primăvara soarele nu-i chiar atît de puternic. Pe mine în orice caz nu mă supără.

Era inutil să-i explice. Ea tot nu l-ar fi înţeles.

Ieşi în stradă. Pe stradă mirosea a benzină. O femeie care trecu pe lîngă el mirosea a mosc… îi mulţumi în gînd… După miros de benzină, miros de mosc… Un bătrîn vindea „loz în plic“, instalat la o măsuţă în plină stradă… Un radio cu tranzistori mare doar cît un calup de săpun îl distra şi îi distra clienţii, care făcuseră roată în jurul său… Doi băieţi jucau capace, iar alţi doi făceau schimb de fotografii de actori din acelea ce se găsesc în pacheţelele cu gumă de mestecat… Un hornar trecu pe lîngă el grăbit, atît de grăbit încît aproape se ciocni de el. Avea faţa mînjită de funingine, mîinile… Numai ţigara din gură era albă, imaculată… Fuma mutînd-o cu bmba dintr-un colţ al gurii la altul fără să pună mîna… De cînd nu mai văzuse un hornar!… De cîţiva ani. Şi ăsta care trecuse era înalt

şi slab. în nici un caz atît de slab ca nenea Albert, homarul din mahalaua lor. Nenea Albert fusese atît de slab şi obrajii atît de supţi, încît părea că avea sub pometţi nişte găuri. Dar cu toate că era atît de slab, toţi îl ştiau de frică în mahala. De pildă, atunci cînd a prins-o pe nevastă-sa în pat cu Temistocb contrabandistul, şi cînd, ca s-o pedepsească, după ce a legat-o, goală, de un salcîm din curte a început s-o bată cu frînghia udă, nimeni n-a îndrăznit să intervină. Se rugau numai de el, peste gard, vecinele, vecinii: „Las-o, iart-o, domnule Albert, c-ai s-o omori!“ Nenea Albert, care deşi se numea aşa era sîrb, n-a vrut s-o ierte, ci a bătut-o pînă a leşinat-o. Ţaţa Linuţa n-a murit, dar a zăcut în pat două săptămîni. Cînd s-a înzdrăvenit, nenea Albert i-a cumpărat o rochie nouă de „crepjorjet” şi o pereche de pantofi de lac şi a dus-o s-o distreze la „Grădina Pohgon”, un restaurant de vară unde seara era program cu „artişti”.

Trecu pe lîngă el un zugrav de panouri care îl salută, trecu directorul muzeului orăşenesc, trecu poetul oficial al oraşului care îşi lăsase barbă şi care avea un mers nesuferit. De cîte ori îl întîlnea pe stradă, Bobi se indispunea, numai şi numai din cauza mersului acestuia, pe o zi întreagă. Şi se indispunea fiindcă mersul poetului oficial semăna teribil de mult cu al „şefului” său. Antipatic îi mai era „şeful”. „Şeful” nu suferea să aibă în preajma sa subalterni mai deştepţi decît el. Cu toate acestea, din interes, îi tolera, dar nu pe toţi, ci numai pe aceia de care îşi dădea seama că, îndepărtîndu-i, şi-ar fi dăunat propriului său interes. De pildă, el, Bobi, făcea parte din categoria celor toleraţi. Era convins că în ziua cînd „şeful” va găsi pe altcineva care să-i fie în aceeaşi măsură util, îl va îndepărta. Bobi era singurul dintre subalternii toleraţi faţă de care „şeful” nu izbutea să-şi mascheze-fără a se trăda-antipatia ce i-o purta. Devenise nesuferit „şefului” nu fiindcă era obbgat să recunoască, în sinea sa, că Bobi e mai inteligent, mai cultivat şi mai bine pregătit decît el. Şi nici fiindcă de fiecare dată cînd se ivea vreo problemă încurcată acela care pînă la urmă găsea soluţia cea mai bună era Bobi. II supărau calmul, luciditatea, prezenţa de spirit, coordonate

sufleteşti pe care le observase la subalternul său şi care acţionau pozitiv exact în momentele cînd el, „şeful“, îşi pierdea capul. Dar cel mai mult îl supăra pe „şefi' constatarea că, în prezenţa lui Bobi, începea să se îndoiască serios că este şi în realitate aşa cum izbutiseră să-l facă să creadă despre sine linguşitorii. Şi îl mai enerva, poate cel mai mult, intuiţia că Bobi, spre deosebire de ceilalţi subalterni, nu-i acorda nici un fel de consideraţie – în ciuda unei excesive politeţi – fiindcă îl vedea aşa cum era în realitate, şi nu cum începuse să se vadă, datorită linguşitorilor subalterni.

Poetul oficial iarăşi îi încrucişă drumul. De data aceasta nu mai era singur. Ducea la braţ o femeie mai înaltă decît el, planturoasă ca un halterofil. îşi impusese să nu se mai gîndească la „şefi4, dar această a doua întîlnire cu poetul oficial îi fixase pe mai departe gîndurile. Chiar astăzi „încrucişaseră din nou săbiile". Era o exprimare eufemistică prin care Bobi înțelegea conflictele sale cu „şeful". Era binedispus. De trei zile, „şeful" se afla într-o permanentă bună dispoziţie. Cu trei zile în urmă fusese decorat. Decoraţia îi consolida, pe de o part, e scaunul, iar pe de alta confirma părerea excelentă pe care o avea despre sine însuşi. Decoraţia, cu alte cuvinte, consolidase mitul propriei sale persoane. Toţi subalternii îl felicitaseră cu excepţia lui Bobi. Trimise după el. „Pesemne absenţa mea din cor îl împiedică să se bucure fără reticenţe", îşi spusese.

Îl primi cu multă amabilitate. Amabilitatea şi buna dispoziţie şi le manifestă printr-un zîmbet unsuros.

„Dumneata ce faci?”, îl întrebă cu bunăvoinţă. Crezînd că îl întreabă la ce lucrează, Bobi îl lămuri: „Mi-aţi dat dispoziţia să studiez posibilităţile de lărgire a sortimentelor destinate exportului…” „Lasă asta. Te întrebam, aşa, în general”. întrebarea îl puse în grea încurcătură. Ce putea să-i răspundă? „Bine, mulţumesc!” Fără voia sa, răspunsul sună un pic ironic. „Vasăzică, bine!” „Da, mulţumesc”. „Cred că dumneata eşti singurul om care n-ai… care n-ai probleme personale”. „Dumneavoastră aveţi

probleme personale?" „Bineînţeles. Toată lumea are cîte o problemă personală. Cu excepţia dumitale." „Şi de unde deduceţi că nu am probleme personale?" „De unde? Simplu: Dumneata n-ai venit niciodată la mine din proprie iniţiativă… cu vreo problemă personală… sau de altă natură." „Nu, n-am venit", recunoscu el. „De ce?" întrebarea i se păru caraghioasă. îi veni să rîdă, dar se abţinu. „Nu ştiam că problemele personale se pot rezolva pe cale administrativă, ierarhic. Ştiţi, eram convins că, fiind probleme personale, ele nu se pot rezolva decît personal." „Să nu ne jucăm cu cuvintele, domnule Aloman". „întru totul de acord, să nu ne jucăm. Puteţi să-mi enumeraţi cinci probleme personale – ale mele sau ale colegilor —care ar putea fi rezolvate de dumneavoastră?" „Domnule Aloman, la mine vin zeci şi zeci de salariaţi cu diferite probleme…" „Personale?" „în ultimă instanţă, personale", „Daţi-mi, vă rog, un exemplu, două". „Vin pentru casă. Li se întîmplă o nenorocire în familie şi vin să solicite un ajutor…". „Nu vă supăraţi. După dumneavoastră, acestea sînt probleme personale?" „Sînt. Acestea şi altele, de ordin familial". „Şi le puteţi fi de vreun folos?" „Ne sfătuim, eu şi Ştefaniu şi, într-unele cazuri, intervenim cu folos". „închipuiţi-vă că sînt căsătorit şi că nevastă-mea nu mă mai iubeşte. Spuneţi-mi, cum m-aţi putea ajuta? Aţi putea-o determina să mă iubească? Dacă aş fi gelos, să presupunem fără să am un motiv real, ci pur şi simplu gelos, cum m-aţi putea ajuta? Sau, cum m-aţi putea ajuta dacă v-aş spune că sufăr din cauza arivismului, lipsei de curaj, a tartufismului? Sau poate consideraţi că aceasta nu este o problemă personală? Este!… Este o adevărată problemă personală, mai personală decît multe din acelea pe care dumneavoastră le consideraţi probleme personale. Oare nu vă daţi seama că circulă nişte cuvinte care se aseamănă cu banii falşi de care toată lumea caută să se scape? E drept, există o deosebire. Despre aceste cuvinte toată lumea ştie că sînt false, dar printr-un consens, tacit, cu toţii ne prefacem că nu avem habar". „Şi dumneata pretinzi că «problemele personale» fac parte din această categorie de cuvinte

false?”, întrebă „şeful”, cu o satisfacţie pe care nici nu căută să şi-o ascundă. „Probleme personale există, incontestabil. Calpul constă atît în înţelesul calp care se dă acestor cuvinte şi în felul cum sînt ele folosite.” „Dumneata îţi dai seama ce lucru grav ai afirmat?” „Grav nu în sensul pe care îl atribuiţi cuvintelor mele. Gravitatea constă în adevărul lor. Fiindcă adevărul este totdeauna grav”. „Eşti un om dificil, domnule Aloman”. „Intr-adevăr, sînt un om extrem de dificil”. Nu l-a mai reţinut. De altfel, şi orele de program luaseră sfîrşit.

Iată şi ospătăriţa de la restaurantul-pensiune unde obişnuia să ia masa de prînz. Frumoasă fată. Oare cu care dintre clienţi s-o fi culcînd sau i-ar fi plăcut să se culce? îşi aminti de discuţia cu ea de la prînz, şi zîmbi: „Ieri, la prînz, aţi lipsit, domnule Aloman”. „Ieri m-am hrănit cu altceva, doamnă. M-am hrănit cu lumină”. „Glumiţi, ca totdeauna”. „Ba nu glumesc deloc. Ieri, cînd am plecat de la birou, era atîta soare şi atîta lumină pe străzi, încît m-am tot plimbat pînă a apus soarele. Abia atunci mi-am adus aminte că nu luasem masa de prînz. Dar totodată am constatat că eram sătul, de parcă mă îndopasem peste măsură. De fapt, mă şi îndopasem, o după-amiază întreagă, cu lumină”.

Se plimba de aproape o oră. Ce multă lume pe străzi! Mai ales femei. Femeile îl priveau într-un anumit fel, dar el era obişnuit să fie privit astfel. Un băieţel aproape că dădu cu trotineta peste el. Un ţigănuş vindea „balene pentru cămăşi”. Un tată trecu pe lîngă el avînd în braţe un copil în scutece. Mama venea după ei ducînd două plase încărcate. Copilul plîngea. „Taci cu tata, băieţică, taci cu tata!” Un tînăr cu o carte la subsuoară. Nu-l putea vedea decît din profil. O frunte înaltă, un nas grecesc, buze pline, obraz cu bujori ca la fete. Un băiat frumos ca o fată. Ochii băiatului dogoreau mersul unei fete care păşea înaintea lor. Bobi privi şi el la fată. O vedea numai din spate. Dar inima îi zvîcni. „Păi asta-i Dana”, îşi spuse. Dana? Oare *ea* era? Ca să se convingă, ar fi fost suficient să grăbească puţin pasul s-o ajungă din urmă şi apoi s-o depăşească.

Desigur, ar fi fost simplu. Dar dacă nu era *ea?* Dacă se înşela? Nu, nu avea nevoie de certitudine. Prefera nesiguranţa. Prefera ca sufletul său să se legene în hamacul iluziilor. Şi urmări fără să îndrăznească a face cei cîţiva paşi care ar fi însemnat certitudinea! O urmări pe multe străzi, pînă acasă la ea. O văzu deschizînd o portiţă scundă care scîrţîi ca un scîncet de copil cînd visează urît, o văzu intrînd în curte şi apoi urcînd cele cîteva trepte de piatră care duceau la uşa de la intrare. înainte de a dispărea în casă, se întoarse şi privi spre stradă. în clipa aceea, Bobi nu mai avu nici o îndoială. Era Dana! în sfîrşit, o regăsise. Şi se simţi aşa cum se simţise în clipa cînd îi fusese luat din braţe, în noaptea incendiului, trupul Danei. Instinctiv îşi mirosi palmele. Palmele lui nu miroseau nici a fum şi nici a trupul Danei. Şi se dezmetici. De atunci trecuseră doar trei luni.

Dana! Ea era, fără îndoială că ea era fata pe care o salvase din flăcări. De necrezut era însă altceva… Dana nu semăna cu Fernanda. Totuşi cum de i se păruse atunci că seamănă? Pur şi simplu i se păruse!… Poate că semănase cu ea numai *atunci* şi *acolo* la fereastra încadrată de flăcări, ca nişte ghirlande de şerpi violeţi. Poate i se păruse, fiindcă atunci disperarea din ochii Danei era aceeaşi cu acea din ochii Fernandei cînd a ştiut că va muri. „Voi muri, Bobi! Ajută-mă, Bobi, nu vreau să mor!…“ „Ajutor!… Ajutooor!” Pe strada pustie se deschid ferestre, capete speriate privesc în lungul străzii. „Foc? Arde? Unde arde?“ „Ajutooor!” Noapte!… Dana!… Sus, la fereastră, se roagă, îşi frînge mîinile de disperare. Groaza din pupilele ei e aidoma groazei din pupilele Fernandei cînd şi-a dat seama că va muri. „O scară, oameni buni! Repede, o scară!“ A salvat-o!… „Dana, mulţumeşte lui Dumnezeu că ai scăpat. Şi dumnealui, bineînţeles”. A salvat-o!… Acum nu mai sînt flăcări. Acum ochii Danei nu mai exprimă, disperarea morţii implacabile şi dacă nu exprimă nu mai există nici cea mai mică asemănare între ea şi Fernanda. Dar dacă nu seamănă, dacă nu poate fi Fernanda atunci Dana nu-l interesează. Dana asta e o Dana

oarecare, una din multele Dane care vor fi existînd în oraş. Poate la fel ca Dana cealaltă. Dana… şi mai cum o chema? Parcă Butnaru. Parcă Băjenaru. Dar ce importanţă are? Important este că a cunoscut o Dana anul trecut – cînd s-a dus să-şi petreacă zilele de concediu în oraşul său natal –, poate chiar mai frumoasă decît Dana aceasta pe care o salvase din flăcări. Ce picioare lungi avea Dana aceea!… Şi ce ciudată era!… La douăzeci şi şase de ani încă nu cunoscuse dragostea bărbatului. Era profesoară de educaţie fizică şi putea să fie atletă de performanţă la o sută de metri garduri şi la triplu salt. Se antrenase în secret şi în secret bătuse toate recordurile naţionale. Refuza însă să concureze fiindcă, pretindea ea, îi repugna exhibiţionismul. Cîştigase la pronosport, din pură întîmplare, o maşină, o vînduse imediat şi, cu o parte din bani, îşi cumpărase o barcă cu motor. Tot timpul liber şi-l petrecea pe Dunăre, gonind ca o bezmetică pînă hăt departe dincolo de Măcin. Datorită ei a cunoscut tot farmecul bătrînului fluviu şi cele mai sălbatice şi mai pitoreşti coclauri de pe ambele maluri. Cînd zilele de concediu s-au consumat, petrecute pe Dunăre sau în cort pe malurile lui, s-au despărţit. „Am ştiut că nu va dura mult“, i-a spus ea cînd pentru ultima dată l-a plimbat, gonind ca o nălucă pe Dunărea veche. „Da? Cum de ai ştiut?“, a întrebat-o el. „Fiindcă prea ne asemănăm, în noi amîndoi există un fel de năuceală care ne împiedică să trăim cu adevărat clipa. Amîndoi dorim mai mult decît suntem în stare să dăm, decît poate nici n-ar putea să fie“. Şi el fusese atunci tare mirat că ea intuise ceea ce simţise şi el, dar nu fusese în stare să exprime.

Şi acum această altă Dana. De vreme ce nu putea fi Fernanda, ce-i putea oferi ea mai mult decît cealaltă Dana? Nimic!… Dar porii palmelor lui începură să auie. De fapt auia amintirea pe care porii o păstraseră. Simţea în palme, în porii din palme, amintirea trupului pe care îl ţinuse în braţe, trupul Danei pe care îl dogoriseră flăcările incendiului şi îl îngheţaseră spaimele morţii. Instinctiv îşi mirosi palmele. Trecuseră trei luni de cînd ţinuse în braţe trupul Danei, dar palmele lui, în porii cărora amintirile auiau, ca marea în scoică,

miroseau – de fapt era o iluzie – aşa cum mirosiseră în noaptea cînd o salvase din flăcări.

Şi abia acum îl descoperise pe băiatul cu bujori ca de fată în obraji. Vasăzică o urmărise şi el. Ce tînăr era!… Să fi tot avut douăzeci de ani. Frumuşel băiatul!… Şi dacă o plăcuse pe Dana, însemna că nu avea gust prost. Băiete, trebuie să îndrăzneşti, merită!… îţi spune cineva care, fără să se laude, are ceva experienţă, nu datorită lui, voinţei lui, ci împrejurărilor.

Înţelegi? Numai datorită împrejurărilor". Aşa îi vorbi, în gînd. Deşi nu se vedea, era sigur că se uita la băiat sever. Iată că s-a înroşit ca şi cînd nu era suficientă roşeaţa bujorilor. Probabil intimidat din pricina privirii lui severe. îşi impuse şi izbuti să-i zîmbească prietenos. Prinzînd curaj, zîmbi şi băiatul. Era fermecător cînd zîmbea. Semăna oarecum cu Alain Delon. Dar parcă frumuseţea băiatului cu bujori de fată în obraji era mai virilă decît a actorului francez. Se uită încă o dată cu coada ochiului spre casa în care dispăruse Dana, pe urmă plecă pe drumul pe care venise. Băiatul, ca şi cînd ar fi fost înţeleşi dinainte, o porni şi el în aceeaşi direcţie, potrivindu-şi mersul după al lui Bobi. Mergeau, umăr lîngă umăr, fără să-şi vorbească, retras fiecare în el, preocupat fiecare de propriile-i gînduri. Tocmai de aceea unui al treilea ei i-ar fi făcut impresia că doar din întîmplare mergeau alături şi că de fapt se ignorau reciproc.

Aproape se întunecase. O femeie trecu pe lîngă ei strecurîndu-le în nări mirosul unui parfum necunoscut. Bobi se simţi vag tulburat, ca şi cînd o răbufnire de vînt i-ar fi învolburat sîngele.

— E atît de frumoasă! murmură băiatul cu bujori de fată în obraji, parcă doar pentru sine.

— Cine? Femeia care a trecut adineaori pe lîngă noi?

Bobi nu se îndoia că se referise la Dana. întrebase însă dinadins fiindcă voia să-l audă confirmînd că pe Dana o găsea „atît de frumoasă”. Avea neapărat nevoie de această confirmare ca să-i poată deveni antipatic, să-l urască eventual.

— A trecut o femeie pe lîngă noi? Nu ştiu!… N-am observat. Mă refeream la *ea*. Dumneavoastră, care sînteţi mai în vîrstă, spuneţi-mi, nu-i aşa că e foarte frumoasă?

Ar fi trebuit să se simtă jignit şi măcar pentru cuvintele acestea merita să-l urască: „Dumneavoastră care sînteţi mai în vîrstă”… avea înţelesul ascuns: „Dumneavoastră care sunteţi bătrîn…” Şi cu toate acestea, băiatul cu bujori de fată în obraji continua să-i fie simpatic.

— E nepămîntesc de frumoasă, confirmă şi completă în acelaşi timp Bobi.

— Aveţi dreptate. Eu nu mi-am dat seama. Şi mersul… Aţi observat ce mers are?

— Cîntă!

— Cum aţi spus?

— Am spus că mersul ei cîntă.

— Iertaţi-mă, dar nu izbutesc să înţeleg cum poate mersul unei femei să cînte?

— Ce muzică minunată pentru sînge!

— Asta da! Aşa da! se entuziasma băiatul cu bujori în obraji. Şi ochii. Aţi observat ochii? Mari, întunecoşi…

— Şi neliniştiţi. Achamot!

— Ce-aţi spus?

— Mi-am amintit un cuvînt dintr-o limbă moartă.

Intr-o casă luminată, cînta un radio. Străzile pustii miroseau a pămînt ud şi a flori de tei. Nu-şi mai vorbiră. La primul colţ de stradă se despărţiră, strîngîndu-şi mîinile. Bobi rămase locului nehotărît, trist dintr-odată. Cum nu se gîndise pînă acum!… Dana nu-l recunoscuse. Pe drum, tot timpul, o dată n-a întors capul. Dar cînd a ajuns acasă, cînd a închis portiţa s-a uitat la el, ochii li s-au întîlnit. Ochii Danei, ochii ei neliniştiţi s-au uitat la el poate cu un pic de interes sau poate numai cu o vagă curiozitate. Dar, în nici un caz, din felul cum îl privise nu lăsa impresia că ea îl recunoscuse. O salvase de la moarte, dar ea nu-l recunoscuse. Dar, în definitiv, era

chiar de mirare? Atunci o învăluiau din toate părţile flăcările, gudurîndu-se perfid ca nişte căţele. Fumul o orbea. Mai era, pe deasupra, şi noapte. „Ajutor!… Ajutooor!” „Nu vă fie teamă, domnişoară, în cîteva clipe siint la dumneavoastră!” Şi ea, înnebunită de groaza flăcărilor, primise adăpostul braţelor lui —salvatorul! —fără să se uite la el, fără să-l *vadă.* Aceasta este explicaţia, desigur, aceasta fiindcă alta nu putea să existe. Totuşi… „Dana, mulţumeşte lui Dumnezeu că ai scăpat…. Şi dumnealui, bineînţeles!” Ei bine, măcar atunci cînd mama ei-sau cine o fi fost! —i-a atras atenţia asupra lui ar fi trebuit să-l *vadă*, măcar în atîta măsură cît era necesar să nu uite atît de repede cum arăta la faţă cel care o salvase. Repede? Trecuseră trei luni! Şi? Aceluia care îţi salvează viaţa merită să-i reţii chipul măcar trei luni. Bine, nu l-a recunoscut.

Dar dacă l-ar fi recunoscut? Ce s-ar fi întîmplat dacă l-ar fi recunoscut? Şi iarăşi închipuirea lui începu să zburde: Dana închide portiţa… Ridică privirea şi-l vede… O clipă, două, trei, ochii ei neliniştiţi oglindesc surprindere. Pe urmă, bucurie… Ii zîmbeşte, vine spre el cu mîna întinsă. „Dragă domnule, dumneata, dumneata, desigur, nu mă înşel, dumneata eşti doar acela care m-ai scos din casa care luase foc. Dumneata eşti, nu-i aşa că eşti dumneata?” El nu răspunde. Zîmbeşte modest, prefăcut modest. „Te rog să mă ierţi, domnule, că atunci nu ţi-am mulţumit. Eram însă atît de zăpăcită, atît de speriată”. „Sînt fericit, domnişoară, că am putut să vă fiu de folos. Vreau să spun, sînt fericit că tocmai eu am avut norocul să vă salvez. Dacă nu m-aş fi întîmplat atunci pe stradă, desigur că altcineva ar fi avut şansa de a vă putea fi util”. „Mi-aţi salvat viaţa primejduind-o pe a dumneavoastră… Nu ştiu cum să vă mulţumesc…” ’ „Intr-un singur fel, domnişoară: să nu-mi mai amintiţi de întîmplarea aceea”. „Nu vreţi să intraţi puţin? Mama va fi bucuroasă să vă cunoască personal…” O cisternă-stropitoare se arătă la colţul străzii. Bobi se lipeşte de gard ca să nu se ude. S-au împrăştiat funigeii închipuirii. E singur în

stradă, şi tot în locul unde s-a despărţit de băiatul cu bujori de fată în obraji. Şi tare îl mai încearcă tristeţea că Dana nu l-a recunoscut. Dar în definitiv de ce să fie trist? A salvat din flăcări o Dana, una din multele, care nu l-a recunoscut. Ei şi? De vreme ce ea nu poate deveni Fernanda, n-ar trebui să-i pese că nu l-a recunoscut. Dar porii din palme auie amintirea trupului ei. Şi ca purtat de un duh rău, o porneşte înapoi spre casa în care, ştie acum, locuieşte Dana. Noaptea e caldă. Poate că Dana la chemarea gîndului său va ieşi în grădină sau se va arăta la vreo fereastră.

Cînd se apropie, o umbră rezemată de gărduţul scund privea casa, luminată acuma. Bobi recunoscu în umbra rezemată de garduţ pe băiatul cu bujori de fată în obraji.

Vasăzică amîndoi avuseseră acelaşi gînd.

— Ai văzut-o? întrebă Bobi în şoaptă, de parcă îi era teamă că ea l-ar putea auzi.

— Nu! Din cauza storurilor.

O femeie bătrînă deschise o fereastră, cercetă o clipă cerul, apoi se retrase vorbind cu cineva care se mai afla în încăpere, dar care nu se vedea. Bobi se săltă pe vîrfuri şi privi. O văzu pe Dana. Stătea într-un balansoar cu ochii închişi şi cu braţele încrucişate pe piept. Rochia de casă cu flori mari roşii pe fond negru, dar mai ales părul negru, strîns pe după urechi, dădeau o paliditate cadaverică feţei imobile. Stătea nemişcată în balansoarul care încremenise şi el. „Parcă ar fi o moartă, gătită pentru logodna ei cu pămîntul”.

Şi deodată îl cuprinse o spaimă nebună. O sudoare rece îi brăzdă fruntea şi tîmplele. Dana murise! Dana, moartă, întinsă într-un coşciug alb. Frînghii lasă coşciugul pe fundul unei gropi adînci, adînci. Bulgării de pămînt încep să cadă deasupra ca nişte stropi mari de ploaie amestecată cu grindină. Curg bulgării peste sicriu, şi curînd ultimul centimetru de lemn nu se mai vede. Groparii şi-au terminat treaba. Pleacă, înăuntru, în sicriu, e acum tăcere. Tăcerea place Danei. Dana, moartă, zîmbeşte, se bucură. Deodată, din adîncul pămîntului, încep să apară legiuni întregi de

viermi. Viermi albaştri ca sineala, viermi negri, mai negri ca pămîntul, viermi cafenii ca gîndacii, viermi verzui ca muştele mari, viermi multicolori, viermi de diferite mărimi, mari cît şerpii, mici cît larvele de omizi, viermi ca frînghiile de întins rufele, legiuni întregi de viermi acoperă trupul Danei, rod din el ca şobolanii, ca lăcustele, sapă caverne în pîntece, în carnea tare a sînilor.

Imaginaţia lui, cîteva clipe dezlănţuită cu furie, se astîmpără abia în clipa cînd Dana părăsi balansoarul. O secundă o văzu cu braţele desfăcute de parcă se pregătea să înlănţuie grumazul cuiva.

— Uite-o! se bucură băiatul cu bujori de fată care, fiind mai scund, n-o putuse vedea cît timp stătuse în balansoar.

Dana luă o carte de pe măsuţă şi dispăru din încăpere. Se întristară amîndoi. Dar curînd se lumină o fereastră la etaj. Dana era acum acolo. Dormitorul Danei. Patul Danei. Trupul Danei. Deodată, de sus, cîteva acorduri de pian. Notele se frînseră brusc şi pianul gemu în octavă. Dar numai cîteva secunde. Pe urmă Dana începu să cînte. Melodia era sălbatică. Bobi asculta sunete, dar vedea imagini: Urlă uraganul.

Pădurea se pleacă frîntă, pînă la pămînt. Jivinele fug speriate, înnebunite. Păsările se tînguiesc ascunse prin scorburi. Turnuri se năruie. Şuvoaie rup stăvilare mugind. Cerul arde şi Dana cîntă, cîntă revolta întregii firi scăpate din lanţul legilor ei. Revolta pămîntului, revolta sorilor şi planetelor, extazul dionisiac al atomilor beţi de bucuria eliberării lor, de risipirea lor în goană nebună şi dezorientată prin haos.

Cîntecul se frînge brusc şi liniştea care se aşterne, cîteva clipe, doare mai rău decît o durere.

— Achamot!

— Ce-aţi spus? întrebă băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Nimic!

Bobi gemu. Viziunea apocaliptică dispăru. Sus, în camera luminată, era acum tăcere. Bobi şi băiatul cu bujori de fată în obraji pîndeau de jos, din stradă. Şi continuară să privească pînă cînd, sus,

lumina se stinse. Abia acum se îndurară să plece păşind alături, fără să-şi vorbească, fiecare prins în mîzga propriilor sale gînduri. Cînd ajunseră în inima oraşului şi în faţa unui restaurant, Bobi îl invită.

— Haide să luăm masa împreună.

Băiatul cu bujori în obraji se sperie.

— Ştiţi, nu prea am bani. Şi aici e scump. (Era unul din restaurantele mari.)

— Eşti invitatul meu. Te rog, nu mă refuza.

Băiatul cu bujori de fată acceptă.

Înăuntru era puţină lume. Bobi alese o masă mai retrasă. Băiatul cu bujori în obraji era foarte intimidat. Făcea impresia că intra acum, pentru prima dată, într-un local de lux. Simţindu-i stînjeneala, Bobi comandă pentru amîndoi. în timpul mesei, Bobi îl putu privi pe îndelete. Era atîta puritate în chipul frumos, în ochii verzi cu gene lungi de fată, încît Bobi se simţi înduioşat.

— Cum te cheamă? Pe mine mă cheamă Bobi Aloman.

— Florin Chelaru. Vă rog să mă iertaţi că nu m-am prezentat. Pur şi simplu n-am mai avut timp.

Bobi înţelese sensul cuvintelor „nu am mai avut timp“.

— Cîţi ani ai?

— Douăzeci şi unu.

— Eu am… patruzeci.

În apa verde a ochilor băiatului cu bujori de fată în obraji Bobi văzu navigînd pentru o clipă o undă de satisfacţie. Se bucura desigur că avea de partea sa avantajul vîrstei.

— Şi ce faci? Din ce trăieşti? continuă să-l chestioneze Bobi.

— Sînt student. La Filologie. închipuiţi-vă!

— Nu văd nimic extraordinar că eşti student la Filologie.

— Pentru dumneavoastră desigur că nu-i. Dar dacă aţi avea un fiu, l-aţi lăsa să urmeze Filologia?

— L-aş lăsa să-şi aleagă cariera către care s-ar simţi cel mai mult atras.

— Dumneavoastră nu sînteţi ca tata. Tata voia să urmez

Politehnica. Zicea că ingineria e singura meserie de viitor. Şi eu după ce am dat bacalaureatul, ehei!

Şi izbucni în rîs. Un rîs vesel, molipsitor.

— Şi dumneata după ce ai dat bacalaureatul? insistă el.

— Nu aveam chef deloc să urmez o facultate. Mi-ar fi plăcut ca un an-doi să tai pur şi simplu frunză la cîini. Scandalos, nu?

— Acum, la vîrsta dumitale, nu-ţi dai seama. Dar să ştii că un an sau doi pierduţi contează foarte mult în viaţa unui om.

— Ştiu. Ştiam şi atunci cînd am terminat liceul. Dar vedeţi, aveam în faţa mea o mulţime de drumuri şi nu ştiam pe care să pornesc. îmi ziceam, că, într-un an-doi, am să mă pot hotărî.

— Pînă la bacalaureat n-ai putut?

— Nu! Ştiţi, eu sînt un student bun. Am fost şi un elev eminent. Totuşi, cînd a fost vorba să optez pentru o carieră, aşa cum v-am spus, mi-a fost imposibil să mă hotărăsc. Ehei, dacă ar fi fost după mine, tare mult mi-ar fi plăcut să mă îmbarc pe un cargou, ca simplu marinar. Dumneavoastră, cînd aţi avut vîrsta mea, nu aţi fost ispitit să vă îmbarcaţi şi să colindaţi lumea?

— În mahalaua unde m-am născut aşteptau să moară, bătrîni de tot, cîţiva foşti lupi de mare. Spre surprinderea mea, tocmai ei erau cei mai mari duşmani ai mării. Mai ales cînd se îmbătau, din „căţea“, „tîrfă“, „paciaură“ n-o scoteau şi o înjurau, o înjurau cu cele mai cumplite înjurături existente în limbile engleză, italiană, greacă, portugheză şi germană, pentru a nu pune la socoteală limba maternă. Intrigat, i-am întrebat de ce o înjură, şi ştii ce mi-au spus? Mi-au răspuns că marea e mai rea decît toate viciile la un loc. De băutură, de curvie omul se poate dezbăra, dar dacă a apucat să plece o dată pe mare, gata, este pierdut pentru tot restul vieţii. Nu mai poate renunţa la ea, rămîne robul ei pînă cînd tot ea îl înghite sau pînă cînd, prea bătrîn fiind, nici un căpitan nu-l mai primeşte în echipajul său.

— Da? Nu ştiam. De altfel, nu are importanţă fiindcă, după cum vedeţi, n-am plecat. La Politehnică însă tot nu m-am înscris spre

marele regret al tatălui meu care, atunci cînd a aflat că am dat examen la Filologie şi am reuşit, mi-a spus aşa: „Norocul tău este că n-am nici casă şi nici altfel de avere. Fiindcă, pentru necazul pe care mi l-ai făcut, te-aş fi dezmoştenit”.

— Şi ce te-a determinat să optezi pentru Filologie?

— Aşa au hotărît sorţii.

— Sorţii?

Băiatul cu bujori în obraji iarăşi rîse amuzat.

— Aşa cum v-am spus, la Politehnică în nici un caz nu m-aş fi dus. De cîte ori auzeam cuvîntul Politehnică vedeam în faţa mea maşini. Numai maşini. Fel de fel de maşini. Maşinile nu-mi plac. Mă jignesc. Aş spune că mă indispun. îmi creează un complex de inferioritate cînd le văd şi mai ales cînd ştiu că ele pot face unele lucruri mai bine decît un om. Vasăzică, Politehnica nu-mi plăcea, iar celelalte facultăţi, de asemenea, nu mă ispiteau. Interesul meu era la fel de periferic, absolut pentru toate. Aşa că am scris pe cîte un bileţel denumirea fiecărei facultăţi, am pus toate bileţelele într-un basc, le-am amestecat şi apoi am scos unul, la întîmplare. Pe el scria: Filologie. M-am înscris şi m-am prezentat la examen. Am reuşit printre primii.

— Şi cum ţi se pare? Te-a cîştigat vreuna din discipline?

— În mod special nici o materie nu mă atrage. De aceea, cît pot, chiulesc de la cursuri.

— Înţeleg, cursurile nu te atrag. Dar ce te atrage? Ai totuşi, presupun, anumite preferinţe, întrevezi un ţel în viaţă.

— Tocmai într-asta constă buba. Nu am încă nici un ţel. Un ţel simt că am. Dar nu izbutesc încă să-l întrezăresc. Simt că vreau ceva, cu înflăcărare, dar încă nu ştiu ce. Şi asta v-o spune cineva care luna viitoare împlineşte douăzeci şi unu de ani. Probabil mă găsiţi caraghios…

— Nu te găsesc deloc. Istoria cunoaşte cazuri cînd oameni de geniu s-au descoperit la o vîrstă mult mai mare decît a dumitale.

— Da, cred că dumneavoastră aţi găsit termenul cel mai potrivit.

încă nu m-am descoperit. Dar mă caut şi pînă la urmă am să mă găsesc, am să mă descopăr. Deocamdată constat însă că sînt cam aiurit, cam anapoda. Colegii mă desconsideră. Fetele mă găsesc mai mult sau mai puţin plictisitor. Ca să fiu sincer, şi ele mă cam plictisesc. Ce-mi place mie, pe ele nu le interesează şi invers. Colegii m-au poreclit naftalină. Comică poreclă, nu?

— Naftalină? Şi mă rog, de ce ţi-au spus naftalină?

— Fiindcă mie îmi plac lucruri care există numai prin muzee. De pildă, ei toţi visează să aibă maşină. Dacă i-aţi putea auzi cu cîtă competenţă vorbesc despre ele! Cunosc caracteristicile fiecărui motor, îţi pot ţine o adevărată prelegere despre sistemul de suspensie al nu ştiu cărei mărci, mă rog, sînt în stare să vă spună cu precizie cîte şuruburi are Fiatul şi cîte Renault-ul. Eu, sincer vă spun, nu rîvnesc deloc să devin într-o zi posesorul unui automobil.. Sincer vă spun, nu-mi place automobilul. în schimb, mi-ar face o reală plăcere să am un cupeu cu nişte cai straşnici. Colegii mei sînt sensibili la ultimele extravaganţe ale modei masculine, în timp ce eu, vă spun cinstit, cu riscul să rîdeţi de mine, zău că mi-ar plăcea dacă ar reveni moda jobenului şi î lavalierei, înţelegeţi acum de ce colegii mei îmi spun „naftalină” şi de ce fetele mă găsesc plictisitor. N-am nici măcar magnetofon, habar n-am de twist sau de bossa-nova. în schimb, mă prăpădesc după vals, pe care l-am învăţat de la mama. Fetele nu ştiu să danseze vals. Dar chiar acelea care îl ştiu, nu-l dansează cu plăcere. Preferă twistul.

— Intr-adevăr, eşti puţin cam demodat.

— V-am spus şi eu.

Părea că-l amuză să se ştie demodat.

— Dumneavoastră cum vă explicaţi?

— Ce să-mi explic?

— Că sînt demodat, naftalină?

— Ar trebui să te cunosc, tinere, ceva mai bine ca să-ţi pot da un răspuns care, eventual, ar putea să-ţi fie de folos. În orice caz nu mi se pare de loc alarmant că eşti aşa cum afirmi, în cazul cînd eşti eu

adevărat. S-ar putea să exagerezi.

— Nu exagerez defel, credeţi-mă! Şi cînd mă gîndesc că e posibil să mă găsească şi ea demodat!…

Aducea el primul vorba de Dana.

— … Şi ţi-e teamă?

— Mi-e chiar foarte teamă. De aceea nici nu îndrăznesc să mă apropii de ea. Dar cu ea e altceva. O iubesc. Mi se întîmplă pentru prima dată.

— Nici nu e de mirare. Ai doar douăzeci şi unu de ani.

— Dumneavoastră care aveţi patruzeci aţi iubit mai multe femei?

— Una singură.

— Cîţi ani aţi avut atunci?

— Şaisprezece.

— Vasăzică este adevărat că un om nu poate iubi decît o singură dată în viaţă?

— Nu-i adevărat. Măcar de două ori un om poate iubi în viaţă.

Băiatul cu bujori de fată în obraji, înţelegîndu-l greşit, se întristă.

— Vasăzică o iubiţi şi dumneavoastră?

— Asta de unde ai mai scos-o?

— Aţi recunoscut dumneavoastră spunînd că un om poate iubi măcar de două ori în viaţă. Prima dată aţi spus că aţi iubit la vîrsta de şaisprezece ani.

— Şi ai dedus că a doua oară iubesc acum. Pe ea!

— Ce, nu-i adevărat? se pregăti să se bucure în cazul cînd răspunsul ar fi fost negativ.

În acelaşi timp ochii, frumoşii lui ochi de bărbat la douăzeci şi unu de ani îl implorau să-i confirme că n-o iubeşte.

Hotărît, băiatul îi era tare simpatic. Ar putea să-i spună; „Tinere, îţi dau un sfat. Retrage-te! Dana nu-i de nasul tău. O iubesc şi n-am de gînd să renunţ la ea. De altfel, dintre noi doi, fii sigur că ea pe mine are să mă prefere. E drept, tu eşti mai tînăr, ai bujori de fată în obraji şi semeni un picuţ cu Alain Delon; dar n-ai experienţă, şi

apoi, tu nu-i poţi oferi măcar o masă la un restaurant mai ca lumea". Săracul! Nu putea fi însă chiar atît de crud cu el. Prea îl implorau ochii lui frumoşi şi prea era simpatic, acum, cînd se înroşise de emoţie sau poate numai de sfiiciune. Trebuia să-l menajeze. în orice caz, menajîndu-l, nu era obligat să-l mintă. Băiatul ăsta frumos şi cumva timid voia să ştie dacă o iubeşte pe Dana. Ei bine, îi putea răspunde cu mîna pe inimă că n-o iubea. Dana era doar o Dană oarecare de vreme ce nu semăna cu Fernanda. E drept, în porii palmelor sale auia amintirea trupului ei pe care îl ţinuse în braţe. E drept, porii palmelor auiau fiindcă doreau să mai simtă trupul ca atunci şi să-l mîngîie. Era desigur aceasta o curiozitate a porilor, o curiozitate a sîngelui, dar asta nu însemna că o iubea.

— Poţi să fii liniştit, tinere, n-o iubesc!

— Adevărat? Chiar este adevărat că n-o iubiţi pe Dana? se bucură el.

— De unde ştii că o cheamă aşa?

— Scrie pe afiş.

— Ce afiş?

— Cum, dumneavoastră nu ştiţi cine este?

— Nu.

— Dumneavoastră nu mergeţi niciodată la spectacolele de operă?

— Nu-mi place opera.

— Atunci se explică. Dana e balerină.

Bobi încercă să şi-o închipuie pe Dana dansînd. Dar îşi struni imediat fantezia ca să n-o ia razna.

— Dacă aţi şti ce bine îmi pare că n-o iubiţi şi dumneavoastră!

— Vrei să spui că dumneata o iubeşti? întrebă, deşi băiatul i-o mai spusese o dată.

— Bineînţeles că o iubesc!

Bobi fu de-a dreptul înduioşat. Exclamaţia trăda un sentiment profund. Şi, ca şi cînd băiatul din faţa lui, ai cărui ochi începuseră să strălucească probabil din cauza vinului băut, nu ar fi fost un străin

oarecare, ci propriul său fiu, simţi cum i se strînge inima de un fel de absurdă îngrijorare. „Bietul băiat, o iubeşte, sincer o iubeşte. Dar oare Dana va fi în stare să preţuiască un sentiment atît de pur? Fiindcă, fără îndoială, băiatul acesta pe care colegii lui l-au poreclit «naftalină» e un romantic incorigibil şi cast. Tare mi-e teamă că va avea mult de suferit din cauza ei. Bietul băiat!… Bietul băiat!…“

— Dacă am înţeles bine, ea nu ştie că o iubeşti. Altfel nu te-ai fi mărginit doar s-o urmăreşti şi să pîndeşti din stradă, doar-doar o vei vedea apărînd la vreuna din ferestre.

— Nu ştie! De cîte ori am vrut să ies din anonimat, mi-am mirosit a naftalină şi n-am mai avut curajul. Să nu credeţi că sînt timid. Nu sînt. Cu ea însă e altceva. Pe ea, v-am spus, o iubesc.

— De cît timp?

— De două luni.

— … Şi de două luni te mărgineşti doar s-o urmăreşti de departe?

— Da.

— Eşti extraordinar. Nu mi-aş fi închipuit că în zilele noastre mai există tineri atît de romantici.

— Naftalină! Vedeţi cît de bine mi se potriveşte porecla.

N-o spunea ca să se autoironizeze. Şi nici nu se ruşina de poreclă. O spunea ca o constatare.

— Dacă n-ai avut curajul s-o cunoşti, de ce nu i-ai scris? Femeile sînt sensibile la asemenea dovezi de dragoste.

— De scris am scris, dar nu i le-am trimis. De fiecare dată, recitind ceea ce scrisesem, mi s-a părut teribil de anacronic. Ea e totuşi o femeie modernă. Şi fiind artistă probabil are păreri foarte *liberale* în ceea ce priveşte dragostea. Nu credeţi?

— Tot ceea ce se poate.

— Vedeţi, sfiala mea de aici porneşte. Adică, poate că nu e atît sfială, cît mai curînd teamă. O iubesc foarte mult. Vă rog să mă credeţi că o iubesc foarte mult. Dar mi-am păstrat un dram de luciditate.

— Nu înţeleg. Vrei să-mi explici?

— Să vă explic atunci. Ea este cred o femeie cu concepţii moderne. În acelaşi timp este şi… liberă.

— De unde ştii?

— De două luni de cînd o iubesc am aflat cîte ceva despre ea. Dumneavoastră de cînd o cunoaşteţi?

— Abia de astăzi, minţi el. Dar nu mi-ai explicat ce-i cu luciditatea.

— Aveţi dreptate, nu v-am explicat încă. După cum vă puteţi da seama şi dumneavoastră, nu sînt chiar un monstru. Nu-i aşa?

— Eşti, dimpotrivă, un tînăr foarte atrăgător.

— Fetele spun despre mine că sînt chiar frumos, dar că, din păcate, nu şi interesant. Deci, nefiind hîd, aflînd că o iubesc, nu este exclus să simtă pentru mine o oarecare atracţie, măcar atîta atracţie cît ar fi necesar ca s-o tenteze o aventură cu mine. Eu însă nu pot accepta aventura. Eu o iubesc. Vreau ca şi ea să mă iubească. Pricepeţi? O aventură poate dura, cît? O lună, două, un an? Dar eu o iubesc pentru toată viaţa, o iubesc fără bătrîneţe şi moarte. Ce m-aş face în ziua cînd ar înceta să mă mai iubească? În ziua cînd ar începe să iubească pe altcineva?

Băiatul cu bujori de fată în obraji pronunţă cuvintele cu un fel de disperare şi se uita acum la el, de parcă întreg viitorul lui depindea de răspunsul pe care îl va primi de la interlocutorul său.

— Dacă pui o asemenea întrebare…

— Dar e o întrebare esenţială. Ce Dumnezeu, nu vă puteţi da seama că o iubesc?

— Bine, dar tot aşa ai putea să te întrebi: Ce mă fac dacă ea moare într-o lună, două sau într-un an?

— Asta este cu totul altceva. Moartea e un fenomen asupra căruia nu se pot face prognoze. Ştim doar că orice viaţă are un sfîrşit.

— La fel e şi cu dragostea, crede-mă. Sfîrşitul vine implacabil ca şi moartea. Cine ştie? Poate că fericirea sau nefericirea în dragoste

depinde de abilitatea sau lipsa de abilitate a partenerilor de a sesiza clipa cea mai prielnică pentru amîndoi ca să se despartă.

Tînărul cu bujori de fată în obraji rămase o clipă pe gînduri. Se vedea însă că nu era convins sau că nu voia să accepte o asemenea soluţie.

— Eu vreau dragoste!

— Încearcă s-o capeţi. De ce eşti atît de sigur că ea nu ar putea să te iubească? De ce presupui că, neapărat, numai un capriciu sau o pasiune trecătoare ar putea-o atrage către dumneata?

— Fiindcă ea nu se deosebeşte de celelalte fete pe care le cunosc. Asemănîndu-se cu ele, mă va considera şi ea „naftalină“. Femeia care m-ar iubi pe mine ar trebui să se gîndească, nostalgic, la crinolină, la malacof, ar trebui să nu-i displacă goblenurile, ar trebui s-o încînte miniaturile, porţelanurile, filigranul, ga vota, menuetul, barocul, rococoul… Aţi înţeles presupun că exemplele pe care vi le-am dat sînt, de fapt, simboluri.

— Da, bineînţeles.

— Ca să nu mă găsească plictisitor – continuă să se explice-ar trebui ca Dana să fie o femeie de spirit, foarte cultivată, căreia să-i placă să discute cu mine în primul rînd probleme care nu sînt de stringentă actualitate, fără ca asta s-o plictisească. Ştiţi, am observat că fetelor le place nu să *discute*, ci să flecărească. Eu însă nu mă pricep. Şi mi-ar plăcea să pot, fiindcă am observat că au mare succes la fete tocmai aceia dintre băieţi care se pricep cel mai bine să flecărească. Desigur, sînt şi fete care nu se dau înapoi de la o discuţie. Dar cum discută!

— Cum?

— De obicei, fetele acestea au o memorie straşnică. Sînt adevărate enciclopedii ambulante. Sînt în stare să-ţi reproducă părerile a zeci de somităţi. Dar cînd e vorba să şi generalizeze, să-şi exprime un punct de vedere personal, ajung la nişte concluzii de te doare capul.

— Uite ce-i! în primul rînd, n-ai nici un motiv s-o crezi atît de

superficială. în al doilea, ai de ales – şi trebuie să te hotărăşti-între a te resemna s-o iubeşti de departe, aşteptînd nu ştiu ce minune care s-o transforme într-o făptură a lui Dumnezeu care ştie să discute, nu numai să flecărească, şi a nu lăsa să treacă, irosindu-se, clipa prezentă, indiferent de ceea ce se va întîmpla după aceea.

— Curios! S-ar zice că vreţi să mă convingeţi cu tot dinadinsul.

— Să presupunem că da. Ce ţi se pare curios?

— Păi noi doi… Eu aş zice că sîntem rivali. Sau vreţi să spuneţi că pe dumneavoastră Dana nu vă interesează?

— Adineaori m-ai întrebat dacă o iubesc…

— Poate că nu aveam dreptul să vă întreb? îl întrerupse înroşindu-se din nou. Sau poate nu a fost delicat din partea mea?

— Să trecem peste asta. Nu sînt formalist, să ştii. Cum spuneam, adineaori m-ai întrebat dacă o iubesc şi acum dacă mă… interesează. Să zicem că mă interesează. Dar crezi că asta are vreo importanţă din punctul dumitale de vedere? Sau chiar din punctul meu de vedere, dacă judecăm obiectiv?

— Nu înţeleg unde vreţi să ajungeţi? se nelinişti el.

— Cumva ai făcut din mine confidentul dumitale, trebuie să recunoşti.

— Într-adevăr!… Ştiţi, am simţit nevoia. Despre Dana nu am vorbit cu nimeni pînă acuma, pur şi simplu fiindcă nimeni din cei pe care îi cunosc nu ar fi în stare să înţeleagă că e vorba de un sentiment profund şi nu de un capriciu. Nu ştiu de ce, dar am simţit că dumneavoastră m-aţi putea înţelege.

— Şi n-ai greşit. Te înţeleg şi încă mai mult chiar decît îţi poţi închipui. Dar tocmai fiindcă te înţeleg, ţi-am explicat sincer şi mai ales obiectiv cum văd eu cazul dumitale. Ca şi cînd el nu m-ar privi defel.

— Asta înseamnă, indirect, că vă priveşte.

— Da, mă priveşte. Recunosc. Dar acesta nu e un motiv să nu fiu obiectiv.

— De ce nu spuneţi că nu mă consideraţi primejdios pentru

dumneavoastră?

— Nu pot s-o spun fiindcă nu-i adevărat. Dumneata ai avantajul tinereţii. Nu uita, eu am patruzeci de ani, iar dumneata numai douăzeci şi unu. Pe deasupra, eşti şi un băiat frumos.

— Da, mă rog. Dar eu sînt „naftalină”, sînt plictisitor şi nu ştiu să flecăresc.

— Nici eu nu mă pricep să flecăresc.

— Intr-adevăr, chiar nu vă pricepeţi? se bucură băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Îţi repet, nu mă pricep.

— În cazul acesta…

Şi nu mai continuă, parcă de bucurie, ca şi cînd amănuntul pe care îl aflase, că Bobi nu ştia să flecărească, îi dădea siguranţa că nu mai avea absolut nici un motiv să se teamă.

— În privinţa aceasta poţi să fii liniştit.

Cîteva minute nu-şi mai vorbiră, ca şi cînd îşi spuseseră tot ceea ce aveau a-şi spune. Dar, pînă la urmă, cel care începu din nou să vorbească fu tot băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Şi acum ce aveţi de gînd?

— Să comand încă o sticlă de vin.

— Lăsaţi gluma. Eu vă întreb foarte serios: Ce aveţi de gînd în legătură cu Dana?

Era prima întrebare din cîte îi pusese băiatul cu bujori de fată în obraji care îl irita. De ce îl irita, deocamdată nu ştia.

— Mă mir că pui o asemenea întrebare.

— De ce? Mi-aţi spus doar că aţi cunoscut-o abia astăzi.

— Am *văzut-o* abia astăzi pentru prima dată. Şi?

— Aţi urmărit-o pînă acasă.

— Ca şi dumneata!

— Pe urmă, după ce aţi plecat, aţi revenit.

— Ca şi dumneata!

Era conştient că prin replicile pe care le dădea îl deruta pe băiat, dar iritarea de mai adineaori stăruia, ba chiar se accentuase, fiindcă

nu izbutea să şi-o explice.

— *Ca şi mine!* Vedeţi, tocmai replica aceasta, laitmotivul acesta mă convinge că întrebarea mea nu e lipsită de temei. Fiindcă tare mi-e teamă că şi mîine, chiar dacă nu ne-om întîlni, aţi avea motiv să-mi replicaţi: „Ca şi dumneata”. Cu alte cuvinte, mai direct: vă interesează Dana în aşa măsură încît mîine sau în zilele următoare să-mi daţi motive de a vă urî?

Acuma abia ştiu de ce era iritat. Băiatul îi cerea să se hotărască, acum, dacă Dana va intra sau nu în viaţa lui. Şi el n-o putea face, pur şi simplu, nu putea. Era foarte posibil ca *mîine* să uite, deliberat, că exista o Dana pe care o salvase din flăcări, de vreme ce ea nu-l recunoscuse după. Cum nu era exclus, şi numai ca să scape de sîcîiala auitului din porii palmelor, să şi-o facă amantă. Dar, şi într-un caz, şi în celălalt, hotărîrea n-o putea lua acum, ci mîine, înţelegînd prin *mîine* zilele imediat următoare.

— E o ameninţare? întrebă ca să cîştige timp.

— Ar fi ameninţare numai în cazul cînd ura mea s-ar putea concretiza în violenţă. Dar în privinţa aceasta să nu aveţi nici o teamă. Nu uitaţi că sînt naftalină. Dacă ar fi permis, v-aş provoca la duel. E o formă de violenţă mai disimulată. Violenţa directă îmi repugnă. De altfel, cred că aveţi şi pumni mai puternici decît mine. Am vrut doar să aflu chiar din gura dumneavoastră dacă trebuie să vă urăsc, aşa cum este obligat să urască un bărbat pe un altul care se interesează de femeia pe oare o iubeşte.

Categoric, băiatul cu bujori de fată în obraji îi punea unghia în gît: să se hotărască, acum, dacă renunţă sau nu la Dana. A-i da însă un răspuns însemna să-şi ia un dublu angajament. Pe de o parte, faţă de naivul din faţa sa, pe de alta, faţă de sine însuşi. Ei bine, nu-i va face pe plac, cu părere de rău, nu-i va face pe plac. Cu părere de rău fiindcă privirile băiatului îl implorau, fiindcă, la fel ca la început, îi era tare simpatic.

— Pentru dumneata nu este important să ştii dacă *mîine* îţi voi da sau nu motiv să mă urăşti. Important este ca, în cazul cînd mă

vei urî, ura dumitale să aibă o justificare. Cu alte cuvinte, să mă urăşti fiindcă ţi-am luat amanta sau prietena. Dacă însă şi *mîine* – şi prin „mîine” înţeleg viitorul apropiat-raporturile dumitale cu Dana vor fi la fel ca cele de pînă în prezent, urîndu-mă ar însemna să urăşti pe cineva numai fiindcă acesta rîvneşte la femeia la care rîvneşti şi dumneata.

Într-o asemenea situaţie, ura dumitale ar deveni ridicolă şi, din punct de vedere raţional, absurdă. După cum vezi, mă pot obiectiva în aşa măsură, încît, cel puţin indirect, explicaţia mea să constituie un îndemn pentru dumneata, în măsura în care este, în acelaşi timp, şi un stimulent, ca să *îndrăzneşti!*

Un sfert de oră mai tîrziu părăseau restaurantul. Se despărţiră în colţul străzii.

Aştepta să se apropie, emoţionat ca un şcolar, escortînd-o cu toate gîndurile, mîngîind cu văpăile ochilor sînii rotunzi ascunşi sub rochia albă de olanda, ca două mingi puţin mai mari decît acelea pe care le purta în plasă. O cunoscuse în ajun la terenul de tenis. Jucaseră împreună cîteva partide şi ea îl bătuse cu regularitate. îl bătuse fiindcă jucase distrat, cu gîndul în altă parte. Nici acum Dana nu-l recunoscuse. Amărăciunea şi ciuda, împletite strîns, stăruiau în el, de-a valma, înfruntîndu-se, biruind cînd una, cînd cealaltă, cînd îndîrjindu-l împotriva ei, cînd, atunci cînd biruia ciuda, aproape urînd-o. Pe de altă parte, era derutat. Bine, atunci cînd, fără să ştie unul de altul, el şi băiatul cu bujori în obraji o escortaseră pînă acasă la ea, nu-l recunoscuse. Asta putea înţelege, putea găsi o justificare. Se întîmplase în amurg, nu-l învrednicise decît cu o singură privire fugară, şi aşa mai departe. Dar cum de nu-l recunoscuse ieri, cînd jucaseră cîteva partide de tenis împreună, cum de nu-l recunoscuse astăzi, cînd din nou jucaseră împreună? Era uluitor, de necrezut. Nici măcar atît: „Domnule, figura dumitale îmi pare cunoscută. Spune-mi, ne-am mai întîlnit undeva?“ Nu, nici măcar atît!… Şi doar o ţinuse în braţe. Şi doar ea îi înlănţuise gîtul cu braţele. Şi doar-acesta i se părea argumentul hotărîtor-căzuse la picioarele ei,

leşinat. Oare fusese încă în aşa măsură *orbită* de frică încît nu-l văzuse frîngîndu-se şi prăbuşindu-se la pămînt? Sau, egoistă în aşa măsură şi mulţumită că scăpase cu viaţa, nu avusese măcar curiozitatea să vadă cum arată la faţă necunoscutul care o salvase şi care, din cauza ei, zăcea leşinat sau poate chiar mort la picioarele ei? De necrezut!… Imposibil de înţeles cum de era posibil ca Dana să nu-l recunoască, şi să vadă în el doar un bărbat pe care abia l-a întîlnit pe terenul de tenis. Uluitorul ei comportament îl deruta, din care motiv, la rîndul său, se comporta bizar. Observîndu-se, constata că acţiona în aşa fel, încît ba se recunoştea, ba nu se mai recunoştea. De pildă, se recunoştea atunci cînd constata că se purta ca şi cînd abia ar fi cunoscut-o, ca şi cînd ar fi fost o altă Dana decît aceea pe care o salvase din flăcări. Dacă însă şi ea l-ar fi recunoscut, ar fi fost preocupat de cu totul altceva: să afle, să *descopere* în ce măsură Dana putea deveni Fernanda, deşi nu exista nici o asemănare între ele. Datorită însă faptului că nu-l recunoscuse, în loc să se preocupe să descopere eventualele asemănări dintre ea şi Fernanda, se preocupa să descopere în ce măsură această altă Dana semăna cu Dana pe care o salvase din flăcări. Dar straniul consta în aceea că, la drept vorbind, el n-o cunoştea nici pe aceea pe care o salvase din flăcări. În fond, se încăpăţîna să confrunte o necunoscută cu altă necunoscută. E drept, în palme păstra amintirea tactilă a trupului aceleia salvată din flăcări; dar, cel puţin deocamdată, nu i se ivise prilejul să mîngîie trupul Danei cu care jucase tenis. Din cauza aceasta, deşi era convins că e vorba de una şi aceeaşi Dana, era curios să afle cum este această altă Dana, abstracţie făcînd de cealaltă, de aceea salvată din flăcări, abstracţie făcînd de imaginea ideală a Fernandei. Dar toate acestea nu erau clare pentru el. Şi nu erau fiindcă nimic nu era definitiv în ei, fiindcă totul era nesigur, ceva era într-un fel pentru ca în acelaşi timp să fie altceva, pentru ca în clipa următoare să fie iarăşi altceva şi aşa mereu, ca într-un joc de umbre, fiindcă de fapt erau umbre ce se proiectau pe ecranul conştiinţei, umbre înşelătoare sau adevărate, dar totuşi umbre a

ceva ce îşi avea realitatea acolo, undeva în el, unde sălăşluia, ca în fiecare dintre noi, misterioasa noastră fiinţă adevărată.

Acum o aştepta să iasă de la vestiar. în sfîrşit, o văzu venind.

— Dacă mi-aţi îngădui să vă conduc…

— Bineînţeles. îmi face plăcere.

O conduse pînă acasă. Dana, deşi nu-l recunoscuse, se purta faţă de el ca şi cînd l-ar fi cunoscut de cînd lumea. De aceea nici nu se miră – deşi stăruia în el mirarea – cînd ea îl prezentă mamei sale cu aceste cuvinte:

— Mamă, uite-l pe Bobi, prietenul meu.

Bătrîna înclină capul, zîmbind, în chip de bună ziua, apoi pieri pe uşă.

— Ce frumos e aici la tine, Dana!

— Aici nu-i la mine. „La mine" e sus. Hai acolo.

II luă de mînă şi-l trase după ea.

Sus, Bobi rămase în prag. Totul dospea de prezenţa ei. în sfîrşit, se hotărî s-o urmeze. Lucrurile ei erau risipite prin toată încăperea. Pe un scaun, ca o dună minusculă de nisip de argint, cămaşa ei de noapte. O recunoscu. Mîngîie pînză moale făcută parcă din aripioare de fluturi. Porii din palme o recunoscură.

— Dana, îmbracă, te rog, cămaşa asta!

— Nu crezi că eşti puţin cam grăbit, dragul meu?

Replica ei îl indispuse. Desigur, băiatul cu bujori de fată în obraji avusese dreptate atunci cînd presupusese că Dana „fiind artistă are probabil păreri foarte *liberale* în ceea ce priveşte dragostea". Crezînd că este grăbit să se culce cu ea, nu se simţise jignită, ci îi ceruse într-o formă voalată să aibă puţină răbdare. Dacă ar fi ştiut ea de ce îi ceruse să îmbrace cămaşa de noapte!…

— Te rog, îmbrac-o! îmbrac-o, Dana. Trebuie!

— Şi mă rog, de ce trebuie?

„Trebuie să te văd ca atunci în noaptea flăcărilor". Dar explicaţia o dădu numai în gînd.

— Trebuie, Dana. Crede-mă că trebuie.

Ea continua să creadă altceva.

— Mai tîrziu, Bobi. Acum abia ai venit aici, la mine.

— Nu, acuma, Dana. Te rog mult!

Tonul era cald, poruncitor, rugător, şi ea nu se putu opune. Ochii lui dogoreau. Dogoreau şi se rugau de ea. Se supuse măgulită, resemnată. Cînd începu să se dezbrace, Bobi privi în altă parte.

— Ai îmbrăcat-o, Dana?

— Am îmbrăcat-o!

— Dana!

Era Dana din noaptea flăcărilor.

Alergă la pian, îl deschise şi începu să cînte.

— Acum dansează, Dana.

Ca nişte spiriduşi degetele alergau pe clape. Melodia sălbatică suia pînă sus, să sperie parcă stelele, se împrăştia pînă departe să sperie liniştea parfumată a grădinilor. Bobi cîntă pentru pîntecele mic al Danei, pentru rodiile calde ale sînilor, pentru coapsele şi braţele ei albe, pentru sîngele ei şi al lui.

— Dansează, Dana, dansează!

Şi Dana dansă, inspirată de ochii haotici, de melodia primitivă, dansă cu părul atîrnînd pe umeri, dansă pentru el, dansă în extaz, dansă pînă cînd, istovită, se prăbuşi jos, la picioarele patului. Bobi alergă, o ridică în braţe şi o culcă în pat.

Tîrziu, Bobi descoperi pe umărul ei pecinginea unei arsuri.

— O arsură, Dana?

— Da, Bobi, o arsură.

— De cînd ai arsura asta? întrebă cu aparentă indiferenţă.

— E o arsură de dată recentă. Ştii, Bobi, acum trei luni numai printr-o minune am scăpat să nu mor, arsă de vie.

— Nu mai spune! Dar cum s-a întîmplat? întrebă el gîtuit de emoţie.

— Locuiam pe strada Margaretelor. Cunoşti strada?

— Desigur, e o stradă tare frumoasă. Case tip vilă, fiecare eu cîte o grădină cu multe flori, mai ales regina nopţii. Aşa-i, Dana?

— Exact. Noi locuiam acolo, într-un apartament de la etaj. Focul a izbucnit la parter în lipsa proprietarilor, plecaţi la teatru, probabil din cauza unui scurtcircuit. Eram în toată casa singură, mama fiind de gardă la spital.

— Mama ta e doctoriţă, Dana?

— Nu, e moaşă. M-a trezit din somn coşmarul. Inchipuie-ţi, visam că mă aflam într-un vagon care luase foc. Trăgeam de semnalul de alarmă, dar nu-l puteam mişca. Se înţepenise. Trenul gonea nebuneşte, flăcările mă învăluiau din toate părţile şi eu făceam încercări disperate să trag semnalul de alarmă. În vis aveam un păr lung care, din cauza sforţărilor pe care le făceam să desţepenesc semnalul de alarmă, mi se despletise. La un moment dat, părul mi s-a aprins. îl auzeam cum sfîrîie. înnebunită de frică am deschis fereastra şi, cu toate că trenul gonea ca un bezmetic, m-am aruncat în gol. Abia în clipa aceea m-am trezit. Dar credeam că încă visez. Camera era plină de fum. Mirosea a ars. De jos, din stradă, mă strigau vecinii. Am sărit din pat şi am alergat la uşă, am deschis-o. Scara interioară însă, de lemn, ardea. îngrozită, am deschis fereastra şi am început să strig după ajutor. Pompierii fuseseră anunţaţi, dar încă nu veniseră. Cuiva i-a venit în minte să aducă o scară. Altcineva s-a urcat pe ea şi, cu toate că scara nu ajungea pînă sub fereastră, a izbutit să mă salveze. Am avut noroc fiindcă la puţine minute după ce am ajuns jos, s-a prăbuşit planşeul dintre etaje. De atunci am arsura asta pe umăr.

— Ai avut, într-adevăr, noroc… Şi salvatorul tău?

— Ce-i cu salvatorul meu?

— Păi nu mi-ai spus cine a fost salvatorul tău.

— Habar n-am.

— Vrei să spui că salvatorul tău a ţinut să-şi păstreze anonimatul?

— A, nu! Dar am fost atît de zăpăcită şi atît de fericită că trăiesc, încît am uitat de el.

— *Atunci!…* Pe urmă, însă?

— Nu m-am mai gîndit la el.

— Pesemne, nici nu ştii cum arăta la faţă.

— Într-adevăr, nu ştiu.

— … Şi nu eşti curioasă să-l cunoşti?

— Nu, deloc!

— De ce?

— Pentru că nu mi-ar face plăcere să-l văd.

— Iartă-mă, draga mea, dar zău că nu pricep. Dacă nici nu ştii cum arată la faţă, cum poţi spune că nu ţi-ar face plăcere să-l vezi? Sau poate nu vrei să-l mai revezi din orgoliu, ca să nu fii nevoită să-i mulţumeşti?

— A, nu din cauza aceasta. închipuie-ţi, după ce m-a salvat, a avut pe loc un atac de epilepsie.

— Un ce? întrebă uluit Bobi.

— Un atac de epilepsie. S-a prăbuşit, pur şi simplu, la pămînt. E o boală îngrozitoare, nu-i aşa? Sărmanul om, nu are nici o vină că suferă de o asemenea boală teribilă. Dar, cu toate că mi-a salvat viaţa, ştiindu-l epileptic, nu mi-ar face deloc plăcere să-l revăd. Aş fi terorizată de ideea că, în timp ce stă de vorbă cu mine, s-ar putea să-l apuce o nouă criză, înţelegi, nu?

— Da, desigur. Ştii, mie încă nu mi s-a întîmplat să văd un epileptic în momentele sale de criză. Arată chiar atît de îngrozitor?

— N-am văzut nici eu.

— Păi nu spuneai că salvatorul tău a avut un atac de epilepsie?

— Mi se pare că totuşi am fost suficient de clară. Ţi-am spus doar că s-a prăbuşit. Şi dacă s-a prăbuşit, am dedus că-i epileptic. De oroare nici nu m-am mai uitat la el.

— Aşa!… Dar poate că a leşinat numai.

— Aş! De ce să fi leşinat? Dacă n-am leşinat eu, care trecusem prin ceea ce trecusem, cu atît mai puţin avea el motive să leşine. Nu-i aşa?

Bobi nu-i răspunse. Vasăzică din cauza aceasta nu-l recunoscuse. Dana luase leşinul drept un acces de epilepsie.

— Vasăzică asta-i!…

— Da, asta!

Deodată Bobi izbucni în rîs. Întîmplarea din noaptea flăcărilor i se părea grotescă. Şi fiindcă i se părea grotescă, rîsul era amar, cu toate că suna foarte vesel.

— De ce rîzi? întrebă Dana, gata să izbucnească şi ea în rîs, prin contagiune.

— Mă gîndeam la salvatorul tău. Ce ghinion pe el să-l apuce criza tocmai în clipa aceea!

Ce fel de fiinţă era Dana asta? Un om o salvează de la moarte, îl vede leşinind la picioarele ei şi ea nici nu se uită la el fiindcă îşi închipuie că s-a prăbuşit din cauza unui atac de epilepsie. Era şi aceasta o dovadă că în nici un caz nu putea fi Fernanda… „Nu, Fernanda nu poate să fie!… Dar ce fel este ea? Simt că prin ceva este, dar în acelaşi timp nu este la fel ca toate femeile”. De aceea n-o poate încă rupe cu ea. Pînă află. O priveşte atent, cercetător, deşi ştie că ceea ce este ea cu adevărat nu înfăţişarea ei fizică i-o va dezvălui. Ochii? Candoare, puritate, parcă ochii paradisiaci ai Evei înainte de a cunoaşte păcatul şi, ceva mai în adîncul lor, nelinişte. în rest? Nările vibrînd la cele mai îndepărtate zvonuri ale sîngelui, gura cu buzele roşii şi fără de fard, torsul, mersul, totul trăda, ţipa o senzualitate superbă aidoma fixai. „Cum eşti Dana, tu, fiinţa ta adevărată? Trebuie să te ştiu, să te cunosc fiindcă nu-mi plac tainele, Dana!”. îi vorbea în gînd, dar îşi vorbea sieşi, de fapt încercînd să se mistifice, să ascundă de ce rămîne la ea, de vreme ce nu ea putea fi Fernanda şi de vreme ce ştia că niciodată n-o va putea iubi.

Pe urmă, brusc, se intui neliniştit. Simţea aşa ca şi cînd ar fi fost pîndit de un duşman nevăzut. Prin fereastra deschisă, parfumul garoafelor din grădină umplea camera. Un cîine lătra în stradă. Un îndemn interior îi porunceа să se ridice şi să se ducă să privească pe fereastră. îi era totuşi lene, se simţea vag obosit. în cele din urmă îşi învinse lenea. Se ridică şi cu paşi mici, tîrşiţi, se apropie de fereastră. Se uită în stradă. De pe trotuarul celălalt, băiatul cu bujori de fată în

obraji privea în sus, spre fereastra deschisă. Şi fiindcă uimirea care îl cuprinse în clipa cînd îl văzu apărînd la fereastră dădu feţei lui un aer caraghios, Bobi rîse încet ca să n-o trezească pe Dana aţipită în patul prea mare pentru ea singură.

— Bobi, te rog, mai încet.

El rîse şi acceleră. Din obrajii de fată ai lui Florin Chelanu pieriseră bujorii. Erau albi, albi de parcă ar fi fost plămădiţi din vată sterilizată. Bănuia… Sigur că bănuia… Dana, în schimb, nu… Sigur că nu… Ce frumos va fi cînd vor începe să coboare serpentinele de la Predeal. Şi iarăşi rîse cu hohote. Stîlpii de telegraf alergau în urmă ca nişte năluci speriate.

Timp de două săptămîni pianul rămăsese mut. Timp de două săptămîni Dana nu mai dansase pentru el. De două săptărnîini neliniştea din pupilele Danei, nelinişte permanentă, era altfel. Era aşa cum îşi închipuise el că arătau ochii neliniştiţi ai Achamotei.

— Bobi, cînd mă posezi, tu eşti ca un haos. Cîteodată mi-e teamă de tine.

El haos? încă puţin şi Dana va cunoaşte adevărata îmbrăţişare a Haosului. Şi iarăşi rîse.

— Bobi, te rog, nu mai rîde aşa!

El întrebă peste umăr:

— De ce îţi sînt atît de neliniştiţi ochii, Achamot?

Dar fără să mai aştepte răspunsul ei, izbucni din nou în rîs.

Totul a fost frumos pînă în ziua cînd Dana se desprinse din îmbrăţişarea lui ca să se ducă să privească prin fereastră, în stradă. Dar nu de-a dreptul. Mai întîi se opri în faţa pianului şi plimbă o clipă degetele pe clape. Pe urmă, aranjă tişlaifărul de pe o măsuţă şi abia pe urmă se opri, ca din întîmplare, la fereastră. începuse să plouă.

— Uite un tînăr care priveşte spre fereastra mea. Oare de ce?

— Ca să te vadă.

— Pe mine?

Cum se mai prefăcea! De parcă, pentru prima dată, abia acum îl

vedea aşteptînd în stradă.

— De ce nu pleacă? se întrebă ea prefăcut. Plouă doar.

— Cît timp vei sta la fereastră, chiar dacă plouă cu găleata, tot nu va pleca, o asigură el.

— Crezi?

— Sînt sigur. Te iubeşte.

— De unde ştii? Apoi imediat: Prostii! Probabil aşteaptă vreo fată care i-a tras chiulul. Sărmanul băiat!

— Nu l-ai băgat tu în seamă pînă acuma, dar să ştii, Dana, că nu-i pentru prima dată cînd stă acolo şi aşteaptă, doardoar te-o vedea.

— Tu de unde ştii?

— L-am mai văzut şi în alte dăţi.

La atît s-a rezumat discuţia lor atunci. Trecură trei săptămîni. Şi într-o zi s-a dus la ea, la o oră cînd nu era aşteptat. Mama ei lipsea, era la spital. A intrat în casă cu cheia pe care i-o dăduse Dana, fără să facă zgomot, ca un hoţ, fiindcă asemenea unui hoţ i se furişase în suflet bănuiala. Şi se convinse că nu fusese doar bănuială. în patul larg, sus, băiatul cu bujori de fată în obraji mîngîia trupul gol al Danei.

A simţit că-l doare sîngele cînd din camera alăturată a auzit-o pe Dana vorbind.

— Mi-e teamă de Bobi. E ca un haos. Mă coboară în abisuri, îmi arde trupul, îmi incendiază sîngele din artere. Tu eşti altfel. Poate că de aceea n-ar fi trebuit să fiu a ta niciodată. Ca să rămînă pur ceea ce simt pentru tine. Cînd tu mă mîngîi, mă porţi pe culmi, plutesc parcă. Bobi, în schimb, mă tîrăşte numai pe fund de abisuri. La tine m-aş putea ruga. Tu eşti bun, ai un suflet alb. Cînd tu eşti lîngă mine simt că devin bună, că sufletul meu devine alb ca şi al tău. Dar tu nu poţi înţelege. Nu poţi înţelege ce fel te iubesc. Numai de n-ar afla Bobi. Ar fi în stare să mă ucidă, să ne ucidă pe amîndoi.

A plecat pe furiş fără ca ei să-l simtă… S-a plimbat mult pe străzi, fără gînduri… O fată i-a zîmbit dintr-o cofetărie… O fetiţă

joacă singură şotron… La o staţie de autobuze, cînd asfaltul fusese încă moale, un ştrengar zgîriase emblema „Sfîntului”… „Ce se întîmplă, domnule, cu Rapidul, poţi să-ţi explici?…” O plasă cu două sticle de Pepsi-Cola, plimbată ca un pendul de un băiat cu pistrui pe faţă… Un poliţist care amendează o fată fiindcă a trecut neregulamentar strada… Fata e tunsă scurt gen „antitifos”… „Să mor eu, mă, să mor dacă n-am sictirit-o…” Un „Chevrolet” prăfuit, o fată arsă de soare cu părul sur ca al bunicii, la volan… Claxonează o dată la o bătrînă care i-a ieşit în faţă… „Claxonatul interzis în Bucureşti…” „Claxonatul interzis în Bucureşti!…” „Claxonatul interzis în Bucureşti!…” Şi iată vin mai întîi amintirile: „Bobi mă poartă tot pe fund de abisuri…” „Bobi e ca un haos!…” „Tu eşti bun, ai sufletul alb…” „Tu nu poţi înţelege ce fel te iubesc!…” Şi iată vin şi gîndurile: Eu înţeleg ce fel îl iubeşti,

Achamot!… Ei, da, Achamot, eşti Achamot! *Dar Achamot transmise între timp materiei haotice germenii de viaţă şi din îmbrăţişarea ei cu Haosul*… Ai cunoscut îmbrăţişarea Haosului, Achamot!… Haosul: destinul tău, Dana… Destinul tău, Achamot!… Şi eu, ei bine eu sînt instrumentul orb al destinului tău: „Bobi e ca un haos… Bobi mă poartă tot pe fund de abisuri…” „Săraca de tine, Dana! Săraca de tine, Achamot!… Haosul te poartă tot pe fund de abisuri, dar tu tînjeşti după altceva. Tu tînjeşti după sufletul alb al băiatului cu bujori de fată în obraji, dar de fapt în braţele lui ţi se pare că regăseşti cîte ceva din incantaţiile Pliromei, cîndva întinată de maică-ta, atunci cînd a fost cuprinsă de pofta nebună de a se însoţi cu Bhythos-Adîncul-şi purificată prin sacrificarea ta, prin aruncarea ta în braţele Haosului. E destinul tău, biata de tine, AchamotL. Biata de tine, Dana!… Şi fiindcă e destinul tău, iar eu instrumentul prin care el se împlineşte, nu pot fi nici măcar gelos pe tine“.

Aşa i-a vorbit atunci, în gînd. Dar acuma, goneau spre serpentine.

— Bobi, pentru numele lui Dumnezeu, e primejdios!

El parcă nici nu auzea. Accelera, crispîndu-şi mîinile pe volan.

A doua zi s-a întors la Dana. Il aştepta. Dana tremura de dorinţă cînd îi spuse:

— Bobi, dragul meu, mi-e dor de îmbrăţişarea ta.

Buzele îi erau umflate. Ochii, cu pîcle, acoperiţi de pleoapele care frigeau.

„Acum, Achamot, ţi-e dor de îmbrăţişarea Haosului. Dar mai tîrziu vei dori să-ţi cînte în sînge muzica serafică a Pliromei“.

Dar aşa îi vorbi numai în gînd. Tare spuse altceva.

— Am venit, Dana, numai pentru o clipă. Numai să te văd. Nu pot rămîne. Sînt bolnav.

— Bolnav? se nelinişti ea. Dar ce ai, dragul meu?

— Nu ştiu. Sînt bolnav. Atîta ştiu că sînt bolnav, Dana

Şi iarăşi numai în gînd:

„Nu sînt bolnav, Dana, dar nu vreau, nu mai vreau să fiu instrumentul prin care destinul tău se împlineşte. Nu vreau să mai fiu Haosul. Nu vreau, nu pot! E un rol care mă umileşte. Dacă o dată mă mai las înduplecat de implorarea ta, după aceea mă spînzur”.

O mai îmbrăţişă o dată şi plecă.

Două săptămîni aşa a chinuit-o. Două săptămîni Dana l-a rugat s-o poarte pe fund de abisuri. Dar el nu mai voia s-o poarte. *Achamot!…* Acum regăsea în pupilele ei neliniştea Achamotei.

Într-o zi a venit să-l caute acasă băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Ce mai faceţi?

— Nimic deosebit. Dar dumneata?

— Eu? Eu ce vreţi să fac? Cursuri, puţină lectură. Pe scurt, continuu să fiu naftalină.

Bujorii din obraji i se aprinseră şi mai tare. Se înroşise fiindcă nu era obişnuit să mintă. Dar de ce venise? Ce voia de la el? De ce ochii migdalaţi îl priveau atît de rugător? Şi deodată avu intuiţia adevărului: Băiatul cu bujori de fată în obraji venise să-l roage eu privirea mută a ochilor săi albaştri şi serafici ca el, Bobi, s-o poarte

din nou pe Dana pe fund de abisuri.

— De ce ai venit? avu cruzimea să-l întrebe.

— Aşa… Treceam pe stradă. Nu v-am văzut demult şi eram curios să ştiu ce mai faceţi.

— După cum vezi, m sînt sănătos. Nici un motiv de îngrijorare.

Băiatul cu bujori de fată în obraji mai stătu puţin îndrugînd banalităţi, pe urmă plecă.

Peste cîteva zile reveni. Şi iarăşi îl rugă cu privirea, numai cu privirea, s-o poarte pe Dana pe fund de abisuri. Dar de ce îl ruga? Cine a mai pomenit ca un bărbat care iubeşte o femeie să se roage de un altul să revină la femeia pe care el o iubeşte? Şi apoi cum de înţelesese el că dinadins n-o mai purta pe fund de abisuri?

„Bobi, mi-e dor de îmbrăţişarea ta". „Sînt încă tare bolnav Dana!" Şi în gînd: „Achamot, ţi-e dor de îmbrăţişarea Haosului? 4

Hotărîrea a luat-o într-o zi, în timp ce gonea spre Braşov cu Fiatul, al cărui rodaj îl terminase de curînd. „Bobi mă poartă tot pe fund de abisuri", se destăinuise Dana băiatului cu bujori de fată în obraj. Ei bine, vor aluneca toţi trei pe fund de abisuri. Şi astfel se va împlini destinul, se va încheia ciclul.

A doua zi l-a căutat el, ca din întîmplare, pe băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Mîine facem o excursie cu maşina mea. Toţi trei.

— Cum toţi trei?

— Eu, dumneata şi… Dana.

Pentru prima dată declara deschis că nu-i erau străine raporturile dintre ei doi. Din fericire, băiatul cu bujori de fată în obraji avu bunul-simţ să nu vină cu explicaţii. Atîta doar: bujorii din obraji din nou i se aprinseră foarte tare. Pe urmă, crezînd că rugămintea mută din privirile lui îl înduplecase, se înveseli:

— Bine, atunci să mergem toţi trei.

Şi din clipa aceea ochii verzi şi migdalaţi nu-l mai implorară să se reîntoarcă la Dana, ca s-o poarte pe fund de abisuri.

Dimineaţa era frumoasă. Un nor trecea leneş şi negru ca o

sutană de călugăr umflată de vînt. Pe urmă, în nor se căscă o despicătură asemenea unei prăpăstii. în fundul prăpastiei, sus şi departe, un abis albastru.

— Bobi, te rog, nu goni aşa de tare! înnebunesc de frică. Ea îl ruga. Nu şi băiatul cu bujori de fată în obraji. De ce nu-l ruga şi el? Stătea ghemuit într-un colţ al maşinii. Bobi simţea privirile lui sfredelindu-i ceafa. Desigur, el bănuia ce-i aşteaptă. Dar de ce nu urla? De ce nu se repezea să-i ia din mînă volanul?

— Bobi, mor de frică! Sfîrşeşte gluma, continua să se roage de el Dana.

Ce proastă! încă nu înţelegea!… Peste zece minute începeau serpentinele. Dar probabil ea va muri fără să-şi dea seama că n-a fost un accident.

— Spune-i şi tu, Florine. Ce taci? Parcă ţi-ar făcea plăcere. Nu vezi? Se apropie serpentinele.

— N-are nici un rost, Dana. Vrea să se răzbune. Mă mir că nu ţi-ai dat seama pînă acuma.

De frică, vocea lui suna dogită, jalnică.

— Bobi, Bobi, ce vrei să faci?

— Mergem ca să căutăm abisul, Dana. Noi trei, toţi trei, Dana.

— Bobi, ai milă! Bobi, nu vreau să mor! Bobi, vreau să trăiesc, Bobi!

Şi îi cuprinse gîtul cu braţele.

Dana îi înlănţuia gîtul, plîngea şi se ruga să n-o omoare. Celălalt, tăcea. Teama de moarte îl paralizase. Se resemnase să moară.

Şi deodată îl cuprinse o mare milă pentru amîndoi. Voiau să trăiască! Săracii! Erau amîndoi atît de tineri! Atît de tineri! Tinereţea lor îl înduioşa în aşa măsură, încît, fără să-şi dea seama, micşoră viteza. De la o sută douăzeci, acul de pe cadranul ce indica viteza coborî la o sută, apoi, succesiv, pînă la şaptezeci de kilometri pe oră.

— Oh, Bobi, ce bun eşti. îţi mulţumesc!

Cumpănindu-se, Dana se lăsă să cadă istovită pe locul ei.

— De ce îmi mulţumeşti, Dana?

— Că ai renunţat să mă omori, Bobi!

— Chiar ai crezut că vreau să mori?

— Parcă e vorba de ce am crezut eu. E vorba de ce ai intenţionat tu.

— Am vrut numai să te sperii, Dana.

— Desigur, ai vrut numai să mă sperii! consimţi ea, dar fără convingere.

Şi nu mai spuse nimic. Se ghemui mai mult în colţul ei şi, istovită, închise ochii.

Începu coborîşul. Bobi conducea cu atenţia încordată la maximum. Şi, totuşi, ce simplu ar fi fost. Dar erau atît de tineri!… Atît de tineri!…

La Braşov luară masa la Aro. Dana stătea între ei doi. La început, băiatul cu bujori de fată în obraji se aşezase la stînga ei. Dar Bobi îi propuse să schimbe locurile.

— De ce? Nu-ţi place să stai în dreapta mea? voise să ştie Dana, care aproape îşi regăsise buna dispoziţie.

— Există anumite prejudecăţi de care nu te poţi elibera chiar în împrejurări… în împrejurări ca aceasta în care ne găsim noi. *Reprezentantul* Pliromei trebuie să stea neapărat la dreapta.

Şi arătă pe băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Pliroma? Cine-i Pliroma asta?

Bobi rîse amuzat.

— Nu-i o *persoană*. Pliroma este o stare. Este un fel de lăcaş al purităţii, al împlinirii, al răsplăţii. Şi tu, tu, Dana, tînjeşti, fără să-ţi dai seama, de dorul Pliromei.

— Habar n-am ce vrei să spui. Tu pricepi ceva, Florin? Băiatul cu bujori de fată în obraji nu răspunse. Mînca, fără să-şi ridice ochii din farfurie, cu un fel de solemnitate gravă şi cumva tragică, de parcă ar fi fost un condamnat la moarte care ia ultimul său prînz.

Nu-şi mai vorbiră pînă la sfîrşitul mesei. Nu-şi vorbiră nici în maşină cît timp dură drumul de întoarcere. Cînd ajunseră, se înnoptase de mult. Pe strada pe care locuia Dana mirosea a salcîm şi

a pămînt ud. Şi aproape din toate casele, prin ferestrele deschise, năvălea în stradă aceeaşi melodie de dans, difuzată de nenumărate aparate de radio. Cînd Bobi opri maşina în faţa casei ei, Dana coborî prima. Băiatul cu bujori de fată în obraji rămase.

— Coboară! îi ceru Bobi. Se supuse.

— Bobi, nu urci puţin? îl întrebă Dana vag stînjenită.

Bobi se uită la ea ca şi cînd acum ar fi văzut-o pentru prima dată.

— Nu, Dana. Sînt obosit. Bună seara.

Demară brusc. Coti după primul colţ. Mergea cu maximum de viteză permisă. Şi pe măsură ce se îndepărta se dezmeticea parcă dintr-o beţie cruntă. Se uită la ceas. Era opt şi jumătate.

„Acuma am fi fost de zece ore morţi… toţi trei, îşi spuse. Bine că mi-a trecut amocul”.

Deschise aparatul de radio. O cîntăreaţă de muzică uşoară foarte populară, pe care el însă n-o putea suferi, fiindcă de cîte ori o auzea avea impresia că nu cîntă din studio, ci dintr-un butoi, încerca să-i convingă pe cei ce o ascultau de avantajele pe care le conferă dragostea.

Şi pentru prima dată, nu-l enervă nici vocea ca din butoi a cîntăreţei şi nici stupiditatea textului.

Duse maşina la garaj şi plecă pe jos spre străzile din centru. „Parcă aş fi în convalescenţă”, îşi spuse. Şi adăugă imediat: „M-au purificat serpentinele. Nu-i adevărat că numai focul purifică. Purifică şi serpentinele, purifică şi senzaţia morţii iminente. Acum ştiu cum e cînd mori”. Iată, putea acum să se gîndească la Dana ca la o experienţă consumată. Se înnoptase. Luna aprinsese lampioane argintii în toate grădinile. Şi erau multe grădini pe strada pe care mergea. Aproape fiecare casă avea grădina ei. Cîteva minute, lampioanele se clătinară, gata să se stingă, din cauza unui nor. Pe urmă, norul se despică, dezvăluind o prăpastie răsturnată în fundul căreia, ca într-o poartă de cetate, sclipeau ţinte de aur şi argint.

— Bobi!

La început n-o recunoscuse. Era fata de la bar.

— Îmi pare bine că te întîlnesc, se bucură el. Am astfel prilejul să-mi cer scuze. în noaptea aceea…

— Nu-i nevoie să-mi ceri scuze. Ştiu că n-ai fugit de mine.

— Da? Şi ce ai crezut cînd ai văzut că o rup la fugă ca un zăbăuc?

— Nu mă întreba ce am crezut. întreabă-mă ce am simţit.

— Ce ai simţit?

— Am simţit că fugi fiindcă erai singur şi nu mai voiai să fii.

— Aşa!… După tine, oamenii singuri o rup la fugă?

— Nu toţi, Bobi! Tu, însă, da!

— Şi, mă rog, de ce tocmai eu?

— Pentru că tu, Bobi, eşti în stare să treci pe lîngă fiinţe reale fără să le vezi şi să alergi după altele care nu există, dar îţi închipui că da, doar fiindcă doreşti să existe. Tu, Bobi, nu eşti unicul om singur, dar, cel puţin în noaptea aceea, numai de tine mi-a fost milă.

— Şi de ce ţi-a fost milă de mine?

— Ştii, eu sînt dactilografă. Meseria e obositoare şi plicticoasă. Pentru mine e numai obositoare, asta de cînd am cîştigat îndemînarea de a lucra mecanic, numai cu ochii. Am acum avantajul că în timp ce lucrez pot să mă gîndesc la ce vreau. Ei bine, de cînd nu ne-am mai văzut, m-am gîndit de multe ori la tine. Şi ştii la ce concluzii am ajuns?

— Nu!

— Că toată viaţa ta, Bobi, ai să alergi după ceva ce nu există.

Impresionat de intuiţia ei, întrebă:

— Mă rog, şi după tine ce trebuie să fac? Să nu mai alerg?

— Ar trebui să fiu tare proastă ca să-ţi dau un asemenea sfat. Nu poţi sfătui pe cineva să-şi dezmintă firea. Trebuie să-ţi mai spun că în noaptea aceea am plîns.

— Mi-ai plîns de milă?

— Nu, am plîns de necaz. De necaz că tu niciodată nu ţi-ai putea închipui, măcar pentru puţin, pentru foarte puţin timp, că eu sînt

aceea de care ai nevoie, şi să alergi după mine aşa cum ai alergat după nu ştiu care în noaptea aceea.

Era teribil de impresionat, dar în acelaşi timp şi înduioşat.

— Crezi că n-aş vrea? Sînt convins că ai merita-o. Dar vezi tu, cînd încep să alerg, cum spui tu, nu pot să nu alerg, deşi de multe ori, raţional, îmi dau seama că n-ar trebui s-o fac.

— Ştiu, Bobi, ştiu! Şi mai ştiu că mai ales în seara asta n-ai mai fi în stare să alergi.

— De ce spui „mai ales în seara asta“?

— Fiindcă am impresia că abia te-ai întors dintr-o asemenea alergare. Şi eşti obosit.

— Sînt puţin cam obosit, recunoscu el, din nou impresionat de intuiția ei.

Tocmai ajunseră în faţa blocului unde ea locuia. Se despărţiră strîngîndu-şi mîinile ca doi prieteni. Şi Bobi se întrebă dacă o va mai întîlni vreodată.

Trecu o săptămînă. La Dana nu se gîndea decît ca la o experienţă consumată. Nici un regret. Şi aproape deloc amintiri. Odată a întîlnit-o pe stradă, şi atît de departe i-a părut pe fluviul mare al trecutului, încît în primele clipe se întrebă dacă o cunoscuse cîndva sau era doar o trecătoare care semăna cu cineva. Pînă să se dumirească, ea trecu, mai înainte de a avea timp s-o salute. în cîteva zile urma să plece într-o excursie în Cehoslovacia. Era bucuros că va revedea Praga, Mala Strana, că se va plimba cu vaporaşul pe Vltava.

Într-o după-amiază veni să-l caute băiatul cu bujori de fată în obraji.

— Pot să vă vorbesc?

— De vreme ce ai venit… Te ascult.

— Ce aveţi de gînd?

— Nu înțeleg!

Şi într-adevăr nu înțelegea. în definitiv, ce voia prostul ăsta de la el?

— Am venit să vă întreb ce aveţi de gînd să faceţi. Veţi reveni la

ea?

— Poţi să fii liniştit. Ea nu mai există pentru mine.

— Bine, dar Dana vă iubeşte. Presupun că şi dumneavoastră o iubiţi. Atunci de ce să nu vă reîntoarceţi la ea?

— Trebuie că o iubeşti mult de tot, de vreme ce eşti gata să renunţi la ea, cedîndu-mi-o.

— Dar nu am de gînd să v-o cedez. Dana mă iubeşte şi pe mine.

Bobi fu uluit de cinismul lui.

— Vasăzică, îmi propui să fim, pe rînd, amanţii Danei?

— Dana pe dumneavoastră vă iubeşte într-un fel, pe mine, altfel. Nu aveţi motiv să vă simţiţi jignit de vreme ce pe niciunul dintre noi nu ne minte. Dana găseşte în dumneavoastră ceea ce eu nu-i pot oferi, şi invers. Ea are nevoie de amîndoi şi tocmai de aceea ne iubeşte pe fiecare altfel.

— Ea te-a trimis?

— Cum vă puteţi închipui aşa ceva! se indignă el. Am venit din proprie iniţiativă. De cînd n-aţi mai dat pe la ea, s-a schimbat. Nu mai este aceeaşi. îmi dau seama că a început să mă vadă cu alţi ochi. Şi dacă nu veţi mai veni, va sfîrşi prin a mă găsi tot atît de plictisitor ca şi celelalte fete. Şi atunci ce mă voi face?

— Vei aştepta să întîlneşti fata care nu te va găsi plictisitor.

— Nu vreţi să înţelegeţi!

— Ce să înţeleg?

— Că o iubesc şi că există pericolul s-o pierd numai din cauza dumneavoastră.

— Bine, dar nu-ţi dai seama că ceea ce îmi propui dumneata este monstruos, este imoral?

— Nu mi-am închipuit că dumneavoastră, un om inteligent, puteţi fi robul unor prejudecăţi…

N-a mai putut fi stăpîn pe sine. Se repezi la el, îl apucă de reverele hainei şi începu să-l zgîlţîie.

— Asta numeşti prejudecăţi? Dar e trist, e revoltător că tu, la vîrsta ta nu le ai! Prejudecăţile acestea se numesc demnitate. Ai

douăzeci şi unu de ani, unde ţi-e demnitatea? Bărbat eşti tu? Eşti un laş, un om de nimic, un vierme, o cîrpă eşti. Pretinzi că o iubeşti? Şi ce…

— O iubesc… nu pot renunţa la ea, îngăimă speriat, ruşinat.

— Nu poţi renunţa la ea? Castrează-te!… Spînzură-te!… în nici un caz n-ai dreptul, la anii tăi n-ai dreptul să renunţi la demnitate. în dragoste, mai ales, dacă renunţăm la demnitate, nu ne mai deosebim de animale. Şi acum, cară-te! Mă dezguşti.

Îi dădu drumul, şi-i întoarse spatele. îi trecuse furia. Tînărul îl dezgusta. Dar îi era şi milă de el.

Îl auzi plecînd. Fără un cuvînt. îi auzi paşii în stradă, îl văzu trecînd abătut, adus de umeri, palid, de data asta, pentru prima dată, fără bujori în obraji. Şi mai puternic decît dezgustul fu încă o dată mila.

„Prostul!… La vîrsta lui!… Cine ştie ce prostie e în stare să facă!…“

A doua zi plecă în excursie. Cînd se întoarse, peste două săptămîni, găsi printre scrisorile care îl aşteptau o carte poştală care purta ştampila poştei din Turnu-Severin, cu următorul conţinut:

Mulţumesc pentru lecţia pe care mi-aţi dat-o.

Florin

Se bucură, şi fiindcă nu avea cu cine vorbi, i se adresă lui Ghilon-Aristotel:

„Ca să scape de uragan, corăbierii îi întorc spatele şi fug, fug cu toate pînzele desfăşurate. Şi la douăzeci şi unu de ani pînzele sînt trainice. Nu-i aşa, tristule filozof?”

Cîinele scînci şi-i sări în braţe.

Sfîrşit

Maica îngerilor

Sînt blestemat, sînt o lepădătură, un ticălos,* dar sa ş£ii, şi mie mi-e drag sa *sărut marginea odăjdiilor pe care le îmbracă Dumnezeul meu; chiar dacă în momentul acela mă las tîrît de diavol pe urmele lui, sînt totuşi fiul tău, Doamne, şi te iubesc şi

simt tresăltînd în mine bucuria fără de care lumea n-ar putea să existe.

F. M. Dostoievski: ***Fraţii Karamazov***

m

n alergător de cursă lungă ar putea da roată orăşelului fără a fi nevoit să depună un efort prea mare. Un orăşel ′ cu case asemănătoare între ele, modeste, dar întrucîtva severe, cu ferestrele dinspre stradă oblonite, atît ziua cînd soarele dogoreşte, cît şi noaptea, chiar şi atunci cînd întunericul nu izbuteşte să potolească zăduful, cu porţi înalte, scîndură lîngă scîndură, să nu se vadă din stradă ce se petrece în curţile spaţioase. Case nu prea tinere, mai curînd bătrîne, dar de o bătrîneţe discretă, bine disimulată, din pricina faţadelor văruite cel puţin de două ori pe an cu pricepere şi meticuloasă grijă, asemenea obrazului unei frumoase trecute de prima tinereţe, care însă se pricepe să camufleze, cu farduri şi pudră, preliminariile dezastrelor nemilosului timp. Case, toate, fără excepţie, cu grădini şi minuscule livezi. Grădini în faţă, la stradă, livezi înspre fundul curţii. Regina-nopţii e floarea preferată. Noaptea, care în orăşelul acesta se confundă cu înserarea, într-atât de devreme se grăbesc oamenii să se dăruiască aşternutului, parfumul greu, aproape neruşinat al reginei-nopţii năvăleşte ca nişte valuri aeriene peste străduţele văduvite prea devreme de prezenţa oamenilor.

În orăşelul acesta-credeţi-mă că ar putea să încapă într-o batistă— care are cîteva bufete şi un restaurant, o casă de cultură şi un cinematograf′ o bibliotecă şi o staţie de amplificare, locuiesc cîteva mii de oameni. Oamenii din acest orăşel au unele trăsături care îi deosebesc, întrucîtva, de *locuitorii altor orăşele de provincie. Au un fel de exagerată stăpînire de sine care, inhibându-i, îi face mai puţin expansivi, mai puţin gălăgioşi şi, într-un anumit fel, mai puţin sociabili. Pe urmă, au un simţ domestic foarte dezvoltat şi un coeficient de conformism pe care nu-l întîlneşti în nici o altă parte a ţării. O exagerată discreţie domestică, familială este consecinţa acestui conformism şi ea se manifestă, printre altele, prin ferestrele oblonite, porţile înalte, ziua şi noaptea încuiate.*

Desigur, şi în orăşelul acesta —haide să-i spunem de acum încolo N…

– oamenii se iubesc sau se urăsc, şi aici există amiciţii sau duşmănii statornice. Şi aici pasiunile sînt ca mînjii cărora atît de mult le place să zburde. Cu alte cuvinte, şi aici se întîmplă drame. Numai că ele se consumă discret, înapoia ferestrelor oblonite şi ale porţilor ferecate. Dar cum nici porţile înalte şi nici ferestrele oblonite nu au proprietatea de a tăinui, definitiv, viaţa, dramele – multe-puţine cîte se întîmplă-ajung să fie cunoscute de toată lumea. Dar, spre deosebire de ceea ce se întîmplă aiurea, în N… dramele sînt comentate cu discreţie şi cu o atît de pedantă gravitate, încît răuvoitorii afirmă că cetăţenii din N… sînt lipsiţi cu desăvîrşire de umor. Dar, vă asigur, nu este adevărat. Cei din N… au, în marea lor majoritate, umor. Un umor însă care nu stîrneşte rîsul. Aproape un umor negru. De asemenea, nu este adevărat că cei din N… sînt incapabili de a sesiza ridicolul. Dimpotrivă, îl sesizează cu multă acuitate. Numai că ei refuză să facă haz de slăbiciunile semenilor lor. Datorită acestei concepţii, N… este singurul oraş din ţară unde Caragiale nu este gustat. Cei din N… nu înţeleg că a putut să existe un om care să posede un asemenea pantagruelic apetit în a-şi bate joc de defectele şi viciile omeneşti.

Să nu credeţi că aceasta se datorează faptului că ei manifestă o toleranţă excesivă faţă de păcatele omeneşti. Dimpotrivă, ei sînt, mai curînd, intoleranţi. Intoleranţa lor este însă de un fel deosebit. Şi ca să vă puteţi da seama în ce fel se manifestă intoleranţa la ei, vreau să vă dau un exemplu, de altfel mărunt. Vă este cunoscut că faţă de beţivi cei treji manifestă o atitudine de amuzantă îngăduinţă. Pe cei din N… prezenţa unui beţiv în plină stradă îi indignează. Indignarea li se citeşte doar în priviri şi se manifestă sub forma unui fel de reproş mut. Să nu credeţi că sînt indignaţi pentru faptul că insul respectiv s-a îmbătat. Sînt indignaţi doar fiindcă se dă în spectacol. Dacă cineva are chef să se îmbete, s-o facă acasă la el, înapoia ferestrelor oblonite. Nu e cuviincios să afle întreg oraşul că el, X… sau Y… s-a îmbătat.

Veţi spune că aceasta înseamnă ipocrizie. Eu, care îi cunosc întrucîtva pe cei din N…, afirm că este mai curînd conformism. Conformismul constituie la ei o trăsătură dominantă. Este atît de puternic, încît, de pildă,

doi inşi, chiar după ani şi ani de statornică amiciţie, nu se tutuiesc şi se comportă în relaţiile dintre ei de parcă abia s-ar fi cunoscut.

În marea lor majoritate, cei din N… îşi au locul de muncă la uzina metalurgică. Ceilalţi lucrează tot pentru uzină. Aşa că, fără nici o exagerare, oraşul există fiindcă există uzina şi dacă, prin absurd, ea ar înceta să fiinţeze, oamenii din N… s-ar băjeni în toate părţile şi micul orăşel ar rămîne pustiu şi părăsit, tot atît de pustiu şi de părăsit ca şi anticul Pompei dezgropat de sub lavă.

Cînd cei din N… nu lucrează în uzină sau pentru uzină – cu alte cuvinte în timpul lor liber —cresc porci, păsări, iepuri de casă, îngrijesc de minusculele lor livezi sau de nu mai puţin minusculele lor grădini cu flori. În mod regulat, măcar o dată pe zi, fac popas la unul din bufete, să bea o bere sau un pahar de rachiu tare care usturā gîtul ca şi vitriolul, iar o dată pe săptămînă, de obicei sîmbătă seara, se duc să vadă filmul care, aici la N…, se schimbă în această zi şi nu lunea ca în oricare altă parte.

Din cîte orăşele or fi existînd în toată ţara, nu cred să fie un altul care să-i ia înainte în ceea ce priveşte liniştea. Afirm lucrul acesta categoric, şi sînt convins că n-aş putea fi dezminţit. În N… nu veţi putea auzi un aparat de radio, un magnetofon sau un pick-up pus să cînte tare. în N… oamenii vorbesc aproape în şoaptă, nu rîd zgomotos şi nu se întîmplă niciodată să facă scandal. Chiar cînd se ceartă o fac fără să se înfurie, fără să ridice tonul, încît, de departe, poţi crede că discută despre mersul vremii sau despre preţul zarzavaturilor din piaţă. Pînă şi beţivii cei mai înrăiţi se abţin să cînte pe stradă, să invectiveze luna sau felinarele, aşa cum obişnuiesc cei de prin alte locuri. Dacă aş fi neurolog, aş recomanda pacienţilor mei bolnavi de astenie o cură de linişte în liniştitul orăşel N… Sînt convins că le-ar prii, mai mult decît oricare din tranchilizantele indigene sau importate.

Da, N… este un orăşel în care liniştea hălăduieşte de dimineaţa pînă seara şi de seara pînă dimineaţa, un orăşel în care nu se întîmplă nimic sau aproape nimic neobişnuit, în consecinţă, un orăşel în care starea infracţională este aproape inexistentă.

Şi cu toate acestea, a fost o vreme cînd senzaţionalul a făcut popas şi în

N… timp de cîteva luni. Senzaţionalul! În definitiv, ce poate fi mai senzaţional decît o crimă? De aceea cred că nu vă va fi prea greu să vă închipuiţi ce a însemnat pentru cei din N… vestea care s-a răspîndit într-o noapte, acum cîţiva ani, că unul dintre ei, pe nume Petre Săbiescu a fost omorît, pe cînd se întorcea acasă de la uzină. Amănuntele pe care le-au aflat ceva mai tîrziu, dimineaţa, i-au făcut să se cutremure de oroare. Săbiescu fusese ucis cu lovituri de cuţit —treizeci şi patru la număr—, dintre care două au avut drept rezultat —aşa suna raportul oficial —secţionarea aproape completă a gîtului victimei.

Treizeci şi patru de lovituri! O crimă bestială care indignă pe toată lumea. Şi cum este şi firesc, fiecare îşi puse întrebarea: De ce a fost ucis Săbiescu? înaintea lor, anchetatorii se întrebaseră şi ei, dar formulînd-o altfel: Care a fost mobilul crimei? Stabilirea mobilului este primul obiectiv pe care şi-l propune un anchetator. în elucidarea unui caz, precizarea mobilului joacă acelaşi rol pe care îl joacă în medicină punerea diagnosticului just. Dacă ştii de ce s-a comis crima, ajungi mult mai uşor să dai de urma criminalului. Acest adevăr este valabil în nouăzeci şi nouă de cazuri dintr-o sută.

Dar iată că în legătură cu asasinarea lui Săbiescu, stabilirea mobilului se dovedi un lucru deosebit de greu. Pe rînd, una cîte una, toate ipotezele fură abandonate, în ciuda faptului că, la un moment dat, fiecare dintre ele păruse a fi cea adevărată. Aşa trecu o săptămînă… două… trei. Şi iată că înainte de a se împlini cea de-a patra săptămînă – mai exact după douăzeci şi şapte de zile – o nouă crimă înspăimîntă de-a dreptul pe paşnicii cetăţeni ai orăşelului N…

Această a doua victimă se numea Dumitru Pricopan şi lucra tot la Uzină. De data aceasta asasinul dovedise şi mai multă temeritate. Dumitru Pricopan fusese ucis acasă la el. Acolo se dusese asasinul să-l caute şi să-l omoare, riscînd să fie văzut de careva dintre vecini. Din păcate, nimeni nu-l văzuse. Reproduc dinprocesul-verbal oficial: Victima a fost atacată de criminal în locuinţa sa, înainte de ora douăzeci şi două, fără ca acesta să fi produs vreo efracţie, uşa fiind deschisă, iar cheia, în lăcaşul broaştei, prin interior…. Cadavrul prezintă

numeroase fracturi craniene provocate de un corp contondent, probabil ciocan.

Şi această a doua crimă prezenta aceeaşi particularitate: lipsa reală-sau numai aparentă-a oricărui mobil. Analizate în lumina faptelor, toate mobilurile obişnuite fură eliminate pe rînd. De aici marea dificultate pentru anchetatori de a stabili o ipoteză de lucru, cu alte cuvinte, de aici greutatea de a depista pe asasin.

Nu spun nici o noutate, şi cititorii, în marea lor majoritate, cunosc, fără îndoială, că în asemenea cazuri este folosit, de cele mai multe ori, cîinele de serviciu. De asemenea, presupun că ei ştiu că, nu în puţine cazuri, aportul cîinelui în descoperirea infractorului este substanţial. Ei bine, şi în acest caz, cîinele de serviciu a adus reale foloase anchetatorilor. Dar nu în depistarea asasinului – aşa cum probabil s-au gîndit cei care citesc rîndurile de faţă— ci în a-i conduce pe anchetatori la locul unde criminalul făptuise un nou asasinat. Această a treia crimă fusese comisă de asasin-acelaşi după toate probabilităţile-în chiar incinta uzinei, şi anume în atelierul de tămplărie. Acolo, căzut peste un banc, fu găsit, în stare de comă, tîmplarul Traian Prodan. Arma folosită: o toporişcă-unealtă cu care criminalul aplicase victimei mai multe lovituri în cap.

*Problema-cheie pentru cei care anchetau cazul a fost ca Traian Prodan să fie salvat pentru ca acesta să-şi revină şi să poată denunţa pe asasin. Cu un avion special fu transportat în oraşul T… Acolo medicii făcură tot ceea ce omeneşte este posibil ca să fie salvat. Şi într-adevăr, a fost salvat. Dar… citez din nou din procesul-verbal: „Datorită tratamentului de reanimare i s-a salvat viaţa; dar din cauza paraliziei centrilor nervoşi ai înţelegerii, ai vorbirii şi ai scrisului a fost imposibil să se obţină vreo mărturisire din partea victimei *

Mobilul acestei crime? Aceeaşi bizară lipsă de mobil real. Deci, trei crime, în aparenţă lipsite de mobil. Dar tocmai absenţa mobilului i-a făcut pe anchetatori să întrevadă ipoteza adevărată de lucru: Nu cumva criminalul era un bolnav psihic? În definitiv, insolitul în ceea ce priveşte mobilul caracterizează multe crime comise de bolnavii psihici. Da, era aceasta o ipoteză, şi în favoarea ei pleda o întreagă literatură criminalistică.

Dar în cazul cînd ipoteza era justă, verificarea ei comporta greutăţi excepţionale. Dacă, într-adevăr, criminalul era un bolnav psihic —şi probabil era —cum să-l depistezi? Bolnavii psihici nu se manifestă ca atare. Ei se comportă, în general, ca oamenii normali, desfăşoară o activitate cotidiană într-un birou sau într-o întreprindere şi de cele mai multe ori bizareriile lor-fiindcă ele există totuşi —trec neobservate de ceilalţi. (Nu puţine sînt cazurile cînd ele se manifestă doar în împrejurări singulare, de pildă, abia în clipa cînd asasinul se găseşte în faţa victimei sale.)

Speranţa celor care investigau era că, deşi criminalul făcea parte din categoria acelor bolnavi mintali, care în activitatea lor de fiecare zi se comporta normal, totuşi manifesta sau manifestase în perioada comiterii celor trei crime – sau eventual anterior acestei perioade-anumite bizarerii. Faptele dovediră că presupunerea, dar şi speranţa anchetatorilor fuseseră reale. Şi într-o zi orăşelul răsuflă uşurat. Criminalul fu descoperit. Satisfacţia se împletea cu uimirea. Cum, criminalul era translatorul uzinei, Silviu Dumbravă? De necrezuţi… Un om atît de liniştit, atît de la locul lui, atît de cult să comită trei crime! Dar de ce? s-au întrebat. Răspunsul autorizat a fost: fiindcă era un bolnav psihic. Presupun că răspunsul i-a mulţumit. Oamenii din N…, în măsura în care îi cunosc eu, nu prea manifestă interes pentru psihologie şi cu atît mai puţin pentru psihiatrie. Sau poate mai exact spus pentru psihopatologie.

În ceea ce mă priveşte, psihologia, în general, şi psihopatologia, în special, m-au pasionat dintotdeauna. Şi dacă împrejurările vieţii mi-ar fi fost ceva mai favorabile, nu este exclus ca interesul constatat mai ales faţă de psihopatologie să mă fi determinat să îmbrăţişez o profesiune care să ofere curiozităţii mele un cîmp mai larg de activitate. Făcînd o asemenea afirmaţie, nu cred însă că sînt în suficientă măsură obiectiv. Nu împrejurările nefavorabile – nu numai ele – m-au împiedicat să studiez, de pildă, medicina. N-am urmat medicina fiindcă nu poţi ajunge psihiatru fără să treci prin sala de disecţie. Or, eu, de cînd mă ştiu, am avut oroare de cadavre.

Datorită interesului meu exacerbat faţă de psihopatologie, atunci cînd

am aflat că Silviu Dumbravă-criminalul-era un dezechilibrat, am fost curios să cunosc amănunte. Amănuntele mă interesau şi pentru faptul că Silviu Dumbravă nu era un individ oarecare, lipsit de cultură, ci un intelectual. Era doctor în Drept şi licenţiat în Litere, cunoştea cinci limbi şi, ca translator, adusese uzinei servicii preţioase.

Şi iată că un asemenea om, care întrunise elogiile unanime ale şefilor săi şi cumulase stima tuturor acelora care îl cunoşteau, comisese două crime oribile şi o tentativă de crimă nu mai puţin oribilă, comportîndu-se tot timpul ca un om complet normal şi deasupra oricăror suspiciuni[2]*. Trebuie să recunoaşteţi şi dumneavoastră că nu se putea să mă lase indiferent un asemenea caz ieşit cu totul din comun.*

Am început prin a studia dosarul, atunci cînd s-a putut ca el să-mi fie pus la dispoziţie. Curiozitatea mea însă nici pe departe nu mi-a fost satisfăcută. Dosarul îmi spunea foarte puţin despre acel Silviu Dumbravă care mă interesa pe mine. Cu alte cuvinte, nu-l vedeam. Sau, mai precis, nu-l vedeam decît ca asasin, la vîrsta de cincizeci şi unu de ani. Un asasin care nu regreta asasinatele comise şi care declarase cu cinism că în intenţia lui fusese să mai comită încă treizeci. Datele pe care le conţinea dosarul —destul de multe —erau suficiente pentru cei care trebuiau să judece cazul, dar nu şi pentru mine, din punctul de vedere care mă interesa. Dimpotrivă, ele ridicau o mulţime de semne de întrebare la care voiam să aflu răspuns, trebuia musai să-l văd şi să stau de vorbă cu Silviu Dumbravă.

---

[2] Presupun că cititorii se vor întreba: Bine, dar dacă Silviu Dumbravă s-a com- portat tot timpul ca un om complet normal, cum au ajuns anchetatorii să-l bănuiască? Şi întrucât întrebarea mi se pare perfect legitimă, mă văd obligat să dau răspunsul cuvenit. Da, Silviu Dumbravă s-a comportat până în ziua arestării sale ca un om normal. Nicio bizarerie, nici cel mai neînsemnat în- diciu că ar putea fi un dezechilibrat mintal. Şi cu toate acestea, anchetatorii au ajuns să-l bănuiască în ziua când s-a aflat că acesta, cu un an în urmă, într-o convorbire cu parohul bisericii dintr-o comună din apropierea orăşe- lului N... şi-a exprimat indignarea că autorităţile bisericeşti achiziţionaseră un policandru care avea ca ornamente nişte capete de lei. După părerea lui Silviu Dumbravă, ornamentele de pe policandru constituiau un îndemn la idolatrie.

Aceasta fusese singura bizarerie descoperită, şi ea sări imediat în ochii anchetatorilor. Pornind de la ea, cei care investigau, după dificile, dar ingeni- oase cercetări, izbutiră să-l demaşte (n.a.).

După terminarea procesului său, am cerut şi mi s-a aprobat să-l văd acolo unde se află şi în prezent. Este un loc trist, fiindcă acolo nu poţi întîlni decît destine deviate, iremediabil deviate.

Cînd l-am văzut prima dată, în ciuda faptului că fusesem pregătit, am fost impresionat. Nu mi se mai întîmplase să văd un om cu o asemenea prestanţă. Era înalt, slab, avea o frunte boltită de intelectual, trăsături energice de om care ştie ce vrea şi nişte mîini, am remarcat de la început, înguste şi fine. Dar mai mult decît mîinile m-au impresionat ochii. Erau mari, negri pătrunzători, atît de pătrunzători, încît aveai impresia, atunci cînd te priveau, că te sfredelesc. Fără nici un fel de exagerare, avea o privire fascinantă în măsura în care era şi haotică.

În timpul cît studiasem dosarul mi s-a pus la dispoziţie un teanc întreg cu fotografii care, într-o succesiune riguroasă, reconstituiau cele trei crime. Privisem de nenumărate ori şi îndelung fotografiile, şi de fiecare dată mi-a fost deosebit de greu să cred că ele reprezentau pe asasin. Acum cînd îl aveam în faţa mea, îmi era şi mai greu. Desigur, în nouăzeci de cazuri dintr-o sută nu există nici un fel de corespondenţă directă între fizicul unui infractor şi natura infracţiunii comise. Cu toate că ştiam lucrul acesta, cu toate că văzusem, de pildă, hoţi care îţi inspirau atîta încredere încît le-ai fi putut încredinţa portofelul spre păstrare sau criminali cu chipuri din cele mai paşnice, totuşi, chiar acum, cînd ştiam precis cine este omul din faţa mea, nu mă puteam obişnui cu gîndul că mă găseam în faţa unui asasin care îşi planificase să comită treizeci de crime. Privindu-l mi se părea că mă aflu în cabina de machiat a unui actor care se pregăteşte să joace rolul unui deţinut.

În sfîrşit, după ce prima impresie se risipi, am înnodat firul unei conversaţii, la început destul de plată. Nu am să reproduc nici măcar parţial conversaţia noastră. Nu fiindcă n-ar fi interesantă. Dimpotrivă. N-am s-o reproduc însă deoarece este mai important să aflaţi ce am obţinut la sfîrşitul acestei conversaţii. Am obţinut, sugerîndu-i pe departe, să-şi scrie „memoriile”. Se declară de acord mult mai repede decît mă aşteptam.

— Sugestia dumneavoastră îmi surîde, îmi spuse el zîmbind oarecum sceptic. Ţinînd seama de situaţia în care mă aflu, poate că de data asta voi

reuşi să fiu sincer cu mine. Am mai încercat, dar fără succes. E enorm de greu să fii sincer faţă de tine însuţi. Nu găsiţi?

— Nu mi se pare ceva chiar atît de dificil.

— Poate pentru dumneavoastră.

— În orice caz, merită să mai încercaţi.

— Bineînţeles!… Va fi o experienţă interesantă, pentru mine în primul rînd.

Îmi vorbea cu o bunăvoinţă reţinută, ca un amfitrion amabil faţă de un musafir pe care numai politeţea îl împiedică să-l dea pe uşă afară. în orice caz, convorbirea decurse peste aşteptări. Spun peste aşteptări deoarece fusesem informat că în timpul anchetei interogarea lui fusese extrem de dificilă, pe de o parte din cauza violenţei de limbaj, pe de alta încăpăţînării de a nu răspunde la întrebările ce-i erau puse. Dar pesemne lunile de detenţie îl potoliseră.

Două luni de zile mai tîrziu, am fost anunţat oficial că mă pot prezenta pentru a intra în posesia materialului solicitat. Am luat „materialul", am mulţumit şi am plecat fără a mai cere vreo întrevedere cu Silviu Dumbravă. Voiam mai întîi să citesc ceea ce scrisese şi abia apoi, dacă va mai fi nevoie, să provoc o nouă şi poate o tot atît de amabilă conversaţie. Dar n-a mai fost necesar.

Silviu Dumbravă şi-a povestit viaţa pe trei sute de pagini. Am eliminat din „spovedania" sa mai bine de jumătate, cele mai multe fiind parazitare, iar altele, de-a *dreptul scabroase, în schimb, n-am adăugat un singur cuvînt de la mine.*

Aducînd la cunoştinţa cititorilor paginile autobiografice ale lui Silviu Dumbravă, am convingerea că ele vor constitui pentru toţi, dar mai ales pentru cei mai tineri, care încă nu se născuseră în anii aceia – ani în care analfabetismul şi misticismul se proliferau reciproc asemenea cancerului – un prilej de utile reflecţii.

DIN PAGINILE AUTOBIOGRAFICE ALE LUI SILVIU DUMBRAVĂ

m văzut lumina zilei şi mi-am petrecut o bună parZA te din copilărie în subsolurile casei avocatului Nicu ^^VSimu, decanul

baroului dintr-un oraş de pe malul Dunării, unde mama mea era slujnică. Pe mama o chema Chiva, dar toată lumea – şi cînd spun toată lumea mă refer la lumea de la subsol, adică nenea Goe, nenea Filip, Caterina fata în casă şi Frosa bucătăreasa – o striga maica Eutihia. Nu era o poreclă, nu, cu toate că toţi aceia care alcătuiau „lumea de la subsola aveau cîte una. De pildă, nenea Goe grăjdarul era poreclit nu ştiu de ce Chiţimie. Pe nenea Filip, şoferul, ţaţa Frosa îl poreclise Brînzoaică, iar el, la rîndul său, o striga Putinei, poreclă care o făcea pe Caterina să se prăpădească de rîs, cu toate că, la rîndul ei, avea şi ea o poreclă şi mai urîtă. O strigau, nu ştiu din ce pricină, „Cuib de pupăză". Numai mama nu avea nici o poreclă. Ei îi ziceau simplu maica Eutihia fiindcă aşa se numise ea pe vremea cînd fusese călugăriţă la mănăstirea Suzana. Mama rămăsese orfană de la vîrsta de opt ani. Atunci a luat-o la mănăstire o mătuşă de-a ei, una maica Fevronia, ca s-o crească şi să facă din ea o „mireasă a lui Hristos". Şi întocmai după voinţa maicii Fevronia, cînd mama a împlinit douăzeci de ani, a fost călugărită şi a primit numele de Eutihia, nume care pe greceşte înseamnă Fericita. La douăzeci de ani se călugărea, iar la treizeci de ani, adică după douăzeci şi doi de ani petrecuţi numai la mănăstire, fugea de acolo cu acela care avea să devină tatăl meu, dar pe care eu nu l-am cunoscut fiindcă, încă înainte de a mă fi născut, tata a părăsit-o pe mama îmbarcîndu-se, zice-se, ca fochist pe un cargobot ce naviga sub pavilion grecesc.

Mamei i-a fost ruşine să se mai întoarcă la mănăstire şi poate că, din fostă călugăriţă, ar fi ajuns paceaură în port dacă n-ar fi avut norocul să bată la poarta doamnei domnului Nicu Simu care, trebuie s-o recunosc, a fost o femeie bună şi lipsită de prejudecăţi3.

---

3 Scriind că soţia avocatului Nicu Simu fusese o femeie lipsită de prejude- căţi, Silviu Dumbravă nu cunoştea cauza adevărată a acestei „lipse de pre- judecăţi". Cu prilejul documentării pe care am făcut-o în oraşul lui natal, am aflat că doamna Simu, fată de birjar, fusese mai întâi metresa armatorului Papaianopol, apoi a unui cerealist evreu care îi dărui un rând de case pe fosta stradă Regală şi care ar fi sfârşit prin a o lua de nevastă dacă ea nu l-ar fi părăsit, preferându-l pe Nicu Simu, decanul baroului de care, aşa se pare, se îndrăgostise sincer. Foarte frumoasă, dar şi foarte voluntară, Afrodita Carca- lete – acesta era numele ei de

Deşi mama era însărcinată în luna a şaptea, a primit-o în slujbă şi cînd i-a venit sorocul să nască, a trimis-o la maternitate, iar după ce m-a născut, mai tîrziu, cînd mama a început munca ei de slujnică, doamna nu uita s-o întrebe, cu bunăvoinţă: „Ce-ţi face plodul, Chivo?" (Numai doamna şi domnul îi spuneau Chiva, şi nu maica Eutihia, ca toţi ceilalţi.) Şi mama răspundea: „Creşte, domniţă! Sărut mîna, creşte!" Acolo, în subsolul casei, am văzut eu lumina zilei. Vitregit de soare şi lumină ar fi trebuit să fiu doar un copil plăpînd şi bolnăvicios. în realitate, am crescut sănătos tun şi voinic. Moştenisem constituţia lui taică-meu care fusese, cică, un zdrahon, înalt cît castelul de apă din grădina publică a oraşului. Din cauza aceasta am arătat totdeauna cam cu vreo doi ani mai mare decît vîrsta pe care o aveam. în schimb, eram un copil prea serios. Nu cîntam, nu rîdeam, nu făceam zburdălnicii. Dintr-un anumit punct de vedere, copilăria mea a înţărcat prematur, aşa cum prematur mă înţărcase mama de piept. Şi într-un caz, şi în celălalt de vină a fost ea, maică-mea!

Parcă o aud şi acum:

„Silviule, băiatule, nu plînge că aude Domnul şi se supără!"

Sau:

„Silviule, dragule, nu ţipa că se aude sus şi se supără pe noi Domnul".

Eram foarte mic atunci cînd am înţeles că nu-mi este îngăduit să plîng, să cînt, să vorbesc tare, să mă zbengui, fiindcă toate acestea supărau pe *Domnul*. A început să-mi fie frică de el, încă înainte de a-l vedea la faţă, adică de pe cînd încă nu îndrăzneam să mă hazardez în lumea din afara subsolului. Şi fiindcă *Domnul* care s-ar fi supărat foarte dacă m-ar fi auzit cîntînd sau tropăind locuia *sus*, iar Domnul căruia eu şi mama ne rugam în fiecare seară şi dimineaţă locuia tot *sus-în* ceruri— multă vreme am crezut că e vorba de una şi aceeaşi persoană. Cu alte cuvinte, am crezut că

---

fată – izbuti să-l îmbrobodească pe avocat s-o ia de nevastă.

Dumnezeu nu îngăduie să rîd, să plîng, să fac zburdălnicii. Şi cum Dumnezeu trebuie ascultat, tocmai fiindcă este Dumnezeu, de teamă să nu-l supăr şi s-o pedepsească pe mama, m-am inhibat, copilăria mea înţărcînd la o vîrstă cînd la alţii abia începea.

De teamă să nu-l supăr pe Dumnezeu, inventam jocuri pe care le puteam juca de unul singur şi mai ales în deplină linişte. Cel mai mult îmi plăcea însă să răsfoiesc o carte pe care mama o adusese de la mănăstire şi din care îmi citea seara, cînd avea răgaz, fiindcă eu, fiind prea mic, încă nu deprinsesem buchile. Era, cum aveam să aflu mai tîrziu, *Vieţile Sfinţilor.* Sînt un intelectual. Prin mîinile mele au trecut zeci şi sute de cărţi. De fiecare dată cînd iau în mînă o carte, înainte de a o deschide, îmi place s-o privesc de la o anumită distanţă, iar apoi să-i pipăi coperta sau scoarţele, dacă este legată. Trebuie să vă spun că gestul acesta înseamnă mîngîiere. (Teribil de mult mi-a plăcut, de cînd mă ştiu, să mîngîi: trupul unei femei, catifelele, mătăsurile, blana animalelor, piersicile, lustrul unei mobile, cristalele, petalele trandafirilor, sideful, penele, porţelanurile. Dar cel mai mult îmi place să mîngîi cărţile legate în piele. Fiindcă ele îmi amintesc, de fiecare dată fără însă s-o mai simt cu aceeaşi intensitate, plăcerea pe care mi-o produceam în mod deliberat atunci cînd mîngîiam cartea din care îmi citea mama copil fiind, un copil foarte mic.)

Cartea din care îmi citea mama avea scoarţe groase, era îmbrăcată în piele de culoarea purpurei, piele care, poate de prea multă întrebuinţare, căpătase, la pipăit, un fel de patină asemenea fildeşului. O văd şi acum, de parcă aş avea-o dinaintea ochilor. De format mare, era tipărită pe hîrtie groasă, crem, de veche ce era culoarea hîrtiei se închisese devenind aproape ca aceea a cerii curate de albină – cu litere mari, a căror floare elegantă le făcea să semene cu nişte minuscule balerine; cu vignete de culoare carmin, cam naive-ba aş spune înduioşător de naive –, cu o oglindă a zaţului rarefiată, pe care mama, şi înaintea ei mătuşă-mea, maica Fevronia, făcuseră diferite însemnări, cum de pildă aceasta:

împrumutat maicii Evlampia o litră de untdelemn pentru candelă. Sau: *Părintele duhovnic, astăzi, după spovedanie, mi-a dat să fac două sute de mătănii. Am să fac trei sute. Doamne, Dumnezeule, păzeşte-mă de ispita diavolului!.*

Sau, în fine:

Astăzi, 26 iulie, înalt Prea Sfinţitul a venit în vizită canonică la Sfînta noastră mănăstire. Sora Magdalena spune că atîta a băut la masă, încît a trebuit să-l sprijine maica stareţă şi maica economă cînd s-a dus să se odihnească

Dacă nu toate filele, în orice caz cele mai multe aveau picături de ceară de lumînare. Unele fuseseră curăţate cu unghia, altele, nu. Dar chiar şi acolo unde picăturile rămăseseră intacte, ceara fiind curată, se vedeau bine, dedesubt, litera sau literele, în funcţie de mărimea picăturii de ceară.

În viaţă, mi-au trecut prin mînă multe cărţi ireproşabil tipărite şi măiestrit legate, care pentru ochii mei au însemnat o adevărată delectare. Dar dintre toate, cartea care şi acum mi-ar plăcea cel mai mult – deşi, obiectiv vorbind nu era cea mai frumoasă-este aceea din care mi-a citit mama cînd eram tare mic, cînd încă nu deprinsesem buchile. Fiindcă nici o altă carte pe care ulterior am avut-o în mînă, mîngîindu-i legătura de piele, nu mi-a dat plăcuta senzaţie că mîngîi o bucată de fildeş cald şi, mai ales, fiindcă nici o altă carte nu s-a mai întîmplat să miroasă a busuioc. Era mirosul mamei. (Mama mirosea a busuioc precum o grădină de mănăstire.)

Mama îmi citise toată cartea, din scoarţă în scoarţă, de mai multe ori. Vieţile multor sfinţi le ştiam pe dinafară fără să sar măcar un singur cuvînt. Cînd mă plictiseam să mă joc altfel, mă jucam „de-a cititul”. Deschideam cartea şi începeam să „citesc”, adică să povestesc pe dinafară viaţa şi martirajul a nenumăraţi sfinţi şi mucenici. Era un joc foarte plăcut, mai plăcut, cred decît toate celelalte.

Datorită acestei cărţi nu mă plictiseam niciodată şi mă simţeam foarte bine în cămăruţa noastră de la subsol, care era atît de

întunecoasă, încît pînă şi ziua, cînd soarele era în crucea cerului, dacă n-ar fi luminat candela aprinsă sub cele două icoane, aduse de mama de la mănăstire, ar fi fost întuneric tot atîta ca într-un amurg dintr-o zi de iarnă. De multe ori mă găsea mama cu cartea deschisă pe genunchi şi *citind* sau numai privind lumina puţină a candelei care, de fiecare dată cînd pîlpîia, prindea să ţopăie pe peretele alb o umbră nu mai mare decît un michiduţă. Şi mama tare mult se mai minuna că nu mă plictiseam. Dar cum m-aş fi plictisit dacă puteam „citi”, dacă *vedeam* întîmplările pe care le „citisem”, dacă mă puteam distra privind ţopăielile umbrei pe care o proiecta pe perete lumina candelei? De multe ori visam cu ochii deschişi privind luminiţa candelei, întîmplările pe care le „citisem”. Un vis mai ales îmi plăcea să-l visez şi, poate tocmai fiindcă îmi plăcea, îl visam des. Se făcea în visul acesta cu ochii treji că eram un biet copil bolnav, ţintuit în pat de o infirmitate de care niciodată nu aveam să mă pot vindeca. Un copil infirm ce zăcea singur într-o cămăruţă întunecoasă, întocmai ca a noastră de întunecoasă, în care soarele nu pătrundea niciodată, abia luminată de boţul de lumină al candelei.

Cunoscîndu-mi soarta, în marea mea disperare, începeam să plîng. Şi atunci veneau nişte copii-îngeri să-mi ţină de urît, să se joace cu mine4. Ne jucam jocuri potolite, fără să facem larmă fiindcă le spusesem şi lor că, în cazul cînd jucîndu-ne, facem gălăgie, se supără *Domnul* pe mama şi o pedepseşte. Şi ei, fiindcă erau nişte copii-îngeri şi locuiau în cer, în preajma Domnului, cunoscînd mai bine decît mine, firea lui, se fereau, la rîndul lor, să-l supere.

De multe ori, îngerii întîrziau să vină. Veneau tîrziu, abia cînd eu oboseam să tot privesc lumina tremurată a candelei şi cînd începea să mi se facă somn. Atunci se apropiau tiptil, se aşezau la căpătîiul meu şi începeau să cînte cîntecul de leagăn cu care mă

---

[4] În continuare, pe mai multe pagini, Silviu Dumbravă încerca să argumenteze existenţa reală a unor copii-îngeri. Parazitare pentru economia expunerii, le-am omis. Merită însă de reţinut că Silviu Dumbravă, încă din copilărie, a avut – consecinţă a educaţiei primite de la mama sa – vedenii mistice (n.a.).

adormea mama cînd fusesem mic de tot. Cîntecul de leagăn! Mama, săraca, nu ştia nici un cîntec de leagăn. Cît fusese mică, bunică-mea nu-i cîntase şi pe urmă n-a avut de unde să înveţe, dacă de la vîrsta de opt ani a intrat la mănăstire. Fiindcă la mănăstire nu se cîntă cîntece de leagăn. Şi dacă, săraca mama, nu ştia nici un cîntec de leagăn, ca să mă adoarmă, ca să nu plîng şi *Domnul,* auzindu-mă, să se supere, îmi cînta, încetişor, cu glasul ei frumos, uşor tremurat, cîntecele pe care le învăţase la mănăstire şi care erau îndeobşte tropare, cum de pildă acesta:

Dumnezeul părinţilor noştri,
Carele faci pururea cu noi după poruncile tale,
Nu depărta mila ta de la noi,
Ci pentru rugăciunile lor, în pace ocărmuieşte viaţa noastră!

Sau, bunăoară, condacul acesta al sfîntului Niculae:

Mintea ta cea întru totul cinstită,
Pe Arie cel stricat la minte l-a ruşinat,
Şi mintea ta a stricat mulţimea Dumnezeilor;
Măntuieşte şi sufletul meu cel rătăcit Şi mă învaţă a striga cu tine: Aleluia!

Deşi nu erau deloc potrivite să înlocuiască neştiutele cîntece de leagăn, ele izbuteau totuşi să mă adoarmă fiindcă mama cînta frumos, fiindcă în odăiţa de la subsol, nu mai mare şi deloc deosebită de o chilie, nu era altă lumină decît aceea a candelei, fiindcă mama mirosea a busuioc precum o grădină de mănăstire şi mai ales fiindcă îmi cînta mama pe care o vedeam puţin, mai toată ziua ea avînd de robotit în odăile de deasupra. Da, îngerii-copii îmi cîntau aceleaşi cîntece de leagăn pe care mi le cînta mama, numai că vocile lor nu erau deloc asemenea celor omeneşti. Vocile lor răsunau aşa de parcă, nu ştiu prin ce minune, nişte prisme de cristal ar fi început să cînte. Cîntau ei, copiii-îngeri, chiar mai frumos decît mama. Tare mult îi mai plăcea mamei să cînte. Cînta cînd avea răgaz, cînd era necăjită şi cînd nu era, cînd se bucura şi cînd se întrista. Cînta încetişor, să nu audă *Domnul* de sus. Totdeauna

numai cîntece învăţate la mănăstire. Fiindcă altele nu ştia. Dar eu cred că nici nu voia să înveţe altele, lumeşti. Fiindcă dacă ar fi vrut, ar fi avut de la cine. De la Caterina, poreclită „Cuib de pupăză”. Ştia Caterina o mulţime: cîntece de la ea, de la ţară, cîntece de oraş, şlagăre, fiindcă în fiecare duminică după-amiază se ducea la „salon” cu nenea Goe, grăjdarul cu care pînă la urmă s-a şi măritat-să danseze „şarleston”, „foxtrot”, „şimi” şi „damenvals”. Mama, cred eu, nu voia să înveţe aşa cum nici nu voia să se ducă la „salon”, deşi, nu o dată, o invitase nenea Filip şoferul. Ei doar atîta îi plăcea: să cînte cîntecele învăţate la mănăstire, să citească Vieţile Sfinţilor şi să se roage *Domnului* să mă crească mare, să-mi dea minte şi noroc, iar de ea să se milostivească şi să-i ierte păcatele. Se ruga „bătea mătănii şi cînta tropare şi condace. Parcă o aud şi acum: „Haide, Silviule, să ne rugăm Domnului! Ingenuncheam lîngă mama, începeam să mă rog repetînd după ea rugăciunile, cîntînd după ea, pînă cînd într-o zi mi-am dat seama că ştiu toate troparele, condacele şi icoasele care îi făceau mamei atîta plăcere să le cînte.

Ei, dar asta s-a întîmplat cînd m-am făcut mai mărişor. Dar pînă atunci îmi plăcea s-o ascult pe ea cum cîntă, îmi plăcea să ascult copiii-îngeri care, în locul mamei, ocupată în odăile de deasupra, veneau ei să-mi cînte pînă adormeam.

Cîteodată mă întreb dacă totuşi, nu cumva copiii-îngeri mi se arătau doar în vis. Dar numai cîteodată mă întreb. Fiindcă de cele mai multe ori *ştiu* că nu în vis, ci în realitate s-au jucat cu mine, în realitate mi-au cîntat cîntecele de leagăn pe care le auzisem mai întîi de la mama, cu vocile lor uimitor de cristaline, care nu semănau cu vocile oamenilor, şi încetişor, tot la fel ca şi mama, să nu carecumva să audă *Domnul* şi să se supere.

Cînd am crescut mai mare şi cînd m-am hazardat în afara subsolului întunecos şi igrasios, mi s-a oferit prilejul să-l văd la faţă pe *Domnul* de care mama avea atîta teamă. Şi abia acum am înţeles ce gravă confuzie făcusem. *Domnul* de care se temea atîta mama nu era *Domnul-Dumnezeu,* aşa cum crezusem. *Domnul* de care se temea

mama şi de care, prin contaminare, mă temeam şi eu era un bărbat de statură mijlocie, slab, totdeauna cu o ţigară de foi în gură, ţigară ce mirosea foarte frumos, elegant îmbrăcat, dar foarte urît din cauza nasului cîrn, a feţei boţite dacă nu şi a sprîncenelor împreunate. Dar mult m-am mirat şi mult timp n-am putut înţelege, cînd am descoperit că de *Domnul* se temeau nu numai mama, care era o femeie firavă şi puţintică la trup, dar chiar nea Goe sau nea Filip, amîndoi nişte zaplazuri de trebuiau să-şi plece capetele ca să nu se lovească de pragul de sus atunci cînd intrau în bucătărie. Odată s-a întîmplat să fiu de faţă cînd *Domnul* îl certa pe nea Goe. Şi nea Goe care numai cu un pumn l-ar fi putut culca la pămînt, primea ocările cu capul plecat, cu spinarea gîrbovită în aşa măsură, încît dintr-o dată începu să semene cu unchiaşul din povestea „moşului cu cucoşu′ şi a babei cu găina“. Cu uimire descopeream că *Domnul*, deşi o fărîmiţă de om, era mai puternic decît nea Goe de vreme ce acesta din urmă se temea într-atîta de el încît, de frică, se gîrbovise precum un unchiaş. *Domnul* răsturna părerea pe care mi-o făcusem despre oamenii puternici, ascultînd poveştile pe care mi le spunea ţaţa Frosa. Mama, săraca, nu ştia poveşti. Nici măcar o singură poveste nu ştia. Dacă îi ceream să-mi spună una, ridica din umeri şi ofta.

— Ţi-ar spune mama, Silviule, dar mama nu ştie nici o poveste lumească.

— Povestea cu Făt-Frumos tot n-o ştii, mamă?

— N-o ştiu. Dar nu vrei să-ţi citească mama din Vieţile Sfinţilor?

— Dacă nu ştii o poveste adevărată, atunci citeşte-mi pătimirea sfîntului mucenic Sadoc.

Mama deschidea cartea şi începea să citească rar, cu evlavie emoţionată:

împărăţea Savorie în ţara perşilor, sfîntul părintele nostru acesta, fiind acolo episcop, la o eparhie a împărăţiei lui, şi învăţînd pre norodul lui Dumnezeu cîte trebuiesc spre folosinţa sufletească, botezînd şi pe unii din perşi fără de sfială fu pîrît la împăratul…

Îmi plăcea să-mi citească mama pătimirea sfîntului mucenic Sadoc, fiindcă mama începea să lăcrimeze cînd citea cum, din porunca împăratului Savorie călăii l-au bătut mai întîi cu to-iegele, i-au scos apoi o fîşie de piele din frunte pînă în unghiile picioarelor, de un deget de lată şi nemulţumindu-se numai cu atîta, după ce l-au tăvălit peste spini şi peste scai l-au strîns într-un „teasc cu vîrtej".

Cînd ajungea mama aicea era atît de emoţionată încît de fiecare dată trebuia să facă o pauză, să se reculeagă şi să-şi şteargă lacrimile. Abia după aceea aflam ce i s-a mai întîmplat mucenicului. Cum l-au spînzurat cu capul în jos, cum i-au străpuns trupul cu ţepuşe de fier înroşite, cum i-au tăiat limba şi cum i-a crescut imediat la loc şi cum, în fine, împăratul a poruncit să-i taie capul, primind astfel cununa muceniciei. Lăcrimam şi eu de mila mucenicului şi după aceea, cînd rămîneam singur, îmi părea rău că mă născusem atît de tîrziu şi nu pe vremea cînd creştinii erau persecutaţi ca să primesc şi eu cununa muceniciei, ca sfîntul Sadoc, ca sfîntul mucenic Deciu, sau Florentie cel ars pe rug, sau ca sfîntul mucenic Agathodor.

Poveştile „lumeşti" mi le spunea ţaţa Frosa, bucătăreasa, seara, după ce termina lucrul şi stingea focul în maşina uriaşă de gătit. Dar ţaţa Frosa, deşi ştia multe poveşti, numai cîteodată era dispusă să deschidă gura sacului. Şi în nici un caz atunci cînd o rugam. Ţaţa Frosa era o femeie ciudată, cam anapoda. Nimeni nu era chip să-i intre în voie. Certa şi bruftuluia pe toţi cei care locuiau la subsol. De fapt, pe mine n-ar trebui să mă includ, fiindcă pe mine nu mă certa niciodată. Rar de tot se întîmpla să strige la mine. Dar şi atunci vocea îi era ceva mai blîndă. Tuturora li-era lehamite de ea. Pe mine în schimb mă cam înfricoşa. Ceilalţi şopteau că nu-i în toate minţile. Dacă mă gîndesc bine, poate că nici nu era. Dar nu fiindcă repezea pe toată lumea. (Cred că nici ei n-o credeau nebună din acest motiv.) Ci din cu totul altul:

Deşi ţaţa Frosa era bucătăreasă la avocat de treizeci de ani-altă slugă mai veche nu exista în casă – deşi numai foarte rar se întîmpla

să urce, din proprie iniţiativă, sus, la stăpînii ei, totuşi ea se considera ca făcînd parte din familie. Ce salariu primea şi cît-în cazul cînd o plăteau cu simbrie —nimeni dintre slugi n-a putut afla. Dacă totuşi primea leafă, lunar, atunci sigur că într-o singură zi cheltuia tot ceea ce economisea într-un an întreg. Ziua aceasta era ziua Sfintei Marii. Iată cum decurgeau lucrurile:

Mai întîi, cu vreo săptămînă înainte, întocmea o listă lungă cu toate lucrurile pe care stăpînă-sa trebuia să i le procure din oraş. în ajun de Sfînta Maria, la prînz, nenea Fibp, şoferul, cobora la subsol cu braţele încărcate de pachetele cumpărate de doamna Simu. Ce nu conţineau pachetele acelea! Rochii, metraj, combinezoane, pulovere, ciorapi, basmale, pantofi, mănuşi, fulare, cămăşi bărbăteşti, cravate, şepci, batiste şi multe altele, în marea lor majoritate obiecte de îmbrăcăminte. Ţaţa Frosa le lua în primire şi le încuia în camera ei, cea mai mare şi cea mai luminoasă dintre toate camerele subsolului. Pe urmă, de la prînz pînă seara şi de seara pînă spre dimineaţa la maşina de gătit cu multe ochiuri şi cu un cuptor, în care încăpea sigur o oaie întreagă, fierbea mîncăruri de tot felul şi cocea cozonac şi prăjituri. A doua zi, adică în ziua de Sfînta Maria, cînd clopotele chemau credincioşii la slujbă, ţaţa Frosa, îmbrăcată în rochia ei cea bună-o rochie de catifea, de culoarea mării – pleca să asculte liturghia la biserica din mahalaua unde – aşa se zvonea-se născuse. Se întorcea la prînz, totdeauna cu trăsura şi, dacă îmi amintesc bine, totdeauna cu aceeaşi trăsură. Masa, aşezată în bucătărie şi aranjată încă de dimineaţă, ne aştepta. Ne aşezam cu toţii la masă, noi, personalul de serviciu, şi ţaţa Frosa ne ospăta cu bunătăţile pe care le pregătise trudindu-se
0 după-amiază şi o noapte întreagă. După aceea urma împărţirea darurilor. Fiecare primea cît nu se aştepta. (Eu, invariabil, un costumaş de haine, pantofiori sau ghetuţe.)

în sfîrşit după ce ne primeam darurile, trebuia să părăsim bucătăria. Ţaţa Frosa punea din nou masa. Şi pe la orele trei începeau să vină invitatele ei, în fiecare an aceleaşi, zece la număr.

Veneau pe rînd şi plecau pe rînd, încărcate cu pachete şi ghiftuite, aşa cum, mai devreme, ne ghiftuiserăm şi noi toţi.

După ce ultima invitată pleca, totul revenea la normal. Trăsăturile chipului ţaţei Frosa se înăspreau din nou, din nou
1 se înăsprea privirea şi cu vocea ei groasă de plutonier-major începea să repeadă pe toată lumea. (Fiindcă ziua de Sfînta Maria era singura cînd ţaţa Frosa nu se răstea şi nici nu bruftuluia pe nimeni.) Din nou căutau toţi să-i intre în voie, din nou începea să-mi fie teamă de ea.

Şi totuşi tocmai de la ţaţa Frosa —care numai prietenoasă nu se putea spune că este cu mine – mi-a fost dat să aud primele poveşti.

Îmi amintesc bine cum s-a întîmplat: în bucătărie, în afară de ea, nu mai era nimeni. Caterina, care o ajuta în mod obişnuit, plecase cu nenea Goe la „salon" să danseze fiindcă era duminică. Mama avea treabă sus, la stăpîni. Mie mi se făcuse foame. Cînd mi se făcea foame, între mese, aşa era regula, de nimeni stabilită, dar practicată constant, nu ceream nimănui de mîncare; mă duceam la un dulap ce se afla în bucătărie, îmi tăiam o bucată de pîine, o ungeam cu untură şi mîneam. Ţaţa Frosa nici nu mă băga în seamă, iar eu, fiindcă îmi era frică de ea, mă feream să-i atrag atenţia asupra mea.

În după-amiaza aceea de duminică, nu ştiu ce se întîmplase ţaţei Frosa fiindcă avea ochii plînşi. (Tăia nişte salată pentru cina celor de sus, dar eu am crezut că taie ceapă şi de aceea are ochii roşii, lăcrimaţi.)

— Ţi-e foame, bietul de tine! mă compătimi ea clătinînd capul aşa cum n-o mai văzusem făcînd niciodată.

— Mi-e cam foame, am recunoscut.

— Ia să-ţi dea ţaţa ceva bun, care ştiu că-ţi place.

Şi pe o felie mare de pîine întinse, în strat gros, pateu de ficat de gîscă pregătit de ea. Era grozav. De altfel, grozav îmi mai plăcea mie pateul de ficat. Era însă de mirare, şi nici astăzi nu-mi explic de unde ştia ţaţa Frosa că-mi place atît de mult.

Am mîncat felia aceea şi încă una. Pe a doua am mîncat-o mai în

silă, căci mă săturasem, dar n-am îndrăznit să las o fărîmiță de teamă să nu se supere țața Frosa. Țața Frosa, care avea o față permanent unsuroasă de parcă porii secretau întruna grăsime, se uita la mine cum mîneam şi din cînd în cînd îşi ştergea ochii cu un colț al şorțului ei de culoarea prunei goldane. Şi de fiecare dată cînd îşi ştergea ochii, mă uitam cu coada ochiului spre masa unde tăiase salata să văd dacă nu cumva totuşi era şi niscai ceapă. Fiindcă nu-mi venea să cred că o femeie atît de aprigă ca țața Frosa era capabilă să plîngă.

— Te-ai săturat, Silviule?

— M-am săturat, sărut mîna, țață Frosa.

— Vrei să-ți spun o poveste?

Nu i-am răspuns imediat fiindcă nu ştiam ce înseamnă propriu-zis o poveste. Nimeni nu-mi mai spusese poveşti şi habar nu aveam că există cărți de poveşti – de altfel încă nu ştiam să citesc – iar viețile sfinților pe care mi le povestise mama nu le numise niciodată aşa.

— Nu vrei? mă întrebă a doua oară văzînd că întîrzii cu răspunsul.

— Cum să nu, țață Frosa, m-am repezit să-i răspund cu inima cît un purice, ca nu cumva să se supere. Numai că eu nu ştiu ce-i aia o poveste.

— Nu ştii ce-i aceea o poveste?

— Nu, țață Frosa!

— Uf, săracul de tine!… Uf, săracul de tine! mă căina ea. Mă îmbrățişă, mă sărută pe frunte, udîndu-mă pe obraji cu lacrimile ei care şi ele erau unsuroase, parcă de glicerină. Uf, săracul de tine!… Unii băieți au noroc de poveşti, dar n-au parte de pîine. Tu ai pîine, mulțumeşte-i lui Dumnezeu, dar n-ai parte de poveşti. Rău e şi într-un fel, rău e şi în celălalt.

Dar parcă totuşi e mai rău pentru un băiat ca tine să n-aibă parte de poveşti. Nu-i aşa?

— Ce ştiu eu, țață Frosa!

— Ai dreptate! Ce ştii tu, dacă n-ai habar ce-i aceea o poveste. Ia ascultă tu, cu luare aminte, povestea pe care are să ţi-o spună acum ţaţa Frosa. Povestea lui Făt-Frumos şi a Ilenei Cosînzene. Cică a fost odată ca niciodată, dacă n-ar fi nu s-ar povesti…

Şi depănă povestea pînă se înseră. Ascultam cu sufletul la gură de emoţie, ca fermecat de lumea fermecată a basmului, pe care o vedeam parcă aievea. Şi inima îmi bătea tare, de-o auzeam cum bate. Şi faţa îmi ardea şi ochii îmi ardeau ca în friguri. Şi buzele îmi erau uscate. Şi în gît parcă mi se pusese un nod ca atunci cînd stăm să izbucnesc în plîns. Şi poate că am lăcrimat cînd muma zmeului, prin şiretlic, îl omoară pe Făt-Frumos. Şi tare m-am bucurat cînd calul izbuteşte să aducă, dintre munţii ce se bat cap în cap, apă moartă şi apă vie ca să învie pe stăpînul său Făt-Frumos. Şi am bătut din palme de satisfacţie, la urmă, cînd Făt-Frumos izbuteşte s-o scape pe Ileana Cosînzeana din castelul zmeului cu palatul numai şi numai din aur, dar ruşinîndu-mă imediat de parcă aş fi făcut o mare necuviinţă deoarece încă nu ştiam că bătutul din palme este, de fapt, mijlocul cel mai obişnuit prin care oamenii îşi manifestă satisfacţia.

Cînd a terminat ţaţa Frosa povestea s-a întors şi mama de sus, de la boieri.

— Mamă, mi-a spus ţaţa Frosa o poveste minunată.

— Ia mai şterge-o de aici şi nu mai mi te încurca printre picioare, se răsti la mine ţaţa Frosa, acum din nou şi dintr-odată înăsprită ca mustul.

A doua zi am pîndit momentul cînd terminase treaba şi m-am rugat de ea:

— Ţaţă Frosa, îmi mai spui o poveste?

— Haide, şterge-o de-aici! De poveşti crezi tu că-mi arde mie?

Dar peste vreo două zile ea singură m-a chemat să-mi spună o poveste. Şi pe urmă s-a întîmplat mereu aşa, adică să aibă chef de poveşti, tocmai atunci cînd mă aşteptam mai puţin şi niciodată atunci cînd o rugam.

Încet, încet am auzit de la ţaţa Frosa toate poveştile, toate cîte le

ştia ea, şi cred că ştia destule. Şi ascultîndu-le, cu mintea mea de copil am ajuns la concluzia că în înfruntarea pe viaţă şi pe moarte între feţi-frumoşi şi zmei învingea totdeauna acela care era mai voinic, voinicia echivalînd cu forţa fizică.

La această concluzie ajunsesem cînd eram încă foarte mic, cînd încă nu părăsisem subsolul casei boiereşti în care locuiam şi cînd, mai ales, încă nu descoperisem confuzia pe care o făceam confundînd pe *Domnul*, stăpînul mamei şi al celorlalte slugi, cu Domnul Dumnezeu, „stăpînul tuturor celor văzute şi nevăzute", cum se spune în „Crez", pe care mama ţinuse musai să-l învăţ pe dinafară încă de la vîrsta de şase ani. Cînd însă l-am descoperit pe *Domnul* care locuia nu în cer, ci la etajul de deasupra, şi cînd am constatat că de omuleţul acesta pirpiriu tremurau alde nea Goe şi nea Filip, ca să nu mai pun la socoteală celelalte slugi ale casei, femei, ele neavînd forţă fizică, deci neîntrunind atributul esenţial al voiniciei, în capul meu noţiunile s-au învălmăşit. Vasăzică existau oameni, ca *Domnul* de pildă, la care voinicia nu echivala cu puterea fizică. Cu alte cuvinte, exista o voinicie de teama căreia ar fi tremurat toţi feţi-frumoşii şi toţi zmeii din poveştile ţaţei Frosa, de vreme ce nişte oameni voinici ca nenea Goe şi nenea Filip mai că tremurau în faţa *Domnului.*

Oare în ce consta puterea aceasta misterioasă a *Domnului?* Mai întîi am încercat să înţeleg singur, fără să întreb pe nimeni. Am început prin a-l pîndi. Cum îl vedeam, inima începea să-mi bată, de teamă bineînţeles, dar şi de emoţie. Iată omul mai puternic decît Făt-Frumos, deşi cu capul abia dacă ajungea pînă pe la pieptul lui nenea Filip. îl priveam încercînd să descopăr taina puterii sale cumplite care îl făcea să fie temut pînă şi de nişte uriaşi ca de alde nea Goe şi nea Filip. Dar, oricît mă străduiam, nu izbuteam. Deşi mă zgîiam la el pînă începea să mă doară ochii, de văzut nu vedeam decît un omuleţ în comparaţie cu cele două slugi ale sale, în orice caz nu mai înalt decît mama. Oare puterea lui să stea în ochelarii pe care îi purta, ochelari cu o ramă groasă şi neagră? Erau cumva

vrăjiţi ochelarii aceia de-i făceau pe oamenii ceilalţi să-l vadă pe *Domnul* înalt şi puternic în stare să sfărîme piatra în pumn? Nu, fiindcă ar fi trebuit să-l văd şi eu aşa dacă ochelarii lui aveau o asemenea vrăjitorească putere. Atunci în ce consta voinicia lui? Poate în bastonul cu măciulie de argint? Sau poate în pietricica prinsă de cravată care străfulgera în fel şi chip atunci cînd se răsfrîngeau în ea razele soarelui? Nu, fiindcă de el ascultau nea Goe şi nea Filip chiar şi atunci cînd *Domnul* se plimba prin grădină îmbrăcat cu halatul şi fără pietricica aceea la el. Atunci?

Zadarnic mi-am frămîntat mintea fiindcă n-am fost în stare să dezleg această taină. Atunci am întrebat-o pe mama.

— Păi el e stăpînul. Pîinea lui o mîncăm. Dacă nu-i place de noi, ne dă afară şi tocmeşte alte slugi în locul nostru.

„Asta-i! mi-am spus. Dar numai atunci răspunsul ei m-a mulţumit. Pe urmă cînd m-am gîndit mai bine, am început să am îndoieli că mama cunoştea taina puterii *Domnului.* Cum de era posibil ca *Domnul,* un slăbănog să-l dărîme vîntul, a putut deveni „stăpînul", iar nenea Goe sau nenea Filip, oameni voinici să fugă în spate cu un munte, doar slugi? Trebuie că totuşi *Domnul* deţinea o putere misterioasă – bună sau rea! – datorită căreia ajunsese stăpîn, iar nenea Goe, nenea Filip, pentru a nu mai vorbi de mama, de ţaţa Frosa şi de celelalte două slugi.

Atunci l-am întrebat pe nea Filip care, atunci cînd nu era plecat cu stăpîna sau cu *Domnul* – mai mult cu stăpîna – cobora în subsol la bucătărie să se înfrupte din bunătăţile pe care le pregătea ţaţa Frosa pentru masa celor de deasupra sau să stea de vorbă cu Caterina, fiindcă mamei, observasem eu, nu-i plăcea să se întindă la vorbă cu el.

Odată, cînd l-am văzut mai bine dispus şi chiar fără nici un fel de treabă, l-am tras de mînecă şi i-am spus vorbind mai încet, ca să nu audă ţaţa Frosa:

— Nene Filip, aş vrea să mă lămureşti şi pe mine într-o „privinţă”.

— În ce privinţă, Silvică? (Numai el îmi zicea aşa.)

— Într-o privinţă în legătură cu *Domnul*. Dar nu aici, că ţaţa Frosa ştii cum este ea. Acuşi ne repede.

— Atunci hai la mine în maşină.

Nenea Filip s-a aşezat la volan, eu alături. Ai fi zis că e gata să plece cu mine la plimbare. încă nu mersesem vreodată cu maşina lui nea Filip, dar nici nu mă ispitea. îmi plăceau caii de care îngrijea nea Goe. Făt-Frumos avea doar cal, nu automobil. Caii de care îngrijea nenea Goe nu erau, ce-i drept, năzdrăvani. Urechile lor nu conţineau nici gresie, nici pieptene şi nici năframă care, aruncate peste umăr, să se transforme în munte de piatră, pădure sau o apă fără de margini pe care s-o bea zmeoaica afurisită şi să crape. Dar erau, în schimb, frumoşi din cale afară, poate tot atît de frumoşi ca năzdrăvanul lui Făt-Frumos.

— Ia spune, Silvică!

— Nene Fihp, dacă matale te iei la trîntă dreaptă cu *Domnul* îl învingi?

— Uiuiu, ce l-aş mai păli de pămînt, de nu s-ar mai scula!

— Şi nenea Goe?

— Şi!

— Vasăzică, şi matale, şi nenea Goe sînteţi mai voinici decît el?

— Sîntem!

— Dar atunci, nene Filip, cum de este el mai voinic decît voi?

— Mai voinic? întrebă, neînţelegînd.

— Păi, dacă voi sînteţi mai voinici, de ce el este stăpînul vostru şi voi slugile lui? Că doar nu v-a păcălit mai întîi să coborîţi în fîntînă, iar apoi v-a pus să juraţi pe ascuţişul paloşului că-l veţi sluji, aşa cum a făcut spînul cu Harap-Alb. Sau poate că da?

Nenea Filip se uită la mine, făcu hm! a mirare, rîse, pe urmă, cam încurcat, îmi răspunse:

— Pui şi tu nişte întrebări, măi Silvică!

— Dacă îmi vin în minte, nene Filip! Doar n-ai să-mi spui că nu te pricepi ce să-mi răspunzi?

— Un răspuns ţi-oi da eu, numai că nu ştiu dacă este ăl mai adevărat. Oamenii nu sînt toţi o apă şi-un pămînt. Şi dacă nu sînt toţi aşa, în viaţa asta a noastră, unii ajung mai sus, alţii mai jos, aşa ca pe o scară cu multe trepte. Cum ajung unii sus de tot şi alţii urcă numai cîteva trepte, iar alţii niciuna, să nu mă întrebi că nici eu nu ştiu cum devine cazul.

— Dar *Domnul* nostru, nea Filipe, pe ce treaptă-i urcat?

— Sus, băiete, sus de tot. Ca el nu-s mulţi în oraşul nostru, să ştii.

— Dar cum a ajuns acolo, nene Filip – m-am încăpăţînat eu – tot nu ştii?

— El a pornit-o de jos, Silvică. A fost băiat de ţăran. Dar i-a dat Dumnezeu cap. Şi papagal.

— Papagal? I-a dat Dumnezeu *Domnului* un papagal?

— Nu, mă!… I-a dat darul vorbirii. Să-l auzi cînd pledează. Face din neagră albă şi din albă neagră. Stă colo, în boxă, unul de-a omorît pe un altul, cine ştie din ce pricină. Şi numai că începe dumnealui sa vorbească în apărarea lui!… Ascultă juraţii cu gura căscată şi atîta mi ţi-i bolunzeşte de cap, încît, pînă la urmă, îi convinge că insul pe care îl apără, deşi a făcut moarte de om, e nevinovat şi curat ca lacrima. Papagal ca al lui nu are nici un alt avocat. Şi asta aduce parale, nu glumă. Nu are el timp să pledeze în cîte procese i se cere.

Nici nea Filip nu izbuti să mă lămurească în ce constă, de fapt, puterea *Domnului.* Un lucru îmi era acum clar: că exista o voinicie, o putere mai mare decît cea fizică. Şi dacă am ajuns la concluzia aceasta n-am mai dorit, ca pînă atunci, să devin, cînd m-oi face mare, puternic precum Făt-Frumos, ci să devin asemenea *Domnului* de puternic, deşi încă nu ştiam în ce consta, cu adevărat, puterea lui. Nu ştiam, dar eram hotărît să nu mă dau bătut pînă cînd n-am să aflu.

Mergeam acum la şcoală, dar nu prea mă omoram cu cartea. Pe urmă, de cînd descoperisem că exista şi o altfel de voinicie,

superioară aceleia a lui Făt-Frumos şi că, deci, nu este cine ştie ce să posezi o putere asemănătoare cu a lui, nu mă mai dădeam în vînt nici după basme. Acum idealul meu devenise *Domnul.* Acum voiam să ajung puternic, la fel ca şi el. Neştiind însă ce trebuie să fac, de vreme ce încă nu aflasem în ce consta puterea lui, mă rugam lui Dumnezeu în fiecare seară: „Doamne Isuse Hristoase, ajută-mă să ajung şi eu puternic, aşa cum este *Domnul*4

Dar nu mă mulţumeam să mă rog numai eu. îi ceream şi mamei:

— Mamă, roagă-te lui Dumnezeu şi Maicii Domnului ca atunci cînd m-oi face mare să fiu la fel ca *Domnul* de puternic.

— Am să mă rog, Silviule. Să ne rugăm împreună şi nu se poate ca Maica Domnului să nu te ajute.

Şi într-o zi… într-o zi mi-a venit în minte să mă duc la tribunal să-l ascult pe *Domnul* cum de izbuteşte să facă „din neagră albă şi din albă neagră“.

Ziua aceea n-am s-o uit niciodată. După cîte am înţeles eu din cele ce s-au spus acolo, la început, *Domnul* trebuia să apere o femeie care îşi omorîse soţul. Mai întîi a luat cuvîntul un bărbat de două ori mai înalt şi mai gras decît *Domnul* care începu să tune şi să fulgere împotriva femeii. Ascultîndu-l, am înţeles că şi bărbatul acesta era puternic. Descoperirea aceasta nu m-a mirat prea mult fiindcă, fiziceşte, el corespundea în mai mare măsură cu imaginea pe care mi-o făcusem eu despre omul puternic, îndopîndu-mă cu poveştile ţaţei Frosa. Ascultîndu-l, nu-l slăbeam din ochi pe *Domnul* care, calm, fără să se piardă cu firea, făcea nişte însemnări pe o foaie de hîrtie.

„Ehei, zmeule – am îndrăznit să-l apostrofez în gînd – Făt-Frumos acuşi-acuşi te va vîrî în pămînt pînă la gît şi-ţi va tăia capul cu paloşul44.

Cînd bărbatul cel înalt termină ceea ce avea de spus, luă cuvîntul *Domnul.* Ascultîndu-l acum pe el, în capul meu se învălmăşi totul. Eram prea mic şi prea neajutorat ca să gust elocinţa acelei pledoarii. Dar nu în aşa măsură de mic încît să nu înţeleg că

în această bătălie, pe viaţă şi pe moarte a cuvintelor, *Domnul* era mai puternic decît acela care vorbise înaintea lui. Am înţeles că pe măsură ce-şi dezvolta ideile puterile îi creşteau, în timp ce ale rivalului se împuţinau, şi că mult nu avea să dureze pînă cînd micuţul *Domn* va scoate paloşul şi va tăia capul bărbatului de două ori mai înalt şi de două ori mai voinic.

… Şi într-adevăr, chiar aşa se întîmplă. La sfîrşit, cei doisprezece juraţi aduseră un verdict negativ. *Domnul* îl dovedise pe zmeu şi-i tăiase capul.

Pentru un băiat de zece ani era prea mult. Am plecat de acolo năucit, tulburat, dar şi entuziasmat. Vasăzică asta era! Mai presus decît forţa fizică, exista voinicia, puterea minţii. Mi-o spusese şi nenea Filip, dar nu-l înţelesesem, nu fusesem în stare să-l înţeleg, în primul rînd din cauza vîrstei fragede.

„Ehei —mi-am zis – trebuie că-i grozav de bine să ai o asemenea putere. Trebuie, trebuie neapărat să ajung puternic ca *Domnul\ "*

Din ziua aceea dorinţa nu m-a mai părăsit. Şi fiindcă mi-am dat seama că puterea miraculoasă a *Domnului* nu se poate dobîndi decît prin învăţătură, m-am pus, cum se spune, cu dinţii pe carte. Primii ani trecură repede. Iată-mă elev de liceu, uimindu-mi profesorii cu inteligenţa, cu puterea de muncă şi cunoştinţele mele mult superioare vîrstei şi instrucţiunii căpătate în anii de şcoală de pînă acum. Citeam mult şi, ajutat de o memorie excepţională, ajunsesem un fel de enciclopedie ambulantă. Pe mama, succesele mele o uluiau. Mai-mai că nu-i venea să creadă că ea —carnea şi sîngele ei-a putut naşte un băiat despre care directorul îi spusese că este „mîndria liceului". Şi atunci, fiindcă mama, şi cînd era bucuroasă, şi cînd avea vreun necaz simţea nevoia să se apropie de Dumnezeu prin rugăciune, bătea mereu mătănii şi nu obosea să-i mulţumească fiindcă mă înzestrase cu atîtea daruri ale minţii care îi uimeau pe boieri. Fiindcă pentru mama toţi acei situaţi pe o treaptă mai înaltă, pînă şi brutarul, băcanul sau domnul Ştrul, cel cu prăvălioara de mărunţişuri, erau „boieri". îi mulţumea cîntînd toate troparele şi

condacele pe care le învăţase la mănăstire. Dacă se întîmplă să fiu acasă, la îndemnul ei sau fiindcă mi se făcea şi mie poftă să cînt, o acompaniam. Cînd mama mă auzea cîntînd, exclama încîntată: „Silviule, dragule, cînţi frumos ca un arhimandrit”. Eu habar nu aveam cum cîntă un arhimandrit, însă lauda mamei îmi făcea plăcere. Dar numai fiindcă pornea de la mama. Eram convins că a cînta frumos ca un arhimandrit nu era o calitate cu care puteam dobîndi voinicia de care dispunea *Domnul*.

Era atît de uimită mama de succesele mele la învăţătură, încît adesea o surprindeam răsfoindu-mi manualele cu un fel de încîntare, cumva uluită, în privirile ochilor ei mari şi negri, parcă asemenea unui copil căruia îi pică în mînă pentru prima dată o carte cu poze. Mama răsfoia manualele şi citea, mişcînd buzele, doar titlurile. Mi-am dat seama, spionînd-o pe ascuns, că era cu atît mai încîntată cu cît titlul rămînea mai de neînţeles pentru ea.

— … Şi tu, Silviule, pricepi şi poţi să ţii minte tot ce scrie în cartea asta?

— Pot, mamă. De altminteri, nici nu-i aşa de greu.

— Ei, nu-i greu. Şi dădea din cap a neîncredere. Ţi se pare ţie fiindcă mi-a ascultat Dumnezeu rugăciunea şi ţi-a dat minte multă, ca să pricepi, lăudat fie numele Lui!

În perioada tezelor, cînd mă întorceam acasă cu caietele pe care profesorii, de obicei în colţul stîng şi cu cerneală roşie, treceau notele, mama mi le lua din mînă cu un fel de înfrigurare şi de fiecare dată cînd vedea nota zece – asta se întîmplă mai totdeaunai se lumina faţa de mulţumire şi ofta uşurată.

— Îmi era teamă că au să-ţi dea nota nouă.

Mama, ameţită de succesele mele şcolare, devenise pretenţioasă. Nota nouă ar fi necăjit-o nu mai puţin decît pe o altă mamă al cărei fiu a obţinut la teză doar nota patru. Pe mine asta mă amuza şi, fiindcă mama îmi era tare dragă, o îmbrăţişam şi îi făgăduiam că şi pe viitor nu voi lua la teze o notă mai mică de zece.

La rîndul meu eram tare mulţumit să ştiu că directorul şi întreg

corpul profesoral mă considerau „mîndria liceului^. Era pentru mine cel mai bun indiciu că mergeam pe drumul cel bun şi că toate eforturile pe care le făceam vor fi pînă la urmă răsplătite cu prisosinţă în ziua cînd voi ajunge la fel de puternic ca şi *Domnul.* Dar făceam eforturi nu numai în ceea ce priveşte învăţătura. în general mă străduiam să cultiv numai acele însuşiri care mă puteau ajuta în atingerea ţelului propus. Numai că nu izbuteam totdeauna să-mi disciphnez astfel voinţa încît s-o subordonez în întregime scopului propus. îmi plăcea să fac o mulţime de lucruri care nu aveau nicio legătură cu ceea ce îmi doream mai presus de orice. îmi plăcea să dorm cu *Vieţile Sfinţilor* sub pernă fiindcă mirosea a busuioc, îmi plăcea să urmăresc pe peretele alb din cămăruţa noastră de la subsol – mama îi spunea chilie – umbra jucăuşă ca un michiduţă a candelei, îmi plăcea să cercetez bisericile vechi din oraş, în după-amiezele cînd nu se făceau slujbe, să mă aşez într-o strană, să răsfoiesc mineiurile, ohtoihurile, ceasloavele şi celelalte cărţi de cult, vechi, cu filele îngălbenite, cu pistrui din picături de ceară şi îndoite pe la colţuri de prea multă întrebuinţare, să ascult liniştea său să privesc încîntat picturile meşteşugite de pe uşile împărăteşti ori de pe cupolă, în biserică, la orele cînd mă duceam eu, nu era nimeni. De obicei nu ardeau decît cel mult două candele şi cîteva lumînări. Liniştea mă odihnea, cobora în sufletul meu un fel de naivă inocenţă ca în anii primei copilării. Nu ştiu de ce, dar de fiecare dată cînd mă refugiam într-o biserică aveam sentimentul că mi se primeneşte sufletul, că recapăt sufletul copilului care fusesem şi nu mai eram. Poate de aceea, atunci cînd, datorită unui curent de aer, începea să pîlpîie vreo candelă sau vreo lumînare, credeam că ele pîlpîiseră fiindcă trecuse pe aproape, fîlfîind din aripi un înger nevăzut de mine fiindcă nu eram vrednic să-l văd cu ochii trupului1. Şi atunci mă duceam să cad în genunchi în faţa uşilor împărăteşti şi să mă rog fierbinte, căindu-mă şi cerînd iertare lui Dumnezeu la început pentru închipuitele mele păcate, mai tîrziu, în anii adolescenţei, pentru cele reale. Credinţa mea în Dumnezeu era

încă nealterată şi pentru mine el însemna întocmai ca într-unul din condacele învăţate de la mama „reazem şi nădejde".

Cele ce am povestit mai sus ţin de *luminişurile* anilor aceia, anii din pragul adolescenţei mele. Numai că ei nu au fost doar ani de luminişuri, ci şi anii cînd am descoperit, mai exact cînd am început să descopăr că existau în mine nişte *adîncuri mocirloase* care mă înspăimîntau, pe de o parte fiindcă mă îndepărtau de Dumnezeu, iar pe de alta fiindcă ele, adîncurile,

Autorul îşi îndeamnă cititorii să reţină că încă din copilărie Silviu Dumbravă era stăpînit de fantasmagorica obsesie a existenţei îngerilor.

care deseori izbuteau să mă subjuge, să facă din mine sclavul lor, primejduiau însuşi ţelul pe care mi-l propusesem.

Am luat cunoştinţă de existenţa acestor adîncuri mocirloase ce dospeau în mine abia cînd am descoperit viaţa portului. Mulţi ani, portul a însemnat o realitate ipotetică. Ştiam că există, învăţasem şi la şcoală că oraşul nostru este port la Dunăre, dar încă nu-l văzusem, încă habar nu aveam cum arată un port. Ştiam doar că este locul de unde pleacă vapoare cu pasageri sau mărfuri şi unde vin vapoare să descarce mărfuri sau pasageri. Am ştiut cum arată vapoarele mai întîi din pozele aflate în cartea de geografie, iar ceva mai tîrziu, şi cu totul întîmplător, văzînd unul aievea, de departe, tocmai din grădina publică a oraşului, aşezată pe deal, a cărei latură sudică oferea privirii panorama Dunării, jos, în vale, asemenea unei eşarfe de tafta poate cîndva albă, curată, acum însă murdară, ca trena unei rochii de mireasă tîrîte prin noroi. De fapt, de pe deal, din grădina publică, se vedea ceva şi din portul propriu-zis. Dar ceea ce văzusem eu de acolo de sus nu-mi stimulase curiozitatea să cunosc mai de aproape portul. De pe deal văzusem, jos, magaziile ce serviseră la depozitarea cerealelor —unele mai serveau şi acum —succedîndu-se pe două rînduri, în stînga, pînă spre docuri, în dreapta, pînă unde vedeam cu ochii, dar nu prea departe fiindcă vederea îmi era împiedicată de clădirea impunătoare a unei mori

care, în înălţime, întrecea un bloc cu patru etaje. Am mai văzut atunci un remorcher ridicol de mic – aşa mi s-a părut – care trăgea după el trei şlepuri şi cîteva lotci care traversau Dunărea dinspre Ghecet, încărcate cu pepeni galbeni, din soiul numit „bacîr“, mai buni la gust decît bananele şi mai aromaţi, pe care însă ţaţa Frosa îi mînca presărînd deasupra piper negru.

Ceea ce văzusem eu atunci privind portul de pe dealul grădinii publice nefiind de natură să-mi trezească interesul să cunosc mai îndeaproape portul, au mai trecut vreo doi-trei ani în care timp, ignorîndu-l, m-am mulţumit să ştiu că există şi eventual să-mi amintesc de el doar cînd auzeam sirena gravă a vreunui cargou sau pe aceea, sprinţară şi un pic ridicolă, asemenea unui nechezat de mînz, a unui remorcher.

Acum, cînd scriu aceste rînduri, mi se pare curios că portul, nici înainte de a-l cunoaşte efectiv în ceea ce însemna *viaţa lui* şi nici după ce l-am cunoscut, n-a trezit în mine nostalgia depărtărilor, aşa cum ştiu că li s-a întîmplat-şi cum probabil se întîmplă şi acum – marii majorităţi a băieţilor de vîrsta mea. Dar chiar dacă m-ar fi tentat, sînt sigur că aş fi rezistat şi fără eforturi prea mari fiindcă prea îmi doream mult să dobîndesc voinicia *Domnului.* Or, îmbarcarea pe un vas, ca „mus“ în cel mai bun caz, sau la cazane, ca ajutor de fochist, în nici un caz nu mă apropia, ci mă îndepărta definitiv de idealul pe care îl visam. Da, cred, ştiu sigur că aş fi fost în stare să rezist. Numai că eu, pur şi simplu, nu am simţit cîntecul de sirenă al depărtărilor. Vapoarele veneau şi plecau, îmi plăcea să mă aflu pe cheu ca să asist la manevrele de acostare, dar nu mă întrebam nici de unde vin, nici unde se duc, după cum nu mă ispitea nici să ştiu cum e lumea pe acolo pe unde vasele, în călătoria lor pe mări şi oceane, aveau să facă escale. Credeam că lumea e pretutindeni la fel credeam că oamenii sînt pretutindeni la fel, şi că se deosebesc doar prin aceea că vorbesc limbi diferite. în mare măsură părerea nu mi-am schimbat-o nici astăzi, fiindcă, dacă faci abstracţie de limbă şi de obiceiuri, dramele omului sînt pretutindeni

aceleaşi. Şi, în definitiv, asta contează.

Datorită tuturor acestor motive am descoperit portul, viaţa portului relativ tîrziu. Pe de altă parte însă, m-am aruncat în vîltoarea lui mult mai devreme, aş zice la o vîrstă precoce. Cred că acesta este termenul cel mai potrivit: *m-am aruncat* în vîltoarea vieţii din port, mai exact în vîltoarea unei anumite vieţi a portului. Viaţa portului în ceea ce are mai bun este o viaţă de muncă. Deloc uşoară, cîinească. Banul se cîştiga greu în port, şi cu intermitenţă. Pentru muncitorii din docuri, de la elevatoare, pentru hamalii care încărcau sau descărcau vase, pentru căruţaşi. Un salariu ticălos, dar totuşi un salariu, aveau asigurat funcţionarii birourilor diferitelor case de cereale, societăţilor de navigaţie sau de navlosire. Se cîştiga greu un ban de către cei care munceau în port, dar se cheltuia uşor, şi tot acolo, în port, în cîrciumi, în taverne, în cafenele, la şantanurile de noapte. Şi eu, descoperind portul, nu am fost atras şi de ceea ce avea bun, munca, ci de ceea ce avea el mai mîlos, mai pestilenţial: cafenelele unde se juca barbut şi unde puşlamalele se tăiau cu cuţitele pentru cîţiva lei; cîrciumile, tavernele şi cabaretele cu femei pentru toate pungile. Sîrguinţa este o caracteristică a firii mele. Am depus sîrguinţa şi în a deveni un „copil al portului”. În scurt timp am deprins să fumez, să beau, să joc barbut, ba chiar să fac şi un pic de contrabandă; mă culcam cu femei pe care le plăteam, ignorînd tariful, cu banii pe care îi cîştigam ilicit. în localurile şi stabilimentele din port ajunsesem să fiu cunoscut ca un cal breaz. Mi se spunea „studentul” şi mă bucuram de multă consideraţie în lumea interlopă, tocmai fiindcă eram un băiat cu carte şi porecla „studentul” —pe alt plan-însemna, în mentalitatea lor, ceea ce însemna pentru direcţia şcolii „mîndria liceului”.

Se impune o precizare: Afirmînd că mă bucuram în lumea interlopă de un „prestigiu” care, pe alt plan, echivala cu acela pe care mi-l cîştigasem la şcoală, s-ar putea crede că el se datora unor încălcări ale codului penal, atît de răsunătoare, sau, dacă vreţi, atît de măiestrit lucrate, încît le stîrnisem admiraţia. Or, lucrurile nu

s-au petrecut deloc aşa. Cu excepţia unor mici contrabande cu ţigări, brichete sau amorse, alte infracţiuni nu-mi amintesc să fi făptuit în perioada respectivă. „Consideraţia” de care am izbutit să mă bucur în rîndul lumii interlope din port, şi încă la scurt timp după ce am cunoscut-o, s-a datorat unei cauze, mai exact unei însuşiri cu care m-a înzestrat se vede natura şi de care am fost conştient nu atunci, ci mai tîrziu, în primii ani de studenţie. Este vorba de acea însuşire, proprie mie, datorită căreia şi aici, în lumea portului, am izbutit, fără vreun efort din partea mea, mai exact spus, fără nici o intenţie, să mă impun golanilor, derbedeilor şi borfaşilor de tot felul, dacă vreţi să-i subordonez voinţei mele.

Atunci cînd în cafenele, în taverne sau cabarete mi se spunea „studentul” eram în pragul adolescenţei. îmi dădeam seama că mă „respectau”, cu alte cuvinte *constatam*, dar nu-mi explicam motivul. De altfel, ca să fiu sincer, nici nu mă interesa. Şi nu mă interesa fiindcă nici nu-mi trecea prin minte să-mi pun o asemenea întrebare, părîndu-mi-se foarte firesc să fie aşa, de vreme ce şi la şcoală eram în atenţia generală. Credeam – îmi amintesc bine – că ei, cine ştie pe ce cale, aflaseră de succesele mele şcolare, din care motiv era o cinste pentru ei că veneam să mă distrez în mijlocul lor, fără să-i dispreţuiesc.

Convins că acesta este motivul, nu mă miram dacă se întîmpla ca atunci cînd cineva se lega de mine, imediat să sară nu unul, ci mai mulţi în apărarea mea. Au fost cazuri cînd din cauza mea s-au iscat scandaluri soldate cu fălci mutate din loc sau chiar cu capete sparte. Aveam o mulţime de apărători de toate vîrstele, care ţineau la mine ca la un „şef4, deşi nu împlinisem încă şaisprezece ani. Era suficient să mă arăt în port ca imediat, ca din pămînt, să apară cel puţin doi-trei derbedei dispuşi să devină garda mea personală. Şi eu, bineînţeles, acceptam, considerînd aceasta ca ceva de sine înţeles.

Luminişurile şi adîncurile mocirloase au constituit, în anii adolescenţei mele, perioade distincte. După săptămîni de degustare

rafinată sau mai puţin rafinată a viciului în tavernele şi cabaretele din port, urma o perioadă de regăsire a luminişurilor din mine caracterizată printr-o nevoie de singurătate, de puritate, de primenire a sufletului. Cînd se întîmpla aşa, cînd, scîrbit, fugeam din port ca de un cartier contaminat de ciumă, primul drum îl făceam la biserică. Ingenuncheam şi mă rugam fierbinte şi îndelung lui Dumnezeu să-mi ierte păcatele. Mă rugam de el să sece din mine adîncurile mocirloase şi să redevin băiatul pur care nu avea motiv să se teamă a-i cere să reverse asupra lui binefacerile sale. Acum nu îndrăzneam să-i cer decît îndurare faţă de multele mele păcate, să-i cer să nu-şi întoarcă faţa de la păcătosul de mine. Mă rugam îndelung de se mira şi popa de atîta credinţă la un băiat de vîrsta mea, mă rugam pînă cînd simţeam un fel de uşurare în sufletul meu. Mă întorceam acasă fericit şi pentru cîtva timp – eram convins că pentru totdeauna – din nou îmi plăcea chilia de la subsol unde mirosea a busuioc şi a tămîie, iarăşi urmăream, ore întregi, cu o naivă satisfacţie, jocul de umbre al candelei pe peretele alb, iarăşi colindam bisericuţele oraşului în zilele şi orele cînd nimeni nu venea să le cerceteze şi iarăşi auzeam foşnetul aripilor vreunui înger, de fiecare dată cînd începea să se neliniştească lumina candelelor sau ale puţinelor lumînări aprinse. Şi spre marea bucurie a mamei, iarăşi o îndemnam: „Haide, mamă, să cîntăm troparul sfîntului Vasile”. Dar, după o săptămînă, două, cel mult trei, se învolburau din nou în mine adîncurile mocirloase, şi atunci dădeam iarăşi fuga în port, unde haimanalele, contrabandiştii, borfaşii şi rufianii mă primeau cu urale şi, în onoarea mea, desfundau vreo sticlă de coniac, introdusă prin contrabandă. Cîte unul, care nu „era în franci” ca să mă cinstească, ca sămi dovedească totuşi cît de mult ţine la mine, mă întreba:

— „Studentule”, spune-mi dacă s-a uitat careva urît la tine, să bag şişul în el. Să n-am noroc, „studentule”, dacă nu bag şişul în el!

Aşa au trecut anii liceului. Bacalaureatul a însemnat pentru mine primul meu mare succes. Cunoştinţele mele l-au uluit pe

preşedintele comisiei, profesor universitar. M-a felicitat călduros şi mi-a prezis un viitor strălucit. Marea mea satisfacţie a fost însă alta. La cîteva zile după bacalaureat, *Domnul* m-a chemat la el. Pînă atunci, în decursul anilor, nu o dată se întîmplase să mă întîlnească prin curte. Niciodată nu catadicsise să-mi adreseze un singur cuvînt, mulţumindu-se doar să răspundă la salutul meu. Acum, însă, pentru prima dată, mă chema la el, acum, pentru prima dată, intenţiona să-mi vorbească. Mi-l luasem model şi, dacă eram ceea ce eram, numai lui o datoram, lui, modelului, pe care în visurile mele cele mai trandafirii năzuiam să-l întrec. Totuşi îl uram. Din cîţi oameni mă cunoscuseră se părea că numai pe el nu-l impresionaseră succesele mele, cu toate că luase cunoştinţă de ele prin doamna lui, la curent cu ele datorită nu mamei, a cărei modestie se confunda cu umilinţa, ci limbuţiei celeilalte slugi, a Caterinei. Şi cu toate acestea, timp de şaptesprezece ani nu catadicsise să-mi adreseze măcar un singur cuvînt, mărginindu-se doar să răspundă la salutul meu printr-o uşoară înclinare a capului, abia perceptibilă care, atunci cînd am crescut, mă umilea mai mult decît dacă nu ar fi răspuns deloc. II uram în aşa măsură, încît primul gînd a fost să nu dau ascultare invitaţiei. Pe urmă, în minte, am imaginat un dialog între noi doi în care eu, prin replicile pe care i le dădeam, izbuteam să-l fac ridicol în propriii săi ochi. După ce m-am răzbunat astfel pe el, în închipuire, de teamă ca nu cumva să aibă de suferit mama, mi-am călcat pe inimă şi am urcat la el. Mă primi în cabinetul lui de lucru, cu mobilă în stil florentin.

— Mi s-a spus că la bacalaureat ai dovedit cunoştinţe remarcabile, mi se adresă imediat ce am păşit pragul.

Deoarece nu mă invitase nici să iau loc şi nici să mă apropii, am rămas, în picioare, lîngă uşă. Cred că de umilit ce mă simţeam mă îngălbenisem la faţă, deşi, în mine, ura împotriva lui fierbea ca smoala. Dacă în clipele acelea nu l-aş fi urît atît de mult, cred că răspunsul meu ar fi fost altul, umil poate sau poate doar modest.

— Aţi fost informat greşit, domnule decan. (Ştiam că îi plăcea să

i se spună aşa.) La examenul de bacalaureat am dovedit nu cunoştinţe remarcabile, ci excelente.

Se uită la mine o clipă, cu mai mult interes, parcă.

— Probabil că am fost informat greşit. Şi desigur că ai de gînd să te înscrii la Universitate.

— Bineînţeles, domnule decan.

— Ce vrei să urmezi?

— Dreptul, pentru a-mi putea face o carieră. Literele şi filozofia pentru propria mea plăcere.

— Presupun că nu va fi prea greu pentru tine toate trei facultăţile.

— Nu, domnule decan. îmi cunosc forţele.

— În cazul acesta îşi urez mult succes.

— Vă mulţumesc!

Scoase dintr-un sertar un plic şi îl puse pe masă, de partea cealaltă, ca să-mi fie la îndemînă să-l iau.

— În plic sînt nişte bani cu care să-ţi poţi confecţiona garderoba de care desigur ai nevoie, acum cînd urmează să păşeşti în viaţă.

— Nu vă supăraţi, domnule decan, sînt mişcat de gestul dumneavoastră filantropic, dar nu pot primi banii. Dacă totuşi ţineţi ca ei să aibă destinaţia pe care le-aţi hărăzit-o, v-aş sugera să-i daţi mamei, drept gratificaţie pentru rîvna şi credinţa cu care v-a slujit şi cu care vă va sluji şi de acum încolo atîta vreme cît o vor ţine puterile. îmi îngăduiţi să mă retrag?

— Da, poţi să pleci!

Tonul era cel obişnuit. Nu mi-am putut da seama dacă se simţea jignit sau, considerîndu-mă un băieţaş arogant şi obraznic, îmi acorda circumstanţe atenuante.

Cînd am ajuns în curte, am fost tare necăjit că nu putusem să-mi stăpînesc nervii. în loc să-i cîştig bunăvoinţa îi devenisem, fără îndoială, antipatic. Şi pe deasupra pierdusem şi banii. Numai că în privinţa aceasta mă înşelam. Fiindcă plicul ajunse în mîinile mamei, chiar în aceeaşi zi, oferit însă de doamna lui. Mai mult, fără ştirea

mea, mă recomandă călduros decanului Facultăţii de Drept cu care era în bună amiciţie. Asta însemna că atitudinea mea dîrză, ca să n-o numesc impertinentă, nu-i displăcu. Totuşi mi-am făgăduit ca, pe viitor, în tot ce urma să întreprind, să ascult numai de raţiune, niciodată de sentimente.

Toamna m-am înscris la facultăţile de Drept, de Litere şi de Filozofie. Cînd am plecat de acasă, mama m-a binecuvîntat, a plîns şi mi-a dăruit o cruce din lemn, ţinută pînă atunci la icoane, sus, în ungherul dinspre răsărit al chiliei noastre. Mama spunea că i-o dăruise un călugăr care o adusese de la Muntele Athos unde fusese pe jos. Crucea aceea, zicea mama, sfinţită de un pustnic bătrîn de o sută de ani, care locuia într-o peşteră, în inima muntelui, aducea noroc aceluia în posesia căruia se afla. Mama pretindea că-i adusese şi ei noroc, altfel n-ar fi găsit post de slujnică la *Domnul*, într-o vreme cînd, „dragă Silviule, numai puţin a lipsit să-mi încarc sufletul cu un mare păcat, cu cel mai mare păcat adică, fiindcă nu-i păcat mai mare decît să-ţi ridici singur viaţa pe care ţi-a dat-o Dumnezeu". Am luat crucea, i-am mulţumit mamei şi, fiindcă de multe luni nu mai călcasem pragul vreunei biserici, am dat fuga pînă la cea mai apropiată să aprind o lumînare şi să mă rog lui Dumnezeu să-mi ierte multele păcate care îmi apăsau cugetul. Nu pot să spun că în ultimii ani de şcoală încetasem să cred în Dumnezeu. Continuam să-l iubesc pe Dumnezeu, numai că nu simţeam deloc nevoia să-mi susţin credinţa prin fapte. Dumnezeu se afla undeva, acolo, în cer, eu pe pămînt, şi între mine şi el nu mai existau raporturile de mai înainte. Ba aş putea spune că nu mai existau decît nişte raporturi sporadice şi formale ce se stabileau doar atunci cînd îmi aduceam aminte că există, şi că eu, fiind făptură a lui, aveam datoria să-l proslăvesc prin rugăciune. Insă, pe măsură ce am crescut, din ce în ce mai rar mi-am adus aminte de el, şi chiar atunci cînd se întîmpla lucrul acesta, rugăciunile mele nu mai erau decît nişte cuvinte pe care le rosteau doar buzele, în timp ce cugetul şi simţirea îmi rămîneau disponibile. Aşa s-a întîmplat şi atunci

cînd, în ajunul plecării mele la Bucureşti, am intrat în biserică să mă rog. M-am rugat numai cu buzele, nu din nevoia de a mă ruga, ci mai curînd din superstiţie şi, mai ales, din interes. Ca nu cumva Dumnezeu, supărat pe mine că l-am dat uitării, să nu mă ajute în viaţa în care aveam să intru începînd de a doua zi.

Am fost un student strălucit, aşa cum în liceu am fost un elev strălucit. Asemenea lui Făt-Frumos din poveste, care creştea într-o zi cît un copil obişnuit într-un an, la fel creşteam în *voinicie*, deveneam mai puternic, trimestru de trimestru. Lucrările întocmite de mine la seminarii erau găsite de profesori excelente, iar participarea mea la discuţii, totdeauna la obiect, dovedea nu numai o documentare aprofundată, dar şi o contribuţie foarte personală. Profesorii mă preţuiau în mod deosebit, mă simpatizau, colegii mă admirau. Şi aşa cum, ca „student", avusesem admiratori printre cei din lumea interlopă, gata să mînuiască şişul ca să mă apere, la fel şi acum ca student adevărat s-au găsit o mulţime de colegi de an sau de facultate care, cuceriţi de însuşirea aceea a mea, de a subordona pe cei cu care veneam în contact, determinîndu-i să se ataşeze de mine, să-şi însuşească părerile mele şi să acţioneze, într-un anume sens, în conformitate cu dorinţa mea exprimată deschis sau numai sugerată.

Cînd şi-au dat seama că începusem să devin o personalitate în lumea studenţească şi că cei dispuşi să mă urmeze pînă în pînzele albe nu erau puţini, cîteva partide începură să-mi facă, insistent, curte. Dîndu-mi seama că politica oferă un cîmp larg de manifestare a *voiniciei* mele în continuă dezvoltare, ofertele nu m-au lăsat indiferent. Chibzuind bine înainte de a mă hotărî, pînă la urmă m-am decis pentru un partid, proaspăt înfiinţat prin disidenţă. Şeful partidului mă numi imediat preşedintele tineretului, iar cîţiva ani mai tîrziu, adică în anul cînd mi-am susţinut teza de doctorat, am fost propus şi ales deputat – cel mai tînăr deputat din parlamentul ţării. Se adeverea ceea ce îmi prevăzuse preşedintele comisiei de bacalaureat: o carieră strălucită.

Încă nu eram puternic asemenea *Domnului*, dar păşeam cu paşi siguri pe acest drum. Dar chiar dacă aş fi ajuns ca el, tot nu aş fi fost mulţumit. Fiindcă acum, în sinea mea, ambiţionam să merg mai departe decît el. Căci, în definitiv, ce era el? Decanul baroului dintr-un oraş de provincie căruia, ce-i drept, i se spunea „picior de Paris“, presupun că numai în ironie, dar chiar dacă, intr-adevăr, oraşul nostru era cu adevărat aşa, totuşi „piciorul de Paris“ nu însemna mare lucru în raport cu Bucureştii. Desigur, încă nu ajunsesem puternic asemenea *Domnului*, dar eram pe autostrada care avea să mă ducă, în mod cert, către o putere mai mare decît a lui. Aşa credeam, aşa eram convins.

Destinul însă avea însemnat pe răbojul său, în ceea ce mă privea, cu totul alte căi.

Deşi cel mai tînăr deputat în parlamentul ţării, mereu eram angajat în dispute oratorice vehemente, care îmi creaseră faima de mare şi periculos orator, cu toate că vorbeam în numele unui partid disident, fără prea mare popularitate. Ba, aş zice, cu o foarte mică popularitate. La ultimele alegeri, fracţiunea politică la care aderasem depusese liste de candidaţi numai în cîteva judeţe, acolo unde ştiau că au să cîştige, bazîndu-se pe marea popularitate a candidaţilor lor. Aceştia izbuteau să fie aleşi totdeauna indiferent dacă erau la putere sau în opoziţie. Alegerea mea însemnase o surpriză la care nimeni nu se aşteptase şi, mărturisesc, eu mai puţin decît toţi ceilalţi. (Mă refer la şeful partidului şi la ceilalţi vulpoi din conducere.)

Iată cum se petrecuseră lucrurile:

Dacă vă mai amintiţi, am scris mai sus că am optat pentru partidul care îmi oferea cele mai multe avantaje. Avantajele care m-au hotărît au fost două. Primul, numirea mea imediată ca preşedinte al tineretului şi făgăduinţa solemnă a şefului că, la proximele alegeri, voi fi trecut, neapărat, pe una din listele de candidaţi.

La numai cîţiva ani mai tîrziu au avut loc noi alegeri. Cu acest

prilej, şeful nu a uitat promisiunea făcută, trecîndu-mă al doilea pe una din liste-adică ultimul – convins fiind că nici măcar primul nu va izbuti să fie ales. Era-aşa am considerat şi eu —un gest simbolic prin care şeful voia să-mi dovedească preţuirea sa. Numai că s-a întîmplat ceea ce – aşa cum v-am mai spus – nici eu nu mă aşteptam: am întrunit numărul necesar de voturi ca să putem fi aleşi amîndoi. Această răsunătoare victorie electorală se datora în mare parte popularităţii de care se bucura în judeţ primul candidat, dar în aceeaşi măsură zelului meu propagandistic din timpul campaniei electorale. Cred totuşi că zelul acesta nu ar fi dat rezultate dacă nu s-ar fi adăugat şi altceva mult mai important, aş zice esenţial: dacă natura nu m-ar fi înzestrat cu acea însuşire de care am mai vorbit.

… Şi iată-mă cel mai tînăr deputat şi totodată cel mai proaspăt doctor în drept. M-am înscris în barou, dar numai formal. Ţinteam mult mai departe. Dar acum nu era vorba de atins doar un singur obiectiv, ci îmi surîdeau mai multe deodată. Greutatea consta în alegere: Diplomaţie? O catedră universitară? Consacrarea pe linie politică? (Mă ispitea ideea de a înfiinţa un partid politic al cărui program să se adreseze, în exclusivitate, tineretului.) De altfel, mai aveam şi alte proiecte. Din această cauză nu-mi era deloc uşor să mă hotărăsc. Pe de altă parte, judecînd la rece, am ajuns la concluzia că aveam timp să mai aştept. Eram, deocamdată, deputat, şi încă unul colţos de tot, care de multe ori cauza cel puţin dureri de cap unuia sau altuia de pe banca ministerială. În această calitate am descoperit repede de tot, mai exact mi s-au deschis ochii – şi eu eram receptiv la orice fel de învăţătură utilă – că mandatul de deputat poate constitui o sursă de cîştiguri nesperate dacă, de pildă, se obţin aprobări de la diferite departamente-licenţe de export, concesiuni de păduri sau de mine, înfiinţări de societăţi etc. etc. – în favoarea unor particulari oameni de afaceri, a unor societăţi comerciale sau industriale.

(Bineînţeles, mă refer la cele mai mici, fiindcă cele mari aveau cooptate în consiliile lor de administraţie cele mai marcante

personalităţi politice, pentru a nu mai pune la socoteală pe cele ce lucrau direct cu Palatul.)

Jocul plăcîndu-mi, am depus în exercitarea lui rîvnă – rîvna a fost una din însuşirile pozitive ale firii mele – aşa că în anul cît am fost deputat am izbutit să-mi cîştig o independenţă economică pentru care mă invidiau alţi colegi mai vîrstnici, însă mai puţin înzestraţi de natură. Din invidie, aceştia mi-au scornit porecla de „tînărul rechin44 şi presupun, încercînd să fiu sincer, că nu era lipsită cu desăvîrşire de orice fel de temei, de vreme ce ea prinse în chip durabil.

Nu de puţine ori mi se întîmpla să fiu întîmpinat astfel la bufetul Camerei:

— Ce mai faci, tinere rechin? Am auzit că ai o poftă de mîncare grozavă. Sau poate nu-i adevărat?

— Ba da, coane Griguţă, e atît de adevărat încît fereşte-te să nu te devorez şi pe matale. Ştii chestia aceea cu pădurile din Bucovina pute rău de tot, replicam prompt, fiindcă aveam pentru fiecare un ac. (Eram totdeauna bine informat, cele mai multe informaţii fiindu-mi furnizate pe gratis chiar de deputaţii din sînul aceluiaşi partid, ei între ei avînd a-şi plăti diverse poliţe.)

Doctor în drept, tînăr deputat, colţos şi temut, pe punctul de a mă îmbogăţi, nu-i de mirare că am început a fi primit în casele celor ce făceau parte din protipendadă, nu-i de mirare că mi se făceau propuneri matrimoniale la care nici nu visasem. Şi asta la vîrsta de douăzeci şi patru de ani!… *Domnul?* Ei da, *Domnul* mi se părea acum un ins ridicol, insignifiant, cunoscut, respectat şi temut doar în oraşul nostru, dar ignorat cu desăvîrşire aici în Capitală, mai ales că acesta refuza, cu încăpăţînare, să se amestece în viaţa politică. Curînd aveam să fiu mai puternic decît el, adică în ziua cînd voi fi mai întîi tot atît şi pe urmă mai bogat decît el. Şi asta urma să se întîmple nu peste mult timp. E drept, el avea şi o moşie care îi aducea în fiecare an cîteva sute de mii de lei. Dar şi eu într-o zi o voi avea pe a mea, iar dacă aş fi acceptat să mă însor, aş fi avut-o mai

demult, fiindcă cel puţin două dintre fetele dispuse să mă ia de bărbat primeau ca zestre cîte o moşie. Deocamdată însă perspectiva însurătorii nu-mi surîdea. Dintr-un calcul meschin: de ce să mă grăbesc? Dacă mîine mi se oferea o partidă mai avantajoasă? Dar nu în primul rînd din calcul, ci mai mult; din nevoia de a-mi păstra libertatea, de a-mi trăi din plin viaţa. Aş zice, mai curînd, din dorinţa de a nu mă inhiba, mai exact, de a nu inhiba ceea ce am numit adîncurile mocirloase din mine. în lumea în care pătrunsesem de fapt nu exista o graniţă între viaţa de burlac şi cea de om însurat, moralitatea fiind în acea lume o noţiune foarte labilă. Dar, cum să vă explic? Acum în lumea pe care o frecventam totul era nou pentru mine deşi, dintr-un anumit punct de vedere – apetitul pentru viciu – totul era la fel. în fond, femeile ce mi se ofereau nu erau mai puţin vicioase decît profesionistele din cabaretele şi tavernele portului din oraşul meu natal. Era însă nou fiindcă degustam viciul într-un altfel de decor, în alcovuri imaculate, oficiat cu femei care miroseau frumos a parfumuri aduse de la Paris, care se îmbrăcau la cei mai mari croitori şi după ultima modă pariziană. Degustam viciul într-un mediu sterilizat, antiseptic dacă îmi este permis să spun aşa. Poate de aceea stăruia, de fiecare dată, alături de plăcerea pe care mi-o oferea noul, un sentiment de dezamăgire. Localurile pe care le frecventam erau şi ele altceva decît tavernele şi cabaretele din anii adolescenţei, alţii erau tovarăşii de petrecere decît puşlamalele, borfaşii şi contrabandiştii, cu toţii cu cazier la poliţie. Şi din acest punct de vedere stăruia în mine o anumită decepţie, o insatisfacţie tulbure. Totuşi nu puteam ignora o altfel de satisfacţie. Aceea de a şti că eu, fiul unei foste călugăriţe, crescut în subsolul casei boiereşti a avocatului. Nicu Simu, prin propriile mele puteri izbutisem să pătrund într-o lume care altfel m-ar fi repudiat, să mă culc, după pofta inimii, cu femei din această lume, să le părăsesc atunci cînd mă plictiseam de ele, să fiu impertinent, să mă ştiu temut şi să am conştiinţa că într-o zi voi deveni şi mai de temut. Recunosc, satisfacţiile acestea ţin de psihologia celui care începe să urce, a

parvenitului. Dar, în definitiv, ce eram eu decît un parvenit? Şi poate de aceea, vreau să spun fiindcă încă nu mă adaptasem la noua condiţie, fiindcă eram încă asemenea aceluia din nu ştiu ce glumă căruia, oferindu-i-se o masă la un mare restaurant şi punîndu-i-se dinainte icre negre, cere să i se aducă mămăligă, deoarece pîinea nu i se pare potrivită, cîteodată sătul să tot degust viciul în condiţii sterilizate, antiseptice, mă duceam să petrec o noapte, însoţit de o profesionistă culeasă din stradă, în vreo bombă din Dudeşti sau Colentina, să dau de băut caramangiilor, să le iau mai întîi banii la barbut, apoi, generos, să-i restitui, în aclamaţiile lor frenetice şi sincere convinşi fiind, judecîndu-mă după dibăcia cu care „descîntam" zarurile, că sînt unul de-al lor.

Şi nu o dată mi s-a întîmplat să aud vreun pungaş declarîndu-mi, la despărţire, cu lacrimi în ochi:

— Coane, să n-am noroc dacă nu te iubesc!

Sau:

— Să ne trăieşti, boierule, că eşti de-al nostru!

Sau, în fine, următorul dialog:

— Cînd mai vii, conaşule?

— Vin eu, n-ai grijă!

— Să vii să-mi dai revanşa. A doua oară nu-mi mai umfli lovelele, chiar dacă te-ai culca seara cu zarurile sub pernă.

— Dar dacă te las lefter şi atunci?

— Dacă mă laşi orfan de lovele, jur că nu mai pun mîna pe zaruri cît oi mai trăi.

— Lasă, că am mai văzut eu de-ăştia.

— Să mă umfle caraliii dacă măcar am să mă mai uit la scîrbele de zaruri.

Plecam în uralele borfaşilor cheflii, dimineaţa, cînd oraşul abia începea să se trezească. Mă întorceam acasă, în garsoniera mea elegantă prin care se perindaseră atîtea femei. Fiindcă însuşirea cu care mă înzestrase natura acţiona în egală măsură şi asupra femeilor, poate chiar în mai mare măsură decît asupra bărbaţilor.

Şi de fiecare dată cînd mă întorceam după asemenea escapade, îmi era foarte clar că la mine acasă, în alcovuri străine, în separeurile unor localuri-unde cei mai mulţi dintre clienţi cheltuiau într-o singură noapte cît salariul unui impiegat – sau în „bombele” de pe Dudeşti ori Colentina nu făceam decît să ascult de adîncurile mocirloase din mine, să „degust” viciul, acelaşi pretutindeni, deosebirea constînd doar în gradarea lui diversă, în intensitatea neuniformă a satisfacţiei; pe care mi-o conferea. Acum numai ele, adîncurile acelea, statornicite în mine, biruiseră parcă definitiv. Nu se mai întîmpla ca în anii adolescenţei mele cînd „adîncurile mocirloase” şi „luminişurile” se succedau în perioade distincte. Acum elanurile mele spartane către puritate parcă muriseră definitiv. Acum parcă dispăruse pentru totdeauna nevoia imperioasă de purificare, caracteristică perioadelor cînd învingea în mine ceea ce era bun şi nealterat şi cînd, chinuit de dorinţa ispăşirii, a purificării, mă dăruiam cu smerenie rugăciunii, acasă, în chilia noastră de la subsol, luminată doar de candela ce nu se stingea niciodată, sau la biserică, mai exact la biserici, în orele cînd credincioşii nu le cercetează, dinadins ca atenţia mea să nu fie distrasă şi să pot astfel, mai uşor, stabili comunicarea cu Dumnezeu. în perioadele elanurilor spontane spre puritate, mă rugasem fără cuvinte – de cele mai multe ori; fără cuvinte – deoarece nu simțisem nevoia lor, ele constituind, dimpotrivă, un impediment, care dacă nu frîna propriu-zis avîntul sufletului către Dumnezeu, în orice caz îi limita zborul, în sensul că-i cobora plafonul.

În schimb, de fiecare dată cînd izbuteam să mă rog fără cuvinte şi să mă gîndesc la Dumnezeu ca la un liman salvator, simţind că sufletul mi se topeşte de fericire, ştiam că el coborîse asupra mea graţia sa. Şi atunci, cu ochii scăldaţi de lacrimi, murmuram:

„O, Dumnezeule, tu care eşti numai iubire, îţi mulţumesc pentru nesfîrşita ta bunătate!”

Aşa se întîmplase cu mine în anii adolescenţei şi, într-o mai mică măsură, în primul an de facultate: alternanţă între perioadele de

luminişuri şi de adîncuri mocirloase. Mai tîrziu nu se mai întîmplase aşa. Biruiseră parcă definitiv adîncurile mocirloase, deşi nu-mi pierdusem credinţa. Nici cuceririle ultime ale ştiinţei şi nici sistemele filozofice materialiste nu izbutiseră să-mi zdruncine în aşa măsură credinţa încît să devin ateu. Dimpotrivă, mi-o consolidaseră. Ca student, în diferite dispute cu colegii sau la unele seminarii, găsisem argumente inedite prin care demonstram existenţa lui Dumnezeu[5]. Mai mult decît atît, atunci cînd a început să mă ispitească ideea unui partid propriu, m-am simţit tentat să-l numesc „liberal-creştin“ sau „creştin-liberar, sau, în fine, „democrat-creştin". De asemenea, m-am gîndit ca în funcţia de preşedinte de onoare să-l cooptez pe patriarh sau, în cazul că acesta nu şi-ar da consimţămîntul, pe vreunul dintre mitropoliţi.

Am ţinut să fac această precizare pentru a vă arăta că, deşi devenisem robul adîncurilor mocirloase din mine, totuşi nu-mi pierdusem credinţa în Dumnezeu. Sufletul meu tînjea încă după aceleaşi luminişuri din anii adolescenţei, dar *miracolul* nu mai se întîmpla şi, spre marele meu regret —fiindcă el exista – rămîneam mai departe robul propriei mele ticăloşii. Poate vă veţi întreba de ce, vorbind de perioada pe care am numit-o, metaforic, „luminişuri”, am pomenit cuvîntul „miracol”. E un cuvînt care şochează, şi pe dumneavoastră poate mai mult decît pe alţii. De aceea cred că se impune o explicaţie. Ştiţi-mi se pare v-am mai spus-o – în mine, asemenea unei candele, totdeauna a ars năzuinţa către puritate. Chiar şi atunci cînd adîncurile mocirloase puneau stăpînire pe mine —mă refer la perioada adolescenţei – candela aceasta nu se stingea. Tînjeam după puritate, dar mă bălăceam în mocirlă. Pînă într-o zi cînd candela aceea devenea făclie şi începea cealaltă trăire, de purificare, de căinţă. Niciodată însă nu s-a întîmplat aceasta ca

---

[5] în continuare, pe mai multe pagini, Siliviu Dumbravă reproducea, într-o expunere originală ca formă – şi cu adaosuri personale în ceea ce priveşte exemplificările – toate argumentele teologice despre existenţa lui Dumnezeu aflate în cărţile de dogmatică. Deci, nu este adevărat că argumentele erau inedite. Le-am suprimat fiind parazitare povestirii.

urmare a unei hotărîri deliberate din partea mea. Niciodată nu mi-am spus: De mîine voi deveni un altul, de mîine voi renunţa să mai duc viaţa de pînă acum. Cînd se întîmpla totuşi aşa, se întîmpla fiindcă dintr-o dată, independent de voinţa mea, lucrul acesta devenea posibil. De ce însă devenea astăzi şi nu ieri, nu ştiam, şi nu ştiu nici acum. Iată motivul pentru care, mai adineaori, am folosit cuvîntul miracol. Am vrut să înţeleg prin aceasta că trecerea de la o stare la alta se întîmpla *ca într-un miracol*. Un miracol ce se repeta la fiecare două sau trei luni.

Dar iată că trecuseră ani şi el nu se mai produsese, cu toate că în mine nu se stinsese candela năzuinţei către puritate. Ardea candela, dar eu continuam să fiu robul adîncurilor mocirloase din mine. Cît de bine mi se potriveau cuvintele apostolului neamurilor: „Văd binele pe care îl doresc şi fac răul pe care nu-l voiesc!“ Dar cum nu se întîmplase încă niciodată să încep „a face binele44 ca un act de voinţă deliberat, ci fiindcă se producea dintr-o dată ceea ce am numit „miracol44, aşteptam încrezător ca el să se repete. îmi spuneam-şi eram convins de aceasta-că nu se poate să nu se repete, mai devreme sau mai tîrziu, de vreme ce Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci îndreptarea lui.

Şi, într-adevăr, s-a repetat miracolul. Numai că de data aceasta a fost un adevărat miracol. Nu, nu, termenul nu este cel mai potrivit. Trebuie să spun aşa: Dumnezeu, ca să-mi dovedească mie, nevrednicul, că nu mă lipsea de graţia lui, m-a învrednicit cu o minune.

Într-o zi s-a întîmplat – s-a întîmplat fiindcă a vrut-o Dumnezeu – să-mi cadă în mînă „Confesiunile44 sfîntului Augustin. Cartea aceasta în care eruditul episcop al Hiponiei îşi mărturiseşte viaţa de succese şi desfrîu a avut asupra mea o influenţă extraordinară, ducîndu-mă sufleteşte pînă în pragul unei puternice trăiri mistice6. Am spun „pînă în pragul44. Cred că pragul nu l-aş fi trecut dacă nu

---

[6] **Silviu Dumbravă vrea să înţeleagă prin „trăire mistică" o criză de misticism (n.a.).**

s-ar fi întîmplat ca tocmai în zilele acelea, cînd citeam şi reciteam „Confesiunile44, să *visez treaz*-precizez treaz —un vis uluitor:

Se făcea că sînt un pelerin într-un cimitir bătrîn dintr-o margine de ţară. Mă odihneam culcat peste un mormînt proaspăt. Trudit din cale afară, închisesem ochii, dorind să aţipesc puţin. Poate chiar aţipisem, cînd deodată aud:

— O aveam dragă. Eram, tare mai eram fericit!

— Eu n-am apucat să iubesc…

— Nici eu. Dar tu, care ai iubit, care ai fost însurat, spune-ne ce înseamnă să iubeşti o femeie?

Am înţeles că morţii vorbeau de la groapă la groapă. Voiam să ascult mai departe, dar nu m-am mai putut concentra, deoarece dintr-o dată am descoperit —era o intuiţie —că nu sînt doar eu în cimitir, că foarte aproape, pe un alt mormînt, se mai odihnea cineva. M-am ridicat în capul oaselor ca să văd mai bine. O pisică mare, neagră, sta tolănită pe mormîntul acela, ca pe o blană de urs. Pisica, simţindu-se descoperită, o rupse la fugă. Eu însă, dîndu-mi seama că nu este o pisică adevărată, am strigat după ea:

„în numele lui Iisus Nazarineanul, fă-te om!“ Pisica mai făcu vreo cîţiva paşi şi se prăbuşi între două morminte. Cînd m-am apropiat, am descoperit pe locul unde căzuse pisica un trup de femeie. De uimire am început să tremur. Şi în clipa următoare, în locul cimitirului mi s-a arătat un lac albastru. Lotuşi mari pluteau pe undele abia vizibile. De undeva, nu ştiu de unde, în orice caz foarte de aproape, ajungea pînă la mine o muzică dulce. Apele, vrăjite parcă de dulceaţa acelei muzici, se înfiorară şi începură s-o acompanieze cu muzica undelor, la culoare asemenea unor topaze fluide. Undele navigau elegant, se întîlneau, se răsfrîngeau, după care porneau, îmbrăţişate, să întîlnească altele ca să le sărute sau să stropească lotuşii— leagăne pentru pruncii de rouă ai lacului. Pe nori, ca pe nişte antimise de argint, începură să coboare îngerii cîntînd cîntece de serafimi şi heruvimi. Aripile lor străluceau ca zăpezile Himalayei, chipurile lor radiau lumină, la fel ca lumina

nefăcută a paradisului. Dumnezeu mă învrednicise să văd îngerii faţă către faţă. îngerii care coborîseră din cer să se scalde în apele de topaz ale lacului. Aşa credeam. Dar mă înşelam. Coborîseră nu ca ei să se scalde, ci ca să scalde trupul neînsufleţit al femeii dintre morminte. în palmele făcute cupă adunau apă şi, cîntînd, o turnau peste faţa pămîntencei adormite în somnul greu al morţii… Şi treptat, treptat, chipul începu să capete viaţă, să devină luminos, strălucitor.

Neputînd îndura strălucirea aceea albă şi rece, am căzut cu faţa la pămînt, murmurînd:

„Minune!… Minune! Dumnezeu m-a învrednicit cu o minune!"

Am căzut cu faţa la pămînt şi am început să plîng. Lacrimi de fericire, dar şi lacrimi de căinţă. De fericire că Dumnezeu, în marea sa bunătate, nu-şi întorsese faţa de la mine, ci, pogorînd graţia lui asupra mea, m-a învrednicit cu o minune. Fiindcă visul în stare de veghe fusese un semn de sus, şi nu un vis absurd ca mai toate visele. Vedenia cu îngerii coborîţi din cer să scalde mi trup de pămînteancă sigur că avea o anumită semnificaţie. Semnificaţia însă îmi scăpa. De altfel, trebuie să mărturisesc, nici nu prea mă preocupa atunci, imediat după vis. îmi era suficient să ştiu că Dumnezeu mă învrednicise cu o minune. O semnificaţie însă adiacentă, subsidiară, de moment, am găsit totuşi. Că Dumnezeu, făcînd să se petreacă în faţa mea minunea, voise să-mi atragă atenţia că nu dorea moartea mea spirituală, ci pocăinţa, îndreptarea mea. Ajuns la această concluzie, căinţa se porni să-mi. pîrjolească sufletul şi, aşa cum mai adineaori plînsesem de fericire simţind cum se revarsă graţia lui Dumnezeu asupra mea, la fel am plîns acum lacrimi de căinţă sinceră pentru multele mele păcate. Prosternat cu faţa spre răsărit, cu faţa spre peretele unde ar fi trebuit să fie icoanele şi unde de fapt fuseseră la început, pînă a nu le scoate din teama de a nu le profana făcîndu-le martore mute la toate aventurile mele erotice, am început să mă rog cu voce tare:

întoarce faţa ta de la păcatele mele

Şi toate fărădelegile mele şterge-le!
Inimă curată zideşte în mine, Dumnezeule
Şi duh drept înnoieşte înăuntrul meu!….

Rugăciunea mi-a adus în suflet pacea. Şi scîrbit de viaţa pe care o dusesem, m-am hotărît să fug din lumea pe care o iubisem atîta.

Peste cîteva zile părăseam totul şi-mi căutam liman într-o mănăstire.

2

Elev strălucit!… Student strălucit!… Strălucit politician!… La numai cîteva luni de la intrarea în mănăstire am ajuns un strălucit monah. Sau, altfel spus, un prea cuvios călugăr, admirat şi preţuit de întreaga obşte. Pentru vocea şi iscusinţa cu care cîntam troparele şi condacele, pentru rîvna duhovnicească, pentru smerenia nefăţărită, pentru multa ştiinţă de carte, pentru dreapta şi nepărtinita judecată şi, în fine, pentru frăţeasca dragoste pe care o arătam tuturora.

Şi eram – sau poate numai aveam părerea – aşa cum mă credeau ei. Fugisem doar de lume numai şi numai din dorinţa de a-mi consacra viaţa, toată viaţa ce-mi rămînea de trăit lui Dumnezeu pe care, în urma vedeniei, îl simţeam risipit în mine, cu toate că, ştiam precis, el fusese acolo dintotdeauna. Fugisem de lume fiindcă fusesem convins că în mănăstirea unde trăiseră cîţiva prelaţi glorioşi ai bisericii, pe care istoria nu neglija să-i amintească, voi găsi, pe de o parte, mediul prielnic purificării de multele mele păcate, iar pe de alta, condiţia apropierii în spirit de Dumnezeu. în scopul realizării acestui imperativ al sufletului meu – comunicarea cu Dumnezeirea – înainte de a părăsi lumea îmi procurasem şi luasem cu mine la mănăstire cărţile unor mistici renumiţi. Dacă vreunul din călugări ar fi cunoscut limba franceză, italiană şi germană, şi dacă acela ar fi avut curiozitatea să răsfoiască aceste cărţi sînt sigur că m-ar fi declarat eretic. Dar la mănăstirea unde îmi găsisem refugiu nu exista nici un cunoscător al vreunei limbi străine. Aşa că, fără nici o

teamă, am putut citi şi răsciti cărţile pe care le adusesem cu mine, încercînd să realizez comuniunea cu Dumnezeirea punînd, pe rînd, în practică metodele indicate de toţi marii mistici ai catolicismului.

Obiectiv vorbind, mănăstirea nu era mediul cel mai prielnic apropierii în spirit de Dumnezeu. Prielnic da, dar nu cel mai prielnic. Cel mai prielnic ar fi fost dacă m-aş fi sihăstrit, de pildă, în inima vreunui munte, unde nici măcar fiarelor să le stea în putinţă a-mi tulbura, prin simpla lor prezenţă, meditaţia. Dar întrucît eram conştient că nu există în mine forţa necesară unei asemenea totale însingurări, mi-am căutat limanul într-o mănăstire. (Vreau să spun că de la început am fost conştient că fac un compromis.)

în mănăstire am găsit liniştea de care aveam nevoie. Studiind confesiunile marilor mistici şi experimentînd o serie de practici recomandate de ei, am izbutit, nu însă fără mari eforturi – eforturi care au constat într-o disciplinare a voinţei şi, mai ales, a funcţiunilor intelectului – să mă apropii de Dumnezeu, să stabilesc o comuniune cu el, care se caracteriza printr-o stare extatică, printr-un fel de topire a eului meu în ceva care însemna fericirea însăşi. Desigur, starea aceasta extatică nu era permanentă. Erau doar clipe, ceva asemănător cu o străfulgerare în bezna unei nopţi, pînă la capătul pămîntului; era, mai ales, acea imposibil de descris satisfacţie, că eu, în ce eram mai adevărat, mă regăseam în ceva de care n-ar fi trebuit niciodată să mă desprind. Erau doar clipe acestea, dar, credeţi-mă, chiar pentru una singură ar fi meritat să-mi dau viaţa.

Cînd treceau acele clipe, cînd mă regăseam doar ca o năzuinţă către Dumnezeu, era şi atunci bine fiindcă speram ca, încet, încet, tot exersînd, să ajung la acea stare de invidiat care poartă numele de ataraxie.

Aşa trecură lunile. Trecuseră aproape doi ani şi jumătate. Şi în tot acest timp rareori îmi aminteam de cel care fusesem. Sau chiar dacă da, parcă nimic din ceea ce îmi aminteam nu se referea la mine. Parcă toate i se întîmplaseră altcuiva, unui prieten, la care ţinusem,

dar care dispăruse. Ceea ce părea însă cel mai straniu era faptul că deşi îl iubisem, acum cînd el dispăruse, nu aveam nici un fel de regrete. în schimb mă întrebam ce-or fi gîndind despre dispariţia lui cei care-l cunoscuseră pe prietenul meu, amicii, femeile care trecuseră prin patul lui sau el prin alcovurile acestora, şeful partidului din care făcuseră parte onoraţii lui colegi din Cameră. Pierind, lăsase cheia garsonierei la portăreasă, spunîndu-i că întreprinde o călătorie de studii în străinătate. Se îndoise prietenul că minciuna avea să fie crezută de toată lumea. La mănăstire venise sub un nume fals. Nimeni nu-i ceruse acte. Lăsase să-i crească barba şi părul şi, după un an, în rasa lui de şiac, încălțat în bocanci grei, era aproape de nerecunoscut. De altfel, chiar dacă, pînă la urmă, vreun gazetar i-ar fi dibuit ascunzătoarea, prietenul meu era hotărît să-i mărturisească deschis că părăsise pentru totdeauna societatea şi orice fel de veleităţi lumeşti pentru a-şi consacra întreaga viaţă glorificării lui Dumnezeu. Desigur, o asemenea declaraţie publică ar fi făcut mare vîlvă, gazetele s-ar fi ocupat din nou de el, de data asta altfel, duşmanii s-ar fi bucurat, amicii l-ar fi regretat, poate şi femeile, cel puţin acelea care ţinuseră sincer la el. Din fericire însă, trecu un an şi nimeni nu-i dăduse de urmă. Şi dacă trecuse un an, desigur că, între timp, fusese uitat.

Aşa îmi închipuiam că se petrecuseră lucrurile cu prietenul. Numai că toate aceste întîmplări mă lăsau rece, nu mă priveau deloc. Treaba lui că dispăruse ascunzîndu-se într-o mănăstire. Eu, ei bine, eu aveam o preocupare mai serioasă decît să-l invidiez sau eventual să-l compătimesc. Eram ocupat, absorbit de lecturi, de practicele mele mistice, şi încă în aşa măsură încît dacă într-adevăr trecuse un an, timpul acesta mi se păruse atîta cît durează un vis.

Bătrînii călugări nu încetau să se mire de rîvna pe care o depuneam în a fi plăcut lui Dumnezeu, rugîndu-mă neîncetat, postind şi întîrziind pînă noaptea tîrziu deasupra cărţilor celor groase şi în alte limbi, care vorbeau, toate, aşa le spusesem, despre slava şi mărirea lui Dumnezeu. Şi fiindcă fără să vreau dinadins am

ajuns un „călugăr strălucit”, obştea mănăstirii, nemulțumită de stareţul care conducea ca un veritabil şi sever autocrat, s-a hotărît să mă aleagă pe mine în locul lui. Cui i-a venit mai întîi ideea, nu ştiu. Ştiu doar că, într-o zi, cîțiva părinţi dintre cei mai bătrîni au venit la mine să mă anunţe că au hotărît să propună la episcopie candidatura mea ca stareţ şi să mă roage să accept. I-am refuzat spunîndu-le că doream să mă desăvîrşesc prin rugăciune şi umilinţă-ceea ce era adevărat-şi că a lua pe umerii mei, neexperimentaţi, greaua sarcină a păstoririi duhovniceşti ar însemna să-mi neglijez, într-o oarecare măsură, îndatoririle mele spirituale. Săracii, au plecat dezamăgiţi, rugîndu-mă să mai reflectez asupra propunerii. Le-am făgăduit, deşi ştiam chiar din clipa aceea că pentru nimic în lume nu mi-aş schimba hotărîrea.

După plecarea lor am încercat să reiau lectura. Dar n-a mai fost posibil să mă concentrez. Nu izbuteam să uit vizita bătrînilor călugări, mai exact nu izbuteam să uit propunerea ce mi-o făcuseră. Deşi nu-mi puteam explica de ce, totuşi propunerea îmi da o stare de nelinişte ciudată. O stare de nelinişte, dar în acelaşi timp şi un fel de început de panică. Ceva nu mai era în regulă cu mine-în mine mai exact – ceva rău parcă stătea să mi se întîmple, dar nu pornind de undeva din afară, ci chiar dinăuntrul meu.

Limpezirea n-a venit imediat, ci abia peste cîteva zile, şi nu dintr-odată, fără efort, ci, dimpotrivă, după ce am scormonit îndelung înăuntrul meu.

Fusesem cei mai tînăr deputat din parlamentul ţării. Acum mi se oferea prilejul să ajung cel mai tînăr stareţ din cîţi existau în mănăstirile şi chinoviile bisericii ortodoxe. Dar asta ce însemna? însemna că acel ceva care era în mine-însuşire, forţă, putere, numiţi-o cum vreţi-fără voia mea acţionase şi după venirea mea în mănăstire, exercitîndu-se asupra obştei. Căci ce altceva putea să însemne propunerea lor? Căci, în fond, ce eram eu? Un tînăr călugăr, cel mai tînăr dintre toţi. în nici un caz zelul meu în îndeplinirea obligaţiilor mele de proaspăt monah nu justifica o

asemenea mare încredere şi cinste.

Aceasta a fost o primă şi parţială concluzie. Spun parţială, fiindcă nu izbutisem încă să-mi explic de ce neliniştea, panica din mine mai dăinuiră şi în zilele următoare. Dar nu acesta era lucrul cel mai grav. Mai grav era altceva. Că nu mai izbuteam să-mi regăsesc echilibrul de mai înainte. Pentru mine nu încăpea nici o îndoială că lunile care trecuseră de la venirea mea la mănăstire şi pînă a mi se face propunerea de a deveni stareţ însemnaseră primii paşi, siguri, pe drumul care ducea către atingerea obiectivului suprem: ataraxia! Dar fusese suficient să mi se facă o asemenea propunere ca să-mi devină foarte clar că dintr-odată străbătusem acelaşi număr de paşi, numai că în direcţie opusă, adică înapoi. Dar dacă aşa se întîmplase, asta ce putea să însemne? Nu cumva începeau să se trezească din nou adîncurile mocirloase, nu cumva demonul puterii pe care crezusem că-l alungasem definitiv din mine se ascunsese numai, şi acum începea să-şi arate coamele lui blestemate? Şi întrucît în mine stăruia presimţirea unei primejdii iminente, m-am dedat, cu un fel de deznădăjduită fervoare, practicării metodelor indicate de mistici pentru a realiza din nou comuniunea cu Dumnezeu.

Totul a fost însă în zadar. Intre mine şi Dumnezeu se interpusese propunerea obştei. Şi cu cît mai fierbinte mă rugam cu atît mai mult mă îndepărtam de el. Rosteam rugăciunile doar cu buzele. Sufletul meu nu mai vibra, gîndurile mele nu mai urcau să-l caute ci, spre marea mea disperare, răzvrătite, ostile, părăseau mănăstirea, se călătoreau înapoi, la lumea pe care o părăsisem, unde existau femei care mi se dăruiseră, unde dusesem bătălii pe care le cîşti-gasem cu succese răsunătoare, unde aveam puţini amici şi mulţi rivali. Gîndurile acestea răzvrătite, duşmănoase nu mi-au mai dat pace, m-au robit şi într-o zi am părăsit mănăstirea pentru a reveni la viaţă. Imperativul puterii fusese mai puternic decît mirajul comuniunii cu Dumnezeu.

O gară mică, pierdută între dealuri împădurite. Părăsisem definitiv mănăstirea şi acum aşteptam pe peron acceleratul care

avea să mă ducă înapoi la Bucureşti. Aşteptam de o oră şi trebuia să mai aştept încă una. Stăteam pe o bancă de pe peron şi priveam aproape cu entuziasm un cocoş mare, cît un curcan, care ciugulea grăunţele risipite pe prispa rampei de descărcare. Un personal tocmai intra în staţie. Locomotiva, gîfîind ca un ogar după o zi întreagă de vînătoare, se poticni curînd după ce trecu prin faţa peronului. Din tren coborî un singur călător.

Trenul se oprise cu unicul vagon de clasa întîi în dreptul meu. O fereastră era deschisă şi de acolo o călătoare privea plictisită în direcţia locomotivei. Din prima clipă am fost uimit de frumuseţea ei stranie. Fruntea înaltă, bombată, era ascunsă parţial de părul negru, ondulat în multe vălurele. Nasul care cobora acvilin, dar care se îngroşa spre nări, fără să fie din cauza aceasta urît, avea un farmec aparte, senzual, de asemenea buzele prea pline şi prea roşii. Ceea ce făcea îndeosebi frumos chipul acela era albul epidermei, atît de alb, încît cîrlionţii rebeli şi negri, căzuţi pînă spre bumbii frunţii, îl umbreau parcă. Pe de altă parte, dacă ochii nu ar fi fost atît de neastîmpăraţi şi atît de plini de viaţă, sigur că aş fi ajuns la concluzia că necunoscuta şi atît de neobişnuit frumoasa călătoare era tare bolnavă. Ochii însă, mari, negri şi neastîmpăraţi dezminţeau impresia, vestindu-mă că în trupul, numai aparent bolnav, clocotea viaţa neastîmpărată şi pătimaşă.

Era o femeie frumoasă, dar o femeie frumoasă pe lîngă care, altădată, aş fi trecut poate chiar fără s-o bag în seamă. Trecuseră prin viaţa mea atîtea încît devenisem pretenţios, îmi plăceau numai anumite femei, acelea pe care le intuiam că le puteam degusta aşa cum se degustă vinurile. De fapt, o priveam cu o atenţie periferică, iar ea, la rîndul ei, nici nu mă băga în seamă.

Dar, în clipa următoare, cînd, din întîmplare, se uită la mine, am tresărit fără voia mea, ca un şcolar. Femeia îmi plăcea. Dar făcînd această constatare, imediat m-am întrebat dacă îmi plăcea fiindcă era într-adevăr „într-un anumit fel“ frumoasă sau, pur şi simplu, fiindcă de aproape doi ani şi jumătate era prima femeie care, prin

frumuseţe şi prin ţinută vestimentară, îmi amintea de acelea pe care le cunoscusem.

Locomotiva fluieră şi garnitura începu să se pună în mişcare. Şi atunci, fără să mai stau pe gînduri, am apucat geamantanul şi, alergînd, am izbutit să pun piciorul pe prima treaptă a vagonului în care se afla necunoscuta. Pe urmă abia, stînd acolo, pe culoar şi privind peisajul dezolant, fiindcă era toamnă întîrziată, am simţit cum mă cuprinde un fel de mînie rece împotriva mea însumi. Faptul că mă găseam acum în tren mi se părea o adevărată prostie. Trenul mergea exact în direcţia opusă. Venea de la Bucureşti şi eu doar intenţionasem să merg către acolo. în definitiv ce voiam? îmi plăcea oare necunoscuta din compartiment în aşa măsură încît aceasta să justifice hotărîrea pripită? Nu în mod deosebit! Atunci? Sau poate trebuia să caut explicaţia în faptul că trecuseră doi ani şi jumătate de cînd nu mă mai culcasem cu o femeie? Foarte posibil. Dar pornirea tot prostească fusese. Fiindcă, peste patru ore, aş fi fost în Bucureşti *acasă.* Şi odată ajuns acolo, nu mi-ar mai fi rămas altceva de făcut decît să consult agenda mea telefonică, pe care o încuiasem în sertarul biroului, şi să formez un număr, unul din multele înscrise acolo. La apelul meu, sigur că femeia solicitată avea să vină să mă caute. Da, fără îndoială făcusem o prostie şi acum, în loc să mă găsesc în trenul care m-ar fi apropiat de Bucureşti, mă aflam intr-altul care mă ducea în direcţie inversă şi spre necunoscut.

Frămîntat de asemenea gînduri, priveam posomorît peisajul, mai exact spinarea pămîntului peste care trecuseră plugurile sfîrtecîndu-l în brazde lungi zigzagate, asemenea unor răni proaspete cauzate de un harapnic uriaş. Priveam spinarea sfîrtecată a pămîntului şi în închipuire, trecînd în revistă femeile pe care le cunoscusem, mă întrebam pe care dintre ele aş fi chemat-o cu telefonul în cazul cînd aş fi ajuns la Bucureşti. Dar mai înainte de a mă fixa asupra vreunuia, a început să mă preocupe altceva. Eram curios să ştiu în ce situaţie aveam să mă găsesc exact peste patru ore, adică atunci cînd celălalt tren avea să ajungă la Bucureşti. Şi

cum absolut în toate situaţiile pe care mi le-am închipuit m-am găsit în compania necunoscutei, am întors capul involuntar şi am privit în compartimentul unde se afla.

Şi abia acum, cînd pentru prima dată ochii noştri s-au întîlnit, am înţeles de ce o preferasem pe această femeie necunoscută tuturor celorlalte femei care îmi fuseseră amante. în ochii ei am descoperit ceva tulbure, dar aţîţător, ceva ce nu mai întîlnisem niciodată în ochii vreunei alte femei, ceva ce învolbura adîncurile mocirloase din mine. Privirile tulburi ale ochilor ei deşteptau în mine acea pornire care în atîtea rînduri mă îndemnase să culeg de pe stradă o profesionistă şi, însoţit de ea, să colind localurile cele mai deochiate, să beau băuturile cele mai proaste, să joc barbut cu borfaşii şi, spre ziuă, după despărţirea zgomotoasă de prietenii mei ocazionali, toţi cu cazier la poliţie, s-o duc într-un hotel mizerabil, al cărui prag, în altă stare sufletească, mi-ar fi fost scîrbă să-l trec. Mă lămurisem acum de ce mă găseam în tren: fiindcă presimţisem că prin ea, după doi ani şi jumătate de castitate, aveam să beau, însetat, nu băutura fin distilată-să zicem whisky-ul— ci drojdia tare şi tulbure a viciului.

„Dar oare, pentru atîta, merita să-mi întrerup călătoria?", m-am întrebat cu ultimele resturi de luciditate care îmi mai rămăseseră.

Era însă o întrebare fără rost. Fiindcă de fiecare dată cînd ascultasem de imperativul adîncurilor mocirloase din mine n-o făcusem în mod deliberat, ci fiindcă altfel nu fusese posibil. La fel şi acum. Totuşi, cumva ca să-mi scuz uşurinţa, am încercat să mă conving că o aventură cu o „asemenea femeie" se consumă repede, aşa că întreruperea călătoriei doar pentru cîteva zile nu însemna cine ştie ce mare nenorocire.

Şi liniştit acum, am intrat în compartimentul în care necunoscuta, singură, răsfoia plictisită o revistă ilustrată.

Necunoscuta din tren se numea Stefanida. Alături de ea, săptămînile trecură ca o alunecare lentă, în afara timpului, ca o simfonie de bucurii mărunte toate legate de fiinţa ei. începusem s-o

iubesc. Mi se întîmpla pentru prima dată. Trezit la viaţa sexuală la o vîrstă cînd ceilalţi băieţi continuă să joace arşice şi să înalţe zmeie, femeia nu mi-a creat niciodată complexe, nu a prezentat niciodată un „mister“. Femeia pentru mine a fost-spre deosebire de ceilalţi băieţi de vîrsta mea —o carte al cărei final l-am cunoscut chiar înainte de a-i cunoaşte conţinutul în întregime. Poate de aceea nu izbutisem să mă îndrăgostesc. îmi plăcea să-mi bat joc de o mulţime de cuvinte, convins fiind că ele fuseseră scornite de neputincioşi. De pildă, expresia „femeia unică”. îmi spuneam că o asemenea aberaţie n-a putut să se nască decît în capul cuiva cu o bărbăţie împuţinată. După mine, pentru fiecare pretins „unicat” – prejudecata pe care se întemeiază dragostea – viaţa oferă atîtea dubluri, încît, dacă ar exista tot atîtea şi în teatru sau cinematografie, noţiunile de „protagonistă”, „stea” sau „divă” ar dispărea cu desăvîrşire.

Dar iată că realitatea infirmase teoria mea. Eram îndrăgostit pentru prima dată în viaţa mea. O iubeam pe Stefanida. Tocmai pe Stefanida despre care crezusem în tren că va însemna pentru mine ceea ce însemna profesionista culeasă de pe stradă atunci cînd mă apuca amocul. Mă înşelasem, constatam cu uimire că mă înşelasem. Acea tulbureală din privirile ochilor ei – care, crezusem eu, trăda un apetit pantagruelic pentru viciu —nu existase decît în închipuirea mea. Sau, dacă eventual existase, fusese risipită de dragostea ce înflorise în sufletul ei, la fel ca într-al meu. Stefanida mă iubea, nu aveam nici o îndoială, aşa după cum nu aveam nici o îndoială că şi eu o iubeam. O iubeam şi în vîlvătăile dragostei mele era multă recunoştinţă fiindcă ea, cu dragostea ei pură, purificase adîncurile mocirloase din mine.

Părăsind mănăstirea, printre satisfacţiile pe care mi le doream şi la care mă gîndeam cu anticipaţie, în timp ce aşteptam în gara neînsemnată legătura spre Bucureşti, fusese şi aceea de a plonja, asemenea unui înotător de performanţă, în valurile înspumate ale unui oraş mare-Capitala. îmi era dor de vacarmul oraşului, de croncănitul claxoanelor, de huruiala înăbuşită a camioanelor grele

făcînd să vibreze clădirile şubrede ca într-un preludiu seismic, hodorogeala metalică a tramvaielor, strigătele zarzavagiilor şi a iaurgiilor olteni, panicardele veşti urlate de vînzătorii de ziare, ţîşnind ca nişte spiriduşi de pe Sărindar, scîrţîielile de fierăstraie neunse ale tarafelor din grădinile de vara, apoplecticele melodii gîjiite de megafoanele instalate pe străzi, fluierăturile de greiere uriaş ale ţignalelor vardiştilor – pe scurt vacarmul unui oraş mare. Fiindcă în ultimul timp acolo, la mănăstire, fusesem terorizat de liniştea ce hălăduia netulburată, pretutindeni, afară, dacă nu şi în sufletele monahilor. Era atîta linişte pretutindeni, încît parcă se lăsa de sus, din cerul înalt şi indiferent, ca un fel de ceaţă invizibilă, cleioasa, mereu, ajungîndu-mi pînă la glezne, pînă la genunchi, pînă la brîu, pînă la gît, pînă deasupra capului, încît adesea, cînd părăseam chilia spre a mă duce la arhondaric sau să culeg bureţi în pădure, mi se părea că merg prin linişte, o linişte cleioasă care îmi opunea rezistenţă asemenea vîntului. De aceea binecuvîntam zgomotele, cele puternice, cele mai puţin puternice, cele abia sesizabile. De aceea aşteptam cu nerăbdare iarna, deşi, de cînd mă ştiu, frigul nu mi-a plăcut. Dar iarna sufla crivăţul, iarna foşneau brazii în pădurea care începea chiar din spatele chiliei mele, iarna adesea se auzeau în vale urlînd lupii, iama se auzeau sus, în munte, împuşcături. De aceea ascultam mulţumit ploile lungi, deprimate, de toamnă, cînd din cerul coborît parcă pînă la crucea din turnul clopotniţei, din cauza norilor, cerul slobozea întruna, mărunt, zgomotoasa ploaie care lovea acoperişul de şiţă al chiliei mele, continuu, uniform, cu infinite pietricele lichide, ca într-o simbolică lapidare. De aceea îmi venea să bat din palme ca la teatru atunci cînd se dezlănţuia furtuna cumplită în munţi, atît de cumplită încît mi se părea că acolo, deasupra culmilor împădurite, se înfruntau într-o uriaşă bătălie stihiile, împroşcîndu-se reciproc cu flegma de foc a artileriilor. Şi iluzia era aşa de perfectă, încît stînd la fereastra deschisă şi respirînd adînc, mi se părea că aerul nu mai mirosea a ozon, nu mai mirosea a răşină de brad, ci aşa cum miroase un

poligon de tragere, după ce un batalion întreg a exersat trăgînd în ţinte mişcătoare cu cartuşe adevărate. De aceea simţeam o mare uşurare atunci cînd auzeam toaca bătînd pentru vecernie, pentru mezonoptică, pentru utrenie, pentru liturghie.

Cînd nu bătea vîntul, cînd nu răpăia ploaia pe acoperiş, cînd buzduganul zmeului nu se rostogolea pe pardoseala de cleştar a cerului, cînd toaca tăcea şi cînd în clopotniţă melodiosul nostru clopot visa propriile sale armonii suave, era linişte, atotcuprinzătoare, o linişte densă, unsuroasă, care mă învăluia din toate părţile, care îmi ţiuia în urechi şi prin care atunci cînd trebuia să mă deplasez aveam sentimentul că înaintez ca printr-o supă densă.

Dar liniştea am simţit-o aşa şi a început să mă tulbure, să mă enerveze, să-mi capteze atenţia asupra ei, ca să iau cunoştinţă că există, abia după ce între mine şi Dumnezeu se întrepusese propunerea bătrînilor de a mă alege stareţ. Altfel spus, abia atunci cînd mi-am dat seama că adîncurile mocirloase din mine nu muriseră, că asemenea unui vulcan, presupus stins, începeau să se agite, să colcăie. Mai înainte însă, liniştea nu fusese o prezenţă de care trebuia să iau cunoştinţă ca o stare apriorică şi asemenea timpului a cărui curgere veşnică de asemenea nu se aude. Şi poate fiindcă liniştea era o stare, o permanenţă a mediului, Dumnezeu a coborît în sufletul meu, milostivindu-se a asculta smerita mea rugăciune:

… Şi precum ai binevoit a te culca în peşteră
Şi în ieslea dobitoacelor,
Aşa binevoieşte a intra în ieslea necuvîntătorului meu suflet
Şi în spurcatul meu trup.

Pe urmă, cum v-am mai spus, cînd s-au trezit adîncurile mocirloase, liniştea a devenit o prezenţă de care a trebuit să iau cunoştinţă ca de o vrăjmaşă fiindcă fără voia mea o asociam, prin contrast, vacarmului oraşului după care începusem să tînjesc.

„Diseară, cînd voi ajunge în Bucureşti, mai întîi mă vor îmbăta

zgomotele oraşului. Teribil mi-e poftă să mă îmbăt de zgomote!”

Dar iată, trecuse toamna, trecuse iarna, venise primăvara şi eu, în loc să mă îmbăt de zgomotele oraşului aşa cum îmi dorisem, regăsisem liniştea. Nu ca aceea de la mănăstire, dar foarte asemănătoare. Fiindcă, urmînd-o pe Stefanida, n-am ajuns într-un oraş, ci într-un sat. De fapt, nici măcar într-un sat, fiindcă ferma Stefanidei era la trei kilometri depărtare de satul Todireşti. La ferma aceasta modestă – în suprafaţă nu depăşea trei hectare – trăia Stefanida cu cîteva slugi într-un conac, nici el prea mare, dar clădit de un arhitect care, fără îndoială, dovedise mult gust.

De şase luni trăiam la conacul acela, în liniştea aceea, alături de Stefanida pe care o iubeam şi căreia îi eram recunoscător fiindcă purificase adîncurile mocirloase din mine. Şi iată că venise şi primăvara! O primăvară cu cer cînd de sineală, cînd acoperit de nori ce slobozeau, la nesfîrşit, ploi peste ogoarele aburinde. Niciodată nu fusesem atît de hămesit de viaţă. Mă bucuram că trăiesc fiindcă o iubeam pe Stefanida. O iubeam atîta, încît uitam, uitam că mă trădasem. Doar noaptea, cîteodată, mă întrebam dacă renunţasem definitiv la ambiţiile mele. Era o întrebare, repede însă alungată de constatarea care îmi da o satisfacţie deplină: că de vreme ce o iubesc atît de mult şi atît de frumos, restul, cel puţin deocamdată, nu mai avea importanţă.

Iată însă că odată cu venirea primăverii Stefanida nu mai era aceeaşi. O simţeam neliniştită, parcă aştepta ceva şi era tristă că acel ceva întîrzie să se întîmple. Dîndu-mi seama că se ascunde de mine, jignit, m-am ferit s-o întreb. De multe ori o surprindeam scrutînd cu priviri nostalgice drumul desfundat de ploile care nu mai conteneau. Şi parcă în nici o altă împrejurare n-o simţeam atît de străină de mine decît în clipele cînd privea cu ochii ei mari şi haotic de neastîmpăraţi şoseaua desfundată de ploi.

Despre trecutul ei nu ştiam nimic. Ea nu mi se destăinuise şi nici eu nu-i cerusem aşa ceva. Cînd o surprindeam privind, nostalgic, şoseaua, gelozia începea să-mi dea tîrcoale, să-mi rînjească precum

o hienă flămîndă. Totuşi nu eram gelos pe ceea ce însemna trecutul ei mort. Eram gelos pe ceea ce presimţeam că stătea să se întîmple.

Şi într-o zi… Mai precis într-o după-amiază de sfîrşit de aprilie. Tunetul se auzea aproape, departe, apoi iarăşi aproape, de parcă o divizie de tancuri defila pe o şosea de sticlă, începuse să plouă mărunt. O ploaie îndîrjită ca un şcolar slab de minte, dar încăpăţînat, care întrista oamenii, animalele, în schimb, simţeam cum circulă o bucurie tainică, egoistă, ancestrală prin măruntaiele pămîntului şi, dimpreună cu seva, în vegetale. Stefanida privea cu ochii ei haotici şi nostalgici cîmpiile bogate în cernoziom, şoseaua desfundată de ploi. Eu o spionam trist şi gelos. Şi în timp ce mă uitam la ea pe furiş, deodată am observat că se metamorfozase, că puţin cîte puţin devine o altă Stefanida. O bucurie de nestăvilit o transfigurase, ochii prinseră să-i strălucească ciudat luminaţi de o bucurie egoistă şi crudă.

Privind-o, am ştiut că aşteptarea ei luase sfîrşit. Neliniştit, dar în acelaşi timp curios din cale afară, m-am dus să privesc afară prin cealaltă fereastră ca să aflu motivul pentru care Stefanida se bucura atît de tare. Am fost de-a dreptul dezamăgit. Două femei, parcă două călugăriţe, înotînd prin noroi, se apropiau de casa Stefanidei. Mergeau prin ploaia măruntă, fără să se grăbească, de parcă nici n-ar fi simţit-o. Dar oare erau călugăriţe? După broboadele cu care îşi acopereau capetele, una verde cu flori maro, cealaltă neagră cu flori roşii, păreau mai curînd ţărănci. în schimb, după îmbrăcăminte, un fel de rase lungi şi largi, păreau a fi călugăriţe. Deşi trecute de prima tinereţe, erau amîndouă frumoase.

Stefanida, radiind de bucurie, alergă în cerdac să le întîmpine. Şi curînd după aceea le-am auzit, pe toate trei, şuşotind în odaia de alături. Şuşotiră timp de aproape o oră, după care călugăriţele plecară. Plecară în ciuda faptului că ploaia se înteţise.

— Erau două maici venite după eleimosină, ţinu să mă informeze Stefanida cînd reveni în odaie.

— Da? Şi le-ai lăsat să plece pe o ploaie ca asta!

— Lor nu le pasă de ploaie. Sînt obişnuite.

Şi deschise o carte, prefăcîndu-se că citeşte.

A doua zi Stefanida dormi pînă aproape de prînz. Cînd se trezi, mi se plînse că o migrenă îndrăcită n-o lăsase să doarmă toată noaptea. Ziua fu monotonă, cu tăceri penibile, dar mai ales enervantă pentru că ploaia măruntă şi deasă reîncepuse deodată cu zorile. Şi iarăşi ploaia nu mai conteni trei zile şi trei nopţi, ca un alt început de diluviu.

În cea de-a patra zi, numai din întîmplare m-am trezit mai devreme ca de obicei, dimineaţa tare cînd abia începeau să mijească zorile. Ploaia stătuse. Cerul era ca o mediterană răsturnată. Am deschis fereastra. Grădina mirosea a clorofilă. Pomii din livadă înfloriţi, îmbibaţi de apă, picurau mimînd clipele timpului veşnic. Ceva mai departe începeau ogoarele, din care nu vedeam decît un peticuţ şi o porţiune din şosea. Am rămas la fereastră să asist la biruinţa deplină a luminii. Şi tot aşteptînd, nerăbdător şi emoţionat miracolul, deodată am auzit huruit de roţi pe şosea. Venea cineva. O clipă nu mi-a trecut prin minte că ar putea fi Stefanida.

Şi totuşi ea era. Stefanida pe care eu o credeam dormind somnul ei greu şi lung din ultimele zile. Era într-o şaretă. Calul mergea în trap mărunt. Hăţurile atîrnau largi pe erupe. Stefanida, gîrbovită, îmbrăcată în negru, părea o bocitoare. Capetele fişiului negru pluteau în bătaia vîntului ca nişte năframe de doliu.

Eram uluit… Eram trist… Eram neliniştit… Aveam sentimentul unui irevocabil şi uluitor deznodămînt. Plîngea sufletul în mine. Mi-am îmbrăcat halatul şi am ieşit în cerdac, s-o întîmpin. Stefanida urcă treptele încet, atît de încet încît părea că, înainte de a face un pas, trebuie să-şi smulgă piciorul dintr-o mîzgă. Cînd mă descoperi, probabil înspăimîntată de ceea ce citi în ochii mei, se dădu, instinctiv, un pas înapoi. Pe urmă, reculegîndu-se, trecu pe lîngă mine fără să-mi adreseze vreun cuvînt.

Cu toate că mă simţeam nemaipomenit de ridicol, am urmat-o în camera ei.

— De unde vii la ora asta, Stefanida?

Stefanida, cumpănindu-se ca beţivii, se prăbuşi într-un fotoliu.

— Din *rai!…* Gata, s-a sfîrşit! murmură ea. Ce bine mi-ar părea dacă m-ai ucide!

— Din rai? am întrebat înfiorîndu-mă de milă, dar în acelaşi timp de bucurie. De milă: înnebunise!… De bucurie: că totuşi Stefanida nu venea de la un alt bărbat.

— Da, din *rai!* Dar tu nu ştii ce înseamnă *rai.*

— Are şi o altă semnificaţie decît aceea dată de biblie?

— Are, de bună seamă. *Raiul* este subterana unde se aduna *cîrdul* din Todireşti, o comună la vreo zece kilometri depărtare. Voiam să spun, subterana unde se adună credincioşii din Todireşti.

— Am auzit că există o sectă ai cărei adepţi se adună în nişte subterane. Dar nu înţeleg ce ai căutat tu acolo. Refuz să cred că tu, o femeie inteligentă, cultivată, ai devenit adepta unei secte atît de… obscurantistă.

— Ba da, am devenit adeptă a acestei secte. Dar nu din convingere. Vezi tu, fraţii şi surorile ce se adună în subterană cred că în Isaia Macovei s-a întrupat arhanghelul Mihail şi îl venerează prosternîndu-se la picioarele lui. Ei coboară în subterană mînaţi de focul unei credinţe puternice, sincere, care le pîrjoleşte sufletele, căutînd acolo, în biserica de sub pămînt, mîntuirea pe care n-o pot găsi în sînul bisericii oficiale, după convingerea lor coruptă şi sub domnia lui Anticrist. Eu însă am coborît acolo din cu totul alte motive. Am coborît fiindcă în mine există şi colcăie o mlaştină de perversitate. Dar ca să înţelegi totul, ar trebui să-ţi povestesc totul.

— Vorbeşte, Stefanida! Te ascult.

Cu palmele pe genunchi, cu ochi ei haotici şi, acum, obosiţi de moarte, fixînd florile tapetului anacronic, Stefanida începu să povestească. Vorbi mai bine de o oră[7]. Cînd, în sfîrşit, tăcu, i-am

---

[7] **Pe nu mai puţin de treizeci de pagini, Silviu Dumbravă, reproducând des- tăinuirile Stefanidei, dădea detalii absolut inutile şi obscene în legătură cu practicile sectei în timpul**

spus:

— Stefanida, vreau să cobor şi eu în subterană.

Încă înainte de a ajunge la capătul spovedaniei sale am ştiut că n-o mai iubesc. Dumnezeule, cum fusese posibil să mă înşel în aşa hal? Nu, mai curînd, cum fusese posibil să mă mistific în aşa hal. Şi doar intuisem adevărata ei fire încă mai înainte de a o cunoaşte propriu-zis. O trădase tulbureala din privirile ei. Tulbureala aceea mi-o dezvăluise pe adevărata Stefanida, aceea care cobora în subterane. O Stefanida însetată de drojdia tare a viciului. De fapt ca şi mine, aşa cum fusesem atunci cînd o cunoscusem. O simţisem bună pereche, simţisem că ea mă complineşte şi că, ciocnind împreună paharele, voi bea drojdia tare cu mai multă plăcere. O intuisem din prima clipă şi totuşi, ulterior, fusese posibilă mistificarea. Prin ce putere drăcească izbutise femeia aceasta să mă facă să văd în ea altceva decît era în realitate? Grav nu era că o văzusem altfel, că o idealizam. Grav era că mă îndrăgostisem, că iubisem cu adevărat, şi pentru prima dată, tocmai o femeie ca ea. Dumnezeule, cum fusese posibil, cum fusese posibil? Cunoscusem femei care ar fi meritat, cu prisosinţă, să mă îndrăgostesc de ele, aşa cum mă îndrăgostisem de Stefanida. Şi cu toate acestea ele trecuseră prin viaţa mea rămînînd de fiecare dată disponibil sufleteşte. Şi nu aveam nici o îndoială că sterilitatea mea sufletească cel puţin asupra unora lăsase tare poate niciodată vindecabile. Fusesem crud şi insensibil cu fiinţe care mă iubiseră sincer şi cărora şi acum le păstrez stimă şi admiraţie pentru însuşirile lor alese, pentru puritatea sentimentelor lor. Regretasem, mişcat de afecţiunea lor sinceră, că nu sînt în stare să le răspund cu aceeaşi afecţiune şi mă dispreţuiam pentru că, fără voia mea, ucideam iluzii şi pîrjoleam suflete pînă de curînd numai dragoste pentru mine.

… Şi iată că la rîndul meu mă simţisem jefuit dintr-odată de un sentiment care, cel puţin atîta vreme cît ar fi dăinuit, în condiţii

---

„slujbelor ce aveau loc în subterane. Le-am supri- mat (n.a.).**

normale, m-ar fi ferit de demonul oare era înăuntrul meu şi pe care l-am numit mereu „adîncurile mocirloase din mine“. Fusesem jefuit fiindcă n-o mai iubeam, dintr-o dată n-o mai iubeam. Nu puteam doar să iubesc o femeie care era asemenea mie, în ceea ce eram „adîncuri mocirloasei Dacă o iubisem, dacă o putusem iubi aceasta se întîmplase numai fiindcă îmi închipuisem că ea purificase, că făcuse să tacă pentru totdeauna ceea ce era cloacă în mine. înainte de a fi iubirea, fusese recunoştinţa: că prin ea devenisem ceea ce aspirasem din totdeauna să fiu, şi nu izbutisem decît sporadic, în anii adolescenţei. Recunoştinţa fusese grăuntele din care germinase pura mea iubire pentru Stefanida, de fapt pentru o femeie care nu exista decît în închipuirea mea, o femeie care nu avea nici un fel de asemănare cu Stefanida reală, cu acea Stefanida care coborîse în subterană numai din perversitate. De aceea, nu femeii pe care o iubisem – care de fapt era o himeră-i-am cerut să mă introducă în subterană, ci Stefanidei pe care abia acum o descoperisem atît de asemenea mie, de vreme ce existau şi la ea adîncuri mocirloase.

Stefanida, privindu-mă stupefiată, întrebă:

— Cum, vrei să cobori şi tu?

— Da, Stefanida!

— Ce să cauţi *acolo,* Silviule? Nu, asta nu!… Numai asta au!…

Şi începu să plîngă şi să se roage s-o vindec, s-o duc departe, într-un alt capăt de ţară, unde nu există *cîrduri şi* nici subterane.

— Eu atîta îţi cer, Stefanida. Să mă introduci acolo. Presupun că cineva trebuie să garanteze pentru mine. Fă-mi hatîrul acesta. După aceea drumurile noastre se vor despărţi.

— Te rog, Silviule, ajută-mă!…

— Totul s-a sfîrşit, Stefanida. Nici nu-ţi poţi da seama cît de străină ai devenit sufletului meu. Te-am iubit fiindcă te-am crezut altfel decît mine. Fără „adîncuri mocirloase”. M-am înşelat. Eşti aidoma mie. Or, dacă eşti la fel ca mine, ce nevoie aş mai avea de tine? în nici un caz nu mi-ai mai putea ajuta, aşa cum mi-ai ajutat atîta vreme cît am crezut că eşti aşa cum nu eşti în realitate.

— Silviule, nu se poate să fie adevărat. Tu mă iubeşti… Eu te iubesc. Ajută-mă, alungă duhul rău.

— Spune-mi, cînd vă mai adunaţi în subterană?

— La noapte, îmi răspunse ea după o lungă ezitare.

— La noapte merg şi eu cu tine.

Şi, plictisit de lacrimile ei, am plecat la mine, lăsînd-o singură să-şi deguste disperarea.

toaptea era umedă şi caldă. Ogoarele miroseau frumos a pămînt reavăn şi a vegetale. Luna se juca de-a v-aţi ascunselea, pitindu-se după fiecare zdreanţă de nor. În toate băltoacele se înecaseră seceri galbene. Cu toate că şoseaua era desfundată de ploi, şareta înainta sprintenă în trapul mărunt al calului. Din cînd în cînd, nerăbdător, îl biciuiam. Căluţul o rupea atunci în galop, nechezînd, probabil de durere. Stefanida, alături de mine, dreaptă şi încremenită ca o statuie privea, absentă, întunericul. îmi era milă de ea. Dar o milă exterioară, străină, fiindcă o simţeam ca pe o fiinţă străină. Parcă aş fi cunoscut-o abia în clipa cînd se urcase lîngă mine în şaretă. Tăcea. Chipul îi era răvăşit, cu trăsături chinuite. Din cînd în cînd vorbea încet, adresîndu-mi-se, dar atît de încet de parcă şi-ar fi vorbit sieşi, repetînd de fiecare dată aceleaşi cuvinte:

— Să ne întoarcem. Mai este timp, încă mai este. Numai tu mă mai poţi salva.

Dar parcă nu mie mi-ar fi vorbit. Nici cuvintele şi nici durerea ei sinceră nu mă impresionau. Pentru mine, acum, Stefanida era o femeie bolnavă – într-un fel ca şi mine bolnavă – pe care n-o puteam ajuta fiindcă n-o mai iubeam.

Cînd ne-am apropiat de Todireşti, satul unde se afla biserica subterană, dintr-o ată, Stefanida se metamorfoză. Ochii începură să-i lucească într-altfel decît de obicei, trupul să-i vibreze ca un sunet, iar nările să-i freamăte ca unui flămînd cînd adulmecă aroma de pîine caldă.

— Mînă mai repede! mă îndemnă ea.

Am biciuit calul care din nou porni în galop.

Intrarăm în sat. După ce trecurăm de primele case, Stefanida îmi ceru să opresc. Coborîrăm. Stefanida, ducînd calul de căpăstru, vîrî şareta într-o curte.

— Trebuie să lăsăm şareta aici, la fratele Vitalie, mă lămuri ea.

Casa dormea parcă strivită sub greutatea întunericului. Nimeni nu ieşi să ne întîmpine. După ce petrecu pe după gîtul calului traista cu ovăz, Stefanida îmi ceru s-o urmez. Fremăta de nerăbdare. Plecarăm mai departe, pe jos. Mergea repede, purtată parcă de un duh rău, dînd de-a dreptul prin băltoace.

Ajunserăm în faţa unei case mai arătoase. Intrarăm în curte.

— Aşteaptă aici pe prispă. Trebuie să vorbesc cu Isaia Macovei. Nimeni nu poate fi primit în *cîrd* fără o prealabilă iniţiere. Trebuie să-l conving să facă excepţie cu tine.

— Du-te!… Du-teL.

Urcă treptele ce duceau pe prispă, apoi bătu în uşă de trei ori, convenţional. Uşa se deschise, mai curînd cineva o crăpă numai puţin.

— Sînt trei drumuri şi o cărare care duc în rai. Cînd am ajuns la uşa raiului, nouă uşi şi nouă lacăte s-au deschis. Şi în mijlocul raiului am văzut un popă-protopop. Cînd vorbeşte porunceşte, cînd citeşte la suflete se gîndeşte.

„Uită-te că au şi un consemn”, m-am mirat eu.

Stefanida dispăru înăuntru. Eu am rămas să aştept. Noaptea era grea de taine ca un uger. O buhă visa pesemne urît fiindcă începu să se vaite prin somn. Din casă nu răzbea niciun zgomot, nu se zărea nici o lumină. Oare acolo, dedesubt, era *raiul?* Aveam s-o aflu curînd. Clipele treceau greu. A trebuit să aştept o jumătate de oră reîntoarcerea Stefanidei.

— Haide, vino! N-a fost de loc uşor să-l conving.

Intrarăm în casă… Beznă… Stefanida mă conducea ţinîndumă de mînă. Mîna Stefanidei era rece. Pătrunserăm într-o încăpere luminată de o singură candelă, agăţată sub o icoană mare ce reprezenta un călugăr cu chipul slab ca de schimnic, cu părul negru

care îi creştea în plete, cu barbă bogată, de asemenea neagră, şi cu ochi mici şi şireţi. O şiretenie rustică, bine disimulată înapoia unei expresii de piozitate poate sinceră, poate ipocrită.

Dintr-un ungher se desprinse o făptură înveşmîntată în negru. Am recunoscut-o imediat. Era una din cele două călugăriţe venite la Stefanida, chipurile, după „eleimosină“. Călugăriţa, privind tabolul cu adoraţie, deodată fu cuprinsă de un tremur şi începu să cînte încetişor:

— Aista-i, aista-i tatăl, îi părintele cel de sus. Este scris că la venirea cea de pe urmă are să vină pe pămînt în chip de om şi are să fie negru şi smolit şi iată că a venit. Iată, iată sfîntul!

Călugăriţa, după ce sfîrşi cîntecul, se îndreptă către ungherul încotro privise tot timpul Stefanida. Dădu deoparte un ţol, apucă un belciug şi ridică o uşă grea de beci. Coborîrăm toţi trei. Altcineva închise deasupra capetelor noastre chepengul. Ne găseam acum într-o încăpere luminată de patru candele, fiecare într-unul din cele patru puncte cardinale, sub nişte cromolitografii ieftine ce reprezentau pe cei patru evanghelişti. În dreapta, imediat lîngă scară, într-un fel de vestiar sui-generis, fuseseră aruncate, la întîmplare, scurte, cojoace, şaluri femeieşti, saboţi. În stînga, o draperie din stambă înflorată ascundea intrarea într-o altă încăpere. De dinapoia perdelei răzbea un murmur confuz de voci.

Călugăriţa dădu în lături draperia. Stefanida iarăşi mă luă de mînă şi mă trase după ea. înaintea noastră se întindea un gang larg de doi metri şi lung de doisprezece. De-a dreapta şi de-a stînga gangului, chilioare înguste şi scunde. La capătul celălalt, acolo unde se termina gangul, spaţiul se lărgea circular; diametrul lui era de trei sau patru metri. Faţă în faţă cu gangul se afla altarul, aidoma cu acela din bisericile de deasupra pămîntului, ca şi acelea cu uşi împărăteşti şi cu dveră.

— Trebuie să mergem să ne închinăm *Tătunului,* îmi şopti Stefanida.

— Să ne închinăm dacă trebuie, am acceptat eu.

Străbătînd gangul, am privit în chilii. La dreapta bărbaţi, la stînga femei. Unii îngenuncheaţi, cu braţele cruce pe piept, alţii prosternaţi ca musulmanii. Se rugau încet sau cîntau, abia auzit, numai pentru ei înşişi.

Călugăriţa care păşea înaintea noastră, ajungînd în faţa altarului, se opri, făcu trei mătănii, apoi cîntă:

— Măntuieşte, Doamne, poporul tău şi binecuvîntează moştenirea ta. Cu biruinţa tătunului nostru arhanghelul Mihail asupra celor potrivnici dăruieşte.

Şi intră în altar mai înainte de a sfîrşi cîntarea. Eu şi Stefanida am urmat-o.

— Trebuie să-i săruţi mîna. Ceilalţi îi sărută ciubotele, îmi şopti ea.

Tătunul era înalt, cărunt, slab, cu pomeţii obrajilor coloraţi în roşu pal. Avea ochii mici, verzi şi răi; barba, de culoarea aramei, o purta tăiată scurt. Era îmbrăcat într-un fel de stihar din pînză albă şi încins cu un brîu de culoare roşie. De culoare roşie era şi orarul pe care fuseseră cusute cruciuliţe albe. Tătunul mă sfredeli cîteva clipe cu privirea ochilor săi şireţi, îmi întinse mîna să i-o sărut, apoi ne făcu semn să plecăm.

Stefanida mă conduse înapoi prin gang, pînă găsirăm două chilii libere, faţă în faţă. Intrarea în chilie era largă, dar spre fund se îngusta. O rogojină pe jos. Pe peretele din fund, iconiţe, cromolitografii ieftine şi o candelă.

Intr-o chilie, o fată începu să cînte:

Văzut-amt Doamne, cămara Ta
Că n-am haină a mă lumina;
Luminează haina sufletului meu
Ca să intru şi eu…

Îngenuncheată ca toată lumea, cu braţele cruce pe piept, fata nu părea să aibă mai mult de şaptesprezece ani. Trupul încă nu i se împlinise. Glasul îi era de copil. Părul îl avea tăiat scurt, la fel ca al Stefanidei, la fel ca al celorlalte femei.

Cînd fata termină de cîntat prima strofă, un bărbat continuă cu cea următoare:

Rugatu-te-a inima mea
Cu osîrdie a-mi judeca
Păcatele-mi nu după dreptate
Ci după marea ta bunătate…

Apoi iarăşi o femeie, din nou un bărbat şi aşa cîntarea trecu din chilie în chilie, mereu, parcă fără sfîrşit. Pe urmă, brusc, se făcu linişte.

Numai în ultima chilie o voce profundă de bas, care nu participase la cîntare, continuă să se roage:

Mărturisi-mă-voi Ţie, Doamne, cu toată inima mea Şi înaintea arhanghelului Mihail voi cînta Ţie,
Că ai auzit toate graiurile gurii mele…

Dar repede conteni şi rugăciunea bătrînului. Tăcerea se aşternu în subterană. Privirile, toate cucernice, se aţintiră asupra altarului. Călugăriţa deschise uşile împărăteşti şi Tătunul păşi înainte, îmbrăcat în odăjdiile lui sacerdotale. În mîna dreaptă ţinea o cruce de lemn, în stînga, o suliţă vopsită în mai multe culori. Ridică deasupra capului crucea, pe urmă binecuvîntă cu ea mulţimea.

Luciditatea a fost una din însuşirile cu care mi-a plăcut totdeauna să mă laud. Nu mi-o pierdusem pînă în clipa aceea în nici o împrejurare. Nu mi-o pierdusem nici acum. Observam totul cu luciditate. Tătunul mi se păru ridicol, împopoţonat cu veşmintele lui ridicole. Ridicolă era suliţa vopsita în mai multe culori, ridicolă crucea de lemn, ostentativ rudimentară spre a sugera simplitatea. Era Tătunul un impostor, iar ca actor un cabotin ordinar.

Şi în clipa aceea, din toate chiliile o cîntare izbucni triumfală:

Iată, iată vine arhanghelul Mihail Cu trîmbiţa cea de apoi Şi ne aşază pe noi, pe păcătoşi;
Şi ne aşază cîrdurile Pe cărare ne aşază în grădina raiului…

Tătunul străbătu gangul binecuvîntînd în dreapta şi în stînga, după care reveni în faţa altarului, aşteptînd să se termine cîntarea.

Ea conteni tot atît de brusc precum începuse. Liniştea care urmă păru stranie, aproape înspăimîntătoare.

Dar mai mult înspăimîntă vocea tunătoare a Tătunului:

— Vai ţie, norod păcătos!… Afundatu-te-ai în noroi adînc şi nu ai de ce te sprijini. Ajuns-ai la adîncurile mării şi năvala valurilor te potopeşte. Răutatea ţi-a covîrşit capul, ca o sarcină grea apasă pe umerii tăi. Puroi de păcate curge din rănile sufletului tău, tu pricina nebuniei tale. Gîrbovitu-teai şi te-ai istovit peste măsură, toată ziua umbli apăsat de întristare. Slăbit şi istovit eşti peste măsură şi inima ta răcneşte foarte de durere. Ajuns-ai ca un om ce nu aude şi n-are răspuns pe buzele sale. Nu-ţi cunoşti fărădelegile şi de multele tale păcate nu-ţi pare rău. Vai vouă, năpîrci veninoase! Iată se apropie plînsul şi scrîşnirea dinţilor. Se apropie ziua înfricoşatei judecăţi. Pînă cînd credeţi că veţi defăima slava Domnului? Pînă cînd credeţi că veţi iubi deşertăciunea şi veţi căuta minciuna? Să ştiţi că Dumnezeu îşi cunoaşte sluga credincioasă şi mă aude cînd strig către dînsul. Pînă cînd credeţi că Dumnezeu va răbda ticăloşia voastră? Am văzut crucea creştinătăţii intrată în pămînt. Amin, amin grăiesc vouă, încă puţin şi nu se va mai vedea. Atunci va fi plîngerea şi scrîşnirea dinţilor. Atunci va fi sfîrşitul. Cutremuraţi-vă şi îngroziţi-vă. Mirele va veni la miezul nopţii şi fericită va fi sluga pe care o va afla priveghind, nevrednic va fi acela pe care o va afla lenevindu-se. Vegheaţi ca somnul păcatului să nu îngreuneze sufletele voastre ca să nu le daţi morţii şi să le încuiaţi în afara împărăţiei. Căci altfel, la ziua înfricoşatei judecăţi vă veţi ruga pămîntului să se deschidă şi să vă înghită, căci mai uşor va fi morţilor. Amin, amin, încă o dată zic vouă: Clipa aceea nu este departe. Eu pentru asta am venit. Băgaţi de seamă că a treia oară n-oi mai învia. Norod păcătos şi nemernic! Mi-e milă de tine şi vreau să-mi vărs sîngele. (Şi începu să se înţepe cu suliţa.) Iată, vreau să-mi vărs sîngele pentru voi şi pentru păcatele întregului

norod8.

Atunci cele două călugăriţe, îngenunchind, începură să se roage de el:

— Fie-ţi milă de tine şi de norod!

— Fie-ţi milă, Tătunule, de norod! repetară credincioşii şi credincioasele, hohotind un plîns isteric.

Atmosfera era încărcată, bolnavă. Bărbaţii îşi sfîşiau cămăşile, se băteau cu pumnii în piept, se zgîriau. Femeile scoteau strigăte stridente sau îşi mărturiseau tare păcatele. Fetişcana de şaptesprezece ani, ieşind din chilia ei, începu să danseze în spaţiul circular din faţa altarului. Ei i se alăturară imediat alte femei. Se ţineau de mînă şi dansau, cînd repede, cînd mai încet, într-o singură direcţie, continuu, ameţitor. Ameţitor pentru mine ca privitor, nu şi pentru ele. Ele se învîrteau privind în gol, parcă în transă, tremurînd şi cîntînd cu voci stridente, tînguitoare ca o litanie sau ca un bocet, şi melodia potolită contrasta izbitor cu dansul care, treptat-treptat, îşi precipita ritmul, devenind frenetic, şi mereu într-o singură direcţie. Dansau, tremurau şi cîntau:

Auzit-am, Doamne, de venirea Ta şi ne-am temut
Că ai venit să judeci lumea;
N-am făcut cum ne-ai poruncit nouă…
Ne rugăm luminează-ne!
Invaţă-ne pre noi îndreptările Tale!
Invaţă-ne prea noi voia Ta!

Făcliile din altar se stinseră. Cineva pe care nu-l puteam vedea le stinsese. Tătunul dispăru. Candelele se stingeau şi ele singure. Dansul însă continua, frenetic, istovitor. Una cîte una, ameţite, femeile se prăbuşeau.

Mi-am pierdut luciditatea. Pe nesimţite, atmosfera halucinantă mă robi şi pe mine. Am întins mîna şi am tras-o la mine în chilie pe

---

[8] Autorul se simte obligat să atragă atenţia cititorilor că predica lui Isaia Macovei era alcătuită în cea mai mare parte din versete parafraze din „Psalmi".

fetişcana de şaptesprezece ani, care învîrtindu-se în hora dementă, cînta:

Iată, iată a ieşit păcatul în lume!

— Iată, iată a ieşit păcatul în lume! am cîntat şi eu cu vocea care îi plăcea atît de mult mamei, cu vocea pentru care mă invidiaseră toţi călugării de la mănăstire.

Dimineaţa, în zori, mi-am luat rămas-bun de la Stefanida ca de la o străină, nepăsător faţă de lacrimile ei care erau ale celeilalte Stefanide, ale aceleia pe care o iubisem şi care, acum, cînd beţia de care fusese cuprinsă în subterană se risipise, se ruga de mine să nu plec, să n-o las singură.

Despărţindu-mă de Stefanida, m-am grăbit să ajung din urmă un grup de pelerini care pleca să se închine în alte „Ierusalirae subpămîntene“. (Aşa numeau ei subteranele).

Acum, cînd şi la mine se risipise beţia, cînd „adîncurile mocirloase” îşi domoliseră vîltorile, entuziasmul nu-mi scăzuse deloc. Un entuziasm care se refuza oricărei explicaţii raţionale. De altfel, nici nu mă interesa o asemenea explicaţie. Dăruindu-mă, fără reticenţe, entuziasmului, i-am urmat pe pelerini. Timp de trei luni de zile am coborît în şase „biserici” subpămîntene şi poate că aş fi continuat încă să-i însoţesc pe pelerini dacă într-o noapte nu s-ar fi întîmplat ceva care mi-a temperat într-o oarecare măsură entuziasmul.

Într-o noapte, în timp ce mă aflam într-o subterană împreună cu alţi pelerini, jandarmii au descoperit subterana, blocînd toate ieşirile. Eu am scăpat. Probabil că teama de scandalul care avea să izbucnească la vestea că Silviu Dumbravă, pînă nu de mult cel mai tînăr şi cel mai colţos deputat din parlamentul ţării a fost arestat în „raiul” celei mai obscurantiste şi mai imorale dintre secte, m-a făcut să risc totul pe o carte. Bazîndu-mă pe forţa misterioasă din mine prin care impuneam semenilor mei, m-am desprins din grupul credincioşilor, adresîndu-mă plutonierului care comanda jandarmii:

— Domnule plutonier, te aştept la primărie.

Plutonierul, care nu se aştepta să găsească printre „tremurici” un „boier”, probabil presupunînd că sînt un poliţist camuflat, luă poziţie de drepţi şi mă lăsă să părăsesc subterana. Cînd s-a dezmeticit – fiindcă s-a dezmeticit ceva mai tîrziutrimiţînd jandarmii să mă aducă înapoi, era prea tîrziu. întunericul nopţii mă înghiţise şi n-au mai izbutit să pună mîna pe mine.

4

Scăpînd ca prin minune de arestare, m-am nimerit la Galaţi. Spun m-am „nimerit” fiindcă în mod normal ar fi trebuit să mă întorc la Bucureşti. Trecuseră acum trei ani-mai exact, trei ani şi jumătate de cînd, abandonînd totul, şi în primul rînd pe mine în ceea ce fusese ambiţia de a dobîndi voinicia *Domnului* – mă sihăstrisem în mănăstire, căutîndu-l pe Dumnezeu. II găsisem şi îl pierdusem în ziua cînd obştea călugărilor îmi propusese să le fiu stareţ. Pe urmă intrase în viaţa mea Stefanida, pe care o iubisem eu cu adevărat, atît de adevărat, încît nu am regretat în acest timp nici că îl pierdusem pe Dumnezeu şi nici că, din cauza ei, renunţasem la ceea ce îmi jurasem să ajung în ziua cînd, fiind copil încă, am asistat la una din faimoasele pledoarii ale *Domnului*. Pe urmă urmase dezmeticirea, coborîrea în „raiul” din Todireşti. Pe urmă, metamorfozarea mea într-un adept al lui Isaia Macovei, dacă nu un adept sincer – eram prea lucid ca să cred că este altceva decît un impostor —în orice caz, un entuziast admirator al spiritului său organizatoric, al şireteniei sale rustice. Pe urmă, descoperirea subteranei de către jandarmi şi salvarea mea aproape incredibilă, în fine, popasul la Galaţi. Sau poate mai exact spus —dacă ţin seama de ce credeam eu atunci – halta de ajustare de la Galaţi.

Trecuseră mai bine de trei ani în care timp nu citisem un ziar, nu ascultasem la radio un singur buletin de ştiri. Nu trăisem, desigur, în toţi aceşti ani în afară de timp, dar sigur trăisem în afara evenimentelor, altele decît acelea ale propriei mele vieţi. Aş zice în afara istoriei dacă n-aş crede că şi viaţa mea face parte din istorie.

Odată ajuns la Galaţi, după ce m-am instalat la hotel, mi-am

cumpărat toate ziarele, acum, pentru prima dată după atîția ani, dornic să mă informez. Lungit în pat, cu maldărul de ziare alături, am început să citesc. Mai exact să parcurg titlurile. Aveam sentimentul că sînt asemenea unui turist hămesit care, intrat într-un mare restaurant, începe prin a studia lista de bucate cu scopul de a se fixa asupra unui meniu cît mai corespunzător apetitului său. Numai că, după ce am parcurs întreaga listă-respectiv după ce am citit toate titlurile— mi-am dat seama că nu mai mi-e foame. Mai mult, am început să mă îndoiesc serios că-mi fusese chiar atît de foame.

Mi-am dat seama cît de puțină foame îmi fusese în clipa cînd dintr-un titlu pe trei coloane ce se lăfăia în prima pagină a unui mare cotidian am putut trage concluzia că gruparea din care făceam parte fuzionase cu un alt partid care, în pragul senilității, avusese neapărată nevoie de o infuzie de tinereţe. O informaţie pe care am înregistrat-o pasiv, la fel ca pe toate celelalte. Nimic din ceea ce luasem la cunoştinţă nu-mi suscitase, în mod deosebit, curiozitatea, de parcă luam cunoştinţă de nişte lucruri petrecute undeva departe, într-o țară din Asia despre a cărei poziție geografică habar nu aveam.

Cînd am fost mic am suferit de malarie. Mă simţeam acum aşa ca după o criză în care timp mama mă îndopase cu chinină. Țin minte că, în timpul crizei, din cauza febrei, îmi vîjîiau urechile continuu. Cînd mi se vorbea auzeam cuvintele de parcă erau învelite în mătăsuri: foşneau. Acum nu-mi vîjîiau urechile, ci spiritul, dar senzaţia era la fel de neplăcută şi, la fel ca după o criză de malarie, îmi era somn. Teribil mai mi-era somn. Ziua aproape că nu ieşeam din camera de hotel. Acolo mi se aducea de mîncare, atunci cînd îmi aminteam că mi se făcuse foame. Trăiam într-o stare de somnolență, care era mai întîi a spiritului şi apoi a trupului. îmi reveneam puțin seara, odată cu întunericul. Atunci părăseam camera de hotei şi ieşeam să mă plimb pe străzi. Hotelul se afla pe strada principală, pe strada Domnească. Cînd părăseam eu hotelul,

pe strada Domnească ieşea şi lumea să se plimbe. Treceam absent şi vacarmul potolit al oraşului acela de provincie îmi ajungea la conştiinţă şi mai atenuat, învăluit în mătase, foşnind ca mătasea. Fiindcă nici măcar pe stradă nu scăpăm de obsesia că-mi vîjîie spiritul. Plimbarea mea cunoştea două itinerare. într-o seară pînă la grădina publică, altă seară pînă în port, în direcţia opusă. Rar se mai întîmpla ca, odată ajuns în stradă, să mă cuprindă brusc un fel de silă de a-mi mai purta paşii pe asfaltul străzii. Atunci mă aşezam la una din mesele scoase în stradă ale braseriei hotelului, comandam ceva de băut şi, cu paharul plin dinainte, priveam mulţimea care trecea prin faţa mea.

Chelnerii mă cunoşteau acum şi nu mă mai priveau cu suspiciune ca la început, cred că din cauză că purtam barbă. Probabil îşi închipuiseră la început că sînt un călugăr plecat din mănăstire după escapade erotice. Bacşişul substanţial pe care îl primiseră avusese darul să risipească suspiciunea înlocuind-o cu acea condescendenţă specifică acestei ciudate categorii de oameni ce alcătuieşte breasla chelnerilor. Priveam mulţimea, ascultam cum îmi vîjîie sufletul şi oamenii ce se perindau prin faţa mea îi vedeam mişcîndu-se ca intr-un fel de ceaţă, la fel ca atunci cînd, copil fiind, mă uitam prin ochelarii ţaţei Frosa, pe care îi folosea doar atunci cînd citea „Veselia". („Veselia", revistă umoristică de pe vremuri, constituia singura şi unica lectură a ţaţei Frosa.) Din cauza ceţii în care îi vedeam pe oameni mişcîndu-se, de cele mai multe ori desigur cu aportul perfid al imaginaţiei, îmi apăreau, mai ales femeile, în costumaţii caraghioase, cîteodată groteşti, din care cauză, dacă totuşi nu m-aş fi cenzurat, ca nu cumva cei de pe la celelalte mese să nu mă creadă nebun, aş fi izbucnit în rîs. Totuşi mă delectam rîzînd interior, în afară nelăsînd să se vadă decît un zîmbet discret, atîta cît era necesar ca ceilalţi, în cazul cînd îl observau, să creadă că zîmbesc unor amintiri plăcute.

Şi timpul continua să curgă. Halta de ajustare se prelungea. Trecu aşa o lună fără să mă pot hotărî să mă întorc la Bucureşti.

Mereu îmi acordasem tot alte scadenţe, fără ca să am pentru aceste succesive amînări vreo justificare cît de cît plauzibilă. Eram însă, faţă de mine însumi, un creditor plin de îngăduinţă, îmi repetam într-una, cu intenţia de a mă convinge, că, deocamdată, nu era încă oportun să reapar în arena politică şi să mă arunc din nou în luptă spre a recîştiga poziţiile pierdute. Dar nu izbuteam să mă conving fiindcă ştiam că încercam doar să mă mistific. Nu era încă oportun? Şi, mă rog, de ce nu era? De ce devenea oportun, să zicem, abia peste o lună sau peste două? Nu, oportun era şi acum. Dar, dacă nu mă puteam hotărî, aceasta se datora altei cauze: *Aşteptam*. Dacă îmi vîjîia spiritul, dacă evenimentele politice pe plan intern sau internaţional nu trezeau în mine decît un interes periferic, aceasta se datora numai şi numai aşteptării. Ce aşteptam însă habar nu aveam. Nu ştiam ce aşteptam, dar nu mă îndoiam că într-o zi aşteptarea avea să ia sfîrşit.

Intre timp, informîndu-mă discret, aflasem că mama murise. Murise fără să mă vadă, poate de inimă rea. O cunoscusem măcar în atîta măsură ca să fiu aproape sigur că, în sinea ei, nu se îndoise o clipă că brusca şi misterioasa mea dispariţie însemna, de fapt, sfîrşitul, fără îndoială tragic, al unicului şi importantului ei fiu, de care ziarele se ocupaseră, în nenumărate rînduri, elogiindu-l.

Aşteptam şi, aşteptînd, ca să mă mistific, fiindcă lăsam timpul să treacă, fiindcă mă prefăceam că-l ignor, deşi, pe de altă parte, eram terorizat de el, îmi ziceam:

„în definitiv, n-au intrat zilele în sac!“ în oraş nu mă cunoştea nimeni. Pe de altă parte, nici nu-mi era teamă că aş putea fi recunoscut eventual de cineva din oraşul meu natal, venit cu treburi la Galaţi. Mai întîi, fiindcă de cînd îmi luasem bacalaureatul nu mai călcasem pe acolo, iar în al doilea rînd fiindcă în noua mea înfăţişare, cu barbă şi părul mare, aşa cum poartă unii tineri din zilele noastre, eram de nerecunoscut. De altfel, nici nu mi-ar fi dăunat. în definitiv, mă găseam într-o situaţie de provizorat. Un provizorat care urma să ia sfîrşit în ziua cînd aveam să reiau lupta,

exact de acolo de unde o lăsasem.

Şi, într-adevăr, într-o zi, provizoratul a luat sfîrşit. Numai că şi de data asta altfel decît mă aşteptasem.

Într-o noapte mă întorceam din portul pustiu la ora aceea. Mă plimbasem de-a lungul cheiului, suspectat de grăniceri, care probabil vedeau în mine un virtual contrabandist. Trecusem prin faţa unor taverne şi cabarete, nu mai mari, nu altfel decît acelea din oraşul meu natal. Mă urmăriseră pînă departe cacofoniile sonore ale orchestrei dinăuntru, fără ca totuşi să fiu ispitit să intru. Şi cacofoniile acelea sonore erau învelite în mătase, şi ele foşneau la urechea mea ca mătasea, ca mătasea sunaseră cuvintele unei profesioniste invitîndu-mă să-mi petrec noaptea cu ea. Şi tavernele, şi cabaretele, şi profesionista îmi amintiră de adolescenţa mea cînd în localuri asemănătoare mă simţisem la mine acasă.

Pe strada Portului, întortocheată şi în pantă, mirosea a sfoară de Manila, mirosea a coloniale, mirosea şi a bordel fiindcă erau pe aproape cîteva. În lumina galbenă a felinarelor prăfuite, strada pustie la ora aceea părea ireală, părea mai curînd un peisaj pictat de un artist care obişnuieşte să se drogheze. Un gardian, rezemat cu spatele de un burlan de tuci, căsca a somn şi a plictiseală. Cînd am ajuns în dreptul său, instinctiv luă poziţia de drepţi ducînd două degete la cozorocul şepcii. Pesemne şi lui îi impusesem prin prestanţă. Gestul gardianului îmi aminti cum scăpasem în subterană atunci cînd jandarmii pătrunseseră în ea. Amintirea îmi făcu plăcere şi îmi aduse pe buze un zîmbet care stărui cîtva timp.

Intr-o grădină de vară, o voce de femeie cînta următorul refren:

Ah, aman, aman

Vei fi mare sultan!

Grădina de vară era la cîţiva paşi, pe o stradă paralelă, şi purta numele de „Grădina Paradis”.

Mă aflam de o lună de zile în oraş. în plimbările mele de noctambul, cînd paşii mă aduseseră în port, de fiecare dată cînd trecusem prin locul acesta auzisem cîte un cuplet de la grădina

aceea de vară. Şi cu toate acestea niciodată nu avusesem curiozitatea să mă abat din drum. Iată însă că în seara aceasta m-am abătut să beau un coniac. Dintr-o dată mi-a venit pofta să beau un coniac. Mai adineaori trecusem prin faţa atîtor cîrciumi şi nu simţisem o asemenea dorinţă. (De altfel, un coniac bun nu puteam bea decît la braseria hotelului, cel mai select local din oraş.) A fost o simplă întîmplare? Nu, a fost mîna destinului, a fost voinţa lui Dumnezeu.

Cîţiva ştrengari priveau printre spărturile gardului înalt şi dat cu var „revista”. La intrare, un afiş cam decolorat anunţa pe amatori că „Popularul actor din capitală Mitică Cojan” juca „împreună cu trupa” revista de mare succes „Cu sare şi piper”.

Pe scena rudimentară, cu un unic şi jalnic decor, „artiştii”, trei la număr, doi bărbaţi şi o femeie, se străduiau, cu eforturi penibile, să amuze un public, de altfel, foarte puţin pretenţios. Actriţa era costumată în cadînă, unul dintre actori purta un fel de uniformă de general turc, iar celălalt, ca îmbrăcăminte, nu se deosebea prin nimic de moş Hussein, limonagiul din anii copilăriei mele.

Cei doi actori erau cu desăvîrşire lipsiţi de talent. în schimb, actriţa avea destul, poate chiar mai mult decît majoritatea vedetelor lansate de „Cărăbuş” şi „Alhambra”. Oricît de puţin pretenţios era publicul-şi eu care mă născusem şi crescusem într-un oraş de port ştiam că nu era—, sigur că ar fi părăsit de mult grădina dacă actriţa cu talentul ei nu ar fi salvat jalnicul şi penibilul spectacol revuistic.

Am găsit o masă liberă chiar în apropierea scenei. De acolo o puteam vedea bine. Era aproape frumoasă. Şi ar fi fost cu adevărat frumoasă dacă n-ar fi fost chiar atît de slabă. Din cauza obrajilor supţi, pometii păreau excesiv de proeminenţi, iar strălucirea ochilor, adînciţi în orbitele meşteşugit fardate, dădeau chipului nu ştiu ce fel de frumuseţe aproximativă care suscita curiozitate. Frumuseţea aproximativă, dar interesantă, era proprie şi trupului. De fapt, trupul înalt, slab, cu şolduri prea mici nu ar fi trebuit să pară nici măcar aproximativ frumos. Cu toate acestea era, imposibil de explicat în ce fel şi de ce.

O priveam şi eram vag trist. Poate îmi părea rău că, avînd totuşi atîta talent, naufragiase pe scena mizerabilă a unei mizerabile grădini de vară provinciale.

Cînta refrenul şi-şi legăna şoldurile ca baiaderele. Tare îmi era milă de ea, de trupul ei obosit şi fără îndoială bolnav, care ar fi preferat probabil să se odihnească.

Şi deodată am retrăit vedenia, minunea. Treaz şi uluitor de lucid. Vedenia cu îngerii coborîţi din cer să scalde în apele lacului trupul femeii neînsufleţite din cimitir. Am retrăit visul şi, atunci cînd şi ultima imagine s-a estompat, am continuat să aud muzica serafică a îngerilor. Pentru a doua oară trăisem, treaz, visul. Prima dată, interpretînd visul ca un semn de sus, mă sihăstrisem la mănăstire să caut mîntuirea sufletului în rugăciuni şi în practici mistice. Dar acum, cînd pentru a doua oară îl visam, ce avea să se întîmple cu mine? Mă aflam, oare, din nou la o răscruce de drumuri?

Şi atunci în loc de răspuns, am simţit în mine un fel de euforică satisfacţie care parcă îmi topi sufletul. Fără voia mea am închis ochii, în timp ce buzele mele au început să murmure, încet, numai pentru mine:

Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că pentru multă bunătatea ta şi pentru îndelungă răbdarea ta, tu nu te-ai mîniat pe mine leneşul şi păcătosul, nici nu m-ai pierdut cu fărădelegile mele, ci ai făcut uitare de asemeni după obicei…

Am continuat rugăciunea pînă la sfîrşit. (Multe rugăciuni mai învăţasem la mănăstire. Cred că nici călugării bătrîni, din tinereţea lor în mănăstire, nu cunoşteau atîtea pe dinafară.) Cînd am terminat-o, am deschis ochii. Acum ştiam că, dacă pentru a doua oară trăisem vedenia, însemna că Dumnezeu nu mă părăsise. De aceea mă rugasem lui adineaori: Să-i mulţumesc. Acum totul mi se limpezise, totul. Visul-vedenie fusese un semn de sus, pentru a doua oară un semn de sus. Mă aflam, fără îndoială mă aflam din nou la o răscruce de drumuri. Aceasta era cauza mereu prelungitei

halte de ajustare. Aceasta era explicaţia lipsei mele de interes pentru evenimentele care treceau pe lîngă mine, fără să mă atingă. De aceea îmi simţisem sufletul vîjîind ca în timpul unei crize de malarie. Fiindcă, de fapt, chiar fusesem în criză. Dar acum ea luase sfîrşit. Acum ştiam ce am de făcut. Acum, abia acum mi se limpezise scopul, acum abia vedeam drumul pe care Dumnezeu hotărîse să merg. Mi se limpezise abia acum, dar îl purtasem în mine, fără să ştiu, demult, poate din noaptea cînd coborîsem pentru prima dată în subterana din Todireşti şi cînd l-am auzit pe „TătunuF spunînd: „Vreau să-mi vărs sîngele pentru voi şi pentru păcatele întregului norod“, iar credincioşii săi, inclusiv Stefanida, plîngînd isteric, se rugau de el: „Fie-ţi milă de tine şi de norod, Tătunule!“. Mi se limpezise abia acum, abia acum înţelegeam entuziasmul meu de atunci, care nu avea nici o legătură cu adîncurile mocirloase din mine, entuziasm care, înhăţîndu-mi sufletul, nu voise să-i mai dea drumul nici după cumpăna grea prin oare trecusem, cînd numai ca prin minune scăpasem să nu fiu arestat. Ca prin minune? Nu fusese chiar o minune. Scăpasem atunci de arestare fiindcă Dumnezeu mă predestinase unei misiuni pe care urma să mi-o încredinţeze mai tîrziu. Şi iată că acel „mai tîrziu“ devenise prezent. Iată că Dumnezeu, făcîndu-mă să retrăiesc pentru a doua oară visul-vedenie, îmi arătase misiunea pe care mi-o încredinţa. Pentru a putea îndeplini această misiune ceea ce numisem eu „haltă de ajustare" se prelungise atîta. Fusese voinţa lui Dumnezeu să ajung la Galaţi, fusese voinţa lui Dumnezeu să rămîn aici, fiindcă aici, doar aici, în oraşul acesta juca actriţa împreună cu care orînduise Dumnezeu să ne ostenim întru slava lui.

Mă uitam la ea, numai la ea şi deodată am ştiut ceea ce nu observasem imediat, poate din cauza emoţiei pe care o resimţisem în timp ce *retrăisem* visul-vedenie, poate după aceea, din cauza acelei euforice satisfacţii care îmi legănase sufletul, constatînd că Dumnezeu nu-şi întorsese faţa de la mine. Anume, că actriţa de pe scenă semăna uimitor cu pămînteană pe care îngerii coborîseră din

ceruri să-i scalde trupul neînsufleţit, ca s-o învie. Descoperirea aceasta mă emoţiona în aşa măsură, în aşa măsură sufletul meu însetat de Dumnezeire simţi nevoia să-i mulţumească, încît din nou am închis ochii şi din nou am început să mă rog.

Cînd am redeschis ochii, actriţa dispăruse de pe scenă. Rămăseseră cei doi cabotini să amuze publicul cu glume care frizau scabrosul. Am chemat chelnerul şi am achitat consumaţia: două coniacuri. Am străbătut grădina şi am ieşit pe o portiţă care dădea într-o curte îngustă, pe unde se putea ajunge în spatele scenei şi unde se afla şi cabina de machiat a actorilor. O scăriţă rudimentară de numai patra trepte, pline de noroi uscat, te urca pînă acolo. Uşa era dată de perete. Actriţa stătea pe un scaun, cu umerii gîrboviţi, obosită din cale afară. O gîrbovise oboseala, dar şi tuşea violentă, adîncă, de parcă se ascunsese, ca să tuşească, într-o tobă. Cînd tuşea conteni, scuipă într-un colţ un proiectil carminat de flegmă. După aceea oftă şi începu să se dezbrace. Şi abia în clipa aceea mă descoperi.

Sub fardul bogat, mînia îi îmbujoră, realmente, obrajii:

— Dar bine, domnule, nu ţi-e ruşine?

Ruşine? De ce să-mi fie ruşine? Doar nu venisem acolo ca să asist, martor neştiut, la ceea ce am numi astăzi o demonstraţie de „striptease“. Atunci cînd descoperisem asemănarea extraordinară dintre actriţă şi pămînteană din vedenie, pe care îngerii înviaseră stropind-o cu picături de apă din lacul de sidef mi se relevase, ca într-o străfulgerare, ce urma să făptuiesc din voinţa lui Dumnezeu. Şi fiindcă eram convins că nu sînt altceva decît instrumentul lui, o clipă nu m-am îndoit că voi reuşi în *lucrarea* – ca să folosesc un termen din cărţile de cult —pe care mi-o încredinţase şi pe care trebuia s-o îndeplinesc, străduindu-mă cu osîrdie aşa cum trebuie săvîrşit cu osîrdie tot ce izvorăşte din voinţa lui.

Am urcat cele patru trepte şi, luînd de pe speteaza unui scaun fulgarinul, i l-am întins spunîndu-i:

— Grăbeşte-te! Tu nu ai ce căuta aici. Nu asta este lumea ta.

Urmează-mă, şi eu îţi voi oferi ceea ce nici un alt om nu-ţi poate oferi: *împlinirea ta,* adevărata împlinire. Eşti o mare actriţă şi nu aceasta este scena pe care o meriţi, sărmana de tine!

— Îmi oferi un angajament? mă întrebă ea, şi ochii obosiţi străluciră.

— Îţi ofer un angajament pe care s-ar grăbi să-l accepte orice actriţă adevărată, dar persecutată de noroc. Grăbeşte-te numai. Trebuie să plecăm mai înainte de a părăsi scena vreunul din cabotinii tăi colegi. Hai!

Şi ea, ca fascinată, începu să se grăbească, îmbujorată sub fardul gros de data asta de o autentică emoţie. Mă credea, desigur, impresar, credea, desigur, că şansa, marea şansă, care o ocolise de cînd se urcase pentru prima dată pe scenă, îi ieşise în întîmpinare.

— Grăbeşte-te! Şi în gînd… Maică a îngerilor!

Şi tot în gînd am început să cînt irmosul lui Macarie, învăţat încă de pe cînd eram de o şchioapă, de la mama care, la mănăstire, fusese cea mai bună cîntăreaţă din strană:

Strein lucru este maicilor fecioria
Strein lucru fecioarelor naşterea;
Dar întru tine, *Maica a îngerilor*,
Amîndouă s-au zămislit.

Aşa am cîntat, în gînd, înlocuind din text, în mod deliberat, cuvintele „maica lui Dumnezeu” cu expresia „maică a îngerilor”. Am cîntat în gînd, dar de auzit, tot în gînd, nu pe mine m-am auzit, ci pe mama, care probabil rămăsese măcar intr-atîta călugăriţă, ca să regrete pînă la moarte că naşterea nu fusese şi pentru ea străină aşa cum este străina fecioarelor. Altfel, de ce mama, care fără îndoială mă iubise mult, păstrase în sufletul ei multă disponibilitate.

— Grăbeşte-te, Maică a îngerilor! am îndemnat-o din nou în gînd.

Şi se grăbi. Am plecat împreună. Am dus-o la hotel. Dimineaţa am părăsit oraşul cu primul tren. La Bărboşi am luat un altul. Acela care avea să ne ducă înspre ţinutul dinspre răsăritul ţării.

Maica îngerilor încă nu ştia nimic. încă era convinsă că sînt un impresar bun, generos, şi genial de vreme ce o descoperisem.

… Dar în definitiv, ce altceva eram? Din punctul ei de vedere nu eram şi nu puteam fi decît un impresar. E drept, un impresar care îi oferea un rol extraordinar. Un asemenea rol nici un alt impresar nu-i putea oferi. Dar ca să mă fac înţeles, ca să nu mă creadă nebun, ca s-o *conving*, trebuia să folosesc terminologia ce putea fi înţeleasă de ea. în nici un caz nu trebuia să-i vorbesc de vedenie, de extraordinara ei asemănare cu pămînteană din miraculoasa vedenie, în nici un caz nu trebuia să-i dezvălui adevărul: că pe amîndoi Dumnezeu ne predestinase să lucrăm întru slava lui.

Frămîntat de asemenea gînduri, uitasem de actriţa care dormea un somn adînc, odihnitor, atît de necesar trupului ei obosit de nopţile nedormite, de boala care era în ea, incurabilă, neobosită în rîvna ei absurdă şi nemiloasă de a-i măcina plămînii. Dormea încrezătoare în mine, şi poate visa, desigur visa, o scenă imensă, o sală imensă, ticsită de public, un public exigent, cult, care o asculta, degustînd cu rafinament emoţiile estetice pe care ea, dăruindu-se rolului, le oferea tuturora cu o nobilă generozitate.

Increzîndu-se în mine, continuînd să mă considere impresarul providenţial şi generos, nu-mi pusese nici o întrebare, nu-mi ceruse nici un fel de explicaţie. Adormise convinsă că trenul la care reţinusem o cabină în vagonul de dormit o ducea spre acel oraş unde, aşa cum eu o asigurasem, o aştepta – în sfîrşit! – gloria adevărată.

Trebuia însă s-o trezesc, acum, ca să ia cunoştinţă de rolul pe care i-l rezervasem. Deşi eram convins că va accepta – de vreme ce amîndoi eram predestinaţi să lucrăm împreună întru slava lui Dumnezeu – totuşi doream s-o aud din gura ei.

Dormea Maica îngerilor. Dormea legănată în cuşeta ei, aproape ca într-un leagăn. Dormea şi visa gloria. Ce altceva ar fi visat de vreme ce zîmbea atît de frumos? Dacă ar fi fost o fetiţă şi ar fi zîmbit aşa în

somn, sigur ar fi însemnat că visa îngeri. Dar era o femeie la treizeci de ani, o actriţă ratată, la treizeci de ani, şi dacă zîmbea fericită, era fiindcă visa gloria. Nici un alt vis n-ar fi putut-o face atît de fericită. Şi totuşi… un alt vis, da, nu era exclus să viseze şi un alt vis. Doar un *singur alt vis* mai putea să viseze. Unul în care se visa sănătoasă, cu plămînii puternici, ca doi bureţi viguroşi de carne şi sînge. Obrajii, acum fără fard, îi erau îmbujoraţi de emoţia visului, dar fără îndoială şi din cauza febrei care o mistuia, încet şi continuu, pe dinăuntru.

I-am pus uşor mîna pe umărul gol şi s-a trezit imediat de parcă nu dormise, ci doar se prefăcuse.

— Ce s-a întîmplat?

— Ascultă, Maica îngerilor, a venit timpul să afli adevărul.

— De ce îmi spui aşa?

— Vezi, tocmai asta vreau să-ţi explic: de ce îţi spun Maica îngerilor. Trebuie să mă asculţi însă cu multă atenţie. Tu! Şi am accentuat pe acest ultim cuvînt.

Dar ea nu înţelese.

— Bineînţeles că *eu.* Doar în afară de mine şi de tine nu mai se află nimeni în cabină.

— Nu m-ai înţeles. îţi cer să mă asculţi tu, aceea adevărată, aceea nealterată de viaţă, aceea care s-a pitit undeva în tine fiindcă împrejurările vieţii tale de pînă acum n-au lăsat-o să se manifeste, aceea pe care tu mai întîi ai ignorat-o şi apoi ai sfîrşit prin a o uita. Caut-o bine, dezgroap-o din tine, adică dezgroapă-te din tine, din zgura marasmului anilor de pînă acum, ascultă-mă şi încearcă să înţelegi cu partea cea nealterată din tine. Ai să poţi?

Ea dădu din cap că da, dar foarte nesigur. Eu însă aveam încredere în puterea mea de convingere şi, mai presus de ea, în ajutorul celui de sus, care nu se putea să n-o lumineze, ca să înţeleagă că într-adevăr îi ofeream ceea ce îşi dorea.

… Şi am început să-i vorbesc, să-i explic. în definitiv, ce fusese ea pînă în clipa cînd o întîlnisem? Aproape o epavă. Visase ca atîtea

altele: roluri celebre, care au făcut faima atîtor mari actriţe, săli arhipline, uragane de aplauze, chemări nenumărate la rampă, amanţi nenumăraţi, pe scurt glorie şi bogăţie. Ce realizase din toate acestea? Nimic!… în loc să urce coborîse mereu, coborîse pînă la scena din grădina de vară provincială, în tovărăşia a doi cabotini lipsiţi cu desăvîrşire de talent. Coborîse mereu şi avea să coboare şi mai mult dacă va refuza *angajamentul* pe care intenţionam să i-l ofer. Pe urmă, nici nu trebuia să uite că este bolnavă. Nu trebuia să uite de gîngăniile nevăzute şi neobosite din plămîni. Din cauza lor, într-o zi nu va mai putea urca nici măcar pe o scenă mizerabilă ca aceea din grădina de vară. S-a gîndit ea ce o aşteaptă într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat? în cel mai fericit caz, un pat mizerabil de spital. Sau, dacă nu-i va lipsi curajul, un glonte în tîmplă sau cîteva picături de otravă.

… Şi totuşi, este o mare actriţă. însă nu o actriţă a scenei. Destinul refuzîndu-i cu îndîrjire gloria de la lumina rampei, îi rezervase o altă glorie, mult mai mare, o glorie cu totul neobişnuită, pentru care ar invidia-o pînă şi actriţa cea mai celebră. Dar ca să aibă parte de o asemenea glorie, este necesar *să devină Maica îngerilor*. Acesta era rolul, unicul, pe care numai ea era în stare să-l joace, nu cu talentul, ci cu geniul ce dormita în ea şi nu aştepta decît prilejul ca să se manifeste în superba lui plenitudine.

Iată gloria! Să joace rolul pe care i-l ofeream: Maica îngerilor. Satisfacţiile pe care le va avea nu era în stare nici măcar să le bănuiască. Căci ce poate însemna entuziasmul unei săli de spectacol pe lîngă veneraţia viitorilor noştri credincioşi, pe lîngă privirile lor idolatre, luminate de nădejdea tulburătoare că mîntuirea nu le poate veni decît prin ea, Maica îngerilor, care, din dragoste pentru ei, părăsind grădinile azurate ale raiului ceresc coborîse pe pămînt ca să-i scape de sub tirania păcatului. Ce puteau fi aplauzele frenetice decît nişte penibile manifestaţii de simpatie pe lîngă acest prinos de laudă şi mulţumire: *Bucură-te, stăpînă, ceea ce eşti crin cu dulce miros, care umpli de bună mireasmă pe cei credincioşi, tămîia cea cu bun miros şi*

mirosul cel cu bun preţ!

Aceasta era gloria pe care i-o ofeream. Şi va putea ea să refuze? Să refuze pentru ca, întorcîndu-se la baraca de scînduri, intitulată pompos scenă, să continue cabotinajul, alături de tovarăşii ei, la fel de nenorociţi ca şi ea?

Întrebarea sună blînd, cum blînde îmi erau privirile în care îi învăluiam trupul bolnav şi trudit.

Maica îngerilor mă privea nedumerită, tulburată, parcă puţin speriată. Nu înţelesese nimic din tot ceea ce-i spusesem, de parcă i-aş fi vorbit într-o altă limbă, sau ca şi cînd între noi ar fi fost un perete gros de sticlă prin care nu puteau pătrunde sunetele, dar care îi permitea să vadă doar mişcarea buzelor mele. Totuşi, de vreme ce părea puţin speriată însemna că ceva înţelesese. Nu semnificaţia cuvintelor, ci sensul lor ascuns, primejdia pe care o bănuia înapoia lor, presentimentul că voiam s-o împing pe drumul prăpăstios şi plin de primejdii al aventurii, eu, un om necunoscut şi straniu, apărut pe neaşteptate din întunericul nopţii în viaţa ei bolnavă şi chinuită.

Hotărît, îi era frică, o înspăimînta propunerea mea. Dar în ciuda spaimelor şi a presentimentului primejdiei era dispusă să mă urmeze, de teamă să nu mă piardă. Ei da, cunoşteam semnificaţia exactă a privirilor ei. Nu era singura femeie care mă privea astfel. Toate femeile ce trecuseră prin viaţa mea mă priviseră la fel. Nimic nu urîsem la ele decît felul acesta de a mă privi, care însemna abandonare. Nu înţelesese nimic din ceea ce îi spusesem, avea presentimentul primejdiei posibile şi cu toate acestea se abandona voinţei mele.

— Dacă tu crezi că aş putea fi Maica îngerilor…

— Bineînţeles că da. Este unicul tău rol, unica ta şansă de a te realiza.

Curînd după aceea, istovită de truda din trupul bolnav, de spaime şi de nelinişti, adormi.

Eu am rămas treaz să-mi degust triumful. Maica îngerilor nu

mai era o ficţiune. Curînd avea să devină o realitate. Dumnezeu o voise, Dumnezeu hotărîse să fie aşa. Şi eu, şi ea trebuia să ne supunem voinţei sale, întru slava Lui, slujindu-L cu credinţă şi fără teamă de consecinţe. Fiindcă lucrarea aceasta pe care ne-o cerea El nu era lipsită de primejdii. Ştiam. Isaia Macovei, *Tătunul*, fusese arestat. înaintea lui alţi asemenea „profeţi" păţiseră la fel. Şi eu doar ambiţionam ca biserica pe care voiam s-o întemeiez să atragă în subterane toate mulţimile de deasupra pămîntului. Primejdia deci avea să fie mult mai mare pentru noi. Dar nu-mi era teamă. Dumnezeu avea să ne apere de vreme ce el hotărîse totul. Sau, dacă El va hotărî să cădem pînă la urmă în mîna jandarmilor, ei bine, facă-se voia sa. Cînd fusesem mic şi cînd mama îmi citea patimile sfîntului mucenic Sadoc, oare nu-mi păruse rău că mă născusem atît de tîrziu, cînd creştinii nu mai erau persecutaţi, ca şi eu, mărturisindu-mi credinţa în Hristos, să primesc, după cumplite suplicii, cununa de martir? Era posibil ca într-o zi să am de suferit pentru credinţa mea. Dar parcă numai copil fiind îmi dorisem aceasta? Oare numai o dată, la mănăstire, cînd realizam comuniunea cu Dumnezeu, îmi dorisem, drept recunoştinţă, să-i mulţumesc suferind pentru el?

Maica îngerilor! în realitate, cugetarea divină. Cîndva, propriii ei fii, îngerii, demiurgii lumii o coborîseră în materie.

De atunci, ea, cugetarea divină, a trecut din trup în trup, pînă s-a întrupat în acela pe care îl avea în prezent. Eu eram Ilieprofetul. Mă întrupasem dinadins ca s-o eliberez din cătuşele materiei şi s-o redau Ierusalimului celui ceresc. Dar mai înainte de a se întîmpla lucrul acesta, trebuia să-i învăţăm pe oameni ce trebuie să facă spre a se mîntui.

Aceasta era doctrina bisericii pe care urma s-o întemeiez. Nu eram original. Era, de fapt, doctrina unei secte din primele veacuri creştine. Dar nu asta avea importanţă. Important era: *Strigaţi către Dumnezeu toţi locuitorii pămîntului! Cîntaţi slavă numelui său! Aduceţi-I Lui slavă şi laudă!* Aceasta era important. Acesta era scopul.

Dar, ca oamenii să-i dea cinstirea ce i se cuvine, ca biserica pe care o voi întemeia să cîştige prozeliţi, cît mai mulţi prozeliţi, trebuia să aibă o doctrină accesibilă înţelegerii lor. Căci eu, cît timp mă numărasem printre adepţii *Tătunului,* avusesem prilejul să studiez şi să înţeleg psihologia acelora care coborau în subterane. De aceea, eram convins că doctrina bisericii mele va atrage un număr şi mai mare de credincioşi, spre lauda lui Dumnezeu şi spre satisfacţia mea în ceea ce eram carne şi sînge. Acum totul se limpezise în mine ca o bucată de cer spălat de ploaie, primăvara. Bucata de suflet din mine, care de fapt mă reprezenta pe mine în ceea ce eram cu adevărat, autentic, mă voise puternic. Mă voise aşa încă din anii adolescenţei, cînd îmi jurasem să devin puternic la fel ca *Domnul*. Şi nu fusese un jurămînt van. Toată perioada vieţii mele, pînă în preziua fugii mele la mănăstire, o dovedea cu prisosinţă. În anii aceia îmi spusesem, şi nu o singură dată, să mint, să înşel, să mă prefac, să-mi vînd conştiinţa, într-un cuvînt să nu mă dau înapoi de la nimic, dar să fiu puternic. Să mă urască oamenii, să mă dispreţuiască, să tremure de frica mea, dar să fiu puternic. Eram înzestrat cu toate calităţile şi defectele absolut necesare şi fructul acesta, dulcele fruct al puterii, mi se cuvenea. Acesta fusese idealul către care tinsesem, care mă încălzise în creştetul capului, ca un soare. Jalnic ideal, acum, abia acum înţelegeam, şi mă cutremuram, în definitiv, ce satisfacţie îmi putea oferi?

„Să zicem – mi-am vorbit – că m-aş întoarce la Bucureşti. Să zicem că reapariţia mea, după o dispariţie misterioasă —în legătură cu care fuseseră făcute desigur o mulţime de presupuneri, care mai de care mai senzaţională –, putea constitui o trambulină ideală pentru o nouă şi rapidă ascensiune. Să zicem că puteam dobîndi, în scurt timp, o mare avere. (Dovedisem că eram în stare cît îmi exercitasem mandatul de deputat.) Să zicem că într-o zi ajungeam ministru sau să zicem că ajungeam titularul unei catedre universitare. Nimic nu mi se pare imposibil fiindcă simt în mine forţa de a realiza tot ceea ce îmi doresc. Ei şi? Ani de zile acesta mi-a

fost idealul. Dar acum soarele acesta care mă încălzea s-a stins. Deşărtăciunea deşertăciunilor!”

Aşa am vorbit cu mine însumi. Fiindcă soarele meu se stinsese şi, aşa stins, se rotea pe un cer care se afla tot în mine, un soare rece, jalnic şi penibil de ridicol. Acea parte din sufletul meu, care de fapt eram eu cel adevărat şi de care ascultasem în toate împrejurările hotărîtoare din viaţa mea, tînjea după altceva, de fapt tînjea după ceea ce tînjise întotdeauna: să-l iubesc pe Dumnezeu, să-i slujesc lui. Şi iată, ceea ce îmi dorisem cel mai mult era pe punctul de a se realiza. Maica îngerilor… Ilie Profetul!… Noi doi vom face să coboare în subterane mulţimile. Vom aprinde în sufletele lor rugurile credinţei ca să preamărească slava lui Dumnezeu.

Aceasta era misiunea pentru care Dumnezeu, în nemărginita sa bunătate, mă alesese pe mine nevrednicul său rob, care în atîtea rînduri mă îndepărtasem de el, cu toate că în ceea ce sînt eu cu adevărat niciodată nu mi-am dorit altceva mai fierbinte decît să-i slujesc lui. Dar de acum încolo nimic nu mă mai putea abate de la adevărata mea chemare, pe care-în sfîrşit! —o descoperisem. Nimic nu mă va abate şi numi voi precupeţi în nici un fel rîvna, fiindcă aceasta va fi spre lauda lui Dumnezeu. Şi cu cît mai mulţi voi fi aceia care vor coborî în subterane să-l proslăvească pe Dumnezeu, cu atît mai mare avea să fie şi răsplata noastră.

Maica îngerilor dormea legănată în cuşeta ei ca într-un leagăn. Visa, iarăşi visa. Iarăşi visa frumos fiindcă zîmbea. Poate se visa Maica îngerilor? Eu la rîndul meu, visam treaz.

Mă vedeam străbătînd satele îndemnîndu-le să coboare în subterane, vestind venirea timpurilor prezise de apocalips. Pe dinaintea ochilor, imagini incoerente scînteiau pentru o clipă, gonite apoi de altele, în urechi îmi răsunau, ca o simfonie barbară, stanţe de rugăciune, cîntece, plînsete, scrîşnete.

Intr-un tîrziu şi pe nesimţite somnul m-a înscutecat şi pe mine.

Peste ţinutul dinspre partea de răsărit a ţării plutea duh de apocalips. Se ivise Ilie-profetul să vestească norodului plinirea

vremurilor de apoi. îmbrăcat în haine de schimnic, însoţit de „maica celor fără de trupuri”, străbăteam satele, îndemnînd norodul să coboare în subteranele „bisericii adevărate” pe care venisem s-o întemeiez. Din zi în zi, „credinţa cea nouă” cîştiga teren. încercările autorităţilor bisericeşti de a o stăvili se dovedeau ineficace. Trăind o viaţă fără de nădejde, săraci, fără pămînt, jecmăniţi, terorizaţi de autoritatea constituită, bolnavi de pelagră şi de alte boli, analfabeţi şi bigoţi, mulţi căutau un crîmpei de nădejde în biserica de sub pămînt, convinşi că trăiesc „vremurile de apoi”. Şi cum să nu creadă dacă recunoşteau semnele descrise în Apocalips? Oare zăngănitul armelor nu înspăimînta văzduhul prevestind clipa apropiată cînd popoarele aveau să se ridice unele împotriva altora să se sfîşie ca fiarele? Oare cutremurul nu dărîmase oraşe şi mările scăpate din albia lor nu potopise ţinuturi întregi? Oare soarele nu începuse să-şi piardă strălucirea şi să se întunece în aşa măsură încît copiii, la şcoală, îl putuseră privi printrun ciob afumat? Oare luna nu era în fiecare noapte roşie ca sîngele şi înconjurată de un brîu luminos, semn neîndoios de războaie? Oare toate acestea nu erau semne prevestitoare, aşa cum scria în cartea sfîntă că avea să se întîmple la ziua cea de apoi? Dar cel mai neîndoios semn despre plinirea vremurilor de apoi era apariţia lui Ilie-profetul care străbătea satele însoţit de o femeie cu obrajii supţi şi priviri de schimnică, în trupul căreia sălăşluia „maica celor fără de trupuri”.

Un duh de pocăinţă pusese stăpînire pe sufletele multora. Bisericile subpămîntene deveneau neîncăpătoare pentru numărul mare al acelora atraşi de făgăduinţa mîntuirii adevărate.

Răsunau bisericile subpămîntene de cîntările de slavă ale credincioşilor.

Lăudaţi, slugi, pe Domnul! Lăudaţi numele Domnului!

Fie numele Domnului binecuvîntat de acum şi pînă în veac! De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, lăudat fie numele Domnului!

Înalt este Domnul peste toate popoarele şi slava lui e mai presus de ceruri!

În bisericile de deasupra pămîntului, stanţele psalmului acesta îl citesc doar ţîrcovnicii la strană. în „biserica adevărată“ de sub pămînt, ele erau cîntate în cor de toţi credincioşii. Şi în timp ce cîntau, în ochii lor, care străluceau de lumină, lumina credinței din sufletul lor, eu citeam adorația. Misiunea pe care Dumnezeu mi-o încredințase, îndeplinindu-mi-o cu osîrdie neprecupeţită, rezultatele erau pe măsura speranţelor pe care mi le făcusem. Şi cu cît numărul credincioşilor creştea, cu atît şi răsplata noastră era mai mare. Cîndva, în naivitatea mea, îmi dorisem să ajung puternic asemenea *Domnului.* Dar, oare, există o mai mare satisfacţie pentru cineva care a rîvnit suprema putere decît sa fie, aici pe pămînt, venerat asemenea sfinţilor? Nu, o mai mare satisfacţie nici că poate să existe. Şi eu o gustam. O gustam, şi cu cît o gustam mai mult, cu cît mă lăsam mai mult îmbătat de ea, cu atît mai mult îi simțeam nevoia. Eram ca morfinomanul care simte din ce în ce mai des nevoia să se înțepe. Tulburătoare mai era această altfel de putere! Să vezi oameni prosternaţi la picioarele tale, sorbindu-te din ochi cu priviri idolatre, mistuiţi pe dinăuntru de un incendiu pe care tu l-ai aprins în ei, tu, prin simpla ta prezenţă, prin cuvintele tale? Era atît de tulburătoare această satisfacţie de a te şti venerat, încît, mereu nepotolit, recurgeam, pentru a mi-o provoca, la unele procedee pentru care undeva în sinea mea mă dispreţuiam, şi în momentele de căință îl rugam pe Dumnezeu să mă ierte. De pildă —şi aici îl imitam pe Isaia Macovei— la un moment dat, Maica îngerilor aducea o cruce din altar, o cruce înaltă, cît mine de înaltă, eu, întinzînd braţele în gestul crucificatului, strigam:

— Aduceţi piroane să mă răstignesc pentru păcatele lumii! Cînd auzeau că vreau să-mi vărs sîngele pentru ei, îmi înlănțuiau genunchii şi, plîngînd, se rugau de mine să nu-i las singuri şi neajutoraţi.

— Fie-ţi milă, învăţătorule, de noi şi nu ne lăsa singuri!

Şi atunci eu mă înduplecam, renunţam să mă răstignesc.

Cît se mai bucurau!… Cum se mai repezeau să-mi sărute

veşmintele, mîinile!… Cum mai plîngeau de bucurie!… Dansau de bucurie. Cîntau de bucurie. Se îmbrăţişau de bucurie.

Ei da, aveam, cu prisosinţă, ceea ce îmi dorisem, poate chiar mai mult decît îmi dorisem[9]. Dar şi Maica îngerilor avea ceea ce îşi dorise şi ceea ce îi făgăduisem: succesul, pe acea altfel de scenă, cu acei altfel de spectatori. O plămădisem, prin voinţa lui Dumnezeu, mai întîi ca făptură ipotetică, între cutele creierului meu, pe urmă-după semnul de sus: visul-vedenie-întrupată în fiinţa actriţei. Fără mine, Maica îngerilor n-ar fi existat. Eu fusesem creatorul, demiurgul ei. Şi ea devenise Maica îngerilor nu jucîndu-şi rolul, ci trăind, identificîndu-se cu el. Parcă murise actriţa şi reînviase imediat în ipostaza de Maică a îngerilor. Nu aveam alături de mine o păpuşă care asculta orbeşte de voinţa mea, ci o colaboratoare inteligentă, energică şi uimitor de inventivă atunci cînd era vorba de luat iniţiative în materie de organizare, cult şi discipline.

Ea, care rîvnise aplauze, avea acum mai mult decît atît. Pentru că însemnau mai mult decît aplauze privirile idolatre ale mulţimiii, trupurile prosternate la picioarele ei, cutremurate de fiori şi spasme, buzele fierbinţi ce-i sărutau genunchii, glasurile pioase ce intonau imnuri de slavă în cinstea ei:

Către Maica îngerilor acum cu osîrdie să alergăm Noi păcătoşii şi smeriţii:

Să cădem cu pocăinţă strigînd:

Stăpînă, ajută-ne, milostivindu-te spre noi! Sîrguieşte-te că pierim de mulţimea păcatelor!

Aceste altfel de aplauze îi intraseră în sînge, nu se mai putea

---

[9] După părerea autorului, cele relatate de Silviu Dumbravă prin rândurile de mai sus dau cheia înţelegerii psihologiei deviate a acestuia. Silviu Dumbravă s-a hotărât să devină un nou „Tătunul“, ridicându-şi un întreg eşafodaj de argumente, şi raţionale, şi absurde – de exemplu identificarea actriţei în pământeană înviată de îngerii din visul-vedenie – fiindcă numai procedând astfel cele trei tendinţe contradictorii ale firii sale – fundamentale – pu- teau să coexiste, şi nu separat, ci întrepătrunzându-se într-un tot: bigotismul religios, setea de putere şi ceea ce înţelege el prin „adâncurile mocirloase*[4]. (Bineînţeles nu trebuie să se creadă că, luând această hotărâre, era conştient de motivele care au stat la bază.)

lipsi de ele. Şi pentru că nu se putea lipsi, nu voia să se lase înfrîntă de boală. Aplauzele acestea dădeau trupului forţe de nebănuit. Şi era explicabil de vreme ce trecerile ei prin subterane însemnau adevărate triumfuri.

Dar eu ştiam că într-o zi voinţa ei va fî totuşi înfrîntă de boală. Ştiam şi nu de puţine ori mă gîndeam cu nelinişte la ziua aceea. Ce aveam să mă fac atunci? Va trebui să plămădesc o altă maică a îngerilor sau ceva asemănător. Mistificîndu-mă însă, îmi spuneam că Dumnezeu, care o alesese prin mine, îi va da putere să reziste. Ca s-o menajez, căutam s-o conving să-şi îngăduie perioade mai lungi de odihnă în vreuna din cele cîteva ascunzători sigure pe care le aveam. Dar nu izbuteam s-o conving. Zilele de repaus erau puţine. Deliciile odihnei de care organismul ei bolnav avea atîta nevoie n-o făceau să uite mulţimile din subteran. Nu putea renunţa la subterane aşa cum nu putea renunţa o actriţă la scenă.

… Şi din nou începeam să colindăm satele din ţinutul acela de ţară. Totdeauna cu jandarmii pe urmele noastre, dar totdeauna cu un avans faţă de ei. Adepţii noştri ne ocroteau, ne adăposteau, ne ascundeau, ne avertizau la timpul oportun. Şi erau mulţi. Primejdia era mare, dar noi o sfidam. în ciuda faptului că nu eram singuri, că erau atîţia care vegheau la securitatea noastră, săpînd galerii de refugiu, în ciuda faptului că aveam prin sate gazde care ne adăposteau, nu ne făceam iluzii în privinţa sfîrşitului. într-o zi, jandarmii, care erau mereu pe urmele noastre, hăituindu-ne de luni de zile, vor izbuti să ne aresteze. Cu toate acestea nu mai puteam da înapoi. Maica îngerilor avea nevoie de *aplauzele* ei, iar eu pe de o parte nu-l puteam trăda pe Dumnezeu, iar pe de alta nu mă puteam trăda nici pe mine. Deseori, noaptea mai ales, chinuit de istovitoare insomnii, trăiam, anticipîndu-l, sfîrşitul.

Ce subiect gras pentru gazete! Ilie-profetul, care adusese atîta tulburare în satele din capătul acela de ţară, faimosul eretic din pricina căruia ministrul cultelor fusese interpelat în termeni vehemenţi de către un reprezentant al opoziţiei era – senzaţia

senzaţiilor! – fostul deputat Silviu Dumbravă. Mă vedeam în boxă, alături de Maica îngerilor, anticipam fazele procesului, condamnarea, cu alte cuvinte compromiterea mea totală şi definitivă. Dar cu aceeaşi luciditate recunoşteam că riscul era compensat cu prisosinţă de marea, de inegalabila satisfacţie de a şti că, dacă îmi este dat să sufăr, voi suferi pentru slava lui Dumnezeu. Şi apoi, aşa cum Maica îngerilor avea nevoie de *aplauzele* ei, la fel aveam şi eu nevoie de veneraţia credincioşilor.

Slujba luase sfîrşit curînd după miezul nopţii, mai devreme decît de obicei, fiindcă Maica îngerilor se simţise obosită ca niciodată. în subterană, credincioşii se purificau de păcat prin păcat. în altar, ea se odihnea într-un jilţ. Era istovită. Răsuflarea îi era scurtă şi şuierătoare. Cu ochii pe jumătate închişi, privea crucea —pe care eu, cu o jumătate de oră mai devreme voisem să fiu crucificat pentru păcatele credincioşilor şi renunţasem numai la rugăminţile lor —şi ochii ei, atît cît lăsau pleoapele să fie văzuţi, erau trişti şi plini de regrete. La rîndul meu, mă simțeam obosit, dar mai supărătoare decît oboseala era neliniştea. De fapt, ceea ce simțeam se putea numi mai degrabă presentimentul unei primejdii iminente. Mă cuprinse frica. O frică laşă, cum n-o mai simțisem încă niciodată, ce mă făcea să transpir. O transpiraţie rea abundentă, pe care o simțeam izvorînd din creştetul capului şi alunecînd înspre tîmple în şuvoaie capricioase şi multe.

Frica, născută din presentimentul primejdiei iminente, mă îndemna să părăsim cît mai repede subterana. De altfel, era şi timpul. Nu ne rămînea timp de odihnă, acasă la unul din „fraţi“, decît două ore, fiindcă dimineaţa, încă înainte de a se lumina, trebuia să fim departe de satul unde în cursul nopţii avusese loc o „slujbă a bucuriei”.

— Să mergem! Te vei odihni acasă la fratele Axinte.

— Sînt tare, tare obosită!

Şi Maica îngerilor zîmbi ruşinată de atîta slăbiciune.

I-am ajutat să se ridice. Sprijinind-o, am păşit în gangul secret

care ducea afară din subterană. Gangul era lung şi întortocheat, dinadins pentru ca, în caz de primejdie, urmărirea să nu fie uşoară.

La început, aerul rece îi făcu bine, o învioră. Curînd însă, istovirea de mai înainte puse din nou stăpînire pe ea. Mai făcu puţini paşi şi se prăbuşi la picioarele mele. Aplecîndu-mă s-o ridic, am scăpat lumînarea, care se stinse. în gang fu acum întuneric negru. Maica îngerilor gemea şi tuşea cavernos. Sprijinindu-i capul pe genunchii mei, am scăpărat un chibrit. La flacăra mică a lemnişorului, privind-o, am înțeles că acesta era sfîrşitul. Cu ochii închişi, cu obrajii cadaverici, cu braţele cruce pe piept, Maica îngerilor murea. Printre buzele uşor întredeschise, un firicel de sînge spumos i se prelingea spre bărbie.

Am privit-o pînă cînd flacăra îmi fripse degetele. Am căutat pe jos lumînarea, am găsit-o şi am aprins-o. Nu mai încăpea nici o îndoială. Maica îngerilor murea! O clipă m-am gîndit să mă întorc în subterană ca să chem în ajutor pe una din cele două „surori” care ne ajuta la slujbă, dar m-am răzgîndit La ce bun femeile acelea, care credau în ea ca într-o fiinţă în care sălăşluiau puteri dumnezeieşti, să fie martore la sfîrşitul ei atît de pămîntesc? Nu, ele nu trebuiau să afle cum s-a petrecut din viaţă Maica celor fără de trupuri. Nimeni nu trebuia să afle. După ce trupul care agoniza în braţele mele nu va mai fi decît tină neînsufleţită, aveam să-l îngrop undeva într-un loc numai de mine ştiut, ca nimeni să nu afle cum ea, Maica îngerilor, nu fusese cruţată de propriul ei fiu îngerul morţii. Apoi, aveam să spun primului meu închinător întîlnit în cale:

— Vesteşte fraţilor şi surorilor că îngerii şi-au dus Maica în ceruri, purtînd-o pe aripile lor de sidef.

Un ultim scîncet, un ultim oftat, un ultim spasm, şi Maica îngerilor începu călătoria în lumea umbrelor. M-am aplecat şi am sărutat-o pe frunte. în clipa aceea am auzit paşi prin galerie. Mi-am scos haina şi am acoperit-o peste faţă în aşa fel încît acela care venea să creadă că Maica îngerilor dormea cu capul pe genunchii mei.

— Fugiţi repede, jandarmii sînt în subterană, mă anunţară cele

două „surori”, fără să se oprească din goană.

Am rămas, cîteva clipe, ca paralizat. Jandarmii erau în subterană, şi din moment în moment galeria secretă putea fi descoperită. Dacă nu voiam să fiu prins, trebuia să fug neîntîrziat. Pe capul meu şi pe capul Maicii îngerilor fuseseră puse premii mari. Răzbeau, vag, pînă la mine, ţipetele femeilor, tropăiturile bocancilor jandarmilor, zgomotul sec al loviturilor date cu patul carabinelor.

Potopit de frică, am ridicat în braţe trupul neînsufleţit şi am pornit-o, grăbit, spre ieşire, spre libertate. Dar tocmai fiindcă nu eram în stare să alung frica, nu puteam fugi pe cît de repede voiam şi pe cît s-ar fi putut. Am pierdut astfel o mulţime de timp preţios. Totuşi am izbutit să străbat trei sferturi din coridor. începusem să cred că voi izbuti să scap. Dar deodată am auzit înapoia mea, şi nu tare departe, tropăituri de bocanci. Am înţeles că jandarmii descoperiseră gangul secret. Dacă n-aş fi purtat pe braţe trupul neînsufleţit al Maicii îngerilor, care atîrna greu de parcă ar fi fost de plumb, în cîteva minute puteam fi afară. Dar mă încăpăţînam să-l salvez şi pe el. Am început, pe cît îmi stătea în putinţă, să alerg. N-am apucat să fac decît vreo cîţiva paşi şi am auzit în spatele meu somaţia legală. Am înţeles, abia acum, că lumina lumînării mă trădase. Am stins-o şi, făcînd un salt, am izbutit să ajung acolo unde coridorul tocmai cotea la stînga, tocmai în clipa cînd un glonte îmi fluieră pe la ureche.

Dîndu-mi seama că, dacă nu voiam să cad în mîinile jandarmilor, trebuia să mă descotorosesc de cadavrul Maicii îngerilor, l-am lăsat uşurel la pămînt şi am început să alerg, în cîteva clipe am fost afară, într-o livadă din spatele unei case. Mi-am adunat forţele şi am rupt-o la fugă. Dar n-am făcut nici douăzeci de paşi şi am auzit din nou somaţia. Eram pierdut? Nu încă. Dacă izbuteam să ajung pînă la gardul de nuiele din fundul livezii, eram salvat. Dincolo era un drumeag şi acolo aştepta o căruţă ca să ne ducă la gazda care ar fi trebuit să ne adăpostească pentru noaptea aceea. Pînă acolo nu mai aveam de parcurs decît maximum

cincisprezece metri. Alergînd în zigzag, dinadins ca urmăritorul meu să nu poată trage în mine, am izbutit să ajung pînă la gardul de nuiele. Sprijinindu-mă în palme, am făcut un salt şi gata… m-am crezut salvat. Dar tocmai cînd trupul meu descria prin aer arcul săriturii, glontele jandarmului mă atinse.

… Şi am căzut dincolo de gard, ca un pachet de carne, cu faţa în sus. O clipă, dar numai o clipă, ochii percepură traiectoria unei stele ce începuse să alunece lent pe cerul puzderie de aştri şi cu o lună mare ce lumina ca ziua, apoi întunericul negru mă învălui din toate părţile.

6

Ce s-a întîmplat după aceea cu mine am aflat mai tîrziu. Mai exact, am aflat abia după mulţi ani. Am aflat de la alţii, fiindcă eu, în aceşti douăzeci de ani, am fost ca şi mort.

Glontele jandarmului nu m-a omorît. M-a rănit grav mai întîi în umăr, apoi, prin ricoşeu, la cap. Fratele Axinte care aştepta cu căruţa dincolo de gard —aşa cum fusese înţelegerea – m-a salvat şi, în goana cailor, m-a pus la adăpost, acasă la el.

Am zăcut între viaţă şi moarte cinci luni de zile. Pe urma, încet, încet mi-am revenit. M-am însănătoşit. Că m-am însănătoşit e un fel de a spune. M-am însănătoşit în sensul că am putut părăsi aşternutul, că am putut merge, că mi-am redobîndit forţele fizice. Mintea însă mi-a rămas bolnavă. Nu-mi aminteam nimic din ceea ce se întîmplase, nu-mi aminteam nici cum mă cheamă, habar nu aveam cine eram în realitate şi ce fusesem mai înainte. Dacă mi se vorbea rar şi, mai ales, dacă cel care vorbea cu mine repeta cuvintele, înţelegeam. Cu eforturi, folosind un limbaj rudimentar, puteam, la rîndul meu, comunica cu semenii mei. Dar atît.

În satul Făget mi se spunea Prostul. Un nenorocit prost la cap care, într-o noapte, se aciuase la casa lui Axinte. Era versiunea pe care o lansase chiar fratele Axinte, versiune pe care cei care nu făceau parte dintre adepţii „bisericii adevărate“ o crezură.

Pentru mine, fratele Axinte era stăpînul şi, în ciuda „prostiei“

mele, instinctiv, eram măcar în atîta măsură conştient ca să-mi dau seama că trebuie să devin o slugă de nădejde. Şi se pare că am izbutit. în cei aproape douăzeci de ani cît a dăinuit noaptea din mine, muncind mi-am plătit cu prisosinţă mîncarea pe care el mi-o dădea. Eram, într-adevăr, *prost* aşa cum mă considera întreg satul, dar cînd era vorba de treabă, puţini îmi luau înainte. Deprinsesem muncile cîmpului şi le executam cu atîta spor, încît oamenii îl invidiau pe Axinte pentru norocul pe care îl avusese de a mă aciua tocmai la casa lui.

Aşa au trecut anii… Şi într-o zi, noaptea a fugit din mine. Cine sau, mai exact, ce anume a alungat-o nu ştiu. Ştiu doar atît: că într-o primăvară, în timp ce aram, mi-am regăsit conştiinţa. Am ştiut dintr-odată cine sînt şi tare m-am mai mirat descoperindu-mă în postura de plugar. Am ştiut cine sînt şi mi-am amintit tot ceea ce se întîmplase cu mine pînă în clipa cînd glontele jandarmului mă prăbuşise de partea cealaltă a gardului, în schimb nu-mi aminteam absolut nimic din ceea ce a urmat după aceea. Era clar, nu murisem, aşa cum avusesem o secundă conştiinţa cînd încă mai zburam prin aer peste gardul viu. Scăpasem cu viaţă, dar după aceea? în viaţa mea nu pusesem mîna pe coarnele plugului şi iată că acum aram şi, fără îndoială, tot cîmpul lucrat, pe care îl vedeam în dreapta mea era, după toate probabilităţile, opera mîinilor mele. Cîteva minute constatarea aceasta îmi dădu o asemenea satisfacţie, încît n-am mai fost preocupat să dezleg misterul în care era învăluită existenţa, pe care abia mi-o descoperisem. Mă încînta mai ales dibăcia cu care mă pricepeam să întorc plugul cînd ajungeam la capătul ogorului. Vasăzică, dobîndisem între timp – Dumnezeu ştia ce reprezenta în ani timpul acela – unele deprinderi noi, uluitoare, care îmi făceau mare plăcere. Ştiam să ar, probabil mă pricepeam să secer, să treier, cu alte cuvinte probabil mă pricepeam la toate muncile cîmpului. O clipă m-a străfulgerat bănuiala că totuşi murisem şi renăscusem într-o altă viaţă, păstrînd, intacte, toate amintirile din prima mea existenţă. Eram, în această a doua a mea existenţă, un ţăran care îşi

avea ogorul său, pe care mi-l lucram singur. Mi-am descoperit mîinile mari, cu palmele late, bătătorite, cu unghiile neîngrijite, braţele vînjoase cum nu le avusesem, cămaşa murdară şi plină de transpiraţie, pantalonii soldăţeşti şi peticiţi. Simţindu-mi capul acoperit, am dus mîna şi am luat, s-o privesc, pălăria. O pălărie cu borurile pleoştite, decolorată, cu panglica slinoasă. Eram, fără îndoială, un ţăran, în această a doua a mea existenţă. Dar de ce lucram de unul singur? Nu aveam nevastă, feciori, nu aveam pe nimeni care să. mă ajute? Sau poate că femeia mea rămăsese acasă să pregătească mîncarea şi, la ora prînzului, aveam s-o văd venind cu de-ale gurii? M-am uitat la soare şi, după umbra pe care o făcea, am înțeles că mai trebuia să aştept vreo două ore pînă cînd să-mi cunosc nevasta, în cazul cînd aveam una. Am încercat să mi-o închipui, dar n-am izbutit. De fapt, curiozitatea mea s-a risipit, am uitat de ea, fiindcă în mine s-a stîrnit o alta, luîndu-i locul: care îmi era oare numele în noua mea existenţă? în cealaltă, îmi aminteam, mă numisem Silviu Dumbravă. Dar acum? „Cum naiba m-oi fi numind oare?“, m-am întrebat, de fapt mai mult amuzat. Şi imediat, absolut fără nici o legătură, am început să declam:

S-a abătut pe şesuri un stol greoi de pluguri Ce sfîşiară cîmpul în lung şi-n lat, lihnite.

Iar peste carnea vie trecură tăvăluguri,

Şi cheaguri mari de humă se mărunteau, strivite.

În piept cu-o rană neagră zăcea lungit pămîntul,

Mîncat de ciori şi singur, fără un pai ori floare:

Doar cerul milostivnic şi fratele său vîntul II mai spălau cu ploaie şi-l oblojeau cu soare.

Potopit de o mare emoţie, inima începu să-mi bată atît de puternic încît aveam iluzia că îi aud bătăile. Versurile, pe care le declamasem ca la conservator, aparţineau, eram sigur, poetului V. Voiculescu. Dar în acest caz, ce fel de ţăran eram eu de vreme ce ştiam pe dinafară versuri dintr-o poezie cultă. „Pesemne sînt un ţăran autodidact”, mi-am zis, bucurîndu-mă că găsisem explicaţia.

Dar imediat: „Neputinţa raţiunii speculative, astfel precum Kant a demonstrat-o, nu este poate, în fond, decît neputinţa unei inteligenţe aservite anumitor necesităţi ale vieţii corporale şi exercitate asupra unei materii pe care a trebuit s-o dezorganizăm pentru satisfacerea nevoilor noastre”.

Cine a spus asta? Bergson, în *Matiere et Memoire.* Iată, eram un ţăran care citisem pe Bergson şi care eram în stare să reproduc, din memorie, pasaje din operele sale. Şi din nou: „Cunoaşterea noastră este în parte necesară, în parte, voluntară. Ca şi în alte lucruri, aşa şi în aceasta, cunoaşterea noastră are o mare asemănare cu vederea noastră, ea nu este nici cu totul necesară, nici cu totul voluntară. Dacă cunoaşterea noastră ar fi în întregime necesară, atunci nu numai că cunoaşterea tuturor oamenilor ar fi identică, dar fiecare om ar cunoaşte tot ce se poate cunoaşte; şi dacă ar fi numai voluntară, unii oameni care o consideră şi o preţuiesc atît de puţin ar avea foarte puţină cunoaştere sau deloc”. Asta a spus-o John Locke în *Eseu asupra intelectului omenesc.* Nu greu, imposibil de crezut că eram un ţăran autodidact. Aceasta a fost concluzia la care am ajuns şi imediat m-am simţit bîntuit de o mare părere de rău că totuşi nu eram un ţăran, fie chiar un autodidact. Dar dacă nu eram un ţăran, cine eram? Cum se explica faptul că, fără a fi ţăran, în ciuda faptului că dobîndisem deprinderi de ţăran şi vieţuiam fără îndoială ca un ţăran, şi încă dintre cei săraci, dacă nu făceam abstracţie de îmbrăcăminte, cu toate acestea gîndeam ca un intelectual, eram posesorul unei zestre spirituale specifice unui intelectual? Şi iată că o bănuială începu să încolţească din draniţa neliniştii ce nu mă părăsea: Nu cumva eram totuşi ţăran în această a doua a mea existenţă, dar păstrasem sufletul din prima viaţă? Cu alte cuvinte, nu cumva eram un *hibrid?*

Caii se opriră singuri să se odihnească. Unul murg, celălalt şarg. Şargul trăgea puţin piciorul stîng din spate. Strănuta tot timpul şi mai mult decît murgul era nervos din cauza muştelor. Din cînd în cînd întorcea capul şi se uita la mine cu nişte priviri indignate. Parcă

mă mustra că nu făceam ceva ca să-l scap de înțepăturile muştelor. Şargul mă cunoştea. Mă cunoştea şi murgul. Numai eu nu. Eu îi descoperisem mai adineaori, cînd mă descoperisem în noua mea existență. Erau ai mei? Nu ştiam. Cîte nu ştiam despre mine. Nu ştiam dacă ogorul pe care îl aram era al meu, nu ştiam dacă satul care se vedea înapoia unui şir de plopi era satul în care locuiam, nu ştiam cum arată casa mea, în cazul cînd aveam una, nu ştiam încotro s-o apuc atunci cînd va fi să las lucrul. În schimb, îmi aminteam toată viața mea pînă în clipa cînd murisem, împuşcat de jandarmi, îmi aminteam mai ales că fusesem, cîndva, venerat asemenea sfinților lui Dumnezeu. Cum de era posibil lucrul acesta nu-mi puteam explica, şi fiindcă eram singur nimeni nu mă putea lămuri.

Dar în minutele ce urmară n-am mai fost singur. Dintr-o vîlcea am văzut venind spre mine un om care ținea în mînă o botă. Un om scund, rotofei, încălțat cu nişte cizme de cauciuc venea agale, cu un mers apăsat de parcă de fiecare dată cînd punea piciorul pe pămînt voia să se convingă dacă acesta era suficient de solid să-i susțină greutatea.

L-am recunoscut de departe, dar n-am vrut, mai precis nu am putut să-l recunosc decît atunci cînd l-am avut la un pas de mine.

— Pace ție, frate Axinte! l-am salutat cu salutul sectei, totuşi nițeluş cam nesigur.

Reziduurile îndoielii se risipiră cînd l-am văzut căzînd în genunchi şi apucîndu-mi mîna ca să mi-o sărute.

— Slavă Domnului Dumnezeu, Profetule, că s-a risipit negura ce-ți învăluia duhul!

— Cît timp, frate Axinte, m-a învăluit negura?

— Păi, să cam fie douăzeci de ani, Profetule.

— Povesteşte-mi, frate Axinte!

Şi mi-a povestit totul. Am aflat că atunci, deşi m-a crezut mort, n-a vrut să mă lase jandarmilor. M-a urcat în căruță cu gîndul să mă îngroape mai tîrziu, şi pe ascuns. Abia cînd a ajuns acasă şi-a dat

seama că încă „mai suflam44, că încă nu murisem. Buna lui, doftoroaia satului, mi-a oblojit rănile cu nişte alifii meşterite din buruieni cunoscute de ea, şi pînă la urmă izbuti să mi le vindece. Din păcate, nu fusese în stare să-mi vindece şi „duhul". Rămăsesem de pe urma bolii cu o meteahnă mai rea decît toate cîte există. îmi pierdusem ţinerea de minte de nu mai ştiam nici măcar cum mă cheamă. Văzîndu-mă mai nevolnic decît un prunc, m-a oprit la el. Oamenilor din sat le-a spus că mă aciuasem într-o noapte la casa lui şi că m-a oprit să-l slugăresc fiindcă tot era singur de cînd îi murise nevasta. Oamenii l-au crezut mai ales că au văzut cît de „prost" sînt. Şeful de post din sat mă luase la întrebări, dar, văzînd că nu scoate nimic de la mine, mă lăsase în pace. De altfel, nu supăram pe nimeni. Eram blînd „ca boul" şi cu spor la muncă. Aşa trecuseră douăzeci de ani pînă cînd Domnul Dumnezeu se milostivise alungînd negura din duhul meu.

— … Şi fraţii ceilalţi ce fac, frate Axinte?

Fratele Axinte oftă şi clătină capul a părere de rău.

— Cei mai mulţi s-au ticăloşit, Profetule. Ehei, douăzeci de ani aceştia care au trecut au fost lungi cît zece veacuri. S-a schimbat lumea cum dumitale nici nu-ţi dă prin minte. Trăim, Profetule, vremurile cele de apoi, vremea lui Anticrist.

— Povesteşte, frate Axinte!

Şi iarăşi începu să vorbească. Ceea ce aflam acum, cu toate că nu se referea la persoana mea, m-a uluit nu în mai mică măsură. Cu ani în urmă, cînd mă împuşcase jandarmul, războiul începuse de doi ani. Cel puţin în ceea ce mă privea, pe atunci habar nu aveam cum se va sfîrşi. De altfel, nici nu mă interesa. Aflam abia acum în ce fel se sfîrşise, aflam ce însemnaseră mai ales anii de după august ’44. Şi am înţeles de ce numise vremea pe care o trăiam domnia lui Anticrist.

Şi mai ales, am înţeles întrebarea lui de la sfîrşit, care îmi sună în urechi, ca un fel de strigăt de ajutor fără nădejde:

— Oare ne mai poţi ajuta, Profetule?

— Nu-ţi pierde credinţa, frate Axinte. Eu de aceea am venit în lume, ca să lupt împotriva lui Anticrist, spre slava lui Dumnezeu. Chemarea mea nu a luat încă sfîrşit. Voi face să reînvie bisericile cele de sub pămînt. Vor deveni din nou neîncăpătoare, aşa cum neîncăpătoare au fost cu ani în urmă. Voi face să coboare în ele toate satele, voi face ca să se pustiască toate bisericile eretice de deasupra pămîntului, spre slava Dumnezeului celui adevărat.

— Dumneata, Profetule, nu-i cunoşti pe comunişti. Cu ăştia nu te poţi pune. Nici n-ai să apuci să începi bine, bine propovăduirea şi au să te înhaţe. Mult s-au mai schimbat vremurile!

— Totuşi, frate Axinte, cineva trebuie să lupte împotriva lui Anticrist.

Fratele Axinte m-a mai găzduit încă patruzeci şi opt de ore. Pe urmă l-am părăsit, noaptea.

— În curînd te voi vesti unde şi cînd va avea loc prima „slujbă a bucuriei”, i-am făgăduit.

Dar nu mi-am putut ţine făgăduiala. Nu i-am mai dat vestea pe care o aştepta fiindcă nu s-a mai ţinut nici o „slujbă a bucuriei” în nici una din subteranele pe care le cunoşteam şi care între timp se surpaseră sau fuseseră astupate.

Părăsindu-l pe fratele Axinte, am plecat să colind satele, intr-un fel de călătorie care, în terminologia bisericească oficială, se numeşte canonică. Pornisem în această călătorie pentru a mă convinge cu propriii mei ochi care era situaţia adevărată, cu alte cuvinte spre a verifica în ce măsură pesimismul fratelui Axinte era sau nu justificat.

În multe sate din partea aceea de ţară avusesem adepţi în care mă puteam încrede. Mai ales multe adepte – „surori” – deoarece, fiind război, satele aproape se goliseră de bărbaţi, în mare măsură. Şi acum după atîţia ani de la războiul ce se sfîrşise, în vizita canonică pe care o plănuisem, pe aceşti „fraţi” şi „surori” de nădejde intenţionam să-i „cercetez”. L-am părăsit noaptea pe fratele Axinte şi tot numai noaptea, de cele mai multe ori, am bătut în

ferestrele credincioşilor mei. Mulţi m-au primit şi m-au omenit. Dar au fost mai mulţi aceia care n-au mai vrut să ştie de mine. Am stat de vorbă şi cu unii, şi cu ceilalţi, am stat de vorbă cu fel de fel de lume: în gări, în trenuri, în cîrciumi sau prin bîlciuri. Totdeauna m-am priceput să-i fac pe oameni să-şi deschidă sufletul. în cele trei săptmîni cît a durat „vizita canonică”, am văzut atîtea şi am stat de vorbă cu atîția oameni, încît mi-am putut da seama cît de amarnic mă înşelasem cînd îmi închipuiam că era posibil să întind punte între trecut şi prezent, cu alte cuvinte, să repopulez bisericile subpămîntene. Şi aceasta nu din cauza intoleranţei autorităţii constituite. Altceva făcea lucrul acesta imposibil.

Cu ani în urmă, la chemarea lui Isaia Macovei, apoi la chemarea mea şi a Maicii îngerilor oamenii coborîseră în subterane nu fiindcă natura ne înzestrase pe noi cu nu ştiu ce însuşiri de reformatori. Isaia Macovei fusese un şarlatan şi, ca să fiu sincer, nici eu nu fusesem altceva. Dar oamenii care ne urmaseră în subterane o făcuseră fiindcă propovăduirea noastră, adresîndu-se deznădejdii lor lăuntrice, aprinsese în ei o credinţa nouă, care ardea asemenea unui rug, încălzindu-le sufletele. Speranţa într-o altfel de lume decît aceea fără de speranţă în care trăiau. Săraci într-o lume care purta stigmatul morţii, le făgăduiam totul într-o lume căreia moartea nu-i putea încălca hotarul. De aceea, trecerile noastre prin subterane – ale mele şi ale Maicii îngerilor – fuseseră triumfale. În oamenii aceia – adepţii noştri – credința născută din deznădejde ardea ca rugurile, şi noi nu făcusem altceva decît să întreţinem flacăra lor.

Constatasem, în „vizita mea canonică” de trei săptămîni, că fratele Axinte greşise închipuindu-şi că oamenii nu mă vor urma în subterane din frică. Niciodată frica n-a putut stinge credința. în vremurile de la începuturile creştinismului, nici crucificările, nici arderile pe rug, nici azvîrlirea în cuşca fiarelor n-au putut împiedica pe adepţii noii credințe să coboare în catacombe ca să asiste la slujbe. Altul era motivul pentru care oamenii nu mai erau dispuişi să coboare în subterane. Motivul adevărat era că rugurile din

inimile multora se stinseseră, iar în altele erau pe punctul de a se stinge.

De realitatea aceasta, de adevărul acesta tragic fratele Axinte nu fusese în stare să-şi dea seama. Eu o sesizam, dar n-o puteam înţelege, mai precis nu mi-o puteam explica. Nu mai încăpea nici o îndoială, oamenii, din ce în ce mai mulţi, nu mai aveau nevoie de Dumnezeu. Cu uluitoare uimire, constatam că ei îşi erau suficienţi lor înşişi. Le murise credinţa şi, renunţînd de bunăvoie la speranţa de dincolo, deveniseră propriii lor Dumnezei. Dar cum, cum de a fost posibil să se întîmple o asemenea „mutaţie” în sufletul lor nu eram în stare să înţeleg. în schimb, am înţeles că pentru mine cortina căzuse definitiv, că în nici un caz numai era posibil să întind punte între prezent şi acel trecut minunat cînd oamenii mă veneraseră asemenea sfinţilor lui Dumnezeu. Şi am părăsit scena, fără a mai da ochii cu fratele Axinte, aşa cum o făgăduisem. Ca să-mi pot cîştiga existenţa am încercat mai multe meserii, fără să mă pot fixa asupra vreuneia, fără să pot prinde rădăcini în nici unul din oraşele pe unde m-au purtat paşii în tot acest timp. Pînă în ziua cînd am avut şansa să fiu angajat ca translator la uzină. Era o muncă mai pe măsura posibilităţilor mele. Aceasta pe de o parte. Pe de alta, faptul că nu aveam de făcut altceva decît să traduc, considerînd aceasta o treabă care nu mă angaja în nici un fel —îmi spuneam că fac o muncă mecanică-am rămas, am prins rădăcini. Pe urmă, îmi plăcea şi orăşelul acela în care nu se întîmpla niciodată mai nimic şi în care liniştea era tristă, inexplicabil cum, dar tristă, completînd peisajul, trist la rîndul său, poate datorită anacronismului său rustic într-o epocă stăpînită, tiranizată de electronică. Şi a mai existat un motiv de am putut prinde rădăcini: casa în care locuiam. Termenul este pretenţios. I se potrivea mai curînd numele de coşmelie. O căsuţă din paiantă, formată dintr-o cameră şi o bucătărioară, aflată pe o uliţă mărginaşă, izolată prin livezi şi grădini. Mi-o închinase mai pe nimic un picher pensionar, care se mutase la fiu-său la Timişoara.

Căsuţa aceea, care nici măcar nu se afla la stradă, ci izolată prin

grădini şi livezi, singuratică şi stingheră, îmi amintea de mănăstirea în care petrecusem cîndva doi ani şi jumătate. Şi fiindcă îmi amintea, nu mă mir că de multe ori uitam că mai trăiesc în prezent, identificîndu-mă cu cel care fusesem atunci. Vreau să spun că de multe ori eram convins că odaia în care locuiam era chilia mea de la mănăstire şi că eu sînt călugărul pe care obştea mănăstirii voise să-l aleagă stareţ. Iluzia era atît de perfectă, încît de multe ori, la ora cînd la mănăstire aveau loc slujbe, aşteptam să-l aud pe fratele Vlaicu bătînd toaca sus, în clopotniţă, cu acea îndemmare, după părerea stareţului, neîntrecută de nici un alt clopotar, din nici o mănăstire sau schit. Sau, alteori, mă descopeream în gestul reflex de a-mi mîngîia barba, aşa cum mă obişnuisem pe vremuri la mănăstire, deşi acum n-o mai aveam. Şi asta nu era totul. De multe ori îmi reaminteam de vreo convorbire avută cu stareţul sau cu vreun alt călugăr, dar nu fixînd-o în epoca respectivă, ci ca şi cînd abia m-aş fi despărţit de interlocutorul meu. Neavînd conştiinţa că totul se petrece doar în amintire, de fapt trăiam efectiv în trecut. De cele mai multe ori prezentul se transforma în trecut mai ales atunci cînd citeam *Biblia*. *Biblia* era singura carte pe care o citeam. Interesul meu pentru slova tipărită murise. Nimic nu mă mai putea interesa din ceea ce se publica. Trăiam într-o lume străină numai opt ore pe zi —cît dura programul la uzină —şi o părăseam uitînd de ea, în clipa cînd mă întorceam acasă, în coşmelia mea unde, datorită rugăciunii şi meditaţiei, în ciuda singurătăţii mele fizice, nu eram deloc singur, avîndu-l pe Dumnezeu.

Ce ciudat!… Cîndva, refugiindu-mă la mănăstire, luasem cu mine operele misticilor ca să învăţ de la ei cum să realizez mai uşor comuniunea deplină cu Dumnezeu. La mine acasă, în singurătatea schimnică a iatacului meu sărăcăcios am realizat această comuniune direct. M-am apropiat de Dumnezeu ca niciodată, dar îndrăznesc să spun că în acelaşi timp şi Dumnezeu s-a apropiat de mine. Pe măsură ce tot mai mulţi oameni îl renegau, în aceeaşi măsură se apropia de mine. De multe ori se întîmpla să plîng de mila lui.

Plîngeam fiindcă îi înţelegeam tristeţea şi spaimele. Atîta vreme cît făpturile lui cuvîntătoare îl recunoscuseră şi i se închinaseră, proslăvindu-l, Dumnezeu nu ştiuse ce înseamnă singurătatea. Dar, de cînd oamenii nu mai aveau nevoie de el, singurătatea începuse a-i da tîrcoale. Asta însemna că, în ziua cînd şi ultimul muritor nu va mai avea nevoie de el, Dumnezeu va cunoaşte, asemenea oamenilor, cumplita suferinţă a singurătăţii. O va cunoaşte, dar nu pentru mult timp. Fiindcă atunci el va muri. Căci ce rost ar mai avea să existe dacă ar dispărea aceia care au fost creaţi să-l proslăvească?

În orice caz, atîta vreme cît eu trăiam, o asemenea primejdie nu exista pentru Dumnezeu. Eu nu aveam să-mi sting rugul, eu îl statornicisem în inima mea şi aveam să-l păstrez acolo pînă la sfîrşitul zilelor mele. Era aceasta, într-un fel, prinosul meu de recunoştinţă fiindcă numai datorită lui, predestinîndu-mă, am avut pentru scurt timp, suprema satisfacţie de a fi venerat asemenea sfinţilor lui.

Cu fiecare zi care trecea, creştea mila faţă de Dumnezeu. Cu sufletul pîrjolit de această de nedescris milă, prosternîndu-mă, mă rugam lui:

„Doamne Dumnezeule, învaţă-mă cum să te ajut, eu, nevrednicul tău rob, care nu voi înceta să te iubesc pînă la capătul zilelor mele!“

Dar Dumnezeu nu-mi răspundea. Dumnezeu clătina capul cu amărăciune. O amărăciune aproape omenească şi care îl făcea să semene cu oamenii cei fără de speranţă, cu deznădăjduiţii, în rîndul cărora mă număram şi eu.

„Doamne Dumnezeule, chiar nimic, nimic nu pot face pentru tine?“

Nu primeam răspuns şi fiindcă nu primeam, creştea mila pentru Dumnezeul meu, ale cărui tristeţi şi spaime le înţelegeam atît de bine. Şi în măsura în care creştea mila, creştea şi ura împotriva oamenilor din pricina cărora singurătatea pustiitoare şi înfricoşătoare începuse să-i dea tîrcoale. Ca un aluat a crescut ura în

mine. Ca un flux a crescut. Ca o lavă fierbinte şi implacabilă ca spaimele. Ura împotriva acelora care îşi stinseseră rugurile, proclamîndu-se Dumnezeul propriului lor destin. Şi aceştia erau atît de mulţi!… Cei din jurul meu, cei mai departe de mine, cei mai sus şi mai jos decît mine, cu toţii îşi stinseseră rugurile. Pînă şi în faptele cele mai grandioase, pînă şi în visele cele mai temerare recunoşteam cutezanţa acelora care se proclamaseră propriul lor Dumnezeu. Cu cît mai multe dovezi aveam că oamenii îşi stinseseră rugurile, cu atît mai mult creştea ura împotriva lor. Şi a crescut… Şi a crescut… Ca Dunărea primăvara!… Ca furtuna!… Ca suferinţa morţii!… A crescut de n-o mai puteam îndura!… Şi atunci… şi atunci am încercat să mi-o potolesc, *stingînd* oamenii care îşi stinseseră rugurile. M-au prins, m-au judecat. M-au închis aici unde nu-i chiar o închisoare adevărată fiindcă mă consideră bolnav mintal. Dar nu sînt.

Le-am explicat, dar n-au vrut să mă creadă. Asta fiindcă şi ei şi-au stins rugurile. Poate că dumneavoastră mă veţi crede că am fost în deplinătatea facultăţilor mele mintale de fiecare dată cînd am stins sau cînd am încercat să sting pe cineva. Nu regret nimic. Mă consider instrumentul lui Dumnezeu, mîna ce a pedepsit pe acei ce şi-au stins rugurile. Şi apoi, a trebuit să fiu solidar cu Dumnezeu, de vreme ce a fost un timp cînd oamenii m-au venerat ca pe sfinţi. Ne leagă doar interese comune. Şi eu, şi el ne pierduserăm închinătorii.

Cred că am scris tot ceea ce v-ar putea interesa. Mi-a făcut plăcere să aştern pe hîrtie adevărul despre mine. Intr-un anumit fel, a fost un bilanţ. De altfel, scriind, timpul a trecut mai repede. Să nu credeţi că aici mă plictisesc. Nu!… Sînt cu Dumnezeu într-o permanentă comuniune. Avem nevoie, reciproc, unul de celălalt. Ca să nu ne simţim singuri. Probabil veţi gîndi că aici, de fapt, unde sîntem atîţia, nici nu pot fi singur, intr-adevăr, nu sînt singur, doar din acest punct de vedere. Convieţuirea cu alţi semeni nu este însă un leac împotriva singurătăţii. Dimpotrivă. Dar eu nu sînt *altfel* singur, de vreme ce sînt într-o comuniune aproape permanentă cu

Dumnezeu. Datorită acestui fapt, m-am eliberat definitiv şi de tirania timpului. Trăiesc în timp, dar dincolo de el. Ignorînd timpul, moartea nu mă mai sperie. Cîteodată conversez cu ea. îmi face plăcere fiindcă e un înger. Un înger nefericit. E nefericit deoarece îşi detestă destinul. Mi-a mărturisit că cea mai mare dorinţă a lui este să poată muri într-o zi, ca să afle de ce oamenii se tem atîta de el. Cu alte cuvinte, îngerul morţii este curios să afle ce este moartea în sine. M-a întrebat pe mine. Dar explicaţia pe care i-am dat-o nu l-a satisfăcut. Pe chestia aceasta mereu purtăm discuţii în contradictoriu. Altfel, încerc să mă distrez de unul singur. Şi izbutesc uşor de vreme ce nu mă plictisesc. îmi face mare plăcere să cînt. Cînt toate troparele şi toate condacele pe care m-a învăţat mama. Cîntînd, mă distrez admirabil.

Aş vrea acum să închei. Eu v-am satisfăcut curiozitatea. Fiindcă, în definitiv, numai din pură curiozitate mi-aţi cerut să-mi scriu, hai să spunem, memoriile. V-am făcut, trebuie să recunoaşteţi, un serviciu. E rîndul dumneavoastră: Procuraţi-mi *Vieţile Sfinţilor*. Căutaţi-o la vreun anticariat sau la librăria Patriarhiei. înainte de a mi-o expedia, presaţi între filele ei cîteva fire de busuioc. Să nu vă închipuiţi că am nevoie de carte pentru lectură. Oh, nu! Dar mi-ar face mare plăcere ca, seara, cînd mă culc, s-o ascund sub pernă. Mi-aş închipui că e cartea din copilăria mea, care mirosea atît de frumos a busuioc, aşa cum a busuioc mirosea şi mama.

Sfîrşit

Portretul ***îşi frecă ochii, se apropie de tablou şi îl examină din nou. Nu putea distinge nici un semn deosebit în tehnica lui, şi totuşi nu încăpea nici o îndoială că întreaga expresie se schimbase. Nu era o iluzie, schimbarea era de o înfricoşătoare evidenţă.***

Oscar Wilde: ***Portretul lui Dorian Gray*** jJPl ormise… Dormise tot timpul încolăcită de el ca o iede’fjrj ră. Comparaţia îi plăcu. De mult, erau ani de atunci, îşi dorise să fie iederă pentru bărbatul pe care avea să-l iubească. Şi iată că acum era iederă. Iederă? Se cutremură de oroare. În nici un caz iederă. în nici un caz nu voise să

fie iederă. Se încolăcise de el nu ca o iederă, ci ca o reptilă. Tare îi mai era scîrbă! La început, de imaginea reptilei pe oare o vedea, sub pleoape mare, verde, umedă, cu ochi bulbucaţi şi guşă. Pe urmă, îi fu scîrbă de ea însăşi, fiindcă reptila de sub pleoape era ea însăşi.

Începu să plîngă. Plîngea abundent, fără sunete, fără convulsiuni. Ştia că plînge numai fiindcă îşi simţea obrajii şiruind de lacrimi.

Încercă să se desprindă de omul adormit, dar, istovită fiind, nu izbuti. Neputinţa o deznădăjdui. Era convinsă că, dacă ar fi reuşit, i-ar fi fost mai puţin scîrbă de ea însăşi. Bine că cel puţin el dormea, că n-o ştia încolăcită de trupul lui atît de neruşinat. Dormea, nemişcat, de parcă ar fi fost mort. I se întîmpla pentru prima data să *vadă* cum cineva putea dormi atîta timp un somn atît de profund.

„Poate că totuşi a murit?“, se întrebă. Mai întîi cu o vagă nelinişte, pe urmă, imediat, cu o ciudată satisfacţie. Murise!… Bine că murise. Ea îl omorîse. Ura ei îl omorîse. Dorinţa ei de a-l şti mort îl omorîse. Era mort, desigur că era mort. Ceea ce auzea ea nu erau bătăile inimii lui, ci ale pendulei. Pendula bătea ca o inimă de om tînăr. Dar poate nu bătea pendula. Bătea inima lui. Inima lui, nevoind să moară, fugise din trupul fierbinte şi se ascunsese în pieptul de metal al pendulei. Tic!… Tac!… Auzea inima lui. Inima lui bătea în ritmul pendulei. Inima lui împrumutase glasul pendulei, ca s-o păcălească. Ce prostie! De vreme ce fugise *acolo*, îp pieptul de metal al pendulei, de ce se mai temea? Doar nu avea ce să-i mai facă!

Omul de lîngă ea oftă, adînc, prin somn. Somnul lui profund. În definitiv, de ce se mira? Parcă şi somnul ei nu fusese, pînă mai adineaori, la fel de profund? Adormise încolăcită de el şi se trezise la fel. Acum însă *trebuia* să se desprindă. Dacă se desprindea, poate că izbutea să scape de imaginea reptilei. încercă. Efortul fu numai interior. Spaima o potopi dintr-odată. Voia, trebuia să se desprindă de *omul străin* de care se încolăcise şi nu izbutea. Şi reptila continua s-o privească rău, cu ochi bulbucaţi. Nemişcată şi transpirată.

Transpirase din cauza efortului de a rămîne încremenită aidoma unei statuete de jad. Teribil îi mai era scîrbă de reptila verzuie! Teribil îi mai era scîrbă de ea însăşi! Şi nu se putea desprinde. Dacă nu se va desprinde nici de acum încolo sigur va muri de scîrbă. Niciodată nu-i trecuse prin minte că cineva poate muri de scîrbă. De scîrbă imensă. Nu se gîndise, dar era posibil. Ea avea să moară, negreşit, numai şi numai fiindcă îi era scîrbă.

Şi dintr-odată, ca o străfulgerare de spaime, amintirea lui Lucu cel mic. Se înnoptase şi Lucu cel mic nu se înapoiase de la mama mare. Amintirea copilului izbuti să-i inoculeze energia necesară să se desprindă de omul adormit. O făcu însă atît de brusc, încît acesta se trezi. Se ridică alene în cot, întrebă ceva de neînţeles, pe urmă, robit din nou de somn, îşi prăbuşi capul pe pernă şi adormi.

Ea, refugiată în colţul cel mai îndepărtat al patului, cu spatele gol rezemat de peretele rece, cu picioarele adunate sub ea, tremura toată de spaimă şi nelinişte: se făcuse tîrziu şi băiatul ei încă nu se înapoiase de la mama mare. Dar imediat o altfel de spaimă mai întîi o străpunse şi apoi o scutură ca un trăsnet. Ce s-ar fi întîmplat dacă băiatul se întorcea mai devreme, în timp ce ea dormea încolăcită de omul străin ca o reptilă? Ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi dat buzna în dormitor şi ar fi văzut-o prinsă ca o scoică de trupul profesorului său de desen?

Întrebarea o înspăimîntă în aşa măsură, încît începură să-i clănţăne dinţii în gură.

„Luculе, iartă-mă, Lucule!“, se rugă în gînd.

La început crezu că se roagă de Lucu cel mic. Ştiu însă imediat că nu lui i se ruga, ci celuilalt Lucu, cel din portretul cu rama groasă care, de patru ani, continua să-i surîdă cu ochii „puţin de chinez“, şi să şoptească, neauzit şi straniu, doar cu vocea mută a pupilelor brune, cuvintele care o bucuraseră atît de mult, atunci cînd el i le spusese pentru prima dată:

„Sînt atît de mîndru de dragostea ta, Ana!“

„Lucule, iartă-mă, Lucule!“, repetă în gînd, tălăzuită de durere.

Timp de patru ani, ori de cîte ori privise portretul, simţise ceea ce simte un fanatic idolatru: prezenţa reală, vie, înapoia formelor reci şi neînsufleţite ale marmurei. De aceea, niciodată nu se simţise singură. Prezenţa lui Lucu, emanînd din portret, dăinuise mereu şi pretutindeni în casă.

Lucu cel real, cu palmele care niciodată nu obosiseră s-o mîngîie, cu braţe puternice, niciodată lenevind s-o strîngă aproape, cu zîmbetul tînăr din pricina căruia ea fusese convinsă că Lucu nu va îmbătrîni niciodată, cu ochii bruni care o priviseră de fiecare dată cu atîta uimire de parcă era o minune abia în clipa aceea descoperită-Lucu acela odihnea de patru ani în cimitirul oraşului. Lucu acela îi lipsise mult în aceşti patru ani, dar niciodată în aşa măsură ca să uite pe celălalt Lucu, cel imaterial, desprins ca o prezenţă reală din portret. Datorită acestei de neexplicat prezenţe emanînd din portret ea rămăsese credincioasă amîndurora. Nu-şi dădea seama cît de mult încă îl iubea pe Lucu cel dispărut decît atunci cînd privea portretul şi cînd i se părea că aude şoapta stranie rostită de ochii bruni:

„Sînt atît de mîndru de dragostea ta, Ana!"

Fericită, răspundea atunci portretului:

— Cum s-ar putea altfel? Doar ştii că nu *exişti* decît tu, Lucule!

Lucu era mort de patru ani. Era totuşi viu, trăia în casa lui, în casa lor. Trăia prin portret, imaterială şi reală prezenţă care îi umplea viaţa, care o făcea să uite singurătatea fiindcă, de fapt, nu se simţea singură de vreme ce exista Lucu din portret.

Patru ani fusese aşa. Patru ani simţise aşa. Patru ani îi fusese credincioasă. Astăzi însă… „Ca o reptilă scîrboasă.. /4 Plînsul îi cutremură umerii frumoşi. Din cînd în cînd, scîncetele izbucneau tare. Dar omul de lîngă ea nu le auzea. Murise: Tic-tac!… Tic-tac! Doar inima lui trăia în carapacea metalică a pendulei. Prostii! Dormea! Dormea? Posibil! Treaba lui. îl ştia alături, dar parcă n-ar fi existat. Sau chiar dacă exista, şi de bună seamă că *exista,* era un străin. întinse mîna să-l zguduie, ca să se trezească şi să-l întrebe:,

Ascultă, cine eşti? 44

Şi-o retrase speriată. Omul oftă şi gemu prin somn. Avea dovada că nu murise. Trăia. Ura îi învenina sufletul. După răul pe care i-l făcuse, barem să fi murit. Cu gîndul se tîrî în genunchi dincolo, să privească portretul, să înţeleagă, din privirea ochilor, dacă Lucu o iartă.

„Degeaba, n-are să mă ierte!… Niciodată n-are să mă ierte!… Dar dacă totuşi are să mă ierte? 44

(Speranţa vagă, timidă avea nevoie de confirmare, în ciuda faptului că era convinsă că încerca să se mistifice. în aşa măsură avea nevoie ca licuriciul ei de speranţă să fie confirmat, încît, învingînd teama de a da ochii cu portretul, sări peste omul adormit şi se furişă în camera de alături. Acolo era însă întuneric. Un întuneric negru, înspăimîntător, duşmănos. Mai ales duşmănos. întuneric duşmănos asemenea unor dihănii plămădite din beznă. Dihănii de beznă pitite prin unghere, într-o aşteptare încordată şi rea, pîndind o clipă de neatenţie din partea ei, ca să se repeadă, cu toatele, înăuntrul ei, acolo unde era de mai înainte beznă şi unde, dacă dihăniile izbuteau să năvălească, sigur i-ar *muri viaţa* înăbuşită şi strivită de atîta beznă. Răsuci comutatorul. Lumina ţîşni în becul mat ca un ţipăt mut de panică, la fel ca ţipătul de panică pe care izbuti să-l sugrume în gîtlej în clipa cînd se văzu goală în oglindă, neruşinat de goală.

Panica şi ruşinea o făcură să închidă ochii. Dar îi redeschise imediat, dorind să se convingă dacă este ea, într-adevăr: *Ana.* Existau în lume mii şi mii de fiinţe cu numele de Ana. Dar niciodată nu izbutise să şi le închipuie ca reale. Lucu o învăţase să creadă că nu există decît o singură Ana – *ea.* Această proiecţie a ei pe planul unicităţii fusese cea mai mare bucurie pe care el i-o dăruise. Se crezuse unică, nu ca entitate materială, ci în felul cum îl iubise, cum îl mai iubea încă. Vraja lui, descîntecul lui în aceasta constase: Unică în felul cum îl iubea, ca şi cînd el ar fi fost unicul bărbat. Se privea, în oglindă, dar nu îndrăznea să se uite la portret. Aşa goală cum era,

i se părea monstruos să-l privească pe Lucu. Trebuia să pună mai întîi o haină pe ea. Se apropie de şifonier cu paşi şovăielnici. Dar prinsă mai de aproape în apele oghnzii, gobciunea propriului ei trup păru ochilor ei nefiresc de albă şi de frumoasă. Se opri ca fermecată. Urmări cu ochii curba şoldurilor, linia prelungă a coapselor, semeţia sînilor, albul epidermei catifelate. Privi îndelung şi pe măsură ce privea simţea cum începe s-o doară trupul, de parcă fiecare por, fiecare moleculă ar fi fost un gheizer de durere acută. Şi de la un timp durerea deveni atît de vie, atît de insuportabilă, încît fără voie schiţă gestul mîngîierii. Gestul îi aminti cealaltă mîngîiere, aceea a omului *străin* care, dincolo, continua să doarmă. Amintirea o ameţi, o prăbuşi mai întîi în genunchi, apoi într-un fel de prosternare de deznădăjduită durere.

„Niciodată, niciodată n-are să mă ierte Lucu! îşi spuse, hohotindu-şi plînsul, tălăzuită, pe de o parte, de suferinţa trupului, pe de alta, de aceea din suflet care, de fapt, nu era suferinţă, ci conştiinţa unei depbne năruiri, a unei depbne şi ucigătoare însingurări.

Pe urmă însă, imediat, speranţa încercă să fie asemenea fluxului. Asemenea fluxului speranţa crescu gata să reverse peste digurile sufletului undele înspumate ale bucuriei: Poate că totuşi Lucu va înţelege ce s-a întîmplat cu ea? Poate că totuşi o va ierta? Dar ca să ştie, ca să se convingă trebuia să-l privească. Dar cum să-l privească, Dumnezeule, cum să-l privească? Totuşi trebuia să cunoască adevărul Nu avea nici un rost să se hrănească la infinit cu iluzii. Şi, pînă la urmă, îndrăzni să privească portretul.

În clipa aceea se cutremură de singurătate. Fiindcă înţelese dintr-o singură privire ce se întîmplase. *Lucu plecase!* Plecase cu adevărat şi pentru totdeauna. Şi iarăşi se curtremură de singurătate. Era acum, abia acum era cu adevărat singură, aşa cum ar fi trebuit să se simtă imediat după moartea lui Lucu.

„Lucule, unde eşti? De ce ai plecat?“

Plecase? Plecase! Rămăsese doar portretul. Pînză!… Şi culori

meşteşugit potrivite ca să redea înfăţişarea fizică a lui Lucu. Asta da, asta mai era, asta rămăsese. Dar fiinţa lui Lucu, prezenţa lui imaterială care emana din portret dispăruse.

Gata!… Era singură!… Singură!… Singură!…

Dacă s-ar fi simţit tot atît de singură după moartea lui Lucu, nici măcar datoria de a-l creşte pe Lucu cel mic nu ar fi izbutit s-o ţină în viaţă. Dar nu fusese aşa. Văduvită de prezenţa lui materială, avusese, în schimb, pe cealaltă, pe aceea emanînd din portret. Această *altfel* de prezenţă, dar nu mai puţin adevărată, fusese cuirasa care o ferise de toate ispitele din afară, refulînd totodată pe cele dinăuntrul ei.

Acum însă totul era altfel. Totul se schimbase. Acum era o biată fiinţă singură. Căderea ei, stupida ei cădere prăbuşise echilibrul. Se descoperea acum, abia acum singură. Trădîndu-l, îl îndepărtase pe Lucu. Lucu plecase, o lăsase singură, *definitiv singură.* Pierduse dragostea lui fără de moarte, care supravieţuise morţii lui fizice. Pierduse, de fapt, încrederea lui. încrederea lui, fără limite, fusese mîndria ei cea mai mare, pavăza din toate zilele şi din toate nopţile ei, care, toate la un loc, însumau patru ani.

Perspectiva viitorului o îngrozea. Cum va putea trăi de acum înainte *singură?* Imposibil! Va muri, va trebui să moară. Brusc, îşi aminti, de Lucu cel mic. Dacă ea va muri, ce avea să se întîmple cu Lucu cel mic? Va rămîne orfan, bietul de el! Nu, nu trebuia să moară. Avea datoria să trăiască pentru Lucu cel mic. *Datoria* era un imperativ din afară de ea, care nu se putea *implanta* înăuntrul ei. Sămînţa aceasta nu găsea în ea pămînt bun să încolţească. O sămînţă doar nu poate încolţi din negură şi ceaţă, din durere şi disperare. Pe deasupra voinţei ei şi în pofida *datoriei* avea să moară, stingîndu-se încet ca o lumînare consumată pînă la ultimul căpeţel de feştilă.

Şi deodată simţi o mare uşurare. Va muri! Va muri şi totul se va termina cum nu se poate mai bine. Va muri nu fiindcă ea voia să moară, ci fiindcă viaţa din ea nu voia să mai trăiască. Ce proastă

fusese că se lăsase stăpînită de groaza singurătăţii. Murind, avea să scape de singurătate. Extraordinar cît de simplu putea scăpa un om de singurătate! Anticipînd clipa cînd nu avea să mai fie singură, simţi cum i se aşterne în suflet o linişte molcomă, o bucurie cuminte.

„Să ştii, Lucule, nu eu vreau să mor. Viaţa din mine nu mai vrea să trăiască”, îi vorbi în gînd, necutezînd să privească portretul.

Dar imediat simţi nevoia să afle ce gîndeşte Lucu despre moartea ei iminentă. Şi iarăşi privi portretul.

Portretul însă nu-i spunea nimic… N-o lăsa să înțeleagă nimic. îngenuncheată, tîrîndu-se, hohotindu-şi plînsul se apropie de portret. îl privi deznădăjduită, străduindu-se să înțeleagă ce gîndeşte Lucu. Dar nimic! Era portretul lui Lucu, o potrivire de culori pe o bucată de pînză, dar nu era Lucu.

„Lucule, unde eşti? De ce ai plecat?”

întrebă gîndul, dar gîndului portretul nu-i răspunse. întrebară apoi, tare, cuvintele, dar nici lor nu le răspunse. Portretul era mut, era doar portretul lui Lucu!… Nu era Lucu, nu mai era Lucu. Lucu plecase, pentru totdeauna plecase, şi ea, de acum încolo, pentru totdeauna avea să fie singură.

Portretul tăcea, portretul era mut fiindcă nu mai era Lucu. Totuşi dintr-o dată îl auzi pe Lucu, vorbind. Vorbi nu din afară de ea, ci vorbi dinăuntrul ei, fiindcă acolo în ea păstra ca într-un sipet toate cuvintele lui Lucu, pe care el le rostise cu adevărat cît timp fusese în viață, toate cuvintele pe care el le rostise după aceea, cînd ei îi rămăsese în locul prezenței lui fizice, cealaltă, imaterială, creată de amintire:

— Cum ai putut uita, Ana, totul?

Da, într-adevăr, cum putuse uita totul? Şi acel *tot,* la început nebulos, prinse să capete, prin amintire, un conţinut precis: Viaţa ei toată alături de Lucu.

Ceea ce o impresionase la necunoscutul care suia poteca fusese nu frumusețea, ci o anumită detaşare de clipa prezentă, aerul visător, poate preocupat, poate numai distrat. *Banda* făcea o gălăgie

infernală. Pe el însă nu părea că-l interesează grupul de băieţi şi fete care înţelegea să se distreze atît de zgomotos.

— Cine e ăsta, „Fox“? întrebase sora ei Barbara pe atotştiutorul bandei cu care tocmai dansa.

„Fox“ însă habar nu avea. Ca să-şi salveze prestigiul, ţîşni pe alee tăindu-i calea.

— Un moment, te rog!

Necunoscutul se opri, privindu-l întrebător, cu un zîmbet abia schiţat pe buzele senzuale.

— Cu ce-ţi pot fi de folos?

„Fox“ se explică:

— Domnule, mă numesc Mihai, dar dumnealor îmi spun „Fox vede tot, ştie tot“. Dumneata mi-ai cam ştirbit prestigiul. Cerîndu-mi-se să spun cine eşti, n-am ştiut ce să le răspund. Fii, te rog, bun şi salvează-mi prestigiul, pe de o parte spunîndu-mi numele dumitale, iar pe de alta îngăduindu-mi să te prezint simpaticei noastre „bande”.

— Cu plăcere, consimţi necunoscutul. Mă cheamă Lucu şi îmi face plăcere să vă cunosc.

Se înclină, învălui toată „banda“ într-o privire distrată şi parcă un pic ironică, pe urmă fu gata să se retragă. „Fox” îl luă familiar de braţ.

— Stai să ţi-i prezint pe toţi…

Şi începu cu Barbara, sora ei, care îi strînse mîna băieţeşte, aşa cum îi era obiceiul.

Cînd fu în faţa ei, Ana observă că în privirile lui bănuţi de aur îşi sclipesc zimţii.

După ce prezentările luară sfîrşit, Vanda, care era foarte mîndră de numele ei polonez şi care îşi făcuse o specialitate din a acapara băieţii proaspăt introduşi în bandă, îl invită la dans. El însă, pretextînd că nu ştie să danseze, le ură petrecere frumoasă şi plecă să urce mai departe poteca ce ducea sus, în munte.

Ana îşi aminti comentariile ce le făcuseră cei din bandă, după ce

el se îndepărtase. Toţi erau porniţi împotriva lui. II calificară: „îngîmfatul”, „plictisitorul”, „mutră de iezuit pervers”, „băiatul model”, „singuraticul suspect de pe munte”.

Numai ea tăcuse, numai ea nu-l ponegrise. Cînd nu-l mai avu în faţă, încercă să şi-l reamintească, întrebîndu-se, totodată, dacă, într-adevăr, îi reţinuse mîna mai mult decît făcuse cu celelalte fete. Nu, nu se înşelase. Măcar cît o părere îi reţinuse mai mult mîna. Privi la ceilalţi băieţi care se străduiau în fel şi chip să placă fetelor şi constata, cu surprindere, că nici unul nu se putea compara cu el. Descoperea acum, pentru prima dată, că erau cu toţii mai mult sau mai puţin plicticoşi, mai mult sau mai puţin proşti, că nici unul nu ştia să privească atît de deschis, atît de parcă fără gînd ascuns, că nici unul din ei nu avea bănuţi de aur în apele brune ale ochilor. Şi tot acum descoperea că, de fapt, „banda“ o plictisea. Dacă nu ar fi cărat-o peste tot sora ei Barbara, de cele mai multe ori ar fi preferat să rămînă acasă să citească. Adusese cu ea o mulţime de cărţi, dar de o săptămînă de cînd venise nu deschisese nici una. Toată ziua şi pînă noaptea tîrziu fusese acaparată de bandă.

La toate acestea se gîndea în timp ce Barbara dansa cu „Fox“, iar Vanda şi ceilalţi jucau „pietre“.

Intr-un tîrziu, cînd banda coborî la mănăstire, Ana îşi făgădui ca, pe viitor, să se răzleţească de tovarăşele şi tovarăşii ei de petrecere.

Trecură cîteva zile. Era într-o joi. Joia şi sîmbăta, moş Stănică, factorul, aducea corespondenţa pentru vilegiaturiştii mănăstirii. Cînd sosea moş Stănică, maica Eutihia bătea toaca într-un anumit fel ca să ia cunoştinţă „musafirii” şi să se prezinte la arhondaric.

Cu toate că nu aştepta scrisori, Ana se grăbise să se ducă, în speranţa că va întîlni acolo pe „singuraticul din munte”. Se înşelă însă. Toată lumea era prezentă, numai el lipsea.

„Poate că totuşi va veni”, îşi spusese.

Şi se încăpăţînă să rămînă pînă cînd, unul cîte unul, toţi vilegiaturiştii se împrăştiară. Abia atunci se hotărî şi ea să plece. O

porni pe uliţa care ducea spre casa maicii Evlampia. Aflase de la „Fox” că „singuraticul din munte” stătea în gazdă la maica Evlampia, care îi era mătuşă. Casa maicii Evlampia era ultima de pe uliţă, chiar sub spinarea masivului împădurit. Nutrea speranţa că poate, poate îl va întîlni pe drum sau poate îl va vedea în grădiniţa din faţa casei, citind sub nucul bătrîn cu coroana cît o catedrală.

Dar nu avu nici de data asta noroc. Casa maicii Evlampia, mică şi proaspăt văruită, părea mai curînd locuinţă pentru cei şapte pitici din poveste. Şi ea se miră cum izbutea un bărbat voinic şi înalt ca el să-i treacă pragul. La ora aceea, maica Evlampia pesemne se pregătea pentru vecernie. Curtea era pustie, de asemenea grădina. Doar nişte albine evoluau ca nişte minuscule escadrile pe sub coroana ca o cupolă de catedrală a bătrînului nuc. Şi fiindcă n-o vedea nimeni, de ciudă, începu să plîngă.

Chiar din spatele casei, o potecă urca muntele. O potecă abruptă, plină de bolovanii aduşi de puhoaie primăvara, cînd ploua mult. Fără nici un gînd precis, începu să urce poteca. Urca greu pentru că o stînjeneau pantofii cu tocuri înalte şi o împiedicau bolovanii şi pietroaiele ce se desprindeau rostogolindu-se. Efortul o obosi curînd. Totuşi se încăpăţînă să urce, simţindu-se cu fiecare pas făcut mai părăsită, mai nefericită.

Şi deodată, sus, în munte, cineva începu să cînte. O voce de bărbat caldă, catifelată, dar parcă puţin tristă:

Munte, munte, mult frumos
Pleacă-te de vîrf în jos,
Să mă sui în vîrful tău,
Să mă uit în satul meu,
Să-mi văd pe mîndruţa mea,
Măturînd bătătura.

Ana se opri, încremenită de bucurie, de emoţie, nici ea nu ştia bine de ce.

„Doamne, numai de ar fi el!“, se rugă în gînd.

Vocea se auzea mai clară, mai aproape şi, curînd, ca avangardă,

un torent de bolovani şi pietroaie începu să se rostogolească la vale, scrijelindu-i gleznele şi pantofii. Dar ea, fericită, nu simţi durerea, aştepta.

În sfîrşit, îl zări. Cu capul gol, în mînă cu un băţ gros de alun, lung cît o cîrjă de episcop, cobora cîntînd „singuraticul din munte". Cînd o zări, curmă cîntecul şi prinse a-i zîmbi ca unei vechi cunoştinţe.

Apoi, cînd ajunse lîngă ea, proptindu-se în cîrja lui de episcop:

— Bună ziua, duduiţă Ana!

— Bună ziua! îngăimă la rîndul ei, fericită că regăseşte în apele brune ale ochilor lui bănuţii de aur. Apoi după o clipă: Se vede că ai o memorie foarte bună, de vreme ce mi-ai reţinut numele. Atunci, în poiană, eram doar şapte fete.

El începu să rîdă şi să-şi joace firfiricii în apele brune ale ochilor.

— Nu l-am reţinut decît pe al dumitale. Dumneata ai numele cel mai frumos din toate cîte există: Ana!… Numele soţiei meşterului Manole. îmi place atît de mult legenda Meşterului Manole şi, datorită marii admiraţii pe care o nutresc faţă de legendara Ana, mă interesează toate femeile care poartă acest nume. Apoi după o clipă: Dar dumneata ce cauţi pe drumul acesta, tocmai pe drumul acesta? Voiai să urci pe munte? Pe poteca asta şi cu asemenea pantofi?

Ea tocmai de întrebarea asta se temuse. Ce să-i răspundă? în definitiv, nu-i putea spune că pornind să suie, sperase că-l va întîlni.

— Nu ştiu! Poate m-am lăsat furată de chemarea muntelui… Poate că…

— Ce, duduiţă Ana?

— Poate că am urcat dinadins, ca să te întîmpin, se hotărî ea să-i mărturisească adevărul, în ciuda faptului că se temea ca el ar putea-o crede frivolă.

El o privi adînc, zîmbi, bănuţii străluciră mai tare, pe urmă, luîndu-i braţul s-o sprijine, îi spuse simplu, cu un altfel de glas, dar parcă abia acum cel adevărat.

— Să mergem, Ana!

Coborîră. Nu-şi vorbiră. Nu-şi vorbiră nici după aceea tot drumul pînă la caisa maicii Minodora, gazda ei. Ea, mică, sprijinindu-se de braţul lui, el, înalt, puternic şi frumos ca un zeu tînăr. Ochii lui priveau departe, parcă într-o altă lume miraculoasă, pe care ea n-o cunoştea. Şi cu toate că dorea tare mult să ştie ce vede el acolo, nu îndrăznea să-l întrebe.

Înainte de a se despărţi, îi luă mîna şi îi vorbi din nou cu glasul cel adevărat:

— Mîine dimineaţă am să vin să te iau la munte. Vrei să vii cu mine, Ana?

— Vin, Lucule.

Plecă apoi. Ea rămase în poartă şi privi după el pînă cînd nu-l mai văzu.

A doua zi, dimineaţa tare, cînd ea încă mai dormea, Lucu îi bătu în fereastră.

— Te-ai sculat, Ana? Muntele ne aşteaptă.

— Îndată, Lucule!

Niciodată în viaţa ei nu s-a îmbrăcat mai repede. Lucu o aştepta pe prispă jucîndu-se cu un pisic.

— De azi înainte va trebui să te scoli tare dimineaţa. Nu ştii ce frumos e muntele înainte de răsăritul soarelui.

— Nu ştiu, Lucule! Nu ştiu atîtea lucruri.

— Poate vei putea învăţa, Ana.

— Vreau, Lucule!

— Aşa nădăjduiesc şi eu, Ana.

Plecară. Curînd începură să suie. El tăcea aproape tot timpul. Dar ea nu avea deloc impresia că tace. îi auzea gîndurile, ele vorbeau într-una, numai că nu le putea înţelege. Suiră aşa aproape o oră. Ana se simţea istovită, dar se îndîrjea să urce.

Lucu intui truda trupului ei.

— Tare mai eşti ostenită, Ana! Odihneşte-te puţin, pe urmă vom continua urcuşul. Trebuie să-ţi arăt, acolo, sus, casa mea.

— Aio casă pe munte, Lucule?

— Şi încă ce casă! Ai să vezi.

După o oră ajunseră pe o spinare de munte. Soarele lumina cuminte, filtrîndu-şi razele prin cetina deasă a brazilor. Liniştea era nefirească, parcă de început sau poate de sfîrşit de lume.

Ea înţelese că aici sfîrşeşte călătoria lor pe munte.

— Aici, Lucule?

— Aici, Ana!

— Şi casa?

— Uite-o colo!

Un fel de colibă-cabană, proptită cu un perete de spinarea muntelui, abia îşi trăda existenţa.

Ana trecu prima pragul. înăuntru, întuneric ca de amurg. Mirosea frumos a răşină. Liniştea aţipise ca o bunică deasupra unei pagini de psaltire.

— Mi-am durat palatul acesta acum trei ani, ajutat de nişte ciobani. îi cunosc pe toţi, pînă peste şapte munţi. Cîteodată, cînd mă cheamă muntele, plec să-i vizitez pe la stîne. Nu mai dau pe acasă cu săptămînile. Mătuşa Evlampia tare se mai nelinişteşte. De fiecare dată se teme să nu mi se fi întîmplat vreo nenorocire.

Ascultîndu-l, se nelinişti:

— Lucule, să nu te mai cheme muntele.

— Nu mă va mai chema. Sau dacă da, atunci ne va chema pe amîndoi. Acum, hai afară. Trebuie să ţi-o recomand pe domnişoara Fifi.

Şi ochii îi luciră a ghiduşie.

Îl urmă curioasă. Se aşezară sub un brad, în faţa cabanei. Un huhurez începu să pălăvrăgească.

— Ce spune, Lucule?

— Bîrfeşte. E pamfletarul oficial al pădurii.

Scoase din buzunar două nuci şi începu a le ciocni una de alta, ca să facă zgomot.

— De ce ciocneşti nucile, Lucule?

— E semnalul gongului. Anunţă că masa e servită. Dar uite-o şi

pe domnişoara Fifi.

O veveriţă coborîse pînă aproape de poalele bradului. De acolo, îi spiona atentă, cu ochii ca două mărgele lucioase.

— Apropie-te, domnişoară Fifi, nu-ţi fie teamă! E Ana.

Veveriţa, ca şi cînd ar fi înţeles îndemnul, se apropie, mîncă tot miezul, pe urmă o tuli din nou în copac.

— Vasăzică dumneaei e domnişoara Fifi.

— Ea. Astăzi a fost cam sălbatică. Te vedea doar pentru prima dată. Dar, după ce se va obişnui cu tine, ai să vezi cît este de prietenoasă.

— E frumos în împărăţia ta, Lucule.

— Frumos? Da, e frumos. Dar eu nu vin aici fiindcă e frumos.

— Dar atunci de ce urci pînă aici în fiecare zi? Fiindcă urci în fiecare zi, nu-i aşa?

— Da, urc. în fiecare zi urc pînă aici, Ana.

Şi tăcu.

— De ce, Lucule? insistă ea.

El se codi, încă se codi. Pînă la urmă se decise să vorbească.

— Tu cunoşti legenda lui Buddha?

— Nu!

— Nu? Atunci ascultă, că am să ţi-o povestesc. Spune legenda că Buddha nu era un om oarecare, ci un prinţ care purta numele de Bodhisattva. Un tînăr prinţ cu o fire veselă, plin de viaţă care, atunci cînd el rîdea, rîdea şi soarele, atît de vesel şi de optimist îi era rîsul. Tatăl său era mîndru de fiul său ajuns, atunci cînd s-a întîmplat ceea ce vreau să-ţi povestesc, în pragul adolescenţei.

Într-o zi, prinţul ieşi să se plimbe prin grădinile palatului tatălui său. Era, cică, o zi de sărbătoare şi pe aleile grădinii forfotea multă lume. Dar iată că, în timp ce se plimba, însoţit de preceptorul său, văzu un bătrîn pe care anii îl albiseră şi îl gîrboviseră. Mergea încet, sprijinindu-se într-un toiag. Cu toate acestea, efortul îl obosea şi mereu se oprea să-şi mai tragă sufletul. Din cale afară de mişcat, Bodhisattva întrebă pe dascălul său. „Spune-mi, rogu-te, ce i s-a

întîmplat omului acela? 4 „O, tînărul meu prinţ, i-a răspuns preceptorul său, omul pe care îl vezi tu şi care te-a impresionat atîta este un bătrîn. Dar lucrul acesta nu trebuie să te mire. Aceasta este soarta tuturora. Sîntem cu toţii tineri, frumoşi, voinici, dar pe măsură ce anii trec, îmbătrînim, ne gîrbovim şi ajungem întocmai ca acest om. Da, tînărul meu prinţ. Ceea ce vezi este bătrîneţea". Auzind aceasta, prinţul n-a mai simţit nici un fel de plăcere să continue plimbarea. S-a întors acasă şi multe zile n-a mai ieşit din odăile lui, stăpînit de o adîncă melancolie. Dar după cîtva timp, tatăl său iarăşi l-a îndemnat să facă o plimbare prin grădinile palatului. De data asta prinţul s-a întîlnit cu un tînăr care era însă atît de bolnav, încît nu putea merge decît sprijinit de doi însoţitori. „Spune-mi, învăţătorule, ce i s-a întîmplat omului acela?", vru să ştie Bodhisattva. „Omul acela este bolnav, prinţule", i-a răspuns preceptorul său. „Bolnav? Dar ce înseamnă să fii bolnav? ÎI văd doar tînăr". „Da, e tînăr, prinţule, dar boala este o neputinţă a trupului care poate lovi pe orice om, în orice clipă, şi poate preface pe orice tînăr dintr-o fiinţă plină de vigoare într-una sleită de puteri şi chinuită de groaznice dureri44. Şi mai tare impresionat, Bodhisattva n-a mai continuat plimbarea. S-a întors la palat şi iarăşi zile întregi a stat închis în apartamentele sale, cuprins de tristeţe. După o bună bucată de vreme, tatăl său, sperînd că-l va putea lecui de melancolia care îl stăpînea, din nou l-a îndemnat să facă o plimbare. Dar, ca un făcut, de data asta Bodhisattva a întîlnit o înmormîntare. „Dar asta ce vrea să însemne, învăţătorule? 44, întrebă el. „Asta înseamnă moartea. Este destinul nostru. De moarte nu scapă nimeni, fie că este rege sau un simplu paria44. îngrozit, tînărul prinţ s-a întors acasă, hotărît să renunţe la tot ceea ce îi putea oferi soarta sa privilegiată de prinţ. Se retrase în singurătatea munţilor şi a pădurilor ca să cugete la mizeriile lumii şi să caute modalitatea prin care oamenii ar putea scăpa de suferinţă.

Tăcu. Ochii lui priveau departe, trişti. De data asta, bănuţii de aur nu-şi mai jucau zimţii în apele brune.

— Şi tu, Lucule, de aceea urci în munte? întrebă ea timid.

Lucu zîmbi trist.

— Nu, Ana. Deşi iubesc oamenii, mă cunosc măcar într-atîta măsură ca să nu-mi propun asemenea obiective. Vin aici, Ana, dintr-un motiv mult mai egoist. Bodhisattva a urcat în munte ca să cugete la mizeriile lumii şi să găsească o soluţie la ele; eu urc, Ana, ca să uit mizeriile lumii. Muntele e cel mai eficace tranchilizant, şi deloc nociv. Urc în munte şi încerc să mă identific cu natura, să mă risipesc în ea, să mă integrez ei, dacă vrei depersonalizîndu-mă, renunţînd la a fi: *eu* şi dorind a deveni ea.

— Şi izbuteşti, Lucule?

— Nu, Ana, fiindcă sînt *om*. Dar, întrucîtva, izbutesc să mă mistific. Ţi-am spus doar că muntele este un tranchilizant. Şi doar tranchilizantele pe care le poţi cumpăra la farmacie nu sînt decît un fel de *mistificări* chimice.

Încercă să zîmbească, dar zîmbetul lui fu atît de trist, încît ea simţi cum i se strînge sufletul de duioşie şi dragoste.

„Dumnezeule, cît de mult îl iubesc! 44, îşi spuse. Constatarea o ameţi. Şi simţi nevoia să închidă măcar pentru o clipă ochii.

Zilele ce urmară fură pentru ea ireale, de parcă ar fi trăit aievea un basm. Un basm care îşi depăna întîmplările, sus, în munte, în muntele cu linişti de început de lume, cu aer tare şi cu jivine presimţite pe aproape. Un basm pe care îl asculta, pe care îl trăia evadînd din timp.

Departe de Lucu se simţea nenorocită. Beată de întîmplările pe care le trăia pe munte, cînd cobora, cînd nu mai era cu Lucu, uita să mănînce, uita să vorbească, spre marea disperare a Barbarei care, furioasă de tăcerile ei prelungite, o acoperea de reproşuri, o acuza că se compromite suind în munte numai cu el. Nu se apăra niciodată. I se părea de fiecare dată că Barbara vorbeşte de dinapoia unui perete gros de sticlă, din care cauză pînă la ea nu ajungea decît un zgomat confuz, un fel de bîzîit straniu. I se părea fără sens şi prea obositor să-i explice Barbarei ce însemna pentru ea Lucu. Lucu

nu era numai bărbatul pe care îl iubea. Lucu era pentru ea un miracol. Dragostea ei îl proiecta în *ideal,* devenea unicul. Tot ceea ce rîvnise, conştientă sau numai ca *dor,* găsise, cu prisosinţă, la Lucu. De aceea, i se părea că el este acela care dă şi ea aceea care primeşte.

Orele petrecute în munte i se păreau slujbe de iniţiere intr-un fel de rit tulburător care, mai tîrziu, avea să devină viaţa lor de toate zilele. Şi fiindcă aşa i se părea, simţea permanent nevoia prezenţei lui, permanent era avidă de cuvintele lui, de gîndurile lui, de gesturile şi de infinitele nuanţe ale ochilor lui-tot atîtea stări sufleteşti —pe care ea învăţa să le tîlcuiască. Pînă şi tăcerile lui însemnau iniţiere şi extatică uimire.

… Şi zilele trecură. Toamna veni pe nesimţite şi ei luară cunoştinţă de prezenţa ei nu din filele calendarului, ci din tristeţea dezolantă a pădurii. Mureau frunzele, cerul era cînd vînăt, cînd de cenuşă, ploile potopeau din ce în ce mai furioase, inepuizabile, adesea împiedicîndu-i să urce în munte. în scurt timp urmau să părăsească mănăstirea, dar nu ca să se despartă, ci ca să rămînă alături în viaţă, *amîndoi*.

În ziua plecării urcară pe munte ca să-şi ia rămas bun de la el, de la casa lor, de la domnişoara Fifi. Pe drum, îi apucă ploaia. Cînd ajunseră la „cabană44 erau uzi pînă la piele. Lucu făcu foc în soba improvizată. Tăceau amîndoi privind flăcările şi aşteptînd să li se usuce hainele. Ea era tristă fiindcă un an de zile nu aveau să mai urce pe munte. Dar mai puternică decît tristeţea era emoţia. Era emoţionată fiindcă presimţea că Lucu voia să-i spună ceva, dar încă nu se hotăra s-o facă.

— Ana, aş vrea să te întreb ceva.

— Întreabă, Lucule.

— Spune-mi, te simţi în stare să fii *Ana?*

— Cred că am să pot fi ca Ana meşterului Manole.

Bănuţii îşi jucară din nou zimţii în apele brune ale ochilor lui.

— *Ana,* soţioara mea!

Şi fură pentru prima dată soţ şi soţie.

Lucu cel mic a fost fructul nuntirii lor în „cabana“ din munte. Căsătoria lor fusese simplă, fără rochie de mireasă, fără invitaţi. Aşa voise Lucu, şi tatăl ei acceptase, cucerit de farmecul ginerelui său. Numai Barbara protestase, ea care, singura din toată familia, nu-l putea suferi pe Lucu.

— Eşti fericită, dragă fetiţă? o întreba tatăl ei de fiecare dată cînd venea s-o vadă.

— Sînt, tată, atît de fericită, încît mă întreb dacă trăiesc aievea, dacă nu cumva viaţa mea de acum se întîmplă doar în vis.

Totuşi, adesea era neliniştită. Adesea o înhăţau spaimele.

„Mi-e teamă că ar putea să-i anuleze ordinul de mobibzare pe loc“, încerca ea să se convingă, că acesta era motivul spaimelor care o înhăţau.

Dar nu izbutea. Despre Lucu ştia multe, dar nu ştia totul. Ştia că o iubeşte fără bătrîneţe şi moarte; îi ştia gîndurile cînd ele o învăluiau în altfel de mîngîieri decît palmele; îi ştia bucuriile; ştia cît de necesară îi este şi ştia cît de nefericit ar fi dacă ea ar muri sau ar înceta să-l mai iubească. Dar erau în sufletul lui zone de umbră şi mister, unde ea nu putea pătrunde fiindcă el nu-i îngăduia. Ea îi aparţinea în întregime dintr-o nevoie deplină de a se dărui, întrucîtva egoistă, fiindcă de aceasta depindea fericirea ei. în schimb, Lucu nu-i aparţinea în întregime. Simţea la el disponibilităţi tainice, atît de tainice, încît, cu toate strădaniile ei, nu izbutea să le sfîşie învehşul tenebros.

… Şi zilele treceau. Cu nelinişti şi spaime, dar numai cînd Lucu era departe de ea. Pînă într-o zi. Mai precis, într-o după-amiază. Lucu se pregătea să plece. O îmbrăţişă. Din prag se întoarse şi o îmbrăţişă pentru a doua oară. îl îmbrăţişa şi pe Lucu cel mic. Plecă apoi. Ea rămase singură, ameţită de o tristeţe stranie. Pe urmă, deodată simţi cum o potopeşte spaima nebună. Ţipă şi fugi în stradă să-l ajungă din urmă. Dar nu-l mai găsi. Se înapoie istovită, înnebunită de spaima care nu se mai molcomea. Şi ea, care nu se mai rugase de cînd era mică, începu să murmure:

„Doamne, Doamne, păzeşte-l pe Lucu al nostru!“

Lucu cel mic se juca pe covor cu un tren mecanic.

Orele treceau încet, una după alta, ca veacurile. Se înnopta. Culcă pe Lucu cel mic şi din nou începu aşteptarea. Oră după oră, veac după veac, tîrziu pînă după miezul nopţii. Aştepta şi continua să se roage tot timpul, în mod mecanic, înnebunită de frică: „Doamne, Doamne, păzeşte-l pe Lucu nostru44.

La un moment dat, se auziră răpăituri de arme automate. Un minut, poate două. Pe urmă iarăşi se aşternu liniştea peste oraşul înscutecat în întunericul camuflajului de trei ani continuu, noapte de noapte. Şi pe urmă, după numai vreun sfert de oră, răbufnitura formidabilă a unei explozii. Ea auzise rafalele, auzi acum zgomotul exploziei şi muri şi învie după fiecare. Dreaptă şi încremenită în fotoliul de la căpătîiul lui Lucu cel mic, se simţea ca o biată zidire năruită.

Cu toate acestea, atunci cînd sună telefonul, izbuti să-şi poarte paşii pînă în biroul lui Lucu. Cineva, a cărui voce n-o mai auzise niciodată, dar care pretindea că este un prieten, o chema într-o anumită casă, de pe o anumită stradă unde se afla rănit Lucu ei. O ruga să vină cît mai repede posibil. După aceea, închise telefonul.

Şi din nou avu puterea să se îmbrace, să iasă în stradă şi să alerge pînă la prima staţie de taxiuri. Cînd ajunse la adresa indicată, un necunoscut o aştepta în stradă. îi ceru să-l urmeze pe o altă stradă, la o altă casă. De la necunoscutul acela află ce se întîmplase. Lucu ei, împreună cu alţi doi, minaseră un mare depozit de subzistenţă al nemţilor. După ce îşi îndepliniseră misiunea fuseseră simţiţi de santinelă, care deschisese focul. Ceilalţi doi muriseră. Lucu fusese rănit, izbutise să scape. Faptul că Lucu mai era în viaţă n-o bucură. Ea nu putea uita cuvintele necunoscutului care o chemase la telefon: „Vă rog să vă *grăbiţi*.“ Şi iarăşi se rugă în gînd: Fă, Doamne, să-l mai găsesc în viaţă.

— Luculе, sînt eu, Ana! chemă ea încet cînd se văzu lîngă patul lui.

Lucu deschise ochii, privi la ea îndelung şi în cele din urmă o recunoscu.

— Ana, soţioara mea, înţelegi? Nu avem dreptul să fim numai noi fericiţi, cînd în jurul nostru este atîta încrîncenată suferinţă.

— Da, Luculе, înţeleg!

— Am ştiut. Acum sînt liniştit. Ana, să ai grijă de Lucu nostru.

O oră mai tîrziu, cînd moartea a poposit la căpătîiul lui Lucu, l-a găsit zîmbind împăcat.

Intr-o oarecare măsură, ultimele cuvinte ale lui Lucu o salvaseră de moarte, ajutîndu-i să-şi regăsească echilibrul. Totuşi, ea nu ar fi putut supravieţui dacă în locul lui Lucu cel material nu i-ar fi rămas *celălalt*, cel din portret.

Portretul era un miracol. Miracolul lui Lucu. Ori de cîte ori îl privea îl simţea viu, entitate spirituală emanînd din culorile pînzei. De fapt nici nu-l credea mort, pentru că *exista* prin tablou, uimitor de viu şi de real. Izbutea să se convingă adesea că Lucu plecase doar într-o călătorie, din care trebuia să se înapoieze mai curînd sau mai tîrziu. Cînd era singură, cînd Lucu cel mic era la şcoală sau noaptea, cînd copilul dormea, ea deschidea atlasul şi urmărea pe hartă itinerarul imaginar al lui Lucu. De fiecare dată tot alt itinerar. îşi procurase o mulţime de cărţi în care era vorba despre ţări, despre oraşe ale lumii şi le citea cu pasiune. Făcea asta fiindcă voia să se bucure şi să se uimească trăind, cu închipuirea, bucuria şi uimirea lui Lucu al ei, cînd avea să ajungă şi acolo în lunga lui călătorie pe toate meridianele pămîntului.

Ea îl aştepta, avea să-l aştepte oricît de lungă avea să fie călătoria. Fiindcă Lucu plecînd îi lăsase ceva din el. De fapt se lăsase pe el, doar altfel. Se lăsase pe el într-o altfel de ipostază: portretul. De aceea, nu lua niciodată vreo hotărîre fără o prealabilă consfătuire cu acesta. Ignorînd timpul, viaţa ei se desfăşura, zi de zi, la fel ca pînă a nu fi *plecat* Lucu. îmbrăca rochiile care îi plăcuseră lui, se pieptăna la fel ca atunci cînd îl cunoscuse, citea cărţile pe care le citiseră împreună şi asculta mereu muzica lui preferată: Bach.

Trăind în lumea ei transfigurată de realitatea celuilalt Lucu din portret, lua cunoştinţă de prezenţa oamenilor doar ca entităţi opuse ei. De aceea, cînd ieşea să se plimbe cu Lucu cel mic, nu băga de seamă că bărbaţii întorceau capul s-o privească, pe ea atît de anacronic îmbrăcată, dar în acelaşi timp nu mai puţin anacronic şi straniu de frumoasă. Farmecul ei consta din calmul ce-l degaja întreaga ei făptură, din trăsăturile distinse, din lumina cuminte a ochilor ce vădea un echilibru interior, o împăcare senină cu un destin pe care nici cel puţin nu-l considera ingrat. Bărbaţii o priveau, dar n-o tulburau, pentru că ea trăia atît de puţin ancorată în realitatea imediată, alta decît a ei, încît nici nu era conştientă că e dorită, rîvnită. Ea era a lui Lucu, lui îi aparţinea, pe el îl iubea. Pe el, care acum, călător pe toate meridianele pămîntului, într-o zi totuşi avea să se întoarcă.

Fusese ideea tatălui ei că talentul precoce al lui Lucu cel mic trebuie neapărat îndrumat de un profesor. Lucu cel mic aproape nu se juca. Ore întregi nu făcea altceva decît să deseneze, transpunînd în imagini, uimitor de reuşite pentru vîrsta sa, basmele pe care i le spunea bunicul, întîmplările din cărţile pe care le citea sau scenele din filmele pe care le vedea la cinematograful din cartier.

Profesorul fu ales în persoana pictorului Mircea Cuteanu, un talent autentic, despre a cărui primă expoziţie condeiele de specialitate se întrecusem în elogii. Ana îi arăta multă simpatie, tratîndu-l ca pe un frate mai mare al lui Lucu cel mic. De altfel, între profesor şi elev se stabiliseră raporturi de prietenie, datorită metodei inteligente pe care Mircea Cuteanu o aplicase chiar de la primele lecţii. Simpatia pe care ea o arăta pictorului îşi avea explicaţia în faptul că Lucu cel mic se ataşase mult de profesorul său pe care îl numea, mîndrindu-se, „prietenul meu". Ei niciodată nu-i trecuse prin minte că această simpatie ar putea fi interpretată altfel decît fusese în intenţia ei.

Şi totuşi, fu altfel interpretată în după-amiaza aceasta de sfîrşit de primăvară. Lui Lucu cel mic îi venise chef să se ducă la mama

mare, cu toate că avea lecţie cu profesorul său.

— Mamă, nu ştiu de ce, dar azi n-am chef de lucru. Vreau să mă duc la mama mare. Dacă vine prietenul meu, scuză-mă.

— Bine, Lucule, am să te scuz.

— Mamă, oare de ce primăvara omul devine mai leneş?

— Aşa e primăvara, Lucule, răspunse ea, privind portretul şi amintindu-şi de ultima primăvară petrecută cu omul ei.

Peste o oră, Mircea Cuteanu veni pentru lecţii. Ea căută, pe cît se pricepu mai bine, să-şi scuze slăbiciunea că-l lăsase pe Lucu cel mic să plece. Şi deodată, întocmai ca într-o melodramă ieftină, se pomeni cu el la picioare, îmbrăţişîndu-i genunchii, mărturisindu-i într-o avalanşă de cuvinte sălbatice, pasionate, iubirea care îl macera de luni de zile.

Totul se petrecu atît de stupid, de neaşteptat, încît ea nici nu avu timp să schiţeze un gest de apărare. O imobilizară privirile lui haotice şi, chiar după ce palmele lui porniseră să alerge neastîmpărate pe trupul ei, ea încă nu fu conştientă dacă ceea ce i se întîmpla era ceva real sau lubrică închipuire. Pe urmă, cînd înţelese ce se întîmpla, era prea tîrziu. Cucerită de virilitatea lui sălbatică şi tînără, electrizată de propriile ei simţuri zăvorîte timp de patru ani, i se dădu aşa cum i se dăduse lui Lucu.

Amintirile o încremeniseră, în genunchi, în faţa portretului şi acum, după ce ele se estompară, ea continua să rămînă în aceeaşi poziţie. Privea îngrozită portretul, altfel ca pînă acum. Nu, nu se înşela. Era doar un simplu portret. Lucu plecase din el. Rămăsese singură. Singurătatea era în ea, în jurul ei, pretutindeni. De singură ce se simţea o cuprinse frigul. Şi abia acum îşi aminti că este goală. Se ridică, îşi îmbrăcă peste trupul gol o rochie de casă, pe urmă, istovită de efortul făcut, se prăbuşi pe un fotoliu. Vîltorile din ea, brusc, se astîmpăraseră. Era calmă. După vîltorile de pînă mai adineaori, calmul ei era nefiresc.

Pe stradă trecu o maşină, care claxonă scurt, ca un început de ţipăt. Ana nu auzi. Pendula bătu o oră oarecare. Ana nu auzi.

Liniştea era în casă ca o presimţire de moarte. Ana n-o simţi. Umbrele înserării năvăleau tăcute şi perfid de prin unghere. Ana nu le văzu. Lucu cel mic încă nu se întorsese de la bunica. Ana uitase. Pictorul, dincolo, continua să doarmă somnul greu, ca de moarte. Ana uitase că există.

— Ana!

Nu auzi.

— Ana!… Ana!…

„Doamne, cine mă strigă“, se întrebă în gînd, incapabilă să privească în direcţia de unde auzise vocea.

Pe urmă, deodată, îşi aminti. Era el. Dar ce mai voia? De ce nu avea bunul-simţ să plece fără să mai dea ochii cu ea? Cît îl mai ura! Din cauza lui plecase Lucu. Dar oare plecase într-adevăr? Privi portretul cu teamă. Totul era pierdut. *Plecase!* Portretul nu mai era decît un simplu portret.

— Ana!

Se ridică anevoie, parcă ar fi avut plumb în încheieturi. Din prag o privea umilit, rugător, Mircea Cuteanu. Redevenise acum timidul de totdeauna.

— Ce vrei? întrebă ea scîrbită de el, de ea, de amîndoi.

— Ana, te iubesc… aş vrea să-ţi spun că… totdeauna… că toată viaţa, se bîlbîi, apropiindu-se cu intenţia de a o îmbrăţişa.

Ana se feri cu scîrbă.

— Pleacă!… Pleacă!… Să nu mai revii niciodată. Fiecare clipă e un chin.

— Dar, Ana…

— Pleacă!

Şi se simţi în stare să-l ucidă.

— Ana, acum… după ce… nu mai pot trăi…

— Ce-mi pasă mie? Pleacă! Nu ştii ce rău mi-ai făcut.

— Ana, nu pot crede…

— Dar pleacă odată, pentru numele lui Dumnezeu!

El voi să mai spună ceva, dar nu îndrăzni. Plecă strecurîndu-se

pe uşă timid, ridicol de timid.

În clipa aceea telefonul începu să sune. Ana, incapabilă să se mişte, ascultă cum sună, muncită de spaime. Abia cînd auzi poarta de la stradă trîntindu-se, ştiindu-l plecat, izbuti să-şi tîrască paşii pînă în hol.

— Casa Boldeanu?

— Da! îngăimă ea cu vocea sugrumată de durerea spaimelor ce o munceau.

— Aici e spitalul de urgenţă. Doamnă, fiul dumneavoastră a suferit un accident. A fost lovit de o maşină pe cînd traversa strada. A fost operat. Este nevoie de prezenţa dumneavoastră.

— Vin!… Vin imediat!

Şi scăpă receptorul din mînă.

Lucu cel mic… Băiatul ei… îl credea la mama mare… în timp ce ea se dădea aceluia… Numai să ajungă la timp…

În maşină, ghemuită într-un colţ, se ruga întruna:

„Fă, Doamne, să-l mai găsesc în viaţă!“

La fel se rugase, cu patru ani în urmă, cînd fusese chemată urgent la căpătîiul lui Lucu cel mare.

Ajunse. Portarul o opri în hol.

— Fiul meu… A suferit un accident… Mi s-a telefonat să vin.

— Aha, băiatul călcat de o maşină. Şoferii sînt toţi nişte bandiţi.

O infirmieră veni s-o conducă. Medicul ieşi în prag s-o întîmpine.

— Doctore, e grav? Va trăi? Spune-mi, te rog, adevărul.

— Doamnă, e nevoie de o transfuzie, ocoli el răspunsul.

— Doctore, trebuie să trăiască. E tot ce mi-a mai rămas.

Lucu cel mic fusese dus într-o rezervă cu două paturi. întrunul zăcea Lucu cel mic, cu capul bandajat, cu ochii închişi, palid ca un cadavru.

— Lucule, sînt eu, mama! Lucule, nu mă auzi?… De ce nu-mi răspunzi?… Sînt eu, mama!…

Şi îndrăzni o mîngîiere peste obrajii ce frigeau. Copilul feri capul

în lături:

— Lasă-mă, mamă! Nu vezi cît sufăr?

Ana simţi ca şi cînd un cuţit i-ar fi străpuns inima. Copilul ei, băiatul ei nu avea nevoie de ea, deşi suferea. Era pedeapsa, fără îndoială pedeapsa. Cu ochii secaţi de lacrimi, privind absentă peretele alb, se rugă de data asta lui Lucu cel mare:

— Lucule, lasă-mi-l pe Lucu cel mic! Voi ispăşi altfel, oricum, dar lasă-mi-1!

— Mamă, mai eşti aici?

— Sînt, Lucule, mă rog pentru tine.

— Mamă, l-am visat pe tata.

— L-ai visat pe tata! repetă ea, îndreptîndu-se de spate, parcă spre a înlătura o greutate ce-i strivea umerii.

— L-am visat, mamă. Pînă acum n-am ştiut cum arăta tata în realitate. Nu-i aşa că tata a fost mai frumos decît îl arată portretul?

— A fost mult mai frumos. Cred însă că nu ai voie să vorbeşti.

Copilul tăcu. Ana îl crezu adormit.

— Mamă, de ce fasciştii l-au omorît pe tata, dacă el voia binele oamenilor?

— Fiindcă fasciştii nu voiau binele oamenilor şi-i urau pe toţi acei care iubeau oamenii.

— Dar tu, mamă, ai fost bună cu tata?

— Totdeauna, Lucule! Apoi în gînd: Afară de o singură dată, astăzi. Dar pentru vina asta am început să ispăşesc.

— Mamă, nu-i aşa că un alt om cum a fost tata nu mai există?

— Nu mai există, Lucule!

— Tata mi-a făgăduit că mă va duce la circ… Mamă, deschide fereastra. S-a făcut atît de cald aici…

Ana înţelese că totul este pierdut. Băiatul ei agoniza. Ţipă, fugi după intern, îl readuse la căpătîiul lui. Totul fu zadarnic. Un sfert de oră mai tîrziu, Lucu respiră o dată adînc, apoi îşi aplecă încet capul într-o parte, descoperind un obraz de ceară.

În clipa aceea, Ana îşi pierdu rădăcinile şi se prăbuşi ca un copac

în furtună.

Sfîrşit

Sîngele

— Marea problemă, spuse Schmolde cu vocea lui apatică, este problema cadavrelor. în curînd, n-o să mai avem loc pentru gropi.

Robert Merde: *Moartea e meseria mea*

Î

n cinci minute Ileana, fatal, va ajunge şi *acolo*. Numai de s-ar grăbi puţin.

Cr „Mai repede, Ileano, mai repede! Tare mai eşti zăpăcită!”

O îndemna cu gîndul, ştia că îndemnul e numai în gînd şi totuşi i se păru că vorbise tare, dar nu *el,* ci gîndul, vocea gîndului, alta decît a lui, profundă, clocotitoare, puternică, atît de puternică, încît acoperise celălalt zgomot, dăngănitul clopotului uriaş care îi suna în cap, neostoit, de ieri, de alaltăieri, de luni şi de ani de zile.

Gîndul lui vorbea tare!

O clipă, preocupat de această descoperire, uită de Ileana, uită că peria se apropia de *locul acela.* Abia cînd peria conteni în mîinile trudite, crăpate, murdare de zoile miloase ale petrosinului îşi aminti.

Şi din nou îndemnul:

— Ei, haide, Ileano! De ce te-ai oprit?

De data asta vorbise el, nu gîndul ca adineaori.

— Am ostenit, domnule!

Şi privi compătimitor la chiriaşul ciudat, parcă din zi în zi mai ciudat.

Purta doar un maiou. Braţele goale şi slabe, slabe cum nu-i mai fusese ei dat să vadă altele. Ochii i se opriră pe numărul tatuat pe antebraţul drept: A. 3777. îl vedea pentru a doua oară. Prima dată a zărit matricola chiar în prima zi cînd omul s-a mutat la ei. Ea tocmai dădea cu ceară parchetului din hol. Noul chiriaş ieşise din cameră, numai în maiou, cu prosopul pe umăr, ca să se ducă la baie să se spele. Atunci, Ileana habar nu avusese ce însemna numărul tatuat

pe antebraţ. Proasta de ea crezuse că noul chiriaş, slab să-l sufle vîntul, îşi tatuase cifrele acelea doar din capriciu, aşa cum alţii îşi tatuează pe mîini sau pe piept ancore, inimi, iniţiale şi alte asemenea bazaconii. Abia peste cîteva zile a aflat că noul chiriaş venea dintr-un lagăr de concentrare. Dar cum ea habar nu avea ce înseamnă „lagăr de concentrare”, şi-a închipuit că sărmanul om abia scăpase din vreo închisoare, unde pesemne o dusese tare greu de vreme ce era atît de slab, atît de nefiresc slab, încît părea, mai curînd, un cadavru însufleţit printr-o de necrezut minune.

Peste cîteva zile a lămurit-o o vecină, şi nu stăpîna ei, madam Ilona – căreia nu-i plăcea să i se amintească de lagărele de concentrare şi cu atît mai puţin de noul chiriaş, deşi atunci cînd îl întîlnea din întîmplare era numai zîmbete—, că în cea mai păcătoasă închisoare din lume era mult mai bine decît fusese într-un lagăr de concentrare hitlerist.

— Chiar ai ostenit, Ileana? o întrebă el, parcă neîncrezător.

— Am ostenit! Dacă n-aş fi ostenit, de ce ţi-aş fi spus că da? Că doar eu nu fug de muncă.

— Ai ostenit!… Sărmana de tine!

Ar fi vrut s-o privească, s-o vadă cum stă în băltoaca miloasă, cu trupul frînt, trudit, cu mîinile atîrnînd de-a lungul trupului, ostenită. Nu putea însă, nu avea curaj. îi era teamă că nu numai pe ea o va vedea, ci şi pata. Pata care, sigur, îl va împroşca, drept în faţă, ca o grimasă de om mort, înfiorătoare. Dar ce folos! Nu se uita într-acolo şi cu toate acestea o simţea ca pe o altfel de prezenţă materială în spate, asemenea unei raniţe grele, grele să-l prăbuşească la pămînt de atîta greutate, de greutatea petei metamorfozate parcă în bolovani grei, burduşindu-i, pînă la refuz, raniţa grea şi nevăzută din spate.

Ce păcat că tocmai acum ostenise Ileana! încă puţin să mai fi rezistat şi poate ar fi scăpat de pată. Poate că *de data asta* ar fi scăpat de ea. Definitiv. Dar, ghinion, obosise tocmai acum cînd mai avea puţin de frecat!

— Sărmana Ileana!

La drept vorbind, de ce o compătimea? Desigur fiindcă o ştia trudită, frîntă de trudă. Doar de dimineaţa pînă seara „doamna ei“ găsea mereu să-i dea cîte ceva de lucru. Fără îndoială că acesta era motivul pentru care o compătimea. Oare? Nu, în nici un caz! Atunci? Simplu, pentru că Ileana, ca să spele podelele, îmbrăcase ciorapi de mătase. Deşi ştia că nu-i adevărat continua s-o compătimească. Auzi să spele parchetul cu ciorapi de mătase în picioare!

— Ileano, de ce ţi-ai pus ciorapi de mătase?

— Ce mi-am pus, domnule? întrebă ea, nevenindu-i să creadă ceea ce auzise.

Dar el nu mai repetă întrebarea. Şi atunci ea din nou îl privi pe furiş, cu milă. Cu atîta milă, încît aproape îi dădură lacrimile. Tare mai era ciudat noul chiriaş. Auzi, să dea un apartament de două camere pe o garsonieră. E drept, era o garsonieră dublă, frumoasă, cu baie şi chicinetă, luminoasă, însorită vara, călduroasă iarna, dar totuşi o garsonieră. Un apartament de două camere era totuşi altceva, mai ales acum cînd bîntuia o asemenea criză de locuinţe. Barem dacă ar fi luat filodormă aşa cum făceau toţi. El însă, în loc să ia, dăduse filodormă familiei în locul căreia se mutase, dacă era adevărat ce credea stăpînă-sa, căreia nu-i convenise defel acest schimb, dintr-un motiv pe care ea, Ileana, nu l-a înţeles. Ce îl determinase să facă un asemenea schimb păgubos, Ileana nu putuse pricepe. Doamna ei parcă, parcă ştia ceva, dar de la ea nu putuse afla nimic, cu toate că încercase s-o tragă de limbă.

Cînd s-a mutat, noul chiriaş n-a adus cu el decît un geamantan ponosit. Mai tîrziu, tot în aceeaşi zi, şi-a făcut rost de un divan, cam hodorogit, de un şifonier cu furnirul mîncat de carii, şi de o masă din lemn de brad, de o veioză şi de un ventilator. Proprietăreasa i-a oferit o lampă de gătit şi un ceainic, dar el o refuză politicos. Ileana avea impresia ca stăpîna ei, deşi nu-l putea suferi, căuta să se pună bine cu noul locatar, din motive pe care nu era în stare să le

priceapă.

În prima zi, după ce s-a „aranjat” —cum spusese *doamna*—chiriaşul cel nou s-a încuiat la el în cameră şi de acolo n-a mai ieşit. Seara, tîrziu, cînd stăpîna a trimis-o să-l întrebe dacă nu doreşte un ceai, Ileana l-a auzit plimbîndu-se prin cameră de la un capăt la celălalt. I-a bătut în uşă, dar nu i-a deschis. A întrebat-o aproape răstit ce doreşte. Cînd a aflat pentru ce venise, a rugat-o să transmită „proprietăresei” mulţumirile sale, dar că el nu are nevoie de nimic.

A doua zi, cei din apartamentul de dedesubt s-au plîns că n-au putut dormi, fiindcă noul locatar toată noaptea se plimbase în loc să se odihnească şi el ca oamenii.

— Să-i spui, Ileana, să-şi cumpere covor dacă are de gînd să se plimbe în toate nopţile.

— Bine, am să-i spun.

Ocazia să-i spună i s-a ivit ceva mai tîrziu cînd a chemat-o la el în cameră. Dar, cînd l-a văzut că arată de parcă sta să se prăpădească nu alta, de milă a întrebat numai atîtt

— Ţi-e rău, domnişorule?

— N-am nimic, Ileana.

— Să nu chem doctorul, domnişorule?

— Să nu-l chemi, Ileana.

— Atunci…

Nu mai continuă. Dar voi să spună: Atunci de ce m-ai chemat?

— Ia de aici nişte bani, Ileana, şi cumpără nişte petrosin. Am să te rog să speli parchetul.

— Păi parchetul e curat. Nu-s nici două săptămîni de cînd l-am spălat.

— Eu te rog să-l speli încă o dată, a insistat el. Nu pe degeaba bineînţeles.

— Ei, parcă-i vorba de asta.

A cumpărat petrosin, a spălat parchetul, l-a dat cu ceară. Era acum curat cum nu fusese niciodată. Dar a doua zi iarăşi i-a dat bani să cumpere petrosin şi iarăşi a rugat-o să-i curețe parchetul.

— Păcat de bani, domnule. Mai curat decît acum nu iese el chiar dacă l-aş freca o săptămînă.

— Eu te rog să-l mai speli o dată.

În ziua următoare aceeaşi poveste.

— Ileana, am să te rog să-l mai speli o dată.

Abia acum a început ea să aibă îndoieli că noul locatar este în toate minţile.

— Ce fac, doamnă? i-a cerut sfatul stăpîne-sii.

— Îţi dă ceva pentru osteneală?

— Îmi dă!

— Atunci spală-l. Mai cîştigi un ban, că eu şi aşa n-am să-ţi mai pot plăti.

— Are să se strice parchetul de atîta spălat.

— Strică-se! Casa nu mai e a mea, ci a statului. Dinspre partea-mi, n-are decît să se şi dărîme.

— Îl mai spăl o dată, şi gata.

— Spală-1!… Spală-1!… Fă-i pe plac nebunului.

— Săracu'L. Nebun nu-i el. Dar…

— Dar nici în toate minţile, i-o tăie stăpînă-sa.

Ileana trebui să-i dea dreptate. Puţin zănatic era omul. Noaptea nu dormea. Se plimba prin cameră. Şi apoi, de trei zile de cînd se mutase, nu plecase măcar o singură dată de acasă să mănînce, şi nici n-o trimisese să-i cumpere ea cîte ceva de-ale gurii. Pesemne fiindcă se hrănea cu aer era atît de slab, slab să-l dărîme o adiere de vînt… Tare milă îi mai era de el. Avea nişte ochi care priveau neputincioşi de parcă el asista de departe cum se îneacă nişte oameni.

Şi mai mult, fiindcă îi era atîta milă a acceptat să spele pentru a treia oară parchetul. Dar dacă nici de data aceasta nu avea să fie mulţumit, altădată n-are să-l mai spele nici dacă ar plăti-o cu aur.

Cumpărase petrosin şi se apucase din nou să frece parchetul, aproape cu furie. Poate de aceea ostenise. Acum se oprise puţin să-şi mai tragă sufletul. Se uită la el pe furiş. Dar el privea în altă parte. Privea spre fereastră. Privea într-acolo şi se gîndea la Ileana,

compătimind-o.

„Auzi, să îmbrace ciorapi de mătase ca să spele parchetul! Biata Ileana e fără îndoială nebună4′.

Din nou îl îmboldi curiozitatea să privească într-acolo ca s-o vadă pe Ileana spălînd parchetul cu ciorapi de mătase în picioare, dar din nou îi fu teamă de pata de sînge care, era convins, îşi schimonosise marginile crestate asemenea unei frunze de viţă. Şi fiindcă îi era teamă încercă să-şi închipuie cum arăta Ileana, îngenuncheată în băltoaca murdară cu ciorapii de mătase uzi şi cu ochiuri fugite. Dar tocmai în clipa aceea emoţia, ca nişte cleşti de metal fierbinte, îl prinse de gît, strîngîndu-1: Ileana se apucase din nou să frece parchetul. Auzea zgomotul pe care îl făceau țepii ca de arici ai periei alunecînd, apăsat, pe dreptunghiurile de stejar şi, din cauza emoţiei care continua să-l strîngă de gît, începu să gîfîie încetişor. Ileana freca apăsat, freca îndîrjit, freca cu disperare parcă.

„Aşa!… Aşa!…, o îndemnă el în gînd mirîndu-se că, în ciuda zgomotului pe care îl făcea clopotul care bătea din locul unde trebuiau să fie creierii, îşi putea auzi gîndul. Ileana descoperise singură pata —în sfîrşit, o descoperise! —şi acum freca aprig, cu nădejde. Freca şi probabil avea să frece pînă cînd locul va redeveni curat. Şi atunci… Atunci, dacă va dispărea pata de sînge, poate va putea începe să trăiască. Dar oare *va putea?* Oricum era o speranţă. Unica. Altfel, de ce să se mai canonească biata Ileana cu parchetul? Da, era, oricum, o speranţă. Altfel, inutil supravieţuise! Inutil *voise* să supravieţuiască, inutil *izbutise* să supravieţuiască dacă acuma, cînd nu mai era deţinutul cu numărul A. 3777, *nu putea* să trăiască!

O clipă peria conteni. Pe urmă începu din nou să alunece pe parchetul inundat de petrosin, dar nu în acelaşi loc, ci mai departe. Dar de ce Ileana freca acum în altă parte? Pata de sînge nu dispăruse. Sigur că nu dispăruse, de vreme ce încă simţea în spate raniţa grea, burduşită de prezenţa petei de sînge materializată parcă în bolovani grei.

— De ce freci în altă parte, Ileano? Nu vezi că a mai rămas?

Freacă unde ai frecat adineaori. Te rog, Ileano!

— Ce să frec, domnule? Nu vezi că e curat ca în palmă?

— Curat ca în palmă!

Şi palmele Ileanei îi apărură dinaintea retinelor, mari, cu crăpături adînci în care se depuseseră sedimente de murdărie şi de sînge. Sîngele petei de pe podea, diluat de petrosin. Imaginea palmelor Ileanei i se păru atît de oribilă, încît închise ochii şi începu să şi-i frece cu înverşunare ca s-o alunge.

— Este, Ileano, este *încă.* Te rog freacă tot în locul acela.

— Ce este, domnule?

Cum să-i spună Ileanei? Ce ar înţelege ea? Ea! Dar în definitiv, cine din cei care n-au trecut printr-un *KZ*[10] ar putea înţelege? Nimeni!… Nimeni!… Dar, Dumnezeule, cum de nu vede şi ea pata de sînge? Ehei, dacă ar vedea-o, ar îngrozi-o şi pe ea. Dar ea n-o vede. Din păcate n-o vede. Şi dacă n-o vede, chiar dacă i-ar explica, tot n-ar înţelege mare lucru. Şi fu deznădăjduit că nu i se poate destăinui. Ce să facă, Doamne, ce să facă? Trebuie totuşi să găsească o soluţie. Istovit de greutatea raniţei nevăzute din spate, de panica şi deznădejdea din el, lăsă braţele – pînă în clipa aceea încrucişate pe piept – să-i cadă de-a lungul trupului, într-un gest de resemnare totală, de imensă trudă. O clipă, urmărind cu ochii un cîine care trecea strada pendulînd din coadă, uită de Ileana care, acum, din nou se odihnea, uită de grimasa petei de sînge scufundată parcă într-o baltă de petrosin, şi nici nu mai simţi istovitoarea greutate a raniţei din spate. Un moment, două, trei, poate chiar mai mult adormi de-a-n picioarelea, cu ochii deschişi, urmărind cîinele cu coada stufoasă pe care, acuma, de fapt, nici nu-l mai vedea.

Îl trezi o greutate strivitoare, de data asta nu în spate şi în chip de raniţă, ci în braţe şi în pumnii strînşi. O greutate care durea în aşa măsură, încît simţi cum îl inundă transpiraţia, din creştet şi pînă

---

[10] *Konzentrationslager* – **lagăr de concentrare (n.a.).**
Platoul unde se făcea apelul deţinuţilor (n.a.).

în tălpi. îşi simţea tendoanele întinse la maximum, de asemenea muşchii şi epiderma. I se părea că dacă va mai continua să ţină braţele întinse de-a lungul trupului, ele s-ar desprinde din încheieturi, smulse de imensa lor greutate. într-un efort de voinţă supraomenesc, care în exterior păru doar o tresărire sau poate un gest reflex, îşi smuci mîinile înainte şi se prinse cu palmele de pervazul ferestrei. Greutatea dispăru imediat. Răsuflă uşurat. Scăpase! Scăpase cu braţele intacte. încă o clipă să mai fi rămas nemişcat şi braţele i s-ar fi prăbuşit pe parchetul spălat de Ileana, smulse din umeri. Avea braţe, avea mîini. întinse braţele înainte, în lături, le ridică în sus, executînd cîteva figuri de gimnastică. Pe urmă îşi privi palmele. Erau străvezii şi palide. Degetele descărnate îi tremurau uşor. încă îi tremurau, ca la bătrîni, cu toate că nu avea decît treizeci şi doi de ani. Gata, scăpase de greutatea din mîini. în schimb, simţi din nou raniţa strivitoare din spate. Dar aceea era o greutate cu care se obişnuise. Şi iarăşi se bucură că îşi salvase braţele.

În clipa următoare, de undeva din vecini, prin fereastra deschisă ajunse pînă la el miros de carne friptă pe grătar. Greaţa îl inundă. Simţi că va vomita. Va vomita pe parchetul pe care abia îl spălase Ileana şi care acolo, lîngă fereastră, era într-adevăr curat ca în palmă. Se aruncă în pat, cu faţa afundată în pernă, făcînd sforţări supraomeneşti să nu vomite. Mirosul de carne îi aminti de celălalt miros, al celor patru crematorii unde numai în ultimele opt luni de existenţă a *KZ-uhii* fuseseră arşi două milioane de oameni. El însă supravieţuise. La înălţimea lui de un metru şi şaptezeci şi cinci, cu o greutate de numai cincizeci de kilograme, supravieţuise. Avusese dizenterie, boală de care muriseră mii şi mii, şi supravieţuise. Stătuse gol, absolut gol pe *Apellplatz1,* abia ieşit din baie, timp de jumătate de oră, pe un ger de minus şaptesprezece grade şi supravieţuise. Trecuse, succesiv, prin *KZ-urile* de la Monovitz, Auschwitz, Matthausen, Melk şi Ebensee şi supravieţuise. Inima rezistase, plămînii rezistaseră, întregul organism rezistase, şi fiindcă

avusese puţin noroc, dar mai ales fiindcă *voise* să supravieţuiască. Din fericire pentru el-şi acesta fusese norocul său – eliberarea lagărului se întîmplase o săptămînă numai după ce începuse răul din el să lucreze. Numai cu o săptămînă înainte de eliberarea lagărului de la Ebensee de către trupele aliate creierul începuse să cedeze. De acolo începuse răul. Lucid, şi-a descoperit singur simptomele melancoliei depresive şi ale amneziei retrograde. Nu-şi mai amintea cum se numise tatăl său gazat la Auschwitz, nu-şi mai amintea numele oraşului în care se născuse şi în care trăise pînă în ziua cînd fusese arestat şi deportat. Recunoştea cu groază simptomele şi îşi dădea seama că aceasta însemna sfîrşitul, exterminarea lui. Dacă boala se agrava şi dacă cei din SS aflau, sigur aveau să-l împuşte. în nici un caz ei nu ar fi îngăduit să existe în lagăr un dezechilibrat mintal. în ciuda faptului că acum, la sfîrşitul sfîrşitului, crematoriile nu mai funcţionau-ele fuseseră dărîmate din ordin superior – totuşi călăii continuau exterminarea prin împuşcare. Dar, spre norocul său cînd încă nu-şi pierduse complet luciditatea, adică la numai o săptămînă de la constatarea gravelor simptome, lagărul a fost eliberat. *Supravieţuise!* A fost internat într-un spital. L-au ţinut acolo doi ani. S-a însănătoşit. Medicii i-au redat memoria. A supravieţuit.

Dar la ce i-a folosit că a supravieţuit? La nimic de vreme ce nu poate să trăiască fiindcă îi este peste putinţă să uite?

„Degeaba!… N-am să pot trăi fiindcă nu pot uita!“, îşi spuse în gînd şi îşi auzi gîndul, cu toate că sub frunte clopotul bătea ca în noaptea învierii.

Acum parcă senzaţia de vomă dispăruse. Poate fiindcă stătea cu nasul în pernă, şi dedesubt nu pătrundea mirosul de carne friptă. Sau poate dispăruse mirosul? Se ridică. Nu, nu mai mirosea a carne friptă, aşa cum mirosea în tot *KZ-\i* cînd ardeau ziua şi noaptea cuptorul numărul 1, cuptorul numărul 2, cuptorul numărul 3, cuptorul numărul 4. Şi fiindcă nu mai mirosea, îşi aminti din nou de Ileana. Involuntar privi înspre locul unde o ştia. Dar ochii săi

percepură nu pe Ileana, ci pata de pe parchet. Alături, peria cu care freca Ileana părea un monstru mic şi dreptunghiular, răsturnat pe spatele acoperit cu peri galbeni şi creţi. Ameţit, îşi acoperi faţa cu palmele şi se lăsă să cadă pe marginea patului. Ce să facă, Dumnezeule, ce să facă? Pata era tot acolo, peria nu izbutise s-o curețe.

— Ți-e rău, domnule? îl întrebă Ileana compătimitor. De necrezut, Ileana îl privea cu milă, îl privea tîmp, dar nici acum nu vedea pata. Cum de n-o vedea? Era acolo, mereu în acelaşi loc, şi rîdea. Rîdea! Dumnezeule, de ce rîdea?

— Ileana, de ce rîde?

— Cine, domnule? întrebă ea cu jumătate de gură, înspăimîntată dintr-odată.

Dacă i-ar putea spune!… Dar în definitiv de ce nu i-ar spune? Poate după ce va afla, va izbuti să vadă şi ea pata şi va consimţi, va consimţi să frece locul pînă cînd pata va dispărea.

— Ileana, vino aici!

Ileana se ridică şi veni lîngă el. O văzu de sub căuşul palmelor. Văzu genunchii înroşiţi, rochia udă de la poale, mîinile mari cu degete groase, umflate parcă.

— Ce ai, domnule? Nu te simţi bine?

— Stai lîngă mine, Ileana!

Ileana se supuse, dar nu fără o oarecare ezitare, care lui nu-i scăpă.

„Oare de ce o fi ezitat? se întrebă el. A crezut poate că vreau să mă culc cu ea?"

Convins că acesta fusese adevăratul motiv al ezitării ei, înveselit, începu să rîdă, pe ascuns, sub căuşul palmelor.

Ce caraghioasă! Cum s-ar putea apropia de ea ştiind că are palmele brăzdate de crăpături îmbibate cu sîngele petei de pe parchet? E o proastă, e o tîmpă Ileana dacă i-a putut trece prin minte că el…

„Ileana!.. /4, vru el să-i explice de ce nu s-ar putea culca în nici

un caz cu ea.

Tăcu brusc. Cum să-i vorbească de sub căuşul palmelor? Vocea cu care o strigase nu fusese a lui. Nu şi-o recunoscuse. Fără îndoială că nici Ileana. Putea să jure că Ileana, auzindu-se strigată, se uitase spre uşă ca să vadă cine are treabă cu ea. Şi apoi, nici nu era sigur dacă o strigase cu adevărat.

— Ileana! repetă de data asta şi mai tare, ca să se convingă dacă vocea era a lui.

— Ei, ce s-a întîmplat, domnule?

Sărmana Ileana! Cum putea oare pune o asemenea întrebare? Şi dintr-o dată îşi simţi sufletul tălăzuit de o mare tristeţe. De o deznădăjduită tristeţe. Auzi, să întrebe Ileana: Ei, ce s-a întîmplat? Ca şi cînd era posibil să i se mai întîmple ceva după tot ceea ce i se întîmplase. Nu lui, fostului deţinut cu numărul A. 3777 al AZ-urilor de la Auschwitz, Monovitz, Matthausen, Melk şi Ebensee nimic nu i se mai putea întîmpla. Nimic în afară de moarte. Dar nici măcar moartea nu mai însemna pentru el ceva.

Dar dacă nu i se mai putea întîmpla nimic, atunci de ce panica din el? Panica asemenea unei flăcări, asemenea unui incendiu? El, în tot ceea ce era, ardea ca un rug. Ardea picurînd răşină aprinsă în fluviile arterelor. Răşina incendia fluviile de sînge, care purtau mai departe prin tot corpul incendiul. Dacă s-ar privi acum în oglindă, sigur că s-ar vedea arzînd şi luminînd ca o torţă roşu-portocalie. Ardea în tot ceea ce era el, dar nu şi clopotul, imensul clopot care suna asurzitor, care suna solemn ca la praznic, care suna jalnic, de parcă muriseră toţi oamenii de pe pămînt. Ardea, murea, dar înainte de a muri, Ileana trebuia să afle adevărul. Nevoia destăinuirii era imperioasă. Altfel, dacă nu s-ar destăinui, Ileana ar putea crede că nu-i în toate minţile. Şi el era sănătos. Fusese cîndva bolnav. Dar îl vindecaseră în spital. Acum sigur era sănătos. Era sănătos de vreme ce nu putea uita nimic, de vreme ce îşi amintea *totul*. Or, dacă era sănătos, de ce să-l creadă Ileana nebun? Fiindcă îi era greu să se destăinuiască. Ei bine, i se va destăinui. Şi atunci

Ileana nu-l va mai crede nebun.

— Ileana, acolo… ştii tu ce-i acolo?

— Unde?

— Acolo unde ţi-am cerut să freci.

Ileana, care stătea pe marginea patului, alături, se ridică să privească locul. Şi în clipa aceea ochii lui percepură petele ude de pe rochia Ileanei. Erau trei. Una însă era exact de mărimea aceleia de pe podea. Nici mai mare, nici mai mică. Uimitor cît de asemănătoare era. Şi deodată panica explodă în el ca o grenadă. Ce s-ar face dacă şi pata de pe rochia Ileanei ar începe să rîdă? Dumnezeule, ce s-ar face prins aşa între două hohote de rîs?

Răspunsul întîrzie. Răspunsul se ascunse în băltoaca din mijlocul camerei, pe care o presimţea adîncă, adîncă asemenea unui lac puturos, pe fundul căruia mişunau broaşte şi salamandre multicolore.

— Nu văd nimic. Poate o fi fost mai înainte. Acum însă s-a curăţat. Ai văzut doar cît am frecat.

— Este, Ileana, este. Eu nu te mint. E o prostie să-ţi închipui că aş putea să te mint.

— Ce, domnule? Ce este?

— O pată!… O pată de sînge!… Ileana, am să-ţi spun tot, tot… Trebuie să afli… Dar numai tu. Să nu mai spui nimănui.

Mai ales să nu spui stăpînei tale. Tu n-o cunoşti. O crezi poate bună…

— Bună? Pe dracu'! E rea ca o scorpie.

— E o ticăloasă, Ileana. Apartamentul ăsta a fost al tatălui meu. Dar cînd tata s-a găsit la mare ananghie, l-a silit să i-l vîndă ei, pe nimica. înţelegi, Ileana?

— Înţeleg.

— De aceea ea nu trebuie să afle. Dacă aflu că i-ai spus, atunci să ştii că…

O prinse brutal de umeri, privind-o ameninţător, completînd astfel cu privirea fraza neterminată.

Ileana îl privi la rîndul ei îngrozită, cu faţa boţită de durerea ce i-o pricinuiau degetele lui înfipte puternic în umerii ei.

— Dă-mi drumul! N-am să-i spun. Eu am cuvînt, aşa să ştii, domnule.

— În camera asta a murit cineva. Sîngele, pata de sînge…

— Doar nu vei fi omorît pe careva, se îngrozi Ileana.

O privi o clipă nedumerit. Nu-şi putea explica defel, cum de-i trecuse ei prin minte că el ar fi în stare să ucidă. Şi pe cine? Tocmai pe *ea.*

— Nu, Ileana, n-a fost ce crezi. N-am omorît pe nimeni. S-a petrecut totuşi, aici, o crimă. Dar a fost un omor… cum să-ţi explic, un altfel de omor. Dar tu n-ai înţeles. Nu-i aşa că n-ai înţeles, Ileana?

— Drept este: n-am prea înţeles!

— Mi-am închipuit eu. Dar ai să înţelegi imediat. Aici a murit o femeie… Soţia mea… Eram căsătoriţi numai de şase luni…. O iubeam… O chema Ada… Un nume frumos, nu-i aşa? îţi place? Trebuie să-ţi placă… Alt nume mai frumos nu există. Aici, în despărţitura aceasta, era dormitorul nostru. Arăta altfel ca acuma… Dar eu văd camera nu cum este acuma, ci cum arăta atunci. îmi amintesc precis, totul. îmi amintesc seara aceea, Ileana, cînd a murit ea. Eram amîndoi dincolo. Pe atunci acolo era camera noastră de zi. Era seară, ţi-am spus, nu?

— Mi-ai spus!

— Da, era seară. Eu citeam. Ada privea pe fereastră. Se gîndea. Deşi ştiam că mă iubeşte, eram totuşi gelos pe gîndurile ei. De aceea, cînd o vedeam înmlăştinată în gînduri, o întrebam: „La ce te gîndeşti?” „La nimic!”, îmi răspundea ea. Răspunsul de fiecare dată mă revolta. De ce se ascundea în ea, în peştera întunecoasă a propriilor ei gînduri? De ce voia să existe o lume care să fie numai a ei şi nu a noastră? Eram însă un prost. Nu înţelegeam că se gîndea tot la mine. Că ale mele erau toate gîndurile ei fiindcă îi era sufletul plin de mine… Cînd obosea să mă mîngîie cu palmele mă mîngîia cu gîndurile… Cînd eram trist, gîndurile ei îmi descîntau tristeţea ca

o mamă copilul de vrăjitoria deochiului… Cînd mă bucuram, îmi săruta bucuriile, aşa cum sărută copiii cu ochii, primăvara, zborul rîndunelelor… Cînd lucram, gîndul ei îmi odihnea ochii, îmi îngemăna singurătatea. Acestea erau gîndurile ei pe care o vreme le-am urît, tîlcuindu-le greşit.

Tăcu… Pe faţă i se citea durerea. O rază de soare intră pe fereastră şi veni să se culce la picioarele Ileanei, care îl privea tăcută, emoţionată. Cîteva minute dăinui tăcerea. în camera unde se aflau ei, în toată casa, afară, în strada ameţită de căldură.

— Dar în seara aceea, continuă el, nu se gîndea la mine. în seara aceea se gîndea la noi. La mine, la ea, la fiinţa mică din pîntecele ei. Se gîndea la noi şi era neliniştită. Neliniştea îi muşca sufletul să-l sfîşie. Ciudată fiară e neliniştea, Ileana, ca dihonii care îţi înfig dinţii în beregată. Pentru prima dată n-am mai întrebat-o la ce se gîndeşte, fiindcă ştiam. Neliniştea ei era şi a mea. Mă gîndeam şi eu la noi şi dihorul neliniştii mele rupea cu dinţii beregata sufletului meu. Amîndoi presimţeam primejdia. O presimţeam de cîteva zile. Şi iată, în timp ce amîndoi ne gîndeam la noi, eu prefăcîndu-mă că citesc, Ada privind pe fereastră, primejdia a sunat la sonerie. O dată, de două ori… Nu ne-am mişcat. Ne uitam unul la altul… Iarăşi a sunat primejdia la uşă. „Du-te şi deschide!”, m-a îndemnat ea. „Nu avem încotro”. M-am dus şi am deschis, într-adevăr, dacă erau ei, nu aveam încotro. Şi într-adevăr, ei erau. Veniseră să ne ridice. Ada, cînd i-a văzut, a părăsit fotoliul pe care stătuse şi, acoperindu-şi pîntecele cu palmele – aşa cum făcea de fiecare dată cînd simţea că mişcă acolo copilul – le-a spus: „Numai o clipă, domnilor, să mă schimb“. Şi a intrat aici, în dormitor. Acolo era o comodă. A deschis sertarul, a luat revolverul, a îndreptat ţeava în dreptul inimii şi a apăsat pe trăgaci. S-a prăbuşit în locul acela, acolo unde este pata. Pata de sînge. Sîngele ei. A murit repede… în braţele mele. înainte de a muri, din nou şi-a acoperit pîntecele cu palmele. Mişca, Ileana, copilul. Ea murea şi copilul mişca. Poate a continuat să se mişte şi după ce ea a murit? Tu ce crezi, Ileano?

— Nu ştiu. Eu mi-s fată încă…

— Ei, atunci n-ai de unde sa ştii. Dar eu aşa cred. Că a mişcat şi după ce ea a murit. M-au luat numai pe mine. N-au vrut să mă lase s-o înmormîntez mai întîi. Nu, n-au vrut! Ei au omorît-o. Şi copilul meu tot ei. Şi pe mine au vrut să mă omoare. Dar altfel. Dar n-am murit, fiindcă am vrut să supravieţuiesc. Dar oare de ce am vrut atîta să supravieţuiesc, Ileana?

— Ei, de ce. Cine vrea să moară! Nici bolunzii.

— Pesemne, Ileana, că nu eu am vrut să supravieţuiesc. Pesemne viaţa din mine. Şi iată trăiesc, în ciuda faptului că sînt singur.

— Dacă nu-şi făcea ea seama….

— A făcut bine, Ileana. Ea n-ar fi putut îndura suferința. Firea ei era să nu poată îndura nici cea mai mică suferinţă. Pînă la urmă tot s-ar fi prăpădit. Eu am înțeles-o şi n-am judecat-o. Să n-o judeci nici tu, Ileana.

— Eu? Păcatele mele, domnule!

— Să n-o judeci!… Am înțeles-o… Dacă nu era copilul, poate că nu m-ar fi lăsat singur. Dar s-a gîndit să nu sufere el. Numai de aceea s-a împuşcat. A murit cu palmele pe pîntece, în clipa morţii voia să mai simtă cum mişcă el, copilul nostru. Şi eu ştiu cum mişca. în ajun îmi spusese: „Pune palma aici. Ai să simţi cum mişcă". Am pus palma pe pîntecul ei, am aşteptat puţin şi deodată l-am simţit cum mişca. Uite, priveşte palma asta. Ei bine, află că ea n-a uitat. Ea încă îşi aminteşte cum a mişcat atunci copilul. Ştii, Ileana, a fost un timp cînd nu-mi mai aminteam cum mă cheamă. Uitasem. Uitasem că oraşul nostru se numeşte Oradea, uitasem numele străzii şi că fusese anul o mie nouă sute patruzeci şi doi cînd ne-au deportat. Uitasem atîtea şi atîtea. Dar palma asta a mea n-a uitat niciodată cum a zvîcnit atunci copilul. Mai tîrziu, cînd m-am vindecat, iarăşi mi-am amintit toate, totul. Aşa că după ce mi-am revenit, zvîcnetul copilului meu din pîntecele Adei n-a mai fost singura amintire tragică. Eu, Ileana, să ştii, numai asemenea amintiri tragice mai am.

Mă crezi, Ileana?

— Cum să nu!

Îl privi cu milă, oftă şi-şi şterse mîinile de rochia murdară şi udă.

Cînd am ieşit din spital —tare am mai fost bolnav, Ileana! – m-am întors acasă. Dar *casa* nu mai era a mea. Ţi-am spus: a cumpărat-o stăpînă-ta, pe nimica, de la tata, pînă a nu se prăpădi şi el. Mi-au dat un apartament mare, frumos. Ei, dar aveam eu nevoie, eu un suflet singur, de un apartament! Mie îmi era destul o singură cameră. Tu nu ştii, Ileana, ce puţin spaţiu îmi trebuie ca să pot dormi. în *KZ*, în lagăr adică, într-un pat de scînduri, cît numai un sfert din camera aceasta, dormeau optzeci de oameni. Cum dormeau să nu întrebi. încearcă să-ţi închipui. Să nu spui că nu poţi să-ţi închipui…

— De ce să spun dacă nu pot? Nu pot!… Optzeci de oameni!…

— Optzeci!… Şi eram frînţi de muncă. Dacă animalele ar fi fost muncite atîta, ele ar fi murit mai repede decît noi. Dar noi eram oameni. Omul rezistă. Nici nu poţi să-ţi închipui cît poate rezista omul mai înainte de a fi doborît. Şi aveam păduchi… Şi aveam plăgi pe trupurile noastre istovite… Şi unii dintre noi erau bolnavi şi mureau în timpul nopţii… Mureau şi din cei ce nu erau bolnavi, dar nu mai aveau vlagă în ei ca să reziste. Dimineaţa trebuia să-i cărăm şi pe ei afară, pe Apellplatz, aşa morţi, fiindcă la apel trebuia să fie prezent întreg efectivul barăcii. înţelegi? Dacă am dormit optzeci de inşi într-o boxă, ce-mi trebuia mie un apartament? Am vrut această garsonieră numai fiindcă aici a murit Ada. Altfel, şi ea este prea mare pentru mine. Am obţinut-o. Am crezut că… Vezi, nici eu nu ştiu ce am crezut. De fapt, n-am crezut nimic.

Am sperat. Dar tot nu ştiu ce am sperat. Am sperat că, dacă voi locui aici, unde a fost dormitorul nostru… unde au silit-o pe Ada să se omoare, poate… poate ce, Ileana? Ce am sperat, Ileana?

— De unde să ştiu eu! murmură ea, ridicînd din umeri şi umezindu-şi cu limba buzele uscate.

— Poate am sperat să regăsesc ceva din fiinţa ei. Dar n-am găsit

decît pata de sînge. Care îşi bate joc de mine. De ce îşi bate joc? Poate fiindcă am fost atît de tîmp să-mi închipui că aş putea găsi alinare aici, tocmai aici unde a murit Ada? Tu ce crezi, Ileana?

— Ce să cred? Ce ştiu eu? Cred ce-mi spui. Dar, să ştii, nu-i nici o pată. Eşti dumneata tulburat. Are să treacă însă, nu-ţi face griji.

— Nu-i nici o pată?

Şi se uită la ea cu o deznădăjduită speranţă aşteptînd ca ea să retracteze. Nu se întîmplă însă aşa. Ileana prinse a zîmbi. Ileana nu-l credea. Ileana era, pesemne, convinsă că înnebunise.

— Vasăzică nu mă crezi! întrebă ceva mai tîrziu, simţind cum mînia creşte în el ca aluatul.

Ileana vru să spună ceva, dar se răzgîndi. Nu, se înşelase. Ileana nu se răzgîndise, ci nu mai fusese în stare să-şi spună tare gîndul din cauza rîsului. Ileana nu mai zîmbea, rîdea. Zîmbetul se transformase pe nesimţite în rîs. Intr-un rîs mut. Dar oare rîdea Ileana? Instinctiv privi spre ungherul unde era pata. Pata nu mai era acolo. Pata dispăruse. Acolo nu mai văzu decît o băltoacă de petrosin în care se scălda o rază de soare. O clipă răsuflă uşurat. Pata dispăruse, în sfîrşit dispăruse! Dispăruse? Nu! îngrozitor! Pata era acum pe buzele Ileanei, redusă la proporţii minuscule. Era acolo, adăugată, proiectată, aidoma unui fascicol de lumină ţîşnit dintr-o oglinjoară în joaca unui ţînc.

— Ileana!… Ileana!…

Şi îşi acoperi faţa cu palmele.

Cine rîdea? Ileana rîdea? Pata rîdea, pata mutată acum pe buzele ei? Poate rîdea Ileana. îl credea nebun şi de aceea rîdea. Să-l creadă nebun, să rîdă *ea* cît pofteşte, dar nu care cumva să rîdă pata.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Ileana, nu mai rîde aşa!

— Dar nu rîd defel. Că doar nu sînt bolîndă să rîd de năcazul altuia.

— Nu rîzi tu, Ileana?

— Nu, domnule. Na, asta mi-e sfînta cruce că nu rîd!

Şi Ileana se închină făcînd răspicat o cruce mare, ca lipovenii.

Desigur, nu Ileana rîdea. Rîdea pata. Acum nu mai încăpea nici o îndoială. Pata rîdea, se juca rîzînd. Se legăna uşurel, cînd mai jos, acoperind bărbia, cînd deasupra buzelor, umbrindu-i obrajii. Se muta apoi, cînd pe tăbliile patului, cînd pe perete, cînd înapoi pe fruntea, buzele Ilenei, genunchii Ilenei, cînd pe pernă şi apoi din nou pe buzele ei cărnoase şi uscate.

Şi el, cu ochii holbaţi, înnebunit de groază, urmărea neputincios jocul capricios al petei.

— De ce mă priveşti aşa, domnule?

De ce o privea!… Nu ştia? Nu simţea?

— Acolo, Ileano…

Şi arătă cu degetul locul de pe gîtul ei unde pata se oprise. Dacă ar putea-o prinde!… Dacă ar putea ucide pata înăbuşind-o sub palmă.

— Acolo, Ileana…

Şi repezi mîna în gîtul ei să prindă dedesubt pata. Gestul o prăbuşi în aşternut. Brutal, începu s-o strîngă de gît. Prinsese pata. Pata era dedesubt şi acum avea s-o ucidă prin strînsoare. încă o clipă şi avea să scape de ea. Pata nu va mai rîde fiindcă nu va mai exista. Dar iată că ea îi alunecă printre degete şi se aşeză pe tăblia patului. îşi repezi mîinile într-acolo s-o prindă. Dar acum pata începu să rîdă din florile tapetului. Ridicîndu-se în pat ca să ajungă pata, fără voie o izbi pe Ileana cu genunchiul în bărbie. înnebunită de spaima morţii, ea îl îmbrînci şi fugi afară din cameră. Dar el nici nu observă. Pata!… Ea nu trebuia să-i scape. Pe ea trebuia s-o prindă, s-o ucidă, s-o strivească. De pe perete pata fugi pe masă, deasupra unei cărţi. Se strînse ca o pisică şi, dintr-un salt, se repezi după ea. Masa se răsturnă şi deodată cu ea, el. Pata naviga prin aer ca o albină şi se refugie din nou în băltoacă. Se apropie de ea tîrîndu-se. Dar cînd se aruncă după ea, pata fugi pe sticla ferestrei. Ameţit, furios, izbi cu pumnul în geam. Geamul se sparse, tăindu-l la încheietura mîinii. Dar pata nu mai era acolo. Fugise afară în stradă, culcîndu-se pe botul unui cîine care dormea la umbra unui

gard. Orbit de mînie, încălecă pervazul ferestrei aruncîndu-se în gol după pată. O cădere înăbuşită, un început de ţipăt, cîteva spasme.

… Şi un urlet de cîine speriat dintr-un somn, poate, cu vise.

Sfîrşit

Cum a murit Claudiu Azimioară

Intr-adevăr, nu de primejdie mi-e groază, ci numai de urmarea ei cea mai de neînlăturat —teroarea. în această frămîntare nervoasă, în această jalnică stare simt că, mai curînd sau mai tîrziu, voi fi nevoit să-mi pierd viaţa şi minţile totodată, în cine ştie ce zadarnică luptă cu acea înverşunată stafie: GROAZA!

Edgar Allan Poe: ***Prăbuşirea casei Usher***

1

M

ergeam în coloană şi era noapte… O noapte galbenă. Galbenă? Da, galbenă din cauza Lunii: o Lună de ’• ^culoarea şoiranului. Pămîntul pe care îl călcau pingelele sparte ale bocancilor noştri scorţoşi era tot galben. Şi feţele noastre erau galbene. Dar oare erau într-adevăr aşa? Bineînţeles că erau. Galbene de un galben puţin mai altfel. De culoarea polenului. Nu, de culoarea untdelemnului de măsline. Prostii! Pur şi simplu, feţele noastre erau de un galben pămîntiu. în flancul drept, Stoica. înalt, o namilă de om, să-l invidieze muntele. Purta puşca mitralieră pe umărul stîng, fără nici un efort, ca pe un simplu ciomag, parcă doar aşa ca să aibă cu ce se apăra de cîini. Putea să poarte puşca mitralieră toată noaptea, fără să se obosească. Vînjos român Stoica ăsta! Imediat, în stînga lui, Pantazi. Tot înalt, dar slab, cu gît lung de girafă şi cu spinarea deformată poate de un început de cocoaşă. în faţa lui, poticnindu-se din cînd în cînd, fiindcă, probabil, mereu îl fura somnul, Sachelarie, căprarul Sachelarie, care se învîrtise şi îşi lăsase raniţa la trenul de luptă. Şi fiindcă nu-l mai apăsa greutatea raniţei burduşită cu cartuşe, cu cămăşi şi izmene murdare, cu ciorapi şi obiele murdare, cu toate nimicurile ce burduşesc raniţa unui infanterist, călca uşor, săltăreţ, a joacă, de parcă pentru el nu exista o plăcere mai mare

decît să meargă noaptea, şi nu în orice fel de noapte, ci doar într-o noapte galbenă ca aceasta, galbenă din cauza Lunii, de culoarea şofranului şi din cauza pămîntului de asemenea galben, galben ca secărica lui Nae Ciobanu, crîşmarul din mahalaua Dorobanţilor. în stînga mea, Floroiu se legăna în tangaj din cauza cutiilor pline cu încărcătoare pentru puşca mitralieră. Săracu'! îi venise şi lui rîndul să poarte cutiile cu încărcătoare, el care nu avea decît un metru şi şaizeci înălţime şi din care motiv fusese poreclit „tabachera" companiei. Din pricina greutăţii cutiilor cu încărcătoare se legăna în dreapta şi în stînga şi, fiindcă era tare obosit, abia mai era în stare să-şi tîrască picioarele, micile lui picioare de domnişoară, din care motiv era nevoit să poarte totdeauna bocanci mai mari cu două numere. Mai înspre fruntea coloanei păşea sprinten locotenentul Azimioară, comandantul nostru de pluton. Iată-l că s-a oprit. Aşteaptă să treacă prin faţa sa întreaga coloană, de parcă ne-ar trece în revistă. Privirea lui e severă. Dar eu ştiu —numai eu ştiu —că nu-i adevărat. Numai eu ştiu că doar în aparenţă privirea lui e severă şi că în realitate nici nu ne vede, în aşa măsură este obosit. Şi cu toate acestea, ce sprinten îi este mersul! De necrezut cîtă voinţă există în trupul lui firav. Bine că numai eu ştiu că de obosit ce este nu ne vede. Dar oare numai eu? Trebuie că şi ceilalţi simt ceva. Altfel nu-mi pot explica de ce nu-şi strîng rîndurile, bineînţeles cei care sînt treji. Fiindcă mulţi dorm. Mărşăluiesc şi dorm. Se trezesc, iarăşi adorm, din nou se trezesc. Şi aşa mereu. De o oră, de două. Dumnezeu ştie de cîte ore!…

Locotenentul Azimioară nu doarme, are ochii deschişi. Dar doarme ceva din el, poate acea parte din el, cea mai adevărată. Noi, plutonul, l-am depăşit. Comandantul nostru a rămas să treacă în revistă, fără să le vadă, celelalte plutoane. Trec prin faţa ochilor săi deschişi, dar adormiţi, plutoanele celelalte, companiile celelalte. Şi ce galben-pămîntiu este. Ca toţi ceilalţi patru, şi bineînţeles ca mine. Avem cu toţii culoarea morţilor! A infanteristului mort. Numai infanteriştii cînd mor au culoarea galben-pămîntie. Fiindcă, săracii,

mor îngrozitor de obosiţi: din pricina marşurilor de noapte cînd trebuie să schimbe poziţia, a debuşării la atac, a „salturilor înainte” cînd latră căţelele, cînd grohăie greul, cînd vomită aruncătoarele. Pînă în clipa morţii, niciodată infanteristul nu apucă să se odihnească. De aceea moare ostenit, istovit. Moare şi imediat ce viaţa îl părăseşte, pe chip i se aşterne culoarea galben-pămîntie. Dar dacă galben-pămîntiul este culoarea infanteristului mort, şi dacă eu şi ceilalţi, infanterişti fiind, am dobîndit această culoare, sîntem oare morţi? Sîntem, de bună seamă că sîntem! Dar asta înseamnă că un infanterist nici măcar cînd moare nu se odihneşte. Dar de ce, de ce? De ce! Simplu: fiindcă şi în lumea morţii există armate, există războaie, există *moarte.* Dar oare frica de moarte există? Există! De pildă mie, acum, mi-e frică. Undeva se aude cum grohăie greul. Acolo e frontul. Pesemne că acolo are loc o mare bătălie. Către acolo ne îndreptăm. Şi cum vom ajunge, cum vom intra pe poziţie, imediat vom porni la atac. Dumnezeule, fără să ne odihnim, fără să mă odihnesc măcar o clipă!… Şi poate că de data asta îmi va veni şi mie rîndul. Poate că de data asta la perinița nefiinţei, moartea mă va alege pe mine. Mi-e frică! Teribil mi-e frică! Totuşi ceva nu înţeleg: sînt mort şi totuşi mi-e frică de moarte. Mă zgîlţîie această altfel de malarie: frica de moarte. Imposibil! Auzi, să fii mort şi totuşi să-ţi fie frică de moarte! Dar oare de moarte mi-e frică? în definitiv, de vreme ce am murit o dată, a muri încă o dată pe cîmpul de luptă de pe acest alt tărîm înseamnă, de fapt, revenirea la viaţă. Dar chiar aşa de ar fi, e pur şi simplu stupid: să fii în viaţă, să ajungi pe front ca infanterist, şi să mori. Mort, pe acest alt tărîm, să fii tot infanterist, să porneşti la atac şi să mori, adică să reînvii în ipostaza de mai înainte ca apoi să mori din nou. Şi ciclul să continue la infinit, să fii la infinit obosit, şi în viaţă, şi în moarte, care de fapt nu este altceva decît viaţa morţii.

… Şi mă cuprinse dintr-odată o mare deznădejde că pînă şi acum cînd eram mort-Dumnezeu ştia cum-continuam să fiu soldat, infanterist, să port raniţa în spate, grea, grea ca o conştiinţă

încărcată; să port uniforma duhnind a transpirație, scorțoasă ca o crustă, asemenea crustei unei răni, de parcă uniforma ar fi crusta rănii, a unei singure răni ce mă acoperea de la gît şi pînă la glezne; să port bocancii sparți cu vîrfurile jupuite din cauza pietrelor de care mă împiedicam la tot pasul. Dar parcă nu chiar atît de jupuite pe cît îmi erau călcîiele din cauza ştaifurilor şi a obielelor zdrențuite; să port casca fierbinte, fierbinte de parcă razele galbene şi reci ale Lunii ar fi încălzit-o mai tare ca un Soare adevărat; să port automatul al cărui închizător îl simțeam duşmănos în şold, şi rece, de parcă aş fi purtat, agățat de centură, într-o pungă, un bulgăraş de gheață.

Eram un infanterist mort, infanterist şi în împărăția morții unde —oroare! – existau şi aici armate şi războaie, pesemne din aceleaşi motive ca şi pe pămînt. Murisem, toți şase murisem. Dar cînd naiba? în ce fel? împuşcați de gloanțe, sfîrtecați de schije, îngropați de vreun proiectil? Nu-mi aminteam, hotărît nu-mi aminteam. După ştiința mea, toți şapte izbutisem să supraviețuim în luptele înverşunate pentru trecerea Tisei. Dar probabil că amintirea aceasta era veche, anterioară momentului cînd moartea ne arătase cu degetul pe fiecare dintre noi. Mai exact momentelor. Fiindcă îmi era greu să cred că fusesem omorîți dintr-o dată toți şapte. Fără îndoială că în alt moment şi într-alt fel fusese omorît Sachela sau Pantazi, Stoica, sau Floroiu, Claudiu Azimioară, locotenentul nostru, sau Dimofte, sau eu. Aici însă, pe acest alt tărîm, al morții, ne regăsisem cu toții. L-am căutat cu ochii pe Floroiu, apoi pe ceilalți. Şi abia acum m-am dumirit cum murise fiecare: Sachelarie murise rupt în două de un proiectil greu, în dreptul şalelor. între cele două părți ale corpului o centură lată de întuneric. Brîul de întuneric era ca un fel de mîzgă în care stătea înfipt trunchiul. Pe Pantazi îl doborîse o rafală de puşcă mitralieră în pîntece. Unu… două… trei… patru gloanțe îl ciuruiseră. Pe acolo pe unde intraseră, ca şi pe acolo pe unde ieşiseră, curgeau acum şuvoaie de întuneric. Pesemne că în împărăția morții sîngele se metamorfoza în umbră şi întuneric.

Floroiu avea mîinile şi picioarele de umbră şi întuneric. Pesemne că i le zburătăcise vreun proiectil de brand sau poate călcase pe vreo mină. Din fruntea lui Stoica, chiar la mijlocul ei, curgea o şuviţă subţire de întuneric. „Acolo unde i-a pus popa mirul” un glonte îl nimerise prăbuşindu-l în hăul morţii. Pe mine mă omorîse tot un glonţ. Un glonţ în inimă. Fiindcă de acolo curgeau, din cînd în cînd, picături de întuneric. În inimă fusese lovit şi Claudiu Azimioară. Fiindcă de acolo din dreptul inimii ţîşnea, la intervale regulate, ca dintr-un gheizer, un jet de întuneric fierbinte. Amîndoi murisem împuşcaţi în inimă, ca o pedeapsă parcă. Nu numai o dată Azimioară îmi spusese, cu vădită părere de rău: „Ştii care este marele nostru defect? Că avem amîndoi inimile slabe. Prea slabe pentru un comandant de pluton şi pentru un încheietor de pluton”.

Murisem toţi şase din pricina rănilor pe care le primisem cît timp fusesem în viaţă, pe pămînt, şi acum morţi, dar tot soldaţi, ne grăbeam să intrăm în dispozitiv, să fim din nou răniţi şi să murim într-o altfel de viaţă, în viaţa morţii. „Dacă oamenii vii ar şti ce-i aşteaptă după moarte!”, mi-am zis revoltat de descoperirea pe care o făcusem, dar numai şi numai fiindcă eram mort.

Atunci am auzit împuşcătura. Am sărit din pat, mi-am luat automatul alături de care dormeam ca lîngă o femeie, am apucat lanterna de pe noptieră şi am ţîşnit pe coridor tocmai în clipa cînd s-a auzit cea de-a doua împuşcătură. Şi atunci, în pragul uşii din faţa mea, am dat cu ochii de Claudiu Azimioară. Era îmbrăcat, la ora aceea era îmbrăcat. îşi scosese doar vestonul. încă purta cojocelul, încă nu-şi descălţase cizmele.

— Ce s-a întîmplat, Claudiule? am întrebat, fiindcă, atunci cînd eram numai noi doi, ne tutuiam.

În loc să-mi răspundă, mai trase un foc de revolver în direcţia scării monumentale ce ducea la primul etaj al castelului. Pe urmă, smulgîndu-mi lanterna din mînă, o porni precaut în direcţia scării, plimbînd fascicolul de lumină al lanternei, investigînd, spre toate ungherele, gata să facă din nou uz de revolver, în caz de necesitate.

— Vino! îmi ordonă, vorbind încet cu o voce pe care nu i-am recunoscut-o, de răguşită ce era.

L-am urmat, la rîndul meu cu degetul pe trăgaciul automatului.

Cînd m-am apropiat de scară, pe carpeta ce urca pînă sus, odată cu treptele, am zărit o picătură de sînge. De fapt nu eu am descoperit-o, ci Azimioară. Se opri, îndreptă fascicolul de lumină asupra ei şi cît timp examina lacrima aceea de sînge, în ochii lui, halucinanţi, deveniţi îngrijorător de halucinanţi de cînd ne aflam la castel, începu să joace un fel de bucurie, ca flacăra, presupusă drăcească, de pe un loc unde stă ascunsă o comoară.

„Pesemne că iarăşi s-a îmbătat de unul singur44, mi-am zis.

Dar imediat neliniştea îmi strînse inima în menghinea ei necruţătoare. Exista acolo pe covor o picătură de sînge. Asta însemna că Azimioară trăsese în cineva, îl rănise şi acela, de frică, se refugiase la etajul superior. Dar în cazul acesta, întrucît în castel, în afară de noi şase nu mai locuia nimeni, însemna că împuşcase pe careva dintre noi.

„S-a nenorocit! 44, mi-am zis, întinzînd piciorul peste două trepte, cu gîndul de a da ajutor presupusului rănit.

Dar Azimioară mă prinse de cot şi mă trase înapoi.

— Lasă-mă pe mine!

Şi o porni să urce treptele, una cîte una, fără să se grăbească, investigînd cu fascicolul de lumină după alte picături de sînge. Nu trebuia să le caute prea mult. Existau pe fiecare treaptă. Mari doar cît nişte nestemate. Parcă nişte rubine lichide, dinadins împrăştiate pe fiecare treaptă să ne indice drumul, ca într-o altfel de poveste, adevărată şi tragică, mult mai adevărată şi mai tragică decît aceea scornită de fraţii Grimm.

După ce am urcat şi ultima treaptă, drept în faţa noastră, la numai cîţiva paşi, am descoperit cadavrul lui „Iago44. Nu am nici o îndoială că l-am descoperit înaintea lui Azimioară. Fiindcă el s-a prăbuşit abia după aceea. S-a prăbuşit în clipa cînd l-a descoperit şi el. A gemut odată ca un om înjunghiat şi s-a prăbuşit ca o lespede

grea.

Încerc să-mi reamintesc acum ce am simţit în clipa cînd am descoperit cadavrul lui „Iago44. Da, fără îndoială, în primele clipe, un sentiment de uşurare: că Azimioară împuşcase pe „Iago44 şi nu pe careva din oamenii de sub comanda sa. Pe urmă, cînd locotenentul s-a prăbuşit leşinat, am încremenit de spaimă. Stupid, dar aşa s-a întîmplat. Şi s-a întîmplat aşa, fiindcă am crezut că, la rîndul său, fusese împuşcat de altcineva. E drept, nu auzisem zgomotul împuşcăturii. E drept că în castel, în afară de mine şi de ceilalţi patru, altcineva nu mai locuia, şi cu toate acestea aşa am crezut că, la rîndul său, fusese şi el împuşcat. Şi fiindcă pe de o parte aşa am crezut, iar pe de alta fiindcă mi-a fost teamă să nu fiu la rîndul meu omorît, m-am trîntit la pămînt, instinctiv, făcînd din trupul lui Azimioară un fel de parapet. Şi abia acum, cînd m-am aflat foarte aproape de faţa lui mi-am dat seama că Azimioară, pe care îl credeam mort, de fapt era numai leşinat. Leşinase! Dar de ce Dumnezeu leşinase? Fiindcă îl împuşcase pe „Iago“? Stupid! Dar nu, mai curînd de necrezut. Auzi, să leşine numai dintr-atîta. Intr-adevăr, el avea inimă slabă. El, nu însă şi eu, aşa cum credea, poate numai fiindcă nu-i convenea să recunoască, faţă de propria sa conştiinţă, că dintre noi toţi, tocmai el, comandantul nostru, avea “inima slabă“.

— Haide, vino-ţi în fire!

Şi am început să-l zgîlţîi, ca să-şi revină. Dacă n-ar fi respirat, aş fi crezut că murise de frică. Dar respira. Trăia, fără îndoială. I-am tras două palme zdravene şi atunci a deschis ochii. S-a uitat la mine, dar ochii nu mă vedeau. Erau haotici. Erau ca în visul de adineaori cînd Azimioară, mort, trecea în revistă plutoanele fără să vadă pe nimeni din cauza oboselii, în timp ce din dreptul inimii un jet de întuneric ţîşnea din cînd în cînd asemenea unui gheizer.

— Haide, vino-ţi în fire! l-am îndemnat eu a doua oară.

— „Iago“? întrebă cu o voce sfîrşită.

—, Iago“!

— Mort?

— Mort!… Cred că e mort.

— Vezi dacă e mort… dacă l-am omorît… Poate că totuşi trăieşte?

Era mort. A fost suficientă o singură privire.

— E mort!… Gata!

— Mort! Vasăzică este mort… Vasăzică nu mai este nici o speranţă.

Cumva mă irita regretul acesta exagerat în legătură cu moartea motanului. În definitiv mi se părea nu numai exagerat, dar şi ridicol. Eram pe front, şi eu, şi el omorîserăm oameni – *inamici,* dar în ultimă instanţă *oameni*—, aşa că împuşcarea involuntară a lui „Iago“ era în fond un accident, dar nimic mai mult decît un accident.

— Nu fi caraghios! L-ai împuşcat, şi gata. În orice caz, după ce ai ucis oameni, nu e cazul să regreţi că, fără voie, ai împuşcat un prăpădit de motan.

— Nu mai e nici o speranţă, repetă el, ca şi cum nu m-ar fi auzit.

— Nu, nu mai e nici o speranţă. E mort de-a binelea.

— Dar nu-i vorba de el. Nu înțelegi!

Cuvintele sunară ca un reproş.

— Dar de cine?

— De mine!

— De tine? Nu pricep nimic. Te rog, explică-te!

El clătină capul a refuz, pe urmă, imediat, începu să plîngă. Cu lacrimi mari, fără sunete. Lacrimi parcă de glicerină. Lacrimi de cinematograf. Lacrimi pe care le-aş fi putut crede prefăcute dacă trăsăturile chipului răvăşit, devenite dintr-odată colțuroase, înăsprite, nu mi-ar fi dovedit, cu prisosinţă, că era tălăzuit de o suferinţă sinceră.

Şi cu toate acestea – abia acum îmi dădeam seama –, situaţia era ridicolă. Sta culcat pe spate, pe parchet, şi plîngea cu lacrimi mari ca de gbcerină. Eu, alături, cu picioarele încrucişate ca turcii, îl

priveam neputincios. La un pas de noi, cadavrul lui „Iago". Da, era o scenă ridicolă, dar bine că în afară de noi nu existau alţi martori. Dar dacă vreunul din oamenii noştri, reacţionînd cu întîrziere, s-ar hazarda pe coridor, curios să afle ce se întîmplase? Dacă acela, descoperind picăturile de sînge de pe fiecare treaptă, ar urca scara şi ne-ar descoperi în poziţiile noastre ridicole? Ce-ar crede de comandantul lui? Nu mi-am mai răspuns. Fiindcă, înainte de a-mi răspunde, m-am întrebat —recunosc tardiv-cum de era posibil ca ceilalţi să doarmă atît de profund, încît să nu audă zgomotul împuşcăturilor. Numai că de data asta nu mi-a fost greu să găsesc răspunsul. Nu, ei nu dormeau. Auziseră, desigur, împuşcăturile, dar de frică nu îndrăzniseră să iasă din dormitor. Acum, desigur, stăteau cu urechile ciulite, cu nervii încordaţi ca strunele aşteptînd – ce? Dumnezeu ştie ce! Aşteptau să se întîmple ceva? Nu! Mai curînd aşteptau, tremurînd de teamă, ca nu cumva *să se întîmple ceva?* Aşteptînd, pînă acum sigur că se număraseră să se convingă dacă mai sînt toţi, dacă nu cumva i se întîmplase şi altuia ce i se întîmplase lui Dimofte. În orice caz, chiar dacă răsuflaseră uşuraţi, constatînd că nimeni nu lipsea, atîta curaj nu aveau ca să iasă din dormitor să se informeze cine şi de ce trăsese cu revolverul. Dar dacă totuşi careva dintre ei şi-ar lua inima în dinţi? Intr-un asemenea caz, ar da cu ochii de noi: de Azimioară culcat pe spate, de mine stînd cu picioarele încrucişate ca turcii, amîndoi în poziţii caraghioase, şi asta numai din cauza motanului „Iago".

— Haide, scoală-te! m-am răstit din nou la el.

Azimioară mă privea cu nişte ochi… cu nişte ochi… oare cu ce fel de ochi? Cu ochii, da, cu ochii de *atunci.* Atunci cînd l-am dezgropat de sub cadavre. Cadavre grele, ca nişte lespezi funerare. Şi atunci tot aşa mă privise. Spaimă totală… Nu, groază totală… Groază pînă la ultimele ei limite. Groază vie, ca o fiinţă vie şi tot atît de adevărată.

— Pentru numele lui Dumnezeu, vino-ţi în fire!

Şi i-am mai tras două palme, absolut inutile, fiindcă acum se

trezise doar din leşin. Nici nu tresări măcar. Mă privea cu ochii lui haotici, exact ca atunci cînd îl dezgropasem de sub cadavre.

Şi trecură, cred, circa şase minute. Lungi, enervante, penibile, mai ales penibile fiindcă aveam sentimentul că eram ridicoli, amîndoi, şi că, pe deasupra, pur şi simplu mă prostisem. După cele şase minute lungi, cînd parcă timpul se spînzurase de craca unei singure clipe, Azimioară se ridică, îşi frecă tîmplele cu palmele schimonosindu-şi faţa ca şi cînd gestul acesta îi producea dureri insuportabile, pe urmă porni să coboare treptele încet, parcă fiecare pas era rezultatul unui efort din cale afară de greu sau, mai curînd, ca şi cînd, înainte de a păşi pe o treaptă, trebuia să-şi învingă frica.

După ce ajunse jos, la parter, porni hotărît spre camera lui, dar nu mai înainte de a privi cu coada ochiului înspre „dormitorul44 oamenilor. Uşa înaltă, albă, era închisă, şi dinapoia ei nu se auzea nici un zgomot. Dormeau!… Dormeau? Ştiu eu dacă nu erau treji, dacă nu ascultau cu urechile lipite de blana masivă de stejar a uşii?

Am dat să mă îndrept spre camera mea, cînd l-am auzit:

— Vino la mine!

Am trecut pragul, urmîndu-l cu acelaşi sentiment de neliniştită intrigare, ca de fiecare dată cînd intram în camera aceea. Şi, ca de obicei, privirile mele se fixară involuntar asupra tabloului. L-am privit numai o clipă şi mi-am mutat privirile în altă parte, ca nu cumva Azimioară să observe cît de impresionat, cît de intrigat eram din cauza tabloului. Fiindcă, dacă ar fi observat şi, mai ales, dacă m-ar fi întrebat, sigur că i-aş fi mărturisit motivul pentru care tabloul mă tulbura de fiecare dată cînd îl priveam. Şi atunci… Ei da, habar n-am ce s-ar fi putut întîmpla într-un asemenea caz. Ştiu doar că totdeauna am ezitat s-o fac, fiindcă de fiecare dată, instinctiv, am simţit că *nu trebuie* să afle, de la mine, ceea ce descoperisem încă de prima dată cînd privisem tabloul acela, de vreme ce singur nu era în stare să-şi dea seama.

Încăperea era, la mentalitatea mea, uriaşă. Şi servise din totdeauna drept dormitor. Alcovul cu baldachin o dovedea. Mă

întrebam dacă iarna izbutea căminul să încălzească odaia aceea mare, atît de mare, încît patul cu baldachin, la rîndul său de proporţii impresionante, părea aproape meschin de mic. Şi tocmai fiindcă odaia era atît de mare, cealaltă mobilă, de altfel puţină, aproape că trecea nebăgată în seamă, ca şi cînd în afară de patul cu baldachin şi a covorului —care acum nu mai exista, dar se cunoştea ce suprafaţă acoperise fiindcă parchetul pe laturi era de culoare mai închisă – altceva nu mai exista în încăpere. Şi doar mai exista mobilă. De pildă o consolă şi, deasupra ei, o oglindă de cristal cu o ramă aurită în stil baroc. Pe consola aceea se afla sticla, ultima, de coniac şi cele două pahare. Către consola aceea le îndreptă Azimioară de cum ajunse în cameră. Turnă în două pahare, fără să le umple, pe urmă începu să bea dintr-unul, cu înghiţituri mici, strîmbîndu-se de fiecare dată, de parcă îşi impusese să înghită un medicament cu un gust teribil de neplăcut.

— Bea!

— Nu! Am băut şi aseară. Mi-ajunge.

— Treaba ta!

Îşi turnă conţinutul paharului ce mi-l destinase, pe urmă se duse să se lungească pe pat. Azimioară era un bărbat înalt. Dar, în ciuda înălţimii sale, din cauza alcovului uriaş, arăta ca un copil culcat în patul părinţilor săi.

— Oare cîte zile îmi mai sînt date să trăiesc? mă întrebă privindu-mă, de data asta, cu ochii lui de fiecare zi.

— Ce-ţi veni? m-am răstit la el.

— Nu fi prost! Eu ştiu ce spun. Cît crezi tu că mai ţine?

— Ce?

— Ce! Războiul, omule!

Am ridicat din umeri.

— Cel mult pînă în primăvară. îţi spun eu, cel mult pînă în primăvară nemţii vor fi la pămînt! Şi eu să mor, acum, la sfîrşit. Mă rog, cel puţin dacă ar fi ca mai înainte. Aşa însă…

Şi oftă.

Nu înţelegeam nimic. La ce se referea?

— „Dacă ar fi ca mai înainte’4 —ce? l-am întrebat.

— Mai înainte moartea era doar posibilă, fiindcă exista speranţa: poate că pe mine mă va cruţa. Dar acum moartea a devenit o certitudine.

— Ce tot bîigui, omule? m-am revoltat.

De fapt, eram tare îngrijorat. Dacă Azimioară vorbea aşa, fără noimă, însemna că iarăşi reveniseră ceea ce numisem eu „crize”, ca atunci imediat după ce îl dezgropasem de sub cadavre.

Azimioară surîse trist, apoi îmi replică oftînd:

— Crezi tu că bîigui? Da de unde! Acum nu mai am nici un dubiu că voi muri. Gata! ***Acum*** nu mai este nici o speranţă. Sînt condamnat să mor. De acum încolo nu-mi rămîne decît să aştept. Să aştept clipa cînd se va întîmpla inevitabilul.

Eram convins că îşi pierduse minţile. Dar nu. De fapt, nu prea izbuteam să mă conving că totul se întîmpla în realitate. Adineaori visasem. Visasem că murisem şi că dincolo, pe tărîmul morţii, eram tot soldat, infanterist în linia întîi. Pe urmă mă trezisem, mai exact mă treziseră împuşcăturile. Dar oare într-adevăr aşa se întîmplase? Nu cumva mă trezisem doar pentru o clipă şi pe urmă imediat mă înscutecase un alt vis, visul în care Azimioară împuşcase pe „Iago“, visul în care, Dumnezeu ştia din ce motiv, ajunsese să creadă că va muri? Totuşi nu visam, deşi totul devenise atît de absurd ca într-un vis absurd. Nu visam şi Azimioară, săracu’, era convins că va muri. Acum nu mai avea priviri rătăcite. Acum ochii lui erau trişti şi trăsăturile chipului său frumos exprimau o mare durere, care în nici un caz nu era una fizică. Durerea fizică nu înnobilează trăsăturile chipului unui om. Acum însă ale lui Azimioară erau înnobilate de o suferinţă interioară.

— Cel puţin dacă aş şti cîte zile mai am de trăit… Cîte ore… Dar dacă numai cîteva minute?

— Pentru numele lui Dumnezeu, termină cu prostiile!

Azimioară iarăşi surîse, un surîs resemnat, îndurerat.

— Ai tot dreptul să crezi despre mine încă şi mai rău. Fiindcă tu nu ştii… Nu ştii…

— Ce să ştiu?

— Pe ce se bazează certitudinea mea că voi muri.

— Pe ce?

— „Iago“! L-am împuşcat doar pe „Iago“.

— L-ai împuşcat. Şi ce dacă? Un motan. Şi încă un motan hoţ. La ultimul atac ai împuşcat cel puţin pe *Zugfiihrer-ul*11 acela, ştii care. Şi de murit, n-ai murit.

Îi vorbeam aproape ca unui copil. De cînd îl dezgropasem de sub cadavre, de multe ori mă trezeam vorbindu-i astfel, fiindcă de multe ori îl simţeam neajutorat asemenea unui copil.

— *Zugfuhrer-vl* acela nu era „Iagow… Şi „Iago“ nu era „Iago“.

— … Şi „Iago“ nu era „Iago“, am repetat fără voie, simţind cum mi se strînge sufletul de mila lui Azimioară.

— Nu, nu era „Iago“. Categoric! Era… Era destinul! Dar tu ai să spui că nu există destin.

— Dar ce? Parcă există?

— Există!… De ce nu pot fi ca tine!… Tu ştii cum eşti?

— Sînt ca toţi oamenii. Sînt…

Dar el mă întrerupse:

— Păi tocmai asta e nenorocirea că eşti la fel ca toţi oamenii. Tu nu crezi decît numai ceea ce vezi… Vreau să spun că tu nu vezi decît cu ochii… Nu auzi decît cu urechile… Nu simţi decît cu simţurile… Tu nu ştii decît ceea ce ai învăţat… Tu nu presimţi ceea ce stă să se întîmple: ţie, altora. De fapt, tu nu eşti tu.

— Dar cine sînt? am întrebat din nou fără voia mea.

— Tu eşti un epifenomen… Tu eşti o relaţie, un fir încîlcit într-o încîlceală de relaţii, fără să ai conştiinţa că eşti doar o relaţie.

— Dar tu?

— Eu? Eu sînt o relaţie care are conştiinţă că este relaţie. Avînd

---

[11] **Plutonier.**

conştiinţa aceasta, năzuiesc să mă desprind din sistemul meu de relaţii. De fapt, ar trebui să spun că am sperat ca într-o zi să mă pot desprinde din sistemul meu de relaţii pentru a deveni eu însumi. înţelegi?

— Nu!

— În prezent, ştiu că exist, fiindcă am descoperit că sînt relaţie, dar nu ştiu cum sînt fiindcă nu m-am desprins încă din sistemul de relaţii din care fac parte. Dacă aş trăi, dacă aş izbuti să mă smulg din matricea aceasta, atunci sigur că aş avea imaginea reală a ceea ce sînt în realitate, şi avînd-o, aş deveni puternic atît cît este necesar spre a putea crea un sistem propriu de relaţii, altele decît cele statornicite independent de voinţa mea.

— Mă rog, şi crezi că numai tu ai conştiinţa că eşti o relaţie?

— Vrei să spui că o ai şi tu?

— Să presupunem că da.

— N-o ai!… Aş putea pune mîna în foc că n-o ai. Nu se poate ca cineva s-o aibă şi să fie ca tine. Să fie mulţumit, ca tine.

— Asta de unde ai mai scos-o? am protestat, mărturisesc iritat.

— Vrei să spui că nu eşti mulţumit?

— Nu sînt!

— Un om resemnat e un om mulţumit. Şi un om care consideră că e în firea lucrurilor tot ceea ce se întîmplă, pînă şi războiul, înseamnă că e un om mulţumit, de vreme ce se resemnează să creadă că tot ceea ce se întîmplă nu trece dincolo de ordinea firească a lucrurilor, deşi lucrul acesta este în fond foarte adevărat.

— Dacă este foarte adevărat, atunci…

Dar el din nou mă întrerupse:

— Ce dacă este foarte adevărat? Dacă este în ordinea firească a lucrurilor înseamnă că există ceva care ne depăşeşte şi că lucrul cel mai înţelept pe care îl poate face individul este să se resemneze şi, în raport cu aptitudinile sale, să caute să se aranjeze în aşa fel încît să-i fie lui cît mai bine? De fapt, aceasta este cea mai mare eroare. Dar în acelaşi timp, această mare eroare face parte tocmai din ordinea

firească, şi resemnarea, deci acceptarea acestei ordini fireşti reprezintă, dacă vrei, dominanta ordinii fireşti de cînd e lumea lume. începutul înţelepciunii constă în nemulţumire. Mă refer la adevărata înţelepciune. Nemulţumirea faţă de ordinea firească din mine sau, dacă vrei, faţă de ceea ce pare la un moment dat că reprezintă ordinea firească a lucrurilor. Desigur, nu e suficient să fii nemulţumit, ci să şi vrei să schimbi în tine ceea ce pare că ţine de ordinea naturală, imuabilă.

— … Şi tu eşti în acest sens nemulţumit? l-am întrebat, în fond, convins tocmai de contrariul.

— Eu? Nu ştiu cum să-ţi explic. în orice caz, sînt altfel decît tine. De cînd mă ştiu am fost nemulţumit nu numai împotriva a tot ceea ce mi se impunea să fac, dar şi împotriva mea însumi, fiindcă mă supuneam, fiindcă nu aveam tăria să fac exact contrariul decît mi se cerea. înţelept însă nu am devenit cu adevărat, fiindcă nu mi-a trecut prin minte că aş putea schimba ceea ce consideram că ţine în mine de ordinea firească a lucrurilor. Abia aici, pe front, şi numai de puţină vreme, mi-am dat seama că lucrul acesta e posibil. Şi, cine ştie, poate, dacă aş trăi, dacă n-aş fi condamnat la moarte, aş deveni cu adevărat înţelept, creînd o nouă ordine firească a lucrurilor, smulgîndu-mă din ghemul încîlcit de relaţii impuse şi devenind propria mea relaţie.

Nu prea îmi era clar ce voia să spună. De fapt, ca să fiu sincer, nici nu credeam că merita efortul. El vorbise de un ghem încîlcit de relaţii; dar tot ceea ce spusese mi se părea un ghem încîlcit de contradicţii logice. Dar nu aceasta era important. Important mi se părea altceva: că trebuia să-i scot din cap ideea fixă că va muri fiindcă… îl omorîse pe „Iago“.

Şi numai fiindcă aceasta urmăream, i-am spus:

— Bine, dar nu-ţi dai seama cît de grav te contrazici?

— Mă contrazic? se miră el.

— Sigur că te contrazici. Pe de o parte, crezi în destin…

— Cred, de bună seamă că da.

— Pe de alta, ai afirmat mai adineaori că dacă ai trăi poate că ai deveni într-o zi propria ta relaţie.

— Da, am afirmat. Şi ce-i cu asta? Unde vezi contradicţia?

— Ca cineva să devină propria sa relaţie înseamnă a-şi crea el însuşi destinul, propriul său destin. Or, dacă am înţeles eu bine, în concepţia ta, destinul, ca şi la antici, este o forţă împotriva căreia omul, chiar dacă luptă, niciodată nu are sorţi de izbîndă. Deci, cum poate cineva deveni propria sa relaţie cînd este supus, subordonat destinului implacabil? Zău, Claudiule, în noaptea asta spui atîtea prostii, încît nu te mai recunosc.

Azimioară părăsi patul şi începu să se plimbe prin cameră agitat. Cînd se depărta, tocmai în capătul celălalt al încăperii, umbra lui se profila uriaşă pe tapetul oribil „roz-bombon".

— Nu e nici o contradicţie. Adică, stai, mi se pare că este. Dar, în definitiv, chiar dacă nu izbuteşti să devii propria ta relaţie, merită să încerci. Vreau să spun că esenţialul e să încerci. Să nu accepţi să fii relaţie în cadrul unei structuri date. Să muşti din mărul nemulţumirii. Să nu accepţi, să vrei mereu altceva decît ceea ce eşti la un moment dat. Să nu te resemnezi, nemulţumirea să devină o existenţă desfăşurată în toate zilele vieţii tale. Destinul însă, destinul este cu totul altceva. Destinul, ei bine, habar nu am ce-i destinul. Dar există! Există, dar nu-i place să-i fie recunoscută existenţa, atotputernicia. Este, dacă vrei, propagandistul cel mai înverşunat al propriei sale negaţii. Nu există destin – se autoneagă, el, prin gura oamenilor, şi nu a celor mai proşti – ci un *dat* natural, firesc. Şi împotriva acestui *dat* nu-ți rămîne altceva decît să te resemnezi, acceptîndu-l ca ceva firesc. împotriva morţii ce rost are să te revolţi? E un *dat* să murim cu toţii, mai devreme sau mai tîrziu. Dar de ce să existe acest *dat* şi nu altul? De ce să nu existe un *dat* ca omul să fie nemuritor? îți dai seama că cel mai îngrozitor lucru este dualitatea? Şi atotputernicia destinului tocmai în aceasta constă. N-am fost, şi sînt; pentru ca într-o zi din nou să nu mai fiu. N-am fost pus să aleg între fiinţă şi nefiinţă. Am devenit fiinţă, *conştiinţa* prin voia

destinului. Prin voia destinului voi deveni nefiinţa. Dacă nu aş fi devenit *conştiinţă,* totul ar fi simplu. Trecerea de la nefiinţă la fiinţă şi invers nu ar mai conţine elementul tragic, lipsind pe de o parte noţiunea alternativelor, iar pe de alta, a opţiunii. Opţiunea implică ideea libertăţii. Imposibilitatea omului de a opta între nemurire sau moarte constituie, de fapt, destinul, şi tocmai în aceasta constă tragismul existenţei noastre.

Eram uluit. Nu-mi spunea lucruri noi. Intr-o formă sau alta – dar tinzînd către aceeaşi concluzie – o asemenea punere a problemei întîlnisem în lecturile mele. Eram uluit însă din cu totul alt motiv. Se întîmpla pentru prima dată ca Azimioară să discute cu mine în acest fel. De obicei, discuţiile noastre niciodată nu depăşiseră sfera preocupărilor noastre cotidiene, de infanterişti în prima linie. Mai ales moartea nu constituia vreodată subiect de discuţie, cu toate că numai la ea ne gîndeam, cu toate că al naibii ne temeam de ea. Dar, printr-un fel de consens tacit şi unanim, ne prefăceam că o ignorăm, consemnîndu-i doar prezenţa:

— A murit căpitanul Pajură.

Sau:

— Mîndreanu, caporalul, a fost rupt de un brand.

Sau, în fine:

— Popîrlan a intrat într-un snop de mitralieră.

Consemnam lucrarea morţii cu aceeaşi aparentă nepăsare cu care consemnam consecinţele unei ploi de amiază sau ale brumei timpurii. De aceea eram atît de uimit, uluit. Fiindcă nici prin minte nu-mi trecuse că Azimioară era capabil să abordeze şi asemenea subiecte de discuţie.

Azimioară se opri în faţa mea, contenind plimbarea agitată. în ochii lui am citit un fel de disperare mută.

— Sînt indignat împotriva destinului meu biologic, care fixează limita de vîrstă sub o sută de ani. Dar sînt deznădăjduit de indignat că trebuie să mor *eu,* la douăzeci şi opt de ani, atîţia cît am acum.

— De unde ştii?

—». Iago“!

— Ceea ce spui e de-a dreptul idiot.

— Nu, e o certitudine.

— Şi eu încă o dată îţi repet că certitudinea asta a ta este o idioţenie.

Apucîndu-mă de un nasture al cămăşii îmi spuse, vorbindu-mi cu un ton confidenţial:

— Mi s-a spus aşa: Fereşte-te să omori o pisică fiindcă atunci vei muri şi tu, pînă într-o săptămînă. Acum înţelegi?

— Mă rog, şi cine ţi-a făcut o asemenea prezicere? l-am întrebat, tălăzuit de milă fiindcă acum nu mai exista nici un dubiu că-i reveniseră crizele.

Întrebarea mea păru că-l derutează.

— Cine mi-a prezis? repetă el întrebarea, privindu-mă foarte nedumerit.

— Da, cine?

— Mda, într-adevăr, cine mi-a prezis? Nu ştiu… Am ştiut şi am uitat?… Sau poate n-am ştiut niciodată? Dar parcă are importanţă cine mi-a prezis? N-are! Trebuie să recunoşti şi tu că n-are importanţă. Principalul, esenţialul este că ştiu.

— Nu ştii nimic! Totul e o prostie. Ce Dumnezeu, nu eşti nici copil şi nici un sălbatic din nu ştiu ce insulă a Pacificului, rob al superstiţiilor. Auzi, are să moară fiindcă a împuşcat un motan.

— Poţi să rîzi de mine cît vrei, dar adevărul acesta este.

Mi s-a prezis.

— Ţi s-a prezis, dar nu ştii de către cine.

— Da!… Da!… Nu ştiu!… Dar tu nu poţi să înţelegi lucrul acesta. Tu eşti altfel decît mine, ţi-am mai spus-o. Tu vezi iarba, constaţi că e verde, dar nu vezi cum creşte. Nu auzi cum creşte. Nu auzi cum răsuflă pămîntul, nu simţi tristeţea florilor dintr-o vază fiindcă îşi presimt sfîrşitul, nu auzi cum plesneşte mugurele, nu simţi cîtă greaţă îi este pămîntului de mirosul sîngelui, nu simţi suferinţa nopţii că nu cunoaşte lumina şi nu intuieşti durerea

luminii că nu poate fi o singură dată, dar numai o singură dată, beznă, nu vezi decît numai ceea ce…

— Bine!… Bine, l-am întrerupt, dar nu văd, nu aud, nu înţeleg…

— Nu auzi vocile care nu se aud cu urechile şi nu presimţi primejdia ce te încercuieşte…

— De acord, nu văd, nu aud, nu presimt, nu înţeleg prezicerile, etc. etc. Dar dacă ţie ***cineva*** ţi-a prezis să nu omori o… pisică, de ce l-ai împuşcat pe „Iago“?

Azimioară mă privi de-a dreptul indignat.

— Bine, dar mă deprimă atîta neînţelegere, atîta, hai să-i spun, miopie. Nu înţelegi că destinul e perfid? Destinul a hotărît, poate a fost predestinat, încă înainte de a mă naşte, ca în anul de graţie una mie nouă sute patruzeci şi patru, fiinţa care avea să se nască şi care va purta numele de Claudiu Azimioară să moară. Şi destinul, acest regizor ticălos şi genial, a pregătit totul. Nu, nu-i o întîmplare că ne-am găsit numai noi şapte în acest castel ciudat, cu o misiune de-a dreptul ridicolă. Nu-i o întîmplare că Dimofte a dispărut…

— A dezertat, am ţinut să precizez.

— A dezertat, de acord! Dar ***dispariţia*** lui a creat o anumită psihoză.

— Nu şi în ceea ce mă priveşte.

— Mă rog, nu şi în ceea ce te priveşte.

— Şi nici în ceea ce priveşte pe oameni, am ţinut să vin cu această precizare deşi, mărturisesc, eram convins tocmai de contrariul.

— Fie! în ceea ce mă priveşte însă da. Eu simt că ceva nu este în regulă. Simt şi fiinţa mea, permanent, din ziua cînd a dispărut Dimofte, se află în stare de alertă. Spuneai: Dacă mi s-a prezis că voi muri, în cazul cînd voi omorî o pisică, de ce l-am împuşcat pe „Iago“? Ei bine, eu nu am tras în „Iago“. Am tras…

— În cine? am întrebat, înfiorîndu-mă fără voia mea.

— În nici un caz în „Iago“. Am tras… Ei bine, trebuie să-ţi povestesc totul, aşa cum s-a întîmplat. Mă pregăteam să mă culc.

Nu-mi era somn. Dar voiam să dorm. Mă enerva vîntul care nu mai conteneşte. Mă enerva, mai ales, scîncetul oblonului. Ascultă! îl auzi?

Undeva, la etaj, se auzea un scîrţîit prelung şi aproape uniform, după cum îl plimba vîntul – ba într-o parte, ba în altă parte.

— Aud!

— Mă enerva scîrţîitul acesta lugubru, recunoaşte că e lugubru.

— Pe naiba lugubru! Un scîrţîit ca toate scîrţîiturile.

— Tu ai o fire impermeabilă. Tu eşti ca o vioară proastă, dintr-un lemn fără rezonanţă. Eşti… eşti ca un profesor de ştiinţe naturale. Cu simţurile tocite. Scîrţîitul e lugubru. Pentru mine cel puţin. Şi mă enerva. Şi atunci, fiindcă mă enerva, fiindcă mă neliniştea, fiindcă îl simţeam ca un fel de clopoţel de alarmă, laş, am vrut să mă culc, să dorm. Ei bine, tocmai în clipa cînd voiam să mă vîr în aşternut, am auzit paşi în holul cel mare. Paşii sînt de mai multe feluri. Paşii trădează firea omului. Intr-un anumit fel merg oamenii cu sufletul deschis şi în altfel laşii. Intr-un anumit fel neurastenicul şi în altfel placidul. Ei, dar n-am să-ţi descriu acum toate felurile de mers, cîte există. Vreau numai să-ţi spun că atunci cînd te paşte o primejdie, purtătorul acelei primejdii sau, dacă vrei, acela prin care primejdia te va ajunge are un anumit mers. Un mers perfid. Un mers de fiară cînd încearcă să se apropie de pradă fără să fie simţit. Ei bine, cînd mă pregăteam să mă vîr în aşternut, un astfel de mers am auzit. Am auzit, mai exact, nişte paşi care aduceau primejdia. O primejdie gravă. Dacă nu aş fi avut certitudinea că se va simţi jignit, aş fi izbucnit în rîs, în aşa măsură mă amuza ceea ce spunea.

— În orice caz, o primejdie mai mare decît aceea în care ne-am aflat cît timp am fost cu toţii în prima linie nu ne poate pîndi aici. Şi dacă acolo ai scăpat cu viaţă, poţi să fii sigur că nimic nu ţi se va întîmpla tocmai aici unde, ca să fiu sincer, pur şi simplu huzurim.

— Dar nu-i vorba de mine. Paşii care aduceau primejdia nu mă vizau numai pe mine, ci pe noi toţi…

— Iarăşi marota ta, l-am întrerupt.

— Bine, numeşte-o cum vrei. Nu mă supăr, crede-mă. Dar tu ştii că mie îmi place să ies în întîmpinarea primejdiei. Şi asta nu din eroism, ci pur şi simplu fiindcă aşteptarea, nesiguranţa mă înnebunesc. Şi apoi, aşa cum ţi-am mai spus, nu era vorba de o primejdie care mă păştea doar pe mine. Sînt comandantul vostru şi sînt răspunzător de viaţa voastră. Am auzit primejdia. Şi atunci am deschis uşa şi cu revolverul în mînă am ieşit în întîmpinarea ei. în holul mare am văzut o „umbră“ care, atunci cînd şi-a dat seama că a fost descoperită, a căutat să se refugieze la etaj. Am tras în ea. Am tras într-un om, pricepi? în mod normal, sus ar fi trebuit să găsim un cadavru omenesc şi nu pe al lui „Iago“. Da, da, da, am tras într-un om şi am omorît un motan. Ei, acum înţelegi cît de perfid e destinul? Ce mare regizor este? Cît de bine a aranjat totul? Cum a izbutit să mă păcălească ticălosul ca totuşi să omor o pisică?

— Să ne înţelegem, dragă Claudiule. Pretinzi că a fost *cineva*, şi doar din greşeală l-ai împuşcat pe „Iago“? Sau motanul, năzdrăvan, s-a transformat în om ca să te păcălească şi să tragi în el?

— Nu ştiu!… Şi nici nu vreau să-mi explic. Tu, dacă ai vreo explicaţie, mă rog, formuleaz-o. Te avertizez însă că explicaţia ta, care în nici un caz nu poate fi decît una raţională —lasă că te cunosc eu – mă va lăsa rece, n-o voi accepta.

— În orice caz una absurdă, fantasmagorică nu-ţi voi furniza. Eu cred că tu, obsedat de marota ta, auzind nu paşi, ci vreun zgomot făcut de „Iago“, ai *văzut* ceea ce nu exista şi ai tras într-o… iluzie, împuşcînd, din pură întîmplare, motanul.

— Eşti mare deştept, izbucni el furios. Vasăzică, după opinia ta, obsedat de ceea ce numeşti tu marota mea, mi s-a năzărit, pur şi simplu, că văd un om!

— Exact. Şi ar trebui să fii şi tu de acord că de vreme ce nu există nimeni în castel în afară de noi şase înseamnă că pur şi simplu ţi s-a năzărit.

— Ce rost are să ne certăm? conchise el împăciuitor. Eu nu te

pot convinge, tu nu mă poţi convinge. Rămînem pe poziţii ireconciliabile. Regret însă că nu găsesc înţelegere la tine. Acum cînd nu mai am mult de trăit, probabil foarte puţin, mi-ar fi mai uşor dacă m-ai înţelege. Tu însă, în sinea ta, mă crezi nebun.

— Nu te cred nebun, dar trebuie să-ţi scoţi din cap asemenea gărgăuni. Ce Dumnezeu, doar nu trăim în Evul Mediu.

— Nu, nu trăim în Evul Mediu. Dar, cu toate că am crezul în prezicerea ce mi s-a făcut, l-am omorît totuşi pe „Iago“, convins fiind că trag într-un om.

Oftă şi se lăsă să cadă pe marginea patului. Pe urmă, oftînd pentru a doua oară, îşi prinse obrajii în palme. închise ochii. Faţa, atîta cît se mai vedea, exprima o mare suferinţă, îmi era tare milă de el. Dar cum puteam să-l ajut? Cum să-i scot din cap gărgăunii? De cînd îl dezgropasem de sub cadavre, Azimioară devenise ciudat. Dar parcă nu atît de ciudat ca în ultimele zece zile.

— Haide, du-te de te culcă! mă expedie. Mi s-a făcut somn şi mie. Adică nu mi s-a făcut somn, dar trebuie să dorm. Cine ştie? Poate că moartea va veni în timp ce dorm. Dacă s-ar întîmpla aşa, asta ar însemna că am noroc. Haide, du-te!

Am plecat. Nu avea rost să mai rămîn, de vreme ce nu mă pricepeam cum să-l ajut.

u sînt superstiţios. Sînt, dimpotrivă, cu to41 rl tul imun faţă de superstiţii. Am un sistem ner^Jl’vos sănătos şi pot afirma cu certitudine că nici în momentele cele mai grele – mă refer la perioada cînd am fost în linia întîi – nervii nu mi-au jucat vreo festă.

Şi totuşi… în noaptea aceea, cînd am revenit în camera mea, ceva nu era în regulă cu ei. Dospea în mine un fel de nelinişte vagă care mă irita, fără îndoială fiindcă nu-mi puteam explica, decît foarte vag, cauza. încă de mai adineaori, cînd începusem să discut cu Azimioară, se pornise să alunece prin mine, ca o curea de transmisiune, neliniştea. Intrasem la mine în cameră cu această nelinişte. Dar era neliniştea mea? Era a lui Azimioară şi, fără voia lui, mi-o transmisese? Nu ştiu! Involuntar m-am oprit în prag.

Involuntar am cercetat cu privirea încăperea. Acum abia descopeream —poate numai mi se părea —că era mai mare decît o crezusem. Ferestrele înalte aveau draperii de culoarea vişinei putrede. Draperiile erau trase. Oare una dintre ele nu s-a mişcat puţin? Prostii!… Mi s-a părut. Dar dacă totuşi… Cu automatul întins m-am apropiat şi am tras-o în lături. Nimeni!… Am răsuflat uşurat. Iritarea din mine birui pentru o clipă neliniştea.

„Asta numai din cauza marotei lui Azimioară”, mi-am vorbit înciudat.

M-am aşezat în fotoliu. Un fotoliu în care te înfundai ca într-un vis voluptos. Fotoliul era tras în faţa căminului, a falsului cămin. Era, de fapt, o sobă abil camuflată, în care toată ziua arseseră butuci întregi de fag. (în magazia castelului erau cel puţin două vagoane de lemne, fag şi stejar, uscate.) Dar stînd în fotoliu aveam în spate întreaga încăpere. Şi iarăşi am făcut ceva care contribui ca iritarea mea să crească. Am întors fotoliul ca să pot ţine sub observaţie toată camera. Dumnezeule, ce mare era, cu toate că aceea a lui Azimioară o întrecea cu mult. Era mare, sobră, neprimitoare. Dar oare era neprimitoare? Mi se părea doar. Dacă m-aş fi putut obiectiva în măsura în care era necesar, sigur că aş fi ajuns la concluzia că ea în sine era intimă, primitoare chiar, dar că numai în raport cu mine se *manifesta* aşa. Ei da, un asemenea gînd îmi trecea prin minte: că, în mod obiectiv, camera aceea era frumoasă, intimă, primitoare, dar că, subiectiv, în raport direct cu mine, un intrus, devenea, îmi devenise ostilă. Şi doar pînă acum mă simţisem atît de bine în ea!… De cîte ori nu-mi dorisem să am acasă o asemenea încăpere care să fie numai a mea. îmi dorisem o asemenea încăpere fiindcă nu băgasem de seamă cît de ostilă îmi era, după cum nu băgasem de seamă că, la rîndul meu, şi eu îi eram ostil. Iată, ne pîndeam reciproc. Eu cu automatul pe genunchi, ea, încăperea, suspicionîndu-mă cu nenumăraţii ei ochi: pereţii, tavanul, lustra, unghiurile, mobila, parchetul, marmura căminului, gura deschisă a sobei, jarul dinăuntru care mă privea printre genele spuzei. îmi roteam privirea

de jur împrejur şi nu întîlneam decît priviri ostile.

„Absurd!… Absurd!… Absurd!…”

Repetam întruna, repetam întruna, convins, într-un fel, că totul este absurd, că erau gînduri absurde, senzaţii fantasmagorice şi că pur şi simplu eram pradă unei surescitări nervoase-urmare a discuţiei avute cu Azimioară, cu *bietul* Azimioară care, sigur, de cînd îl dezgropasem de sub cadavre nu mai era în toate minţile. Poate şi din cauza oblonului, blestematului acela de oblon ce scîrţîia, scîrţîia zgîlţîit într-una de vîntul care, în loc să se potolească, se înteţea.

„Vîntul acesta aduce zăpadă. Poate chiar a început să ningă?“

Voiam să mă conving. Teribil de mult doream să mă conving. Dar dacă mă deplasam pînă la fereastră însemna să întorc spatele încăperii, să-mi expun spatele lucrurilor ostile, şi asta era periculos. De necrezut, nu? Eu, care m-aş fi considerat jignit, insultat dacă cineva m-ar fi acuzat că am o fire înclinată spre fantastic, nu îndrăzneam să fac aicei cîţiva paşi, atîţia cîţi mă despărţeau de fereastră, fiindcă îmi era teamă să-mi expun spatele obiectelor ostile care mă spionau din toate părţile. Aveam sentimentul că mă aflu în punga unei ambuscade şi că, neputincios, nu-mi rămînea altceva de făcut decît să aştept clipa cînd inamicii mei vor închide gura pungii. Şi treaba acesta urma să se întîmple în momentul cînd aveam să fac prima mişcare, mai exact atunci cînd aveam să pornesc spre fereastră. Stupid… Absurd, nu-i aşa? Şi cu toate acestea, nu-mi puteam învinge teama. încăperea cu tot ceeea ce se găsea în ea îmi erau ostile. Pur şi simplu îmi era ruşine de mine însumi. Trebuia să mă reabilitez în propriii mei ochi: trebuia să mă duc să privesc afară pe fereastră. Am numărat pînă la trei, m-am ridicat şi am pornit într-acolo, cu capul între umeri, ca şi cînd m-aş fi temut să nu mă trezesc cu un cuţit între omoplaţi.

Dar nu s-a întîmplat nimic. Am ajuns la fereastră şi am răsuflat uşurat. îmi regăsisem echilibrul. Am dat în lături perdeaua şi am privit afară, în noapte. Ce noapte!… Noapte de infern, neagră.

Noapte de Sodomă. Noapte ca noaptea dintre constelaţii. Nu ningea. Numai vîntul sufla mînios, Dumnezeu ştie din ce motiv. Şi oblonul scîncea, plimbat încolo şi încoace, ca un vaiet sau poate mai curînd ca o chemare deznădăjduită a unui naufragiat. Nu ningea, încă nu ningea, dar se lăsase frig în pustă. Vîntul aducea de departe, din nord, frig. Un vînt rece ca o spaimă. Un vînt rece care se adăuga la răceala morţii făcînd să înţepenească mai repede cadavrele, acolo, pe front. Unde mai era frontul nu ştiam. Se îndepărtase, de vreme ce de trei zile nu se mai auzea grohăind greul. Ce stranie mi se păruse linîştea în prima zi. Nu-mi venea să cred că nu mă mai aflam în prima linie, ci în spatele frontului, la un castel aflat undeva în pustă, doar noi şapte, la început şapte, apoi numai şase, după dispariţia lui Dimofte. Singuri, numai noi şapte, într-un castel care număra douăzeci şi şase de camere. Cînd nu scîrţîia oblonul, cînd nu sufla vîntul, ascultam liniştea. Strania linişte de la miezul nopţii. De alături, din camera lui Azimioară, nu răzbea nici un zgomot. Ehei, erau groase zidurile despărţitoare. Şi deodată mi-a venit gîndul: dacă, prin absurd, Azimioară ar avea nevoie de ajutorul meu şi ar striga, l-aş auzi? Mi-am încordat auzul, ca şi cînd m-aş fi aşteptat să-l aud strigînd. Dar n-am auzit nimic. N-am auzit decît liniştea. Liniştea atotbiruitoare în toate cele douăzeci şi şase de camere. Dar *ei,* ceilalţi, ce făceau? Dormeau! Dormeau? Dormeau profund! Atît de profund încît nu auziseră împuşcăturile? Nu era deloc sigur. Mai curînd nu dormeau sau, poate, acum, dormeau. Dar mai adineaori, cînd Azimioară trăsese cu revolverul, se treziseră speriaţi. Morţi să fi fost şi tot ar fi trebuit să-i trezească împuşcăturile. De frică se prefăcuseră că dorm. în sufletele lor, superstiţiile crescuseră ca ciupercile în draniţă. Cine ştie, poate, dacă ar fi avut posibilitatea să aleagă, ar fi optat pentru linia întîi, deşi, acolo, aproape în fiecare clipă trebuiau să se ia la trîntă cu moartea. Dar, într-un fel, acolo se obişnuiseră. Pe cînd aici, cu cine să se lupte? Cu frica?

Dumnezeule, ce prostii îmi treceau prin minte! Trebuia să-mi disciplinez nervii. Nu aveam nici un motiv de îngrijorare. Nu se

întîmpla nimic neobişnuit. Auzeam doar liniştea. Liniştea celor douăzeci şi şase de camere. Totuşi, în spatele meu simţeam pînda ostilă a obiectelor. Involuntar, am întors capul şi am privit portretul. Ochii nevestei aceleia de grof scăpărau ostili. Ce ochi! Acum îi descopeream. Aveau ceva fascinant. Nu era deloc frumoasă femeia din portret. Doar ochii îi erau frumoşi. Dar reci, dispreţuitori, ochi parcă făcuţi să poruncească, să subjuge. Ochi verzi, mari, din care emana nu ştiu ce tainică vrajă, care parcă mă paraliza. Era un portret, ochii mă priveau dintr-un portret, şi cu toate acestea inexplicabila lor vrajă o simţeam aşa de parcă o fiinţă vie se uita la mine. Voiam să privesc în altă parte, dar nu izbuteam. Ochii verzi ca veninul îi imobilizaseră pe ai mei, silindu-i s-o privească, să-i privească. Şi îi priveam ascultînd liniştea din cele douăzeci şi şase de camere, ascultînd în acelaşi timp şi scîrţîitul oblonului pe care vîntul, stîrnit din nou în rafale puternice, reîncepuse să-l plimbe încolo şi încoace, încoace şi încolo. Făceam eforturi disperate să mă păstrez lucid. Izbuteam greu, dar erau clipe cînd mă pierdeam, cînd de acolo, de pe perete, nu mă priveau nişte ochi din vopsele, ci ochii parcă aievea, ochi duşmănoşi de care îmi era frică, dar care, în acelaşi timp, îmi plăceau fiindcă erau frumoşi, în contrast cu restul figurii, lipsită de orice farmec.

Şi într-un asemenea moment de rătăcire, cînd îmi era tare frică de ochii duşmănoşi şi parcă adevăraţi, am întins automatul şi am ochit mai întîi în ochiul drept, apoi în cel stîng. în locul ochilor mă priviră acum două găuri, cît aluna de mari fiecare, doar două găuri. Am răsuflat uşurat. Vraja se risipise. Portretul redevenise un simplu portret, nu mă mai înspăimînta. Şi parcă se risipise şi cealaltă vrajă, a obiectelor. Redeveniseră neînsufleţite, nu le mai simţeam ostilitatea care, de fapt, ştiam sigur, nu existase decît în închipuirea mea surescitată.

— Ei, ce s-a întîmplat?

Era Azimioară. în prag, cu revolverul în mînă, se uita la mine întrebător.

— Nimic!

— În cine ai tras?

I-am arătat portretul întinzînd automatul.

— Bine, dar e o barbarie ceea ce ai făcut, se indignă el. Să mutilezi astfel o operă de artă!

— Crezi că are vreo valoare?

— Ba bine că nu.

— S-au distrus atîtea opere de artă în războiul ăsta, încît nu mai contează una în plus.

— Bine, dar de ce ai făcut-o?

Am ridicat din umeri, afectînd nepăsare. întrebarea nu-mi convenea defel. în orice caz, nu eram dispus să-i mărturisesc motivul adevărat.

— Ca să mă amuz!… Pur şi simplu ca să mă amuz!…

— Ca să te amuzi? repetă el ironic. Acum, la miezul nopţii. Parcă te poate crede cineva! Lasă că ştiu eu de ce ai împuşcat-o. Ţie nu ţi-a prezis nimeni că dacă ai să împuşti un tablou ai să mori curînd?

— Nu!

— Îţi prezic eu. Ai să mori şi tu!…

Şi ieşi din cameră, trîntind uşa după el.

Am rămas din nou singur. Şi iarăşi am privit afară pe fereastră bezna, neagră ca iadul aşa cum mi-l închipuiam pe vremea cînd eram un ţînc şi credeam în poveşti. Ameninţarea lui Azimioară, deşi sunase mai curînd a blestem, nu mă impresionase. Totuşi, gîndul – absurd bineînţeles – că aş putea muri nu ştiu din ce motiv pentru cîteva clipe îmi zgribuli sufletul. Desigur, moartea aici, la castel, nu putea fi decît o moarte stupidă. Să nu mori în linia întîi, ci la zeci de kilometri în spatele frontului, poate în timpul somnului, poate într-un alt mod stupid!… Niciodată pînă atunci, nici măcar în împrejurările cele mai grele, nu-mi dorisem atîta să trăiesc. Dar poate că niciodată, dorindu-mi cu disperare să supravieţuiesc, nu-mi fusese atît de clar motivul. Voiam să trăiesc nu pentru a mă

bucura de tot ceea ce îmi putea oferi viaţa la douăzeci şi patru de ani, imediat după război. Voiam să trăiesc pentru a-mi putea satisface doar două dorinţe. Prima: să mai apuc să stau culcat în patul meu, acasă, în pijamaua albastră care îmi plăcea cel mai mult, să fie noapte, să fie primăvară, zarzărul din faţa ferestrei să se îngîmfe cu toate florile lui, şi eu să citesc „Mysteres“ a lui Knut Hamsun. Cartea aceasta, stranie, mă tulburase nespus de mult cînd o citisem prima dată, dar şi după aceea, ori de cîte ori o recitisem-şi o recitisem de multe ori—, cu toate că nu este cea mai bună a acestui mare scriitor. De ce mă tulburase de fiecare dată cînd o citisem, nu ştiu!

Poate fiindcă în eroul cărţii, Johan Hagel, romantic prin excelenţă, găsisem cîte ceva din fiinţa mea care în nici un caz nu este aşa cum o crezuse comandantul şi prietenul meu Claudiu Azimioară? Sau poate fiindcă celălalt personaj al cărţii, fata pastorului, la rîndul ei nu mai puţin ciudată, Dagny Kielland, îmi plăcuse în aşa măsură încît îmi dorisem ca femeia oare avea să mă iubească sincer să fie, sufleteşte, asemenea ei?

Îmi doream să trăiesc mai întîi pentru atîta: să fiu culcat în patul meu, acasă, îmbrăcat în pijamaua mea albastră, care îmi plăcea cel mai mult, zarzărul din faţa ferestrei să fie înflorit şi eu să citesc „Mysteres“. îmi aminteam cum începea cartea:

L'annee derniere, au milieu de l'ete, unepetite viile cotiere norvegienne fut le theătre de quelques evenements des plus insolites.

Îmi aminteam doar această primă frază. Altădată ştiusem şi următoarele, cred că întreaga primă pagină. Acum însă doar atît. Zadarnic făceam sforţări să-mi amintesc şi pe celelalte. Nu izbuteam. Repetam în gînd, cu încăpăţînare, doar prima frază în speranţa că doar-doar mi-oi aminti şi pe celelalte.

La un moment dat, disperat, am început să vorbesc tare: *„Lannee derniere, au milieu de Vete, une petite viile… u* în liniştea din încăpere, cuvintele, rostite tare, sunară straniu sau mi se părură că sună straniu, cum straniu mi-a părut de fiecare dată acest început de

carte, stranie în ansamblul ei. Parcă nu eu vorbisem, parcă nu fusese vocea mea şi, ca să mă conving, din nou am vorbit cu glas tare:

„E noapte… Tare mai bate vîntul!… Pe comandantul meu îl cheamă Claudiu Azimioară… De-ar smulge vîntul oblonul din balamale să nu mai scîrţîie… Tofana are părul ca arama…“

Cînd am pronunţat numele Tofanei mi-am amintit cel deal doilea motiv pentru care doream să nu mor în războiul care, oricum, mult nu mai putea să dureze şi, mai ales, să nu mor cît timp va trebui să rămînem la castel. De ce această precizare „cît timp va trebui să rămînem la castel“ nu-i greu de înţeles. Fiindcă, teoretic vorbind, la castel, în comparaţie cu linia întîi, *eram ferit de moarte.*

Voiam deci să supravieţuiesc şi ca s-o revăd pe Tofana. Să mă întorc în oraşul meu natal, să ies pe strada principală la ora cînd ştiam că o pot întîlni şi, în momentul cînd avea să ajungă în dreptul meu, să-i aţin calea şi să-i spun:

„Doamnă, sînteţi o tîrfă şi vreau să mă culc cu dumneavoastră. Vă ofer salariul meu pe şase luni, care se află depus la CEC fiindcă acolo, pe front, nu am avut trebuinţă de bani“.

Era, da, al doilea motiv pentru care voiam să trăiesc. Să-i arunc aceste cuvinte în faţă, rostite tare, să le audă ceilalţi trecători şi, pînă seara, ele să facă ocolul întregului oraş, să rîdă unii în hohote, alţii, soţul, amanţii ei, să se indigneze.

Pe Tofana o iubisem numai fiindcă era frumoasă. Vreau să spun că îi iubisem frumuseţea. Şi fiindcă îi iubisem doar frumuseţea, şi iubirea mea era de un fel deosebit. Poate că termenul nu e cel mai potrivit. Cum să spun? O iubisem aşa cum iubeşti obiectele frumoase, chiar dacă nu-ţi aparţin. O iubisem aşa cum iubesc pe Venus din Milo pe care am văzut-o, în fiecare zi, timp de o săptămînă, cînd am cercetat Luvru. Venus din Milo e o statuie. Ştiu că nu are suflet, nici inimă şi nici creier. Pe Tofana am iubit-o fără ca vreodată să-mi treacă prin minte că ar putea avea creier, că ar putea avea suflet şi inimă. Tofana pentru mine era ceea ce arăta. Dincolo de frumuseţea ei materială, carnală, eram convins că nu ascunde

nimic interesant. Tofana era doar o păpuşă însufleţită, şi atît. îmi plăcea s-o văd, să fiu cît mai mult în preajma ei fiindcă îmi producea emoţii estetice, dar după ce ne despărţeam, nu mă mai gîndeam la ea. Mi-o aminteam doar cînd mi se făcea dor să gust din nou emoţiile pe care ea mi le oferea, ea, doar ca obiect de artă însufleţit. Din acest motiv nu eram nici gelos. Oare poţi fi gelos pe acei care, după tine, vor privi, de pildă, pe Venus din Milo? Sentimentele mele faţă de Tofana erau acelea ale estetului în faţa frumosului. Cît timp îl contemplă, obiectul de artă îl domină prin ceea ce îi trezeşte în suflet. Pe urmă însă, disponibilitatea se restabileşte.

De aceea, am fost foarte mirat cînd într-o zi m-a întrebat cu tonul cel mai natural:

„Ce-ar fi dacă m-ai lua de nevastă?"

Luat prin surprindere, nu i-am răspuns imediat. Niciodată nu-mi trecuse aşa ceva prin minte! Din proprie iniţiativă i-aş fi propus Tofanei s-o iau de nevastă doar în cazul cînd ar fi rămas singura femeie din lume. Totuşi, cînd mi-a pus întrebarea direct, propunerea nu mi s-a părut chiar lipsită de sens. Tofana era un obiect frumos, însufleţit, pe care îmi făcea plăcere să-l privesc; de ce, în definitiv, să nu-mi aparţină, în exclusivitate, mie? Fiindcă, într-o zi, ea tot avea să se mărite. Or, atunci însemna că voi fi lipsit de plăcerea estetică pe care mi-o oferea. Desigur, altfel îmi doream să fie femeia pe care să mi-o iau tovarăşă de viaţă. O femeie care să nu aibă inimă de porţelan ca Tofana. O femeie ai cărei creieri să elaboreze gînduri, nu să toarcă, încîlcit, doar cîlţi. Şi apoi, Tofana nici nu mă iubea. De altfel, mă îndoiam că era în stare să iubească pe cineva. Oare o inimă de porţelan poate fi capabilă de iubire? Totuşi, considerîndu-mă în raporturile cu Tofana doar un estet, ca estet, doar ca estet, am acceptat:

„Ai dreptate, Tofana, nu văd nici un inconvenient, în aşa măsură de jenant, încît să mă împiedice a te lua de nevastă."

„în cazul acesta rămînem înţeleşi. Pînă într-o lună ne căsătorim."

Dar mai înainte de a se împlini luna, Tofana se mărită cu Parapomenos şi plecă în voiaj de nuntă.

Parapomenos avea şaizeci de ani, era proprietarul a patru şlepuri şi două remorchere precum şi al unei case ce purta numele de „palatul prinţului” fiindcă fusese construită de un prinţ rus, pe nume Igor, fugit din Rusia în timpul revoluţiei. (Pentru oraşul nostru, casa era, în felul ei, un palat.) Parapomenos, căsătorindu-se cu Tofana, ţinu să-şi petreacă neapărat voiajul de nuntă la Berlin.

De la Berlin, Tofana mi-a trimis o scrisoare al cărei conţinut îl redau mai jos:

Mama m-a învăţat că fiecare om, după cum îşi aşterne, aşa doarme. Tu eşti simpatic, n-am ce zice, şi mi-ar fi plăcut să fiu nevasta ta. L-am preferat însă pe bătrîn fiindcă are bani cu ghiotura. Pe cînd tu, cu amărîtul tău de salariu, ca profesor, nu m-ai fi putut ţine, aşa cum mă ţine el. Cînd e vorba de interes, îl cam dai naibii de sentiment. Sper că ai să *mă înţelegi, aşa cum te-aş înţelege şi eu dacă ai fi în locul meu şi ţi s-ar fi ivit prilejul să pui mîna pe o fată cu zestre.*

Luînd cunoştinţă de conţinutul scrisorii, mărturisesc, nu am fost de loc supărat. Numai o femeie cu inimă de porţelan ca Tofana era în stare să scrie o asemenea scrisoare. Mă amuzase mai ales fraza: „Cînd e vorba de interes, îl cam dai naibii de sentiment”. Mi se părea fraza cea mai tipic Tofana. Am vrut să-i răspund imediat, dar Tofana uitase sau nu voise să-mi dea adresa, pesemne pentru a nu stîrni gelozia bătrînului ei soţ. Pe urmă, pînă să se întoarcă ea, am fost mobilizat şi am plecat pe front.

Şi abia pe front am început s-o urăsc. De fapt n-o uram. Mă revolta atitudinea ei. Ba cred că o şi uram. Sigur că o uram. O uram cu o furie neputincioasă, egoistă şi întrucîtva stupidă: Pe front, în linia întîi, poate tocmai fiindcă eşti permanent în vecinătatea imediată a morţii, ţi-e dor de un trup cald de femeie. De multe ori, pe front, foamea se astîmpără fără să mănînci, fie de frică, fie de oboseală, fie, într-unele cazuri, fiindcă ţi se face greaţă, o greaţă cumplită. Eşti atît de obosit, după un atac, de pildă, sau după un

marş de noapte, încît nu ai putere să duci mîna pînă la sacul de merinde ce îţi atîrnă pe şold. Sau au murit atîţia în jurul tău, mirosul de sînge sau de cadavru e atît de puternic, şi din cauza aceasta ţi-e atîta greaţă, încît simţi cum ţi s-au încleştat fălcile. Totuşi, cealaltă foame, a cărnii, nici oboseala şi nici scîrba n-o astîmpără. Poate de aceea, femeile, simţind lucrul acesta, se dau fără mofturi soldaţilor, bieţilor soldaţi hămesiţi după un trup de femeie.

Pe urmă, dacă este adevărat că există în om un simţ înnăscut pentru frumos şi dacă nu este mai puţin adevărat că linia întîi nu-ţi prilejuieşte emoţii artistice, atunci nu-i de mirare că pe front soldatul tînjeşte după frumos. Moartea, în general, nu se oboseşte să ia o înfăţişare frumoasă. Pe front, însă, ea devine hidoasă. Pe front, morţii sînt hîzi: sfîrtecaţi de proiectile, ciuruiţi de gloanţe. Ruinele sînt şi ele hîde. Hîd devine şi cîmpul scurmat de obuze sau de bombele aviaţiei.

Hîde, ca nişte ciudate omizi, apar companiile cînd pornesc la atac. Totul devine urît, hîd, pe front. Numai cerul, noaptea, în nemărginirea lui impasibilă, mereu aceeaşi, rămîne frumos, cutremurător de frumos. Cînd eşti însă în linia întîi nu prea ai timp să priveşti cerul. Sau, chiar dacă se întîmplă să-l priveşti, n-o faci ca să-l admiri, ci doar ca să cauţi, cu neliniştite spaime, multe cît încap într-o raniţă, dacă acolo sus, în înfricoşătoarea nemărginire, steaua ta – care va fi fiind ea – mai străluceşte încă.

Şi dacă în jurul meu urîtul şi hîdul constituiau peisajul obişnuit, nu-i de mirare că îmi lipseau atîta emoţiile estetice. (Dumnezeule, cît de mult mi-au lipsit pe front, cît de mult am tînjit după ele!)

Cînd am trecut cu unitatea prin oraşul Banska Bystrica din Slovacia, în timp ce tovarăşii mei încercau să profite de cele patru ore de repaus odihnindu-se, eu am plecat să caut un muzeu de artă. Nu l-am găsit deschis. în schimb, un binevoitor, profesor de muzică, al cărui nume l-am uitat chiar în clipa cînd şi l-a rostit, mi-a indicat pe cineva care, după spusele lui, avea o colecţie importantă de tablouri.

Colecționarul-procurist la o bancă —s-a speriat cînd a dat cu ochii de mine. Văzîndu-mă în uniformă, desigur că i-au trecut prin minte toate motivele care mă puteau aduce la el, în afară de cel adevărat. Şi cum să-i fi trecut, dacă oraşul abia fusese ocupat de ai noştri, şi dacă pe strada principală treceau, într-un şir nesfîrşit, tancurile şi atelajele de artilerie?

Cînd a aflat de ce venisem a răsuflat uşurat şi a acceptat să-mi arate toate tablourile. Colecţia era destul de modestă în ceea ce priveşte pictorii străini: cîte un tablou din: Picasso – perioada albastră-Matisse, Renoir, Delacroix, Monet, Modigliani, H. Rousseau. în schimb, colecţia era mai bogată în lucrări ale unor pictori cehi şi slovaci. în casa acelui procurist am avut prilejul să admir pînzele unor maeştri cehi ca Mikolîs Ales, Max Svabinsky, Antonin Slavicek, Karel Muslbek, Frantisek Kupka, Jaroslav Krîl sau slovaci, cum ar fi de pildă: Peter M. Bohun, Alexander Brodski, Eduard Ballo.

După atîtea luni de front, în imediata apropiere a morţii hîde, cele două ore petrecute în casa procuristului au însemnat o adevărată desfătare pentru ochii mei dornici, avizi de frumos.

Abia după ce mi s-a oferit prilejul să admir colecţia particulară de la Banska Bystrica am început s-o urăsc propriu-zis pe Tofana. Evident, afirmaţia aceasta categorică necesită a fi explicată. Fir-ar al naibii, numai că este foarte greu. Totuşi, voi încerca. În mine existau, împletite strîns, două tendinţe, cel puţin în aparenţă contradictorii. Pe de o parte, la fel ca ceilalţi tovarăşi ai mei, eram obsedat, permanent, de dorinţa de a mă culca cu o femeie, pe de altă parte sufeream că eram nevoit, prin forţa împrejurărilor, să trăiesc în imediata apropiere a morţii care îmi apărea hîdă şi din pricina căreia sufeream cumplit. Războiul – deşi îl consideram în condiţiile date necesar-îmi violenta spiritul, privîndu-mă de ceea ce ţinea de rădăcinile cele mai trainice ale fiinţei mele: nevoia de frumos. Şi fiindcă realitatea aspră, macabră şi hîdă pe care o trăiam îmi refuza frumosul, încercam să mi-l apropii cu închipuirea. Era aceasta o

încercare de a evada din realitate, dar în acelaşi timp de a o face suportabilă. Cu închipuirea încercam să privesc tablourile pe care le admirasem prin muzee, cu închipuirea răsfoiam albumele, nu puţinele albume pe care, cu o rîvnă de veritabil colecţionar, mi le procurasem în decursul anilor. Cu închipuirea vedeam catedrale, palate, castele, parcuri şi statui celebre, cu închipuirea mă plimbam prin Roma, Florenţa, Veneţia, prin Paris, prin Atena, prin însorita şi enigmatica Spanie, prin Egipt, China sau India. Cu închipuirea admiram colecţii de bibelouri şi bijuterii şi, în fine, tot cu închipuirea vedeam femeile frumoase pe care le cunoscusem personal sau doar admirînd portrete celebre.

De fapt, de fiecare dată cînd evadam din realitatea hîdă a frontului, începeam prin a „colinda" cu închipuirea muzeele; continuam „răsfoind" albumele şi sfîrşeam prin a trece în revistă femeile frumoase. Şi de fiecare dată cînd ajungeam cu închipuirea la acest capitol, mi-o aminteam pe Tofana. Dintre femeile pe care le cunoscusem, Tofana era, categoric, cea mai frumoasă. O frumuseţe de porţelan însufleţit, cu o inimă de porţelan, din care motiv o ignoram. (Mai ales că Tofana nu făcea nici un efort ca să-mi atragă atenţia că are totuşi o inimă, fie ea chiar de porţelan.) în comparaţie cu celelalte frumuseţi descoperite de mine în muzee sau în albumele mele, Tofana avea avantajul că trăia, că era o fiinţă vie, undeva într-un oraş de port, deloc lipsit de femei frumoase, poate tocmai datorită faptului că, fiind un oraş de port, amestecul între rase a fost mai mare decît în alte părţi. Aşa că, pînă la urmă, învingătoare de fiecare dată, era Tofana. Chipul ei mi se fixa în închipuire, obsedant, tiranic. Şi fără să fiu —atunci – conştient, mi-o închipuiam, exagerîndu-i calităţile, mult mai frumoasă decît era în realitate. Mistificîndu-mă, îmi spuneam că, într-o epocă în care femeia nu mai păstra nimic sau aproape nimic din clasica frumuseţe feminină, Tofana era singura femeie care ar fi meritat a fi imortalizată în marmură de un Praxiteles reînviat. Şi aducîndu-i acest elogiu simţeam cît de mult o urăsc. O uram fiindcă abia acum îmi dădeam

seama ca, preferîndu-l pe armatorul Parapomenos, de fapt mă frustrase pe mine de ființa ei de porțelan, după ce mi se făgăduise. Citind scrisoarea pe care mi-o trimisese de la Berlin, aforismul ei că „atunci cînd e vorba de interes, îl cam dai naibii de sentiment”, rîsesem. Dar atunci nu-mi dădusem seama că, oferindu-se bătrînului armator, mă frustra pe mine de frumusețea ei de porțelan. Abia aici, pe front, ajungînd la concluzia că în epoca noastră modernă ea este singura femeie care mai reprezintă tipul de frumusețe clasică, mi-am dat seama, pe de o parte, de valoarea Tofanei, ca operă de artă însuflețită, iar pe de alta, cît de tîlhăreşte fusesem frustrat. Dar mi-am mai dat seama de ceva: de ceea ce în disperarea şi furia mea am numit „putreziciunea ei morală”. în fond, Tofana făcuse un tîrg. Parapomenos era într-adevăr un bătrîn consumat şi libidinos, dar în schimb era foarte bogat. Eu, ce-i drept, eram tînăr şi probabil Tofana – aşa cum mărturisea indirect în scrisoare – avusese față de mine un oarecare… „sentiment”. Eram însă sărac în comparație cu armatorul, de vreme ce nu aveam, ca sursă de existență, decît salariul meu de belfer. Tofana, găsindu-se la un moment dat în situația de a alege între „interes” şi „sentiment”, optase, fără să stea pe gînduri, pentru primul. Cu alte cuvinte, „Tofana se vînduse armatorului. Era, da, o tîrfă Tofana. Şi eu doream tare mult să-i arunc în față acest cuvînt.

Iată dar, cel de-al doilea motiv pentru care doream atît de fierbinte să mă număr printre supraviețuitori.

Am privit din nou bezna de afară şi, amintindu-mi de amenințarea lui Azimioară, iarăşi mi-am spus că moartea la castel nu putea fi decît stupidă. E ciudat cum îți vin în minte, în anumite împrejurări, gîndurile cele mai absurde, e ciudat că, deşi îți dai seama că ele surit aşa, totuşi nu le poți alunga, deşi doreşti, ci dimpotrivă, ele puiesc altele, şi mai absurde, subjugîndu-te. Aşa mi s-a întîmplat atunci. Căutam să mă conving că nu aveam nici un motiv să cred că mă păştea vreo primejdie, şi cu toate acestea, imediat şi în străfulgerări de secundă, îmi imaginam zeci de

împrejurări cînd moartea devenea posibilă la castel. De pildă, să fim atacaţi într-o noapte de terorişti, adepţi ai lui Horthy. (Eram izolaţi la castel, satul cel mai apropiat fiind la circa cinci kilometri.) Sau să sărim cu toţii în aer, în cazul cînd castelul era minat. Şi cîte altele!

Priveam bezna şi prin minte îmi treceau fel de fel de posibile tentative de a fi trimis pe lumea cealaltă. Ba la un moment dat am constatat că pur şi simplu mă pasiona să depistez posibilele pericole ce mă pîndeau. Urmarea a fost că am sfîrşit prin a mă convinge că, de fapt, la castel, deşi acesta rămăsese acum mult în spatele frontului, pericolul ce mă păştea era cu mult mai mare decît atunci cînd fusesem în linia întîi.

Nu era o concluzie subiectivă, cel puţin aşa mi se păruse mie atunci, ci una realistă bazată pe o analiză lucidă a situaţiei. O dată convins că pericolul exista şi că nu era o elucubraţie a fanteziei mele, am izbutit să-mi birui frica. Desigur, o asemenea afirmaţie trebuie explicată. Fiindcă, în mod normal, ar fi trebuit să se întîmple exact invers. Adică, să înceapă a-mi fi frică abia după ce mă convinsesem de existenţa posibilă a primejdiei.

Pe mine primejdia nu mă paralizează, aşa cum se întîmpla cu Azimioară, ci, dimpotrivă, mă stimulează să acţionez. Datorită acestei însuşiri, am raţionat atunci în felul următor: Dacă exista, în realitate, o primejdie care mă păştea —şi eventual ne păştea pe noi toţi – trebuia să acţionez spre a o preîntîmpina. De fapt nu eu să acţionez, ci să-i sugerez lui Azimioară în ce fel să procedeze, el fiind comandantul nostru. De cînd îl dezgropasem de sub cadavre, Azimioară nu mai era cel dinainte. Nu mai era comandantul lucid, prompt în iniţiative fericite. De cînd îl dezgropasem de sub cadavre, în împrejurările cele mai critice, Azimioară se mulţumise să transmită, sub formă de ordine, sugestiile pe care eu i le dădeam. El, care fusese unul dintre cei mai destoinici comandanţi, după accident nu o dată i se întîmplase să aibă asemenea căderi de conştiinţă, încît punea în pericol securitatea întregului pluton. Or, tocmai în asemenea împrejurări mă văzusem silit să intervin.

Practic, devenisem comandantul neoficial al plutonului şi, fără să-mi fac din aceasta un punct de laudă, trebuie s-o declar că de multe ori, sugerîndu-i măsurile pe care trebuia să le ia în calitate de comandant, l-am salvat de Curtea Marţială.

Acum mi se părea că din nou mă găseam într-un moment cînd trebuia să am, în locul lui, iniţiativa. Dacă, teoretic, primejdia era reală – şi în privinţa aceasta nu aveam nici o îndoială – atunci trebuia să mă apăr şi să-i apăr şi pe ceilalţi. Mă miram, şi nu-mi puteam explica defel cum de fusese posibil să mă las în aşa măsură molipsit de nepăsarea lui Azimioară, încît să stăm la castel fără să luăm cele mai elementare măsuri de securitate. E drept, în primele zile, paza fusese asigurată prin sentinele, noaptea; curînd însă, din ordinul lui Azimioară, serviciul de sentinelă s-a transformat în acela de planton, pentru ca după alte cîteva zile orice fel de pază să înceteze. Seara, careva dintre noi avea grijă să încuie uşa de la intrare – cealaltă, aceea de serviciu, era tot timpul încuiată – şi apoi ne culcam cu toţii, fără grijă. După săptămînile de linia întîi, după marşurile ticăloase de noapte, cînd trebuia să schimbăm poziţia – şi tare de multe ori se întîmpla asta – viaţa noastră la castel, cel puţin în primele zile, ni se părea ireală. Parcă fuseserăm trimişi în refacere, într-o vilă dintr-o staţiune climaterică. Şi cum să nu credem aşa, dacă eram doar noi în castel, dacă puteam dormi în paturi cu saltele de puf, dacă puteam face baie, dacă puteam juca biliard-din păcate cu toţii eram nişte ageamii – dacă mîneam în farfurii de faianţă, cu tacîmuri de alpaca, dacă ne puteam încălzi după pofta inimii, arzînd în sobă sau cămin butuci uscaţi de fag sau stejar, dacă, pe scurt, duceam o viaţă de huzur? Şi de vreme ce duceam o viaţă de huzur, nu era chiar de mirare că adormise în noi pînă şi cel mai elementar simţ de vigilenţă. La aceasta mai trebuie adăugat şi norocul pe care îl avusesem de a face rost, în sat, de zece sticle de coniac, din conţinutul cărora eu şi cu Azimioară degustam în fiecare seară, cu destul simţ de prevedere, ca să nu se termine prea repede!

Dar gata! Trebuia reintrodus serviciul de sentinelă, trebuiau

luate şi alte măsuri. Dar asta abia de mîine. în prealabil, trebuia să-l conving pe Azimioară că aceasta se impunea cu necesitate. Pînă atunci însă nu-mi rămînea altceva de făcut decît să mă culc şi eu. Fir-ar al naibii! Barem de-ar fi contenit vîntul, ca să nu mai scîrţîie oblonul. Cum însă nu aveam nici un fel de putere asupra vîntului, m-am hotărît să mă duc să închid oblonul. Am întors spatele ferestrei şi atunci, dînd cu ochii de portret, am tresărit fără voie. Portretul reprezenta o femeie care – aşa cum am mai spus-o – doar ochii îi avusese frumoşi. Acum în locul ochilor se holbau la mine două găuri. Acum, cînd văduvisem portretul de singura podoabă frumoasă, castelana din portret devenise urîtă, spăimos de urîtă. Cine a spus că ochii sînt oglinda sufletului? Nu-i o regulă! Pentru castelană, nu ochii fuseseră oglinda sufletului ei, ci umbra de surîs din colţul gurii. Un surîs de fiinţă rea, crudă. Mi-am închipuit-o aievea, tiranizîndu-şi bărbatul; biciuind slugile; ucigîndu-şi cu sînge rece amantul necredincios; împuşcînd căprioare; înecînd nişte pui de mîţă; desfigurîndu-şi rivala cu vitriol; mînuind, cu perfidie, arma clevetirii; denunţînd autorităţilor amanţii de care voia să se scape, învinuindu-i de cine ştie ce ticăloşii inexistente, şi aşa mai departe. Fără nici un dubiu, umbra de surîs rău era oglinda sufletului ei meschin, demonic. Acum, cînd nu mai avea ochi, mă privea cu umbra de surîs rău, cu umbra de surîs rău îmi declara că mă urăşte de moarte. Hotărît, nu mai puteam suporta prezenţa tabloului, acolo, pe perete. Trebuia să-l dau jos, ca să nu-l mai văd. M-am urcat pe un scaun încercînd să-l desprind de la locul său. Dar n-am izbutit. Tabloul era parcă bătut în cuie. N-am avut încotro şi a trebuit să renunţ.

Mi-am luat lanterna, am ridicat piedica automatului şi am ieşit din cameră. în holul imens întunericul era de nepătruns, parcă mai de nepătruns decît cel dinafară. Am plimbat, dintr-o pornire instinctivă, fascicolul de lumină spre toate ungherele. Nimic! Doar beznă adîncă şi linişte. Azimioară pesemne adormise. M-am apropiat tiptil de uşa lui, mi-am lipit urechea şi am ascultat. N-am

perceput de dincolo nici un zgomot. Adormise, fără îndoială că adormise. Am străbătut holul şi m-am apropiat de uşa camerei unde dormeau ceilalţi. De asemenea, mi-am lipit urechea, şi am ascultat. Dormeau şi ei, sigur că dormeau. Auzeam nişte sforăituri cumplite. Aşa numai Sachelarie era în stare să sforăie. Dacă dormea el, dormeau şi ceilalţi. I-am invidiat. Numai eu nu eram în stare să închid ochii. Numai eu mă găsisem firoscos: să descopăr care din obloane fusese deschis de vînt şi să-l închid; să verific dacă uşa de la intrare fusese încuiată; să dau o raită de jur împrejurul castelului. Era probabil o prostie, dar, de vreme ce somnul tot nu se lipea de mine, trebuia să încerc.

Am găsit uşa de la intrare încuiată. Am răsuflat uşurat. Sachelarie nu uitase s-o încuie. Am descuiat-o şi am ieşit afară. Am făcut cîţiva paşi şi m-am oprit să-mi ridic gulerul vestonului. Se făcuse frig şi începuse să fulguiască. Dacă nu era doar un capriciu al naturii, dimineaţa aveam să ne trezim într-un decor alb. Neagră mai era noaptea. Asemenea gherocului reprezentantului unei întreprinderi de pompe funebre. Am pornit să dau ocol castelului. îmi luminam drumul cu lanterna. Fascicolul de lumină sfredelea bezna deschizînd înaintea mea un tunel, şi eu păşeam în acest tunel numai de la genunchi în jos. în rest, mă strîngea, nevăzut şi obsedant, ca într-o îmbrăţişare perfidă, bezna din jurul meu. Adîncă, densă, compactă şi nesfîrşită, parcă pînă şi dincolo de capătul pămîntului.

„Beznă întocmai ca în noaptea aceea!"

Ca în noaptea aceea cînd am sugrumat cu mîinile astea ale mele un om. Eram cantonat cu grupa a treia la o casă dinspre liziera de nord a satului. Dormeam cu toţii pe jos. Ţăranul şi femeia lui în pat. Omul, obosit, dormea, sforăind abia auzit. Ea, femeia, se foia într-una. Somnul o ocolea. Pesemne îi cînta sîngele a dragoste, ştiindu-se în casă cu atîţia bărbaţi hămesiţi după un trup de femeie. Ehei, simţise ea, afurisita. Şi se foia, se foia… Dacă nu i-ar fi fost teamă că s-ar putea trezi bărbatu-su, ar fi coborît din pat şi ar fi

venit jos pe podeaua de pămînt, lîngă noi. Era cald, mirosea a sudoare de bărbat, mirosea a obiele de infanterist şi mie îmi era cald şi, la fel ca femeia din pat, mă foiam cînd pe o parte, cînd pe alta chemînd somnul care se mîniase pe mine, nu ştiu din ce motiv, şi mă ocolea.

La un moment dat n-am mai putut sta locului. M-am ridicat şi, fără să fac zgomot, am ieşit afară, pe prispă. Şi noaptea era tot atît de neagră, tot atît de perfid mă învăluia din toate părţile. Era însă răcoare, vîntul aducea dinspre rîu miros de prund şi de rîu. M-am dus la fîntînă, am scos o găleată cu apă proaspătă şi mi-am vîrît capul înăuntru. După aceea nu mai m-a durut şi nici tîmplele nu mi-au mai zvîcriit ca la cei ce suferă de hipertensiune. Privata era în fundul grădinii. Am pornit într-acolo, să-mi fac nevoile. în grădină, omul semănase porumb. Acum porumbii erau înalţi şi-mi ajungeau pînă la umăr. Şi cum mergeam eu aşa prin porumb, deodată mi-a sărit cineva în spate doborîndu-mă la pămînt. Am simţit în piept, duşmănoasă, ţeava unui automat şi am auzit o voce răstită:

— *Ubergib dich! 1*

Să mă predau, adică să fiu luat prizonier. Am înţeles ce se întîmplase. Nemţii, care se retrăseseră din sat de partea cealaltă a apei, avînd nevoie de o „limbă“, se infiltraseră în sat, pornind la vînătoare. Dar eu ştiam ce înseamnă să cazi prizonier la nemţi. însemna ceva mai rău decît moartea.

— *Ubergib dich!*

— *Gut, ich iibergebe mich!1213*

— *Ach, du sprichst deutsch, um so besser14.*

Fu atît de surprins că făcuse prizonier pe cineva care cunoştea limba lui, încît atenţia neamţului, pentru o clipă, slăbi. Sesizînd momentul, i-am prins mîna şi i-am răsucit-o atît de tare, încît scăpă

---

[12] **Predă-te!**

[13] **Bine, mă predau!**

[14] **A, vorbeşti germana! Cu atât mai bine.**

din mînă pistolul. Dar n-am izbutit să intru în posesia lui fiindcă el mă lovi cu genunchiul în burtă atît de cumplit, încît mai-mai să-mi pierd răsuflarea. În clipa următoare ne rostogoleam amîndoi la pămînt, căutîndu-ne reciproc şi cu disperare beregăţile. în primele clipe m-am crezut pierdut. Din cauza durerii pricinuite de lovitura pe care o primisem în burtă era mai tare decît mine. Mă credeam pierdut, dar n-am renunţat să mă apăr cu înverşunare. Şi tot apărîndu-mă, cu disperare, la un moment dat durerea mi-a trecut. Mi-au revenit forţele şi nu mai m-am temut de el. L-am rostogolit sub mine şi, izbutind să-mi încleştez degetele în gîtlejul lui, am început să strîng, să strîng… Strîngeam deznădăjduit fiindcă în mine era o încrîncenată deznădejde că omoram un om, sugrumîndu-l, şi aş fi dat orice numai să nu se întîmple lucrul acesta. Nu voiam să-l omor, întreaga mea fiinţă se cutremura de oroare. Şi cu toate acestea îl omoram puţin cîte puţin. La început degetele mele întîmpinară opoziţia cartilajelor, încordate să se apere, dar puţin cîte puţin încordarea slăbi, pînă cînd, dintr-odată, degetele n-au mai întîmpinat nici un fel de rezistenţă. Ele strîngeau acum ceva flasc, ceva asemănător unei perne de carne. Şi am înţeles că îl sugrumasem, că îl omorîsem. Nici măcar nu ştiam cum arăta la faţă. Atîta ştiam că era un neamţ şi că, dacă nu l-aş fi omorît, mă omora el pe mine. Totuşi, fiinţa mea continua să se crispeze de oroare. Eram pe front din prima zi, cu automatul meu secerasem mulţi inamici, dar de fiecare dată fusese altceva. Ceea ce simţeam acum nu mai simţisem niciodată. Nu mai simţisem răspîndită în întreaga mea fiinţă oroarea că ucideam. încercam să înţeleg de ce era *altfel* acum decît în atîtea alte rînduri cînd, ştiam precis, automatul meu culcase oameni pentru totdeauna în somnul morţii. Şi pînă la urmă am înţeles. Era altfel fiindcă în toate celelalte daţi cel mult dacă îi *văzusem* căzînd pe cei seceraţi de automatul meu, dar nu-i *simţisem* murind. Nu-i simţisem, vreau să spun, tactil murind. Pe cînd acum degetele, porii de pe degetele mele păstrau amintirea morţii neamţului, despre care nu ştiam nici măcar cum arăta la faţă.

în schimb, amintirea tactilă a morţii lui, în toată evoluţia ei: Mai întîi, opoziţia muşchilor, a cartilajelor gîtului. Opoziţia disperată şi dîrză pe care numai frica de moarte ţi-o poate da. Pe urmă, puţin cîte puţin, cedarea, şi în fine abandonarea, de fapt moartea! Degetele mele păstrau această amintire, o păstrează încă şi o voi păstra pînă la sfîrşitul zilelor mele. (De cîte ori nu mi-am spus că este o prostie să regret că l-am ucis, de vreme ce o făcusem în legitimă apărare.)

A doua zi, pe lumină, am văzut că purta uniforma S.S. Eu ştiu? Poate că fusese şi el o bestie cu chip de om, ca mai toţi aceia care au făcut parte din trupele SS. Poate că şi el împuşcase prunci, femei, prizonieri de război. Poate că, de fapt, ucisesem nu un om, ci o fiară cu chip de om. Posibil, chiar foarte posibil. Totuşi, fiindcă eu nu sînt ca el, fiindcă sînt om şi nu fiară, de fiecare dată cînd îmi aduc aminte de împrejurarea cînd am sugrumat o *viaţă* simt cum întreaga mea fiinţă se încrîncenează de oroare.

Nu ştiu cît am rămas lîngă cadavrul hitleristului. La început am încercat să mă mistific spunîndu-mi că nu e mort, ci numai leşinat. Dar n-am izbutit. Ştiam că murise. Mai exact, ştiau degetele mele. Şi în clipa cînd n-a mai fost chip să mă mistific, dintr-odată am început să vomit. Am vomitat îngrozitor. Aşa ceva nu mai mi se întîmplase nici măcar în împrejurări cînd alţii parcă îşi puseseră în gînd să dea afară din ei pînă şi măruntaiele.

Cînd m-am liniştit, m-am ridicat de lîngă mort şi am plecat spre casă. Pe prispă mă aştepta femeia gospodarului. Era în cămaşă de noapte lungă pînă aproape de glezne. O femeie înaltă şi voinică asemenea unei amazoane. Se apropie de mine şi mă apucă de mînă vrînd să mă facă să înţeleg că trebuia s-o urmez. Habar nu avea cine sînt. Ştia doar că eram unul dintre soldaţii găzduiţi în casa ei. Mă auzise ieşind şi, strecurîndu-se ca o şopîrlă din aşternut, de lîngă bărbatu-su, mă aşteptase.

Mi-am desprins mîna dintr-a ei şi am încercat s-o fac să înţeleagă că am nevoie de o lumînare. N-am izbutit. S-a dus să-şi

scoale bărbatul. A aprins lampa. Omul era puţin speriat. Buimac de somn, nu înţelegea ce se întîmplase. Habar nu aveam cum se spune pe ungureşte lumînare. Am încercat să mă fac înţeles prin semne, dar n-am izbutit. Atît el, cît şi nevastă-sa erau lipsiţi cu desăvîrşire de imaginaţie.

— Ce-ţi trebuie lumînare, domn' elev? mă întrebă Sachelarie.

— Dormi acolo. Ai să afli mîine, pe lumină.

Sachelarie se întoarse pe partea cealaltă şi imediat adormi. Ceilalţi, cel puţin nu se treziseră. Tare mai erau trudiţi cu toţii!

Ca să mă fac înţeles, a trebuit să desenez pe carnetul meu, cu creionul, o lumînare. Abia acum se dumiriră. O lumînare? Nu aveau. Ce să caute la el în casă o lumînare! Şi se mirau că-mi putuse trece prin minte aşa ceva.

Atunci i-am cerut puţin untdelemn. Mi-a dat. I-am cerut un dop de plută. Mi-a dat. I-am cerut o cutie goală de cremă. Mi-a dat. Am luat cutia, am pus în ea untdelemnul şi dintr-o bucată de cîrpă, răsucită în chip de fitil, pe care am petrecut-o printr-un orificiu făcut în dopul de plută, am meşterit un fel de candelă. M-am dus cu ea în grădină şi am aprins-o la căpătîiul neamţului pe care îl sugrumasem. Şi am rămas să-l priveghez pînă la ziuă. Am spus în gînd toate rugăciunile pe care mă învăţase mama cînd fusesem mic. Le-am spus pe toate, dar nu sînt sigur că nu am sărit unele fraze. Nu cu intenţie, ci doar fiindcă nu le mai rostisem de pe vremea cînd, copil fiind, îmi dorisem să fiu nu Făt-Frumos, ci Păcală. De mic l-am preţuit mai mult pe Păcală decît pe Făt-Frumos. Făt-Frumos avea paloş şi cu toate că se lupta cu zmeul voiniceşte, la urmă, după ce îl băga în pămînt, tot îi tăia capul. De aceea, fiindcă folosea paloşul, nu-mi era simpatic. Păcală, în felul lui, făcea şi el dreptate. Păcală însă nu avea paloş şi nu tăia capul nimănuia. Din acest motiv îmi era mult mai simpatic decît Făt-Frumos.

Dimineaţa, cînd s-a luminat, abia atunci m-am uitat să văd cum arată neamţul pe care îl sugrumasem. Avea, cred, treizeci de ani şi era mai voinic decît mine, cel puţin după aparenţe. Chiar mă miram

că îl învinsesem. Ochii îi erau bulbucaţi şi verzi. Dar nu ştiu dacă i se bulbucaseră din cauza sufocării sau fuseseră aşa de mai înainte. în orice caz, erau nişte ochi răi. Şi trăsăturile feţei, colţuroase, exprimau cruzime.

„Dumnezeu să-l ierte!“, am murmurat, ridicîndu-mă.

Atunci m-au găsit ceilalţi.

— Aici erai, domn' elev!

— Aici!

— Şi cu neamţu' ăsta ce-i? Apoi imediat: Te pomeneşti că i-ai făcut de petrecanie chiar alde matale? ghici Sachelarie, îndreptîndu-se întruna de spate, parcă spre a scăpa de o închipuită cocoaşă.

— Eu!

Şi am oftat.

— O spui, domn' elev, de parcă ţi-ar părea rău, se indignă Sachelarie. Păi uită-te la mutra lui. Asta, dacă ar fi primit ordin de la Ttler să-şi omoare mama, o făcea fără să clipească. Şi dumneata i-ai aprins candelă!

— Gazda noastră n-avea lumînare, i-am răspuns în chip de scuză, ca şi cînd el m-ar fi mustrat că-i aprinsesem candelă în loc de lumînare.

Dar Dimofte, care pe atunci trăia, înţelegîndu-mă, spuse:

— Lasă că a făcut bine. Dacă ei sînt fiare, noi trebuie să ne-o dovedim că avem suflete de creştini.

A doua zi am fost citat prin ordin de zi pe regiment. Nu m-am bucurat. Porii degetelor mele păstrau încă amintirea omorului.

Picioarele mele, pînă la genunchi, păşeau prin hruba sfredelită de burghiul de lumină al lanternei mele. în rest, întunericul mă legase fedeleş. Liniştea şi bezna se îmbrăţişau ca într-o împreunare incestuoasă. Doar atîta zgomot: scîrţîitul oblonului. Cît timp mersesem pe alee, auzisem pietrişul scrîşnind sub paşii mei ca măselele. Acum mergeam însă pe o potecă jilăvită. Dădusem ocol aripii dinspre miazănoapte, în beznă, totul era de un negru

compact, ca întunericul de sub pleoapele orbilor. Dar în stînga mea, nu mai departe de o sută de metri, începeau acareturile. Grajdurile în care n-am mai găsit nici un cal… Garajul… Coşarul… Cocinele porcilor… Un fel de siloz în care mai existau saci cu grîu şi cu porumb… În dreapta, exact în direcţia opusă, magazia în care găsisem o mulţime de obiecte ce fuseseră mai înainte în castel. Mobilă, lustre, covoare, lenjerie de pat, veselă, lăzi cu cărţi, din păcate toate în limba maghiară. Se părea însă că numai obiectele cu adevărat de valoare fuseseră puse undeva la adăpost.

Din cauza întunericului nu vedeam acareturile, dar le ştiam, acolo, la mai puţin de o sută de metri, învăluite în bezna densă. Nu vedeam nici castelul. Vreau să spun că nu-l vedeam în chip de clădire. Ceva însă tot vedeam. Ceva care aducea mai curînd a stîncă încremenită cine ştie de cînd, poate de milenii. Stînca era castelul. Ştiam cum arată fiindcă îl admirasem în timpul zilei. îl admirasem este un fel de a spune. Mai exact ar trebui să spun că mă impresionase. Neplăcut? Da, cred că neplăcut. Neplăcut, în sensul că, privindu-l de la o oarecare distanţă, brusc simţeai cum te încearcă un sentiment de panică, hai să spun metafizică. Pe dinafară. Castelul părea aproape o ruină. Zidurile înnegrite, scrijelite, roase de vînturi şi intemperii, acoperişul înclinat, cu olane căzute, te făcea să reflectezi imediat la atotputernicia timpului care nu cruţă pe nimeni şi nimic. Fără să vrei, dezastrul incipient de cărămidă şi tencuială îţi amintea de cuvintele: „adu-ţi aminte că ai să mori!"

Dar sentimentul acesta de panică metafizică dăinuise numai cît timp privisem castelul de afară. Cînd însă am pătruns în el am simţit imediat un sentiment de uşurare. Fiindcă înăuntru totul era gîndit şi aranjat în aşa fel ca să satisfacă toate exigenţele omului modern. Am fost chiar surprins că proprietarul castelului, care nu precupeţise cheltuielile pentru amenajarea interiorului, neglijase exteriorul. Personal l-am suspectat – cred şi acum – că o făcuse în mod deliberat, dorind ca, pe dinafară, castelul să-şi păstreze patina

vremii.

În spatele castelului începea parcul. Un parc aş zice clasic: castani bătrîni, alei frumos pietruite şi, în fine, nelipsitul lac, minuscul ce-i drept, dar totuşi un lac, cu un minuscul debarcader şi două luntre. Pe apă pluteau, resemnate şi clorotice, frunze uscate, puzderie de frunze uscate, din care cauză lacul avea un aspect dezolant. în parc exista şi un pavilion, cu ferestrele albastre, în care îmbătrînea un pian complet dezacordat.

Am continuat rondul, şi pe măsură ce inspecţia se apropia de sfîrşit mă simţeam mai uşurat: Amintirea întîmplării obsedante, din noaptea cînd sugrumasem pe neamţul care voise să mă facă prizonier, aproape dispăruse. Pe de altă parte, mai exista acum un motiv care avu darul să mă liniştească. Faptul că în inspecţia pe care o efectuam *nu mi se întîmpla nimic.* Era aceasta dovada că, cel puţin deocamdată, nu ne ameninţa nici o primejdie. E drept, ne aflam într-un teritoriu străin, izolaţi într-un castel situat la o depărtare de cinci kilometri de cea mai apropiată aşezare omenească. Teoretic, pe de o parte, fiindcă eram izolaţi, iar pe de alta fiindcă nu eram decît şase la număr, oricînd puteam fi atacaţi şi măcelăriţi. Dar dacă existau în sat elemente teroriste – adepţi de-ai lui Horthy— de ce nu ne atacaseră pînă acum? Desigur, trebuiau luate unele măsuri de siguranţă. De pildă, reintroducerea serviciului de sentinelă. Dar un pericol efectiv, iminent, nu exista. Optimismul acesta care luase locul îngrijorării de mai înainte era consecinţa rondului fără incidente pe care îl efectuam. Cînd am revenit în faţa intrării îmi redobîndisem liniştea.

„Acum —mi-am zis —nu-mi mai rămîne decît să descopăr oblonul pe care l-a deschis vîntul şi să-l închid”.

Am intrat în castel avînd grijă să încui uşa după mine, ferindu-mă să fac zgomot, ca să nu-l trezesc pe Azimioară, şi am pornit în direcţia scării ce ducea la etaj. Am făcut doar vreo cîţiva paşi şi m-am oprit, aş spune mai curînd că am încremenit locului. De fapt, ca să fiu sincer, în primele cîteva clipe am crezut să totul se

întîmpla în vis. Un vis straniu, absurd. îndreptînd lumina lanternei în direcţia treptelor l-am descoperit pe „Iago". Nu trecuse nici o oră de cînd Azimioară îl omorîse şi iată-l acum viu, nevătămat, privindu-mă somnoros de pe a doua treaptă a scării. îl omorîse, îi văzusem doar cadavrul acolo sus la capătul scării. Şi cu toate acestea „Iago" trăia. Visam? Nu! Eram treaz. Iată ţineam lanterna în mîna stîngă şi arătătorul mîinii drepte pe trăgaciul automatului.

Iată, aveam încă ridicat gulerul vestonului. Atunci? Atunci poate că visasem adineaori? Poate că în vis Azimioară îl împuşcase pe „Iago"? Poate că doar în vis îi văzusem petele de sînge, cadavrul? Poate că în vis avusese loc discuţia dintre mine şi Azimioară?

„Iago" se ridică, se întinse, arcuindu-şi spinarea graţios, pe urmă veni să se frece de moletierele mele. Furios, l-am izbit cu piciorul. Motanul schiţă prin aer o traiectorie perfectă şi căzu, în picioare, la doi metri de mine, scoţînd un mieunat jalnic. Nu visam. Dar trebuia să mă conving dacă nu visasem că Azimioară împuşcase motanul. Am îndreptat fascicolul de lumină asupra primei trepte. Vasăzică nu visasem. Picătura de sînge era acolo, acum uscată… Pe a treia treaptă, alta… M-am întors, căutînd motanul cu lumina. „Iago" se urcase pe placa de marmură de deasupra căminului şi de acolo se uita la mine cu ochii pe jumătate închişi, somnoros. *Era fără îndoială „Iago".* Am urcat în goană treptele să-i caut cadavrul. Cadavrul dispăruse. Dispăruse, dar nu şi dovada: pata de sînge, exact în locul unde zăcuse cadavrul. Pata de sînge care încă nu se uscase.

Ce trebuia să cred, Dumnezeule, ce trebuia să cred? Nu visasem nici atunci nu visam nici acum. Dar realitatea ţinea de domeniul incredibilului. Cu o oră în urmă, Azimioară împuşcase motanul, iar acum de acolo de pe placa de marmură a căminului se uita la mine, viu şi nevătămat. Cu mintea refuzam să cred aşa ceva, şi cu toate acestea „Iago" reînviase, trăia. Nu sînt superstiţios – am mai spus-o – cu toate acestea, în clipele acelea iraţionalul m-a invadat. M-a

invadat în aşa măsură, încît n-am mai avut curajul să mă duc să caut oblonul pe care vîntul îl plimba de colo-colo, făcîndu-l să scîrţîie asemenea unui vaiet. Am coborît treptele. „Iago“ era tot pe cămin. M-a cuprins furia împotriva motanului. De fapt furia mea era revolta fiinţei mele de a accepta iraţionalul. „Vreau să văd dacă şi de data asta ai să… reînvii!“ Am ridicat automatul, mi l-am proptit în umăr şi am ochit, în timp ce lumina puternică a lanternei era proiectată asupra lui „Iago“. Am ochit îndelung, ca nu cumva să greşesc ţinta. „Iago“, ca şi cînd nu ar fi presimţit primejdia sau ca şi cînd puţin i-ar fi păsat, mă fixa cu ochii lui somnoroşi, pe jumătate închişi. Şi atunci mîna a început să-mi tremure. De frică? Poate! Sau fiindcă mă impresionase impasibilitatea motanului, care parcă nu-şi dădea seama de primejdie? Poate! Dar, indiferent de cauza adevărată, un lucru e cert: că am aplecat automatul şi am intrat la mine, încuindu-mă. Pentru prima dată de cînd locuiam în castel, încuiam cu cheia uşa camerei mele. M-am trîntit îmbrăcat în pat. începuse să mă doară capul şi eram furios. Ce trebuia să cred, Dumnezeule, ce trebuia să cred? îl împuşcase Azimioară pe „Iago“ sau nu? în orice caz, mîine, cînd Azimioară se va convinge că „Iago“ trăieşte, se va vindeca de obsesia lui.

… Şi oblonul continua să scîrţîie!… Şi vîntul să geamă… Şi femeia din portret căreia îi răpisem ochii cu două gloanţe de automat continua să se uite la mine cu părerea aceea de surîs rău, duşmănos. M-am ridicat şi am început să măsor camera de la un capăt la altul. Capul mă durea din ce în ce mai tare. Trupul nu-mi era obosit. în schimb, spiritul aţipea, se trezea, din nou aţipea. La un moment dat, pesemne în secundele cînd aţipise, am auzit bătăi uşoare în uşă.

Prima dată am crezut că mi se năzărise. Dar cel de afară bătu a doua oară. M-am apropiat de uşă şi am întrebat cu vocea alterată de emoţie:

— Cine-i?

— Eu, caporalul Sachelarie.

— Ce vrei, Sachelarie?

— Deschideţi, domn’ elev, că vreau să-ţi raportez ceva.

Am deschis. Sachelarie, numai în cămaşă şi izmene, trecu pragul camerei. Era palid şi mîna în care ţinea automatul îi tremura uşor.

— S-a întîmplat ceva, Sachelarie? l-am întrebat.

— Domn’ elev, a dispărut Floroiu.

— Ce?

— A dispărut Floroiu, domn’ elev!

3

Erau o sută? Nu! Două sute!… Poate chiar mai mulţi,

Semănau unii cu alţii ca picăturile de apă. Semănau toţi cu Floroiu… Cinci sute de Floroiu… Cinci sute de „Tabachera”.

— Ce vrei? De ce eşti atît de agitat?

— Îl caut pe Floroiu.

— Eu sînt Floroiu.

— Eu sînt „Tabachera”.

— Noi sîntem Floroiu.

— Noi sîntem „Tabachera”.

— *Noi!*

— Nu-i adevărat!… Nici unul din voi nu-i Floroiu. Semănaţi cu el. Teribil de mult semănaţi cu el, dar nici unul nu-i Floroiu.

— Ba sîntem!

— Poate vă numiţi şi voi Floroiu. E greu de presupus că s-au adunat aici cinci sute de oameni cu acelaşi nume, dar sînt gata mai curînd să accept o asemenea stranie coincidenţă decît să cred că vreunul dintre voi este adevăratul Floroiu.

Din spatele tuturora *ieşi* în faţă un ins care nu semăna nici cu adevăratul Floroiu şi nici cu ceilalţi. Se propti pe picioarele lui lungi şi răşchirate, îşi puse mîinile în şold şi, fixîndu-mă cu o privire aproape ironică, se răsti la mine:

— Vasăzică îl cauţi pe Floroiu!

— Da! Pe el îl caut. Ştii cumva ce s-a întîmplat cu el?

— Vasăzică aşa! Sînt aici în faţa ta cinci sute de inşi. Cinci sute de Floroiu. Şi cu toate acestea pe tine te interesează doar un anumit Floroiu.

— Pardon! Nu un anumit Floroiu, ci Floroiu cel adevărat. Ăştia nu sînt Floroiu.

— Să zicem că nu sînt. Ce importanţă are? Floroiu al dumitale e unul singur. Pe cînd ăştia sînt cinci sute.

— Dar dacă nici unul nu-i Floroiu…

— Acum te-ai trădat. Eşti un tip periculos. Un individualist. Crezi tu că toţi ăştia nu preţuiesc cît caraghiosul ăla de „Tabachera4?

— Toţi ăştia nu pot fi el. Nu pot constitui o individualitate. E atît de simplu, şi totuşi văd că ţi-e greu să înţelegi.

— Să înţeleg ce? Că nu poţi renunţa la individul Floroiu? Să înţeleg ce? Că toţi aceşti Floroiu nu preţuiesc nimic în ochii tăi, în comparaţie cu Floroiu pe care îl cauţi?

— Cu adevăratul Floroiu.

— Adevăratul, falsul Floroiu!… Are vreo importanţă? Ia-l pe oricare dintre ăştia, prezintă-te lui Azimioară, şi spune-i: Iată, l-am găsit pe Floroiu. Crezi că are să observe că nu-i adevăratul Floroiu? Nu oamenii, ca indivizi, sînt necesari, ci destinele. Şi destinele sînt preluate în viaţă de alţii, aşa cum funcţia de trăgător la puşca mitralieră este preluată de încărcător, dacă „titularul44 a fost omorît. Important este ca cel ce urmează să mînuiască arma tot aşa de bine. Fiecare om are… un adjunct. De ce nu vrei să recunoşti că şi Floroiu al tău? Ascultă-mi sfatul: Ia-l pe oricare dintre ăştia, şi fii sigur că nimeni nu va observa substituirea.

— Conştiinţa mea nu poate accepta falsul.

— Falsul! Ce importanţă are! Scopul, asta interesează, deşteptule. Şi trebuie să recunoşti că scopul e nobil. Nu?

— Nu ştiu la ce scop te referi, am recunoscut.

— Dacă îl vei înlocui pe Floroiu cu unul dintre aceşti cinci sute posibili adjuncţi, Azimioară se va linişti, de asemenea ceilalţi:

Sachelarie, Pantazi, Stoica. Chiar tu te vei linişti.

— Cum m-aş putea linişti ştiind că nu-i Floroiu?

— După ce te vei obişnui cu el, vei uita că nu-i cel adevărat. Şi după cîtva timp, dacă eu aş veni şi ţi-aş spune: Ştii, ăsta nu-i adevăratul Floroiu, tu ai fi indignat, m-ai da pe uşă afară. Ba chiar ai fi în stare să mă şi ucizi numai să nu-ţi pierzi certitudinea…

— Falsa certitudine, vrei să spui.

— Nu, certitudinea. Fiindcă orice falsă certitudine devine adevărată din momentul cînd, de nevoie, ai acceptat-o. în cazul tău, de dragul celorlalţi: ca să-i salvezi de frică.

— Bine, dar ce s-a întîmplat cu adevăratul Floroiu?

— Chiar eşti curios să ştii ce i s-a întîmplat?

— Nu-i vorba de curiozitate. Am datoria, obligaţia morală.

— Nu înţeleg! Eşti comandantul lui? După cît ştiu, este Azimioară. Tu de ce te prăpădeşti cu firea? Mi se pare că ţie îţi plac tare mult cuvintele frumoase, aşa cum îmi plăceau mie caramelele cu lapte pe vremea cînd eram mic.

— Bine, dar a fost camaradul meu. Am fost amîndoi pe front, de la început.

— Mda! Asta ar fi într-adevăr un argument. Haide să ţi-l arăt. II vezi? Priveşte-1!

Nu vedeam nimic în direcţia indicată de el. Acolo era doar o ceaţă de culoare vernil. în schimb, m-am auzit strigat:

— Domn′ elev!… Domn′ elev!

Vocea era a lui Floroiu.

— Tu eşti, Floroiule? am vrut să fiu sigur.

— Domn′ elev!… Domn′ elev!…

— Unde eşti, Floroiule? Nu te văd!

— Domn′ elev!… Domn′ elev!

Am alergat în direcţia ceţii. Am trecut prin ea ca printr-un incendiu fiindcă ceaţa vernil frigea, şi am dat dincolo din nou de lumină şi de aer pur.

— Domn′ elev!… Domn′ elev!

Acum mă striga dintr-altă direcţie. Am alergat într-acolo. Nu puteam să nu alerg. Vocea era a unui om disperat. Iarăşi ceaţă vernil, iarăşi am trecut dincolo de ea, tot fără să dau de el.

— Domn' elev!… Domn' elev!… Pentru numele lui Dumnezeu, salvează-mă.

— Asta şi vreau, Floroiule, dar unde eşti? Arată-te!

— Asta e pentru tine.

Azimioară îmi întindea un plic. Nu l-am luat imediat. N-am ştiut dacă e el sau Floroiu decît după cîteva clipe.

— Îl căutam pe Floroiu, am îngăimat în chip de scuză, frecîndu-mă la ochi.

— Ce-i cu Floroiu? întrebă el cu un ton indiferent.

— Nu ţi-a spus Sachelarie? L-am trimis azi-noapte să-ţi raporteze.

— Parcă mi-a spus ceva. Oare ce naiba mi-a spus?

— Cred că a dezertat.

— Ca şi Dimofte! Dar ia plicul odată! Ce tot mă ţii cu mîna întinsă!

Era un plic mare, dintr-acelea care purtau denumirea de „oficiale", de culoare cărămizie.

— Ce-i cu plicul ăsta?

— Testamentul meu.

Şi întorcîndu-mi spatele, ieşi din cameră. Cîteva clipe mai tîrziu iarăşi deschise uşa şi, vîrînd numai capul prin deschizătură, preciza:

— Te-am numit executorul meu testamentar.

— Ascultă, „Iago"…

Dar nu mă auzi fiindcă ieşise după primele cuvinte. Plicul nu era închis. L-am întors de mai multe ori, pe ambele părţi, pe urmă, hotărîndu-mă, am scos hîrtia dinăuntru, şi am citit-o:

Testament

Subsemnatul locotenent în rezervă Azimioară Claudiu, simţindu-mi apropiat sfîrşitul, în deplinătatea facultăţilor mele mintale, hotărăsc următoarele:

1. — Las nepotului meu de soră Mircea Balaban —şi numai lui-partea ce mi se cuvine din imobilul, moştenire părintească, de pe strada Poligon, numărul zece din oraşul Brăila. Pînă la majoratul nepotului meu, sumele realizate din chirie vor fi depuse la CEC, pe numele său.

2. — Fostei mele logodnice, Mioara Cojocaru, studentă la Conservatorul din Cluj, îi dăruiesc pe Muţunache, căţelul meu, convins fiind că fidelitatea animalului o va face să regrete că n-a izbutit să facă din mine un muţunache, aşa cum, sînt convins, dorea teribil de mult să se întîmple.

3. — Vioara la care n-am cîntat niciodată şi pe care mi-a lăsat-o moştenire tata, în speranţa că se va realiza prin mine, să fie spartă, transformată în surcele şi arsă în sobă, de preferinţă în soba din odaia în care am copilărit.

4. — Las suma de 20.000 (douăzeci de mii) lei, economisiţi din solda mea de locotenent în rezervă, aceluia care va izbuti să găsească mai mult de trei noi semnificaţii anticei şarade: „Ce animal merge dimineaţa în patru picioare, la prînz în două şi seara în trei?“

În acest scop, încheietorul meu de pluton, sergentul t.r. Domite Dan va institui un concurs. Cheltuielile pentru publicitate precum şi celelalte cheltuieli necesitate de concurs vor fi acoperite din suma de 5.000 (cinci mii) lei, de asemenea depusă la CEC pe numele meu.

În cazul cînd nici unul dintre candidaţi nu va reuşi să găsească cel puţin trei semnificaţii, suma în întregime va fi donată Azilului de copii găsiţi din oraşul meu natal.

5. —Las mamei mele pe dulăul meu Pluto şi suma de 1.000 (una mie) lei, costul întreţinerii lui. întrucît Pluto este foarte bătrîn, cred că jumătate din sumă reprezintă contravaloarea ostenelii pe care o va depune îngrijindu-l. Cu alte cuvinte, o numesc pe mama infirmiera bătrînului meu cline.

6. — Las lui Domite Dan, ca amintire, pistolul meu, marca „Bereta ((, cu urarea sinceră să nu i se ivească niciodată prilejul de a da acestui instrument al morţii întrebuinţarea pentru care a fost construit.

Am scris şi am semnat acest modest testament cu mîna mea proprie,

astăzi, două noiembrie, anul una mie nouă sute patruzeci şi patru.

Lt. rezervă Claudiu Azimioară

Terminînd lectura testamentului, am fost atît de deprimat, încît, cîteva clipe, descumpănit, am privit, fără să văd, tabloul castelanei, oribilul tablou al castelanei din cauza celor două găuri făcute de cele două gloanţe ale automatului meu. Abia acum îmi dădeam seama cît de gravă era situaţia lui Azimioară. în aşa măsură era obsedat de ideea morţii sale iminente, încît se grăbise să-şi facă testamentul. Convins că va muri – fiindcă îl omorîse pe „Iago“! – nimic nu-l mai interesa, nici măcar dezertarea lui Floroiu, a doua în mai puţin de o săptămînă. Şi doar era comandantul, încă mai era comandantul şi, în ultimă instanţă, era răspunzător de soarta oamenilor de sub comanda sa.

Trebuia să-i scot din cap obsesia, trebuia neapărat.

„Să vedem ce va spune cînd va afla că «Iago» trăieşte”.

Am azvîrlit testamentul pe patul pe care abia îl părăsisem şi am plecat să-i vorbesc. Am bătut în uşă şi, fără să mai aştept, am intrat.

Azimioară stătea pe un scaun, palid, cu ochii măriţi de spaimă. Abia putu îngăima:

— Bine că ai venit!

— Ce s-a întîmplat? Ţi-e rău?

Nu-mi răspunse. După un minut sau două, trăsăturile i se destinseră, ochii nu mai exprimară frică. Dimpotrivă, acum oglindeau satisfacţie. Satisfacţie exprima şi vocea cînd îmi vorbi:

— Acum ştiu cum îmi va fi sfîrşitul: Inima!… Adineauri am simţit, aici, în partea stîngă, un fel de gheară ce mi se înfigea în inimă adînc, adînc… Aproape nu mai puteam răsufla… Am simţit că mor… înțelegi? încă o criză şi gata: m-am curăţat! Vezi că am avut dreptate? Pînă a nu-l împuşca pe „Iago“ niciodată nu am avut asemenea criză.

— „Iago“ trăieşte, Claudiule. Pentru numele lui Dumnezeu, scoate-ţi din cap gărgăunii ăştia.

— Pesemne că tu mă crezi nebun sau ce naiba vei fi crezînd

despre mine? se înfurie el. L-am împuşcat aseară? L-am împuşcat! I-am văzut amîndoi cadavrul? I-am văzut! Nu înţeleg! Chiar vrei să-ţi baţi joc de mine? Mă jigneşti, pur şi simplu! Auzi ce îndrugă dumnealui. Că „Iago“ trăieşte!

— Claudiule, trăieşte. Am fost şi eu convins că l-ai împuşcat. Dar azi-noapte, după ce ne-am despărţit, am dat o raită castelului. Nu ştiu ce mi-a venit. Pe urmă, cînd m-am întors, am vrut să urc la etaj ca să închid oblonul. îţi aminteşti ce enervant scîrţîia afurisitul de oblon.

— Sinistru!

— Pe dracu' sinistru. Pur şi simplu enervant.

— Fie! Haide, spune mai departe!

— Ei bine, dau să urc la etaj şi iată că-l văd pe „Iago“. Stătea pe o treaptă a scării, viu şi nevătămat. în clipa următoare, prietenos cum îl ştii, a venit să-şi frece blana de picioarele mele. Atunci, furios, i-am tras un picior de-a zburat cel puţin trei paşi.

— Imposibil!

— Mă rog! O fi imposibil, dar numai în aparenţă. Fiindcă adevărul adevărat acesta este: „Iago“ trăieşte! L-am văzut, l-am „pipăit“ cu vîrful bocancului, i-am auzit miorlăitul în clipa cînd i-am tras un şut cu piciorul.

Am vorbit cu convingere, aşa cum în nici o altă împrejurare n-o mai făcusem. Să-l conving? Să mă conving? Şi una, şi alta. Fiindcă aveam şi eu nevoie să fiu convins. O primă premisă: Azimioară îmi confirmase că-l omorîse. Deci, nu visasem doar că-l împuşcase. A doua premisă: „Iago“ trăia fiindcă îl „pipăisem“ cu vîrful bocancului. Deci, nu visasem nici că trăieşte. Şi concluzia? Pentru Azimioară: „Iago“ era mort, omorît! Dar pentru mine? Pentru mine nu era posibilă o concluzie. Eu nu puteam afirma. categoric: „Iago“ trăieşte! îmi aminteam că văzusem sus, la etaj, pata de sînge pe locul unde zăcuse cadavrul motanului. Sau poate „văzusem” pata în vis? Şi picăturile de sînge de pe mochetă tot în vis le văzusem? Dacă le văzusem aievea şi nu în vis trebuia să-mi însuşesc, fără rezerve,

concluzia lui: că „Iago“ era mort. Dar nu puteam. Fiindcă acel „Iago“ pe care îl izbisem cu bocancul fusese viu şi nevătămat, fără nici o zgîrietură. Categoric, nu-mi puteam însuşi, fără reticenţe, nici una din cele două concluzii, şi cu toate acestea voiam să-l conving pe Azimioară că „Iago“ trăia.

Azimioară se gîndi cîteva clipe. Şi în tot timpul acesta mă sfredelea cu privirea, parcă încercînd să se convingă dacă îmi bat joc de el.

— Ori tu, ori eu, în orice caz unul dintre noi este nebun.

— Eu în nici un caz, i-am replicat. Urcă la etaj şi ai să te convingi. N-ai să mai găseşti acolo cadavrul lui „Iago“.

— Nu?

— Du-te şi convinge-te! Poate că, ieşind de aici, „Iago“ are să-ţi iasă în întîmpinare şi are să ţi se frece de cizme, aşa cum a făcut şi cu mine astă noapte. Numai, ai grijă, şi nu lua cu tine pistolul, ca nu cumva să ţi se năzare iarăşi că-i nu ştiu cine şi să tragi în el.

Azimioară, fără să-mi răspundă, ieşi din cameră şi începu să urce treptele. L-am urmat. Cînd am ajuns, satisfacţia a fost de partea lui, eu neavînd parte decît de stupefacţie. Pe locul ştiut zăcea cadavrul lui „Iago“.

Azimioară începu să rîdă în hohot, dintr-odată înveselit din cale afară.

— Acum e clar că tu eşti nebun şi nu eu.

Şi iarăşi rîse pînă nu mai putu. Pe urmă păru dintr-odată îngrijorat.

— Cred că a sosit momentul să discutăm serios. Eşti de acord?

— Să discutăm, m-am învoit, deşi habar nu aveam ce anume voia să discute cu mine „serios“.

— Atunci vino!

Am revenit în camera lui. Cum am intrat pe uşă, din nou, involuntar, am privit tabloul şi din nou —pentru a cîta oară? —m-am mirat de marea asemănare a lui Azimioară cu portretul.

— Mi-e greu să cred că eşti nebun, începu el vorba.

— Bineînțeles că nu, am protestat.

— Atunci înseamnă că tu totuşi mă crezi nebun. Da, da, totuşi mă crezi nebun. Fiindcă altfel nu-mi pot explica defel ce ți-a venit să-mi îndrugi povestea cu „Iago“ pe care, chipurile, numai mi s-a năzărit că l-am omorît, deşi ştiai foarte bine că, aseară, cînd am urcat amîndoi la etaj, motanul era mort de-a binelea. Probabil că tu ai raționat în felul următor. Azimioară s-a „zăltat“. Şi-a vîrît în cap că va muri fiindcă l-a omorît pe „Iago“. Dar dacă îl conving că „Iago“ trăieşte, atunci sigur îi scot gărgăunii din cap. Aşa ai gîndit?

— Nu, n-am gîndit aşa.

— E inutil să negi. Tu însă ți-ai făcut o socoteală greşită. Ți-ai închipuit că am să te cred pe cuvînt şi n-am să mai verific, urcînd din nou la etaj. Pe de altă parte, faptul că „Iago“ era mort n-a constituit pentru tine un impediment ca să-mi cîrpeşti minciuna că trăieşte. Doar şi pe vremea cînd trăia, „Iago“ apărea cînd te aşteptai mai puțin şi dispărea, tot pe neaşteptate, zile întregi.

— Văd că nu-mi răspunzi. Şi tăcerea înseamnă un răspuns. Ar trebui să fiu supărat pe tine. Ştiu însă că ai făcut-o cu bună intenție.

Ce era să-i răspund? Cum să-l conving că „Iago“ îşi frecase blana de moletierele mele? Cum să-l conving că, după aceea, urcînd la etaj sa-i caut cadavrul, nu l-am mai găsit? în nici un fel, acum cînd reapăruse cadavrul. Cum să-l conving dacă eu însumi nu mai ştiam ce să cred? Totul se învălmăşise din nou în capul meu. „Iago“ se frecase, într-adevăr, de moletierele mele? I-am auzit miorlăitul? După ce l-am lovit cu bocancul s-a refugiat într-adevăr pe marmura căminului?

Şi din nou m-am întrebat:

„S-au întîmplat toate acestea şi în realitate sau numai am visat?“

Dar *ştiam* că nu visasem. A accepta însă că nu fusese vis însemna a accepta absurdul. În schimb, dacă izbuteam să mă conving că totul se petrecuse în vis, atunci logica nu mai era violentată. De dragul ei eram gata să accept ipoteza visului. Şi am acceptat-o. Visasem şi gata! Era o prostie să mă frămînt numai pentru atîta lucru.

„Numai pentru atîta lucru?“

Chiar nu avea nici un rost să mă frămînt? Chiar nu avea nici o importanţă dacă fusese sau nu vis? Ba avea importanţă. Cum de confundasem cele două planuri: *realitate-vis?* Totuşi le confundasem. Şi dacă le confundasem, însemna că ceva nu era în ordine la mine. însemna că şi sistemul meu nervos suferise o dereglare.

M-a înhăţat panica. Eu nu fusesem îngropat sub cadavre ca Azimioară. Atunci de unde şi pînă unde dezechilibrul acesta psihic? Nu, în nici un caz nu trebuia să intru în panică. Sau cel puţin nu înainte de a mă convinge că fusese *vis*, în nici un caz *realitate.*

— Revin imediat, l-am anunţat şi l-am lăsat singur.

I-am găsit pe ceilalţi în bucătărie. Bucătăria castelului era spaţioasă şi avea o maşină de gătit imensă la care se putea pregăti mîncare pentru o întreagă companie. Stoica făcuse focul şi fierbea cafeaua de dimineaţă. Stoica, mitraliorul, era bucătarul nostru şi, trebuie să recunosc, se descurca destul de bine. îşi confecţionase, nu ştiu din ce, probabil dintr-un cearşaf, un şorţ alb şi o bonetă, şi arăta, într-adevăr, ca un veritabil bucătar. De cîte ori îl vedeam astfel echipat zîmbeam fără voia mea. Nu izbuteam să suprapun cele două imagini: a lui Stoica mitraliorul, înalt cît turnul televiziunii, cu aceea a lui Stoica bucătarul, care, dinaintea maşinii de gătit, supraveghea oala sau cratiţa în care fierbea mîncare nu pentru şapte oameni-atîţia cîţi fusesem la început – ci pentru paisprezece. Fiindcă Stoica nu se putea obişnui să potrivească, după necesitate, cantităţile. Ori făcea prea multă mîncare, de rămînea jumătate, ori ne înjumătăţea porţiile, ca să ajungă pentru toţi.

— Iarăşi ne lăsaşi flămînzi, bucătarule.

— Bucătar e tat-tu, replica imediat furios, fiindcă nimic nu-l supăra mai mult decît atunci cînd cineva îi da titlul de bucătar.

Pentru Stoica, cea mai degradantă meserie din lume era aceea de bucătar. Dar, în ciuda dispreţului său manifest şi sincer, cred că avea aptitudini reale. Altfel, nu-mi pot explica defel cum de izbutea

să ne pregătească mîncăruri atît de gustoase. Stoica se supăra rău dacă cineva îl numea bucătar, cu toate că el însuşi se oferise să ne gătească.

„Mă sacrific pentru voi, mă. Că dacă ar fi după pofta inimii, decît bucătar, mai curînd ţucălar. Zău aşa!”

Nu erau vorbe spuse în vînt. Era sincer convins că se sacrifică în interesul colectivului nostru.

În felul său, Stoica era un om ciudat. în timpul zilei, dacă deschidea gura să scoată un cuvînt, sigur răsărea soarele. Nu vorbea şi se părea că nici nu asculta la ce vorbesc alţii. Avea gîndurile lui, Dumnezeu ştia care erau ele. Dacă îl întrebai ceva, trebuia să repeţi pînă să te audă. Tresărea cînd i te adresai şi se uita la tine cu ochii săi încrucişaţi de parcă abia s-ar fi trezit din somn. în sfîrşit, cînd izbutea să înţeleagă, dădea din cap şi făcea ceea ce-i cereai.

Asta în timpul zilei. Cînd însă începea să se întunece, Stoica se metamorfoza ca prin minune. Devenea guraliv. Trebuia numai să fie cineva care să vrea să-l asculte. Dacă avea „auditoriu” era în stare să povestească o noapte întreagă. Ceilalţi îl considerau un mare mincinos. Nu era. Avea imaginaţie, multă imaginaţie. Darul acesta înnăscut îl ajuta să se transpună în situaţii neobişnuite şi să intuiască comportamentul cel mai adecvat într-o împrejurare dată. Aceia care îl considerau mincinos, şi încă un mincinos „să îngheţe apele”, greşeau, fiindcă niciodată nu se lăuda că el ar fi fost eroul nu ştiu cărei întîmplări năstruşnice. Nu pretindea nici măcar că participase la ea în calitate de martor. El numai îşi închipuia cum s-ar comporta dacă s-ar găsi în diverse situaţii neobişnuite imaginate de el, dar întru totul posibile. Avea, repet, multă fantezie şi cred că, în alte condiţii, ar fi putut deveni un romancier deosebit de fecund.

Lui Stoica în aşa măsură îi plăcea să povestească, încît se străduia să aibă auditori, de fiecare dată cînd îi venea pofta, adică, aproape seară de seară. Dintre noi toţi, era singurul care nu fuma. Nu fuma, dar în schimb din raniţa lui nu lipseau ţigările şi tutunul.

Pare poate de necrezut, dar Stoica al nostru, ca să facă rost de tutun sau ţigări, era în stare să dea în schimb ouă „capturate" cine ştie din ce cuibar dibuit numai de el, vreo bucată de slănină sau vreo conservă de „carne de vită în suc propriu". De un asemenea sacrificiu nu era în stare decît un fumător înrăit, şi nu totdeauna. Dar pentru Stoica, cu toate că nu era fumător, ca să se poată aproviziona cu ţigări sau tutun, orice fel de schimb devenea posibil.

— Ce faci mă, cu atîtea ţigări? Ai să deschizi debit? îl întreba careva.

— Tot pentru voi fac eu provizii. Cînd rămîneţi în pană, nu la mine alergaţi cu toţii?

Intr-adevăr, cînd terminam ţigările sau tutunul, la el apelam.

— Marine, o ţigară, mă!

Dacă îi cereai în timpul zilei, mort să te fi văzut şi nu-ţi dădea. Se prefăcea că nici nu te aude. Dacă insistai mult, mult, pînă îşi pierdea răbdarea, îţi răspundea scurt şi atît de categoric, încît îţi dădeai seama că orice insistenţă era inutilă.

— N-am!

— Cum n-ai, mă, Marine? Ţi-e raniţa burduşită de ţigări.

— N-am! Dacă n-am, n-am. Nu mă tot bîrîi la cap.

Seara însă, numai ce-l auzeai:

— Dacă vă cinstesc, măi, cu o ţigară, n-aveţi să mă refuzaţi, aşa-i?

— Nu te refuzăm, dacă ai să ne rogi.

— Iacă, vă rog să luaţi de la mine cîte o ţigară!

Noi ne prefăceam că ne înduplecăm.

— Bine, mă, Marine, să nu zici că sîntem oamenii dracului.

Punea pe masă un pumn de ţigări, se uita la noi, pe rînd, cu ochii lui saşii care acum exprimau o mare mulţumire, şi începea să povestească întîmplări din cele mai năstruşnice. De pildă, o dată ne povesti cum ar proceda el să-l răpească pe „'Itler" de sub nasul „ălora de-l păzesc". Şi —simplă coincidenţă! – procedeul preconizat de el nu se deosebea prea mult de acela pe care aveau să-l folosească

nemţii mai tîrziu ca să-l salveze pe Mussolini. Altădată ne povesti, cu lux de amănunte, ce măsuri ar trebui luate ca pe viitor să poată fi stăvilite războaiele. Şi, tot coincidenţă, unele din clauzele prevăzute de el figurează astăzi în Carta Naţiunilor Unite.

Intr-o seară ne povesti ce ar face cu banii dacă ar ajunge foarte bogat: cum ar călători în toată lumea; cum, la întoarcere, ar pune nişte ingineri să-i construiască un orăşel ale cărui străzi să se deosebească una de alta prin aceea ca fiecare dintre ele să reprezinte, din punct de vedere arhitectonic, specificul unei anumite ţări; cum după aceea ar invita să locuiască în ele oameni săraci din fiecare țară, dar numai atîția cîți ar putea încăpea în casele de pe strada, respectivă.

— Şi la ce ţi-ar folosi să construieşti un asemenea orăşel? l-am întrebat eu.

Zîmbind cu un fel de aer de superioritate, de îngăduinţă mai curînd, îmi răspunse:

— E simplu, domn' elev. Lumea e mare, nu-i aşa?

— Este.

— Şi nu poţi să fii în aceeaşi zi şi la răsărit, şi la apus, aşa-i?

— Nu prea poţi!

— Păi vezi! Dacă am orăşelul meu, am toată lumea, ca să zic aşa, la mine în bătătură. Mie dor de Japonia, mă duc pe strada locuită de japonezi. Mi-e dor de India, mă sui în căruţă şi mă duc pe strada indienilor. Şi aşa mai departe. Ce e rău?

— Nu-i rău! am recunoscut.

— Problema este: cine îmi dă mie bani să clădesc orăşelul? Dumneata, domn' elev?

— Dacă aş avea, zău că ţi-aş da!

I-am găsit în bucătărie, strînşi în jurul unei mese lungi, de vreo trei metri. La masa aceea mîncaseră, pesemne, servitorii castelului, pînă a nu se băjeni, în frunte cu stăpînul lor, groful, atunci cînd se apropiase frontul.

Camarazii mei erau cu toţii posomoriţi. Fumau. Şi nu erau la

prima lor ţigară, fiindcă bucătăria era plină de fum, să-l tai cu cuţitul. Pe masă, la mijloc, într-o farfurioară, am descoperit o grămăjoară de ţigări „Armonia”. Lucru cu adevărat de mirare fiindcă, după ştiinţa mea, de cel puţin o lună nici unul dintre noi, fumătorii, nu mai văzusem, necum să fumăm, ţigări de acestea ungureşti. Asta însemna că ele fuseseră oferite de către Stoica. Şi era doar dimineaţa! Da, era dimineaţă, nu era noapte, şi cu toate acestea, pe masă, în farfurioară, se afla o grămăjoară de ţigări „Armonia”. Un alt motiv de mai mare mirare nici că putea exista. Dacă, intrînd în bucătărie, l-aş fi surprins pe Marin Stoica povestind, poate că m-aş fi mirat mai puţin. Dar l-am găsit învîrtind cu polonicul fiertura de orz prăjit, cu gîndul în altă parte, iar pe ceilalţi nu ascultînd, ci, la rîndul lor, rumegînd gînduri, care în nici un caz nu erau plăcute de vreme ce pe chipurile lor se putea citi doar deprimare.

— Bună dimineaţa! le-am urat.

— Bună dimineaţa! mi-a răspuns doar Sachelarie, dar şi el fără să mă învrednicească măcar cu o singură privire.

Am înţeles că moralul li-era mizerabil şi că aceasta se datora dispariţiei lui Floroiu. Dacă ţineam seama de grămăjoara de ţigări de pe masă, însemna că cel mai afectat era Stoica. Altfel nu şi-ar fi călcat el pe inimă să-i „cinstească”, ziua, mai exact la începutul zilei, cu atîtea ţigări cîte ar fi încăput cel puţin în două pachete.

Erau cu toţii afectaţi —Stoica mai mult decît ceilalţi – dar eu trebuia să aflu dacă îl văzuse careva pe „Iago” în dimineaţa asta. Şi era mai important, fiindcă mai important decît dispariţia lui Floroiu era să aflu dacă într-adevăr confundasem cele două planuri, *realitate-vis*, sau dacă totuşi motanul trăia. După aceea, după ce aveam să clarific această problemă, mă puteam gîndi şi la Floroiu.

— Spuneţi-mi, l-a văzut careva, în dimineaţa asta, pe „Iago“? i-am întrebat.

— (!)

Nu numai că nu-mi răspunseră, dar nici măcar nu se uitară la

mine. Mai mult, Stoica, în mod ostentativ, ocolind maşina de gătit, se postă în aşa fel încît operaţia de pritocire a „cafelei” s-o facă stînd întors cu spatele la mine.

Atitudinea lor mă descumpăni. Pentru mine, răspunsul lor, afirmativ sau negativ, avea o importanţă hotărîtoare. Şi iată că ei, dinadins, duşmănoşi parcă, refuzau să-mi răspundă.

— Aţi surzit? Ce naiba v-a găsit? L-a văzut în dimineaţa asta careva pe „Iago“? m-am răstit la ei furios.

— (!)

— Vă rog, măi oameni buni, să-mi răspundeţi! Vă rog! E foarte important să ştiu. Nici nu vă închipuiţi cît este de important.

Atunci Sachelarie, izbind cu pumnul în masă, se răsti acum el la mine.

— Adică îţi baţi joc de noi, domn′ elev. Frumos îţi mai şade! Om cu şcoală, cu bacalaureatul. (Lui Sachelarie o diplomă de licenţă nu-i spunea nimic. Pentru el adevăratul om cu carte era acela care avea bacalaureatul.)

— Asta de unde ai mai scos-o? Dacă v-am întrebat de „Iago“ înseamnă că-mi bat joc de voi? Nu înţeleg ce naiba v-a găsit pe toţi şi în special pe tine, Sachelarie.

— Nu-ţi baţi joc de noi!… Frumos!… Păi nu dumneata şi cu domn′ locotenent aţi împuşcat azi noapte pe bietul motan? Şi acum vii să ne mai întrebi dacă nu l-am văzut în dimineaţa asta. Vrei să spui că asta nu înseamnă bătaie de joc?

— Să vedeţi… Vreau să ştiu dacă după aceea… Adică, după ce l-a împuşcat, dacă nu l-a văzut careva dintre voi…

— Da, l-am văzut…

— Vasăzică l-ai văzut! l-am întrerupt pe Pantazi —fiindcă el vorbise – bucurîndu-mă.

— Da, l-am văzut – continuă el —sus, mort. Du-te şi vezi-l şi dumneata, mă îndemnă el, a batjocură.

— Deci, în dimineaţa asta nu l-a văzut absolut nimeni!… Nimeni!…

Acum, cu toţii se uitară la mine, compătimindu-mă. Mă priveau aşa cum îl priviseră pe Azimioară după ce îl dezgropaserăm de sub cadavre. Pesemne credeau că nici eu nu mai eram în toate minţile.

Le-am întors spatele şi am plecat. Dar mai înainte de a apuca să închid uşa, l-am auzit pe Sachelarie compătimindu-mă:

— Săracu’ domn’ elev, a bolunzit!

Am intrat la mine. Din prag, privirile îmi fură atrase, ca un magnet, de orbitele goale ale castelanei din portret. Oribil! Pe urmă surîsul: răutăcios, duşmănos. Neapărat trebuia să dau jos portretul!… M-am suit pe un scaun, şi din nou am încercat. Dar nici de data asta n-am izbutit. Atunci am luat cearşaful de pe pat şi l-am acoperit. Smulgînd cearşaful de pe pat, testamentul lui Azimioară căzu pe jos. L-am ridicat, l-am vîrît în plic, iar plicul, îndoit, în buzunarul stîng al vestonului. Pe urmă, m-am culcat pe pat şi, cu mîinile sub cap, am început să mă gîndesc, bîntuit de taifunul unei mari deprimări.

Vasăzică sistemul meu nervos suferise şi el o anumită dereglare, de vreme ce putuse confunda cele două planuri. Acum era clar că „Iago“ numai în vis îşi frecase blana de moletierele mele. Acum era clar că doar în vis urcasem la etaj să verific dacă mai este acolo cadavrul motanului. Numai în vis cadavrul dispăruse, rămînînd pe locul ştiut de mine doar o pată mare de sînge. Dacă toate acestea nu s-ar fi întîmplat decît în vis, sigur că acum, dimineaţa, cineva ar fi dat ochii cu motanul.

Hotărît, sistemul meu nervos suferise o dereglare. Era lucrul acesta grav? Era!… Dar oare cît de grav? Numai Dumnezeu ştia!… Oare starea mea era mai gravă decît a lui Azimioară? El fusese îngropat sub cadavre. Exista o explicaţie, era aceasta explicaţia. Dar mie din ce cauză mi se întîmplase? Probabil că starea mea prezentă nu era mai gravă decît aceea a lui Azimioară. Dar putea deveni. El era obsedat de ideea că va muri fiindcă îl omorîse pe „Iago“. Dar după o săptămînă, două, o lună, cînd va vedea că nu i se întîmplă nimic, încet-încet îşi va reveni. Pe cînd starea mea… Dumnezeule,

dar starea asta a mea mă putea duce la nebunie… Să confunzi planurile, să nu mai ştii ce ţi s-a întîmplat în realitate şi ce în vis… Să iei visul drept realitate şi realitatea drept vis… îngrozitor!… Ficţiunea visului să devină realitatea ta permanentă, în conflict continuu cu realitatea cea adevărată despre care să fii convins că este vis, şi, intrînd în conflict cu ea, să suferi convins că suferi din cauza unei realităţi care nu exista decît tot în tine, atîta vreme cît visul este al tău şi nu al altuia.

De exemplu, în cazul acesta concret. Realitatea: „Iago“ fusese omorît de Azimioară în ajun. Văzusem picăturile de sînge pe mocheta ce acoperea treptele scării, văzusem pata mare de sînge de la etaj. Visul: un „Iago“ reînviat, care se frecase de picioarele mele, în care dădusem cu piciorul şi pe care îl văzusem cocoţat pe tăblia de marmură a căminului. Tot vis, dispariţia cadavrului. în aşa măsură visul se substituise realităţii, încît făcusem o mulţime de lucruri despre care abia acum aveam părerea că fuseseră absurde, acum cînd mă convinsesem că visul ostracizase realitatea. De pildă, încercasem să-l conving pe Azimioară că „Iago“ trăia. Fusesem de-a dreptul uluit cînd, însoţindu-l pe Azimioară, pe locul ştiut găsisem cadavrul lui „Iago“. Mă dusesem în bucătărie să-i întreb pe ceilalţi dacă nu văzuseră cumva motanul. Ei bine, ce s-ar fi întîmplat dacă nu m-aş fi putut convinge că doar în vis motanul continuase să trăiască şi după ce îl împuşcase Azimioară? S-ar fi dezlănţuit drama existenţei mele.

Deodată m-a străfulgerat un gînd, care pînă în clipa aceasta nu-mi trecuse prin minte:

Oare numai atîta fusese vis? în vis îl văzusem pe „Iago“ reînviat. Cînd? După ce mă reîntorsesem din inspecţia pe care o făcusem în jurul castelului… Dar oare făcusem şi în *realitate* inspecţia? Şi în realitate intenţionasem să urc scările ca să închid oblonul pe care vîntul îl plimba de colo-colo, făcîndu-l să scîrţîie îngrozitor? Dacă şi acestea toate se întîmplaseră în vis? în legătură cu „Iago“ ştiam, mă convinsesem că fusese vis. Dar în legătură cu rondul de noapte cum

mă puteam convinge *în mod obiectiv?* Nu mă puteam convinge, în nici un fel, fiindcă nu exista nici un martor. Dacă, într-adevăr, fusese tot vis însemna că starea mea era mult mai gravă. Da, era mai gravă de vreme ce, neputîndu-mi verifica prin mărturia unei terţe persoane convingerea, şi de vreme ce nici episodul „Iago“ nu constituia un argument – prin extindere de situaţie –, continuam să cred că în realitate inspectasem împrejurimile castelului.

Gîndul că era posibil ca substituirea de planuri să fie valabilă şi în ceea ce priveşte rondul mă înspăimînta în aşa măsură, încît, laş, am început să mă gîndesc la altceva, la „dispariţia” lui Floroiu.

Convingerea mea era că Floroiu dezertase ca şi Dimofte. Probabil că Azimioară ajunsese la aceeaşi concluzie. Dar oamenii? Cum se explica moralul lor în stare de colaps? Ei, dar era o prostie că-mi puneam o asemenea întrebare. Sigur că nu asta credeau. Credeau cu toţii ceea ce credea şi Sachelarie.

Şi mi-am reamintit cum decursese discuţia dintre mine şi Sachelarie noaptea, cînd venise să mă anunţe că dispăruse Floroiu.

— A dispărut Floroiu, domn’ elev.

Era în cămaşă şi izmene, dar automatul îl avea la el. Sprîncenele lui stufoase erau zbîrlite aşa cum se întîmpla de fiecare dată cînd porneam la atac – i se zbîrleau de frică – şi buzele lui groase de negru sau de trompet păliseră tot ca în preajma unui atac.

— A dezertat şi el, ca şi Dimofte, fir-ar să fie de ticălos! am izbucnit înciudat.

— În cămaşă şi izmene?

Argumentul nu era de ignorat. Şi totuşi, o altă explicaţie nu găseam. Ca să cîştig timp, l-am întrebat:

— Pe domnul locotenent l-ai anunţat?

— Nu! Am venit întîi la dumneata. Dînsul, săracu’L.

Oblonul continua să scîrţîie, asemenea unui vaiet.

— Haide, povesteşte! i-am cerut.

El se uită la mine surprins.

— Ce să povestesc?

— Păi ce ştii… în legătură cu „dispariţia”.

— Nu ştiu nimic! Ne-am culcat mai tîrziu. Marin a povestit cum la ei în sat un om a murit de frică fiindcă îl blestemase mamă-sa, cînd a bătut-o o dată, să moară de rac. Şi cînd, după cîtva timp, a început să-l doară rău burta, speriat că l-a ajuns blestemul mamă-şi, s-a aruncat într-o fîntînă.

— A povestit el aşa ceva? m-am mirat, nici eu nu ştiu de ce, fiindcă nu mi se părea o întîmplare chiar de mirare.

— A povestit. Pe urmă am vorbit de Dimofte. Nu ştiu cine a adus vorba. Mi se pare Pantazi. Ne-am dat fiecare cu presupusul ce i s-o fi întîmplat.

— I s-a întîmplat pe dracul A dezertat, asta i s-a întîmplat!

— Ce să dezerteze, domn’ elev? Cum să dezerteze, adică? Unde să se ducă? în ţară? Cînd se află în ţară străină nimeni nu dezertează. Că pînă la urmă, ori te omoară vreun terorist, ori te denunţă careva. Dacă ar fi frontul colo, nu departe, mai că şi eu aş crede că pe nenorocitul de Dimofte l-a împins dracu’ să treacă la nemţi. Dar frontul e acum hăt, departe.

— … Şi atunci?

Sachelarie ridică din umeri.

— Toţi credem că i s-a întîmplat o nenorocire.

— Mă, voi v-aţi prostit cu totul! Ce fel de nenorocire? L-a înghiţit pămîntul?

— Ce ştiu eu!… Ce ştim noi! Stoica zicea de Dimofte că poate-i mort, înecat pe fundul lacului. Iar Floroiu – săracu’ – tare l-a mai plîns azi-noapte. Ştii că Floroiu şi alde Dimofte au fost consăteni şi *preteni* la cataramă.

— Şi tu, tu ce crezi? Eşti căprar, mă rog, eu zic că eşti mai deştept decît ei toţi la un loc.

O spuneam, dar nu credeam deloc. Dimpotrivă, dintre toţi, după părerea mea, cel mai deştept era Stoica.

— Păi, adică, de ce să nu se fi înecat?

— Cum, măi omule, era să se înece? I-a venit chef noaptea să se

scalde în lac, s-a sculat din pat şi s-a dus să se înece?

— Ei, n-o lua şi dumneata chiar aşa. Stoica zicea… şi se opri ezitînd să mai continue.

— Ce zicea Stoica?

— Zicea că poate Dimofte era lunatic. în noaptea cînd a dispărut a fost o lună straşnică. Luna l-o fi *chemat,* l-o fi purtat pe malului lacului pînă cînd, trezit de cine ştie ce zgomot, a alunecat în apă şi s-a înecat.

— Aşa zicea Stoica?

— Zicea!

— Şi în noaptea asta a dispărut şi Floroiu. în noaptea asta, din cauza norilor, luna nu s-a arătat.

— Nu s-a arătat, fu şi el de acord.

— Dimofte era lunatic şi s-a înecat. Dar Floroiu? Lui ce i s-a întîmplat?

— I s-a întîmplat şi lui o nenorocire!

— Ce fel de nenorocire?

— Castelul ăsta…

— Ce-i cu castelul?

— Nu-i lucru curat, domn' elev, cu castelul ăsta. Aduce nenorocire, domn' elev.

— Adică?

— Aduce nenorocire! Nu vezi? Pînă acum, doi dintre noi s-au prăpădit.

Credinţa lor superstiţioasă mă înfuria pur şi simplu.

— Cum poţi afirma cu atîta convingere că „s-au prăpădit"? Ai vreo dovadă? Există vreo dovadă?

— Nu există nici o dovadă. Dar noi aşa credem. Că li s-a întîmplat la amîndoi o nenorocire.

— Sînteţi cu toţii revoltător de superstiţioşi. Află că şi castelul acesta e la fel ca toate casele. Şi casele, ţi-o spun eu, nu aduc niciodată „nenorociri", aşa cum credeţi voi. Nenorocirile se întîmplă numai din cauza oamenilor. Şi mai află de la mine că de cele mai

multe ori nenorocirea şi-o fac oamenii cu propria lor mînă.

— Ce vrei să spui cu asta, domn' elev?

— Cine dezertează, şi-o face cu mîna lui. Dimofte a dezertat, a dezertat…

Sachelarie clătină din cap a neîncredere.

— Şi domnul locotenent este de părere că Dimofte a dezertat, am adăugat repede, sperînd că astfel îl voi convinge.

— Da, şi domn' locotenent, săracu', crede la fel.

— Şi tu nu crezi!

— Noi nu credem.

— Credeţi în schimb că s-a înecat în lac, fiindcă era lunatic.

— Ne dăm şi noi cu presupusul.

— Greu se poate înţelege omul cu tine! m-am înfuriat. Spune-mi ce ştii de Floroiu. Cînd ţi-ai dat seama că a dispărut? Nu dormeai?

— De bună seamă că dormeam. Pe Floroiu îl furase somnul înaintea mea. Mai adineaori însă m-am trezit, ştii, ca omul, să merg la closet. Cînd mă uit, patul Tabacherei gol. îmi zic: S-o fi dus şi el să-şi facă nevoile. Ies din dormitor. La closet nu-i. Stau acolo cam mult. Nu ştiu ce-am mîncat aseară că mă găsise pîntecariţa. Cînd mă întorc, patul tot gol. Mă cuprinde bănuiala. „Să mai aştept", îmi zic. Pe urmă, dacă am văzut că nu vine şi nu vine, îmi dă în gînd să te anunţ pe dumneata. Şi am venit.

— Ceilalţi ştiu?

— N-am trezit pe nimeni. Au timp să afle mîine dimineaţă.

— Tu ce crezi? Nu cumva o fi şters-o în sat? Cocoş cum e el, şi-o fi găsit acolo vreo găină de călcat.

Presupunerea aceasta nu era lipsită de temei, Floroiu fiind recunoscut ca un muieratic fără pereche. Cînd nu era cu o femeie – adică doar atunci cînd ne aflam în linia întîi – Floroiu despre altceva nu se pricepea să vorbească decît tot despre femei. Iar dacă împrejurarea îl obliga să tacă, tot la ele se gîndea.

Pînă a nu-l cunoaşte, nici nu-mi dăduse prin minte că ar putea exista un om ca el. Vreau să spun un om cu o senzualitate atît de

puternică. Cînd cantonam într-un sat, condus de un instinct care niciodată nu dădea greş, Floroiu dibuia totdeauna casa unde gospodina – mai totdeauna cu bărbatul pe front —îl primea în patul ei. Fără să cunoască limba, se înțelegea de minune cu femeile care, toate, fără excepţie, se lăsau cucerite de farmecul său – numai Dumnezeu ştie în ce consta farmecul acesta!

Floroiu era mic de statură, atît de mic şi atît de pricăjit încît mai multe comisii de revizie, succesiv, îl găsiseră inapt pentru serviciul militar. Abia a cincea comisie îi retrase ordinul de lăsare la vatră, ca reformat, înlocuindu-i-l cu un altul pe care era scris: „Bun pentru serviciu auxiliar”. O săptămînă mai tîrziu primi ordin de chemare şi se prezentă la p.s. -ul regimentului nostru. Acolo, majorul de la mobilizare, pentru a pune pe un altul la adăpost – pe unul care, desigur, plătise bani grei, aşa cum se obişnuia – îl expedie la partea operativă. Aici, întrucît unitatea noastră ajunsese cu efectivele înjumătățite, fu trimis în linia întîi, la compania noastră, respectiv la plutonul comandat de Azimioară.

În ciuda puţinătăţii sale fizice, cît timp fusesem în linia întîi, Floroiu se comportase ca un adevărat ostaş. Din cauza aceasta îl îndrăgisem cu toții. în schimb, niciodată n-am fost în stare să înțeleg ce anume calităţi avea, deosebite, de se dădeau în vînt după el toate femeile, absolut toate femeile. înainte de a-l cunoaşte pe Floroiu, adesea m-am întrebat după ce criterii se conduc femeile-criterii cît de cît raționale —atunci cînd preferă pe X lui Y. Dar după ce l-am cunoscut, după ce am văzut cum femeile şi-l disputau, am renunţat să caut explicaţii raţionale, ele, de fapt, neexistînd.

Emiţînd ipoteza că Floroiu ar putea fi plecat în sat, mă bazasem şi pe faptul că, de fiecare dată cînd era necesar ca cineva să se deplaseze pînă acolo, totdeauna el se oferise voluntar. „Voluntariatul” acesta repetat mă făcuse să cred că îşi găsise o ibovnică, ceea ce n-ar fi fost de mirare dacă ţineam seama de antecedentele şi de faima lui, unanim recunoscută, de „cocoş al companiei”.

Răspunsul lui Sachelarie nărui ipoteza:

— În cămaşă şi izmene, cinci kilometri pînă în sat?

Într-adevăr, era un argument de care nu se putea să nu ţin seama. Toată noaptea vîntul suflase cu furie, un vînt rece, prevestitor de iarnă, cum prevestitori de iarnă fuseseră şi puţinii fulgi ce se scuturaseră din salteaua groasă şi neagră a norilor.

— Atunci, dacă nu s-a dus în sat după vreo muiere, înseamnă că a dezertat. Altă explicaţie nu există.

Replica lui fu aceeaşi:

— Nu dezertează nimeni, domn' elev, în cămaşă şi izmene.

Argumentul era peremptoriu. într-adevăr, numai un nebun ar fi în stare să dezerteze – doar în cămaşă şi izmene – într-o noapte cînd afară începuse să fulguiască. Nimic nu-l împiedica să se îmbrace, să-şi ia mantaua, ba chiar şi cojocelul, acel cojocel pentru care Dimofte atîta îl invidiase.

Refuzînd însă orice altă explicaţie m-am încăpăţînat să caut argumente care să facă totuşi plauzibilă ipoteza dezertării. Şi pînă la urmă am găsit. Argumente fragile, puţin credibile, dar totuşi argumente.

— Nu în cămaşă şi izmene, ci îmbrăcat în haine civile, i-am replicat lui Sachelarie. O fi găsit, pe undeva în hardughia asta de castel, vreun costum de haine. Ia gîndeşte-te! Un dezertor îmbrăcat în civil are mai multe şanse să scape decît unul în uniformă militară.

Sachelarie dădu din cap sceptic.

— Unde naiba să găsească haine civile pe măsura lui, domn' elev. Doar haine de copil. Şi apoi dumneata, se vede treaba că nu-l cunoşti pe „Tabachera". Află ca mai curînd eu aş fi în stare să dezertez decît el.

În felul lui avea dreptate. De fapt, obiectiv avea dreptate. Vreau să spun că argumentele lui erau, obiectiv, mai puternice decît ale mele. Dar a le accepta însemna a accepta iraţionalul, absurdul. Fiindcă —aşa mi se părea —orice explicaţie, alta decît aceea a dezertării, friza iraţionalul, supranaturalul.

De cînd mă ştiu a existat în mine nevoia de a-mi explica totul logic, raţional. Dar iată că de cel puţin douăsprezece ore mă invada din toate părţile, încercuindu-mă, absurdul, straniul şi, dacă nu făceam abstracţie de ceea ce simţeau şi eventual gîndeau camarazii mei, supranaturalul. Mă uitam la ochii speriaţi ai lui Sachelarie, îmi aminteam de frica pe care nici nu încerca să şi-o ascundă Azimioară, îmi aminteam de momentele de spaimă prin care trecusem eu însumi şi pe care le alungasem, făcînd apel la raţiune. Se întîmplaseră nişte fapte ele, în sine, naturale, dar totuşi greu de explicat cu argumente raţionale. De pildă, împuşcarea lui „Iago“; dispariţia, mai întîi, a lui Dimofte şi acum în urmă a lui Floroiu. Explicaţiile raţionale, da, mi se refuzau. în schimb se impuneau, tiranice, cele absurde, cele care frizau straniul, supranaturalul. Raţiunea mea însă refuza să le accepte. Ea se încăpăţîna să caute, cu înverşunare, drumul ce ducea dincolo de ceea ce părea, decomandată, singura explicaţie posibilă: straniul, absurdul, iraţionalul. Asta mi se întîmpla mie. Dar celorlalţi? Azimioară, de pildă, fără a fi un mistic, avea un apetit deosebit pentru ceea ce eu aş numi fascinaţia supranaturalului. Fascinaţia aceasta există în sufletul fiecărui om, în straturile cele mai de jos ale subconştientului, reminiscenţă penibilă, zestre ereditară transmisă, succesiv, generaţie după generaţie, încă din epoca de început, cînd abia se năştea conştiinţa şi cînd bietului om, singur şi neajutorat ca un prunc, i se părea că este înconjurat nu de forţe fizice naturale, ale căror legi urma să le descopere, ci de nişte fiinţe vrăjmaşe pe care trebuia musai să le îmblînzească. Şi zestrea aceasta inutilă pe care omul o poartă în sine, în cele mai multe cazuri fără să fie conştient, aşa cum unii poartă în organism, ani de zile germenii unei maladii incurabile, fără să aibă habar, era mai mare şi în acelaşi timp mai tiranică la nişte oameni ca Sachelarie, Pantazi sau Stoica. Cele două „dispariţii” îi impresionaseră, îi speriaseră. Dar în loc să caute a şi le explica raţional, deveniseră dintr-odată prizonierii propriului lor apetit pentru supranatural. Speriaţi, în aşa măsură erau speriaţi – şi

asta încă înainte de a lua cunoştinţă de dispariţia lui Floroiu – încît, paralizaţi de spaimă, nu îndrăzniseră să iasă din dormitor atunci cînd Azimioară trăsese cu pistolul în „Iago“.

Şi fiindcă voiam să înţeleg mai bine fenomenul l-am întrebat:

— Parcă spuneai că aseară v-aţi culcat ceva mai tîrziu. Da?

— Da!

— Asta s-a întîmplat înainte sau după împuşcături? Ori poate nici n-aţi auzit împuşcăturile?

— Le-am auzit şi ne-am trezit cu toţii.

— Şi n-aţi fost curioşi să ştiţi ce se întîmpla? Nu v-aţi gîndit că poate e nevoie să ne veniţi în ajutor?

Sachelarie privi în pămînt, stînjenit.

— Ne-am gîndit că i s-o fi năzărit ceva lui domn′ locotenent.

— Aşa!… Dar uşa de la dormitor de ce aţi încuiat-o? Habar nu aveam dacă, noaptea, se încuiau sau nu. Am întrebat, aşa, într-o doară.

— Asta a fost *toana* lui Stoica.

Vasăzică se încuiaseră în dormitor. De frică, mai exact, ca măsură de precauţie. Spusese: „Asta a fost toana lui Stoica”.

i

Răspunsul nu mă mulţumea. Voiam să aflu ce se ascundea de fapt înapoia acestui cuvînt: *toană.*

— Toană? Trebuie că Stoica a motivat de ce considera el că e necesar să vă încuiaţi, nu-i aşa?

— Nu! Atîta a spus: „Mă, fraţilor, eu cred că n-ar fi rău să încuiem uşa“. Ne-am învoit imediat. Am gîndit că e mai înţelept.

— Bine, dar de cine vă temeaţi?

— Nu ştiu!… Dar ce să mai dau din colţ în colţ: ne temeam.

Sachelarie ridică din umeri şi iarăşi privi în pămînt.

— De cine, pentru numele lui Dumnezeu, de cine? am insistat eu.

— Nu ştiu!

— Poate de niscai terorişti? Bandiţi de-ai lui Horthy?

Sachelarie îşi boţi buzele a dispreţ.

— Pe naiba! Nici nu ne-am gîndit la ei.

— Atunci?

— Ni-era frică, nici noi nu ştiam de cine, dar ni-era frică. Ne-am gîndit, adică eu m-am gîndit că s-ar putea să fie castelul ăsta blestemat. Ei, frica, afurisita, ea e ca şarpele. Te înhaţă pe nesimţite, ca o potaie de cîine pe furiş. Şi iaca aşa s-a întîmplat. Stoica a încuiat uşa şi noi ne-am închinat şi apoi ne-am culcat cu toţii.

— V-aţi şi închinat!…

— Păi da, ne-am închinat! Ştii cum e omu\ Abia cînd se află la ananghie îşi aduce aminte de Dumnezeu.

— Voi la ce ananghie vă aflaţi?

— La drept vorbind nu ne aflam. Dar ne-am închinat ca să ne ajute Dumnezeu să nu ajungem.

Eram acum edificat. Erau robii fricii, acelei frici ancestrale dinăuntrul fiinţei lor, frica aceea blestemată care încercase să mă robească şi pe mine, din fericire cel puţin pînă în clipa aceea, fără succes.

— Spune-mi, cînd v-au trezit împuşcăturile, Floroiu era în dormitor?

— Era.

Vasăzică, dispăruse în timp ce atît eu, cît şi Azimioară eram treji, fără să auzim vreun zgomot. Obiectiv vorbind, nu era chiar de mirare. Mă frămîntaseră, ne frămîntaseră doar atîtea gînduri! Pe urmă, nu era exclus ca Floroiu să fi „dispărut“ ceva mai tîrziu, în timp ce-mi făceam rondul. Dar în acest caz ar fi trebuit să găsesc uşa de la intrare descuiată. Or, eu o găsisem încuiată cînd mă dusesem să-mi fac rondul, în acest caz pe unde dispăruse Floroiu?

Şi fiindcă întrebarea rămase fără răspuns, m-am răstit la Sachelarie, ca şi cînd toată vina numai el o purta.

— Hai să-l anunţăm pe domnul locotenent!

4

^||^ra a optsprezecea zi de cînd ne aflam la Castel. Ce repede

trecuseră zilele! Repede?… Repede numai primele douăsprezece. Ultimele şase, în schimb, îngrozitor de încet. în aceste ultime şase zile se întîmplaseră toate: Povestea cu „Iago“, dispariția lui Dimofte, a lui Floroiu. Şi tot de şase zile eram martor neputincios la agravarea stării lui Azimioară. Ideea lui fixă, că va muri numai fiindcă împuşcase pe „Iago“, din zi în zi devenea mai obsedantă. Asemenea undiței ce se înfige cu atît mai zdravăn cu cît peştele se zbate mai tare, la fel se adîncea ideea fixă la Azimioară, pe măsură ce zilele treceau. Mai grav era faptul că nici măcar nu se zbătea să se elibereze de obsesie. Dimpotrivă se resemnase. Mai mult decît atît, cîteodată îi făcea chiar plăcere să ştie că va muri. Plăcerea morții era, pentru el, asemenea unei acadele din care sugea precum un băiețel lacom. Zadarnic încercam să-i scot din cap gărgăunul. Nu izbuteam. Azimioară, convins că va muri, în fiecare zi „descoperea” tot o altă boală din pricina căreia urma să i se tragă moartea.

— Am avut azi-noapte nişte dureri îngrozitoare de ficat. Cred că am cancer. Ştii doar cît de repede evoluează ticăloasa asta de boală.

— Ieri, spuneai că ai cancer la stomac. Alaltăieri, că ai anghină pectorală. în fiecare zi scorneşti tot o altă boală.

— Nu scornesc nimic. Sînt atent, acum sînt atent, înregistrez.

— Înregistrezi!… Prostii!… Ce înregistrezi?

— Să-ți explic. La douăzeci şi opt de ani, atîția cîți ani eu, doar un bolnav închipuit este preocupat de viscere, de organe, de procesele ce se petrec în organismul său. La douăzeci şi opt de ani trebuie să fii într-adevăr tare bolnav ca să *descoperi* că ceva nu este în regulă cu vreunul din organele tăie, sau cu toate deodată. Şi asta mai ales pe front. Pe front, ştii foarte bine, că nu ai timp să fii bolnav. Chiar dacă porți în tine moartea, habar nu ai. Crezi că ea este în fața ta, în linia inamică şi în chip de glonţ, de proiectil, de mină sau de aruncător de flăcări. Cu mine cel puțin aşa s-a întîmplat. Cînd eram în linia întîi mă feream de moartea care mă pîndea din linia inamică. în realitate, ea era în mine, o purtam în mine, fără să am habar, fără să mă tem de ea. Ehei, dacă aş fi ştiut

din ce mi se va trage moartea, aş fi pornit la atac de fiecare dată cu mîinile în buzunare, fluierînd. Nemţii ar fi tras în mine, dar fiindcă îmi este scris să mor de moartea pe care o port înăuntrul meu, gloanţele, proiectilele, schijele m-ar fi ocolit cu toate. Şi —cine ştie? – nemţii crezîndu-mă fermecat, de frică, ar fi rupt-o la fugă, iar eu, ca răsplată pentru curajul arătat, aş fi primit sigur „Mihai Viteazu'". Şi cînd mă gîndesc, omule, ce teamă îmi era de fiecare dată cînd porneam la atac! Ţie nu-ţi era?

— Cui nu-i era!

— Ştiam! Am băgat de seamă. Vezi tu, toată şmecheria constă în a ascunde frica în tine, adînc, ca pe o rufă murdară pe fundul unui geamantan. Thii! Dacă aş fi ştiut!… Trebuie că e teribilă senzaţia, să iei parte la un atac şi să nu-ţi fie frică fiindcă —ştii precis – moartea te va cruţa.

— Multe prostii mai spui, m-am înfuriat.

— Eu? se miră el.

— Tu, bineînţeles că tu. Păi, cît timp am fost în linia întîi încă nu-l omorîseşi pe „Iago". Deci, nu aveai nici un motiv să crezi că moartea te va cruţa, moartea sub formă de glonte, proiectil sau schijă.

— Şi ce dacă nu-l omorîsem încă? Dar mi-era scris să-l omor pe „Iago". înţelegi? Purtam în mine predestinarea de a muri abia după ce aveam să omor motanul.

Am simţit cum mi se urcă sîngele la cap de enervare.

— Să te ia dracu' de egoist! m-am răstit la el. Tu nu eşti preocupat decît de gărgăunii tăi şi nu te gîndeşti că, în calitatea ta de comandant, ai nişte obligaţii faţă de subordonaţii tăi. Ai uitat că, pînă în prezent, au dezertat doi dintre ei?

— Adică, după tine, ce crezi că ar trebui să fac?

— Nu-ţi dă prin minte?

— Nu! *

— Cît timp vom mai rămîne aici?

— Pînă primim ordin să plecăm.

— Şi dacă nu primim?

— Trebuie să primim. Pînă atunci stăm pe loc.

— Eu cred că, pur şi simplu, ne-au uitat.

— Nu se poate!… Exclus!…

— În definitiv, ce rost avem noi aici, Claudiule?

— Nu ştiu! Am primit ordin să rămînem aici. De la şeful de stat major.

— Bine, dar nu ţi-a spus în ce scop?

— Deşteptule, tu în ce scop crezi?

— Nu ştiu!

— Să asigurăm paza castelului.

— Să-l păzim împotriva cui?

— Tu ştii doar foarte bine că un ordin nu se discută, ci se execută. în prezent nu fac decît să execut un ordin pe care mi l-a dat şeful de stat major. Zău că nu înţeleg de ce ţi-o fi plăcînd ţie să despici firul în patru.

— „Firul44 acesta e prea important pentru noi toţi ca să nu merite să fie despicat în patru, în opt, în şaisprezece, atît cît va fi nevoie. Sînt de acord că atunci cînd şeful de stat major şi-a ordonat să asiguri paza acestui castel exista o anume raţiune, explicabilă dacă ţinem seama că frontul era aproape. Dar de o săptămînă frontul din nou s-a mişcat, şi încă atît de departe spre vest, încît numai atunci cînd bate vîntul dintr-acolo dacă se mai aude greul. Or, în asemenea condiţii, rămînerea noastră mai departe, aici, la castel, mi se pare absolut fără de rost. Ascultă-mă, Claudiule, am fost pur şi simplu uitaţi.

— Să ne uite şeful de stat major? Tu nu-l cunoşti. Imposibil! Sînt dispus să pun rămăşag cu tine. Dacă nu ne-a rechemat pînă acum, află de la mine că prezenţa noastră aici mai este necesară. Dar chiar dacă, prin absurd, ne-au uitat, fără ordin eu nu părăsesc castelul.

În clipa aceea intră pe uşă, fără să mai bată, caporalul Sachelarie. Era pabd şi vocea îi tremura de emoţie, de spaimă.

— Să trăiţi, domn' locotenent, Dimofte…

— Ce-i cu Dimofte?

— L-am găsit!… Adică l-a găsit Stoica… Adică nu l-a găsit Stoica… Adică Stoica numai l-a văzut… Adică apa l-a scos…

— Ce tot bîigui acolo? Nu poţi vorbi ca oamenii? se răsti la el Azimioară.

Eu însă înţelesesem. Chiar mă miram că nu înţelegea şi Azimioară.

— L-a scos apa, domn' locotenent. E mort… înecat… în lac… Dumnezeu să-l ierte!…

Şi se închină de trei ori, de parcă acolo pe patul lui Azimioară s-ar fi aflat cadavrul lui Dimofte.

— Hai şi noi, domnule locotenent, l-am îndemnat, fiindcă îl vedeam căzut în starea aceea de apatie cînd nu mai era capabil să ia vreo hotărîre.

Se uită la mine nehotărît, de parcă se întreba dacă întîmplarea merita efortul de a se deplasa pînă acolo. în cele din urmă se hotărî:

— Da, să mergem!

Sachelarie o luă înainte, parcă să ne arate drumul, ca şi cînd noi nu l-am fi cunoscut. După el porni Azimioară, iar eu în urma acestuia. Azimioară avea un mers obosit şi umerii tare gîrboviţi. Niciodată nu-l mai văzusem într-un asemenea hal de oboseală.

Cînd am ajuns la lac, i-am găsit pe ceilalţi în jurul cadavrului. Erau pabzi şi ei şi, ca şi Sachelarie, cu moralul la pămînt. Priveau cadavrul umflat, descompus, aşa de parcă nu le venea să creadă că era cu adevărat Dimofte. De altfel, şi eu greu l-am recunoscut. Dimofte fusese un bărbat frumos. Dar frumuseţea lui era cumva angebcă. De cîte ori mă uitam la el, mi-l închipuiam îmbrăcat într-o rasă de călugăr franciscan. De ce neapărat de călugăr franciscan? Fiindcă numai despre călugării franciscani aveam o „imagine-tip“, cu toate că în viaţa mea nu văzusem vreun asemenea călugăr. Adică, un bărbat foarte aproape de natură, în aşa măsură aproape de natură, încît să existe o comuniune între el şi păsări, între el şi flori, între el şi iarba cîmpului, între el şi capre, şi oi, şi boi, şi cai, şi

broaşte, şi şerpi, şi toate vieţuitoarele. Da, să existe o comuniune, un fel de invizibile vase comunicante între el şi toate celelalte făpturi, dar în acelaşi timp el să fie cu totul altceva, detaşat de natură, pur şi deasupra ei, tocmai datorită conştiinţei că face parte din această splendidă, superbă, exuberantă, inconştientă şi stupidă natură care rămîne ea însăşi, care nu poate fi decît ea însăşi, datorită unui anume destin ce există doar fiindcă ea există. Şi cred că dacă pe Dimofte femeile nu şi-l disputaseră – ca pe Floroiu de pildă –, cu toate că era frumos şi puternic, aceasta se datora faptului că ele-cu instinctul lor primar, aşa de la începutul vieţii şi la fel şi pe viitor, pînă la sfîrşitul ei, în acelaşi timp, şi din păcate —simţeau acea detaşare a lui de călugăr franciscan gata să ridice imnuri de laudă naturii, el însuşi făptură a ei, dar deasupra ei prin acele incantaţii pe care i le oferea convingerea că, deşi făcea parte integrantă din lumea materială, o transcendea prin conştiinţa propriei sale conştiinţe. În schimb, pe Floroiu, „Tabachera”, predestinat să nu se desprindă niciodată de matricea naturii, femeile îl simţeau, ignorînd liliputanismul său, masculul de care aveau nevoie pentru a-şi realiza destinul lor biologic.

Dimofte, cît timp fusese în viaţă, în ciuda uniformei militare, continuase să arate tot ca un călugăr franciscan. Cînd îl priveam nu-i vedeam uniforma, murdară, albită de transpiraţie pe la subsuori, roasă pe la genunchi de cît se tîrîse, şi pătată de verdele crud al ierbii – uniformă de luptător în prima linie – ci sutana de călugăr franciscan, sutană de culoare kaki, cu toate că în viaţa mea nu văzusem o sutană de călugăr franciscan, cu toate că, în nici un caz, o sutană de călugăr franciscan nu putea să aibă culoarea kaki, culoarea uniformelor militare, culoarea războiului, culoarea puroiului, a cangrenei, a cărnii sfîşiate sau străpunse, neîngrijită la timp sau prea tîrziu îngrijită. Şi cînd ridica arma s-o ducă l-a umăr ca să împroşte moartea, eu nu vedeam puşca, vedeam doar mîinile, goale, care parcă se ridicau să binecuvînteze pămîntul întins ca un ring de dans între noi şi inamic, pe care dansa moartea, sau

pămîntul accidentat asemenea unor valuri încremenite ale unei mări ce în năzuința ei spre înălţimi săltase deodată cu valurile, din adîncurile ei, plante acvatice de culoare verde, alge verzi, mărgean verde, grădini stranii de cristale verzi, în timp ce sus, cerul, în ciuda încrîncenării de pe pămînt, cu sînge şi moarte stupidă, rămînea pur şi albastru, albastru şi pur ca o muzică, ca muzica lui Bach. Albastru ca ochii albaştri ai lui Dimofte în care niciodată n-am citit frica, ochii totdeauna aceiaşi cu ei înşişi, împăcaţi cu destinul.

Acum, ochii lui albaştri ca ai sfîntului Francis d'Assisisau cel puţin ai acelui sfînt Francisc d'Assisi cum mi-l închipui eu şi astăzi —erau tulburi, de un albastru sidefiu, dar tulbure ca un isolz de peşte, iar chipul său frumos, realmente frumos, pe care însă femeile nu-l vedeau fiind serafic de frumos, era umflat, hidos, era aşa ca un bulgăre de ceară pe care o mînă nedibace încercase să modeleze, fără succes şi hîd, un chip de om. Iar mîinile!… Ce mîini frumoase avusese Dimofte! Cu degete lungi, cu unghii trandafirii şi cu noiţe pe fiecare, înguste, mîini despre care puteai spune că fuseseră plăsmuite de natura căreia oamenii i-au spus Dumnezeu să alunece pe clapele unui pian şi să smulgă sunete, degete care însă niciodată nu mîngîiaseră clape de fildeş poate doar fiindcă la el în sat nu exista nici un pian sau poate —şi eu cred asta mai curînd —fiindcă ele fuseseră predestinate să-şi unească degetele în chip de cruce şi să binecuvînteze, cu amîndouă, în dreapta şi-n stînga, mulţimi venite nu ştiu de unde să se închine nu ştiu cărui sfînt, făcător de nu ştiu care minuni, într-o zi cu soare ca mierea de galben, cu cerul ca o poză dintr-o carte de copii, din nu ştiu ce zi, din nu ştiu ce lună a anului.

Era mort Dimofte, umflat, diform, urît, hîd, respingător şi puţea mai rău decît cadavrele de soldaţi vara – într-o vară toridă ca aceea care din păcate trecuse prea repede – rămase între linii după o luptă înverşunată atunci cînd în urma unor atacuri şi contraatacuri, cele două armate se găsesc, la sfîrşitul unei bătălii, din nou pe poziţiile iniţiale. Gura îi era deschisă, parcă înainte de a se stinge viaţa din el

voise să mai rostească un cuvînt, un singur cuvînt, poate cel mai important din toate cîte le rostise pînă la vîrsta de douăzeci şi patru de ani, cînd moartea îl ispitise de acolo, din fundul lacului, poate sub chipul unei sirene. Şi privind gura întredeschisă, cu buzele diforme, muşcate de peştii din iaz, deodată m-am întrebat, ros de o curiozitate amară, amară şi tristă, tristă şi violentă, curiozitatea de a şti care fusese acel cuvînt pe care voise să-l spună în clipa morţii, cel mai important din toate cîte rostise în viaţa lui de douăzeci şi patru de ani, dar pe care nu avusese timp să-l formuleze fiindcă moartea îl înhăţase de beregată ucigînd, înăuntru, sub omuşor – înainte de a-l ucide pe el – cuvîntul acela extraordinar. Nu ştiam cuvîntul şi nu aveam să-l ştiu niciodată, niciodată, deşi, acum, cînd priveam gura lui hîdă, diformă, doream să-l ştiu cu aceeaşi neţărmurită ardoare cu care îmi doream să supravieţuiesc, să mă întorc acasă şi să recitesc „Mysteres", cartea lui Knut Hamsun, închipuindu-mi că aş fi putut-o scrie şi eu, fiindcă erau atîtea din cîte scrisese el care existau şi în mine, categoric undeva şi în mine.

Dimofte era mort, diform, mirosea urît a moarte şi eu deodată l-am văzut viu, aşa cum nu-l mai văzusem niciodată, închipuindu-mi-l numai din cele ce-mi vorbise despre sine însuşi. îl vedeam în atelierul lui, cu lupa la ochi, cu o pensetă în mîna dreaptă încercînd să potrivească pe axul ei o rotiţă, o minusculă rotiţă din maşinăria unui ceasornic. în atelierul său de pe uliţa principală din Domneştii Turcului, o comună mare, întinsă de-a dreapta şi de-a stînga unei şosele şerpuitoare, o comună cu bărbaţi puţini, chiar înainte de a se porni războiul, zece luni din douăsprezece ei fiind plecaţi sus, în munte, la tăiat păduri. în comuna aceasta, în care bărbaţii lipseau mai tot anul şi în care femeile creşteau pruncii pe care îi zămisliseră cu bărbaţii lor în cele două perioade scurte şi vijelioase cînd aceştia coborau din munte, ajunse într-o zi Dimofte, venind de departe, tocmai de prin părţile Dunării – purtat de un neastîmpăr de vagabond – dintr-un orăşel cu multe cîrciumi dar nu cu mai puţine cafenele. Cafenele ţinute de turci, ţinute de tătari,

ţinute de greci, dar şi de cîţiva români, în care se putea bea cafea cu aromă şi gust nemaicunoscute în nici o altă parte a ţării. în orăşelul acesta, numai în orăşelul acesta se mai putea mînca pistil, camiş şi sugiuc, se putea bea bragă şi salep, iar datorită priceperii nevestei lui moş Grişa-birjarul muscal, singurul birjar în tot oraşul – şi cvas, dacă îţi plăcea, şi erau cîţiva cărora le plăcea băutura aceasta. în acest orăşel în care cei mai bătrîni îşi aminteau de Ali-sacagiul cu faţa toată pînă la rădăcina nasului ciupită de vărsat, străbătînd puţinele străzi cu sacaua lui, trasă de doi măgăruşi gravi ca nişte contabili şi trişti ca nişte şcolari repetenţi, vînzînd apă, „apă bună de băut“ care însă nu era chiar atît de bună de vreme ce, în fiecare vară, se întîmpla cîte o epidemie de febra tifoidă. în acest orăşel, de la un turc bătrîn, a deprins Dimofte meseria de ceasornicar.

Mustafa îl chema pe meşter şi, în afară de reparat ceasornice, turcul se pricepea să lecuiască o mulţime de boli cu nişte buruieni pe care le combina în diferite doze ca să devină leacuri împotriva bolilor de stomac, de ficat, de plămîni, de rinichi, de piele şi multe alte.

Cînd Dimofte s-a hotărît să-l părăsească pe turc, ştia, acum, nu numai meseria de ceasornicar, dar să şi folosească buruienile tot atît de bine ca şi meşterul său. A părăsit orăşelul plecînd pe jos, nu fiindcă n-ar fi avut bani de tren, ci doar fiindcă nu avea nici o destinaţie precisă. Şi nu avea fiindcă voia să fie pretutindeni, fiindcă pretutindeni i se părea frumos şi altfel decît orăşelul de pe malul Dunării, de altfel şi el frumos. Dar aşa îi spusese meşterul turc, că pretutindeni, pe tot pămîntul, este frumos, chiar şi în pustiu.

Mergea pe jos din sat în sat, repara ceasornicele oamenilor, acolo unde existau ceasornice de reparat, ori acolo unde oamenii aveau încredere să-i dea pe mînă cine ştie ce ornice demodate şi bătrîne, cu inimile lor metalice încremenite de mult sau continuînd să bată, dar atît de anapoda, încît proprietarii lor preferau să se orienteze după soare. Dacă nu existau în sat ceasornice de reparat ori dacă oamenii erau atît de neîncrezători, încît nu se încumetau să-i încredinţeze

rotundele şi anacronicele instrumente de măsurat timpul, Dimofte îşi cîştiga dreptul la un pat şi la un blid de mîncare vindecînd cu buruienile lui pe cei în suferinţă.

Doi ani i-au trebuit lui Dimofte ca să ajungă din orăşelul de pe malul Dunării pînă în satul din regiunea aceea subcarpatică, sat fără bărbaţi, cu femei tare frumoase, care dormeau noaptea singure în pat şi visau bărbaţi vînjoşi ca stejarii şi brazii pe care ei îi doborau, sus, în munte, cu topoarele şi joagărele – Penelope ce torceau pe prispă, în singurătate şi resemnată însetare a sîngelui, lînă, toată lîna oilor proprii, privind din cînd în cînd, din obişnuinţa devenită tic, înspre miazănoapte, unde se profilau, departe, strălucitori în soarele galben, munţii, ireali ca nişte turnuri de cleştar albastru-vînăt şi părîndu-li-se că aud zgomotele ritmice ale topoarelor de fiecare dată cînd ele se repezeau să muşte şi să rupă din trunchiurile falnice halci întregi de carne vegetală.

Cînd a ajuns în satul acesta, a rămas, n-a plecat mai departe. Nici el n-ar fi putut spune de ce. Şi doar în drumeţia sa de pînă acum cunoscuse sate mult mai frumoase şi mult mai bogate unde, dacă s-ar fi aciuat, în scurtă vreme şi-ar fi putut întemeia o gospodărie îndestulată. Dar ceva îl mînase mereu mai departe, mereu în altă parte. Şi nu o dată îşi spusese că, pesemne, destinul lui era să nu prindă nicăieri rădăcini, asemenea jidovului rătăcitor.

Se înşela însă. A ajuns în satul fără bărbaţi şi a rămas. A rămas nu fiindcă s-a hotărît, de la început, să rămînă, ci fiindcă într-o zi şi-a dat seama că nu mai poate să plece din pricina rădăcinilor ce-l fixaseră în coşmelia dinspre capătul de vest ar satului. O coşmelie meşterită numai din bîrne de Marin, pădurarul, care de mult nu mai era pădurar, fiindcă la vîrsta de şaptezeci şi şase de ani nu mai poţi fi pădurar, mai ales cînd pădurea urcă de la poale pînă în vîrf, coboară de partea cealaltă, urcă pe alt munte, apoi pe altul şi încă pe altul mereu, pînă dincolo în Transilvania. în coşmelia lui moş Marin a poposit în prima zi cînd a păşit în ograda lui, cerînd adăpost şi mîncare. Şi moşneagul, care era singur de şaisprezece ani şi care,

pîrjolit pe dinăuntru de jarul amarnic al singurătăţii, ajunse să vorbească singur, cu glas tare, numai şi numai – zicea elca să nu uite cuvintele şi să devină asemenea animalelor, l-a primit, l-a ospătat şi a fost atît de bucuros că are cu cine vorbi, încît o noapte întreagă i-a tot povestit cîte şi mai cîte, toate adevărate, întîmplări ca din basme, sîngeroase şi cumplite, de pe vremea cînd fusese pădurar şi în pădurile din munte erau nu numai fiare, nu numai ciobani şi stîne, ci şi tîlhari de oi şi hoţi de lemne, ce nu se mulţumeau să doboare un singur copac, cît aveau trebuinţă, ci mai mulţi, fără rost, aşa cum dihorul, cînd pătrunde în coteţul găinilor, omoară cîte păsări izbuteşte să prindă şi nu cît îi trebuie ca să se sature.

Dimofte a rămas o zi, a rămas două, a rămas nouăzeci şi nouă, spre marea satisfacţie a lui moş Marin, bucuros foarte că are cui povesti ore întregi, chiar şi atunci cînd ştia că oaspetele său nu-l mai asculta, ci doar se prefăcea dînd din cap, din cînd în cînd, ca şi cînd l-ar fi aprobat. A rămas în satul fără bărbaţi, unde nu existau decît două ceasornice, şi ele în stare de funcţionare, fiindcă celelalte, poate încă vreo zece, se aflau în munte, la bărbaţii ce tăiau păduri cu toporul şi joagărul aşteptînd cu nerăbdare Crăciunul, iarna, Paştele, primăvara, să se reîntoarcă acasă la nevestele lor, la Penelopele lor care, torcînd lîna sau alăptîndu-şi pruncii, li se părea că aud sus, în munte, topoarele muşcînd şi rupînd carnea vegetală a brazilor şi stejarilor. A rămas fiindcă obosise de atîta rătăcire de colo-dincolo, de dincolo şi mai departe, mereu; sau poate fiindcă i-a fost milă să-l lase singur pe moş Marin, care, de teamă să nu uite graiul omenesc, şi din această pricină să devină asemenea animalelor necuvîntătoare, iarăşi avea să înceapă a-şi vorbi singur, de dimineaţa pînă seara şi de seara pînă dimineaţa.

La început a crezut că mai rămîne doar cîtva timp. A rămas pentru totdeauna fiindcă prinsese rădăcini puternice, asemenea gorunului. Rău nu i-a părut. Mai întîi fiindcă prinsese şi el rădăcini, iar în al doilea fiindcă îi devenise drag satul cu femei fără bărbaţi.

Cînd s-a aflat în sat că s-a pripăşit în casa lui moş Marin un

străin, un ceasornicar – multe nici nu ştiau ce înseamnă un ceasornicar-femeile cele fără bărbaţi care se plictiseau să toarcă lînă, să crească pruncii, să cosească fînul şi să mulgă seara şi dimineaţa vacile, s-au dus să vadă cum arată la faţă meşterul. Tare s-au mai minunat cînd l-au văzut cu lupa la ochi şi meşterind cu penseta în inima unui ceasornic-Dimofte neavînd ce repara, ca să nu se plictisească, demonta şi monta propriul său orologiu – tare le-a mai plăcut meseria aceasta care era cu totul altceva decît să teşi sau să înfloreşti marame şi ii. Şi era cu atît mai mult altceva decît să sapi grădina sau să seceri fînul, să pingeleşti ciubote, să potcoveşti caii, să faci hamuri şi frîie, cojoace şi doniţe. Cu atît mai mult altceva decît să sapi pămîntul, să coseşti, să treieri sau să seceri, dar mai ales să dobori copacii în munte. Le păru meseria străinului mai curînd o joacă de copil decît treabă serioasă de bărbat în toată firea. Omul însă le plăcu. Avea privirea limpede ca apa izvorului şi ştia povesti cu o voce calmă, sfătoasă, plăcută, plasînd din cînd în cînd cîte o glumă, care le făcea să rîdă în hohote, fiindcă, în viaţa lor de Penelope, puţine erau împrejurările cînd aveau de ce rîde şi de ce se înveseli.

Povestea despre cîte văzuse prin satele şi prin tîrgurile pe unde trecuse în cei doi ani cît timp umblase şi iarăşi umblase, cînd spre răsărit, cînd spre apus, cînd spre miazăzi, cînd spre miazănoapte unde ştia că sînt munţi, dar pe care încă nu apucase să-i vadă.

În sat nu existau ceasornice de reparat. în schimb, oamenii se îmbolnăveau des. Mai ales copiii. Dimofte făcea fierturi din amestecuri de buruieni şi le dădea să bea. Copiii se însănătoşeau, se însănătoşeau bătrînii şi bătrînele fiindcă, după copii, ei se îmbolnăveau cel mai adesea. Mamele ale căror odrasle fuseseră vindecate, moşnegii şi babele îl plăteau cu bani, dacă aveau, dacă nu îi aduceau păsări, ouă, brînză de oaie în coajă de copac, miere de albine şi diferite poame.

Dar femeile veneau la el nu numai atunci cînd aveau nevoie de leacuri. Veneau şi fără motiv – erau femei fără bărbaţi— atunci cînd

se plictiseau să toarcă şi să ţeasă, să dea nutreţ la vite sau să-şi hrănească pruncii. Veneau să-l vadă lucrînd, să-l audă povestind, să-i ceară sfatul sau, pur şi simplu, ca, la rîndul lor, să-i povestească despre toate cîte se întîmplau în sat. Dimofte le asculta, glumea, le sfătuia, dovedind o imparţialitate plină de umor datorită cărui fapt izbutea să împace rivale ce îşi juraseră duşmănie pînă la moarte. Şi, ca o bună gazdă ce era, le trata cu vin făcut de el din măceşe şi smochine, un vin cum nu mai băuseră ele niciodată, dulceacrişor, care mirosea a „alămîie“, fiindcă Dimofte pusese la dospit şi lămîi. Vinul acesta, deşi nu îmbăta, făcea să alerge sîngele în vine mai repede ca de obicei.

După ce s-a aciuit în sat, prima dată cînd bărbaţii au coborît din munte, de Paşte, au aflat imediat de Dimofte. Au aflat din gura nevestelor, care nu mai încetau să-i laude priceperea lui de vraci, în a vindeca pruncii de colici, de „pîntecariţă“, de buboaie, de bube dulci, de rîie, de pecingine, de tuse măgărească, de brîncă şi de cîte alte boli. Dar în sat mai erau, pe lîngă femeile tinere, fără bărbaţi, şi babe ştirbe ce se pricepeau a înţepa cu vorba precum viespile sau a purta zvonuri piezişe, ca şi gîndul lor, răutăcioase ca şi răutatea lor înăcrită. Vorbe în doi peri, cu subînţelesuri, însoţite de surîsuri enigmatice, vorbe spuse dinadins ca să stîrnească gelozia bărbaţilor coborîţi din munte cu sîngele ca mustul şi avînd firi tot într-altfel, cum nu se aseamănă şi sînt altfel degetele de la o mînă. De aceea, puţin a lipsit ca apropiata sărbătoare a învierii lui Hristos să însemne trecerea în moarte a lui Dimofte. Nu unul, ci mai mulţi bărbaţi care, ameţiţi de bîrfelile puturoase, au făcut drumul pînă la coşmelia lui moş Marin, unii purtînd pe umărul stîng, ca din întîmplare, dar în realitate cu bună-ştiinţă, toporul, alţii, un ciomag, iar alţii ascunzînd în buzunare cîte o „brişcă” ascuţită anume, în stare să taie o beregată de taur. Dar toţi aceştia cînd i-au văzut ochii, cînd l-au simţit aşa cum era, fără nimic de ascuns şi fără motiv să se ruşineze faţă de careva dintre ei, s-au domolit cu toţii şi, în loc să dea cu toporul, cu ciomagul sau cu „brişcă“, s-au trezit că-i spun:

— Mi-a zis nevasta că l-ai vindecat de pîntecariță pe ăl mic. Am venit să-ți mulțumesc şi să-ți plătesc.

— Pentru mulțumire, îmi pare bine. Cît priveşte pentru plată, nu-mi eşti dator cu nimic, fiindcă nevasta dumitale m-a plătit cu o ulcică de untură.

— Untura a fost altceva, n-a fost plată.

Şi deschidea chimirul, scotea bani din el, îi punea pe masă lîngă minusculele lui scule, apoi da să plece. Din prag întorcea numai capul şi spunea oarecum stînjenit:

— Dacă, ferească Dumnezeu, se mai îmbolnăveşte Gheorghiță al meu, dă-i iarăşi nişte buruieni de-alea de care i-ai mai dat.

— Fii fără grijă, bădie.

După Paşti, satul se goli din nou de bărbați, cu toții plecați să taie păduri sus în munte, şi Dimofte rămase să demonteze şi să monteze propriul său ceasornic —din lipsă de clienți – să colinde dealurile după ierburile lui tămăduitoare, să vindece copiii de pîntecariță şi să trateze cu vin de măceş femeile care, acum cînd rămăseseră din nou singure, îşi reluaseră obiceiul de a-l vizita la coşmelia lui moş Marin.

Acum, pe unul din stîlpii porții de stejar o plăcuță de metal, prinsă cu două țintişoare, anunța pe cei interesați că acolo se afla atelierul de ceasornicărie al meşterului Panait Dimofte. Dar, în ciuda firmei, arătoasă în felul ei, nu se ivi nici un client.

Şi zilele trecură aşa, una după alta pînă cînd, într-o după amiază, l-a găsit ordinul de chemare. O bucată de hîrtie ordinară, de culoare verde, prin care el, soldatul Dimofte Panait, era invitat să se prezinte în ziua de cutare, la unitatea cutare, în caz de nesupunere, avea să fie dat dezertor şi pedepsit în conformitate cu legile în vigoare.

A doua zi, cînd s-a urcat în căruța ce avea să-l ducă pînă la cea mai apropiată gară, toate femeile au ieşit pe la porți să-l petreacă măcar cu privirea, întristate şi înlăcrimate fiindcă de acum încolo nu va mai fi nimeni care să le vindece copiii de pîntecariță şi nici cine

să le trateze cu vin de măceş.

El n-a lăcrimat, dar în schimb l-a cuprins un asemenea sentiment copleşitor de însingurare, încît pînă a ajuns la regiment —şi asta s-a întîmplat abia a doua zi —n-a scos nici măcar un cuvînt. Două zile mai tîrziu era pe front, în linia întîi, şi numai după trei ore lua parte la primul atac.

Noaptea, cînd artelnicul a răzbit cu mîncarea pe poziţie, a adus şi poşta. Dimofte a primit trei scrisori. Pe urmă, în zilele următoare, tot el era acela dintre noi care primea cele mai multe. îi scriau femeile din satul fără bărbaţi, acum multe dintre ele cu adevărat fără bărbaţi fiindcă, ajunşi pe front, la fel ca Dimofte, fuseseră ciuruiţi de gloanţe, sfîrtecaţi de proiectile, asemenea brazilor falnici pe care ei îi doborîseră sus, în munte, pînă a nu primi ordinele de chemare, verzi şi cu stele. îi scriau cu o mînă nesigură-ehei, dacă s-ar fi priceput să scrie cu îndemînarea cu care ţeseau pînza ori coseau fote şi ii, marame şi brîuri! – ignorînd, din neştiinţă, ortografia şi punctuaţia, vestindu-l cîţi dintre bărbaţii plecaţi pe front se prăpădiseră, cîţi se întorseseră betegi, care anume copii fuseseră bolnavi şi de ce boli, şi încheiau cerîndu-i sfatul în te miri ce necaz, mai mare sau mai mic, după nenorocul sau norocul fiecăreia.

Dimofte cum avea un pic de răgaz le răspundea: pe cărţi poştale, pe foi volante, la nevoie, chiar pe coajă de mesteacăn. Asta s-a întîmplat aşa pînă în ziua cînd şi-a procurat hîrtie atîta cît avea nevoie ca să nu lase fără răspuns nici una din multele scrisori pe care le primea.

Îmi aduc aminte perfect cum s-a întîmplat.

Frontul era în mişcare. Urmărindu-l pe inamic, unitatea noastră a trecut printr-un orăşel – numele i l-am uitat —în care exista o fabrică de hîrtie. Regimentul fiind în rezerva brigăzii, a primit ordin să se odihnească şase ore în acel orăşel. Plutonul nostru era cantonat în apropierea fabricii de hîrtie, într-o şcoală primară. Ţin minte că, imediat ce ni s-a dat repaus, am pus cap la cap două bănci şi m-am

culcat, dormind buştean toate cele şase ore. La fel au făcut şi ceilalţi, cu excepţia lui Dimofte. Cînd timpul de repaus s-a terminat şi cînd noi, încă buimaci de somn, ne grăbeam să ne încolonăm, a apărut şi Dimofte purtînd la subsuoară un sul voluminos de hîrtie velină, albă şi lucioasă ca un obraz de copil neînţărcat.

— Ce, măi Panaite, ai de gînd ca după război să te faci papetar? l-am întrebat.

— Da' de unde! Să vezi ce plicuri am să-mi fac eu din hîrtia asta.

Şi într-adevăr, a doua noapte, cînd din nou am fost cantonaţi într-un sat, Dimofte, în loc să doarmă, confecţiona, pînă aproape de ziuă, plicuri. Şi fiindcă îi lipsea cleiul, se folosi de cocă făcută din făină şi apă. Dimineaţa cînd am plecat mai departe, raniţa lui Dimofte era pe jumătate plină cu plicuri.

— Acu', domn'elev – îmi spuse el fericit – dacă nu mor, am plicuri să le scriu „fimeilor" din sat pînă se termină războiul.

Şi s-a pus pe scris cu şi mai înflăcărată conştiinciozitate. Cel mai mic răgaz îl folosea să scrie. îmi amintesc de ultima noapte înainte de a fi trimişi din nou în linia întîi. Ne-am culcat devreme care în paturi, care pe unde am putut, şi cum am putut încropi un culcuş —ştiam că, dacă intrăm din nou pe poziţie, prea curînd nu avea să se ivească prilejul să dormim sub un acoperiş – unii în paturi, Dumnezeule, cu saltele şi cearşafuri! Eram tare obosiţi, de oboseala pe care o purtam în noi din prima clipă cînd ne-am găsit în faţa inamicului, de oboseala care de atunci nu ne-a mai părăsit niciodată, care nu numai că nu s-a împuţinat ci, dimpotrivă, s-a adunat în noi, în carnea noastră, în oasele noastre, în creierii noştri, în spiritul nostru, în toată fiinţa noastră – pandant la neliniştea, la frica permanentă de moarte, măiestrit disimulată de fiecare dintre noi, fiindcă laşitate nu înseamnă să-ţi fie frică de moarte, ci să fii în aşa măsură de slab încît să observe şi alţii ce se întîmplă cu tine.

Dimofte, în schimb-şi numai el – a rămas treaz şi la lumina puţină a lămpii cu gaz a scris scrisori-cel puţin zece-nevestelor fără bărbaţi din satul de la poalele Carpaţilor, ca nu cumva, neprimind

ele veste, să-l creadă mort, să-l plîngă şi să plătească popii din sat slujbe pentru odihna sufletului său.

De „vilegiatura” nesperată la castel, la început s-a bucurat şi Dimofte. Acum avea timp să scrie scrisori după pofta inimii. Şi, intr-adevăr, scria în fiecare zi, cel puţin una. Numai că ele nu puteau fi expediate. La început, Dimofte nu prea se necăji. Era convins, de altfel ca şi noi toţi, că după cîteva zile vom fi rechemaţi. Văzînd însă că rămînerea noastră la castel se prelungeşte peste aşteptările cele mai optimiste, Dimofte începu să se posomorască şi nu o dată l-am auzit văitîndu-se:

— De am pleca odată de aici! Cînd mă gîndesc, domn′ elev, cîte scrisori or fi venit în lipsa mea, şi eu nu pot răspunde!

— Lasă că ai s-o faci după ce vom ajunge la unitate. Ai să răspunzi uneia şi ai s-o rogi să comunice şi celorlalte că eşti sănătos.

— Nu se poate să răspund numai uneia.

— De ce? Ca să nu se supere celelalte?

— Trebuie să răspund fiecăreia. Dacă îmi scrie careva dintre ele, îmi scrie ca să-mi ceară un sfat. Le ştiu eu pe ele, săracele!

Atunci, Pantazi, mai în glumă, mai în serios l-a întrebat:

— Spune drept, măi Panaite! Tu le-ai dat numai sfaturi sau le-ai făcut şi altfel un strop de bine. Că doar erau cu toate ca şi cînd n-ar fi avut bărbaţi.

Dimofte nu a răspuns. S-a uitat numai la el, la noi toţi, cu ochii lui limpezi, cu ochii lui serafici, asemenea sfîntului Francisc d′Assisi sau asemenea doar ai unui călugăr franciscan şi am înțeles cu toţii cît de deplasată fusese întrebarea lui Pantazi.

Pe urmă, ne-a întors spatele şi s-a dus să scrie alte scrisori, ce urmau să fie expediate abia atunci cînd aveam să primim; ordinul de a ne întoarce la unitate. Dimofte scria femeilor din sat instalat la biroul în stil florentin al grofului, încet, tacticos, mişcîndu-şi buza inferioară şi ţinînd capul aplecat într-o parte, ca un şcolar cînd scrie în caietul de caligrafie.

Odată l-am întrebat:

— Despre ce le scrii? Că doar nu ştii ce anume sfaturi cer ele de la tine, de vreme ce scrisorile lor te aşteaptă la companie.

— Asta-i cam aşa, domn' elev. Dar nici nu pot aştepta pînă am să le pot citi pe toate, ca abia pe urmă să le răspund. Scriu de pe acum scrisorile să fie pregătite. Cum ajungem la unitate le şi expediez. Pe urmă, după ce am să citesc şi pe acelea sosite în lipsa mea, iarăşi am să le scriu. Că acum, slavă Domnului, plicuri am berechet.

Două zile mai tîrziu, Dimofte dispărea.

Dimineaţa era tulbure şi soarele bolnav. Mirosea urît cadavrul lui Dimofte, care începuse să se descompună. Ochii lui Sachelarie erau umezi. Pantazi lăcrima de-a binelea şi, privindu-l, din nou mi-am spus – deşi momentul nu era potrivit, dar parcă poţi, după plac, accepta sau respinge gîndurile? —că ochii lui semănau cu ochii unei anume reptile, habar nu am cum se cheamă reptila aceea, o reptilă mare, dintr-o insulă aflată în Pacific, al cărei nume, de asemenea, l-am uitat. Azimioară privea cadavrul şi clipea des. Genele lui lungi, ca de fată, se zbăteau într-una, ca fluturarea unor aripi de gîză neliniştită. Cu cît îl privea mai mult, cu atît paliditatea se aşternea mai tare pe chipul său slăbit, devenit abia în ultimele douăzeci şi patru de ore grosolan de colţuros, urît de colţuros, nefiresc de colţuros, asemenea unui chip de marmură dinadins nefinisat.

Marin Stoica privise şi el cadavrul, dar acum nu-l mai privea, întors pe jumătate spre lac, privea apa murdară care parcă tremura înfiorîndu-se, fiindcă se stîrnise vîntul dinspre răsărit, rece şi murdar, încărcat de praf, vînt de pustă, duşmănos, cu colţi ascuţiţi ca ai unui pui de lup plecat la prima sa pradă. Privea apa cu ochi fără nici o expresie şi, surprinzător, faţa sa de obicei mobilă, atît de mobilă încît era imposibil s-o poţi privi mai mult de două minute fără să nu te enervezi, exprima acum parcă nepăsare, parcă plictiseală. Şi doar el descoperise şi pescuise cadavrul din apă. Atitudinea aceasta a lui mai întîi m-a surprins neplăcut, pentru ca,

imediat după aceea să-mi devină antipatic. De ce, nu-mi era defel clar. Ştiam doar că în nici un caz fiindcă părea atît de puţin afectat de moartea lui Dimofte.

— Raportează domnului locotenent! i-am cerut.

Stoica se uită mai întîi la Azimioară, privindu-l de parcă voia să se convingă dacă intr-adevăr doreşte să i se raporteze. Pe urmă, convingîndu-se, începu să povestească, dar cătînd într-o parte, înspre lac.

— Am venit în parc, domn' locotenent, să mă răcoresc o ţîrucă, fiindcă în bucătărie s-a făcut tare cald. Nu ştiu cum s-a întîmplat de am greşit şi am pus pe foc mai multe lemne decît trebuia. Să spună şi Radu dacă mi-i tare cald.

— E cald al naibii! confirmă Sachelarie.

— Acuma, afară s-a mai încălzit; dar dimineaţa a fost tare frig. De aceea am pus atîtea lemne pe foc.

— Are să ningă, pronostică Sachelarie.

— Nu ninge! îl contrazise Stoica. Cum vă spuneam, am venit aici să mă plimb un pic, să mă răcoresc. M-am dus pînă la căsuţa aceea din fund…

— Care căsuţă? vru să ştie Azimioară, trezindu-se parcă din somn.

— Chioşcul, l-am lămurit.

— Există acolo un chioşc? se miră el.

— Desigur. Adu-ţi aminte, că doar odată ţi l-am arătat.

— Da? Dar n-are nici o importanţă. Continuă, Stoica!

— La întoarcere, m-am abătut pe poteca asta. Nu ştiu ce mi-a venit. Adicătelea n-a fost chiar o întîmplare. Eu cred că sufletul bietului Panait mi-a îndreptat paşii încoace, ca să-i aflu trupul şi să-l îngropăm creştineşte, în pămînt, să nu-l mănînce peştii şi racii.

Cînd am ajuns, am văzut, uite colo unde-i malul surpat, ceva care ba se ridica, ba se scufunda în apă. M-am apropiat şi pe dată m-am lămurit. Atunci, cu luntrea l-am tras la mal şi, singur-singurel, l-am scos pe uscat…

În timp ce Stoica vorbea, mi-am adus aminte că el, cu cîteva zile înainte, emisese ipoteza înecului. Şi mi se păru curios că se întîmplase ca tocmai el să descopere cadavrul. Atîta doar: mi se părea curioasă coincidenţa. în nici un caz n-am început să-l bănuiesc.

— Mi se pare că tu ai bănuit, încă de acum cîteva zile, că Dimofte s-a înecat în lac? am întrebat, deşi ştiam precis şi nu mai era nevoie să-mi confirme.

— Am presupus. A fost lunatic, bietul Panait! Cuvintele nu izbutiră să mă convingă că şi în realitate îl compătimeşte. Le rostise cu un asemenea ton, încît se părea că, mai curînd, îl admiră decît îl compătimeşte. Şi cred că acesta a fost motivul principal că am început să-l bănuiesc. Recunosc, bănuiala era absurdă. Absurdă nu numai prin faptul că nu exista nici o dovadă împotriva lui, ci absurdă fiindcă, aşa credeam, nu exista nici un fel de mobil. Dar chiar dacă admiteam, prin absurd, că exista unul, era totuşi curios, suspect de curios, că Stoica nu încercase să se scape de Dimofte în timp ce ne aflasem în linia întîi, oînd ar fi putut-o face fără riscuri şi, mai ales, fără suspiciuni.

— Voi ştiţi că Dimofte a fost lunatic? i-am întrebat, privind la fiecare pe rînd.

— Eu unul, nu! răspunse Sachelarie, de fapt, confirmînd ceea ce mai afirmase, mai adineaori, în camera lui Azimioară.

— Marin zice că era, fu răspunsul lui Pantazi.

— Ştii *precis*, Marine, că era lunatic? l-am întrebat pe Stoica accentuînd asupra cuvîntului precis.

Stoica nu răspunse imediat. Se uită la mine cu milă parcă sau parcă a dispreţ, nici eu nu ştiu prea bine.

— Adică vrei să spui, domn’ elev, că nu s-a… înecat?

Răspunsul era perfid şi insolent, dar nu-mi dădeam seama ce urmăreşte.

— Că s-a înecat, nu încape nici o îndoială. Eu te-am întrebat dacă ştii precis că era lunatic.

— Ce întrebare fără rost! se prefăcu el că se miră, privindu-i pe ceilalţi, ca şi cînd îi lua drept martori. Păi dacă s-a înecat înseamnă că era lunatic. Asta-i! încheie el, săltînd în sus un colţ al buzei superioare, exact ca un cîine cînd începe să mîrîie.

Atunci am replicat cu un ton care, îmi dădeam seama, era triumfător, deşi nu aveam motiv, întrucît era o minciună. O minciună de care, în sinea mea, îmi era ruşine, fiindcă „jucam"—cum se spune —incorect:

— Eu ştiu precis că Dimofte înota foarte bine.

— Sigur că ştia să înoate, veni imediat răspunsul lui Stoica. Replica lui mă descumpăni în aşa măsură, încît, la început, mi-au lipsit cuvintele. Şi mă descumpăni, fiindcă nu ştiam dacă trebuie să cred despre el că este un cinic sau un prost fără pereche. Trecu o clipă, două, mai multe, nici eu nu ştiu cîte, şi pe măsură ce clipele treceau, mă convingeam în şi mai mare măsură că, pur şi simplu, Stoica se demascase, imediat se demascase, şi că, acum, nu-mi mai rămînea altceva de făcut decît să-i dau un astfel de răspuns, încît să-l silesc să recunoască imediat că, din motive care urma să ni le comunice, îl omorîse pe Dimofte. Numai că replica aceea, singura în stare să-i smulgă mărturisirea, nu-mi venea pe buze, spre marea mea disperare, întrucît îmi dădeam seama că în această altfel de încleştare exista, ca în orice încleştare de altfel, un moment hotărîtor ce urma să decidă victoria de partea aceluia dintre noi doi care se va pricepe să-l utilizeze în favoarea sa. Momentul acesta hotărîtor sosise, numai că eu nu eram în stare să mă folosesc de el fiindcă nu-mi venea în minte replica —singura-care ar fi declanşat, în mod automat, recunoaşterea din partea lui Stoica a vinovăției sale.

Mai tîrziu, cînd am ştiut că acum era prea tîrziu, întrucît clipa trecuse, am întrebat:

— Dacă ştia să înoate, atunci cum îți explici că s-a înecat?

— Păi era lunatic!…

Gata! Stoica-nu mai aveam acum nici o îndoială-cîştigase. în furia mea, în disperarea mea, m-am uitat la Azimioară, în speranţa

că ar putea el să mă ajute. Dar chipul lui era de nepătruns, ca şi privirea, de altfel. Un chip de nepătruns şi totuşi jalnic. îi tremurau buzele, dar nu numai fiindcă îi tremurau buzele. Jalnic fiindcă el, comandantul, se complăcea într-o atitudine pasivă, lăsîndu-mă pe mine să conduc ancheta – acesta este termenul – cu toate că, cel puţin teoretic, el era mai indicat s-o facă întrucît era student la drept. Laş sau poate doar cu desăvîrşire absent, nu numai că mă lăsa să conduc ancheta, dar nici măcar nu încerca să mă ajute în vreun fel. îmi era ciudă pe el, acum mai mult ca mai înainte, acum, cînd pierdusem.

Mă uitam la ceilalţi. Da, desigur, pierdusem. în mentalitatea lor, argumentul lui Stoica era peremptoriu. Dacă Dimofte ştia să înoate şi totuşi se înecase, ce altceva dovedea aceasta decît că fusese lunatic? Nici o umbră de îndoială împotriva lui Stoica. Şi dacă aş fi încercat să formulez o asemenea bănuială, sigur că aş fi stîrnit indignarea lor. Bineînţeles că nici nu intenţionam, de vreme ce nu există nici o dovadă a vinovăţiei lui Stoica. Bănuiala însă exista şi, asemenea unui arici, care întîi îşi ţinuse ţepii strînşi, iar apoi, treptat-treptat, şi-i desfăcuse ca acuma, zburlit cu totul, să mă înţepe, de parcă fiecare ţep era asemenea unui ac de viespe, al cărui venin durea. Dar cel mai grav era că veninul îmi întuneca mintea, împiedicîndu-mă să gîndesc, *să mă gîndesc în acţiune imediată*, pentru a cîştiga, în cazul cînd ar exista, runda a doua. Şi în acest timp, ochii tulburi ai lui Dimofte, care nu mai semănau cu ochii sfîntului Francisc d'Assisi aşa cum mi-l închipuiam eu, mă priveau fără să mă vadă, iar trupul hîd, în pragul descompunerii, să exale duhoarea cumplită a morţii. Viespile bănuielii mă înţepau, mintea mi se întuneca din cauza neputinţei, mi se întuneca şi din cauza furiei, o furie rece, că nu-mi venea deloc în minte în ce fel ar fi trebuit să acţionez ca bănuiala să se transforme în certitudine.

„Dacă l-a omorît, cum l-a omorît?“, m-am întrebat. Ei, da! Creierii mei începuseră din nou să gîndească. Desigur, dacă îl omorîse, trebuie că-l omorîse cu o armă. îl împuşcase?… îl

înjunghiase? Şi într-un caz, şi în celălalt, se putea constata. Cu toata repulsia, cu toată scîrba ce mi-o stîrnea numai gîndul de a pune mîna pe cadavrul ce începuse să se descompună, m-am aplecat şi am încercat să-i deschei vestonul. Nu am izbutit. Vestonul sta să plesnească de umflat ce era cadavrul. Am scos briceagul şi am tăiat nasturii, unul cîte unul.

— Ce faci? întrebă Azimioară în timp ce tăiam primul nasture.

— Vreau să ştiu din ce i s-a tras moartea.

— Păi nu s-a înecat? întrebă cu naivitate Pantazi.

— Domn' elev e Toma necredinciosul, insinua Stoica.

— Poate că totuşi n-a murit înecat, am replicat, dezvelindu-i pieptul.

Nimic, nici o urmă de violenţă. Ceilalţi răsuflară uşuraţi. Cu excepţia lui Stoica. Stoica, evitînd să privească mortul, cerceta indiferent obrazul lacului pistruiat cu frunze uscate.

— Lasă, nu e nevoie! îmi ceru Azimioară.

Era vocea unui om zgîlţîit de teamă, ca un copac de furtună, îi era frică lui Azimioară, teribil de frică! Dar de ce îi era atîta frică? Poate din cauza goliciunii pieptului şi pînte-cului umflat, diform? în orice caz nu se vedea nici o urmă de violenţă. Aparent, versiunea lui Stoica părea a fi cea adevărată. Aparent? Ei da, aparent, fiindcă îmi era imposibil să cred că se înecase în timpul unei crize de somnambulism. Dacă ar fi fost posibil, autopsia ar fi dezvăluit adevărata cauză a morţii lui Dimofte.

Azimioară păru că se dezmeticeşte. Se îndreptă de umeri şi cu o voce care părea nespus de tristă, mi se adresă:

— Trebuie să-l înmormîntăm. Aici, în parc, nu-i aşa?

— Da, aici în parc, domnule locotenent.

— Mă duc să caut un hîrleţ, se oferi Stoica.

— Bine, du-te!

Se întoarse repede şi, din proprie iniţiativă, începu să sape. Lucra tacticos, fără să se grăbească. Din cînd în cînd se oprea să se odihnească. înainte de a relua lucrul, scuipa în palme.

— Lasă-mă şi pe mine, vru să-l ajute Pantazi.

— Nu!

De cîte ori se oprea, mă căuta cu privirea. O privire care nu spunea nimic, enigmatică, dar care pe mine mă enerva, nici eu nu ştiu din ce motiv.

— Cred că e destul cît am adîncit-o. Nu-i aşa, domn′ elev? îmi ceru el părerea.

— Da, e destul de adîncă.

Sachelarie îşi aduse parcă abia acum aminte să întrebe:

— Oare de ce să nu-l îngropăm în coşciug, domn′ locotenent? l-l fac eu, că mă pricep oleacă la tîmplărie.

— Ce nevoie are el de coşciug, dacă a început să putrezească! se opuse Stoica.

— Îl îngropăm acum, hotărî Azimioară, privind jenat într-o parte.

„De ce *acum* şi nu *mai tîrziu*, după confecţionarea sicriului?”

Am uitat însă imediat întrebarea fiindcă s-a impus, cu necesitate, o alta: cum de nu-mi venise mie în minte că totuşi ar trebui ca Dimofte să fie înmormîntat în sicriu? Dar, o clipă mai tîrziu, birui prima întrebare. într-adevăr, oare de ce ţinea Azimioară să-l înmormîntăm pe Dimofte imediat şi fără sicriu? în definitiv confecţionarea sicriului nu putea dura mai mult decît două ore, dacă într-adevăr Sachelarie se pricepea. (La castel exista un atelier de tîmplărie-aşa cum exista unul de fierărie – utilat cu toate sculele necesare. Noi îl găsiserăm intact, încuiat, şi cheia o descoperisem agăţată de un cui, în dreptul uşii, de parcă meşterii şi lucrătorii urmau să se întoarcă dintr-o clipă în alta. De altfel, cînd ne-am instalat la castel am avut impresia că proprietarul, convins că frontul îl va ocoli, numai dintr-o excesivă prudenţă ţinuse să pună la adăpost doar acele obiecte ce reprezentau o valoare deosebită.)

Un răspuns n-am găsit. Dar nici nu mai m-a interesat să-l găsesc fiindcă deodată am avut intuiţia că nu numai Azimioară, ci atît Pantazi, cît şi Stoica erau de acord să fie înmormîntat imediat. Mai

mult, eu însumi nu credeam că este absolut necesar să-i facem coşciug. Dar de ce, Dumnezeule, de ce? Dimofte fusese tovarăşul nostru aproape din primele zile de front, de linia întîi, şi ţinusem cu toţii la el, chiar şi Stoica, cel puţin pînă a nu începe să-l urască, dintr-un motiv pe care nu-l cunoşteam, în aşa măsură încît să-l ucidă, în cazul cînd într-adevăr el îl omorîse. Cînd frontul era în mişcare, aceia dintre noi pe care moartea îi secerase erau îngropaţi fără coşciug şi cîteodată în groapă comună. Dar acum nu mai eram în linia întîi. Nimic nu ne presa, nimic nu ne lipsea ca să-i facem un sicriu după datină. Totuşi, Azimioară ordonase să-l îngropăm imediat, iar noi eram de acord, de acord era, acum, chiar Sachelarie, ca şi cînd, propunînd să-i meşterească sicriul, o făcuse numai aşa, dintr-un fel de obligaţie pur formală.

„Ca şi cînd abia aşteptăm să scăpăm de el!“, mi-am zis.

Adevărul acesta era: abia aşteptam să scăpăm de el. Parcă uitasem că Dimofte fusese camaradul nostru, împreună cu care luasem parte la atîtea atacuri-cine le mai ştia numărul! – fără de număr atacuri, cînd după fiecare rămîneam mai puţini, din ce în ce mai puţini, încît, în preziua sosirii noastre la castel, nu mai rămăsese, din întreg plutonul, decît numai şapte, inclusiv Azimioară, comandantul nostru, de fapt numai pe jumătate comandantul nostru şi numai pe jumătate om întreg din ziua cînd îl dezgropasem de sub cadavre.

Dar Dimofte nici nu mai era tovarăşul nostru de luptă, ci un cadavru diform, pe care apa lacului îl umflase ca pe un burete uriaş, din care peştii, lacomi şi flămînzi, îi ciuguliseră extremităţile chipului în aşa fel, încît, de departe şi la lumina puţină a zilei, cu soare bolnav şi urduros, părea chipul unei statui dintr-o cetate pontică abia dezgropată din apele mării, după două milenii.

În lunile de front, moartea ni se înfăţişase în fel şi chip, lîngă fiecare din noi, în faţa noastră, în spatele nostru, ni se înfăţişase pînă şi în acea fantastică şi de necrezut ipostază a acelui ostaş pornit la atac într-o dimineaţă cînd soarele părea la orizont ca o gură imensă

de Moloh, care, după ce o schijă, asemenea unui cuţit orizontal de ghilotină îi retezase capul, o secundă, două, poate trei continuase să meargă, apocaliptică arătare de ins decapitat care totuşi merge, care continuă să se avînte spre inamic; ni se înfăţişa sub chipul unor oameni rupţi, sfîrtecaţi, străpunşi, măcinaţi şi amestecaţi cu ţărîna ce o călcaseră; niciodată însă nu ni se înfăţişase sub chipul acesta diform de ins înecat, mîncat de peşti, duhnind cumplit a moarte cumplită, a cea mai cumplită moarte, a cea mai hidoasă moarte din toate la cîte fusesem martori. O moarte care jignise simţul nostru pentru frumos, din care motiv, deveniţi feroce de egoişti, doream cu ardoare să scăpăm cît mai repede de cadavrul atît de oribil, atît de hidos, încît izbutise să neantizeze acel unic sentiment de solidaritate ce se naşte şi se cimentează numai pe front: camaraderia.

„Fără îndoială, că numai de aceea dorim să scăpăm cît mai repede de el", mi-am zis, ca o concluzie la cele ce simţisem şi gîndisem.

Dar imediat mi-am dat seama că nu era adevărat. Nu fiindcă jignea simţul nostru pentru frumos voiam să scăpăm mai repede de Dimofte, încredinţîndu-l pămîntului, care, avid, primeşte orice i se oferă. Altul era motivul: cadavrul lui Dimofte era pentru noi toţi un fel de *memento.* Atîta vreme cît îl aveam în faţă, atîta vreme cît îl priveam, cu sau fără voia noastră ne aminteam că în locul lui putea fi oricare dintre noi, că poate numai din întîmplare moartea îl alesese pe el. Da, cred că acesta era motivul sau poate, mai exact, unul din motivele pentru care doream cu toţii să scăpăm, cît mai repede, de el.

Atunci l-am auzit pe Azimioară.

— Mai adînceşte puţin groapa, Stoica… Iar voi, ceilalţi, fuga marş în dormitor şi aduceţi-vă armele.

Am ghicit ce intenţiona Azimioară şi m-am cutremurat de oroare. Spectacolul pe care îl pregătea mi se părea grotesc şi ridicol. De cînd mă ştiu, grotescul şi ridicolul m-au făcut totdeauna să mă cutremur de oroare.

M-am apropiat de el şi i-am spus vorbindu-i încet, ca să nu audă Stoica.

— Ce-ţi veni? Nu-ţi dai seama de caraghioslîcul situaţiei, de grotescul ei?

Nu mi-a răspuns. Parcă nici nu mă auzise. îmi întoarse spatele, şi totodată cadavrului şi, cu sprîncenele aproape împreunate, din pricina efortului, urmărea un nor de pe cer, ce galopa dinspre nord.

Ceilalţi revenîră curînd. Sachelarie aducea şi arma lui Stoica, iar Pantazi, automatul meu. Cînd îi văzu venind, interesul lui Azimioară faţă de norul de cerneală se estompă. Privi groapa, aplecîndu-se puţin deasupra:

— Cred că acum e bună, Stoica. Ieşi de acolo!

Stoica ieşi din groapă şi, cu mîneca vestonului, îşi şterse fruntea şi faţa transpirate.

— Vîrîţi-l în groapă! comandă Azimioară.

Stoica făcu un pas înainte.

— Cine mă ajută?

Nu se oferi nimeni.

— Cine îl ajută? E nevoie să-l numesc eu? se răsti Azimioară.

Se oferi Sachelarie. După ce Dimofte fu coborît în groapă,

Marin puse mîna pe hîrleţ ca s-o astupe cu pămînt.

— Opreşte-te! îi ceru Azimioară.

Ce avea să urmeze acum ştiam. Cred că ştiau şi ceilalţi. Urmară cîteva clipe, cel puţin pentru mine, de încordare penibilă. în sfîrşit l-am auzit pe Azimioară comandînd:

— În front, fuga, marş!

Ne-am înşirat în linie în faţa gropii. Pe urmă se auzi a doua comandă:

— Pentru onor, înainte, prezentaţi arm'!

Comanda a fost executată ca pe cîmpul de instrucţie, cu toate că în lunile de linia întîi nu mai avusesem prilejul să prezentăm armele pentru onor. Cui i-am fi prezentat-o? Morţii? Moartea era adevărata noastră duşmană şi în nici un caz nu ne trecuse prin minte s-o

onorăm, prezentîndu-i armele. Nici măcar ca s-o măgulim şi să ne cruţe.

— Trei salve de voie! comandă din nou Azimioară.

Pantazi şi Sachelarie au ridicat armele în sus şi au tras o dată… de două ori… de trei ori… Stoica, în schimb, descărca întreg încărcătorul puştii sale mitraliere, parcă în norul care-acum ajunsese deasupra noastră, cu un fel de furie sălbatică. Numai eu n-am tras. Prezentasem arma – automatul – fiindcă, refuzînd s-o fac, ar fi însemnat, în ochii celorlalţi, un act de indisciplină, care ar fi contribuit la slăbirea autorităţii lui Azimioară, şi aşa în scădere continuă, încă din ziua cînd îl dezgropasem de sub cadavre. Dar o făcusem cu oroare, fiindcă „ceremonia” mi se părea grotescă în aşa măsură, încît n-am mai fost în stare să mai apăs şi pe trăgaciul automatului. Azimioară îmi aruncă o privire de reproş, dar nu spuse nimic.

— Acum, Stoica, aruncă pămîntul în groapă, comandă el din nou.

Noi stăteam încă în front, aşteptînd comanda de rupere a rîndurilor. în poziţia de drepţi, priveam cum Stoica astupa groapa. Operaţia aceasta a durat cam vreun sfert de oră. Cînd totul se sfîrşi şi cînd Stoica, rezemat în hîrleţ, se opri să-şi şteargă sudoarea de pe faţă cu capela, am răsuflat uşurat: că totul se sfîrşise, că nu mai vedeam ochii mari şi tulburi ai lui Dimofte, aceiaşi şi totuşi atît de deosebiţi de ai sfîntului Francisc d’Assisi cum mi-l închipuisem eu, şi că nu mai mirosea a moarte, stupida, cumplita şi implacabila moarte.

— … Şi cu Floroiu? Oare cu Floroiu ce s-o fi întîmplat? întrebă Pantazi cu un fel de nelinişte care într-un fel era şi disperare.

Am tresărit, a tresărit Sachelarie, a tresărit Stoica, a tresărit Azimioară, am tresărit cu toţii invadaţi de panică, o panică prevestitoare a unei primejdii iminente. Ne-am privit unii pe alţii şi sînt convins că, aşa cum eu am citit în ochii lor doar frică, la fel şi ei au putut citi într-ai mei acelaşi lucru, panica, dacă bineînţeles s-au

priceput s-o facă sau, mai curînd, dacă frica absurdă ce-i invadase le mai lăsase măcar atîta luciditate. Da, nu ştiu dacă ei şi-au dat seama de aceasta —ei: Stoica, Pantazi, Sachelarie. Nu am însă nici o îndoială în ceea ce-l priveşte pe Azimioară. Azimioară şi-a dat seama că-mi este frică şi a înțeles că şi eu la rîndul meu îmi dădeam seama ce se petrece în sufletul său.

Şi atunci a strigat, cu o voce aparent puternică, pe care o voia poruncitoare, vocea comandantului obişnuit să se facă ascultat, dar care sună jalnică, aproape rugătoare:

— Înapoi, rupeţi rîndurile, marş!

Rupserăm rîndurile, pornind înspre castel în goană, în frunte Pantazi, urmat de Sachelarie, după el eu, iar după mine, ca şi cînd ordinul l-ar fi privit şi pe el, Azimioară. Numai Stoica rămase locului să netezească dreptunghiul de pămînt, mormîntul lui Dimofte ai cărui ochi, asemenea cu ai sfîntului Francisc (TAssisi, niciodată nu aveau să mai vadă sfînta lumină a soarelui.

5

u-mi puteam da seama ce se petrecea cu Azimioară.

II II Presimteam însă că ceva foarte grav. Trecuseră două *v* zile de cînd îl înmormîntasem pe Dimofte şi în tot acest timp n-am izbutit niciodată să-i captez atenţia în aşa măsură ca să mă asculte cu întreaga sa fiinţă. Cum să explic? Azimioară făcea impresia unui pîndar conştiincios, dar nu animat de sentimentul datoriei, ci doar de teama de a nu se trezi înhăţat pe neaşteptate de inamic. Cei care au făcut războiul, cei care au avut de îndeplinit misiuni de pîndar în condiţii deosebite, sper că mă vor înţelege. Inchipuiţi-vă o noapte compactă, fără stele, cu nori groşi, negri, asemenea unei pînze de doliu, drapată în falduri multe şi largi ca pentru înmormîntarea cuiva care a fost în viaţă foarte bogat. O noapte de nepătruns în care nu vezi nici la un metru în faţa ta, o noapte care, vag, foarte vag, dar care totuşi îţi sugerează cum trebuie să fie noaptea de zi şi de noapte a orbilor. Şi tu eşti singur, în noaptea compactă asemenea unui zid fără consistenţă, dar totuşi zid, prin care privirea nu poate

pătrunde, singur într-o groapă de pîndar, aflată mult înaintea poziţiei unde ai tăi dorm somnul greu al infanteristului —căruia nu-i este dat să se odihnească decît în moarte – convinşi fiind că tu, acolo, înainte, ca pîndar – ochii şi urechile lor – veghezi, îi aperi de atacul prin surprindere al inamicului, ale cărui poziţii, ştii precis, se aflǎ la o depărtare nu mai mare de o sută de metri, în faţa ta. Desigur, nu mă refer la misiunea obişnuită de pîndar, ci la una neobişnuită. La misiunea de pîndar după o zi întreagă de atacuri şi contraatacuri, de lupte nedecise, cînd ambele tabere, cramponîndu-se de fiecare petic de pămînt, nu cedează sau, dacă la un moment dat unii sînt siliţi să cedeze, revin la atac, recîştigă terenul pierdut, cînd unii, cînd ceilalţi, în aşa fel încît, atunci cînd noaptea îneacă pămîntul în întuneric, liniile sînt aproape, atît de aproape de se poate auzi, dintr-o parte în cealaltă, tuşea îndărătnică a vreunuia care a fumat ţigări confecţionate din tutun nefermentat. Şi tu eşti pîndar. Pe undeva pe aproape, în bezna din faţa ta, ştii că inamicul are şi el pîndarii săi. Ştii că pe la postul tău va trece, spre linia inamică, o grupă de voluntari care are misiunea să captureze măcar o „limbă". Dar mai ştii că e posibil ca şi inamicul să intenţioneze acelaşi lucru şi că prada, dacă nu eşti cu simţurile treze, poţi fi chiar tu. Noaptea e compactă. Scrutezi întunericul cu ochii care aproape nu-ţi folosesc la nimic şi întreaga nădejde ţi-o pui în auz. Asculţi, dar nu numai cu urechile, asculţi cu *instinctul,* cu întreaga ta fiinţă, atent, încordat pînă la durere. Şi aştepţi. Să se întîmple ceva, fiindcă e prea multă linişte şi prea întins şi compact întunericul ca să nu se întîmple nimic.

Ei bine, Azimioară îmi părea asemenea unui pîndar în condiţii neobişnuite, fiindcă de două zile, cu toate încercările mele, nu izbutisem nici măcar o clipă să-i captez atenţia. Se uita la mine şi parcă nu mă vedea, mă asculta, dar parcă nu mă auzea, aşa cum ţi se înîtmplă să nu auzi atunci cînd te sechestrează un pisălog pe care ţi-e milă, totuşi, să-l dai pe uşă afară. El, în cea ce era cu adevărat, atent, asemenea pîndarului, cu toate simţurile treze, asculta, cu

instinctul şi întreaga sa fiinţă, într-un fel de strădanie încăpăţînată şi disperată să înţeleagă, Dumnezeu ştie ce, dar în orice caz ceva ce presimţea că există sau, altfel spus, ceea ce presimţea că stă să se întîmple.

— Spune-mi, Claudiule, nu ţi se pare suspect că Stoica, tocmai el, a pescuit cadavrul lui Dimofte?

— Suspect? Habar n-am! Dar dacă spui tu… Adică, în ce fel suspect?

— Înţelegi doar foarte bine ce bănuiesc.

— Ce să înţeleg? Zău că nu înţeleg!…

Şi părea foarte sincer.

— Ei bine, dacă Stoica l-a omorît?

Era pentru prima dată cînd formulam tare şi faţă de el bănuiala. Am formulat-o, dar aproape concomitent m-am îndoit că ar putea fi şi altceva decît o simplă bănuială, dacă nu şi una de-a dreptul absurdă.

— Stoica? Mă rog, n-ar fi exclus.

Dar fu de acord, fără să manifeste nici cel mai mic interes. Mă asculta, evident, doar cu o ureche, privind distrat portretul grofului care semăna atît de mult cu el sau, mai exact spus, portretul grofului care reprezenta, ca într-o altfel de oglindă, un Claudiu Azimioară aşa cum avea să arate la vîrsta de cincizeci de ani.

— Şi în acest caz, ce crezi că este de făcut? am continuat, încăpăţînîndu-mă în hotărîrea de a-i capta atenţia.

— Habar n-am!

— Bine, dar eşti comandantul nostru. Răspunderea apasă pe umerii tăi…

— Evident!… Evident!… Zici că n-ar fi exclus ca Stoica… în cazul acesta… Da, desigur, ar trebui să luăm unele măsuri, adică să iau unele măsuri… De pildă, să-l supun la un interogatoriu… Ce crezi, n-ar fi bine?

— Dacă l-a luat o dată pe *nu* în braţe, fii sigur că nu-i va mai da drumul.

— Ce-ai spus? Scuză-mă, n-am prea fost atent.

— Spuneam că, dacă l-a luat o dată pe *nu în* braţe, nu-i va mai da drumul oricît l-ai interoga tu.

— Asta-i adevărat. Dar nu ţi se pare că s-a făcut prea cald?

— Nu! Nu mi se pare.

— Totuşi e prea cald. Crezi că are să-ţi fie tare frig dacă am să deschid puţin fereastra? Orice ai spune tu, Pantazi a pus totuşi prea multe lemne în sobă.

Şi se duse să deschidă fereastra. Pe urmă îşi reluă locul, în fotoliu, faţă în faţă cu portretul ce-i semăna atît de mult.

— Pune-ţi totuşi vestonul, l-am sfătuit, să nu răceşti.

— Lasă că nu răcesc, ţinu el să mă asigure, cu nepăsare. Ce spuneai?

— Că ideea interogatoriului nu mi se pare prea fericită, şi tu ai recunoscut că am dreptate.

— Altceva nu-mi vine în minte… Extraordinar, ce repede s-a răcit camera! Numai un moment să închid fereastra. Cred că pe undeva a nins. Nu crezi?

— Probabil.

— Vasăzică tu eşti de părere că un interogatoriu n-ar fi eficace. Atunci… Atunci ce-ar fi dacă l-am aresta?

— Să-l arestezi! m-am mirat eu.

— Da, să-l arestăm. Să-l închidem undeva într-o cameră de la etaj, de unde n-ar putea fugi, şi să-l ţinem acolo pînă primim ordin să plecăm de aici. Cînd ajungem la unitate îl predăm la batalion să se descurce ei cum s-ar pricepe mai bine.

— Şi ce crezi că ar zice ceilalţi? Nu avem nici o dovadă împotriva lui.

— Mda! E o simplă presupunere. A ta, doar a ta.

— Da, a mea. Dar ţi-ai însuşit-o de vreme ce ai propus arestarea lui.

— Nu înseamnă că mi-am însuşit-o. Mi-ai pus însă unghia în gît, să hotărăsc, să iau măsuri în calitate de comandant. Ştii ce? în

definitiv, ce-ar fi dacă te-ai ocupa tu de treaba aceasta? Eşti doar convins de vinovăţia lui.

— N-am afirmat asta. Am spus doar că-l bănuiesc.

— De acord: *numai* îl bănuieşti. în acest caz, ce propui? Ce măsuri crezi că ar trebui să iau?

— Deocamdată nici una. Adică, vreau să spun, nu cred că împotriva lui trebuie luată vreo măsura.

— Atunci nu te mai înţeleg. Crede-mă, în ultimul timp ai devenit teribil de dificil. Trebuie s-o recunoşti. Recunoşti?

— Nu, nu recunosc. Tu, în schimb, ai început să-ţi neglijezi îndatoririle tale de comandant.

— Haide să nu discutăm aşa, în general… Dar, în altă ordine de idei, crezi că în sat există un termometru?

— Nu ştiu, şi nici nu mă interesează. Dă-l dracului de termometru! Discutam acum o problemă deosebit de importantă.

— De acord, deosebit de importantă.

Era o recunoaştere pur formală din partea lui. Eram convins că nu-i acorda nici o importanţă şi că îl preocupa mai mult să ştie dacă în sat exista un termometru.

— Dar ce spuneam? întrebă după o clipă, cu gîndul tot în altă parte.

— Mi-ai cerut să nu discutăm aşa, în general…

— Exact. Să ne referim la Stoica, De ce crezi că, în acest caz concret, îmi neglijez îndatoririle mele de comandant? Tu, în locul meu, ce măsuri ai lua?

— Eu, în locul tău, aş acţiona în aşa fel ca să putem pleca de aici, cît mai repede posibil.

— Fără ordin?

— Eu aş zice că am putea pleca chiar fără ordin. Dar ştiu că tu, în nici un caz, nu ţi-ai lua o asemenea răspundere. De aceea, îţi propun să provocăm un asemenea ordin.

— Da? Crezi că e posibil? Interesul cu care mă asculta era periferic.

— Chiar foarte posibil. Gîndeşte-te! Ordinul ţi-a fost transmis de către şeful de stat major. Dar noi nu ţinem de comandament. Comandantul unităţii noastre ne-a pus la dispoziţia diviziei, probabil fără să ştie ce misiune vom avea de îndeplinit. Sau, chiar dacă ştie, în nici un caz nu intră în competenţa sa să ne recheme. Mă asculţi?

— Cum să nu, te ascult, desigur că te ascult. Spuneai că… spuneai că… da, spuneai că nu intră în competenţa comandantului nostru să ne recheme. Aşa-i?

— Da! Nu eşti de acord?

— Ba da! Dar, în acest caz, de ce nu ne-a rechemat şeful de stat major? Or, dacă n-a făcut-o pînă acum, înseamnă că socoteşte rămînerea noastră aici pe mai departe absolut necesară.

— Dar dacă ne-a uitat?

— Cum naiba să ne fi uitat? Exclus!

— Dar dacă totuşi a uitat de noi? am insistat.

— Adică, vrei să spui că se întîmplă cu noi exact ca în filmul cu Stan şi Bran, „Eroi fără voie“? Stupid!

— Îndrăznesc să spun că, după părerea mea, ni se întîmplă şi nouă ceva asemănător.

— Că am fost uitaţi!…

— Deocamdată sau, dacă vrei, pînă în prezent da, au uitat de noi. Dacă frontul mai este încă în mişcare, fii sigur că şeful de stat major are alte treburi decît să-şi amintească de noi.

— În acest caz, s-ar putea să ni se întîmple ce li s-a întîmplat lui Stan şi Bran: să rămînem aici, uitaţi, pînă la capitularea nemţilor.

— Chiar aşa nu cred să se întîmple. Pînă la urmă, ori şeful de stat major îşi va aduce aminte de *noi,* ori comandantul regimentului nostru va întreba la divizie dacă mai au nevoie de noi. Şi atunci vom fi rechemaţi, considerîndu-se că prezenţa noastră aici a devenit absolut inutilă.

— Bine, dar de ce astăzi este inutilă şi n-a fost atunci cînd am fost trimişi aici?

Am ridicat din umeri.

— N-am de unde să ştiu ce s-a petrecut atunci în capul şefului de stat major. Pot cel mult face presupuneri.

— De pildă.

— Să zicem că şeful de stat major a avut informaţia că nemţii pregăteau o contraofensivă. în acest caz, adică în cazul cînd frontul s-ar fi mişcat, de data asta înapoi nu numai înainte, castelul putea servi ca sediu pentru postul de comandă al diviziei, aşa cum de altfel s-a mai întîmplat. Din fericire, noi am luat-o înainte nemţilor, am atacat şi frontul s-a mişcat, ca de obicei, înainte. Nu crezi că aceasta ar putea fi o explicaţie?

— Mda!… E foarte posibil ca tu să ai dreptate.

Dar cu minimum de atenţie cu care mă asculta, era în stare să-mi dea dreptate chiar dacă aş fi formulat bănuiala că şeful de stat major ne trimisese să apărăm castelul de eventuale rechiziţii, fiindcă intenţiona ca, după război, să devină proprietarul lui.

— În acest caz, dacă eşti şi tu de acord că am fost uitaţi, trebuie să fii de acord că este cazul să le-o amintim noi.

— Asta-i!… Dar cum?

Mă întreba de parca eu aş fi fost comandantul şi nu el. Pe de altă parte, nu era nevoie să am gradul de locotenent ca să ştiu că lucrul era posibil. I-am explicat:

— Există două căi: Ori mă trimiţi pe mine sau pe careva din băieţi cu o scrisoare în care, raportînd situaţia, să întrebi dacă mai este necesar să rămînem aici, ori…

— Asta n-o fac. Cealaltă cale!

— În sat există un serviciu de aprovizionare. Ţine de comandamentul Etapelor. îl comandă un sublocotenent de rezervă, un moşulică tare simpatic. Trimite prin el un raport. El îl va înainta la Etape, iar Etapele, la rîndul lor, înainte, pînă la postul de comandă al Diviziei. în cîteva zile vom şti dacă va trebui să rămînem aici în continuare sau să plecăm după unitate. Ei bine, soluţia asta îţi convine?

— Să zicem că da.

— Foarte bine! în cazul acesta pune-te şi scrie raportul. Azimioară oftă necăjit, acum, pentru prima oară, dovedind o atenţie ceva mai concentrată.

— Vezi tu, dificultatea tocmai intr-asta constă. Ştiu dinainte că n-am să fiu în stare să concep un raport ca lumea.

— Lasă că nimeni n-are să-ţi pună notă. Crezi tu că pe şeful de stat major îl va interesa stilul?

— Bine, dar nu mă refer la stil, la compoziţie, ci la conţinut.

— Adică?

— În raport trebuie să amintesc de Dimofte. După părerea ta, trebuie sau nu?

— Trebuie, fără îndoială că trebuie.

— Foarte bine. Trebuie să raportez şi despre Floroiu?

— Bineînţeles.

— Să raportez-ce?

— Adevărul!

— Care? Tu îl cunoşti, adevărul? Eu unul, nu! Ştiu doar că Floroiu a dispărut. în limbaj militar, cînd un soldat aflat la nu ştiu cîţi kilometri în spatele frontului dispare, înseamnă că a dezertat. Ei bine, care-i părerea ta? Să scriu în raport că a dezertat?

— Astăzi nu mai cred că a dezertat. Astăzi presupun că i s-a întîmplat şi lui ceea ce i s-a întîmplat lui Dimofte.

— Că s-a înecat?

— Nu, că a fost omorît.

— Tot de Stoica?

— Dacă Stoica l-a omorît pe Dimofte, atunci tot el l-a curăţat şi pe Floroiu, i-am replicat puţin iritat fiindcă îmi cerea un răspuns categoric şi eu nu voiam, mai exact, nu eram în stare să-i dau unul, absolut convins că nu greşesc.

Pentru prima dată în viaţa mea am încercat să mă comport ca struţul. Bineînţeles nu-mi vîram capul în pămînt; dar mai degrabă îmi plăcea să cred că Stoica era autorul ambelor crime decît să

presupun că pe Floroiu altcineva îl omorîse. Fiindcă a admite existenţa unui al doilea ucigaş însemna, pe de o parte, scoaterea din cauză în mod automat a lui Stoica, iar pe de alta, în cazul cînd altcineva îi omorîse pe amîndoi, să recunosc, fără ezitări, existenţa unor forţe oculte, fapt imposibil atîta vreme cît judecata nu-mi era alterată.

— Dacă!… Dar dacă totuşi nu Stoica l-a omorît? insistă el.

— De ce spui „dar dacă…“? Dacă nu el atunci cine i-ar fi putut omorî pe amîndoi? La această întrebare nu există decît un singur răspuns: Nişte elemente horthyste dintre acelea specializate să organizeze sabotaje în spatele frontului. Se strecoară o dată, noaptea, pînă aici, probabil în urma informaţiilor obţinute de la cei din sat, pîndesc, îl omoară pe Dimofte şi pe urmă îi aruncă cadavrul în lac. După cîtva timp din nou pătrund aici în castel şi-i fac de petrecanie lui Floroiu. Să fim serioşi. Nimic mai absurd decît o asemenea presupunere. Fiindcă este într-adevăr absurd să credem că nişte sabotori au pătruns noaptea în Castel, cînd noi dormeam duşi şi, dîndu-şi ei seama că n-am luat nici cea mai elementară măsură în legătură cu propria noastră securitate, s-au mărginit să-l omoare mai întîi pe Dimofte iar peste cîteva zile pe Floroiu, cînd puteau să ne cureţe pe toţi, chiar din prima dată. Am sau nu dreptate?

— Ai!… Sau chiar dacă n-ai, trebuie musai să mă conving că ai, ca să nu-mi fie şi altfel teamă. Fiindcă de Stoica în niciun caz nu mi-e teamă. Cel puţin în prezent nu mi-e teamă. Apoi, după o pauză de cîteva secunde: Deci, după tine, în raport trebuie să spun că-l bănuim pe Stoica?

— Nu-i important dacă scrii sau nu şi despre acesta. Important este să-l determinăm pe şeful de stat major să ne recheme sau, dacă totuşi cineva trebuie să păzească afurisitul ăsta de Castel, pe noi să ne schimbe.

— Ştii ce? Scrie tu raportul şi eu am să-l semnez. Crede-mă, nu mă simt în stare să mă concentrez, atîta cît este nevoie, ca să iasă

ceva ca lumea.

— Bine, am să încerc şi am să ţi-l prezint în ciornă, deseară.

Dar nu l-am scris. Mai exact, nu am mai avut răgazul necesar să-l scriu. Veţi afla imediat din ce motive.

Tocmai terminasem de conceput prima parte a raportului-de care nu eram de loc mulţumit —cînd a năvălit la mine

Sachelarie, fără să bată în uşă, aşa cum îi era obiceiul. Cuvintele repezite, rostite însă cu o voce spartă, răguşită, mi-au sunat în urechi întocmai ca o explozie puternică, atît de puternică, încît m-am tupilat în mine aşa cum mă tupilam la pămînt în timpul unui atac cînd auzeam grohăind, deasupra capului meu, greul:

— Domn' elev, Stoica l-a găsit şi pe Floroiu.

— Unde?

— Tot în lac!

Am alergat afară, aşa cum mă găseam, în cămaşă, deşi vîntul sufla rece şi cu scrîşnete, cuprins de o furie bezmetică. Stoica, pe marginea lacului, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, privea cu ochi încremeniţi, goliţi de orice fel de expresie, cadavrul lui Floroiu.

— Măi Tabacheră!… Măi Tabacheră!…

Rostea cuvintele, aşa, de parcă l-ar fi mustrat, dar cu un fel de îngăduinţă de frate mai mare faţă de poznele mezinului. Pe urmă tăcu şi se uită la mine cu coada ochiului, parcă spionîndu-mă.

„Şiret, ticălosul! Vrea să mă facă să cred că-i pare rău", mi-am zis.

— Tot tu l-ai găsit? l-am întrebat.

— Tot eu!

— Şi tot în timp ce te plimbai?

— Tot!

— L-a scos apa la suprafaţă, nu?

— L-a scos!

— Norocul lui că ţi-a venit chef să te plimbi, chiar pe un vînt ca ăsta, fiindcă altfel cine ştie cîte zile ar mai fi stat în apă, am insinuat căutîndu-i privirea.

El însă se eschivă, neluîndu-şi ochii de pe cadavrul diform al lui Floroiu.

— Ai să răceşti, se arătă el îngrijorat, dar de fapt a bătaie de joc. Du-te în casă, domn' elev, şi ia-ţi vestonul.

Intr-adevăr mă răzbise frigul. Dîrdîiam nu alta, şi aproape că-mi clănţăneau dinţii.

— Mă duc să-l anunţ pe domn' locotenent, am pretextat, fiindcă pe Azimioară îl puteam anunţa şi prin Sachelarie, care mă urmase.

L-am găsit la fereastra dinspre parc. De acolo se vedea o parte din lac, de asemenea debarcaderul. Luase, deci, cunoştinţă de descoperirea lui Stoica mai înainte de a apuca să-i vorbesc.

— Vasăzică l-au găsit pe Floroiu!

— Cine crezi că l-a găsit?

— Nu cumva Stoica?

— El!… Tocmai el!… Şi tot în lac. Adică ai văzut, pe fereastră.

— Am văzut!…

Vorbea încet, de parcă se temea să nu-l audă cineva. De fapt, vorbea aşa fiindcă era emoţionat, tulburat, nici eu nu ştiu prea bine.

— Ce ordine dai?

Dar el păru că nu mă aude.

— Vasăzică acum e sigur că n-a dezertat, aşa cum ai crezut…

— Numai la început, am ţinut să precizez, întrerupîndu-l. Pe urmă ştii, ţi-am spus doar, că-l bănuiesc pe Stoica. Ţi-am spus, n-ai uitat, aşa-i?

— Mi-ai spus… Parcă mi-ai spus… Adică, sigur mi-ai spus. Stoica!…

— Da, Stoica!… Şi nu avem nici o dovadă împotriva lui. Stoica, tocmai Stoica, omul cel mai de nădejde dintre toţi.

— Dacă n-ar fi fost el era altul. Poate Sachelarie… Poate Pantazi… Poate chiar tu… În definitiv, el este doar un instrument. Prin el se împlineşte voinţa destinului.

— Iarăşi începi!

— Dacă nu l-aş fi împuşcat pe „Iago", nu s-ar fi întîmplat nimic

din ceea ce s-a întîmplat, din ceea ce are…

— Ce ordine dai? l-am întrerupt, furios că iarăşi se lasă pradă vechii sale obsesii. Asta după ce, în ultimele cîteva zile, îmi făcuse impresia că izbutise întrucîtva să se elibereze de ea.

— Ce naiba ordine să dau? Habar n-am! Tu ce ordine crezi că ar trebui să dau?

— Trebuie să-l înmormîntăm.

— Inmormîntează-l şi gata!

— În orice caz fără aiureala aceea cu salvele…

— Fără!… Fără!… Pe el în nici un caz!…

Floroiu nu-i fusese niciodată simpatic lui Azimioară. Şi, ca să fiu sincer, nici mie. Motivele erau aceleaşi, şi numai ale noastre. Ceilalţi nu vedeau în Floroiu decît un luptător „dat dracului" care înfrunta moartea cu un curaj ce impunea tuturora – i se dusese vestea în întreg regimentul, dar multe din faptele de eroism ce i se puneau în seamă erau simple scornituri – şi care, pe deasupra, era admirat, puţintel chiar invidiat, pentru succesele sale la femei. Defectul care ni-l făcuse antipatic nu fusese sesizat de ceilalţi sau dacă da, nici unul nu-l considera ca atare, ci mai curînd, un fel de toană, puţin cam trăsnită, dar în nici un caz reprobabilă: cruzimea.

Cred şi astăzi că Floroiu – „Tabachera" noastră – era din fire crud. Dacă destinul l-ar fi purtat pe alte valuri, şi ar fi ajuns de pildă temnicer sau călău, înclin să cred că şi-ar fi exercitat meseria cu voluptate.

Pe front nimeni nu ucide de plăcere. O faci fiindcă eşti în război, fiindcă altfel nu se poate, fiindcă aceasta este raţiunea pentru care două armate vrăjmaşe se înfruntă. Floroiu însă simţea plăcere să ucidă. Era un trăgător excelent. Aş zice uluitor. Nu cred că în lunile cît timp a fost în linia întîi să fi risipit măcar un singur cartuş de pomană. Toate au atins ţinte vii. Fiind un trăgător de elită, ceruse şi obţinuse o armă cu lunetă. În ziua cînd a intrat în posesia ei s-a bucurat cum nu s-a bucurat nici cînd a primit „Virtutea Militară". S-a bucurat cum nu s-ar fi bucurat dacă i s-ar fi adus la cunoştinţă

că, drept recompensă pentru faptele sale de arme, comandantul diviziei îi aprobase un concediu de treizeci de zile. Cu arma aceea cu lunetă a expediat pe lumea cealaltă mulţi hitlerişti. în pauzele dintre lupte, în timp ce noi ceilalţi ne odihneam în gropile noastre, sau pur şi simplu dormeam, el îşi alegea un loc potrivit de unde putea vedea, cît mai ferit – şi avea o uluitoare îndemînare în a folosi terenul-ce se petrece în linia hitleristă. Şi era suficient ca vreun neamţ să scoată capul din groapă sau tranşee că imediat glontele lui Floroiu îl nimerea. După fiecare ţintă atinsă, Floroiu izbucnea în rîs. Un rîs de satisfacţie care aducea cu un behăit.

Floroiu se îndeletnicea cu vînătoarea de hitlerişti nu dintr-un sentiment patriotic, ci fiindcă aceasta îi făcea plăcere.

Azimioară zicea că Floroiu se „deconecta" împuşcînd hitlerişti. Şi probabil că avea dreptate. Fiindcă îi făcea plăcere să ucidă, nu l-am auzit o dată exprimîndu-şi dorinţa ca războiul să se termine mai repede. N-am nici un fel de îndoială că nici nu dorea şi că, dintre noi toţi, doar lui războiul îi făcea plăcere. De altfel, fire închisă, nu-i plăcea să vorbească despre sine însuşi. Nu ştiam dacă este sau nu însurat, dacă are copii sau dacă îi trăiesc părinţii. Era, după cum spusese o dată Dimofte, un „om căruia îi plăcea doar să cumpere nu să şi vîndă". N-aş putea spune că ceilalţi ţineau propriu-zis la el. Dacă izbutise să devină tuturora simpatic cred că aceasta se datora în primul rînd curajului său de-a dreptul inconştient. Admirîndu-l pentru curajul său, ceilalţi îi treceau cu vederea cruzimea. Şi lucrul acesta era de mirare, fiindcă ea se manifesta nu numai în vînătoarea de hitlerişti, de dragul vînătorii, ci, mai inuman, în plăcerea de a chinui cîinii.

În zilele cînd eram retraşi din prima linie – tare mai erau puţine aceste zile! – şi unitatea noastră trecută în rezervă, Floroiu cumpăra salam de la vreo dugheană-dacă bineînţeles găsea-salam din cel mai prost, îşi umplea buzunarele cu el şi pleca să bată uliţele satului în căutarea cîinilor. Dacă izbutea să dea de vreunul – şi se întîmpla de fiecare dată – începea prin a momi animalul cu o bucăţică de salam

aruncată de departe. Cîinele, flămînd, se repezea şi o hăpăia dintr-odată." O altă bucăţică de salam sau cîrnat, de data asta zvîrlită ceva mai aproape. Cîinele, nu fără ezitări, sperios, aşa cum sînt cîinii faţă de oamenii străini, se apropia, mai mult tîrîndu-se şi înhăţa salamul, după care privea întrebător, ciulind urechile, la necunoscutul care îl hrănea. încă o momeală, aruncată şi mai aproape, apoi altele, şi în fine ultima la o distanţă mai mică de un metru. Şi atunci cînd cîinele, încrezător, se apropia, Floroiu repezea vîrful bocancului drept în pîntecele animalului, care zbura prin aer asemenea unei mingi, schelălăind „în timp ce Floroiu se prăpădea de rîs, încîntat că izbutise să-l păcălească.

Cel puţin în ceea ce mă privea, plăcerea aceasta a lui Floroiu de a brutaliza cîinii, mi-a dezvăluit firea lui crudă. Şi cred că nu am exagerat prea mult, poate chiar de loc, în ziua cînd, discutînd cu Azimioară despre Floroiu, mi-am exprimat convingerea că, dacă hazardul ar fi făcut să se nască în ţara lui Hitler, sigur că ar fi ajuns unul dintre călăii lagărelor de concentrare naziste.

Numai fiindcă îi era antipatic, din cauza cruzimii lui, Azimioară fu de acord să nu-l înmormîntăm pe Floroiu cu „onoruri militare”, ca pe Dimofte.

— Foarte bine, am fost şi eu de acord. în definitiv, în situaţia în care ne aflăm, ar fi de-a dreptul caraghios.

— Atunci du-te! îngropaţi-l cît mai repede şi întoarce-te. Raportul l-ai scris?

— Încă nu l-am terminat.

Am plecat. în parc, în preajma cadavrului, erau tot Stoica şi Sachelarie. Sachelarie mesteca într-una tămîie. Era un vechi obicei de-al lui. Cînd l-au mobilizat, a venit pe front cu o cantitate serioasă. Mesteca întruna tămîie, aşa cum mestecă astăzi unii gumă. Mesteca boabe de tămîie pînă se transformau într-un fel de nisip. Atunci îl scuipa. Cînd i s-a terminat rezerva cu care venise de acasă, a înlocuit tămîia cu boabe de grîu. Dacă treceam prin vreun sat, prima lui grijă era să se aprovizioneze cu grîu. Aşa că, pot să afirm cu certitudine,

niciodată nu s-a întîmplat să nu aibă ce mesteca.

Mesteca şi acum privind cadavrul lui Floroiu, încruntat, de fapt complet descumpănit. Cînd Sachelarie era descumpănit, dezorientat, te privea atît de încruntat, încît mai că te aşteptai să-l auzi înjurîndu-te cumplit. Şi în privința înjurăturilor, nimeni nu-l întrecea. Cît priveşte pe Stoica, acesta privea cadavrul aşa cum priveşte un frate mai mare la mezin, neputîndu-se hotărî să-l mustre.

— Pesemne că şi Floroiu a fost lunatic, am insinuat.

— Da' de unde – mă contrazise cu tonul cel mai natural Stoica, de parcă nu ar fi înţeles aluzia – nu vezi că a fost omorît!…

Şi îmi arătă cu vîrful bocancului plaga de la cap. Abia acum, cînd mi-o arătă, am observat că Floroiu fusese lovit în cap, probabil cu patul armei, şi atît de tare, încît sigur că în locul acela ţeasta era sfărîmată. Da, fusese omorît cu o lovitură puternică în cap şi acela care îmi atrăsese atenţia era Stoica, tocmai Stoica, asasinul!

— Du-te şi cheamă-l pe domnul locotenent, i-am cerut lui Sachelarie.

— Bine, mă duc.

Sachelarie plecă. Am rămas numai eu cu Stoica. La început păru că nici nu mă bagă în seamă. Pe urmă, dintr-odată se îndreptă de umeri şi, sfredelindu-mă cu ochii săi care acum erau mînioşi, îmi spuse vorbind încet, deşi nu era nimeni să-l asculte, de parcă îi era teamă să nu fie auzit.

— Eu ştiu ce gînduri îţi umblă prin cap domn' elev. Ştiu. Dar bagă de seamă-auzi? —bagă de seamă!…

— Mă ameninţi, ticălosule? Vrei să…

Dar n-am mai continuat, fiindcă Stoica plecă. L-am văzut îndepărtîndu-se cu paşi mari, puţin adus de spate, adică mai adus de spate decît de obicei, deoarece, fiind înalt cît un palmier, în mod obişnuit mergea puţin înclinat.

Am rămas singur, la un pas de cadavrul lui Floroiu. Faţa mică, cît un pumn, poate acum puţin mai mare fiindcă o umflase apa,

păstra în jurul gurii, cu buzele strînse ca o incizie fină de bisturiu sau ca tivul dublu al unui buzunăraş, un fel de grimasă enigmatică. Nu-mi puteam da seama dacă era de durere sau însemna încremenirea unui început de rînjet, acel rînjet ce de asemenea trăda firea sa crudă, care îi boţea gura exact cînd te aşteptai mai puţin şi cînd, în mod normal, nu-şi avea rostul.

— Domn′ locotenent a spus că nu poate veni, mă anunţă Sachelarie, întors într-o goană. Mi-a ordonat să-ţi spun, domn′ elev, să faci imediat ce ţi-a ordonat.

— I-ai spus că are ţeasta sfărîmată?

— I-am spus.

— Domnul locotenent mi-a ordonat să-l îngropăm, i-am lămurit. Du-te de adu un hîrleţ. Ia-l şi pe Pantazi să-ţi ajute la săpat.

Se întoarse peste cîteva clipe cu hîrleţul.

— Pantazi nu-i în dormitor, mă anunţă el cu indiferenţă. Lasă că sap şi singur pînă vine. Apare el acuşi.

— Dar unde-i? am întrebat, fără să-mi treacă nimic rău prin minte.

— Pesemne că-i la privată. Intr-alt loc unde ar putea să fie?

Neliniştea se stîrni brusc în mine, şi mă năpădi dinăuntru un val de căldură care mă făcu să nu mai simt spatele ca un sloi de gheaţă.

Şi atunci, pradă panicii, am început să alerg înapoi spre castel. Vîntul mi se punea în cale, valuri-valuri sau în chip de dune de aer prin care eu treceam ca printr-un aluat, succesiv, în timp ce pe la urechi, chiuind, alte pale de vînt se călătoreau parcă în spirală. Cînd am ajuns în hol, gîfîiam, dar nu de oboseală, ci de emoţie şi nelinişte.

În dormitor nu l-am găsit decît pe Stoica. Sta culcat în pat cu mîinile sub cap, cu ochii închişi.

— Nu l-ai văzut pe Pantazi?

Nu mi-a răspuns. Am plecat trîntind uşa după mine. La closet – fiindcă şi acolo l-am căutat – nu era. Nu era nicăieri unde ar fi putut fi. Eram, ei da, eram acum consternat, reţineţi, *doar consternat*.

Simţurile se tocesc, am observat, ca şi pingelele, ca şi creioanele. Prea multele emoţii, una după alta, tocesc, macină capacitatea de a sesiza, prompt, aşa cum nu se întîmplă atunci cînd întîmplările se succed lent, în ritmul uniform, ca al anotimpurilor. De aceea eram consternat, *doar consternat* că Pantazi dispăruse, cînd, în realitate, ar fi trebuit să fiu, în cel mai bun caz, neliniştit la culme. Doar şi ceilalţi doi, Dimofte şi Floroiu, mai întîi dispăruseră, tot aşa inexplicabil şi abia după aceea, succesiv, cadavrele lor fuseseră descoperite. Şi eu, culmea, eram doar consternat. Stupid, nu? Dar poate că eram doar consternat fiindcă mă găseam din nou în ipostaza struţului? Da, îmi vîram capul în nisip, refuzam să accept, fiindcă era mai comod să nu accept, mai puţin înnebunitor, că şi Pantazi avusese soarta celorlalţi doi. Cu această predispoziţie sufletească —de altfel presupun că mi se citea şi pe chip consternarea —am intrat la Azimioară.

— Închipuie-ţi, Claudiule, Pantazi a dispărut. Cuvintele mi se părură, nu neapărat în sine, ci mai curînd datorită tonului ce exprima consternarea, doar consternare, de-a dreptul idioate, atît de idioate, încît m-am înroşit de ruşine, pînă în vîrful urechilor, aşa cum nu mă mai înroşisem decît o singură dată în viaţa mea, cînd avusesem doisprezece ani şi cînd am surprins-o pe tanti Magdalena, sora tatei, care venise la noi în vizită de la ţară, unde era învăţătoare, goală în baie.

— Eşti nebun, eşti fără îndoială nebun, refuză el să creadă, alb la faţă şi dintr-o dată lucioasă din cauza bruştei transpiraţii.

— Nu sînt deloc nebun. A dispărut, i-am răspuns cu o voce răguşită ca a unui bolnav de anghina, fiindcă acum cuvintele lui, lipsite de noimă, ce dovedeau că refuza să accepte realitatea implacabilă —de altfel la fel ca şi mine-îmi transmiseseră spaimele lui.

Cîteva clipe rămase locului, ca paralizat, pe urmă o zbughi pe uşă. În graba de a ajunge cît mai repede afară mă îmbrînci atît de tare, încît aproape mi-am pierdut echilibrul.

— Unde te duci? l-am întrebat.

Nu mi-a răspuns. M-am luat după el. Intră mai întîi în dormitor, mai să smulgă uşa din ţîţîni.

Stoica era tot culcat, cu mîinile sub cap. Şi abia acum am observat că nu se răsese de cel puţin două zile.

— De ce nu te razi, mă, de ce nu te razi? am ţipat la el intr-un moment de furie absurdă şi ridicolă, de care imediat mi-a fost ruşine.

Stoica, încremenit în poziţie de drepţi în faţa lui Azimioară, se uită la mine cu o privire mai întîi indiferentă, pe urmă, imediat, dispreţuitoare, care mă făcu să pălesc de furie.

— Nu l-ai văzut pe Pantazi? se interesă Azimioară cu o voce care se străduia să fie calmă, dar fără să izbutească.

— Nu, domn’ locotenent!

Azimioară îi întoarse spatele şi ieşi fără să mai spună nimic. Iarăşi m-am luat după el. îl căutarăm în bucătărie şi pretutindeni unde presupuneam că ar putea fi. Mă ţineam după el, nu-i vorbeam, nu-mi vorbea. Abia după ce n-am mai avut unde să-l căutăm, exclamă deprimat:

— Nu-i!…

— Nu-i!… Ţi-am spus!…

Cîteva clipe privi de jur împrejur, căutînd parcă o eventuală ascunzătoare la care nu se gîndise pînă atunci. în clipa următoare, luminat parcă pe neaşteptate de un gînd bun, începu să urce treptele ce duceau la etaj. O dată ajuns acolo, începu să deschidă uşile, una după alta, şi să strige:

— Ioane, eşti aici?

Îl striga aşa cum ai striga un copil —despre care ştii că s-a ascuns din joacă —să iasă din ascunzătoare şi să vină la masă. Dar pe măsură ce rămîneau mai puţine odăile în care urma să-l mai căutăm, chemarea exprima disperare.

— Nu-i! îţi dai seama? Nu-i!

Nu i-am răspuns. Dacă îmi dădeam seama? Desigur. Pantazi

dispăruse şi el. Şi dacă dispăruse la fel ca ceilalţi, însemna că, la fel ca ceilalţi doi, era mort.

— Ioane! Unde te-ai ascuns, Ioane?

Am înţeles că Azimioară încerca să se mistifice, dar că, în sinea sa, era convins că Pantazi *nu se ascundea.* Era atît de deprimat, atît de sfîrşit, parcă, din cauza neliniştii sau poate, mai curînd, a fricii, încît aproape se prăbuşi într-un fotoliu. Fiindcă şi în camera în care ne găseam, ca şi în celelalte prin care trecusem, mobila nu fusese luată şi se putea locui aşa cum de altfel se şi întîmplase în cele patru zile cît timp fusese cartiruit în Castel postul de comandă al diviziei noastre. Nu lipseau decît draperiile de la ferestre, dar nu eram sigur dacă fuseseră luate şi puse bine de grof sau dacă nu cumva niscai ostaşi de la Cartier îşi făcuseră din ele obiele.

M-am lăsat şi eu să cad într-un fotoliu. Era linişte şi mirosea a praf. Lumina zilei privea tristă la noi, parcă ne-ar fi compătimit. Şi dintr-o dată am avut sentimentul că mă aflu într-un castel sau mai curînd într-un palat vrăjit ca într-una din poveştile din *O mie şi una de nopţi.*

„încep să gîndesc şi eu ca Sachelarie, ca ceilalţi”, mi-am zis.

— Ioane!… Unde te-ai ascuns, Ioane?

Azimioară rosti cuvintele cu un asemenea ton, încît, o clipă, am avut impresia că ele nu aveau nici o legătură cu dispariţia lui Pantazi şi că, de fapt, vorbise un ins care golise mai multe pahare decît s-ar fi cuvenit.

— Nu te mai prosti! m-am răstit la el. Spune-mi, ce facem acum?

— Ce vrei să facem? Să-l căutăm!

— Unde să-l mai căutăm? L-am căutat peste tot.

— Numai într-un singur loc nu l-am căutat. Acolo de unde ar fi trebuit să începem a-l căuta: în lac!

Şi brusc îi reveni energia. Cred însă că termenul nu este cel mai potrivit. Cred, mai curînd, că se dezmeticise. Dar era o falsă dezmeticire. Era energia pe care, la un moment dat, un om foarte bolnav o risipeşte şi care constituie nu un indiciu că insul s-a

însănătoşit, ci, dimpotrivă, că îl dogoreşte febra.

Străbăturăm toate încăperile, de data asta în sens invers. Azimioară în frunte, eu, după el, ca o umbră.

— O fi adînc lacul? mă întrebă Azimioară în timp ce cobora treptele.

— Nu ştiu! i-am răspuns. Dar de ce vrei să ştii dacă e adînc?

— Trebuie să-l căutăm în lac şi pe Pantazi. Dacă i s-a întîmplat şi lui o nenorocire, atunci numai acolo îl putem găsi. Ca şi pe ceilalţi. De-am găsi numai nişte prăjini.

Coborînd la parter, Azimioară deschise uşa dormitorului şi se răsti la Stoica, care tot stătea culcat, pe spate, cu mîinile sub cap şi privea bagdadia.

— Ce tot tîndăleşti acolo în pat! Haide, vino cu mine! Adică, mai bine du-te şi caută nişte prăjini.

— Este una, domn' locotenent. Aceea cu care l-am tras la mal pe Floroiu.

— Mai caută. Pentru fiecare cîte una.

Ne-am reîntors în parc. Sachelarie terminase de săpat groapa. Nu ne mai rămînea altceva de făcut decît să-l îngropăm pe Floroiu care, nu ştiu de ce, acum îmi părea asemenea unei crengi uscate.

— Du-te de caută o prăjină, îl expedie Azimioară şi pe Sachelarie.

— Şi cu *el?* întrebă Sachelarie, arătînd cadavrul.

— Lasă că vedem noi pe urmă. Apoi către mine: Haide, du-te şi caută şi tu.

Unde era să găsim atîtea prăjini? A fost ideea lui Stoica să doborîm cu o toporişca nişte plopşori. Cînd ne-am întors, l-am găsit pe Sachelarie într-o luntre, pe lac. Sonda fundul cu prăjina de care se folosise mai devreme Stoica.

— Haide, căutaţi şi voi!

Stoica şi cu Sachelarie s-au urcat în cealaltă luntre. La rîndul meu, am început sondajul de pe mal. Din cînd în cînd Azimioară întreba:

— Aţi găsit ceva?
— Nu!
— Aţi găsit ceva?
— Nu!

Era stupidă întrebarea, care revenea la mai puţin de doua minute. în definitiv, de ce tot întreba? Doar era de sine înţeles că, dacă unul dintre noi găsea cadavrul, imediat ar fi anunţat şi pe ceilalţi. Dar nici răspunsul nostru nu era mai puţin stupid.

— Aţi găsit ceva?
— Nu!

Căutam întruna, cu un fel de disperare. între timp, vîntul se înteţise. Mortul zăcea pe pămîntul rece, fără cruce, fără lumînare. îl prohodea doar vîntul. Norii ca nişte vîrcolaci mîncaseră soarele. Fiindcă nouă nu ne stătea în putinţă s-o facem, în locul nostru se îmbrăcase ziua în doliu. Dinspre fundul parcului, din cauza norilor grei ca ugerele, începeau să se deruleze, asemenea unui covor, umbre. Curînd aveau să ajungă pînă la cadavrul lui Floroiu, să-l acopere asemenea unui linţoliu, să nu-i mai fie frig, deşi în nici un caz nu mai era posibil să-i fie de vreme ce era doar o creangă uscată de carne ce începuse a nu mai fi carne şi care, sub pămînt, sigur nu va mai fi de loc.

Noi căutam cu un fel de îndîrjire disperată care, cel puţin în ceea ce mă privea, devenea cu atît mai îndîrjită cu cît îmi dădeam seama, pe măsură ce timpul trecea, că eforturile noastre erau absolut inutile.

— Aţi găsit ceva?
— Nu!
— Aţi găsit ceva?
— Nu!

Transpirasem. Nu mai simţeam vîntul rece, vîntul milos care, doar el, continua să-l prohodească pe Floroiu jelindu-se ca un oier ce şi-a pierdut oile. Din lac, din cauză că noi îl răscoleam cu prăjinile, se ridica, la suprafaţă, miros de mîl şi de vegetale putrede.

— De pomană speriem broaştele, domn' locotenent!

Vorbise Stoica. După cît observasem, dintre noi toţi el depusese cea mai mare rîvnă în a descoperi cadavrul lui Pantazi.

— Chiar aşa, domnule locotenent!… O fi ştiind el, Stoica, dacă o spune, am insinuat.

Azimioară, ca şi cînd doar atîta aşteptase – iniţiativa să pornească de la altcineva – începu să vîslească spre debarcader. L-a urmat cealaltă luntre, cu Stoica şi Sachelarie. Azimioară era deprimat. Pe chipul său, răvăşit şi vag transpirat, citeam suferinţă.

— Haide, îngropaţi-1!

Şi porni spre castel, adus de spate, abătut.

— Domn' locotenent, să-l îngroape domn' elev şi cu Sachelarie, că eu trebuie să mă duc în sat după alimente, se eschivă Stoica.

— Lasă că mă duc eu în locul tău, m-am oferit.

— Dar de ce să te duci dacă e rîndul meu? Pînă acum cînd te-ai mai dus dumneata?

— Ai dreptate, nu mai m-am dus, dar astăzi trebuie neapărat să merg în sat. Am o treabă acolo.

— Te duci dumneata, Domite, hotărî Azimioară, tranşînd disputa în favoarea mea.

— Dacă aţi ordonat dumneavoastră să se ducă, n-am nimic împotrivă. Numai să nu-l mănînce lupul pe drum, replică Stoica mînios.

Nu era încă vremea lupilor. De aceea, i-am replicat, grozăvindu-mă:

— Dacă îmi iese lupul înainte, îi frîng gîtul.

— De ce ţii să te duci în sat? mă întrebă Azimioară cînd l-am ajuns din urmă.

— Vreau să vînd stiloul şi, cu banii luaţi, să-mi fac rost de-o flaneluţă. Cînd m-au trimis aici nu m-am gîndit că ne va apuca iarna, şi am lăsat la trenul regimentar lucrurile groase, l-am minţit.

— Aşa! Totuşi încă nu e iarnă. Şi pînă să ai, efectiv, nevoie de îmbrăcăminte groasă…

Şi nu mai continuă.

— Ce? am insistat.

— Lasă-mă! N-am chef de vorbă acum. Mă doare capul. Vezi, poate găseşti în sat niscai antinevralgice.

— Am să caut. La reîntoarcere trebuie să stăm de vorbă.

— Bine. Vom sta, neapărat.

Ne-am despărţit în hol. Mi-am pus în spate raniţa goală, în care urma să transport alimentele, am petrecut pe după gît cureaua automatului şi am plecat. Nici gînd să vînd stiloul. Fusese doar un pretext. Intenţia mea era alta: să raportez ofiţerului de la depozitul de subzistente de unde ne aprovizionam ce se întîmplase la castel şi să-i cer să ia legătura, cum s-o pricepe, fie cu Divizia, fie cu regimentul nostru.

Aceasta îmi fusese intenţia, plecînd de la castel. Pe drum, însă, m-am răzgîndit. Nu prin moşulică acela, ofiţer de administraţie, trebuia să acţionez, ci eu însumi, direct. Trebuia să-i conving să-mi pună la dispoziţie o căruţă cu care să mă deplasez în direcţia frontului atîta cît era necesar ca să dau de o unitate sau de o formaţiune de serviciu din subordinele diviziei noastre. O dată atins acest obiectiv, avea să-mi fie uşor să iau legătura telefonică fie cu şeful de stat major, fie cu Biroul 2. Dispariţia lui Pantazi —după toate probabilităţile asasinarea lui – mă obliga să acţionez prompt şi peste capul lui Azimioară.

Din cauza vîntului care îmi stătea împotrivă, cei cinci kilometri ce despărţeau castelul de sat i-am parcurs cam într-o oră şi jumătate. Timp suficient să rumeg fel de fel de gînduri. De fapt, mai tot timpul m-am gîndit la Pantazi. Intr-un anumit sens, dispariţia lui mă impresionase cel mai puţin. Mai puţin chiar decît a lui Floroiu, deşi acesta din urmă îmi fusese antipatic din cauza cruzimii sale. Floroiu fusese însă crud fără să fie conştient de aceasta. Cu alte cuvinte, cruzimea nu fusese o trăsătură *dobîndită*, ci una *înnăscută.* De aceea, nici nu avusese conştiinţa cruzimii sale. Fusese, cu alte cuvinte, în diverse împrejurări crud în mod spontan. Da, îmi fusese

antipatic, totuşi asasinarea lui mă afectase. în schimb, pentru Pantazi aproape că nu simţeam nici un fel de păreri de rău. Pantazi îmi trezise repulsie. Sau ceva asemănător repulsiei. Despre Pantazi, în general aproape că nu ştiai ce să crezi. Comportamentul său era contradictoriu. Ba erai convins că e un mare ticălos, ba că te afli în faţa unui om superior, pe care trebuie neapărat să-l stimezi. Or, dacă aşa stăteau lucrurile, atunci de ce îmi trezea repulsie? în mod normal, un om pe care nu izbuteşti să-l descifrezi, cel mult de intrigă. Şi cu toate acestea… îmi este greu să explic. Ştiu doar că-mi trezea repulsie. Deseori aveam sentimentul că în realitate era mult mai ticălos chiar decît atunci cînd îmi dădea prilejul să gîndesc aşa despre el. Oare cînd mi-am dat seama că s-ar putea să fie într-adevăr un mare ticălos? Da, îmi amintesc: cînd l-au omorît pe Stroe.

Stroe fusese, înaintea lui Stoica, trăgător la puşca mitralieră. Era din Galaţi şi avea vreo patru clase de gimnaziu. Taică-su ţinea un debit în Bădalan, iar el, pînă a nu fi mobilizat, lucrase ca funcţionar comercial la un angrosist de coloniale. (Stroe a fost repartizat plutonului nostru mai tîrziu, după trecerea Tisei, venit din ţară cu un batalion de marş.) De la început, Pantazi a căutat să se apropie de el. Şi asta nu fiindcă exista între ei anumite afinităţi. Dimpotrivă, nici că se putea firi mai deosebite decît ale lor. Dacă Pantazi s-a apropiat de Stroe aceasta s-a datorat doar faptului că i-a plăcut inelul acestuia. Un inel cu un diamant mare, veritabil, pe care se putea lua bune parale.

Inelul exercita asupra lui Pantazi o atracţie irezistibilă. Cînd Pantazi discuta cu Stroe, nu-l privea în ochi, ci tot timpul se uita la inel, ca şi cînd sclipirile pietrei l-ar fi fermecat. Nu ştiu dacă Stroe îşi dădea seama cît de mult îi rîvnea Pantazi inelul. De asemenea, nu ştiu dacă măcar ceilalţi observaseră. Pe mine însă nu m-a putut înşela. Cred, mai exact spus, sînt convins, că de fiecare dată cînd plecam la atac, Pantazi dorea ca Stroe să fie omorît ca să pună mîna pe inel. De asemenea, cred că nu exagerez cu nimic dacă afirm, că

de fiecare dată, în preajma unui atac, cînd, aşteptînd să se termine pregătirea de artilerie şi cînd fiecare dintre noi eram gîtuiţi de emoţia, imposibil de descris, premergătoare debuşării, la Pantazi această emoţie era atenuată de o alta, mult mai puternică: Oare, de data asta, va avea şansa ca Stroe să fie omorît şi să-i rămînă lui inelul? Afirmaţia, desigur, poate să pară exagerată. Poate că, într-un anumit sens, chiar şi este. Dar eronată întru totul, în nici un caz. Ea se bazează pe un fapt concret. Sau, altfel spus, am ajuns la această convingere în urma celor întîmplate în ziua cînd a fost omorît Stroe:

Stroe a fost omorît de un snop de mitralieră, în timpul unui contraatac hitlerist, cam pe la prînz. Un contraatac prin surprindere şi cu forţe proaspete, care ne-a silit să ne retragem vreo trei sute de metri. După ce am oprit contraatacul, la puţin timp după acea, am primit ordin să contraatacăm noi, şi am contraatacat. Am mai cîştigat ceva teren, dar n-am izbutit să recucerim vechea poziţie. Ne-am îngropat la pămînt, şi noi, şi nemţii. între poziţiile noastre era o distanţă nu mai mare de o sută, o sută douăzeci de metri. Stroe a rămas între linii, mort. Pantazi era în dreapta mea, la vreo cinci metri, camuflat în pîlnia făcută de un proiectil de greu, şi de acolo striga la Azimioară:

— De ce ne-am oprit, domn' locotenent? De ce nu continuăm atacul?

Vocea îi era furioasă, răguşită, spartă. Aproape nu i-o recunoşteam.

— Ce te-a găsit, mai bolundule? se răsti la el unul Patru, ardelean de prin Hunedoara. Vrei să ne omoare pe toţi?

— Să atacăm, domn' locotenent, să atacăm, continua el să zbiere, pradă parcă unei crize de isterie. Pînă la vechea poziţie, domn' locotenent, nu mai departe! Un şut, domn' locotenent, doar încă un şut.

Bineînţeles că am rămas locului. Nu se mai putea înainta fără să primim întăriri. Şi pînă s-a întunecat, tot timpul l-am auzit zbierînd şi cerînd lui Azimioară să reluăm atacul. Am fost convins că suferise

un şoc. Dar mă înşelam. Am înţeles de ce ţinuse el să reluăm atacul abia după ce am fost martor la isprava lui din timpul nopţii.

Întunericul s-a lăsat mult aşteptat, parcă numai fiindcă noi îl doream atîta. A fost o după-amiază istovitoare, chinuitoare, înnebunitoare. Să fii nevoit să stai ore întregi în groapa ta, cu inamicul la numai o sută douăzeci de metri, avînd o singură preocupare, supremă: să-ţi sapi groapa asemenea cîrtiţei, cît mai adînc, să nu te găsească glontele sau schijele brandurilor. Aşteptam întunericul să ne destindem cît de cît. Dar chiar de cum se lăsă întunericul, se anunţă o noapte agitată. Ca nişte licurici zburători se încrucişau trasoarele, mereu se trăgeau rachete luminoase, şi dintr-o parte, şi din alta. Trebuia să stai tot timpul în groapă, altfel riscai să te trezeşti cu un glonte în cap.

Şi la un moment dat, mai către miezul nopţii, l-am văzut pe Pantazi ieşind din pîlnia de proiectil ce-l adăpostise tot timpul, şi pornind înspre linia inamică.

— Unde te duci? l-am strigat.

— Să-l aduc pe Stroe, îmi răspunse el.

— Mă, au să te împuşte.

— Ba!

Porni să se tîrască. Se ţîra doar cînd nemţii nu luminau frontul cu rachete. Totuşi, mă îndoiam că va izbuti să ajungă pînă la cadavrul lui Stroe care, dacă îmi aminteam bine, se afla foarte aproape de poziţiile nemţilor. Cîtva timp, l-am putut urmări cu privirea.

Pe urmă îl înghiţi întunericul.

După aproape o oră, l-am văzut întorcîndu-se. Singur.

— Ei? l-am întrebat.

— N-a fost chip să răzbesc pînă la Stroe, săracu\ Sigur m-ar fi simţit un pîndar de-al lor. Norocul meu că l-am observat eu mai întîi.

L-am crezut.

L-am crezut cu toţii. Peste două săptămîni însă, într-o seară,

cînd eram cantonaţi într-un sat, în timp ce se dezbrăca, i-a picat din buzunar inelul lui Stroe. Abia atunci am înţeles că îşi riscase viaţa nu ca să aducă în linia noastră cadavrul, ci doar ca să intre în posesia inelului cu diamant. N-am spus nimănui ce descoperisem, din pură întîmplare, nici măcar lui Azimioară.

Cred că abia din ziua aceea am început să simt repulsie faţă de Pantazi. Nu, cred mai curînd că abia atunci am avut dovada că repulsia instinctivă era întru totul justificată.

Am ajuns în sat cam înspre prînz. Dar, spre marea mea disperare, n-am mai găsit depozitul de aprovizionare. Frontul se mişcase atît de mult, încît şi spatele, cu toate eşaloanele sale, trebuise să fie împins înainte. Situaţia devenea acum extrem de serioasă şi în ceea ce privea aprovizionarea noastră cu alimente. Pe viitor, existau doar două posibilităţi: Ori să fim puşi în subzistenţa celei mai apropiate subunităţi, ori să ne procurăm hrana prin mijloace proprii. Prima soluţie mi se părea a fi inaplicabilă, fiindcă, după toate probabilităţile, distanţa era prea mare.

Totuşi trebuia să aflu dacă într-adevăr aşa stăteau lucrurile. Cu alte cuvinte, trebuia să găsesc subunitatea cea mai apropiată în subzistenţa căreia eventual puteam intra, în cazul cînd distanţa nu era prea mare. Dar pînă una alta, trebuia să fac rost de ceva alimente, solicitîndu-le primarului din sat.

Primarul lipsea. Trebuia să tratez cu ajutorul său. Numai că era dificil, întrucît nu cunoşteam nici măcar un singur cuvînt din limba maghiară. Prin semne însă am izbutit să mă fac înţeles, deşi ajutorul de primar sau cine o fi fost se prefăcea că nu pricepe. Numai cînd a văzut că mă supăr, de unde mai înainte îmi dăduse să înţeleg, prin semne, că nu numai el, dar nimeni în sat nu cunoştea vreo altă limbă decît cea maternă, s-a înmuiat, cerîndu-mi să am răbdare pînă va trimite pe vătăşel să aducă pe cineva cu care mă puteam înţelege, în sfîrşit, după o jumătate de oră, vătăşelul se întoarse cu învăţătoarea care o rupea binişor pe nemţeşte. Prin ea i-am cerut ajutorului de primar să-mi facă rost de pîine şi de slănină, şi să-mi

pună la dispoziţie o căruţă cu care să mă deplasez „în interes de serviciu”.

Am aşteptat la primărie pînă cînd ajutorul de primar a făcut rost de alimentele promise, le-am băgat în raniţă şi, prin intermediul unui băietan, le-am trimis la castel. Eu am rămas să aştept căruţa care întîrzia, în ciuda faptului că învăţătoarea, ca să-mi tempereze nerăbdarea, încerca să mă convingă că trebuia să pice dintr-un moment într-altul. Acest **„dintr-un** moment într-altul“ s-a prelungit exact trei ore, în care timp eu, asemenea unui cîine flămînd, îmi rosesem pînă şi ultimul cartilaj al răbdării.

Căruţa era trasă de doi cai, numai piele şi oase, atît de prăpădiţi, încît am avut îndoieli serioase că ar fi în stare să se tîrîie mai mult de cinci-şase kilometri fără să se prăbuşească. Şi fiindcă îndoiala mi-am exprimat-o în termeni destul de violenţi, interpreta se jură pe Madona că acele nenorocite gloabe erau totuşi cei mai buni cai existenţi la ora aceea în satul lor, întrucît toţi ceilalţi fuseseră rechiziţionaţi pentru necesităţile frontului.

M-am urcat în căruţă, alături de proprietarul gloabelor, şi am plecat. Era un ins aproape bătrîn, mărunt, cu faţa numai creţuri asemenea merelor ionatan primăvara, cu un nas cîrn şi lat, întins în lături peste nişte suprafeţe ale feţei care, în mod normal, ar fi trebuit să aparţină obrajilor, cu o mustaţă care trecea la extremităţile ei, pînă mai jos de colţurile gurii, aproape acoperind, cu firele ei fumurii şi lungi, buza superioară. Bătrînul strîngea între dinţi ţeava unei pipe, pe care se încăpăţîna mai întîi s-o sugă, şi apoi să scuipe. I-am oferit o ţigară, dar m-a refuzat. Deşi nu cunoşteam limba lui şi nici el pe a mea, totuşi într-un fel ne-am fi putut înţelege, cît de cît, atîta măcar ca drumul să ni se pară mai scurt, dacă prin întreaga lui atitudine nu mi-ar fi dat să înţeleg că refuză orice fel de apropieie. Omul îmi era ostil, dar nu-mi puteam da seama dacă îmi era ostil fiindcă vedea în mine un „inamic“ sau fiindcă îl obligam să-şi istovească mîrţoagele-şi aşa istovite-pe o distanţă pe oare eu n-o precizasem.

Caii mergeau mai tot timpul la pas, iar atunci cînd treceau la trap, aruncau picioarele atît de dezordonat şi se bălăbăneau atît de ireal, în tangaj, încît privindu-i aveam impresia că la căruţă nu sînt, de fapt, înhămaţi cai adevăraţi, ci nişte dansatori comici ascunşi, doi cîte doi, sub cîte o piele de cal, dinadins ca să stîrnească rîsul spectatorilor.

Mergeam de jumătate de ceas pe un drum de ţară şi, cu viteza cu care mă transportau mîrţoagele, trebuia să mai mergem încă pe atîta ca să ieşim la şoseaua propriu-zisă. Abia de acolo mai aveam de parcurs douăzeci de kilometri pînă la cel mai apropiat sat. în cel mai bun caz, adică în cazul cînd mîrţoagele nu picau între timp istovite, nu ajungeam mai înainte de miezul nopţii.

Am mai mers vreun sfert de oră şi dintr-odată neliniştea a început să crească în mine, ca un aluat fierbinte. Nu puteam preciza motivul neliniştii, dar eram neliniştit. La un moment dat mi se păru că am găsit explicaţia: Eram neliniştit fiindcă bănuiam că Azimioară era neliniştit şi avea să fie şi mai neliniştit, mereu mai neliniştit, pe măsură ce orele se vor scurge, cele de noapte, pînă la ziuă, celelalte, de a doua zi, pînă cînd aveam să mă întorc.

„De fapt, nu-i neliniştea mea, ci a lui, pe care, de acolo, de la castel, mi-o transmite”, mi-am zis, încercînd să mă liniştesc.

Dar aproape imediat mi-am dat seama că neliniştea nu era a lui, ci a mea, că, de fapt, nici nu era nelinişte, ci mai curînd presimţirea unei primejdii sau, mai exact, presimţirea unei nenorociri ce urma să se întîmple-încă una —acolo, la castel.

— Întoarce! i-am cerut omului care, fără îndoială, mă ura.

Dar el nu înţelese. Nici măcar nu întoarse capul, ca şi cînd acel singur cuvînt pe care îl rostisem nu lui i-l adresasem, ci, rumegînd cine ştie ce gînduri, începusem a vorbi de unul singur

Am luat hăţurile din mîna lui şi am întors căruţa. Apocalipticele mîrţoage, presimţind că se întorc acasă, înviorate, începură exhibiţia lor şuie şi ilariantă.

Cînd am ajuns la poarta castelului, aproape se înnoptase, ziua

fiind în acel anotimp al anului scurtă ca minijupa. Am sărit din căruţă şi i-am explicat omului, care mă privea fără să clipească şi fără să schiţeze nici cel mai mic gest de înţelegere, că a doua zi, dimineaţa, la orele nouă, să fie înapoi cu căruţa. în ciuda imobilităţii şi totalei indiferenţe care, cred, era de fapt o formă disimulată a ostilităţii sale, mă înţelese. I-am întors spatele urcînd cele cîteva trepte ale peronului şi am apăsat pe clanţa masivă de la intrare. Uşa era încuiată. Soneria, ştiam, nu funcţiona. Am scuturat clanţa, am bătut cu pumnii în uşa masivă de stejar. A trecut o clipă, două, nu ştiu cît timp a trecut, dar de venit, nu a venit nimeni să-mi deschidă. Atunci am început să izbesc cu patul automatului şi cu picioarele în uşă, cuprins de un fel de furie care, de fapt, nu era altceva decît disperare.

— Ho! Că nu dau turcii!… Cine-i?

Era vocea lui Sachelarie.

— Eu sînt!… Deschide!

Am auzit cheia răsucindu-se în broască şi, în fine, uşa se deschise.

— Ce s-a întîmplat pe aici? am întrebat, abia trăgîndu-mi sufletul, dar nu de oboseală, ci de emoţie.

— De unde ştii?

— Ce să ştiu?

— Că s-a întîmplat ceva.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întîmplat?

— S-a împuşcat domn' locotenent, asta s-a întîmplat.

— Pe dracu' s-a împuşcat, m-am revoltat. Vrei să spui că l-a împuşcat.

— Cine să-l împuşte? S-a împuşcat!… Săracu' domn' locotenent, de cînd l-am dezgropat de sub cadavre n-a mai fost la cap om întreg.

Am alergat în camera lui. Azimioară, culcat în pat, avea tîmpla dreaptă zdrobită. Pesemne că moartea fusese fulgerătoare, fiindcă ochii-bulbucaţi acum peste măsură-cu care fixa tavanul exprimau

un fel de plăcută uimire, ca şi cînd se întrebau:

„Oare e atît de simplu să mori?“

Pe pat, sub ţeava revolverului cu care se împuşcase, o scrisoare adresată mie. Pe un taburet, la căpătîiul patului, Stoica.

^||^ra un plic dintre acelea confecţionate de Dimofte, *A*|p rudimentar, puţin boţit, puţin îngălbenit, puţin pătat, dar numai într-un singur colţ, parcă simbol, şi pretext pentru reflecţii sumbre.

Am întins mîna şi am tras de dedesubt scrisoarea. îmi era adresată:

Serg. t. r. Domite Dan, încheietor de pluton strict personal

Un scris mărunt, dar cu literele conştiincios caligrafiate, cu toate punctele puse deasupra literei *i* şi fără să fie uitate linioarele şi codiţele consoanelor *ş, t* şi *ţ* sau căciulile răsturnate sau nu deasupra vocalelor *ă* şi î. Un scris de om obişnuit să facă toate lucrurile temeinic şi numai după o matură chibzuinţă.

— Cînd s-a întîmplat? l-am întrebat pe Sachelarie.

— La vreo oră şi jumătate după ce ai plecat.

— Tu unde erai?

— În dormitor!

— … Şi Stoica?

— Şi!… El chiar adormise. Cînd a auzit împuşcătura s-a trezit.

— Mulţumit de răspuns? mă întrebă Stoica, fără îndoială în bătaie de joc.

— Eu, da!… Să vedem însă dacă şi ei au să fie tot atît de mulţumiţi.

— Care ei?

— Lasă că ai să vezi tu mai tîrziu.

Am rupt plicul şi am scos dinăuntru scrisoarea. Acelaşi scris mic, regulat, temeinic, semn neîndoios că atunci cînd concepuse scrisoarea era deja împăcat cu ideea morţii-el, tocmai el, care se temuse atît de cumplit de ea.

Aproape fără voia mea am privit din nou cadavrul. Da, fără îndoială, ochii exprimau o plăcută şi mirată uimire. în clipa

dinaintea morţii, Azimioară văzuse nu ştiu ce, în orice caz văzuse ceea ce nu vedeam şi sigur nu aveam să pot vedea decît atunci cînd va veni să mă caute şi pe mine *clipa* – una din miliardele asemenea clipe-unica, cutremurătoarea şi ultima. M-am trezit oftînd. Pe urmă am început să citesc scrisoarea.

Nu mai pot!… Nu mai pot aştepta… Nu mai pot suporta aşteptarea. Dacă n-aş şti, cu certitudine, dacă mi-ar mai fi rămas un singur bănuţ de speranţă, aş putea îndura. Dar certitudinea morţii m-a ruinat de speranţe. Nu mi-a mai rămas măcar una singură. Sînt, acum cînd scriu, sărac lipit, mai sărac decît Iov, mai *sărac decît cea mai cumplită sărăcie, fiindcă nu poate exista o sărăcie mai mare decît aceea cînd ţi-ai risipit toate speranţele. N-a mai rămas, aşa cum ţi-am mai spus, decît certitudinea morţii iminente. Moartea stă cu noi la masă, doarme în pat cu noi, se plimbă prin castel, nevăzută, dar presimţită, ca propria noastră umbră, totdeauna în spate, capricioasă, zăludă, crudă, sadică, ticăloasă. Noaptea o simt ca pe o haită de lupi. Ciudat, nu? Fiindcă moartea nu-i pluralitate. Moartea e una, manifestându-se într-o infinitate de ipostaze. Dar ce spun? Poate tocmai de aceea o simt aşa: haită. Noaptea îmi este cel mai greu. Dormitorul nu mai este dormitor şi nici patul pat. Se transformă într-o vastă cîmpie albă, troienită, înconjurată, jur-împrejur, de munţi de gheaţă strălucitori, asemenea cristalului. Şi eu, în mijlocul vastei cîmpii, înconjurat de o haită de lupi. Sînt mulţi, fără număr, nu-i văd în întregime, ci doar ochii, de jur-împrejurul meu, ca nişte lampioane minuscule într-o chermeză de pe o altă planetă, dintr-o altă galaxie, uriaşă haită fiindcă fără de număr sînt ochii ce se apropie. Perfidă, tărîndu-se într-o ciudată oscilare, ca de spirală, dinadins ca să nu observ, ca să mă înşele. Dar eu ştiu că vrea să mă păcălească, să nu observ cum cercul se strînge – al morţii –, cercul ochilor celor fără de număr asemenea unor lampioane de la o chermeză extraterestră sau asemenea unor faruri cu lumină verde şi, în ciuda micimii lor, puternică, halucinantă. Şi atunci, fiindcă nu mai pot îndura să aştept pînă cînd cercul se va strînge, definitiv, pînă cînd fălcile morţii mă vor devora, aprind lampa şi mă bucur că încă n-am murit, că încă mă aflu în patul cu baldachin în care poate a dormit groful din portretul de pe*

perete, faţă de care simt o mare simpatie, nici eu nu ştiu de ce. (Ştii, mă gîndeam, înainte de a avea certitudinea că voi muri, adică înainte de a-l omorî pe „Iagou, că atunci cînd va fi trebuit să plecăm de aici, să desprind portretul din rama sa şi să-l iau cu mine. Ar fi fost primul furt din viaţa mea şi prima captură de cînd mă aflu pe front.)

îmi dau seama că în cele ce-am scris pînă acum îţi vorbesc ca şi cînd totul s-ar petrece acum. Acum e ziua. Haita – moartea – o văd numai noaptea, după ce sting lumina, cînd somnul mă ignoră, ca o femeie ticăloasă pe bărbatul de care s-a plictisit. Acum e ziuă, Sachelarie şi cu Stoica îl îngroapă pe Floroiu, tu ai plecat în sat să aduci alimente, iar pe undeva pe aproape, poate tot în fundul lacului, deşi nu i-am dat de urmă, sau poate mai curînd în altă parte, în castel, aici, Dumnezeu ştie unde, îşi doarme şi el-Pantazi —somnul cel din urmă, cu început, dar fără de sfîrşit.

Cutremurător, nu? Dimofte, Floroiu, Pantazi!… Am mai rămas patru. Cine vine la rînd? Sachelarie? Tu? Eu? Stoica? Desigur, Stoica trebuie exclus fiindcă tu îl bănuieşti că el i-ar fi ucis pe ceilalţi. Dar dacă nu-i el? Dacă ucigaşul e altcineva? Am mai rămas doar patru: eu, tu, Sachelarie şi Stoica. Dacă pe Stoica îl excludem, atunci unul dintre noi trei este, sigur, ucigaşul. Eu în nici un caz. Atunci ori tu, ori Sachelarie. Dar, întrucît ţin seama de bănuiala ta, adaug… ori Stoica. Dacă n-ai fi o fire atît de… atît de pozitivistă, ţi-ai da seama că aceste morţi se întîmplă numai fiindcă trebuie să mor eu, şi că ele nu s-ar fi întîmplat dacă nu l-aş fi omorît pe „Iago". Ţi-ai da seama, ai recunoaşte că tot răul de aici porneşte, că trebuie să mi se împlinească destinul: moartea mea pandant al morţii lui „Iago".

Iţi dai seama cît de stupid am fost? Căutam moartea în mine, cînd ea mă pîndea din afară. Credeam că ea mi se cuibărise în viscere, în organe. îmi vine să roşesc-acum, cînd îmi amintesc-cum te plictiseam cu închipuitele mele boli. Ţi-am părut, mărturiseşte, ridicol. Nu-i aşa? Ei, dar tu nici nu bănuieşti în ce hal ajunsesem. întors în mine, într-o permanentă introspecţie, detectăndu-mă, încercam să pun diagnosticul bolii care urma să mă răpună. încercam să-mi simt inima, să-mi aud sîngele călătorindu-se prin artere, să intuiesc funcţia fiecărui organ. Sensibil, şi întors în mine

pentru a înţelege complicata ecuaţie a trăirii mele, înregistram cea mai neînsemnată durere şi, succesiv, mi-am pus diagnosticele cele mai aberante: ulcer, ciroză, anghină pectorală, cancer. Succesiv m-am crezut bolnav de toate bolile despre care auzisem şi aveam o cît de vagă idee.

Dar acum ştiu că a fost o prostie. Sînt sănătos tun. Organismul meu funcţionează perfect, ca un ceasornic, ca un angrenaj uns şi pus la punct. Simt, ştiu că el ar putea funcţiona fără dereglări încă mulţi ani de acum încolo. Da, tu ai avut dreptate atunci cînd ţi-ai bătut joc de gărgăunii mei, fiindcă erau gărgăuni. Fiindcă moartea nu era în mine, ci ea mă pîndea din afară. Dar eu nu mi-am dat seama, nu am înţeles decît abia astăzi cînd a dispărut Pantazi, mai exact azi cînd şi el e mort: că toate acestea se întîmplă aşa fiindcă moartea mea a fost hotărîtă în ziua cînd l-am omorît pe „Iago". Pînă astăzi au murit trei. Am mai rămas patru. Dar, dacă îl exclud pe asasin, înseamnă că am mai rămas trei. (Socoteala asta ţi-am mai făcut-o ceva mai sus.) Dar, mîine, poimîine, altul va veni la rînd. Cine? Sachelarie? Tu, în cazul cînd nu eşti tu acela care i-a omorît pe ceilalţi trei? Stoica, în cazul cînd, în ciuda bănuielilor tale, nu are nici o vină? Sau eu? Nu ştiu!… Ceea ce ştiu este că moartea mea a fost hotărîtă şi că nimic nu mă mai poate salva. Or, în acest caz, ar trebui să ma resemnez şi să aştept ziua, clipa. Dintre noi trei, cîţi mai sîntem în viaţă, s-ar putea ca tocmai eu să urmez la rînd. Dar s-ar putea, tot aşa de bine, să-mi vină rîndul după aceea sau abia ultimul. Dar fiindcă nu ştiu cînd va veni clipa, ştiu doar că va veni neapărat, simt că n-o mai pot aştepta. Cînd te ştii condamnat definitiv, nu moartea îţi pare îngrozitoare, ci aşteptarea devine cumplită, insuportabilă. înţelegi? Nu pot aştepta, nu am tăria s-o aştept. Sînt prea laş, îmi lipseşte curajul. Dacă m-aş îndoi, o clipă măcar, că moartea mea a fost hotărîtă, aş fi în stare să vă ucid pe toţi numai spre a mă salva pe mine. Dar sînt sterp de o asemenea îndoială. Ea a fost alungată, locul i l-a luat certitudinea morţii iminente. Nu ştiu ce s-ar fi întîmplat cu tine, cu ceilalţi, dacă de fiecare dată cînd porneam la atac, aţi fi avut certitudinea că veţi muri. În schimb ştiu că, dacă eu aş fi avut o asemenea certitudine, n-aş mai fi ieşit din groapă. Să vezi căzînd unul în dreapta, altul în stînga, să aştepţi şi să-ţi spui: următorul glonte pe mine

mă alege. Să cadă încă unul şi să-ţi spui din nou: Nici ăsta, următorul! Şi aşa mereu să aştepţi clipa ştiind că, mai înainte ca atacul să ia sfîrşit, ea va veni sigur, fiindcă aşa a fost hotărît mai dinainte. Dacă am putut ieşi din groapă pentru a porni la atac, aceasta s-a întîmplat fiindcă de fiecare dată am nutrit speranţa că moartea mă va cruţa. Şi cînd se prăbuşea vreunul lîngă mine nu-mi spuneam: după ăsta vin eu la rînd, ci: poate că şi celelalte gloanţe mă vor ocoli. Dacă nu s-ar fi întîmplat aşa, nu aş mai fi ieşit din groapă, sau, chiar dacă aş fi izbutit să ies, n-aş fi făcut-o pentru a alerga spre linia nemţilor, ci doar ca s-o rup la fugă înapoi, înnebunit nu atît de frica morţii, ci înnebunit de groaza aşteptării acelei clipe cînd avea să se producă inevitabila şi definitiva catastrofă.

De cînd ştiu că voi muri – respectiv de cînd l-am omorît pe „Iago"—am trecut, Dumnezeule, prin ce cumplită încordare am trecut! Am trecut? Nu, trec! întruna, permanent. Am capul sub ghilotină şi aştept să cadă cuţitul. De căzut va cădea. în privinţa aceasta, nici o îndoială. Dar călăul e crud, e sadic, îi place să se delecteze întîrziind să declanşeze mecanismul ce va face să cadă cuţitul. Acum?… Nu!… Poate acum?… Nici acum! Atunci poate în clipa următoare?… Nu, călăul se amuză, vrea să mă chinuie. Călăul eşti tu, este Stoica sau poate Sachelarie —fiindcă unul din voi trei a ucis şi pe ceilalţi: pe Dimofte, pe Floroiu, pe Paniazi.

Viaţa, în asemenea condiţii, nu mai este de suportat. Trec prin faţa ferestrei şi mă aştept să primesc un glonte în piept. (Pentru cineva ascuns în platanul din faţa ferestrei, care seamănă cu o catedrală, devin o ţintă uşoară.) Dar nu mi s-a întîmplat nimic. Răsuflu uşurat. Uşurat? E un fel de a spune. De fapt, chinul continuă. Iată, îmi bate cineva în uşă. Cine-i? Este, ştiu, careva dintre voi. îi cer să aştepte, o clipă. Mă apropii de uşă. întind mîna spre clanţă. Ezit. Dacă deschid uşa şi în clipa aceea mă prăbuşeşte o rafală de automat? Sau dacă ucigaşul mă păleşte în cap cu patul armei, aşa cum l-a omorît şi pe Floroiu? Mă hotărăsc şi, încordat, îngrozit, deschid totuşi uşa. Nu mi s-a întîmplat nimic. Cel care mă căuta-tu, Sachelarie sau Stoica-a venit pentru cu totul altceva. Şi aşteptarea continuă, se prelungeşte, călăul nu se îndură să dea drumul

cuţitului ghilotinei. Cîteodată mi se întîmplă să mi se pară că şi atunci cînd sînt singur, aici, în cameră, cu uşa încuiată, aşezat dinadins într-un unghi mort, în raport cu fereastra, moartea mă pîndeşte. De unde, cum, nu ştiu!… Scrutez încăperea, de jur împrejur, şi, pînă la urmă, mă liniştesc. Nu, moartea nu s-a ascuns undeva pe aici, înapoia unei mobile sau a draperiilor. Mă destind din încordarea clipei iminente pentru a mă încorda din nou în aşteptare. Peste un ceas, peste mai mult sau mai puţin timp, din nou scrutez încăperea. Uite, mai adineaori, în timp ce stăteam de vorbă cu tine prin intermediul acestei scrisori, mi s-a părut că, în sfîrşit, călăul se va îndura şi va lăsa să cadă cuţitul ghilotinei. Am întors capul. Nu era nimeni. Ochii mei nu au întîlnit decît tabloul cu portretul bătrînului grof care îmi place atît, care mă fascinează şi pe care sigur l-aş fura dacă mi-ar mai fi dat să trăiesc. Din păcate, destinul m-a condamnat, hotărînd ca unul dintre voi trei să devină instrumentul, mîna prin care să lovească. Dar, o spun din nou, nu mai pot aştepta. După ce voi aşterne, aici, pe hîrtie şi ultimul rînd, îmi voi zbura creierii. Voi juca destinului acest renghi. Fiindcă mă gîndesc, şi sînt aproape convins că, altfel, voinţa destinului s-ar împlini abia după ce voi – cu excepţia asasinului – veţi fi morţi. Fiindcă presupun că ucigaşul lui Dimofte, al lui Floroiu şi al lui Pantazi a plănuit să mă cureţe abia la urmă. Şi dacă presupunerea aceasta este adevărată, înseamnă că aş mai avea de trăit atîta timp cît îi este necesar ucigaşului să mai omoare pe doi dintre voi. (Ucigaşul!… Oare nu eşti tu acela? Ştiu, e absurdă o asemenea presupunere. Dar de ce ar fi mai puţin absurda bănuiala ta că vinovatul – asasinul! – este Stoica? în definitiv, dacă stau şi mă gîndesc bine, poate că tu ai avea mai multe motive decît el să mă urăşti şi să-mi vrei moartea. Şi încă un argument: oare rafinamentul acesta în sadism manifestat pînă acum de ucigaş, asta pe de o parte, de a ucide în chip misterios, iar pe de alta, de a mă lăsa pe mine la urmă nu ţine mai curînd de o psihologie complicată, ca a ta, decît de una primară, cum desigur este a lui Stoica sau Sachelarie?)

în acest caz, ar trebui să înceapă aşteptarea morţii abia după ce n-am mai rămîne în viaţă decît eu şi asasinul. Da, teoretic, abia după ce n-am mai rămîne în viaţă decît eu şi asasinul. Numai că, din păcate, aşteptarea

există în mine încă din clipa cînd am avut certitudinea că destinul m-a condamnat.

De aceea nu mai pot aştepta. De aceea trebuie să iau iniţiativa şi să mă transform în instrumentul propriului meu destin, zburăndu-mi creierii Pe de altă parte, procedînd astfel, fac o faptă caritabilă. La drept vorbind o dublă faptă caritabilă. Prima: Dacă o iau înaintea ucigaşului şi-mi zbor creierii, înseamnă că salvez viaţa la doi dintre voi. A doua: îl scutesc pe asasin să-şi mai încarce conştiinţa cu încă două crime.

Acum cred că am scris tot sau aproape tot ceea ce am vrut să-ţi spun. Nu-mi mai rămîne decît să adaug: în cazul cînd vei supravieţui fie pentru că tu eşti ucigaşul, fie pentru că, după moartea mea, asasinului îi va înţărca apetitul de a ucide, clauzele testamentului meu rămîn valabile.

Şi încă ceva, de data asta un ordin: Elev Domite Dan, după moartea mea vei prelua comanda!

Locotenent de rezervă Claudiu Azimioară

Am împăturit scrisoarea şi am vîrît-o înapoi în plic. Plicul l-am ascuns în buzunarul stîng, de la piept, al vestonului. în clipa cînd am încheiat nasturele mi s-a părut că aud cum se închide o poartă care nu exista nicăieri decît, poate, în mine. Afară se înnoptase de-a binelea şi vîntul ca un simun al disperării chiuia în horn şi se înverşuna împotriva ferestrelor, zguduindu-le, neputincios să le smulgă. Numai sus, la etaj, oblonul, mereu acelaşi oblon, noapte de noapte, fiindcă noapte de noapte vîntul ce năvălea dinspre miazănoapte îl deschidea zbuciumîndu-l cînd într-o parte, cînd într-alta. Oblonul scîrţîia prelung, sinistru, ca un vaiet neobişnuit.

Sachelarie şi Stoica mă priveau. Eu, în schimb, uitasem de ei. Abia după ce am ascuns scrisoarea în buzunar privirile ni s-au întîlnit. Se părea că sinuciderea lui Azimioară îi afectase mult de tot.

„Ţineau amîndoi la el, mi-am zis, nu fără o oarecare invidie. Toţi l-au iubit. Absolut toţi".

Dar în clipa următoare, mi-am dat seama că, de fapt, generalizarea pe care o făcusem era de-a dreptul idioată. Cum toţi? în orice caz nu şi acela dintre ei care avea pe conştiinţă moartea

celor trei —Dimofte, Floroiu, Pantazi-şi, indirect, pe aceea a lui Azimioară. Iarăşi m-am uitat la ei, încercînd să *înţeleg*. Nu, Stoica nu era în nici un caz afectat de moartea lui Azimioară, ci mai curînd consternat. Consternat probabil fiindcă Azimioară, punîndu-şi capăt zilelor, îl privase pe el de plăcerea de a-i face de petrecanie, aşa cum procedase cu ceilalţi trei. Pe urmă m-am uitat mai atent şi la Sachelarie. Ciudat!… Mă înşelasem şi în legătură cu el. La fel ca şi Stoica, Sachelarie era doar consternat.

„Dar dacă e totuşi Sachelarie?”

Sachelarie? Insul bolovănos ce stătea în faţa mea, la cîţiva paşi, întors cu spatele la cadavru, şi despre a cărui inteligenţă niciodată nu avusesem o părere prea bună? Imposibil!… Dar, în definitiv, de ce refuzam categoric a-l bănui? Mă uitam da el. Masiv, fără a fi gras, ars la faţă de soare, ca un lup de mare, cu fruntea mică, nu atît din cauza configuraţiei, ci a părului care începuse să crească negru, aspru, doar două degete mai sus de sprîncene, cu ochi inexpresivi şi somnolenţi, tot negri, lucioşi, la fel de lucioşi ca şi părul, ca şi mustăţile; cu mîinile scurte, prea scurte —om cu mîini atît de scurte nu mai văzusem niciodată —în schimb cu palmele late, adevărate lopeţi şi degete butucănoase, boante parcă.

Despre el aveam părerea că este un pic mărginit. Ordinele trebuia să i le repeţi de două ori dacă voiai să fii sigur că te-a înţeles. Dar după ce înţelegea, nici un fel de grijă că nu le va îndeplini întocmai. Nu trebuia însă să-i ceri iniţiativă. „Iniţiativa” era un cuvînt a cărui semnificaţie, deşi nu-i era străină, constituia, în ceea ce îl privea, doar un deziderat. Cred că acest defect se datora în primul rînd faptului că era lipsit cu desăvîrşire de fantezie. De pildă, Sachelarie înţelegea cuvintele şi le utiliza ca atare, numai în accepţia lor strict literală. Manifesta o adevărată aversiune faţă de metaforă. După el, un limbaj înflorat constituia un indiciu sigur că cel care îl folosea nu era în toate minţile sau, pentru a folosi expresia lui predilectă, „era sărit de pe fix”. Lipsit cu desăvîrşire de umor şi imun faţă de tot ceea ce altora le-ar fi stîrnit rîsul, se amuza teribil şi

nu înceta să se mire cum de este posibil ca oamenii să alăture cuvinte cu sensuri —luate fiecare în parte —contradictorii, lipsite de sens. De pildă, se amuza teribil cînd auzea pe careva spunînd că de frig „face cuie”. I se părea caraghios şi stupid să se spună despre cineva că „plînge să-şi rupă cămaşa de pe ea“. Sau că de frică „i s-a făcut părul măciucă în cap“. După părerea lui, o minte sănătoasă în nici un caz nu putea scorni asemenea caraghioase împerecheri de cuvinte. Intr-o seară, cînd ne aflam cantonaţi într-un sat, Stoica a început să ne povestească din poznele lui Păcală. Ne-a povestit şi episodul cînd Păcală, îndemnat de fraţii săi să „tragă uşa“ după el, acesta, luînd îndemnul în accepția strict literală, scoate din țîțîni uşa şi o cară cu sine. Văzînd că noi ne prăpădim de rîs, Sachelarie întrebă indignat:

— De ce rîdeți, mă?

— Cum să nu rîdem!… Auzi, păcăliciul naibii, ce-a înțeles el cînd i-au spus fraţii să tragă uşa după el!

— Ce-i vinovat? De ce nu i-au vorbit ca oamenii? Să-i fi spus: Ai grijă, Păcală, şi închide uşa. Ce-i aia: trage uşa după tine? Şi eu, în locul lui, tot aşa aş fi făcut.

Mărturisirea sinceră a lui Sachelarie, atunci, n-a făcut decît să ne sporească veselia. Ulterior însă mi-am dat seamă că, de fapt, Sachelarie era lipsit de imaginaţie.

Pe de altă parte, în pofida modestei sale sprinteneli intelectuale, era un mare vanitos. Şi fiindcă era vanitos, mereu găsea motive să fie invidios ba pe unul, ba pe altul. Pe Floroiu pentru decorațiile pe care le primise. Pe mine pentru că aveam gradul de sergent, iar el nu era decît căprar. Cînd făcuse stagiul militar se ambiționase să obțină gradul de sergent, ca apoi să se reangajeze. A ajunge, într-o zi, sergent major, plutonier, plutonier major şi chiar plutonier adjutant fusese cea mai mare dorinţă a vieţii sale. Dar oricît de arzătoare îi fusese dorinţa, şi în ciuda perseverenţei şi a eforturilor depuse, nu izbuti să obţină decît gradul de căprar. După eliberare, s-a întors în sat să lucreze puţinul pămînt primit ca zestre de la

nevastă-sa-trei pogoane —şi să toarne copii. Avea şase, cel mai mare împlinise zece ani în ziua cînd primise ordinul de mobilizare.

— Domn′ elev, să ştiu că mă vînd rob, şi nu mă las pînă nu-l văd pe Ionică al meu ofiţer.

— Lasă că n-are să fie nevoie. S-au schimbat timpurile şi Ionică al tău, numai să vrea să înveţe, că ajunge sigur ofiţer.

— Mă rog, dacă nu va fi nevoie, cu atît mai bine. Dar eu, domn′ elev, tare mult aş vrea să se facă ofiţer!…

— Dar de ce neapărat ofiţer, Radule?

— Păi ce, se există o altă meserie mai frumoasă? Să ai plutonul tău pe care să-l scoţi la cîmp, la instrucţie şi să-l muştruluieşti cum vrei tu; să ai „ordinanţă“; să porţi uniformă de-aia „faină“, şi cizme de lac; să ieşi seara pe strada Regală şi să te plimbi cu demoazelele. Dacă eu, săracu′ de mine, nu am avut parte să ajung măcar subofiţer, cel puţin fiu-meu să mă răzbune. Să-l văd căpitan, colonel şi, dacă dă Dumnezeu, chiar general.

Acesta era omul! Şi, cine ştie, poate că din invidie sau din vreun alt motiv a ajuns criminal.

— Ce facem cu el, domn′ elev? II îngropăm? mă întrebă Sachelarie.

— Parcă am fi ciocli! răbufni Stoica. În ultima vreme altceva nu facem decît să îngropăm morţi.

Nu i-am răspuns, nici măcar nu m-am uitat la el. M-am aplecat şi i-am închis ochii lui Azimioară. Chiar şi acum, cu ochii închişi, expresia de uimire plăcută dăinuia. Azimioară făcea impresia că doarme şi visează un vis frumos, atît de frumos, încît se îndoia, chiar în timp ce visa, că era altceva decît un vis frumos.

— De îmbucat ceva, eu tot aş îmbuca, vorbi după cîtva timp Stoica privind într-o parte, ca şi cînd îi era ruşine că ne mărturisea o asemenea slăbiciune.

— Îmi pare rău de domn′ locotenent, dar şi mie mi s-a făcut foame, mărturisi Sachelarie privind cînd la unul, cînd la celălalt, după care porni spre uşă.

Îl urmă imediat Stoica.

— Dumneata nu vii? mă întrebă el.

— Vin!

Nu-mi era foame, deşi nu pusesem nimic în gură, de dimineaţă. Dacă totuşi i-am urmat, am făcut-o numai ca să nu-i las singuri. Pe de altă parte, îmi era urît să mai rămîn în încăperea aceea mare, cu alcovul uriaş, în care continua să se răcească Azimioară.

În bucătărie ne-am aşezat la masă, eu şi Sachelarie, faţă în faţă. Era cald, prea cald. De atîta căldură, fruntea puţină a lui Sachelarie se umezi imediat. Transpiraţia se lua la întrecere, în strălucire, cu părul său negru, aspru, gros. Stoica începu să trebăluiască la maşina de gătit. Deşi pe masă, într-o farfurie, se afla bucata de slănină, deşi pîinea era îmbietoare, Sachelarie, în ciuda faptului că ne declarase că i se făcuse foame, stătea şi aştepta, încruntat, ursuz, privind pe deasupra mesei într-un ungher al bucătăriei unde zăcea, răsturnată cu ţepii în sus, o perie de frecat podelele.

Cina pe care ne-o servi Stoica-zece minute mai tîrziu —se compunea doar din cafea de orz. înainte de a se aşeza la masă, Stoica îşi împreună palmele, le duse în dreptul inimii, închise ochii şi, în gînd, rosti o scurtă rugăciune. Abia cînd am început să mănînc mi-am dat seama că-mi este tare foame. Primele dumicate le-am înghiţit aproape pe nemestecate. Dar pe urmă, dintr-odată, nu mai mi-a fost foame. A încetat să-mi mai fie foame în clipa cînd iarăşi m-am întrebat:

„Care o fi din amîndoi?"

Mîncau tacticos, cu o anumită solemnitate, îi priveam şi nu eram în stare să-i văd decît aşa cum îi ştiam încă din ziua cînd plutonul nostru a pornit la atac, la primul nostru atac, acolo, la Oarba pe Mureş, şi undeva, în mine, adînc, în ciuda prezentului tragic, şi într-un fel halucinant, simţeam că nu se rupseseră legăturile stabilite în lunile de front, în lunile cînd cu toţii, cot la cot, de atîtea ori am ţîşnit din gropile noastre în întîmpinarea morţii, pe care icu toţii o uram şi de care, în cutele cele mai ascunse ale fiinţei noastre, atîta ne

era frică. Simţeam aceste legături şi, cu toate acestea, refuzînd să cred că există, încercam să mă conving că nu-i decît o părere şi că, de fapt, amîndoi îmi erau străini, mai curînd doi duşmani.

„Care dintre ei, Dumnezeule, care?“, iarăşi m-am întrebat.

Dar şi de data asta a fost o întrebare fără răspuns. Ei tăceau. Mîncau în tăcere, fără grabă, tacticoşi, evitînd să mă privească. îmi ghiciseră oare gîndul? Poate! Poate că unul dintre ei, cel nevinovat, îşi pusese aceeaşi întrebare? Ucigaşul însă tăcea. Numai el era în măsură să-mi răspundă, să ne răspundă. Dar el tăcea!… Tăcea!… Tăcea!…

„Dumnezeule, care o fi din amîndoi?”

Vîntul urla acum de durere, de parcă l-ar fi înjunghiat jungherul unui fulger. Vîntul vuia asemenea unui ocean dezlănţuit, dar fără ca vuietul asurzitor să acopere clopotul de alarmă de pe puntea unei corăbii stelare şi nici scîrţîitul oblonului plimbat încoace şi-ncolo, încolo şi-ncoace.

Cina noastră, tăcută şi solemnă, era pe sfîrşite. Curînd aveam să ne ridicăm de la masă. Şi atunci ce avea să urmeze? Ne vom duce la culcare. Ei în dormitorul în care doar ei doi aveau să mai doarmă, eu în camera mea, alături de aceea în care, pînă dimineaţa, avea să aştepte culcuşul pămîntului cadavrul lui Azimioară. Şi mîine, cînd sfîntul soare avea să răsară, nu cumva unul dintre ei va fi dispărut, aşa cum dispăruseră şi ceilalţi? Nu!… Aşa ceva nu trebuia să se întîmple. Trebuia să împiedic o nouă nelegiuire.

Stoica termină primul de mîncat şi dădu să se ridice.

— Stai jos! i-am cerut, aproape răstit.

Se supuse. Se uită numai la mine cu un fel de curiozitate vag ironică. Cînd Sachelarie a înghiţit şi ultimul dumicat, am scos din buzunarul vestonului scrisoarea lui Azimioară, am despăturit-o şi, învăluindu-i pe amîndoi în aceeaşi privire, le-am spus:

— Este scrisoarea pe care mi-a lăsat-o comandantul nostru. O recunoaşteţi?

— O recunoaştem, vorbi Sachelarie în numele amîndurora.

— Ce spune în scrisoare nu prezintă interes pentru voi. Pentru voi prezintă interes doar ultima frază, care sună astfel: „Elev sergent Domite Dan, după moartea mea, vei prelua comanda!" Este ultima lui dorinţă şi, în acelaşi timp, ultimul ordin. Deci, să ştiţi, am preluat comanda. Ai ceva de obiectat, caporal Sachelarie?

— Nu, domn' elev. Eşti mai mare în grad şi comanda dumitale ţi se cuvine.

Dar am simţit că în sinea lui era invidios că eu, şi nu el, deveneam comandantul.

— Dar tu, soldat Stoica?

— Eu sînt soldat şi deci mie, oricum, tot trebuie cineva să-mi comande.

— Atunci e în regulă!

— Eu mă duc să mă culc, ne anunţă Stoica.

— Şi eu! se grăbi să-l imite Sachelarie.

În nici un caz nu-i puteam lăsa să doarmă singuri, numai ei doi, în dormitor.

— Nu!… Trebuie să-l priveghem pe comandantul nostru.

— Toţi odată? întrebă Sachelarie.

— Toţi odată!… Vom moţăi pe rînd, cînd ne va fura somnul. Este un ordin.

Ne-am ridicat de la masă, toţi odată, ca la comandă. Şi în clipa cînd am dat să ieşim pe uşă, am observat că toţi trei eram înarmaţi. Stoica, în locul puştii mitraliere, avea automatul lui Dimofte. Am ieşit din bucătărie în ordinea următoare: Stoica, Sachelarie şi ultimul eu. Era beznă şi, din cauza vîntului, un complot întreg de zgomote nedefinite, neliniştitoare. Bateria lanternei mele —ultima —încă lumina destul de bine. Am descuiat uşa camerei lui Azimioară şi am pătruns, pe rînd, înăuntru. Instinctiv am privit spre alcov. Azimioară îşi dormea somnul fără sfîrşit şi chipul său arăta aşa de parcă visa, de parcă ar fi existat vise şi în somnul fără sfîrşit al morţii. Am încuiat şi am vîrît cheia în buzunar.

— De ce-ai încuiat, domn' elev? vru să ştie Sachelarie.

Habar nu aveam de ce încuiasem. I-am răspuns cu răspunsul pe care mi-l dădusem mie însumi:

— E mai bine aşa.

— Şi dacă vreau să merg la closet şi dumneata dormi, ce fac? Te trezesc?

— Mă trezeşti. Te vom conduce împreună. Şi fiindcă amîndoi se arătară foarte surprinşi, am adăugat: înţelegeţi că în noaptea asta nu trebuie să ne despărţim nicicum.

Ne-am culcuşit care pe unde am putut, mai exact fiecare în cîte un fotoliu.

— Cui îi este somn, n-are decît să doarmă, i-am anunţat.

— Să facem lampa mai mică, propuse Stoica.

Era o lampă mare, cu picior înalt, care lumina bine. Propunerea lui îmi trezi bănuieli. Nu cumva urmărea un plan ascuns? Dar dacă mă opuneam, îi trezeam bănuieli.

— Bine, micşorează lumina, m-am învoit.

Coborî fitilul. Acum lumina se răspîndea pe o arie mult mai mică. Zone întinse, înspre toţi cei patru pereţi, fuseseră cucerite de întuneric. Alcovul nu se mai vedea decît pe jumătate. Vedeam doar picioarele lui Azimioară încălţate cu cizme, doar pînă la. genunchi. Mai departe stăpînea întunericul. Parcă în pat nu s-ar fi aflat decît acele două cioturi de picioare încălţate cu cizme; doar atît din Azimioară care nu mai exista, care fusese parcă zburătăcit de schijele unui proiectil.

Sachelarie căscă de vreo cîteva ori zgomotos, pe urmă, aproape instantaneu, începu să sforăie. Din acest motiv, la început, l-am bănuit că simulează. Curînd însă mi-am dat seama că mă înşelasem. Dormea, sforăia, scrîşnea din dinţi. Pe Stoica îl fură somnul ceva mai tîrziu. Somnul lui fu şi mai profund. El nu sforăia. Numai din cînd în cînd ofta prin somn, adînc, asemenea unui copil care a plîns pînă a nu adormi. Ascultam somnul lor şi mi se părea straniu. Ei dormeau şi, în timpul somnului, viaţa lor se refăcea. în schimb, mai încolo, la numai cîţiva paşi, în alcov, începuse celălalt proces,

cutremurător, al descompunerii. Pentru prima dată în viaţa mea mi se întîmpla să văd, coabitînd, cele două ipostaze ale existenţei şi m-am cutremurat de oroare. Dar în acelaşi timp am simţit cum mă pustieşte, pînă în adîncul fiinţei mele, disperarea. Viaţă şi moarte, moarte şi viaţă.

Dacă cel puţin m-ar fi furat şi pe mine somnul. Eram treaz, rămîneam treaz şi totul era, intr-aievea, halucinant ca intr-un coşmar. Şi poate tocmai de aceea, la un moment dat, n-am mai ştiut dacă sînt încă treaz sau am adormit şi visez. Stăm toţi trei, în trei fotolii dispuse circular, cu faţa spre latura de răsărit a imensului alcov, trei oameni vii, ca într-o sală unde urma să aibă loc un spectacol ezoteric. (De fapt, spectacolul începuse, fiindcă moartea nu poate fi decît un spectacol ezoteric.) Pe urmă, deodată am devenit Azimioară, iar Azimioară mi-a luat locul. El stătea în fotoliul meu iar eu, în locul său, în pat. Eu dormeam somnul morţii, pentru totdeauna, şi eram deznădăjduit că nu voi mai putea dormi niciodată un somn ca acela al lui Sachelarie, ca al lui Stoica, eram deznădăjduit că niciodată nu voi putea sforăi ca Sachelarie şi nici nu voi putea ofta prin somn ca Stoica, deşi voi dormi, acest altfel de somn, pînă la sfîrşitul care niciodată nu va mai putea fi sfîrşit.

— Ce fel e somnul tău? mă întrebă Azimioară, care de fapt era *eu*.

Groaznic! i-am răspuns din patul în care stăm culcat, în locul lui, şi de unde nu mi se vedeau, de la distanţa unde se aflau cele trei fotolii, decît picioarele pînă la genunchi, încălţate cu cizme.

— De ce, Claudiule, de ce? Doar dormi, nu?

— Dorm!… Dar în somnul ăsta al meu nu pot sforăi, nu pot ofta, nu pot visa. îţi dai seama ce lucru groaznic este să nu poţi niciodată visa, măcar în somn?

— Înţeleg, cumva înţeleg!… Este, presupun, tot atît de groaznic pe cît este să visezi doar noaptea, în somn, dar treaz să nu fii în stare niciodată, absolut niciodată. Nu?

— Da, cam aşa este.

— Dar *altfel* ce mai este? insistă el.

— Nu înţeleg, ce vrei să spui?

— Somnul tău, Dane, nu înseamnă doar un somn fără vise. Trebuie că înseamnă şi altceva, nu?

— Înseamnă, dar eu nu ştiu. Am ştiut pînă a nu adormi. Am ştiut în ce constă în clipa premergătoare somnului. Acum însă cînd dorm, nu mai ştiu, fiindcă *aici*, în această altă lume nu există amintire. De aceea oamenii care dorm doar somnul vieţii nu află niciodată ce este, în fond, somnul morţii.

— Fă, Măriucă, mămăliga mare să mănînce toţi camarazii. Uite, cel înalt e Pantazi; ăsta-i Dimofte; ăsta-i Căşaru, iar cei de lîngă uşă sînt Floroiu şi Păduraru. Mai lipseşte domn' locotenent, dar pică şi el, acuşi.

Vorbea prin somn Sachelarie. Se credea acasă primind oaspeţi, care însă toţi erau morţi. M-am dezmeticit, tresărind atît de brusc – pesemne adormisem – încît automatul mi-a căzut de pe genunchi. Zgomotul îl trezi pe Stoica. Se uită la mine, buimac, şi trebuiră să treacă poate două minute pînă să mă recunoască.

— Vreau să mă p…

— Chiar nu poţi să te mai ţii? l-am întrebat.

— Nu! Pînă la ziuă mai e mult.

— Ei, pînă la ziuă! Mă gîndeam, pînă se trezeşte şi Sachelarie.

— Scoală, mă Radule!

— Ce-i? întrebă Sachelarie încă buimac, trezit brusc din somn.

— Nu-ţi vine să te p…? Că doar domn' elev aşa a hotărît: să mergem la privată toţi odată.

— Acu', dacă m-ai trezit, parcă… Măi şi ce vis am visat!…

— Ce fel de vis? voi să afle Stoica.

— Se făcea că eram acasă la mine. Şi m-am trezit cu oaspeţi, camarazi de-ai noştri. I-am ospătat cu mămăligă şi brînză. Numai să nu fie semn rău…

Şi Sachelarie se închină, întorcîndu-se cu faţa spre răsărit.

— Şi de ce să fie semn rău, Radule? întrebă tot Stoica.

— Fiindcă toţi aceia pe care i-am omenit sînt morţi. Era printre ei şi domn' locotenent. Tare mai era flămînd, săracu'!

— Să dai ceva de pomană, îl sfătui Stoica.

— Am să dau, cum să nu!

Am descuiat uşa şi ne-am dus cu toţii deodată la closet. Ne-am întors toţi odată. Am încuiat uşa. Ne-am reluat locurile în fotolii. Vîntul sufla întruna, mohorît, şi oblonul continua să sune asemenea clopotului de pe o corabie cînd străbate un fiord, pe vreme de ceaţă.

Amîndoi au adormit imediat. Răsuflarea lor regulată, dar în contratimp, mă fascina, nici eu nu ştiu de ce. Pe urmă, sigur am adormit, dar fără să am, măcar cît de cît, senzaţia că dorm. Poate că nici nu a fost un somn propriu-zis, fiindcă dimineaţa, cînd m-am trezit, m-am simţit la fel ca după o noapte de beţie cruntă.

În orice caz, m-am putut ridica din fotoliu. M-am apropiat de fereastră şi am privit parcul. Privirile mi-au fost atrase de cele două cruci, înalte cît înălţimea unui om, din imediata apropiere a lacului. Involuntar am întors capul şi m-am uitat la cei doi. Dormeau. Am răsuflat uşurat: Trăiau. încă trăiau, în patul imens, ca pe un catafalc alb, ca pentru o fecioară, Azimioară dormea şi el somnul din care niciodată nu avea să se mai trezească.

— Deşteptarea! am strigat ca un planton recrut, intr-un dormitor de cazarmă.

S-au trezit amîndoi deodată, deodată au sărit din fotoliile unde îşi dormiseră somnul de noapte. Aveau ochii roşii, dar, se cunoştea, erau odihniţi. Erau vii —trăiau amîndoi. Şi în mine, acolo unde e inima, am simţit cum zvîcneşte bucuria. Un prim obiectiv era atins: *Dimineaţa ne găsise pe toţi trei în viaţă*.

Şi privindu-i cum se întind şi cum cască, iarăşi m-am întrebat:

„Care o fi dintre ei?“ Dar fiindcă întrebarea rămase şi de data asta tot fără de răspuns, am adăugat imediat: „în orice caz, joacă tare ticălosul”.

„Erzaţul” era cald şi, după noaptea de veghe şi coşmar, a avut aproape acelaşi efect ca şi o ceaşcă de cafea veritabilă. Parcă nu mai

eram chiar atît de obosit. Stăteam toţi trei la masă, la aceeaşi masă din bucătărie, unde la prînz aveam să fim doar doi. Pe banchetele pe care stăteam, aveam, în dreapta, la îndemînă, automatele. Acum era clar pentru fiecare dintre noi: ne temeam unul de altul. De fapt, nu sînt chiar sigur dacă şi Sachelarie – în cazul cînd nu el era ucigaşul – umbla înarmat fiindcă se temea de mine sau de Stoica sau dacă nu cumva o făcea doar din spirit de imitaţie, văzînd că noi nu ne despărţim de automatele noastre.

Stoica bea cafeaua direct din gamelă după ce, în prealabil, avusese grijă s-o reîncălzească-numai pe a lui-ca să fie fierbinte tare. Aşa îi plăcea lui: aburii să-i umezească faţa, să o transpire. Roşu la faţă ca un arac, şi lucioasă de parcă şi-ar fi uns-o cu „bronzol”, sorbea zgomotos lichidul, plescăia din limbă, de satisfacţie, în timp ce ochii lui încrucişaţi şi şireţi străluceau de satisfacţie. Din cînd în cînd se uita la mine, dar nu fiindcă era curios să ştie ce fac, ci numai fiindcă mă aflam în raza privirilor lui, împiedicîndu-l să vadă ce se petrece pe peretele din spatele meu, unde eu în nici un caz nu puteam privi fără să întorc capul. Deşi ştiam că peretele era absolut neinteresant, eram teribil de curios să mă uit într-acolo. Obsesia era atît de puternică, încît, fără voia mea, la un moment dat am întors capul. Un gîndac mare, negru, urca pe autostrada verticală de faianţă, tacticos, obez, plictisit.

— … Şi acum ce naiba facem? mă întrebă Sachelarie.

Planul meu era făcut. Ca să nu sufere nici o modificare, trebuia să aştept căruţa. Am privit pe fereastră. Ziua nu se spălase încă pe faţă. Era murdară ca un mecanic de locomotivă cînd a ajuns cu garnitura în staţia terminus. Şi cerul din cauza norilor era murdar. Vuitul se potolise, şi castelul nu-mi mai părea ca o corabie pe o mare cu hulă. Nu se mai auzea nici clopotul – scîrţîitul oblonului pe care ziua îl închideam pentru ca noaptea să scape din foraibăr-de fiecare dată cînd vîntul se pornea să bată. Şi pesemne că bucata aceea de ţară unde groful îşi înălţase castelul era bîntuită de furtuni fiindcă, noaptea mai ales, vîntul începea să sufle dinspre nord, dar nu

totdeauna numai din direcţia aceea.

— Deocamdată mai stăm aici! am propus. E cald. N-au obiectat. Am tras bancheta în faţa ferestrei ce dădea înspre şosea şi m-am înarmat cu răbdare. Dacă nu venea omul cu căruţa, trebuia să plecăm în sat, toţi trei.

Nu ştiu dacă Stoica bănui motivul pentru care mă instalasem la fereastră, dar, la un moment dat, întrebă:

— Ai spus căruţei să vină, domn' elev?

— Am spus!

— Pleci iarăşi?

Întrebarea fusese rostită cu un ton indiferent, dar mie mi se părea că, de fapt, Stoica făcuse eforturi ca să nu se trădeze cît de mult îl interesa răspunsul.

— Vedem noi ce facem, numai să vină! m-am eschivat.

— Nu vine! pronostică el. Dacă nu vine, mă duc în sat după el.

Nu i-am răspuns. L-am lăsat să spere că-l voi trimite.

— Dar pe domn' locotenent, nu-l îngropăm, săracu'? întrebă Sachelarie.

— Mai avem timp! l-am liniştit.

— Numai să nu înceapă să plouă.

— Nu plouă. Mai curînd ninge, fu de părere Stoica.

— Fugi, mă, că asta nu-i vreme de ninsoare.

Nu m-am amestecat în controversa lor, fiindcă, în depărtare, am zărit căruţa. Atunci am scos din buzunar carnetul, am scris în limba germană un „ordin44 către primar, prin care îi ceream să ne trimită, tot la două zile, pîine şi alimente.

Nu aveam nici un dubiu că prin Marta – aşa se recomandase translatoarea-birăul, luînd cunoştinţă de conţinutul misivei mele, se va conforma întocmai.

— Iată că a venit căruţa! o descoperi Stoica, înaintea lui Sachelarie, parcă bucurîndu-se.

Conductorul căruţei-acelaşi din ajun-opri la intrare. Am deschis fereastra şi i-am cerut să aştepte. Pe urmă, după cîteva clipe de

ezitare, m-am adresat lui Sachelarie, folosind intenţionat o formulare şi un ton oficiale:

— Caporal Sachelarie, îţi încredinţez o misiune extrem de importantă, de executarea căreia răspunzi cu capul.

— Ordonaţi! îmi răspunse, luînd poziţia de drepţi şi pocnind călcîiele, pesemne impresionat de tonul oficial cu care îi vorbeam.

— Vei pleca imediat cu căruţa ce aşteaptă afară în direcţia frontului pînă dai de un post de comandă. N-ar fi exclus – dimpotrivă este aproape sigur —că, după ce vei ieşi la şoseaua mare, te va ajunge din urmă vreun camion. Dacă se întîmplă să ai norocul şi să întîlneşti vreo maşină cu ofiţeri, le ceri să te ducă pînă la postul de comandă al diviziei noastre, explicîndu-le că ai o comunicare extrem de importantă pentru domnul şef de stat major.

— Şi dacă n-au să vrea să mă ducă?

— Eu cred că au să te ducă. Dar dacă nu, atunci sigur te vor conduce la postul de comandă al diviziei din care fac ei parte. Acolo vei raporta.

— Ce?

— Tot ceea ce ni s-a întîmplat de cînd am fost trimişi aici şi pînă în clipa aceasta.

— Domn' elev, de ce nu pui dumneata pe hîrtie ceea ce trebuie să spun? Nu de alta, dar s-ar putea ca eu să le încurc.

— N-ai să le încurci, dacă ai să povesteşti totul, aşa cum s-a întîmplat. Şi apoi, acum nu mai am timp să scriu raportul. Omul aşteaptă afară. Dacă ajungi la postul de comandă al diviziei noastre, să-i spui domnului şef de stat major că eu, care am preluat comanda în locul domnului locotenent, ca cel mai mare în grad, cer să se deplaseze pînă aici un ofiţer de la Biroul 2. Asta e tot.

— Am înţeles!

— Repetă ordinul! i-am cerut.

Sachelarie îl repetă, şi n-am mai avut nici un dubiu că îl va executa întocmai.

— De ce nu mă trimiţi pe mine? se oferi Stoica.

— Radu e mai nimerit pentru misiunea asta. Tu rămîi aici, cu mine.

— Domn' elev, trimite-mă pe mine!

— Nu!… Am hotărît, şi nu mai are rost să discutăm.

Stoica ridică din umeri şi plecă de la fereastră.

— Mă rog, dacă nu vrei, n-am ce să fac. Eu însă…

Şi nu mai continuă.

— Atunci pot să plec? întrebă Sachelarie.

— Poţi să pleci. Dar era să uit. Uite, biletul ăsta e pentru primar. Cînd treci prin sat, spune-i omului să oprească la primărie. Dă biletul primarului, dacă e acolo, dacă nu, lasă-l la cineva să i-l dea, cînd s-o întoarce. îi dau ordin să se îngrijească de hrana noastră, a mea şi a lui Stoica, ca să nu murim de foame pînă ne schimbă.

— Atunci eu am plecat. Rămîneţi sănătoşi!

— Mergi cu bine. Şi ai grijă să faci treabă bună.

— Am să fac, nici o grijă!

— Haide să-l conducem, i-am propus lui Stoica.

— Să-l conducem! se învoi el. Dar era mohorît şi mă privea cu ură.

Îşi luă automatul. Mi l-am luat şi eu. Cînd am ajuns la uşă, am manevrat în aşa fel ca să ies ultimul din bucătărie. Şi începînd din clipa aceea m-am ferit tot timpul să-l ştiu măcar o singură dată în spatele meu.

Sachelarie, nerăbdător să se vadă cît mai curînd plecat, o luase mult înainte.

— Halal de tine, Radule, îi strigă Stoica din urmă. Dacă ai plecat, de acum încolo nici capul nu te doare.

— Lasă că nici voi nu mai rămîneţi aici mult timp. în două-trei zile ne reîntîlnim cu toţii la unitate. Nu-i aşa, domn' elev?

— Ce-ai spus? l-am întrebat, fiindcă mă gîndeam la altceva şi aveam o strîngere de inimă.

— Spuneam că în două-trei zile ne reîntîlnim cu toţii la unitate.

— Da, desigur!

După ce l-am făcut pe conductor să înţeleagă că trebuie să oprească la primărie, ca Sachelarie să lase biletul pe care îl scrisesem primarului, căruţa porni la drum.

Noi, eu şi Stoica, am rămas pe peronul de la intrare şi am privit după ea pînă cînd n-am mai văzut-o. Atunci l-am auzit pe Stoica oftînd. Fără voia mea, am oftat şi eu.

— Acum cînd am rămas numai noi doi…

Şi n-a mai continuat.

— Acum, ce? am vrut să aflu.

— Acuma, dacă n-am mai rămas decît noi, are să ni se urască.

Dar nu acesta îi fusese gîndul. Altul. Care însă? Nu ştiam. De aceea nici nu i-am răspuns.

Dimineaţa era rece. Cu toate că aveam mantaua pe umeri, tremuram. Tîmplele însă îmi erau umede. Mi se umeziseră în clipa cînd căruţa se urnise. în clipa aceea îmi spusesem în gînd:

„Zarurile au fost aruncate".

Da, ceea ce făcusem echivala cu aruncarea zarurilor. îl trimisesem pe Sachelarie, şi nu pe Stoica, fiindcă în el avusesem mai multă încredere. Dar dacă mă înşelasem? Dacă, în ciuda tuturor aparenţelor, el era ucigaşul, şi nu Stoica? Am oftat şi am ridicat din umeri. Zarurile fuseseră aruncate. Altceva nu-mi mai rămînea de făcut decît să aştept. O zi, cel mult două. într-o zi-două aveam să ştiu dacă Sachelarie „executase ordinul".

Vîntul încetase. Totul părea încremenit. Şi era atîta linişte, încît, o clipă, am fost îmboldit de pornirea smintită de a hăuli ca flăcăii la nuntă, numai din nevoia de a nu mai fi atîta linişte. Liniştea mă durea ca o durere fizică, fiindcă ea îmi aminti de Azimioară ce dormea somnul fără trezire în alcovul uriaş cu baldachin, singur, privegheat doar de portretul grofului cu care semăna atîta. Mi-am amintit de Dimofte şi

Floroiu, care dormeau şi ei somnul nefiinţei în parcul desfrunzit, scheletic. Mi-am amintit de Pantazi, mort şi el, fără îndoială mort şi el.

e zece minute îmi venise mie rîndul să sap. Stoica pleJlhl case la atelierul de tîmplărie să meşterească-aşa spusese – crucea ce urma s-o punem la mormîntul lui Azimioară. Pă-mîntul era vîrtos şi fierul hîrleţului intra greu în carnea lui tare, ca de rechin. De fiecare dată cînd mă lăsam, cu toată greutatea trupului, pe muchia lăţită a hîrleţului icneam, iar tîmplele îmi zvîcneau cînd mai tare, cînd mai încet, în raport cu efortul pe care îl depuneam.

Trecuseră trei ore de cînd plecase Sachelarie. Cine ştie, poate că în acest răstimp găsise un mijloc de locomoţie mai rapid şi acum gonea spre postul de comandă al diviziei sau, în cel mai rău caz, spre acela al regimentului nostru. Dar oare aşa se întîmpla? Da, dacă Sachelarie nu era vinovat de moartea lui Dimofte, a lui Floroiu, a lui Pantazi. Nu, dacă el era ucigaşul. în acest caz, desigur că, acum, nu înspre linia frontului se grăbea, ci exact în direcţia contrară. Oricît de „curat“ lucrase şi oricît de sărac cu duhul îl consideram eu – poate că nici nu era chiar atîta – îşi dăduse seama, desigur, că un anchetator dibaci va putea descoperi, pînă la urmă, pe adevăratul vinovat. Dar, chiar presupunînd că, din cauza mărginirii sale, n-a fost în stare să ajungă, pe cale raţională, la o asemenea concluzie totuşi sigur ca instinctul lui primar l-a avertizat că se află în mare primejdie, îndemnîndu-l să fugă.

Şi dacă aşa stăteau lucrurile, atunci puteam să aştept mult şi bine reîntoarcerea lui. Totuşi nu regretam că alegerea mea se fixase asupra lui, şi nu asupra lui Stoica. Analizînd faptele, cu maximum de obiectivitate de care fusesem în stare, ajunsesem la concluzia că, de vreme ce ucigaşul nu putea fi decît unul dintre ei doi, motive de suspiciune existau infinit mai multe împotriva lui Stoica decît a lui Sachelarie. Desigur, nu era exclus să mă fi înşelat. Dar în măsura în care, analizînd faptele, nu comisesem, fără să-mi dau seama, o eroare grosolană, raţional vorbind, alegerea mea fusese bine gîndită.

Trebuie să recunosc însă că totuşi, la un moment dat, fusesem ispitit să-l trimit pe Stoica, deşi eram aproape convins de vinovăţia lui. Cu alte cuvinte, voisem să-l trimit pe el tocmai fiindcă îl

credeam vinovat. Raţionamentul meu a fost următorul: Stoica, ştiindu-se vinovat, mai inteligent şi mai şiret decît Sachelarie, sigur că nu va face prostia să se prezinte la comandament, ci, dimpotrivă, va căuta să scape, fie dezertînd în ţară, fie – nu era deloc exclusă şi o asemenea eventualitate-să treacă linia frontului la nemţi. Da, mă gîndisem şi la această soluţie. Am cîntărit avantajele şi dezavantajele. Din punct de vedere strict egoist, avantajele erau mari. Indepărtîndu-l pe ucigaş, dobîndeam siguranţa că noi doi —eu şi Sachelarie-scăpăm cu viaţă. Pe de altă parte însă, apărîndu-ne pielea, îi dădeam posibilitatea lui Stoica să scape de plutonul de execuţie.

Ar mai fi existat o posibilitate: Să plec eu şi să-i las pe ei doi. Dar în acest caz însemna să-l sacrific pe Sachelarie. Fiindcă, bietul de el, chiar dacă îi recomandam să se ferească de Stoica, acesta din urmă, mult mai inteligent şi perfid de şiret, pînă la urmă sigur că i-ar fi făcut de petrecanie.

Şi în fine, o ultimă soluţie: să fi plecat toţi trei la unitate. Dar aceasta ar fi însemnat să calc un consemn, cu bună ştiinţă. Azimioară îmi transmisese comanda, dar nu numai comanda, ci şi consemnul. Şi atîta vreme cît un alt ordin nu-l anula, nu-mi era îngăduit să părăsesc blestematul de castel.

Dar, dintre toate soluţiile posibile, alesesem pe aceea care mi se păruse cea mai bună. E drept, că din punct de vedere al securităţii mele personale tocmai pe aceea cu cele mai multe riscuri. Pînă la reîntoarcerea lui Sachelarie – în cazul cînd nu greşisem trimiţîndu-l tocmai pe el – rămînînd cu Stoica, riscam să fiu lichidat de acesta, în cazul cînd nu aveam să fiu înstare să iau măsurile necesare de autoapărare. Dar în asemenea împrejurări parcă poţi să fii sigur că ţi-ai luat absolut toate măsurile?

Iată, de pildă, acum: îmi venise rîndul să adîncesc groapa în care urma să-l îngropăm pe Azimioară. Pînă mai adineaori săpasem stăpînit de un sentiment de nelinişte care însă se sublimase intr-un fel de furie bezmetică de-a o adînci repede, repede, cît mai repede

posibil. Nu-mi dădusem seama de ce depuneam atîta rîvnă, aş zice disperată rîvnă, neprecupeţind nici un efort. Da, nu-mi dădusem seama că ceea ce credeam eu că este doar nelinişte era în realitate frică, frică adevărată, rece ca bruma dimineaţa după o noapte petrecută într-o groapă individuală căptuşită cu brumă, cînd te trezeşti cu genele îşi sprîncenele grele de brumă, cu arma pudrată de brumă, cu plapumă de brumă peste foaia de cort îmbrăcată peste mantaua subţire. Rece ca lumina spectrală a Lunii imediat după un atac de noapte, cînd nu mai latră căţelele, cînd nu mai vomită brandurile, cînd nu mai grohăie ca scroafele greul şi cînd liniştea se aşterne peste întinderea mutilată de proiectile.

Da, pînă mai acum cîteva minute, nu-mi dădusem seama că neliniştea însemna de fapt frică, acea frică pură şi ancestrală, pe care am simţit-o de fiecare dată în timpul unui atac, cînd, opriţi fiind cu foc de baraj, începeam să sap cu înfrigurare groapa care să mă apere de moarte. Acum însă nu eram în linia întîi. Acum frontul era departe, atît de departe încît nici greul nu se mai auzea. Acum nu săpam groapa care să mă apere de gloanţe şi proiectile. Acum săpam groapa, cea din urmă groapă a lui Azimioară. Şi cu toate acestea, îmi era frică, atîta frică, încît săpam cu disperare, fiindcă o doream cît mai repede adîncă, adîncă, atîta cît era necesar ca să mă ferească de rafalele unei puşti mitraliere.

Stoica plecase să „meşterească” în atelierul de tîmplărie crucea pentru mormîntul lui Azimioară. Aşa îmi spusese. Dar de unde ştiam eu că, intr-adevăr, cu acest gînd plecase? De unde ştiam eu că nu fusese decît doar un pretext şi că, în realitate, urmărise cu totul alt scop? Da, să se scape de mine?

În definitiv, îi era atît de uşor s-o facă. De pildă, să se urce cu puşca mitralieră într-una din camerele de la etaj cu vederea spre parc, să deschidă o fereastră, să ochească, nestingherit, şi apoi să apese pe trăgaci. Intr-o clipă, groapa pe care o săpam pentru Azimioară devenea propria mea groapă, cea din urmă, de veşnică odihnă. Săpam cu înverşunare, potopit de frică, fiindcă mă obseda

gîndul că Stoica nu plecase să confecţioneze crucea lui Azimioară, ci ca să mă împuşte de la una din ferestrele castelului. Săpam, săpam cu disperare şi mereu îmi aruncam privirile înspre ferestrele castelului, încordat la fel ca atunci cînd trebuia să trec printr-un baraj de artilerie, aşteptînd să aud împuşcătura, convins totuşi că, atunci cînd o voi auzi, va fi prea tîrziu, *iremediabil* tîrziu.

Nu m-am liniştit decît în clipa cînd groapa a fost adîncă atîta cît era necesar ca să nu mai fiu o ţintă vie şi facilă pentru mitraliera lui Stoica. Pe urmă, am continuat să sap destins, scoţîndu-mi-l din minte. După ce am terminat, prudent, am rămas în groapă, pîndindu-i întoarcerea şi, pentru orice eventualitate, cu automatul aşezat în poziţie de tragere pe parapetul de pămînt reavăn care mirosea a toamnă şi a moarte. Aşteptînd să se întoarcă, încercam să mă gîndesc la ceva, să mă gîndesc, de pildă, la ceea ce aveam de făcut. Dar nu-mi venea în minte nici un fel de gînd. Ce aveam de făcut? De fapt, un singur lucru, important, esenţial aveam de făcut: Să-mi apăr pielea, să mă feresc de a mă mai găsi în situaţia de adineaori, cînd Stoica – dacă i-ar fi venit în minte – putea să mă cureţe cu puşca lui mitralieră, trăgînd printr-una din ferestrele de la etaj. Spre norocul meu, aşa ceva însă nu-i trecuse prin minte.

Dar dacă nu-i dăduse pînă acum prin minte, nu era exclus să se întîmple de acum încolo. Vorba proverbului: Dă-mi, Doamne, mintea românului cea de pe urmă. Poate că între timp îi venise mintea cea de pe urmă a românului, şi acum, suit cu puşca mitralieră la etajul castelului, aştepta să scot capul din groapă ca să mă culce cu o rafală. Dacă nu mi-ar fi fost teamă că ar putea să mă împuşte, m-aş fi dus să-i dau o mînă de ajutor: să termine mai repede crucea. Şi doar trebuia să se grăbească, deoarece vremea se schimbase a ploaie. Cerul se închisese de-a binelea. Cerul era murdar ca o cămaşă de vagabond. Vuitul – blestematul de vînt care numai rareori se potolea! – adusese norii de pe unde ştia doar el, mînîndu-i din urmă ca pe nişte cirezi, îngrămădindu-i deasupra parcului, deasupra castelului, de jur-împrejur, pînă la orizont. Norii

stau să lăcrimeze abundent şi inutil şi eu nu mă puteam duce să-l ajut pe Stoica să termine crucea, fiindcă nu ştiam dacă măcar se apucase de ea, dacă nu cumva mă pîndea de la etaj cu puşca lui mitralieră.

Aşteptam!… Aşteptam ascuns în groapa pregătită pentru Azimioară de teama ca nu cumva să devină groapă comună, a mea şi a lui Azimioară, în cazul cînd Stoica mă pîndea de la una din ferestrele castelului. A fost o aşteptare lungă, tiranică, nu în raport cu timpul obiectiv, ci cu cei dinăuntrul meu.

În sfîrşit, l-am văzut venind. Purta crucea pe umărul stîng, iar de umărul drept era agățată cureaua automatului care i se bălăbănea pe lîngă coapsă. Mergea călcînd rar, privind în pămînt, şi nu am avut nici un dubiu că mergea aşa fiindcă rumega gînduri, pesemne întunecate, neliniştitoare de vreme ce îşi muşca întruna buza inferioară.

Abia acum am ieşit din groapă, aşteptîndu-l. Nu mă văzu – în aşa măsură era frămîntat de gînduri —decît atunci cînd ajunse la cîțiva paşi de mine.

— I-am făcut o cruce pe cinste, se laudă el. Ca pentru un comandant. Nu-i aşa, domn' elev?

Crucea era mai înaltă decît aceea a lui Dimofte sau a lui Floroiu, şi mult mai bine finisată. Nu-mi dădeam seama dacă îmi ceruse sincer părerea sau numai în bătaie de joc. Mă privea cu ură şi, de cînd rămăsesem numai noi doi, nici măcar nu se obosea s-o ascundă. Tocmai de aceea nici nu i-am răspuns. Şi fiindcă tăceam, adaugă:

— Dar lasă că şi dumneata i-ai săpat o groapă… Parcă ai fi de meserie, zău aşa!

— Haide să-l aducem, i-am cerut, aşteptînd s-o ia el înainte.

— Iaca vin!

Şi oftînd a resemnare o porni spre castel. L-am ajuns din urmă. O bucată din drum am mers umăr lîngă umăr. La un moment dat am observat că face paşii mai mici, ca să-l depăşesc. Am încetinit la

rîndul meu. Se uită cu coada ochiului la mine. Nu încăpea îndoială că era furios. Cîteva clipe mai tîrziu, izbucni:

— Eu zic să ne grăbim, domn′ elev. Mergem încet, ca după mort, deşi încă nu-l cărăm.

Şi o porni înainte mînios, aruncîndu-mi, pieziş, priviri veninoase.

— Ai dreptate, să ne grăbim! am fost de acord.

Şi la un moment dat, cînd mai aveam numai puţin pînă la castel, mi-am dat seama că mergeam în cadenţă. La amîndoi automatele, bălăbănindu-se înainte şi înapoi, ne loveau coapsa stîngă.

Din sat iarăşi ne aduseseră pîine şi slănină. Nimic altceva. „Cafea“ mai aveam doar pentru un singur mic dejun. Stoica era necăjit. îl deprima perspectiva de a nu mai putea goli, în fiecare dimineaţă, două gamele pline cu lichidul acela suspect, ce pe nedrept purta numele de „cafea“.

— Poimîine dimineaţă ce bem, domn′ elev?

— Poimîine dimineaţă cred că vom bea cafea la unitate. Poate chiar pe poziţie, i-am replicat pornind înspre castel.

— Crezi?

— Mîine, pînă-n seară, Sachelarie e înapoi. Şi în gînd:

„Dacă bineînţeles nu el este ceea ce cred eu că eşti tu“.

— Mîine, pînă-n seară! se miră el, sceptic.

— Nu-ţi vine să crezi!… Şi, mă rog, de ce nu? am întrebat cu un fel de strîngere de inimă.

Nu cumva mă înşelasem şi ucigaşul era totuşi Sachelarie? Ce motiv avea Stoica să se îndoiască, altul decît acela că, ştiindu-se nevinovat, îl bănuia pe Sachelarie? Sau poate pur şi simplu avea numai îndoieli că se va întoarce atît de repede? Şi fiindcă nu se grăbea deloc să răspundă, l-am întrebat din nou: Ei, de ce crezi că n-are să se reîntoarcă pînă mîine?

— Am zis că nu cred?

— N-ai zis-o, dar mi-am dat eu seama că ai îndoieli.

— N-am!… Asta de unde ai mai scos-o, domn′ elev? Mă

gîndeam însă că pînă mîine seară cîte nu se pot întîmpla!

— Adică? am insistat, simţind cum începe să-mi bată inima mai tare.

— Ştiu eu! Adică să mai moară cineva. Eu sau dumneata.

— Tu în nici un caz. *Ştii* foarte bine că *tu în nici un caz*.

— Şi mă rog, ce te face să crezi că eu sînt… scutit de doctor să nu mor pînă mîine seara?

Iarăşi am avut îndoieli. Dumnezeule, dacă mă înşelasem, dacă totuşi Sachelarie era ucigaşul?

— De ce? Fiindcă… fiindcă ştii tu de ce!

Hotărît, nu eram în stare să-i zvîrl în faţă, ca pe o găleată cu lături adevărul adevărat: fiindcă tu i-ai ucis pe ceilalţi şi, dacă pînă mîine seară mai trebuie să moară cineva, eu voi fi acela şi nu tu. Căci nu te cred în stare să-ţi faci singur seama, de teama pedepsei sau eventual chinuit de remuşcări.

Stoica se uită la mine cu aceeaşi ură nedisimulată, dar parcă şi cu un pic de ironie:

— Dumneata ştii că eu ştiu!… Dar află că şi eu ştiu că nu ştii. Apoi cu alt ton: Vrei tutun?

— Vreau!

N-am fost în stare să-l refuz. Nu mai aveam o ţigară. Eram convins că Stoica umbla să mă omoare şi cu toate acestea acceptam să fumez din tutunul lui. Dezlegă gura raniţei, scoase de acolo un săculeţ de pînză plin, vîrî mîna înăuntru şi, după ce îşi umplu pumnul cu tutun, tăiat de el cu briciul, îl puse pe masă într-o farfurioară. Era auriu şi avea un miros pătrunzător, aşa cum miroase în general tutunul nefermentat.

— E tutun din ăl fain! mă anunţă el. Miroase frumos de te îmbată.

Avea şi foiţă, marca „Job”, din cea mai bună. De obicei ne „cinstea” numai cu tutun. Obişnuia să zică: „Lasă că-i bună ţigara răsucită şi într-o bucată de ziar”. De data asta făcuse excepţie cu mine, deşi ochii mă priveau la fel de duşmănoşi.

Mi-am răsucit o ţigară groasă, cît încăpea în foiţă, am aprins-o şi am aşteptat. Ştiam că, dacă mă „cinstise” cu tutun, voia să-mi povestească nu ştiu ce. Aşteptam curios, dar afectînd nepăsare.

— La noi în sat era unul Vasile Gurău. Flăcău cam tomnatic. Să fi avut douăzeci şi şase de ani. Tată-su, printre fruntaşii Sfatului. El era, la drept vorbind, fruntea, că în privinţa averii nimeni nu-i trecea pe dinainte. Şi avea atîta copil pe Vasile. Voia să-l însoare, dar lui Vasile la orice îi era gîndul numai la însurătoare nu. Li se scurgeau ochii fetelor după el, că era frumos şi înalt cum îi sfîntu' Gheorghe în icoană la biserica noastră din sat, ce-i poartă hramul. Dar el, ca fluturele. Ici-colo, ici-colo, din floare în floare, iubiţelul tuturora şi nici uneia. Pînă într-o zi cînd l-a fermecat, cum l-o fi fermecat, una Măriuca, şi musai s-o ia de nevastă. Frumoasă, n-am ce zice, da' săracă să te miri foarte dacă dădeai de un pumn de cenuşă în vatra lu' alde tatu-su şi lu' mamă-sa. Bătrînul lui a cam strîmbatt din nas, că voia noră cu zestre pentru fiu-su. Pînă la urmă s-a învoit, n-a avut încotro, că doar avea un singur fecior, cum ţi-am mai spus.

Pînă la nuntă, Vasile Gurău numai într-o petrecere a ţinut-o, zicea că-şi ia rămas bun de la burlăcie. Altminteri era, de felul său, fire veselă şi şugubeaţă, că dacă îl ascultai ce trăsnăi îi treceau prin minte, cît de amant să fi fost şi tot prindeai măcar a zîmbi, dacă nu a rîde în toată legea. Ei, şi tocmai în ajun de nuntă, ca din senin, Vasile a fost cuprins de un fel de urît, de-l durea sufletul. „Mamă, plînge sufletul în mine şi nu ştiu de ce“ „Ţi-o fi greu, băiatule, că te desparţi de burlăcie“, i-a răspuns ea. „Nu-i de asta, mamă, nu-i de asta. Măriuca mi-e dragă şi rău nu-mi pare nici cît negru sub unghie că mă însor. Dimpotrivă. Atunci oare de ce, mamă, sînt trist de-mi vine sămi plîng de milă?“ „Lasă, băiatule, nu te mai gîndi, şi-are să-ţi treacă“, încercă ea să-i dea curaj, în sinea ei însă încredinţată că pe Vasile îl încearcă părerile de rău că o termină cu burlăcia. Şi tot străduindu-se ea să-i alunge gîndurile, deodată începu să cînte cucuveaua pe acoperişul casei lor. **„Auzi,** mamă, auzi? Cucuveaua

cobeşte. Tare mi-e teamă, mamă, că în loc să îmbrac mîine cămaşă de mire voi, părinţii mei, o să mă îmbrăcaţi cu cămaşa morţii". Şi cît era el de mare i-au dat lacrimile. Tată-su a ieşit cu puşca afară în curte-că era vînător-şi a tras în cucuvea. N-a nimerit-o. Pasărea a fugit unde o fi fugit, în vreun copac pe aproape şi cînd cei din casă abia s-au liniştit, iarăşi o auziră cobind pe acoperiş. Din nou a ieşit bătrînu' cu puşca, a tras, dar nici de data asta n-a nimerit-o. Şi era bun vînător bătrînul Gurău, să ştii. Pasărea a venit a treia oară, şi a treia oară a tras în ea Gurău tatăl, fără s-o nimerească. Iar cînd a venit şi a patra oară n-a mai ieşit cu puşca, fiindcă îl cuprinsese şi pe el teama, ca să nu mai vorbesc de dada Măria, nevastă-sa.

Atîta doar le fu lor ceva mai uşor, că Vasile plecase la mireasă acasă şi trăgeau nădejdea că, pînă s-o întoarce el, pasărea s-o sătura să cobească. Numai că, domn' elev, Vasile nu s-a mai întors. L-au găsit dimineaţa cu capul zdrobit, lîngă un gard. l-l fărîmase cu sapa-cum s-a dovedit-unul Panţîru care o avea şi el dragă pe Măriuca. Săracu' Vasile, cum a simţit el că are să moară!

Tăcu şi oftă. N-am zis nimic. Se uita la mine cu ochi răi şi aştepta să spun ceva, să-mi dau părerea în legătură cu întîmplarea povestită. Dar fiindcă eu continuam să tac, îmi ceru să-i răspund:

— Ce crezi, domn' elev? De unde ştie ea, cucuveaua, cînd stă să moară cineva într-o casă de oameni şi vine pe acoperiş să cînte?

— Prostii!

— Prostii zici? Toată lumea ştie că atunci cînd cucuveaua…

În clipa aceea am auzit cucuveaua. Sînt coincidenţe stupide care te înfurie. Altele, care te deprimă. Altele, care te înveselesc. De optsprezece zile locuiam la castel, în aceste zile trei oameni fuseseră omorîţi, iar unul îşi pusese capăt zilelor, şi cu toate acestea niciodată nu se întîmplase să aud cucuveaua. Şi iată că în ziua şi în clipa cînd Stoica abia terminase de povestit întîmplarea cu Vasile Gurău, o cucuvea începu să cînte pe acoperiş. Nu credeam – cum nu cred nici acum – că biata pasăre prevesteşte prin strigătul ei nenorociri. Cu toate acestea, cînd am auzit-o, am tresărit şi am simţit un fior în

spate. Cît priveşte pe Stoica, acesta se îngălbeni dintr-odată şi începu să clipească des, de parcă i-ar fi intrat în fiecare ochi cîte o gîzulie.

— Auzi, domn' elev, auzi?

— Aud!... Şi ce-i cu asta?

— Cobeşte!... Vesteşte moarte, domn' elev.

— Prostii!... în orice caz, tu nu ai motiv să te temi. Ştiu şi ştii de ce. De altfel ţi-am mai spus-o.

— Ba da!... Mi-e sufletul greu, plînge, nu alta. Să ştii, domn' elev, că pasărea blestemată moartea mea cobeşte.

Nu-l credeam. Poate l-aş fi crezut. Dar ochii oglindeau aceeaşi ură. Privirile lui, dacă ar fi fost pumnale, m-ar fi străpuns.

Cum să-l cred cînd ştiam cît de şiret este? O spunea doar ca să-mi risipească bănuiala, să-mi adoarmă vigilenţa. Dar pe mine nu mă păcălea el.

— N-a cobit cucuveaua nici cînd a murit Dimofte, nici cînd a murit Floroiu şi nici cînd a dispărut Pantazi. Ştii doar foarte bine.

— Şi ce-i cu asta? N-a cobit atunci, dar cobeşte acum. Pe mine mă cobeşte, îţi spun eu.

— Deşi zici că pe tine te cobeşte, ai să vezi că n-are să ţi se întîmple nimic.

— Simt eu că aţa vieţii mele stă să se rupă.

— Lasă că nu mă prosteşti tu —m-am înfuriat-aşa să ştii!

— Eu te prostesc, eu? Dumneata încerci să mă prosteşti.

— Eu? Cum încerc să te prostesc? Nu înţeleg!

— Chiar aşa, nu înţelegi? Crezi că eu nu ştiu cine i-a curăţat pe ceilalţi?

— Cine?

— Cine eşti!...

— Eu?!

— Tu! (Mă tutuia pentru prima dată.) Acu' doar pe mine a mai rămas să mă expediezi pe lumea cealaltă.

Ajunseserăm să dăm cărţile pe faţă. În definitiv, poate era mai

bine.

— Aşa vasăzică. Eu i-am omorît pe ceilalţi şi ţi-am pus şi ţie gînd rău? îndrăzneşti să afirmi aceasta!…

— De ce n-aş îndrăzni? Ce, nu-i adevărat?

— Mare ticălos eşti, Stoica! Tu i-ai omorît şi ai neobrăzarea să mă învinuieşti pe mine. Dar n-are să-ţi meargă. Eşti tu şiret, nu zic, şiret într-atîta încît vulpea pe lîngă tine pare proastă precum corbul din fabulă. Dar pe cei de la Biroul doi n-ai să-i poţi tu duce de nas.

Îi vorbeam aşa, şi în gînd mă întrebam: „Nu cumva m-am înşelat? Nu cumva vinovat e totuşi Sachelarie?“

— Să vină, abia aştept să vină. Crezi că eu n-am ce să-i spun lu domn′ ofiţer de la Biroul doi? Şi, mă rog, de ce l-ai trimis pe Radu şi nu pe mine? Să-ţi spun eu de ce: Ţi-a fost frică să nu vorbesc eu, înaintea ta, adicătelea înainte ca tu să suceşti şi învîrteşti faptele ca să te creadă pe tine, şi nu pe mine. Că la de-alde astea te pricepi, eşti bun de gură, că ai şcoală, şi eşti domn′ elev, şi pe deasupra încheietor de pluton! Crezi că n-am observat cum ai încercat să mă învălui încă de cînd l-am găsit pe Dimofte în lac? Atunci m-am mirat că nu vrei să crezi că s-a prăpădit fiindcă era lunatic, şi tot scuipai cuvinte cu două înţelesuri, ca să-i trezeşti bănuieli lu domn′ locotenent împotriva mea. Dar m-am dumirit repede de ce tot îi dădeai că nu s-a înecat. Ştiai tu ce ştiai!… Că doar tu îi tăcuseşi de petrecanie, mai înainte de a-l arunca în lac, săracu′ de el, să-l mănînce ştiucile. Dar lasă că i-am spus eu lu′ domn′ locotenent, acu′ poţi s-o afli.

— Ce i-ai spus?

— Ştiu eu ce i-am spus.

— Şi el ce-a zis?

— N-a crezut – cum să creadă, că ţinea la tine fiindcă te pricepi să intri pe sub pielea omului. Parcă eu n-am ţinut? Parcă ceilalţi n-au ţinut? Şi pe toţi i-ai trimis pe lumea ailaltă. Doar eu am mai rămas, dar şi mie mi-ai pus gînd rău.

Îl ascultam cu sentimentul straniu că ceea ce se întîmpla în nici

un caz nu putea fi adevărat. Stoica-el era de bună seamă-mă acuza că-i omorîsem pe ceilalţi şi că şi lui îi pusesem gînd rău. El, tocmai el, despre care fusesem convins, pînă mai adineaori, că era ucigaşul celorlalţi şi, dacă nu voi şti să mă apăr, şi al meu. *Fusesem?* Oare acum nu mai eram? *Mai eram!…* Acest perfid de Stoica, mai perfid decît Ulise, încerca să mă îmbrobodească – asta era! Urmărea să-mi adoarmă vigilenţa, să nu-mi mai fie frică de el şi, cînd i-o veni bine, să mă împuşte. Dar pesemne că avea o părere foarte proastă despre mine, dacă îşi închipuia că am să mă las prostit de el, că am să-l cred curat ca lacrima. în orice caz, în perfidia lui, bine o mai întorsese!… Nu el era asasinul, ci eu. Eu îi omorîsem pe ceilalţi şi tot eu îi pusesem şi lui gînd rău. Haida de! Totul era o manevră, o capcană a acestui Ulise rustic. Dar dacă era sincer convins că eu eram vinovatul? Dacă sincer îi era teamă să nu-i ucid şi pe el?

„Imposibil!… E o manevră, pur şi simplu o manevră!"

— Taci! Păi da, parcă ai ce să răspunzi? continuă el cu un ton triumfător, străpungîndu-mă cu şişurile de ură ale ochilor săi răi, acuma răi, fiindcă, altfel, în general, omul acesta şiret avea o căutătură blajină, concesivă, de ins dispus la orice fel de compromisuri numai să nu intre în conflict cu semenii săi.

Dar eu nu tăceam fiindcă, văzîndu-mă demascat, îmi pierdusem capul, aşa cum eventual credea el. Tăceam fiindcă, deşi ştiam că nu trăiesc un vis urît, totuşi, la fel ca într-un coşmar, din care încerci zadarnic să te smulgi tocmai fiindcă ştii că nu este decît un coşmar, făceam sforţări inutile să mă eliberez din mîzga în care mi-era prins spiritul, asemenea unei gîze într-o plasă de păianjen, ca să acţionez în vreun fel. Neputinţa aceasta, cauza imediată şi singura a prelungirii visului care nu era vis, dar avea asupra mea efectele unui vis-coşmar, îmi produse o durere fizică ascuţită, insuportabilă, concretizată undeva între tîmple, ca o osie fierbinte, fierbinte.

— Ucigaşule! am izbutit să îngaim în cele din urmă.

Dar am vorbit atît de încet, încît Stoica nu m-a auzit.

— Ce-ai spus? mă întrebă.

Dar acum am spus ceva care mi s-a părut de-a dreptul stupid:

— Cucuveaua!… Gata, a tăcut!…

Şi doar în gînd am repetat: „Ucigaşule!“

— A tăcut!…

Oftă uşurat şi îşi răsuci o ţigară. îl vedeam pentru prima dată fumînd. Cucuveaua tăcuse. în schimb, vîntul care, într-un timp, se mai potolise, iarăşi începu să sufle cu putere. Şi ca un făcut, oblonul, nenorocitul acela de oblon, din nou porni să scîncească sinistru.

— Iarăşi s-a deschis oblonul! observă el.

— Şi a început să se întunece, am observat la rîndul meu. începe noaptea!

— Începe noaptea! repetă el.

Oftă din nou şi se închină, evlavios, cu nişte cruci mari, întocmai ca lipovenii.

„Pînă mîine seară nu voi putea şti!“

în sfîrşit, izbutisem să mă smulg din mîzgă. Acum puteam gîndi ca lumea. Ei da, nu avea rost să mă frămînt. Pînă mîine seară în nici un caz nu puteam avea dovada certă dacă Stoica era sau nu vinovat. Dacă pînă mîine seara nu se întorcea

Sachelarie, asta avea să însemne că mă înşelasem profund şi că îl nedreptăţisem pe Stoica socotindu-l asasinul celor trei. Dar dacă Sachelarie se întorcea, nu va mai exista nici un dubiu în privinţa vinovăţiei lui Stoica. Şi cu toată şiretenia sa, sigur că-l aştepta plutonul de execuţie. Dar pînă mîine seară mai era mult şi, mai ales, era la mijloc noaptea care avea să se lase în scurtă vreme. O noapte hotărîtoare. O noapte de grea cumpănă pentru mine. Dar dacă apucam să mai văd dimineaţa, după aceea, pînă la reîntoarcerea lui Sachelarie, nu mai aveam a mă mai teme de nimic. Mai exact, ziua eram în stare să mă apăr de Stoica.

— Domn' elev, ce ţi-am făcut? De ce vrei să mă omori?

— Dar tu de ce vrei?

— Eu, să te omor?

— Păi da, tu!

— Domn’ elev, asta mi-e crucea că nici nu mi-a trecut prin minte aşa ceva. în schimb dumneata-iarăşi nu mă mai tutuia-ţi-ai pus în gînd să-mi curmi zilele.

Şi din nou se închină, însemnînd pe piept o cruce maremare, întocmai ca lipovenii.

Mi-a dat prin minte să cad cu el la învoială:

— Uite ce este, Stoica. Tu crezi că eu i-am ucis?

— Cred!

— Şi că ţi-am pus şi ţie gînd rău?

— Mi-ai pus. De bună seamă că mi-ai pus.

— Ei bine, eu cred că tu eşti ucigaşul lor şi mai cred că tu ţi-ai pus în cap să te scapi de mine.

— Asta mi-e crucea…

— N-are rost să te juri, că tot nu te cred. Cine e vinovat dintre noi doi numai Dumnezeu ştie. Voi şti şi eu, dar mîine, cel mai tîrziu pînă seara. Fiindcă cel mai tîrziu mîine seara Sachelarie va fi aici. Dar pînă atunci mai sînt exact douăzeci şi patru de bre. Şi la mijloc este şi noaptea.

— Ei, da, noaptea!… în noaptea asta ţi-ai pus în gînd să mă mîntui.

— Uite ce-ţi propun. De vreme ce eu nu pot să te cred, şi nici tu pe mine, haide să nu mai discutăm despre treaba asta. Crede ce vrei, dar să nu mai discutăm. Dacă eşti convins că în noaptea asta ţi-am pus gînd rău, ia-ţi măsurile de apărare pe care le vei crede de cuviinţă. Eu mi le voi lua pe ale mele fiindcă, la rîndul meu, sînt convins că în noaptea asta ai să încerci să mă cureţi. De acord?

— Dacă te-aş putea crede, vorbi el parcă mai mult pentru sine.

— Dacă te-aş putea crede, am repetat, la rîndul meu. Nu m-am mirat fiindcă se petrecea în sufletul amîndurora acelaşi lucru: amîndoi aveam nevoie de certitudine.

— Dar nu te pot crede! se îndîrji el. Nu te pot crede! Pe urmă, tresărind speriat şi vorbind încet, ca şi cînd s-ar fi temut să nu fie auzit şi de altcineva: Ascultă!… Cucuveaua!… Iarăşi a început.

Intr-adevăr, iarăşi începuse blestemata de cucuvea. Am privit spre fereastră. Noaptea smolită ca un drac privea înăuntru în bucătărie. Vîntul se înteţise, cucuveaua cobea şi oblonul purtat de vînt scîncea jalnic, scîncea ca un prunc lepădat de mamă-sa în tinda unei biserici.

Stoica rupse o coajă din pîinea ce se afla pe masă, în stînga lui, şi începu s-o mestece tacticos. Fruntea i se îmbrobonise de sudoare. Şi-o şterse, imediat i se umezi din nou, şi iarăşi şi-o şterse. în clipa următoare, cînd se uită la mine, am înţeles: *Se hotărîse!* Ochii săi nu mai oglindeau ura, ci doar *hotărîrea*. Era hotărît să mă omoare. Acum chiar că nu mai aveam nici un fel de dubiu. Am simţit cum mi se umezeşte şi mie fruntea şi cum, de emoţie şi încordare, încep să mă doară rinichii. Totdeauna aşa se întîmpla: o emoţie covîrşitoare trezea brusc o durere acută de rinichi, deşi nu mă ştiam bolnav.

Instinctiv am căutat cu ochii automatul. Era pe banchetă, în dreapta mea, la îndemînă. Din cauza luminii puţine – lumina doar o lampă cu petrol – automatul mi se părea asemenea unei fosile de gîndac preistoric, ajunsă, nu ştiu prin ce împrejurare obscură pe banchetă, ca într-o vitrină de muzeu. Stoica-nu mă slăbea de loc din ochi-întinse mîna după automatul său şi şi-l puse pe genunchi. Cîteva clipe ne pîndirăm ca doi duşmani, fără ură, lucizi, atenţi, încordat de atenţi, să ghicim cu o clipă mai devreme intenţia adversarului, pentru a i-o lua înainte.

— Pune automatul la loc! m-am răstit la el.

Şi spunînd aceasta, mi l-am tras şi eu pe al meu pe genunchi.

— Nu vreau decît să mă apăr. N-am de gînd să mor ca un prost, se scuză el.

— Nici eu nu am altă intenţie.

— Pune-l tu mai întîi! îmi propuse el.

— De ce eu? Doar tu ai început. Le punem la loc în acelaşi timp. Eşti de acord?

— Bine!… Cum facem?

— Eu am să comand. Cînd am să spun „unu“, vom ridica amîndoi, deodată, automatele deasupra capetelor. La comanda „doi“, le punem pe banchetă. Bine?

Stoica se gîndi o clipă.

— Bine!

— Atunci: Unu!

În acelaşi timp ridicarăm amîndoi armele. Şi în timp ce stăteam cu ele aşa ridicate deasupra capetelor noastre, deodată mi-am adus aminte de filmele western cînd, în conflictul dintre doi rivali, învinge acela care izbuteşte să scoată mai repede Coltul şi să tragă. Acum stăteam cu automatele în aer, dar amîndoi cu degetul pe trăgaci, amîndoi încordaţi, supraveghindu-ne, gata să reacționăm prompt în cazul cînd am simţi că celălalt are intenţia să trişeze.

— Doi! am comandat.

Automatele redeveniseră fosile de gîndaci preistorici, acolo, pe banchete. Am răsuflat uşuraţi, şi în acelaşi timp – de data asta fără comandă —ne-am şters frunţile transpirate.

— Eu aş zice să le agăţăm în cui, propuse Stoica.

Pe tăblia uşii era bătut un cui. II bătuse Stoica. De fapt un coşcogeamite piron de care, în mod obişnuit, agăţa puşca mitralieră. Acum puşca mitralieră nu era acolo. Pesemne o lăsase în dormitor.

— Bine, să le agăţăm, m-am învoit.

— Atunci comandă.

— Lasă că de data asta nu mai e nevoie de comandă. Hai!

Ne-am ridicat şi, aproape umăr lîngă umăr, am pornit spre uşă. De cîteva minute aveam sentimentul că frizam ridicolul, dar îmi spuneam, resemnat, că altfel nu se putea. Am agăţat automatele şi apoi ne-am reluat locurile la masă, faţă în faţă, spionîndu-ne reciproc, încercînd să ghicim intenţiile celuilalt. Cucuveaua tăcuse, doar vîntul continua să sufle cu aceeaşi intensitate şi să plimbe oblonul, blestematul de oblon care, în fiecare seară cînd pornea vîntul să sufle, se deschidea şi începea să scîncească şi să se vaite ca o altfel de pasăre de noapte, alta decît cucuveaua care tăcuse, în

sfîrşit tăcuse, spre uşurarea mea, spre uşurarea amîndurora.

Stăteam la masă, faţă în faţă, şi în apele ochilor săi ceva iarăşi nu-mi plăcea.

„Acum va încerca să fie Ulise!“, am sfîrşit prin a înţelege. De aceea îmi propusese să ne dispensăm de automate. Cum însă va proceda, cum? în orice caz, ca eventual să reuşească, ar trebui să mă atace prin surprindere. Numai că aşa ceva nu era posibil. Mă aflam în stare de alertă, gata să mă apăr în caz de nevoie. Spre norocul meu, îl trădau ochii, bine că îl trădau ochii. Spre norocul meu, mă pricepeam să descifrez tîlcul lor ascuns, cel adevărat.

— … Şi zici că nu tu i-ai ucis şi că nu mi-ai pus mie gînd rău?

— A fost vorba să nu mai discutăm despre asta pînă mîine, i-am retezat-o.

— Nu discut, dar vreau să-ţi fac o propunere.

— Aşa!… Ce propunere?

Şi în gînd:

„Trebuie să fiu foarte atent. Sigur că încearcă să fie Ulise“.

— Dacă nu-mi porţi gînd rău, atunci haide să zvîrlim toate armele în lac.

Nu izbuteam să-mi dau seama ce urmăreşte. Dar sigur, îmi întindea o cursă. Dacă voiam să supravieţuiesc, în nici un caz nu trebuia să mă las prins. Ticălosul!… Acest perfid Ulise rustic era în stare să mă tragă pe sfoară, în ciuda faptului că eram avizat. în mine, toate releurile instinctului de conservare intraseră în funcţiune, asurzindu-mă, pe dinăuntru, cu multele şi stridentele sonerii ale căror sunete se întretăiau, se întrepătrundeau sau alergau paralel, într-un fel de circuite închise, mereu mai active, mai alarmante, pe măsură ce clipele treceau şi eu, cu toate încercările pe care le făceam, într-un fel disperate, nu izbuteam să întrevăd în ce fel Stoica, propunîndu-mi să azvîrlim armele în lac, încerca să mă tragă pe sfoară.

Dar, la un moment dat, am ştiut. îmi propusese să azvîrlim armele toate în lac, fiindcă, în cazul cînd acceptam, lui îi mai

rămînea totuşi o armă. Pantazi „dispăruse” cu automat cu tot, şi cadavrul lui încă nu-l găsisem. Or, dacă Stoica îl omorîse – aşa cum bănuiam – atunci însemna că el ştia nu numai unde se află cadavrul, dar şi automatul. Planul lui era simplu şi perfid, aşa cum îi era şi firea.

Să zicem că mă învoiam să aruncăm armele în lac. După aceea, convins că Stoica nu mai are nici armă asupra sa, m-aş fi liniştit, n-aş mai fi considerat că este necesar să mă menţin în starea de alertă. Atunci el, la noapte probabil, mi-ar fi bătut în uşă, sub un pretext oarecare, şi eu, fără să bănuiesc nimic, i-aş fi deschis, l-aş fi deschis şi, în clipa următoare, m-aş fi prăbuşit, ciuruit de gloanţele automatului lui Pantazi. Ei da, trebuie că acesta era planul pe care şi-l făcuse.

— Îmi propui să zvîrlim toate armele în lac? am repetat numai ca să cîştig timp.

Ce trebuia să fac? Dacă refuzam, va înţelege că i-am priceput jocul, iar dacă acceptam, însemna să subscriu propria mea condamnare la moarte.

— Păi, da! Ce, nu-i cinstit? Este!… Mie nu-mi face trebuinţă automatul fiindcă nu am gînduri viclene faţă de dumneata. Dacă nici dumneata nu ai faţă de mine, de ce nu te-ai învoi?

— Şi cînd vom ajunge la unitate şi vom fi întrebaţi unde ne sînt armele, ce vom răspunde?

De fapt, obiecţiunea mea era puerilă. Dar o formulasem tot numai ca să cîştig timp. Fiindcă un gînd ca un ghiocel începuse să scoată capul de sub zăpada neputinţei de a acţiona în vreun fel. Stoica încerca să fie faţă de mine Ulise? Ei bine, ce-ar fi dacă aş încerca să-l imit? Lucrul era posibil, era realizabil, acum cînd se aştepta mai puţin. Trebuia numai să acţionez prompt, cu sînge rece. Folosind elementul-surpriză, sigur că victoria avea să fie de partea mea.

— Păi nu le zvîrlim de tot. Mîine sau cînd s-o întoarce Radu, le scoatem din lac, le curăţăm şi le ducem la unitate pe toate, adică şi

pe ale răposaţilor, fie-le-ar ţărîna uşoară! căută el să mă convingă.

— Mda!… În cazul acesta… cred că propunerea ta nu e rea.

— Nu e rea deloc! se bucură el.

Pe masă, între noi, se afla o farfurie cu sare. în timp ce el jubila că izbutise să mă păcălească – îl trădau ochii – am apucat fulgerător farfuria şi i-am zvîrlit conţinutul în faţă. Apoi, în clipa, cînd el, orbit, îşi ducea palmele la ochi, l-am izbit cu latul palmei după ceafă, făcîndu-l să-şi piardă cunoştinţa. Pe urmă, smulgînd sîrma pe care el o întinsese de la un perete la altul, în apropierea maşinii de gătit —ca să usuce nişte cămăşi-i-am legat mîinile la spate, picioarele. L-am luat apoi în cîrcă, l-am dus în dormitor şi l-am culcat în pat. După aceea nu mi-a mai rămas decît să-l readuc în simţiri, lucru pe care l-am şi făcut, fără prea mari eforturi. Mai mult a durat să-i spăl ochii. în fine, cînd durerea l-a mai lăsat, i-am ţinut următorul discurs:

— După cum poţi constata, dacă aş fi avut de gînd să te omor, o puteam face, să zicem, cît timp erai leşinat. Aş putea-o face şi de acum încolo. Dar, cum ţi-am mai spus, n-am omorît pe nimeni şi nu am de gînd să-ţi fac nici ţie de petrecanie, aşa cum sigur că ai fi procedat tu, dacă nu ţi-aş fi înţeles şiretlicul şi aş fi acceptat să aruncăm armele în lac. Dacă se întîmpla aşa, ţie îţi rămînea automatul lui Pantazi care se află acolo unde se află şi cadavrul lui. Şi unde se află tu ştii, fiindcă tu l-ai omorît. Din păcate pentru tine, planul nu ţi-a reuşit şi cel păcălit n-am fost eu, ci tu. Acum, aşa legat fedeleş cum eşti, ai devenit inofensiv şi nu mai am motive să mă tem de tine. Te anunţ, ca să ştii, că pînă se întoarce Sachelarie nu am de gînd să-ţi dau drumul. îmi pare rău că am fost puţin cam brutal, dar n-am avut încotro. Asta e tot ceea ce am avut să-ţi spun. Acum mă duc să mă culc. Şi fiindcă nici tu nu ai altceva mai bun de făcut, te sfătuiesc să încerci să tragi un pui de somn pînă la ziuă. Esenţial, şi pentru tine, şi pentru mine este să treacă noaptea asta, afurisita asta de noapte.

— Mare ticălos eşti, domn′ elev! l-am auzit în timp ce mă

îndreptam spre uşă. Ca să scapi de pedeapsă, vrei să mă nenoroceşti pe mine. Dar să ştii, dacă au să mă împuşte, Dumnezeu are să te pedepsească!

Nu i-am răspuns. Am luat în braţe toate armele şi am plecat, încuind uşa pe dinafară. Era o măsură de precauţie inutilă, întrucît, dacă Stoica ar fi izbutit să se dezlege, putea să fugă pe fereastră, dormitorul fiind la parterul castelului.

Pantazi era îmbrăcat într-o armură medievală, aceea din sala de arme a grofului, aflată la etaj. în mînă ţinea o spadă lungă care strălucea aşa cum îmi închipuisem că străluceşte, pe vremea cînd fusesem copil, spada sfîntului Mihail. Armura era pătată de sînge. Cască nu avea. Şi-o pierduse parcă în luptă, în loc de păr capul îi era acoperit cu muşchi. Un muşchi verdegălbui ca acela de pe scoarţa dinspre nord a copacilor. Din cauza muşchiului ce-i ţinea loc de păr nu l-am recunoscut imediat, mai ales că purta barbă: blondă, mai curînd roşcată, o barbă ca de ţap. L-am recunoscut, în schimb, după ochi, cred că l-am recunoscut după ochi, albaştri, de un albastru spălăcit, apoşi cumva, din care motiv îmi spusesem, prima dată cînd a venit la noi în companie că, dacă ochii i-ar fi mai puţin apoşi şi culoarea lor ar fi mai puţin spălăcită, poate că nu mi-ar trezi atîta repulsie.

Pe obraz Pantazi avea sînge, mai exact era stropit cu picături de sînge, ca nişte pistrui, ceva mai mari decît cei obişnuiţi, mai deşi pe frunte, mai mici şi, ciudat, mai roşii. Sînge pe armură, picături de sînge pe faţă şi pe frunte, numai spada îi era curată şi strălucea, ca o sabie de foc, precum sabia de foc a sfîntului Mihail. Pantazi mirosea a sînge, el, un singur ins, cum mirosea a sînge, pînă la îngreţoşare, încăperea postului de prim-ajutor atunci cînd m-am dus să-mi panseze rana de la braţ —un fleac de rană-căpătată în timpul atacului pentru trecerea Tisei.

Pantazi venea spre mine şi avea un mers cum oamenii adevăraţi în nici un caz nu pot merge. Mergea de parcă ar fi fost un robot. La început am crezut că mersul îi era atît de straniu, atît de altfel decît

cel obişnuit din cauza armurii. Dar pe urmă mi-am dat seama că, de fapt, Pantazi era mort. Mi-am dat seama după ochii lui spălăciţi, ochi fără de viaţă. Şi nu m-am mirat fiindcă de mirare ar fi fost dacă era viu, de vreme ce îl omorîse Stoica, şi pe el ca şi pe ceilalţi. Numai că imediat după aceea a trebuit să mă mir, mai întîi numai să mă mir, şi pe urmă să fie mai mult decît mirare, să fie panică: Fiindcă totuşi Pantazi trăia. Venea spre mine, de undeva de foarte de departe, de undeva din parc, de dincolo de lac, şi eu îl puteam vedea —vedeam şi parcul şi lacul —de vreme ce peretele despărţitor dispăruse, de vreme ce între noi nu mai era nici un obstacol, de vreme ce vîntul putea pătrunde în voie în camera mea să fluture draperiile de la ferestre, să se tîrîie pe parchetul oare ar fi trebuit frecat, să frunzărească biblia pe care o găsisem acolo pe masă şi o lăsasem acolo, fiindcă nu cunoşteam limba maghiară, să se vîre dedesubt, sub plapumă, parcă să se încălzească şi el.

Camera mea era ca un decor de teatru pentru o dramă ce sta să se joace, şi cei doi actori eram noi-eu şi Pantazi-eu, în pat, el, dincolo, în parc, apropiindu-se cu mersul lui grotesc, dezarticulat, mers de fantoşă, mers de robot. Era acolo, departe, dincolo de lac, parcă abia ieşit din pavilionul în care putrezea pianul, dar era şi foarte aproape de pat, de parcă Pantazi cel din parc, cel de departe era numai umbra proiectată pe un decor —decorul parcului —a aceluia aflat la numai cîţiva paşi de pat. Şi tot cel de lîngă pat îmi vorbi, o clipă mai tîrziu, cu o voce plină de ură, cavernoasă, dar totuşi vocea lui Pantazi.

— Am venit să încheiem socotelile, domn’ elev.

— Ce socoteli avem noi de încheiat? l-am întrebat.

— Crimele! Toate crimele. Mi-a spus mie Stoica, săracu’! Haide, pregăteşte-te de moarte, domn’ elev Domite.

— Dar nu am nici o vină, crede-mă!… Nu eu l-am omorît.

Încercam să mă ridic în capul oaselor şi nu izbuteam, deşi făceam sforţări disperate, încercam să apuc automatul care era lîngă mine, şi al cărui pat îl simţeam înghiontindu-mă în şold, dar nu

eram în stare să fac nici cea mai mică mişcare. Şi el se apropia, se apropia, cu mersul lui de robot. Doar încă vreo cîţiva paşi îl mai despărţeau de mine, încă un minut, poate două şi sabia lui de foc, sabie ca a arhanghelului Mihail, avea să se abată asupra mea să mă fulgere, să mă carbonizeze. Pentru numele lui Dumnezeu, trebuia să mă ridic, să mă apăr!

M-am ridicat în capul oaselor şi întunericul şi-a vîrît degetele de noapte în ochii mei măriţi de groaza coşmarului.

Gîfîind scurt, lac de transpiraţie, încercam să-mi revin. Ascultam şi parcă nu mai eram eu, ci o complicată antenă de radar ce se rotea cînd spre fereastră, cînd spre uşă să prindă zgomotele, cele mai neînsemnate zgomote. Dinspre fereastră nu înregistram decît foşnetul vîntului, mereu neobosit şi hain, scîncetul oblonului ca al unui pui de fiară căruia vînătorii i-au omorît părinţii. În schimb, dinspre uşă, ei da, nu era nici o părere, dincolo de uşă, afară, în hol, ceva se petrecea. Nu cumva erau paşi? Parcă da, parcă nu. M-am dat jos din pat şi cu automatul pregătit m-am apropiat de uşă. Categoric, nu mă înşelasem mai adineaori, nu mă înşelasem nici acum: zgomotele de pîslă parcă, pe care le captasem cu antena complicată şi perfecţionată a fiinţei mele, erau de paşi. Paşi tiptili, paşi furişaţi, paşi de fur sau de asasin, paşi ce se apropiau de uşa mea. Mi-am lipit urechea de tăblia groasă de stejar şi am ascultat. Acum paşii de afară se opriseră de partea cealaltă. Cineva, de partea cealaltă, făcea exact ce făceam şi eu: cu urechea lipită de uşă asculta. Ii auzeam oare răsuflarea sau numai mi se părea? Dar dacă, într-adevăr, i-o auzeam, însemna că şi el o auzea pe a mea. M-am abţinut mai întîi să răsuflu, pe urmă mi-am drămuit-o în aşa fel, ca dincolo să nu se mai audă.

„E Stoica care a izbutit să se dezlege şi care, înarmat cu automatul lui Pantazi, vrea să mă omoare”.

Dacă voiam, puteam să-l omor uşor fără ca măcar să deschid uşa. Cu automatul poate că nu aş fi izbutit, uşa fiind confecţionată din stejar masiv. Dar dacă trăgeam cu puşca mitralieră sigur că-l

ciuruiam. Dar eu nu aveam dreptul să-l pedepsesc, deşi eram convins de vinovăţia lui. Era treaba Curţii Marţiale să-l judece şi să-l condamne. Datoria mea era să supravieţuiesc, ca să-l acuz. Datoria mea era să supravieţuiesc pînă dimineaţa. În cursul dimineţii, cel mai tîrziu în cursul după-amiezii, Sachelarie avea să fie înapoi şi, odată cu el, un ofiţer de la Biroul doi.

Stoica era de partea cealaltă. Asculta. Iată, încerca uşa. Am văzut clanţa mişcîndu-se încet, încet, pe urmă revenind în poziţia iniţială. Bine că avusesem prudenţa să încui uşa. Şi acum, cînd se convinsese că nu putea pătrunde la mine, oare ce va face?

I-am auzit paşii îndepărtîndu-se. Parcă avea altceva mai bun de făcut! M-am uitat la ceas. Trecuse de miezul nopţii, încă îi mai auzeam paşii. încă? Ei, dar în cazul acesta, însemna ca Stoica nu se reîntorsese în dormitor. însemna că plănuia ceva. Dar ce anume?

Pentru a doua oară am crezut că-i ghicesc intenţia: Nu cumva Stoica va încerca să mă împuşte, trăgînd prin fereastră cu automatul? De afară, de la fereastră, alcovul ar fi în bătaia automatului său. Am continuat să ascult, pînă cînd n-am mai auzit de loc paşii. Atunci abia m-am dus la fereastră şi, ascuns în faldurile draperiei de Damasc, l-am pîndit. Au trecut cinci, au trecut zece minute şi Stoica nu s-a arătat. Deşi era beznă, ochii mi se obişnuiră repede cu întunericul. Dar nu vedeam nimic. Am deschis puţin fereastra şi am ascultat. N-am auzit decît vîntul şi, mai enervant distinct, scîncetul oblonului.

„Atunci ce pune la cale?“, m-am întrebat neliniştit.

Şi deodată m-a înhăţat o dorinţă irezistibilă de a afla ce plănuieşte Stoica. O dorinţă irezistibilă, lipsită de prudenţă. Zadarnic încercam să mă conving că în nici un caz nu trebuia să părăsesc încăperea, dacă voiam să nu risc, dacă voiam să supravieţuiesc pînă dimineaţa. Zadarnic, dorinţa de a şti ce pune la cale Stoica fu mai puternică.

Mi-am luat lanterna şi, cu automatul pregătit, am descuiat uşa, căznindu-mă să nu fac zgomot. Am izbutit. Tot fără zgomot am

izbutit să crap uşa, numai atît cît a fost necesar ca să mă strecor afară. Niciodată nu-mi mai păruse liniştea atît de apăsătoare, atît de încărcată de emoţii, de aşteptare. îmi simţeam gura uscată, lipsită de salivă şi-mi ţiuiau urechile ca în timpul unei cure cu chinină. în clipele acelea, i-am înţeles pe cei care *riscă*. Am înţeles că atunci cînd rişti-mă refer la riscul suprem – există un divorţ definitiv şi total între faptă şi raţiune şi că fapta, tocmai fiindcă ignoră raţiunea, capătă o anumită măreţie prin gratuitatea ei, prin dezinteresul ei în raport cu raţiunea.

Cînd am ajuns în dreptul dormitorului, am observat că uşa era întredeschisă, dovadă că Stoica nu se afla înăuntru. Dar aceasta mai dovedea că acest Ulise rustic punea ceva la cale. Şi atunci deodată m-a străfulgerat gîndul: Dacă, pentru a doua oară, aş încerca să-l păcălesc? Da, era posibil. Oricît perfid de şiret era, nici prin minte nu-i va trece că eu îl aştept în dormitor. Voi sta ascuns după uşă şi, cînd se va întoarce, căci pînă la urmă tot va trebui să se întoarcă, cu o singură lovitură aveam să-l dobor, pentru a doua oară.

Dar înainte de a-mi pune planul în aplicare, m-am reîntors şi am încuiat uşa odăii mele. Măsură de precauţie pentru cazul cînd, la întoarcere, va încerca a doua oară să intre la mine. De două ori am răsucit cheia în broască şi apoi, cînd am vîrît-o în buzunar, am simţit-o asemenea unui ţurţure de gheaţă.

Deşi eram convins că Stoica nu se afla în dormitor, prudent, am împins uşa puţin cîte puţin, ca să nu scîrţîie. Am împins-o aşa şi, la un moment dat, n-a mers mai departe. Un obstacol se întrepusese în traiectoria ei. N-am mai forţat, ci m-am strecurat înăuntru prin deschizătură. Lipit cu spatele de perete, cu degetul pe trăgaciul automatului, nemişcat, ţinîndu-mi răsuflarea, am ascultat. Nici un zgomot!… Şi totuşi în loc să mă liniştesc am intrat brusc în panică. Un sentiment terifiant, imposibil de explicat. De aceea cînd am aprins lanterna mîna îmi tremura. Am aprins-o, şi în clipa aceea n-am mai ştiut dacă sînt treaz, dacă nu cumva, din nou, cele două planuri – realitate-vis – se substituiseră unul celuilalt. Fiindcă acolo,

la picioarele mele, Stoica zăcea mort, cu ţeasta sfărîmată.

Stoica, mort şi el! Cu ţeasta sfărîmată ca şi FloroiuL. Şi el victimă a aceluiaşi criminal.

„Cine i-a omorît pe toţi, cine?“, am întrebat tare, m-am întrebat.

Din cîţi fusesem – şapte la număr cu Azimioară – nu mai eram în viaţă decît doi: eu şi Sachelarie. Sachelarie în nici un caz nu putea fi ucigaşul. Trecuseră douăzeci şi patru de ore de cînd nu se mai afla la castel. Atunci? Dacă nici el nu era ucigaşul atunci, întrucît numai eu m-am aflat la castel în noaptea asta, trebuia să cred că eu îl ucisesem? Trebuia să cred că eu stinsesem şi vieţile celorlalţi trei? Trebuia să cred-Dumnezeule! —că eram ucigaşul lui Dimofte, ucigaşul lui Floroiu, ucigaşul lui Pantazi şi, în noaptea asta, al lui Stoica? Desigur, visam. Desigur, cele două planuri din nou se substituiseră unul în locul celuilalt. Din acest motiv, deşi acum trăiam un vis, mi se părea că trăiesc într-o realitate terifiantă. De fapt, nu realitatea era terifiantă, ci visul, coşmarul pe care îl trăiam. Ei da, trăiam în vis. Fiindcă numai în vis era posibil să devin ucigaş. Numai în vis aşa ceva nu era absurditate, deoarece în vis absurdul se neantizează. Ce dacă mi se părea că sînt treaz! De cele mai multe ori aşa se întîmplă în vis. Numai în puţine cazuri, visînd, ai conştiinţa că visezi. Visam acum, şi în visul acesta îl vedeam pe Stoica zăcînd mort la picioarele mele, cu ţeasta sfărîmată. Ce dacă mi se părea că sînt treaz!… Parcă nu mi se întîmplase să fiu convins că îl văzusem pe „Iago“ viu, şi după ce Azimioară îl împuşcase? Parcă nu fusesem convins că „Iago“ mi se frecase de moletiere? Parcă nu fusesem convins că, urcînd la etaj să-i caut cadavrul, acesta dispăruse? Parcă nu fusesem convins că dădusem raită castelului în noaptea cînd „dispăruse” Floroiu? Şi dacă toate acestea se întîmplaseră doar în vis, de ce să nu cred că şi acum, în ciuda faptului că mă credeam treaz, visam totuşi?

Era vis, sigur că era vis, fiindcă numai în vis *era posibil să ucid*. în planul realităţii faptul devenea absurd. Absurd? Oare, dacă nu era vis, ci realitate, realitatea aceasta era chiar atît de absurdă? Dacă

judecam la rece, lucid, şi în planul realităţii absurdul se neantiza. Stoica era mort!… în castel, în afară de mine, de vreme ce Sachelarie lipsea de douăzeci şi patru de ore, nu se mai afla nimeni. Or, dacă aşa stăteau lucrurile, atunci, în ciuda faptului că *nu mă ştiam vinovat*, logica mă obliga să conchid că totuşi eu îl omorîsem pe Stoica şi, implicit, pe ceilalţi trei.

„Imposibil!”

Ei, chiar atît de imposibil nu era. Citisem pe undeva că au existat cazuri de criminali dezechilibraţi care comiteau crime într-un fel de stare de transă şi că după aceea nu-şi mai aminteau nimic. Dacă făceam şi eu parte din categoria aceasta de criminali? Totuşi, în măsura în care mă cunoşteam, nu-mi descoperisem niciodată asemenea manifestări de comportament care să-mi dea cît de cît de gîndit, din acest punct de vedere. Desigur, un nebun nu va recunoaşte niciodată că este nebun, dar nu pentru că nu ar vrea, ci pur şi simplu pentru că nu-î în stare. Deci, privind problema din acest punct de vedere, în nici un caz nu aveam dreptul, dacă voiam să fiu obiectiv, dacă voiam să găsesc o explicaţie —şi aveam nevoie de o explicaţie, aşa cum are nevoie iedera de arac —să resping din capul locului această cutremurătoare ipoteză: că fără voia mea, în ciuda ororii pe care mi-o trezeşte crima, în momente de eclipsă totală a conştiinţei, îi omorîsem, unul cîte unul, pe Dimofte, pe Floroiu, pe Pantazi, pe Stoica.

Ca ipoteză, eram gata să mă consider un monstru. Şi cîtva timp —n-aş putea preciza cît —chiar m-am considerat aşa. Considerîndu-mă monstru, vreau să spun cît timp m-am considerat monstru, am ştiut şi ce-mi rămînea de făcut pentru *a mă salva: o* rafală de automat în piept.

Totuşi ceva din mine refuza să accepte explicaţia aceasta terifiantă. Nu, nu eram un monstru!… Nu puteam fi ca nebunul care sparge cu ciocanul capul altui nebun închipuindu-şi că bate pe nicovală Luna pentru a face o salbă unei iubite imaginare. De cînd mă ştiam am avut oroare de violenţă, de crimă şi, îmi amintesc,

odată, cînd, în mod cu totul întîmplător, am asistat la un meci de box, puţin a lipsit să nu leşin în clipa cînd i s-a deschis arcada unuia dintre parteneri. Pe front, după ce am văzut primele cadavre, săptămîni întregi nu am mai fost în stare să pun gura pe carne, deoarece numai vederea ei îmi producea o senzaţie cumplită de vomă.

Recunoşteam: acestea nu erau propriu-zis argumente. Cît timp fusesem în linia întîi omorîsem oameni. E drept, inamici. E drept, în legitimă apărare. Totuşi, omorîsem oameni. Deci, oroarea de violenţă, aversiunea totală faţă de crimă nu constituiau argumente care să spulbere ipoteza că eu eram vinovat de moartea lui Stoica şi a celorlalţi. Cine ştie dacă nu cumva tocmai faptul că pe front fusesem nevoit să ucid ca să nu fiu ucis sau cine ştie dacă nu cumva tocmai faptul că toate crimele mele de pe front fuseseră abolite de pedeapsă-legalizate-cine ştie, zic, dacă nu cumva tocmai aceste fapte operaseră anumite mutaţii monstruoase în subconştientul meu, sublimînd aversiunea faţă de crimă în opusul ei, adică în apetitul pentru crimă. Un apetit irezistibil, tiranic, care însă nu izbutea să se satisfacă decît în anumite momente, cînd îmi adormea conştiinţa sau, mai exact, numai atunci cînd subconştientul izbutea să-mi adoarmă conştiinţa. Aşa s-ar explica de ce *nu ştiam* că omorîsem pe Dimofte şi pe Floroiu, pe Pantazi şi pe Stoica.

În ciuda acestor argumente, ceva din fiinţa mea, tocmai acea parte de care fusesem totdeauna mai mult sau mai puţin mîndru, refuza să le accepte, le respingea indignată. Şi fiindcă le refuza, nu aveam curajul să-mi lipesc ţeava automatului de tîmplă şi să apăs pe trăgaci.

„Bine, dar dacă nu eu, atunci cine i-a omorît? Şi, mai ales, cine l-a omorît pe Stoica?”

Iarăşi am început să întorc pe toate feţele „ipoteza Sachelarie“. Dacă totuşi era Sachelarie? E drept, trecuseră aproape douăzeci şi patru de ore de cînd părăsise castelul. Dar de unde ştiam eu că, în loc să se ducă acolo unde îl trimisesem, nu rămăsese în sat, şi

noaptea asta se întorsese pe ascuns la castel să termine cu Stoica şi cu mine? Ce, era aceasta o ipoteză mai puţin credibilă decît aceea că eu eram vinovat de toate cele patru crime? Totuşi gradul de credibilitate a uneia sau a celeilalte ipoteze varia în raport cu unghiul din care priveam evenimentele petrecute la Castel. De pildă, acum, cînd stăteam pe întuneric, în imediata apropiere a cadavrului lui Stoica, şi oînd îmi mirosea a sînge aşa cum, în vis, mirosea a sînge armura lui Pantazi, înclinam să acord „ipotezei Sachelarie" doar un minimum de credibilitate. Şi asta, poate fiindcă îmi veni în minte imediat o nouă ipoteză. Dacă nu toate crimele fuseseră făptuite de una şi aceeaşi persoană? Dacă ticăloasa de întîmplare se amestecase şi aici? De pildă, Dimofte, Floroiu şi Pantazi fuseseră omorîţi de Stoica. în schimb, acesta din urmă de *altcineva?* Teoretic, o asemenea ipoteză nu era exclusă. Se ridica însă o obiecţiune: Atît Floroiu, cît şi Stoica fuseseră ucişi în acelaşi fel: zdrobindu-li-se ţeasta. Coincidenţă? Iarăşi o coincidenţă?

Am aprins lanterna spre a verifica dacă rănile erau identice. Dar cînd am făcut din nou lumină, ceea ce mi-a atras atenţia – abia acum mi-a atras atenţia – a fost groaza ce-o exprimau ochii lui Stoica, holbaţi şi încremeniţi pentru totdeauna. Oare ce anume îl îngrozise în aşa măsură?

Pe urmă, un alt motiv de chinuitoare nedumerire. Cum de ajunsese pînă aproape de uşă? Probabil izbutise să se dezlege. Bine, se dezlegase, dar încotro intenţionase să se ducă? Fără îndoială să ia automatul lui Pantazi şi apoi să mă omoare, eventual trăgînd prin fereastră. Numai că mai înainte de a apuca să iasă din dormitor, *celălalt* îl omorîse.

Ipoteza aceasta mi se păru şi mai puţin credibilă. Un asasin întîmplător? Cine? Un hoţ? Un terorist? Teroriştii nu acţionau individual, ci în grup. în orice caz, dacă ucigaşul venise din afară puteam verifica. Dacă intrase prin vreo fereastră, trebuia să găsesc geamul spart. Dacă intrase prin uşa principală sau pe aceea de serviciu, puţin probabil că la plecare s-a mai obosit s-o încuie la loc.

Da, nu-mi rămînea decît să verific. în orice caz trebuia să fiu cu multă băgare de seamă. Dacă un străin pătrunsese în castel, nu era exclus să mai fie şi acum pe undeva. M-am furişat afară din cameră. Eram atît de emoţionat, încît mi se uscase cerul gurii, iar buzele îmi ardeau şi, de umflate ce erau, mă dureau. Inima îmi bătea tare —o auzeam —asemenea unui metronom. Mă simţeam acum din nou asemenea unei antene ce se rotea să capteze cele mai insignifiante semnale ale unei eventuale primejdii. Dar era linişte. După toate probabilităţile eram singurul om viu în tot castelul.

Inspecţia am început-o în mod sistematic. Am verificat mai întîi uşa de la intrarea principală. Era încuiată. încuiată era şi aceea de serviciu. Am intrat în toate camerele parterului, pe rînd, verificînd ferestrele dacă sînt închise. Nimic, absolut, nici cel mai neînsemnat indiciu care să-mi trezească vreo bănuială. Am intrat şi în camera care fusese a lui Azimioară. Mărturisesc am trecut pragul nu fără strîngere de inimă. Alcovul rămăsese răvăşit, cu cearşaful mototolit şi cu pete de sînge. A trebuit să fac apel la toată luciditatea de care eram în stare ca să mă păstrez calm, ca să nu fug îngrozit în clipa cînd mi s-a părut că acolo, în patul uriaş, se mai află cadavrul lui Azimioară exact în poziția în care fusese găsit imediat după ce îşi zburase creierii. Mi-am regăsit calmul măcar atît cît a fost necesar ca să mă conving că patul era gol. Măcar atîta cît să pot privi, luminînd cu lanterna, portretul bătrînului grof. Şi iarăşi m-a uluit strania asemănare, de parcă Azimioară ar fi fost un vlăstar al grofului din portret.

Terminasem inspecţia. Cercetasem tot parterul. Nici cel mai mic indiciu că cineva ar fi pătruns în castel.

„Dar atunci, Dumnezeule, cine l-a omorît pe Stoica?"

Ultima mea speranţă se spulberase. Dacă nu pătrunsese nimeni în castel, atunci cădeau toate ipotezele: ipoteza Sachelarie, reîntors pe furiş, la castel, ipoteza unui asasin întîmplător, hoţ sau terorist de-al lui Horthy. Căzînd toate, nu-mi rămînea decît să accept pe aceea – singura – care stătea în picioare, cu toate că acea parte din

mine, cea mai adevărată, o repudia: că eu, în momente de prăbuşire a conştiinţei, ucisesem, în patru rînduri, pe acei alături de care, cît timp fusesem în linia întîi, înfruntasem, de atîtea ori, cot la cot, moartea.

Eram încă în camera în care murise Azimioară. Şi în clipa cînd am ajuns la această concluzie, terifiantă şi cutremurătoare, am simţit cum baldachinul somptuos cu aşternutul său răvăşit începe să exercite asupra mea o atracţie irezistibilă. Am aprins din nou lanterna să-l privesc. Şi, privindu-l, dintr-o dată m-am simţit obosit cum nu mă mai simţisem niciodată, de cînd mă ştiam. Atît de obosit – oboseala nu era a mădularelor, ci a spiritului – încît altceva nu mi se părea mai de rîvnit decît să mă întind în patul acela în care niciodată nu mă mai culcasem şi, asemenea lui Azimioară, să-mi lipesc ţeava automatului de tîmplă, să apăs pe trăgaci. în clipele acelea eram încredinţat că nu exista o altă satisfacţie mai mare decît să mori într-un pat moale, cu saltea de puf, aşa cum presupuneam că este aceea de pe patul uriaş. Şi fiindcă nu mai puteam rezista tentaţiei de a gusta această supremă plăcere – de altfel nici nu încercam să rezist – m-am apropiat şi, cu un oftat de mare satisfacţie, m-am întins în aşternut, cu automatul alături. Dumnezeule, ce odihnitor era patul, cît de uşor se putea muri în asemenea condiţie!… Aproape pe nesimţite, aşa cum pe nesimţite omul trece din starea de veghe în aceea de somn. Am aşezat automatul în aşa fel încît apăsarea pe trăgaci să nu necesite din partea mea nici un fel de efort. Şi poate că în secunda următoare chiar aşa aş fi făcut, dacă brusc nu mi-aş fi amintit că, peste cîteva ore, Sachelarie avea să se întoarcă, însoţit de un ofiţer de la Biroul doi. I-am *văzut* venind… Forţînd uşa ca să poată intra… Descoperind mai întîi cadavrul lui Stoica, prăbuşit pe podelele dormitorului, cu ţeasta zdrobită… Descoperind apoi cadavrul meu, în alcovul uriaş în care-şi Sachelarie ştia-se împuşcase Azimioară… *Vedeam* uluiala lui Sachelarie… *Vedeam* nedumerirea terifiantă a ofiţerului de la Biroul doi… Substituindu-mă lui, simţeam spinii

neputinţei de a înţelege misterul acestei drame soldată cu o adevărată hecatombă de cadavre… Pentru ofiţerul acela pe care nu-l cunoşteam, dar pe care îl bănuiam îndemînatic în a dezlega cu totul altfel de enigme, drama avea să constituie o taină de nepătruns, o taină sortită să rămînă pentru totdeauna taină… Mă gîndeam la ofiţerul acela, şi mă întrebam în ce situaţie avea, săracul, să se găsească dacă va primi ordin să dezlege misterul. Mi-l închipuiam tînăr, zelos, ambiţios, dorind cu ardoare să se evidenţieze în faţa comandantului Diviziei sau a şefului de stat major. Şi fiindcă mi-l închipuiam aşa, îmi era imposibil să cred că va avea curajul să se prezinte şefului său ierarhic şi, în mod cinstit, să recunoască în faţa acestuia neputinţa sa în a dezlega misterul. Nu va avea curajul, şi atunci se va încăpăţîna să-l „dezlege”; dar nu misterul adevărat, ci unul confecţionat de el. Bunăoară, pornind de la declaraţiile lui Sachelarie, singurul martor în viaţă: Şocat de unele afirmaţii contradictorii ale acestuia – şi bietul Sachelarie, care nu excela prin inteligenţă, probabil că avea să se contrazică – va începe prin a-l bănui pentru ca, în cele din urmă, tot hrănindu-şi bănuielile cu închipuite dovezi, să sfîrşească prin a vedea în el pe adevăratul asasin. Şi dacă aşa s-ar întîmpla, fără îndoială că pe Sachelarie îl aştepta plutonul de execuţie.

Dacă aşa se va întîmpla, din toţi şapte cîţi fusesem la început, nici unul nu va mai rămîne în viaţă, ca şi cînd acesta era preţul pe care trebuia să-l plătim pentru că, în urmă cu douăzeci de zile, păşisem pragul blestematului de castel. Şapte oameni, sfîrşiţi în chip tragic, misterios, fără ca nimeni să cunoască adevăratul motiv. Nimeni nu va şti că eu-nenorocitul de mine! – eram vinovat direct de moartea a patru dintre noi şi indirect de a lui Azimioară, probabil şi de a lui Sachelarie, dacă îl voi lăsa pe ofiţerul de la Biroul doi să *dezlege*, prin propriile sale forţe, un mister pe care numai eu îl puteam risipi.

Nu, aşa ceva nu trebuia să se întîmple, fie şi numai pentru a-l feri pe Sachelarie de plutonul de execuţie. Dar nu numai pentru atît.

în primul rînd de dragul adevărului. Trebuia, trebuia – pentru numele lui Dumnezeu! – trebuia cunoscut adevărul! Şi asta depindea numai de mine. înainte de a-mi zbura creierii va trebui să aştern pe hîrtie *tot adevărul*. Iar mîine, cînd ofiţerul de la Biroul doi va găsi cadavrele nu va mai avea de dezlegat nici un fel de mister, deoarece îl va afla, citindu-mi spovedania. Şi astfel, în loc să-şi frămînte creierii ca să despoaie misterul, va avea prilejul să reflecteze – dacă natura l-a înzestrat cu însuşirea de a reflecta – la un destin tragic, la destinul meu, în nici un caz mai puţin tragic decît atîtea altele asupra cărora s-au aplecat, cu înţelegere şi cutremurătoare compasiune, toţi acei oameni, vrednici de stimă şi admiraţie, care au înţeles că există şi o altfel de realitate, în afara aceleia de la lumina zilei, realitatea din străfunduri, despre care, din păcate, cunoaştem încă atît de puţin.

Şi, hotărît să procedez astfel, m-am ridicat din pat, mi-am luat automatul şi am părăsit camera ca să mă reîntorc la mine. Am ieşit în hol. Dar cum am ajuns acolo, ochii, obişnuiţi acum să vadă cît de cît şi în întuneric, percepură două luminiţe stranii, fosforescente, hipnotizante parcă, acolo, pe primele trepte ale scării ce ducea la etaj.

„Un lup!“, mi-am zis.

Un lup în castel, cînd toate uşile erau încuiate? Mai curînd dracul în chip de lup. Dar dacă nu eram pradă unei halucinaţii, atunci ce puteau însemna luminile fosforescente? Mi-am pregătit automatul şi am aprins lanterna. Şi atunci… Şi atunci-nu, nu era vedenie! —l-am văzut pe „Iago“… Da, era „Iago“! „Iago“ cel omorît de Azimioară… „Iago“ care apoi mi se *arătase* viu şi nevătămat… „Iago“ al cărui cadavru apăruse şi dispăruse… „Iago“, acel „Iago“ care, ca fiinţă reală, dispăruse după ce îl văzusem dormitînd pe tăblia de marmură de deasupra căminului… Cum era posibil, Dumnezeule, cum era posibil? Din nou substituirea celor două planuri? Din nou un vis-coşmar? Nu, în nici un caz nu visam. „Iago“ era acolo, pe prima treaptă a scării. Dar dacă nu eram pradă

unei halucinaţii, dacă nu visam, dacă ceea ce vedeam era şi în realitate o pisică, atunci… atunci cum putea fi „Iago“, de vreme ce Azimioară îl împuşcase pe adevăratul „Iago“, de vreme ce îi văzusem cadavrul, a doua zi, sus, pe palierul de la etaj?

Nu puteam înţelege. Un fapt însă era pe deasupra oricărei îndoieli, că acolo, pe prima treaptă a scării, stătea motanul, adevăratul „Iago“ sau un altul care îi semăna perfect. „Iago“ acela sau un oarecare motan ce semăna lui „Iago“ *exista.* Sta pe prima treaptă a scării şi, curios, în loc să mă privească se uita într-o parte, acolo unde eu nu puteam vedea decît dacă aş fi luminat cu lanterna. Nu eram însă curios să ştiu de ce priveşte într-acolo. De altfel, prespuneam că „Iago“ îşi ferea ochii de lumina lanternei mele.

„Un alt motan ce numai seamănă cu «Iago»?“

Da, era o ipoteză ce explica totul. Dacă mă găseam în faţa unui „alter ego“ al lui „Iago“ însemna că atunci, după ce Azimioară îl omorîse, nu văzusem pe „Iago“, ci pe acest alt motan. însemna că acest alt motan mi se frecase atunci de moletiere, însemna că pe acest alt motan îl izbisem atunci cu vîrful bocancului, însemna, în fine, că pe acest alt motan îl văzusem atunci dormitînd pe tăblia de marmură de deasupra căminului.

Dar dacă motanul acesta era un alt „Iago“, pe unde se strecurase în castel în noaptea cînd Azimioară omorîse pe adevăratul „Iago“, pe unde pătrunsese acum? Nu trecuse nici jumătate de oră de cînd controlasem uşile, ferestrele, totul. Şi apoi unde stătuse ascuns atîtea zile cîte trecuseră de la moartea adevăratului „Iago“? Simţeam cum îmi dă tîrcoale nebunia. Simţeam cum noaptea de afară se pregăteşte să mi se instaleze sub frunte, printre cutele creierului. Cum era posibil să fie un alt motan? încă o coincidenţă? Dar dacă nu era un alt „Iago“, însemna că totuşi atunci avusese loc o substituire de planuri— realitate-vis – însemna că şi acum se petrecea cu mine acelaşi lucru: visam şi eram convins exact de contrariul.

Ce a urmat după aceea nu a fost rezultatul unei hotărîri deliberate, ci doar urmarea unei explozii interioare de revoltă

împotriva straniului care mă luase în stăpînire ca pe o feudă: fără să mă mai gîndesc, am descărcat o rafală scurtă în „Iago".

Şi concomitent, nu concomitent, ci aproape, am auzit – după ce în prealabil am simţit în piept şi în pîntec nişte bulgăraşe ca de foc —două împuşcături ceva mai anemice decît ale automatului meu, venind din direcţia unde privise mai adineauri „Iago".

M-am prăbuşit – am vrut să mă prăbuşesc spre a mă feri de următoarele gloanţe – şi, în timp ce făceam saltul spre pămînt, chiar mai dinainte încă, am început să trag în direcţia de unde auzisem cele două împuşcături, urmate doar de încă una, care însă trecu pe deasupra mea. Pe urmă s-a aşternut liniştea. În primele clipe, din cauza liniştei atotcuprinzătoare— nu mai auzeam nici vîntul – mi se părea că mă aflu într-un cavou care mirosea a praf de puşcă. Era linişte, era întuneric şi mirosea a praf de puşcă în acest altfel de cavou, în care eu eram viu, *încă* viu, rănit însă. Oare rănit grav? încă nu ştiam. Dar aveam să aflu nu peste mult timp. Dacă durerile vor întîrzia, însemna că sînt rănit grav; dacă, dimpotrivă, durerile nu se vor lăsa prea mult timp aşteptate, puteam spera că rănile erau uşoare.

Deocamdată nu mă gîndeam la altceva, nu mă interesa nimic altceva. Mă proiectam în mine aşteptînd durerile. Şi iată, curînd, ele începură să muşte din mine. Vasăzică nu eram grav rănit, vasăzică existau şanse să nu mor. Am răsuflat uşurat. Şi abia acum m-am întrebat ce se întîmplase cu *celălalt,* cu acela care trăsese în mine? îl omorîsem? Izbutise să fugă? Sau, poate, culcat la pămînt, ca şi mine-poate chiar la adăpostul vreunei mobile – aştepta să fac o singură mişcare şi, încredinţîndu-se că încă n-am murit, să-şi descarce din nou pistolul? Nu, dacă nu mai trăgea, aceasta se datora doar faptului că aştepta să se risipească fumul. Şi eu aşteptam. Ştiam din ce direcţie trăsese, dar, din cauza fumului, nu vedeam nici măcar atîta cît văzusem, în ciuda întunericului, pînă a nu mă prăbuşi.

Trecură minute lungi, un adevărat dezastru pentru complicatele

relee ale sistemului meu nervos. în sfîrşit, fumul se risipi şi am putut vedea ceva care părea a fi un corp omenesc lungit pe jos şi nemişcat. Atîta puteam vedea sau poate numai mi se părea că văd. Dar dacă nu mă înşelam şi era, într-adevăr, era cineva culcat pe jos, în nici un caz nu puteam să-mi dau seama dacă nemişcarea lui era sau nu simulată. Parcă eu nu-mi impusesem o nemişcare asemănătoare? Dacă şi el, pîndindu-mă, urmărea acelaşi scop?

Durerile erau mari, şi din cauza poziţiei în care mă aflam: culcat pe pîntece. Dacă m-aş fi întors pe spate, poate că bulgăraşele de foc din pîntec şi din piept m-ar fi durut mai puţin, în nici un caz nu era însă prudent să mă mişc. Durerile erau atroce, dar mă dureau şi ochii de încordarea cu care priveau în direcţia unde se afla acela care trăsese în mine. Trăia? Murise? Pe urmă, deodată, am intrat în panică. Aveam dureri cumplite, ceea ce putea să însemne că rănile nu erau mortale. Dar erau totuşi răni, şi din răni curgea sînge, sînge. Dacă rămîneam, în continuare, în poziţia în care mă aflam, dacă nu-mi pansam rănile, sîngele va continua să curgă, să curgă. Şi doar în raniţă aveam cîteva pansamente, în raniţele celorlalţi existau de asemenea pansamente. Acum, cînd încă nu-mi pierdusem cunoştinţa, dacă le puteam folosi, poate că izbuteam să opresc sîngele. Dar pentru asta trebuia să mă ridic sau, dacă nu eram în stare, să mă tîrîi pînă la mine în cameră. Dar cum să mă mişc, cînd ştiam că celălalt doar atîta aşteaptă? Mă găseam într-o situaţie parcă fără ieşire. Dacă nu luam măsuri să opresc sîngele, îmi primejduiam viaţa. Dar dacă încercam să mă salvez, riscam să fiu împuşcat. Da, mă găseam într-o situaţie fără ieşire. Şi cu toate acestea, dintr-o dată, am simţit că mai grav era altceva. Grav, înnebunitor era gîndul că voi muri *fără să-l văd la faţă.* Dorinţa de a-l vedea, de a şti cine este devenise mai puternică decît teama de moarte. Dar cum să procedez, ca să-mi pot satisface această irezistibilă dorinţă? Nu exista decît o singură soluţie: Fără a mai aştepta să mă conving dacă trăieşte sau nu, să descarc în el ultimele cartuşe rămase în încărcător. Automatul îl aveam la îndemînă, degetul îl ţineam pe

trăgaci. Dar dacă nemişcarea nu era simulată? Dacă realmente era mort? Să-mi descarc automatul într-un mort? îmi era peste putinţă!… Mi se părea monstruos!… Să tragi într-un mort cu intenţia de a omoră un viu, care de fapt este mort!… Groaznic!… Dacă făceam aşa ceva, însemna că în artere nu aveam sînge, ci laşitate. însemna că mama, în loc să-mi dea să sug lapte, mă alăptase cu laşitate. însemna că modul meu de existenţă era laşitatea, însemna să devin în propriii mei ochi odios, să-mi fie ruşine de mine. Nu, în nici un caz, nu eram capabil să-mi asigur securitatea cu un asemenea preţ.

Totuşi trebuia să-l văd! Imperativul acesta fu mai puternic decît acela al prudenţei. Şi atunci, cu degetul pe trăgaci, am făcut prima mişcare: am întins mîna stîngă după lanternă. Nu s-a întîmplat nimic. Celălalt n-a tras. Poate îl omorîsem? Am început să bîjbîi după lanternă fără să se întîmple nimic. Pînă la urmă am găsit-o. Ei, acum era acum!… Am aprins-o. Nici o mişcare. Am răsuflat uşurat: aveam acum certitudinea că celălalt era mort. Acum mă puteam apropia, acum nici o piedică nu-mi mai stătea în drum ca să-l pot vedea la faţă, ca să-l cunosc!…

Am încercat să mă ridic, dar n-am izbutit. Am încercat să mă tîrîi pe burtă, dar durerile deveniră înnebunitoare. M-am întors pe spate. Aşa îmi era mai uşor. Sprijinindu-mă în coate şi proptindu-mă pe tălpile picioarelor, am început să înaintez. Fiecare mişcare era însoţită de dureri atroce. Le suportam. Trebuia doar să-l văd, să aflu cine este. înaintam şi sîngele curgea, îmi mirosea a sînge – sîngele meu. Oare cum mirosea sîngele meu? Mirosea a sînge!… Cîndva, prima dată cînd îmi mirosise a sînge, vomitasem… Vomitasem fiindcă îmi mirosise a viaţă… Ce prost fusesem!… Acum mirosea a sînge, dar a sîngele meu… Sîngele fiecărui om miroase a sînge, dar şi a sîngele fiecăruia… Nici nu se poate altfel de vreme ce viaţa fiecărui ins este altfel decît viaţa celorlalţi oameni… înaintam şi sîngele curgea!… înaintam şi pluteam, la un moment dat pluteam, navigam… Deasupra mea, sus de tot, era cerul înalt,

grav, nepăsător, cu toate stelele şi constelaţiile lui… Pluteam pe o apă grea parcă de mercur, o apă potrivnică, înspăimîntat de imensitatea spaţiului indiferent, înspăimîntat de singurătatea mea neajutorată, de inutihtatea eforturilor mele… Ce căutam pe marea de mercur? în ce scop eforturile supraomeneşti de a înainta, de a lupta cu marea potrivnică mie? Nu ştiam, nici nu mă interesa să ştiu. Dar nu mă puteam opri, nu mă mai puteam opri… Eforturile mă istoveau; înaintam totuşi, şi îmi mirosea a sînge, a sîngele meu care se scurgea, picătură cu picătură, cum picătură cu picătură se scurgea şi viaţa din mine… Şi barem dacă aş fi ştiut-uitasem! —unde voiam să ajung!… Mi-am reamintit abia cînd mi-a mirosit şi a altfel de sînge, a sîngele celuilalt. Atunci cumva mi-am revenit. N-am mai văzut cerul înalt şi indiferent, ci am început să disting, vag, dar să disting-semn că afară noaptea începea să se destrame —tavanul cu stucărie, în stil rococo. Da, da, trebuia să-l văd pe acela care îl omorîse pe Stoica şi care încercase să mă omoare şi pe mine.

În sfîrşit am ajuns!… Dar în aşa măsură eram de sfîrşit, încît n-am fost în stare să aprind lanterna, n-am fost în stare să întorc capul, atîta cît era necesar, ca să văd cum arată la faţă. Abia după vreo zece minute de eforturi supraomeneşti am izbutit să mă sprijin într-un cot, să aprind lanterna şi, în fine, *să-l privesc*. Şi atunci iarăşi s-a învălmăşit totul, iarăşi n-am ştiut dacă trăiam în realitate sau în vis. Fiindcă acela pe care îl omorîsem şi care, la rîndul său, încercase să mă omoare era groful al cărui portret, bogat înrămat, se afla în camera unde murise Azimioară. Singura deosebire consta în aceea că atunci cînd groful servise pictorului ca model o făcuse cel puţin cu douăzeci de ani mai de vreme. Acum aveam în faţa mea cadavrul unui bătrîn de şaizeci de ani, poate chiar trecut de şaizeci de ani, care înainte de a muri ţinuse parcă să imprime chipului un fel de distanţare, poate mai curînd o dispreţuitoare aroganţă. Nu ştiu de ce, dar, privindu-l, am avut sentimentul că, obişnuit fiind să-şi controleze permanent comportamentul, în clipa morţii, recunoscîndu-se învins, dinadins, ca nu cumva chipul să trădeze

amărăciunea înfrîngerii, cu un ultim efort, izbutise să imprime chipului masca aroganţei şi a dispreţului, dar fără a izbuti să ascundă şi ura din ochii săi, încă frumoşi.

Se spune că există soiuri de reptile care, înainte de a răpune prada, o hipnotizează. Bătrînul grof era mort, îl omorîsem. Dar, deşi doream atîta, hipnotizat parcă, nu izbuteam să-mi dezlipesc privirea de pe chipul său ce exprima aroganţă şi dispreţ, nu puteam să nu-i privesc ochii încă frumoşi, care trădau ură, doar ură neputincioasă. Fusesem în aşa măsură hămesit de curiozitatea de a-l vedea, încît, acum, cînd o puteam face, chipul acela de bătrîn frumos îmi subjugase în aşa măsură toată atenţia, încît minute în şir nu am fost în stare decît să-l privesc, să-l privesc. Minute în şir nu am fost în stare *să văd* altceva decît chipul de bătrîn frumos, arogant şi dispreţuitor, chip al cărui portret, atunci cînd l-am văzut prima dată, m-a făcut să mă gîndesc, nu fără o dureroasă strîngere de inimă, ca Azimioară, dacă ar fi trăit, la vîrsta de cincizeci de ani, sigur ar fi arătat la fel.

În cele din urmă m-am putut smulge vrăjii pe care o exercita asupra mea chipul fără de viaţă, mereu mai livid, mereu mai aproape de faţa adevărată a morţii. Şi atunci am izbutit să văd şi altceva. Am văzut că bătrînul grof purta o haină de casă şi că era încălţat cu un fel de ghete din pîslă, de culoare maro, aceeaşi culoare ca a halatului, dintr-un material care aducea, fără să fie şi în realitate, cu barchetul.

Şi abia acum m-a uluit cu adevărat irealitatea realului halucinant care mă înhăţase, oare ne înhăţase pe toţi încă din prima clipă cînd pusesem piciorul în castel. Realitate în aşa măsură ireală şi halucinantă, încît nimănui nu i-a trecut prin minte că ar putea fi posibilă: Bătrînul grof era îmbrăcat cu o haină de casă, era încălţat cu papuci de casă!… Dumnezeule, dar asta însemna că timp de douăzeci de zile noi nu fusesem singuri în castel, ci că, neştiut de noi, ascuns undeva, probabil într-o încăpere secretă pe care noi nu izbutisem s-o descoperim— fiindcă de fapt nici nu ne trecuse prin

minte s-o căutăm —coabitase şi bătrînul grof, omorîndu-ne.

Descoperirea aceasta îmi invada sufletul de fericire. Eram fericit cum nu mai fusesem niciodată şi cum nici n-am mai fost vreodată după aceea. Eram atît de fericit, încît mi-au dat lacrimile, spre marea mea mirare, fiindcă niciodată nu-mi trecuse prin minte că se poate plînge şi de fericire nu numai atunci cînd te trăsneşte, drept în creştetul capului, nenorocirea. Eram atît de fericit, încît nu mai simţeam durerea şi nici nu mă neliniştea constatarea ca din nou mă simţeam aşa, de parcă aş fi plutit, de data asta însă nu pe o mare de mercur, potrivnică, ci, asemenea unui funigel, prin aer, într-o zi de primăvară, parfumată, cu miros de salcîm, invadată de cohorte de fluturi albi, graţioşi, jucăuşi şi stupizi. Pluteam prin aer, ca un funigel, în jurul meu zburau fluturi şi de undeva, nu ştiu de unde, se auzea o muzică nepămînteană, tulburătoare, pe care sufletul meu, ascultînd-o, îşi repeta, întruna: „E vrăjitorul de Bach!… E vrăjitorul de Bach!… Eram, cu alte cuvinte, atît de fericit, încît nu-mi păsa dacă voi muri acum cînd *ştiam*, cînd *aflasem adevărul*. Vasăzică, *el era ucigaşul*… Vasăzică, nu eu eram un monstru, un dezechilibrat care, în momente de hiatus, de prăbuşire a conştiinţei, omorîsem pe Dimofte, pe Floroiu, pe Pantazi pe Stoica, aşa cum crezusem şi, în marea mea disperare, numai puţin a lipsit să-mi zbor creierii…

Dar ce folos că nu mă omorîsem atunci!… Muream acum. Pluteam ca un funigel, aerul era îmbălsămat de parfumul salcîmilor, iar muzica vrăjitorului Bach întindea o scară sonoră şi nepămînteană între cer şi pămînt, pe care urcau şi coborau nevăzutele şi misterioasele făpturi ale muzicii. Or, dacă simţeam că plutesc, asta nu însemna altceva decît că muream picătură cu picătură, fiindcă picătură cu picătură se scurgea din mine sîngele. Dar nu-mi mai păsa!… Nu-mi mai păsa de vreme ce acum ştiam că nu sînt un monstru, că nu eu îi omorîsem: Pe Dimofte!… Pe Floroiu!… Pe Pantazi!… Pe Stoica!…

Zburam, zburam, din ce în ce deveneam mai uşor, din ce în ce zborul îmi solicita un efort mai mic, din ce în ce zburau mai mulţi

fluturi albi, graţioşi şi stupizi, din ce în ce devenea mai tulburătoare muzica lui Bach, asemenea unei scări către cer, pe ale cărei trepte urcau şi coborau nişte făpturi misterioase, făpturile muzicii, ce sălăşluiesc acolo unde Platon îşi închipuise că sălăşluiesc, din totdeauna, *ideile.*

Pe urmă n-am mai avut conştiinţa că plutesc, n-am mai văzut fluturii albi şi graţioşi, n-am mai auzit muzica lui Bach. Am alunecat într-un abis fără ca măcar să am conştiinţa că alunec fiindcă devenisem eu însumi un abis.

8

ra o stradă ciudată cum nu mi se mai întîmplase să ■ll va (^ a^a ^a fel* un caPăt era îngustă, asemenea unei stradele, către mijloc se lăţea, pe ambele părţi, ca două acolade, pe urmă iarăşi se îngusta, pentru ca înspre capătul celălalt să se lărgească aproape cît un bulevard.

Casele de pe această stradă erau şi ele ciudate datorită varietăţii de tipuri: case de cărămidă, de lemn, de paiantă, din chirpici; case înalte, acoperite cu tablă sau cu olane; case mărunte, cu ferestrele nu mai mari de o palmă domnească, acoperite cu şindrilă sau carton gudronat; case, aproape ca nişte bordeie, cu ferestre ce se ridicau chiar de la nivelul trotuarului pavat cu bolovani de prund, şi acoperite cu stuful adus din baltă.

Oamenii ce locuiau pe strada aceasta erau şi ei, din multe puncte de vedere, ciudaţi. Mai întîi, aici, toate naţiile aflătoare în oraşul cosmopolit de port îşi aveau reprezentanţii lor: greci, turci, bulgari, armeni, evrei, tătari, ţigani, lipoveni şi, bineînţeles, români. Cu excepţia celor tineri – şi nu a tuturora – toţi se descurcau, mai bine sau mai prost, în toate limbile vorbite de locuitorii străzii. Un foarte vechi obicei cerea ca, atunci cînd doi inşi se întîlneau, cel care deschidea vorba să se adreseze în limba celuilalt, iar acesta din urmă, în semn de politeţe, să răspundă în limba aceluia care deschisese vorba. După aceea, conversaţia continua în limba care convenea cel mai bine amîndurora.

În fine, o ultimă caracteristică, şi cea mai importantă: starea infracţională a oraşului era întreţinută, în cea mai mare parte, de reprezentanţi ai acestei străzi. în schimb, nimeni nu-şi amintea să se fi întîmplat pe strada lor vreo crimă, vreun furt, bătăi sau scandaluri. Asta nu însemna că relaţiile dintre indivizi erau paradisiace. Adesea izbucneau certuri aprige, bătăi crunte soldate cu victime pe care Salvarea le transporta la spital sau la morgă. Numai că incidentele acestea, mai mult sau mai puţin sîngeroase, aveau loc între membrii aceleiaşi familii. Conflicte între indivizi din familii sau eventual naţiuni diferite nu se pomeneau. Privite lucrurile din acest punct de vedere, strada îşi merita numele cu prisosinţă. Numele îl primise cu mulţi ani în urmă, pe vremea cînd încă nu existau plăcuţe cu numele lor nici măcar pe străzile principale ale oraşului. Numele nescris, dar cunoscut de toţi locuitorii oraşului, fusese *Strada Omoniei*-omonia însemnînd pe greceşte „înţelegere“, „bună învoire” etc. Mai tîrziu însă, cînd la primăria oraşului a luat fiinţă un serviciu special care, printre altele, avea şi sarcina să întocmească un nomenclator oficial al străzilor, numele *Omonia* a fost pocit în *Antonia*, întrucît funcţionarului respectiv, care nu cunoştea limba greacă, ambele cuvinte i se păruseră la fel de lipsite de sens. O solidaritate puternică exista între toţi cei ce locuiau pe „Strada Amoniei”: între cei certaţi cu legea şi cei care ţineau la cinstea lor, ca la bunul cel mai de preţ; între cei care aproape nu aveau după ce bea apă şi cei îndestulaţi. Mai presus de deosebirile temperamentale, morale, rasiale sau naţionale, dincolo de ierarhiile stabilite pe baza averii, a puterii fizice sau a dibăciei în a eluda opreliştile legii, se situa această ciudată solidaritate. Pentru ei toţi, a locui pe „Strada Amoniei“ echivala cu un destin din ale cărui mreje nu le stătea în putinţă să se smulgă. Era aşa, ca şi cînd, obligaţi fiind să trăiască împreună în acel Turnu Babei pe orizontală, vrînd-nevrînd trebuiau să se suporte şi să se susţină reciproc.

Pe această stradă mergeam de circa cinci minute, şi probabil că

mai aveam de mers ceva mai mult pînă să ajung la capătul celălalt al ei, unde locuia mama lui Azimioară.

Era primăvară, dar iarna nu se putea hotărî să-şi retragă ariergărzile. în disperare de cauză, prin contraatacuri răzleţe şi anemice, încerca să cîştige timp. Zadarnic însă. Trupele ei erau vlăguite, demoralizate: scăderi bruşte de temperatură, ninsori instantanee şi efemere, rafale de vînt, lapoviţă, cer murdar ca obielele noastre cînd frontul era în mişcare şi noi trebuia să mergem, să mergem ziua, noaptea, întruna, ca să nu pierdem contactul cu inamicul şi să-i dăm răgaz să se consolideze pe alte poziţii. Primăvara înainta biruitoare, venea de pretutindeni, implacabilă ca destinul, şi, chiar în zilele cînd se părea că iarna s-a întors, auzeai pămîntul cum se bucura presimţind-o, cum suna rîsul copiilor asemenea unor clopoţei ciocnindu-se de lumină, galbena lumină precum chihlimbarul, vedeai cum stau să plesnească mugurii şi cum străzile, toate străzile, asemenea unor braţe deschise, se pregătesc să întîmpine ploile, spumoasele şi năvalnicele ploi de primăvară. Mergeam pe Strada Amoniei care mirosea a afumătură, pe trotuarul din dreapta, stricat pe ici pe colo, priveam casele ciudate care toate, chiar şi cele mai arătoase, păreau altfel decît casele de pe celelalte străzi, fiindcă pe nici o altă stradă casele nu aveau un aer atît de resemnat, de obosit, încît păreau nu lucruri, ci nişte fiinţe necăjite, nu ştiu din ce motiv necăjite. Mergeam pe stradă şi în mod deliberat mă gîrbovisem, în speranţa că voi putea suporta mai uşor povara grea a norilor coborîţi tare jos, atît de jos, încît îi simţeam cum mi se sprijină de umeri, nori grei şi murdari, murdari asemenea obielelor mele în dimineaţa cînd m-a descălţat de bocanci Sachelarie, cu eforturi, fiindcă probabil din cauza rănilor mi se umflaseră picioarele.

În dimineaţa cînd n-am mai fost eu însumi abisul în care mă scufundasem – care abis însemnase că străbătusem toată „ţara nimănui” pînă la graniţa de unde începe moartea – am văzut, primul lucru pe care l-am văzut, fereastra şi, prin fereastră, cerul

murdar din cauza norilor joşi, şi am auzit vîntul ce bălăbănea oblonul, silindu-l să se vaite asemenea unui căţel uitat afară în noapte şi în frig; şi tare m-am mai mirat fiindcă pentru prima dată se întîmpla să-l aud scîncind ziua.

Pe urmă l-am descoperit pe Sachelarie. Stătea pe pat, la picioarele mele şi se uita la mine, clipind mărunt din ochii lui care nu erau deloc frumoşi. Ochii lui urîţi erau obosiţi şi în general chipul său exprima mare oboseală, dar în acelaşi timp şi spaimă. Era atît de obosit, cred că cel mai mult din cauza spaimei, încît dormea cu ochii deschişi. Fiindcă altfel nu-mi puteam explica de fel cum de era posibil ca eu să mă uit la el şi el la mine şi cu toate acestea să nu scoată nici un cuvînt, să nuşi manifeste în nici un fel bucuria că trăiam, că nu murisem.

— Radule! l-am strigat.

E un fel de a spune că l-am strigat. în realitate, abia am putut murmura atîta de tare cît era necesar să mă audă şi să se trezească din aţipirea cu ochii deschişi. A sărit în picioare, mi-a aruncat doar o privire şi a rupt-o la fugă, strigînd:

— Domn' locotenent!... Domn' locotenent!... Domn' locotenent!...

Pe urmă l-am auzit urcînd în goană treptele.

Am privit în jur şi am recunoscut camera. Eram culcat în patul meu şi, din portretul de pe peretele din faţă, castelana se uita la mine prin găurile făcute de gloanţele pistolului meu în dreptul ochilor. Mi-am amintit de celălalt portret, al grofului din camera lui Azimioară şi chiar în clipa aceea am ştiut ce vreau. Am auzit din nou paşi, coborînd pe trepte, şi am înţeles că se întorceau Sachelarie şi ofiţerul.

Nu aveam chef să răspund unor întrebări, fiindcă locotenentul, zelos, fără îndoială va voi să-mi ia imediat un interogatoriu. Spun că nu aveam chef, dar cred că nici n-aş fi fost în stare. Am închis ochii, prefăcîndu-mă că dorm. I-am simţit cînd au ajuns lîngă pat.

— Zici că a deschis ochii? întrebă cu îndoială ofiţerul.

— I-a deschis, domn′ locotenent. M-a strigat pe nume. Radule, m-a strigat.

— Şi n-a zis nimic?

— Nimic, domn′ locotenent.

Locotenentul se aplecă deasupra mea şi îmi puse palma pe obraz schiţînd un fel de gest de mîngîiere.

— Ei, ostaş, mă auzi?

Nu i-am răspuns.

— Pesemne că iarăşi o fi leşinat. Vezi, dacă se trezeşte sau dacă vine ambulanţa, anunţă-mă.

— Am înţeles, domn′ locotenent, am să vă anunţ imediat.

— Eu sînt sus. Fir-ar al dracului, încurcată treabă! L-am auzit ieşind. Am aşteptat puţin, atîta timp cît am presupus că-i trebuie ca să ajungă la etaj, pe urmă am deschis ochii. Sachelarie, ei da, abia acum s-a bucurat-încă nu apucase să adoarmă –, şi de bucurie iarăşi s-a ridicat, gata să dea fuga după locotenent.

— Stai jos, Radule! i-am cerut şi am gemut fiindcă mă durea undeva înăuntru, unde anume nu puteam preciza, atunci cînd vorbeam.

— Ce fuse, domn′ elev? Am tras o spaimă cînd te-am găsit!… Credeam că eşti şi dumneata mort. Apoi, amintindu-şi: Mi-a ordonat domn′ locotenent să-l chem cînd îţi vei reveni.

— Lasă, ai să-l chemi mai pe urmă… Acum am însă o mare rugăminte la tine, Radule.

— Ce rugăminte, domn′ elev? Că dacă îmi este în putinţă ce, parcă trebuie să mă rogi?

— Tu ştii, Radule, că mie „capturi“ nu mi-au trebuit.

— Ştiu, domn′ elev! Şi apoi un infanterist ce să facă el cu „capturile”? Să le care în spate?

— Ei bine, am eu aşa o toană, să iau o captură din castelul ăsta afurisit, unde…

— Şi ce captură vrei să iei? mă întrerupse el.

— Tabloul din camera care a fost a domnului locotenent.

— Păi crezi că domn' locotenent are să te lase să-l iau? E cam repezit dumnealui.

— Parcă trebuie să ştie! Taie pînza cu baioneta, de jur-împrejurul ramei, şi adu-o aici. Şi fiindcă vedeam că ezită, am adăugat: Gîndeşte-te, Radule, că dacă îl trimiteam pe Stoica şi nu pe tine, acum tu erai mort şi el trăia.

Cred că argumentul acesta l-a hotărît. S-a ridicat şi a plecat. Cum mi-a bătut inima de tare pînă l-am văzut înapoindu-se cu pînza!…

— Ei, şi acum ce să fac cu ea? mă întrebă.

— Împătureşte-o ca pe o batistă de cîte ori se poate şi vîră-mi-o în buzunarul pantalonilor.

— Nu se strică?

— Nu am de gînd s-o vînd ca să scot bani pe ea. Ţi-am spus că e doar o toană de-a mea.

Sachelarie făcu întocmai.

— Acum pot să-l chem pe domn' locotenent?

— Cheamă-l. Să nu care cumva să-i spui de pînză. Dacă e repezit, cum spui, e în stare să-mi facă acte pentru fleacul ăsta.

— Nu-i spun, cum să-i spun?

A plecat în goană. Dar n-am mai apucat să-i povestesc atunci locotenentului cele întîmplate, fiindcă atunci sosi şi ambulanţa.

Mi-a luat interogatoriul la spital, abia după operaţie. Am povestit tot ceea ce se întîmplase şi, la rîndul meu, am aflat tot ceea ce mă interesa sa aflu: că, pînă la urmă, cadavrul lui Pantazi fusese găsit tot în lac; că după investigaţii, nu chiar de la început fructuoase, locotenentul descoperise o uşă secretă ce ducea într-o încăpere, de asemenea secretă, situată în subsolul castelului; că la această încăpere secretă se putea ajunge şi din afară, printr-un gang subteran lung de circa un kilometru; că, în fine, bătrînul grof, după toate aparenţele, nu fusese în deplinătatea facultăţilor sale mintale.

Erau mulţi cîini pe strada Amoniei. în fiecare curte zăream măcar unul. Dintr-un anumit punct de vedere exista o

corespondenţă între varietatea fantezistă a tipurilor de case şi varietatea luxuriantă a corciturilor canine de pe strada

Amoniei. Cred că pe un specialist-dacă vor fi existînd asemenea specialişti-l-ar fi pasionat să identifice din ce amestec de rase fuseseră plămădite nenumăratele corcituri.

Porţile fiind date în lături sau numai întredeschise, cîinii hălăduiau în stradă, lungiţi la umbra gardurilor, în mijlocul drumului, de-a curmezişul trotuarului, în timp ce alţii, într-un fel de ciudată procesiune, se ţineau după vreo căţea. Erau atît de mulţi cîini pe stradă, încît aveam impresia că mă aflu în plin Orient. Nu ştiu dacă este îngăduit a se afirma despre cîini că pot fi indiferenţi, blazaţi. Totuşi cîinii de pe strada Amoniei aşa mi-au părut. Unul nu m-a lătrat, unul nu a catadicsit măcar să mă mîrîie. Pur şi simplu mă ignorau, în ciuda faptului că mă găseam pentru prima dată pe strada aceea. Parcă nici nu luau cunoştinţă de prezenţa mea. La un moment dat, enervat că potăile acelea fără de număr – erau atît de multe, încît trebuia să bag bine de seamă să nu calc pe coada vreuneia – nu-mi dau nici un fel de atenţie, am plesnit un cotei peste bot cu sulul ce-l aveam în mînă. Coteiul se uită la mine mustrător parcă şi, fără ca măcar să scoată un singur schelălăit, se duse să ude trunchiul unui salcîm pipernicit.

Trecuseră patru luni de cînd o dubă sanitară mă transportase de la castel la un spital militar. Aproape tot acest timp mi-l petrecusem prin diferite spitale. Ultimul spital îl părăsisem eu două săptămîni înainte. O comisie medicală mă declarase invalid de gradul doi. Ceva nu era în regulă cu plămînul drept atins de unul din cele două gloanţe trase de grof. Scuipam sînge dacă făceam un efort ceva mai mare. Medicul-şef mă asigurase că am să mă vindec – îmi prescrisese nişte medicamente care nu existau la farmacii şi un regim de viaţă pe care nu-l puteam aplica decît numai dacă mi-aş fi schimbat profesiunea—, iar una din surori, care făcea meseria aceasta în mod voluntar, taică-su fiind director de bancă, îmi propusese să mă însor cu ea, asigurîndu-mă că după nuntă vom

pleca să locuim în Elveţia, pînă la vindecarea mea integrală.

Reţeta am rătăcit-o chiar în ziua cînd mi-a dat-o medicul, recomandările verbale le-am uitat, iar pe sora samariteană care pretindea că se îndrăgostise de mine —presupun că nu m-a minţit-am refuzat-o pur şi simplu fiindcă în nici un caz nu mă puteam însura cu o femeie care mă spălase şi mă curăţise ca pe un prunc nevolnic în zilele cînd plutisem între viaţă şi moarte.

În cele două săptămîni care se scurseseră de cînd ieşisem din spital, timpul mi-l pierdusem căutînd adresa mamei lui Claudiu Azimioară. Nu a fost deloc uşor. Părinţii lui se despărţiseră cînd el avea doar cîţiva ani. Claudiu rămăsese cu tatăl său. Acesta, deşi profesor de liceu, ceruse şi obţinuse să fie numit învăţător într-o comună din judeţ, din motive pe care nu le-am putut afla. De fosta lui soţie n-a mai vrut să ştie şi, în decursul anilor, s-a priceput să insufle lui Claudiu atîta aversiune faţă de aceea care îi dăduse viaţa, încît acesta, chiar după majoratul său, niciodată n-a manifestat curiozitatea s-o cunoască.

Toate acestea le-am aflat de la o mătuşă a lui Claudiu Azimioară şi tot de la ea motivul care l-a determinat pe tatăl lui să ceară divorţul.

— În timp ce Ion lupta la Mărăşeşti-Ion era tatăl lui Azimioară – ea îşi făcea de cap la Bucureşti, fiindcă n-a voit să plece în refugiu, în Moldova.

Ce s-a mai întîmplat apoi cu ea, după divorţ, mătuşa lui Azimioară prea multe nu ştia. Atîta doar, că într-o vreme avusese nişte încurcături cu poliţia şi, dacă mai ţinea ea bine minte, fusese chiar închisă, în două rînduri, pentru vina de a fi tăinuit lucruri furate, şi că şi în prezent învîrtea nişte afaceri necurate, dar că, fiind foarte şireată şi prudentă, încă nu putuse fi prinsă.

Casa în care locuia mama lui Azimioară-cea mai mare de pe toată strada – era încadrată în dreapta de o coşmelie din paiantă, iar în stînga de un fel de casă-hrubă sau, dacă vreţi, de un bordei evoluat.

Deşi, după toate aparenţele, construită cel puţin cu zece ani mai devreme decît toate celelalte case de pe strada Amoniei, la fel ca ele avea un aer obosit, blazat şi nu m-aş fi mirat deloc dacă, dintr-odată, cărămizile, obosite sau numai plictisite să stea unele peste altele, ar fi început să se desprindă, să se năruiască ca să scape de apăsarea acoperişului prea greu din cauza olanelor murdărite de găinaţul porumbeilor, probabil numeroşi dacă ţineam seama de mărimea hulubăriei care, fără prea multe amenajări, se putea transforma într-un garaj spaţios.

Casa avea grilaj de fier, singura de pe toată strada. Deasupra porţii era prinsă o plăcuţă de alamă strălucitoare-dovadă că cineva avea grijă s-o lustruiască periodic-pe care am citit:

Azil de cîini S.A.

Nu exagerez afirmînd că am rămas cu gura căscată. Habar nu avusesem că în oraş exista un azil de cîini, şi tocmai pe o stradă unde totul îţi suscita curiozitatea. încercam să-mi închipui ce putea să însemne un azil de cîini şi nu izbuteam, după cum nu izbuteam nici să mă dumiresc, dacă, într-un astfel de azil, cîinii erau aduşi de stăpînii lor, aşa cum sînt aduşi bătrînii şi bătrînele de către fii sau de fiice – dovadă neîndoioasă a sentimentelor filiale —sau pur şi simplu administraţia azilului, pe propria cheltuială, aduna cîinii vagabonzi de pe stradă şi, făcînd concurenţă hingherilor, în loc să-i transforme în săpun şi mănuşi, îi adăpostea şi-i hrănea pînă cînd un înger al morţii canin – dacă o fi existînd vreunul – se îndura de ei. Cel mai mult mă derutau iniţialele S.A. După ştiinţa mea, S.A. nu putea să însemne altceva decît Societate Anonimă. Şi de asemenea, tot după ştiinţa mea, societăţile anonime erau înfiinţate de indivizi care îşi uneau capitalurile în vederea unor viitoare şi promiţătoare beneficii. Nu auzisem însă, şi îmi era imposibil să înţelegi în ce fel un azil de cîini putea deveni sursă de cîştiguri într-un oraş ca al nostru.

În casa unde locuia mama lui Azimioară şi unde se afla sediul, Azilului de cîini", spre surprinderea mea, nu am zărit, în curte, nici

măcar un căţel. De altfel, curtea era aşa de mică, încît, în afară de o singură cuşcă-lipsea şi ea-, în nici un caz nu ar mai fi încăput una. Amănuntul acesta fu un prilej de şi mai mare mirare, deoarece îmi închipuiam că, într-un azil de cîini, pensionarii patrupezi nu puteau fi adăpostiţi altundeva decît în nişte coteţe instalate fie într-o curte, fie, eventual, într-un parc.

Întrucît poarta de fier era întredeschisă, am împins-o în lături, am intrat în curte şi m-am îndreptat hotărît către uşa de la intrare, de asemenea întredeschisă. Sonerie nu exista, aşa că a trebuit să ciocănesc. O dată, de două ori, de mai multe ori. Dar fiindcă nimeni nu se arăta, şi cum eu eram tare nerăbdător să dau ochii cu mama lui Azimioară, am împins uşa şi am intrat în casă. Dar în clipa cînd am trecut pragul, dintr-odată au început să mă latre, de dinapoia uşilor, pe diferite voci, zece, douăzeci, treizeci —nu ştiu cîţi, dar zgomotul lătrăturilor era atît de infernal, încît am fost convins că „azilul" adăpostea între pereţii săi cel puţin o sută de cîini. Năvălise asupra auzului meu un zgomot atît de infernal de lătrături, iar asupra aparatului meu olfactiv o duhoare atît de insuportabilă, încît, năucit de avalanşa de lătrături şi de mirosuri, sigur că aş fi sfîrşit prin a da bir cu fugiţii dacă nu aş fi ţinut în mînă sulul, dacă n-aş fi dorit, mai presus de orice, să arăt mamei lui Azimioară portretul grofului. Intr-un anumit sens, pînza „capturată" din castel fusese pentru mine un fel de talisman. Dacă n-am murit, dacă am supravieţuit, a fost poate şi pentru că mi-am dorit atîta, la spital, cînd pluteam între viaţă şi moarte, să trăiesc pentru ca odată şi odată să pot sta de vorbă cu mama lui Azimioară. Păzisem pînza precum un Harpagon comoara. Ajunsesem, într-un fel, proverbial prin spitalele pe unde trecusem. Cînd m-au urcat pe masa de operaţii, după ce m-au narcotizat, în loc să număr, aşa cum mi se recomandase, am început să-l înjur pe chirurg că vrea să-mi fure pînza. Cînd aveam febră, deliram numai în legătură cu pînza, iar coşmarurile din vis erau tot în legătură cu ea. în acele coşmaruri, ba cineva îmi fura portretul, ba îl pierdeam, ba lua foc, ba un copil, de

fiecare dată acelaşi, o tăia fîşii-fîşii cu foarfecă.

Din fericire, în realitate, nu se întîmplase nimic din toate acestea. Mă vindecasem, descoperisem adresa mamei lui Azimioară, şi acum mă găseam în holul casei ei, ameţit de lătrături şi de duhoarea de cîine.

Am bătut în prima uşă şi, fără să mai aştept să mi se răspundă, am deschis-o. M-a trăsnit o duhoare şi mai pătrunzătoare şi, probabil instinctiv, ca să mă apăr de duhoare, am dat să ies.

— Intră, domnule, intră! am auzit un glas de femeie invitîndu-mă.

Mi-am învins slăbiciunea şi am dat curs invitaţiei.

Camera al cărei prag îl păşisem era mare de cel puţin cincizeci de metri pătraţi. Nu avea altfel de mobilă decît canapele de-a lungul celor patru pereţi, şi fotolii. Dar ce canapele!… Ce fotolii!… Vechi, cu tapiseria destrămată, cu arcurile desfundate, ba chiar şi cu cîte un picior rupt. Pe toate aceste canapele şi fotolii, cîini de toate mărimile, de toate culorile, de toate rasele. Stăteau tolăniţi pe canapele şi fotolii, unii dormeau, alţii se hîrjoneau. Erau cel puţin treizeci de cîini. Pe jos, pe covorul pătat şi ros, alţi vreo zece.

Cînd mă văzură, începură să latre cu toţii, pe diferite tonuri, asurzitor.

— Tăceţi, copii!

Şi „copiii” tăcură imediat. Femeia care le poruncise să tacă, aceeaşi care mă invitase să intru, stătea pe un fotoliu, la fel de dărăpănat, în faţa unei măsuţe. Nu era singură. De partea cealaltă, faţă în faţă, se mai afla o altă femeie. Jucau cărţi şi au continuat să joace şi după apariţia mea neaşteptată. Erau amîndouă bătrîne, în jur sau chiar trecute de şaizeci de ani, îmbrăcate în rochii negre, murdare, vechi. Amîndouă fumau ţigări făcute, înfipte în nişte ţigarete lungi, din chihlimbar, amîndouă aveau părul vopsit în roşu, amîndouă aveau vocea îngroşată din cauza tutunului. Deşi nu semănau fiziceşte, am fost convins că sînt surori.

— Domnul ce doreşte? mă întrebă aceea dintre ele care mă

invitase să intru.

— Dumneavoastră sînteţi fosta doamnă Azimioară? am întrebat.

Se uită la mine bănuitoare, apoi mă întrebă:

— Eşti de la poliţie?

— Nu sînt, şi pot să vă spun că cei de la poliţie nu-mi sînt deloc simpatici, am asigurat-o dinadins ca să-i cîştig bunăvoinţa.

Un căţel care pînă atunci se jucase pe covor, îi sări în poală.

— Cară-te, Ionică! îl certă, şi căţelul se supuse imediat. Mama lui Azimioară, căci ea era, se uită la partenera ei de joc, parcă indignată, parcă amuzată, nu mi-am putut da seama, apoi o întrebă:

— Adela, crezi că ăsta a scăpat din balamuc?

Aceea care purta numele de Adela, fără să se uite la mine, întrerupîndu-se pentru o clipă din joc, puse aceeaşi întrebare unui foxterrier pe care îl ţinea în poală.

— Gigi, crezi că domnul a scăpat din balamuc?

Gigi nu-i răspunse. în schimb, începu s-o lingă pe faţă.

Nu ştiam cum să reacţionez. îşi băteau joc de mine sau erau ele nebune?

— Nu cred că aveţi motiv să mă consideraţi nebun, scăpat din balamuc, numai fiindcă am întrebat care dintre dumneavoastră este fosta doamnă Azimioară, am răspuns într-o doară, fiindcă trebuia totuşi să spun ceva.

— Păi bine, domnule, am fost măritată de zece ori. Vrei dumneata să ţin minte dacă vreunul dintre cei zece bărbaţi pe care i-am avut s-a numit Azimioară?

— Totuşi, nu este un nume prea obişnuit. Dacă v-aţi forţa puţin memoria, poate că v-aţi reaminti. De altfel, v-aş putea ajuta eu…

— Adela, am purtat eu vreodată numele de Azimioară? întrebă, după care pufni imediat în rîs. Sfinte Sisoe, ce nume caraghios!

— Dar bine, Jeni, ai uitat că în prima ta căsătorie te-ai numit doamna Azimioară?

— Aşa, tu!… Apoi către mine: Da, domnule, eu sînt fosta doamnă Azimioară. Ce doreşti de la mine?

N-am apucat să deschid gura, fiindcă doi cîini de pe una din canapelele desfundate se încăieram. Ea întoarse capul şi începu să-i certe:

— Petruţ şi tu Miroane, dacă nu vă astîmpăraţi, vă pun la colţ.

Ameninţarea îşi făcu imediat efectul. Cîinii se potoliră pe loc. Uimirea mea nu mai cunoştea margini: că aici cîinii purtau nume de oameni, că mama lui Azimioară nu le încurca numele şi că, în fine, ei o ascultau necondiţionat.

— Doamnă, aş vrea să vă vorbesc, dar, iertaţi-mă, nu s-ar putea în altă parte? am întrebat.

— Te fereşti de dumneaei? Eu faţă de Adela nu am secrete.

— Nu-i vorba de asta. Vreau să spun că aici, ştiţi, cu atîţia cîini. Poate putem sta de vorbă într-o cameră ceva mai aerisită,

Mirosea îngrozitor a urină şi fecale de cîine.

— Acesta este salonul nostru de primire, domnule. Dacă aveţi ceva să-mi spuneţi, poftim, luaţi loc. Şi îmi arătă un fotoliu pe care dormea un cîine, oare purta numele de Sandu şi care, la porunca ei, îşi părăsi culcuşul mutîndu-se pe covor, unde îşi continuă somnul.

M-am aşezat pe un colţ al fotoliului care mi se păru ceva mai curat.

Am intrat de-a dreptul în subiect.

— Doamnă mă întorc de pe front. Adică vin din spital, fiindcă am fost rănit.

— Adela —mă întrerupse ea —cum, dragă, încă nu s-a terminat războiul?

— Dragă Jeni, cred că se va termina mai înainte de a muri noi. Apoi către mine: Crezi, domnule, că pe prietena mea Jeni o interesează că dumneata vii dintr-un spital? Zău că n-o interesează, şi nici pe mine.

— Am venit să vă aduc vestea tristă, doamnă, că fiul dumneavoastră, Claudiu, a murit pe front.

— Se poate, domnule, să fi murit acum pe front. Mai precis, cînd zici că a murit?

— În urmă cu patru luni, doamnă.

— Pentru mine fiul meu a murit mai de mult. A murit, domnule, în anul cînd a devenit major şi cînd nici măcar atunci n-a voit să ştie de mine, mama lui, cînd nici măcar atunci n-a fost în stare să se smulgă de sub influenţa lui tată-su.

— Doamnă, îmi îngădui să vă pun o întrebare, pe care, recunosc, nu am nici un drept să v-o pun, dar la care totuşi vă rog să-mi răspundeţi sincer: Claudiu a fost fiul lui Ion Azimioară?

— Intr-adevăr este o întrebare, domnule, pe care nu ai dreptul să mi-o pui. Nu înţeleg însă de ce te interesează pe dumneata. Aţi fost prieteni?

— Da! Claudiu a fost totodată şi comandantul meu de pluton.

— Şi-a exprimat vreodată faţă de dumneata îndoiala că… ar fi fiul tatălui său?

— Nu, doamnă! Lui Claudiu nu i-a trecut niciodată prin minte aşa ceva.

— Atunci? Atunci cum de ţi-a trecut dumitale? Apoi către un cîine, un şoricar: Mitrule, las-o în pace pe Mioara, auzi?

Am despachetat sulul şi, derulîndu-l în faţa ei, pe măsuţă, i-am spus:

— Portretul acesta, doamnă, l-am găsit într-un castel din Ungaria. Portretul reprezintă pe stăpînul castelului. Se numea Andrîssy. Portretul şi numele vă spun ceva, doamnă?

Mama lui Azimioară nu-mi răspunse imediat. Privi portretul şi, pe măsură ce îl privea, chipul ei devenea mai puţin respingător. Nu mai era nevoie să-mi confirme prin cuvinte: am înţeles că îl cunoscuse, cîndva îl cunoscuse. Cît timp l-a privit, nu ştiu. În orice caz mult. Pe urmă, am auzit-o:

— Vezi, Adela, vezi? Priveşte-l şi spune-mi dacă am avut sau nu dreptate cînd susţineam că un alt bărbat mai frumos ca Pista nu există. Haide, priveşte-l odată! se răsti la ea, fiindcă Adela, ignorînd cu desăvîrşire portretul desfăşurat pe masă, se juca, trăgînd de urechi căţelul.

Cînd se hotărî să se uite la portret, îl privi la rîndul ei îndelung.

— Un bărbat foarte frumos, Jeni! Ai avut dreptate.

— În uniformă de husar era şi mai frumos. îţi jur, Adela.

— El a fost tatăl lui Claudiu, nu-i aşa, doamnă?

— Da, el! Pista a fost singurul bărbat pe care l-am iubit în viaţa mea. L-am cunoscut în timpul ocupaţiei, la Bucureşti. Pe urmă a plecat pe front. Nu mi-a scris. Nu mi-a scris nici după război. Am crezut că a murit, că l-au omorît comuniştii în timpul revoluţiei. Era doar un conte. Pe urmă am aflat că trăieşte. Dar nu i-am purtat pică. L-am iubit mult. Cred că şi el m-a iubit puţin şi că a suferit cînd a trebuit să ne despărţim. Dumneata l-ai cunoscut personal?

— Nu! L-am văzut… mort.

— E mort, vasăzică!

— Da, e mort! A fost împuşcat.

— Împuşcat? El… un conte? Dar ce a făcut?

— A asasinat în mod mişelesc patru camarazi de-ai mei, doamnă, şi numai puţin a lipsit să le împărtăşesc şi eu soarta. Claudiu tot din cauza lui a murit.

— Vrei să spui că unul dintre cei patru a fost Claudiu?

— Nu, Claudiu a fost al cincilea. Nu l-a omorît cu mîna lui, dar Claudiu din cauza lui a murit.

— Nu înțeleg ce vrei să spui.

— Regret, dar amănunte nu vă pot da.

Nu voiam să-i spun că Azimioară îşi zburase creierii din respect pentru acela care îmi fusese prieten.

M-am ridicat. Aflasem ceea ce voisem să aflu. Şi acum duhoarea din nou acţiona violent asupra mea.

— Domnule, portretul acesta… ai vrea să mi-l vinzi mie?

— Vi-l dăruiesc, doamnă. Mie nu-mi face trebuință. Bună ziua!

— Totuşi, domnule, în fond care a fost scopul vizitei dumitale?

— Îl ştiţi, doamnă! Am vrut numai să am confirmarea că prietenul meu Claudiu a fost fiul grofului Andrîssy.

— Şi la ce-ţi foloseşte?

— La nimic, doamnă, absolut la nimic. încă o dată, bună ziua. Am deschis uşa, am ieşit, dar mai înainte de a apuca s-o închid înapoia mea, am auzit-o spunîndu-i celeilalte, Adelei:

— Eu cred totuşi Adela, că dacă n-o fi scăpat chiar din balamuc, în orice caz nici în toate minţile nu-i.

N-am auzit ce a răspuns Adela, dacă i-a dat sau nu dreptate.

Am ieşit în stradă. în stradă mirosea frumos a primăvară. Norii începuseră să se subţieze. încă puţin şi soarele avea să răzbească. Era doar primăvară. Ei da, era primăvară!

Sfîrşit

Cuprins